

Apáczai Kiadó Bázisiskoláinak Kerettanterve az általános iskolák 1–8. évfolyama számára

2007. Eger

1–4. évfolyam

A Kerettantervi anyagok készítésében részt vettek		A kerettantervi anyagokat szakértették
Magyar nyelv és irodalom Fülöp Mária Dr. Szilágyi Imréné Radócné Bálint Ildikó Széplaki Erzsébet Élő idegen nyelv Csikósné Marton Livia Péteriné Jencski Erzsébet Angeli Éva Matematika Varga Livia Kurucz Istvánné Balassa Lászlóné Csekné Szabó Katalin Szilas Ádámné Csatár Katalin Széplaki Györgyné Ember és társadalom Bánhegyi Ferenc Dr. Tamássy Györgyi Ember a természetben Dr. Mester Miklósné Révész Erika Horváth Miklós Molnár László J. Balázs Katalin Nagyné Horváth Emília	Földünk-környezetünk Szentirmainé Brecsók Mária Informatika Dr. Tamássy Györgyi Fülöp Péter Művészetek Süle Ferenc Kovács Andrásné Pataky Gabriella Pálfi Erika Pintér Tamás Tárgyformálás és környezetkultúra Kővári Istvánné Pitrik József Testnevelés és sport Horváth Tihamér	Trencsényi László Dr. Vass Vilmos Dr. Csonka Csabáné Magyar nyelv és irodalom Dr. Palkó Gábor Élő idegen nyelv Fazekas Márta Matematika Makara Ágnes Ember és társadalom Foki Tamás Knausz Imre Ember a természetben Nahalka István Földünk-környezetünk Makádi Mariann Informatika Zsakó László Művészetek Rápli Györgyi Bodóczky István Makláriné Hajas Teréz Tárgyformálás és környezetkultúra Gaul Emil Testnevelés és sport Pignitzkyné Lugosi Ilona

BEVEZETŐ

A KERETTANTERV JELLEMZŐI

- A műveltségi területek fejlesztési feladatait fejlesztési szakaszokra (1–4., 5–6., 7–8. 9–12.) ezen belül pedig, évfolyamokra bontja. Áttekinthető szerkezetben, tanulói tevékenységekre építi a tantárgyak tartalmait. Törekszik a korszerű tanulásszervezési megoldások ajánlására.
- A közös nemzeti értékek, a nemzeti hagyományok ápolása mellett más népek történetének, kultúrájának, szokásainak ismertetésével és megbecsülésével, a nemzeti identitás fejlesztését, a különböző kultúrák iránti nyitottságot szolgálja.
- Módszertani ajánlásokat tesz minden tantárgy esetében a tananyag feldolgozásához, a fejlesztési feladatok-sikeres megoldásához.
- Kerettantervünk figyelembe vette, hogy érvényesíteni kellett azokat a változásokat, amelyek jogi szempontból az 1993. évi LXXIX. törvény 2003–2006. évek közötti időszak módosításaihoz kapcsolódnak. A felépítésében a tanterv a kötelező oktatást 12 évfolyamra, egységes fejlesztési folyamatként értelmezi és határozza meg.
- Figyelembe vettük, hogy a NAT értékrendszere bővült, elsődlegesen az Európai Unió kulcskompetencia keretrendszerének beépítésével.
- Tantárgyanként megtalálható a jellemző kulcskompetenciákra való hivatkozás, a tantárgyi bevezetőkből szerzőink az általános nevelési elveket és fejlesztési feladatokat hangsúlyozták.
- Az újrafogalmazott kiemelt fejlesztési feladatokat szerzőink beépítették a műveltségi területekből kialakított tantárgyak tanterveibe.
- A közoktatás alapozó szakaszának pedagógiai szerepéről kialakított filozófiát, érvényesíti kerettantervünk az 5–6. évfolyam átalakításával, a tanulási stratégiák hangsúlyosabb megjelenítésével, de a Magyar nyelv és irodalom, valamint a Matematika tantárgyak tanterveiben ajánlást adunk a fejlesztés területeire és időkereteire is.
- Minden tantárgy tantervében szerepet kapnak a tanulási esélyegyenlőség segítésének elvei és területei.
- Fontosnak tartottuk a 9–12. évfolyam fejlesztési feladatainak felülvizsgálatát a szakképzés megváltozott igényeinek és lehetőségeinek szempontjából.
- Az egyéni boldogulásban kiemelten fontos az egész életen áttartó tanulásra történő felkészülés, illetve felkészítés, melyet minden fejlesztési szakaszban érvényesítettünk.

Az Apáczai Kiadó Bázisiskoláinak Kerettanterve az ország bármely településén, a nevelő-oktató munkához szükséges feltételekkel rendelkező iskolák számára készült. Figyelembe veszi az intézmények tehetséggondozó és felzárkóztató kötelezettségét, az integrációs nevelés lehetőségét is. A sajátos nevelési igényű gyermekek neveléséhez a kerettanterv ajánlásai mellett figyelembe kell venni a NAT irányelveit, a fogyatékosság típusának megfelelően a tanuló lehetőségeihez, korlátaival és igényeihez igazodva kell a fejlesztést megtervezni. A nemzeti és etnikai kisebbség számára eligazítást adnak a speciális követelményekre az irányelvek, melyek a helyi tantervekben megjeleníthető szabad sávban kell elhelyezni a kötött nyelvi és népismereti óraszámokat.

Kerettantervünk az iskolákban folyó pedagógiai munka tervezését oly módon kívánja segíteni, hogy a középpontba állítja a tanulók kompetencia alapú tudásának, képességeinek, személyiségének fejlesztését. Ajánlásokat fogalmaz meg a nevelési programban előírt iskolai programok (fogyasztóvédelem,

egészségnevelés, környezeti nevelés programja) elkészítéséhez. A műveltségi területek tartalmait a közoktatási törvény szóhasználatának átvételével az alapfokú oktatás, és a középfokú oktatás képzési szakaszai szerint értelmezi:

Az alapfokú nevelés-oktatás szakasza az első évfolyamon kezdődik, és a nyolcadik évfolyam végéig tart. Ezen belül négy részre tagolódik:

- az első évfolyamon kezdődő és a második évfolyam végéig tartó bevezető szakasz,
- a harmadik évfolyamon kezdődő és a negyedik évfolyam végéig tartó kezdő szakasz,
- az ötödik évfolyamon kezdődő és a hatodik évfolyam végéig tartó alapozó szakasz,
- a hetedik évfolyamon kezdődő és a nyolcadik évfolyam végéig tartó fejlesztő szakasz.

A középfokú nevelés-oktatás szakasza a kilencedik évfolyamon kezdődik. A szakiskolában a tizedik, a középiskolában pedig a tizenkettedik vagy a tizenharmadik évfolyam végén fejeződik be. Ezen belül két szakaszt különböztetünk meg:

- a kilencedik évfolyamon kezdődő és a tizedik vagy tizenegyedik évfolyam végéig tartó általános műveltséget megszilárdító szakasz,
- a tizenegyedik vagy tizenkettedik évfolyamon kezdődő és a tizenkettedik vagy tizenharmadik évfolyam végéig tartó szakasz; az elmélyítő, pályaválasztást segítő szakasz.

A középfokú nevelés-oktatás két részre történő tagolása a korábbi rendelkezésekhez képest egyértelművé teszi, hogy a szakiskolai kilencedik-tizedik évfolyamon folyó nevelő és oktató munka is része a középfokú nevelés-oktatás szakaszának. Az iskolai nevelés-oktatás szakaszhatárainak kijelölésénél fontos szerepet tölt be az a rendelkezés, amely szerint az általános műveltséget megalapozó szakaszon belül az egyes iskolai évfolyamok tananyaga és követelményei egymásra épülnek.

Nagyon lényeges a visszautalás, melyből egyértelműen megállapítható, hogy az általános műveltséget megalapozó szakasz az általános iskola első évfolyamától a középfokú oktatás utolsó évfolyamának végéig tart. Az egymásra épülő fejlesztési feladatok, tananyagok és követelmények a tartalmi szabályozás rendszerét határozzák meg. Mindezek alapján az alapfokú nevelés-oktatás végén és a középfokú oktatás kezdetén nem fejeződik be, és nem kezdődik újra a tananyag. A Kerettanterv készítői a képzési szakaszokat egységben szemlélték, csak azután bontották fel évfolyamokra a kerettantervi tartalom szerint.

A Kerettanterv képzési szakaszonként tartalmaz ajánlást:

- a fejlesztés kiemelt területeire, a tantárgyak rendszerére és az óraszámokra;
- tantárgyanként a nevelés és oktatás céljára;
- a kiemelt kompetencia-fejlesztési feladatokra;
- az egyes tantárgyak témaköreire és azok óraszámaira;
- a témakörök tartalmára;
- a tantárgyak évfolyamonkénti fejlesztési feladataira, a továbbhaladás feltételeire, elvárható követelményeire;
- szempontokra a tanulói teljesítmények értékeléséhez;

SZAKMAI HÁTTÉR

A Kormány a 2007. július 18-ai ülésén elfogadta a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) rendelet módosítását. A 202/2007. (VII. 17.) Kormányrendelet a Magyar Közlöny 102. számában (2007. július 31-én) jelent meg.

A kerettanterv szerzői számára a korábbi kerettanterv átvizsgálására ennek a rendeletnek az előírásai, a mellékletként kiadott NAT szövege volt irányadó.

Továbbá felhasznált dokumentum volt: Az 1/2005. (I. 21.) OM rendelettel módosított, egységes szerkezetbe foglalt 40/2002. (V. 24.) OM rendelet az érettségi vizsga részletes követelményeiről.

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló rendelet, a következőkkel egészül ki:

A helyi tantervnek biztosítania kell, hogy az alapfokú nevelés-oktatás pedagógiai szakaszán a bevezető és a kezdő szakaszban a tanítás-tanulás szervezése játékos formában, a tanulói közreműködésre építve, az érdeklődés felkeltésére, a problémák felvételére, a megoldáskeresésre, és a tanulói képességek fejlesztését szolgáló ismeretek elsajátítására irányuljon. Az alapozó és a fejlesztő szakaszban a tanulói terhelés a tanulói képességekhez igazodva kell, hogy növekedjen. Ez az elvárás szükségessé teszi, hogy a bevezető és a kezdő szakasz képzési feladatait a tanulók életkorához, fejlettségéhez igazítva tervezzük meg.

Az iskolai oktatásszervezés egyes feladatai közül fontos volt szerzőinknek az *angol nyelvre történő felkészülés követelménye*: a középiskola a tanulói részére az angol nyelv elsajátításához szükséges felkészülés lehetőségét biztosíthatja tanórai foglalkozás megszervezésével, tanórán kívüli foglalkozás megszervezésével, másik középiskolával kötött megállapodás keretében, egyéni felkészülés megszervezésével és ahhoz kapcsolódó feltételek és konzultáció biztosításával.

A kiegészítő kisebbségi oktatásra vonatkozó előírás: A kiegészítő kisebbségi oktatás a nyelvoktató kisebbségi oktatás követelményei szerint biztosítja a kisebbség nyelvének tanulását, az önismeret kialakítását, a kisebbségi jogok megismerését és gyakorlását.

A kerettantervhez készülő tankönyvek, segédletek figyelembe veszik a kerettantervben foglaltakat. Így a tankönyvek szerzőit, szakmai segítőit egyaránt bevontuk a tantervi felülvizsgálatba, az új kerettanterv készítésébe.

Az oktatási program (pedagógiai rendszer) részeként kiadott információhordozók, feladathordozók tankönyvvé nyilváníthatók. Az oktatási program (pedagógiai rendszer) részeként kiadott információhordozók, feladathordozók – külön jogszabály szerinti – jóváhagyási eljárása során azt kell vizsgálni, hogy megfelel-e a kiadott oktatási program (pedagógiai) rendszer részét alkotó kerettantervben foglaltaknak, biztosítja-e az oktatási program (pedagógiai) rendszer végrehajtását.

SZÖVEGES ÉRTÉKELÉS AZ 1–4. ÉVFOLYAMON

Az Országgyűlés döntésének megfelelően, a közoktatási törvény módosításának eredményeként, 2004. szeptember elsejétől kötelezően bevezetésre került félévkor és év végén az osztályozást felváltó szöveges minősítés felmenő rendszerben, az általános iskola 1-3. évfolyamán és a 4. évfolyamon az első félévben. Az **ellenőrzés-értékelés** pedagógiai munkánk egyik legfontosabb eleme.

A pedagógus személye, szakmai felkészültsége nem csak a nevelés-oktatás hatékonyságának, körülményeinek, légkörének megteremtésében döntő tényező, hanem abból a szempontból is, hogy mi a felfogása a pedagógiai értékelésről, mennyire ismeri, hogyan értelmezi és alkalmazza a nevelés-oktatás folyamatában megvalósítható értékelési eljárásokat.

Hagyományosan a pedagógiában (elméletben és gyakorlatban) az értékelés a tanítási tevékenységhez kapcsolódott. Döntően tanulóra irányuló tanári tevékenységként jelent meg, és követelményei alapvetően a tanulókat érintették.

A pedagógiai értékelés sokféle funkciót tölt be az általános visszacsatoláson túl: feltárja a helyzetet (diagnosztikus értékelés), segít a folyamatok korrigálásában (formatív értékelés), minősít, szelektál (szummatív értékelés), tájékoztatja az oktatásban érdekeltet, befolyásolja a személyiség fejlődését, stb. A sokféle funkciót hatékonyan csak egy jól átgondolt értékelési rendszer keretében, megfelelő külső és belső értékeléssel lehet megvalósítani.

A pedagógiai funkciók közül jól ismertek a tanuló számára adott visszajelzés, a motiválás, a nevelő-személyiségformáló szerep, a tanár, a szülő számára szóló visszajelzés.

A tanuló életkorához igazodva, az adott iskolafokozatban való előrehaladás szempontjából az értékelés fentebb jelzett funkcióinak eltérő hangsúllyal kell érvényre jutniuk. Magától értetődőnek tekintjük a pedagógiai funkciók erőteljesebb jelenlétét, szerepét az iskola kezdő időszakában. Ez is indokolja, hogy az eltérő értékelési funkciók és hangsúlyok, eltérő értékelési formákban is kifejezésre jussanak.

Alapelvek az értékelésben:

- *A képességeknek, készségeknek motívumoknak, melyek fejlesztése – mai tudásunk szerint – lehetséges intézményes keretek között is némelyike már első osztálytól, mások pedig csak később, az életkornak megfelelően tekinthetők kiemelt szerepűnek a személyiségfejlődés folyamatában. Ennek megfelelően – természetesen – értékelni, és főleg minősíteni sem kell minden szempontból mindenkit minden életkorban.*
- *Olyan terület is lehet, mely tekintetében a megfogalmazott értékelés sohasem szummatív (lezáró, minősítő) jellegű, inkább a jellemzés szerepét tölti be. Diagnosztizálni mégis azért célszerű, mert az adott személyiség összetevő befolyásolja a gyermek teljesítményeit, fejlődő készségeit.*
- *Minden életkorban azt szabad csak szummatív módon értékelni (a gyermek és szülő számára!), amit tudatosan fejlesztettünk, amiben az osztály többsége határozott fejlődést mutat önmagához képest, ami a továbbhaladás érdekében aktuálisan fontos az adott időszakban.*
- *Különösen óvatosan kell eljárni egy-egy területtel kapcsolatosan, mérlegelve hogy az alsó tagozaton meg kell-e kezdeni az értékelést. Ilyen például a kognitív kompetencia területén a gondolkodási képességek fejlettsége, melyek kialakulása fokozatosan megkezdődik ugyan a 10 éves kor előtt, de igazi tudatos fejlesztése a felső tagozat és a középiskola feladata inkább. Számos részképesség, rutin, készség stb. előzetes létrejötte a feltétele. Ezért például a problémamegoldó gondolkodás, a kreatív gondolkodás és az alkotóképesség „hosszú távú” követelmények, mint fejlesztendő területek szerepeljenek a szempontrendszerben. Ezen képességek kezdetlegessége ugyanis nem hiányossága, hanem természetes jellemzője az alsó tagozatos korosztálynak. Lehetőség van azonban arra, hogy kiemelkedő fejlettség esetén egyes tanulóknál ezt is minősítsük, azaz méltóképpen elismerjük.*

- A másik olyan terület, melyhez nem lehetnek előre megfogalmazott példamondatok, a *Tanulási képességek, készségek, rutinok területe*. Ez a képességcsoport ugyanis *nagyon fontos területet érint* – melyen gyakorlatilag nem volna szabad, hogy a 4. osztály végére bárkinél komoly hiányosságok legyenek. Az ugyanis lehetetlenné tenné a tanuló számára a továbbhaladást. Ha mégis van hiányosság, az kiemelten fontos szerepet kap a 4. osztályos félévi értékelésben, hogy a tanulót tovább tanító felsős tanár is figyelembe tudja venni. Több ilyen képesség gyengése esetén megfontolandó az évisméltés lehetősége a szülő és a gyerek megfelelő beavatásával!
- A hangsúly tehát a fejlesztésen van! *Értékelésünk csak akkor lehet eredményes, ha maga is hozzájárul a fejlesztéshez, vagyis beleilleszkedik a fejlesztés folyamatába. A szempontok évközi tervezésünket is orientálják. A pedagógus azzal tudja saját értékelő munkáját megkönnyíteni, ha az adott évben értékelni kívánt területek fejlesztését tanmenetében előre betervezi, menet közben pedig feljegyzéseket készít azokkal kapcsolatos megfigyeléseiről, tapasztalatairól, méréseiről az egyes gyerekekre nézve is.*
- Érdeemes a tervezett értékelési szempontokról a szülőket és a gyerekeket is előre tájékoztatni. Tulajdonképpen nem másról van szó, minthogy a *tantárgyhoz szorosan nem kötődő képességeket és motívumokat is a követelményrendszer részévé kell tenni*, és azokba a szülőket, gyerekeket is érdemes bevonni. Ha mindez kiegészül azzal, hogy már év közben kap a szülő és a gyermek is jelzéseket a fejlődés részterületeiről, akkor várhatóan a nagyobb együttműködés is jó irányba hat.
- A képesség- és motívumrendszerek (kompetenciák) számos részterülete nem mérhető objektíven, csak megfigyelés útján, azaz minden ítéletünk nagyfokú tapintatot és óvatosságot igényel. *Sohasem szabad azt a látszatot keltenünk, hogy tévedhetetlenek vagyunk*
- *Sohasem a személyiséget (a gyereket) kell megítélnünk, csak valamely teljesítményét, képességszintjét, pillanatnyi hozzáállását, motiváltságát stb.* Nem illik semmilyen szempontból lezártnak, végérvényesnek tekinteni fejlődési tempóját, lehetőségeit, hiszen az változhat.
- Különleges szerepet kell, hogy betöltsön az 1. osztály első félévi és a 4. osztály félévi értékelése. A legelső értékelés elsősorban a szülőket fogja orientálni, és több évre előre megalapozhatja hozzáállásukat, az iskola elvárásait illetően. A legutolsó részletes szöveges értékelés, pedig minden eddiginél nagyobb segítséget jelenthet a felső tagozatos tanároknak. Célszerű tehát, hogy annak alapos áttanulmányozására felhívjuk a figyelmüket, részükre azok egy példányát átadjuk az 5. osztály megkezdése előtt.

Eljárások, az Apáczais értékelő füzetek használata

- A pedagógus előtt – segédeszközként – jó, ha van egy szempontrendszer nyomtatott formában, valamint az a táblázat, mely mutatja, hogy a személyes, a szociális és a kognitív kompetenciák köréből melyik szempont és részterület melyik időszakban lesz először értékelve, illetve mely területeken fontos adott időszakban a kiemelt fejlesztés. Ez irányadó lehet ahhoz, hogy mikor melyik képesség fejlesztését célszerű előtérbe helyezni.
- Az értékelő füzetekben a példamondatok tetszés szerint finomíthatók, átalakíthatók; azok csak támpontul szolgálnak. Minden egyes példaszöveg bővíthető személyes megjegyzéssel, iránymutatással, biztatással, akár konkrét példák említésével, személyre szólóan.
- Természetesen az adott félévre javasolt szempontokon kívül a tanító bármikor visszatérhet bármelyik szempontra, ha jónak látja, vagy előretekintve olyan szempontot is megemlíthet, amelyiknek értékelése az adott félévben még nem lenne elvárható.

- A füzetekben az értékelőlap végén fontos személyre szólóan megfogalmazni, beírni a legfontosabb megjegyzéseket.. Az egyéni összegzés lehetőleg a gyerekeknek szóljon.
- Címezhajjuk a gyerekek a teljes szöveget is, ám a fél éves és év végi összegező értékeléskor nem mondhatunk le a szakszerűség elvéről. Gondoskodjunk arról, hogy a gyerekek megtanulják értelmezni értékelő mondatainkat. Maguknak, a gyerekeknek is mintát adunk a nyelvileg igényesen megformált szövegre, mely ráadásul – tartalmát tekintve –önismeretük fejlődését is szolgálja. Nagy segítség a szöveges értékelés, a szülők számára hosszú távon ahhoz, hogy ők is tudatosabban kezelhessék gyermekükkel kapcsolatos esetleges nevelési problémáikat, dilemmáikat.
- A hagyományos iskolai tantárgyakhoz kötődő szempontokat az évfolyamonként készült értékelő füzetekben találjuk. Itt a részterületek lényegében a tantárgy tevékenységközpontú részterületei, melyek általában abban különböznek egymástól, hogy más-más képességs csoport létrejöttét igénylik.

A szülő és a gyermek beavatása

Tudnunk kell, hogy a szöveges értékelési formát a szülőknek is meg kell tanulni hasznosítani. Ez részükről is szellemi erőfeszítést és nyitott hozzáállást kíván. Nem várhatjuk azt, hogy egyik napról a másikra mindenki felismeri előnyeit és hasznát. Segítenünk kell.

Módot kell adni arra, hogy a leírt szövegek értelmezése könnyebb legyen számukra. Szülői értekezleten és külön szülői fórumon is érdemes a legfontosabb és legtipikusabb értelmezési kérdésekre részletesen is kitérni. Kezdeményezni kell, hogy kérdezzenek, reagáljanak akár szóban, akár írásban. A fogadóórákon az egyedi esetek megbeszélésének is fontos segédeszköze lehet a részletes szöveges értékelés.

A gyerekek beavatottságáról is gondoskodni kell. Közös és egyéni beszélgetésekkel fokozatosan képessé kell tenni őket, hogy hasznosítani tudják leírt mondatainkat, útmutatásainkat.

A lényeg

Az értékelő füzetekben a szempontrendszer nem azért van, hogy korlátok közé szorítsa a pedagógus szakmai szabadságát! De irányadó lehet ahhoz, hogy fejlesztőmunkáját rendszerében, összefüggéseiben lássa, és még tudatosabban tervezze!

A szöveges értékelést tekintve a végcél az, hogy a pedagógusok felelősségteljesen és professzionális szakszerűséggel, mégis világosan fogalmazzák meg a gyerekek teljesítményeire, készségeire, képességeire és egyéni motívumaira vonatkozó észrevételeiket, ítéleteiket – fejlesztő céllal.

Kerettantervünkben a tantárgyanként ajánlott szempontok, meggyorsíthatják a szövegalkotási munkát, orientálják a gondolkodás irányát a szakszerűség és a lényeg szempontjából. Másrészt némileg egységesíthetik egy adott munkaközösség fogalomértelmezését, ami jó hatású az iskola egészének megítélése szempontjából, hiszen azt sugallja, hogy van együttműködés, közös gondolkodás, vagyis van az iskolának egységes értékrendje.

Mindemellett bárki fogalmazhat az ajánlott szempontoktól eltérően, az értékelő füzetekben megadott mondatok helyett máshogyan, ha az a gyermek érdekeit szolgálja, és pedagógiailag megalapozott.

A MAPPA (más néven) PORTFÓLIÓ RENDSZER

Az értékelési folyamatban igen fontosak azok a munkák, amelyeket a tanuló készít (feladatlapok, rajzok, felmérések, fogalmazások). Alternatív programok tapasztalatából tudjuk, hogy a tanulók munkáinak összegyűjtése (mappába rendezése) nagyon sok esetben, a fejlődést igazoló (prezentáló) gyűjtemény lehet. Fontos, hogy minden munkán szerepeljen a készítés dátuma. Erre a célra úgynevezett „Gyűjtő mappa” lehet – ami akár egy egyszerű dosszié. Egyszerűen a tárolásra kijelölt helyen hozzáférhető (polcon, szekrényben). A tanító, majd később a tanuló is elhelyezheti a munkákat.

A „Bemutató mappa” arra való, hogy adott időszak „termését” együtt láthassuk. Kedvelt kiegészítője lehet a szülői értekezleteknek, ahol a prezentációhoz tartozhat. Ez is úgy értékes, ha minden tanulónak külön-külön van egy saját doboza (mappája).

Az „Értékelő mappa” a tanító munkaeszköze, melyben szisztematikusan megőrzi a gyermekre vonatkozó fontos információkat. Az értékelést az ilyen módszereket követő iskolákban nem a minősítés funkciójával, hanem a pedagógiai diagnosztika és a prognózis céljaival alkalmazzák.

TANTÁRGYAK A KEZDŐ ÉS BEVEZETŐ SZAKASZBAN

Az 1–4. évfolyamon

*Az iskola helyi tantervében új tantárgyakat is tervezhet. Például a dráma és tánc fejlesztési feladatainak feldolgozásához önálló tantárgyként is megtervezhető a kerettantervben csillaggal jelzett tantervi ajánlás. Ennek óraszámát a művészetek műveltségi területből, a magyar nyelv és irodalom, illetve a testnevelés és sport óraszámából különíthetik el.

2007-ben a NAT műveltségi területei	Tantárgyak
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom (dráma)
Élő idegen nyelv	Idegen nyelv
Matematika	Matematika
Ember és társadalom	Környezetismeret
Ember a természetben	Környezetismeret
Művészetek	Magyar nyelv és irodalom (dráma) Ének-zene Rajz Testnevelés és sport (tánc) *Dráma
Informatika	Informatika
Életvitel és gyakorlati ismeretek	Technika
Testnevelés és sport	Testnevelés és sport (tánc)

TANTÁRGYAK AZ ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZBAN

Az 5–8. évfolyamon

Jelen kerettantervi változat a NAT valamennyi műveltségterületének az 5–8. évfolyamra meghatározott fejlesztési feladatait, belefoglalja a tantárgyak rendszerébe. *Az iskola helyi tantervében új tantárgyakat is tervezhet. Például a dráma és tánc fejlesztési feladatainak feldolgozásához önálló tantárgyként is megtervezhető a kerettantervben csillaggal jelzett tantervi ajánlás. Ennek óraszámát a művészetek műveltségi területből, a magyar nyelv és irodalom, illetve a testnevelés és sport óraszamaiból különíthetik el.

A NAT műveltségi területei	Tantárgyak
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom (dráma)
Élő idegen nyelv	Idegen nyelv
Matematika	Matematika
Ember és társadalom	Történelem és állampolgári ismeretek (hon- és népismeret) Ember és társadalomismeret, etika
Ember a természetben	Természetismeret Fizika Biológia és egészségtan Kémia
Földünk–környezetünk	Földrajz
Művészetek	Magyar nyelv és irodalom (dráma) Ének-zene Rajz Mozgóképkultúra és médiaismeret Testnevelés és sport *Dráma és tánc
Informatika	Informatika
Életvitel és gyakorlati ismeretek	Technika és életvitel
Testnevelés és sport	Testnevelés és sport

Óratervi ajánlás 1–8. évfolyamra

Évfolyamok		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
A bevezető és kezdő szakasz tanterve Az alapozó és fejlesztő szakasz tanterve									
Magyar nyelv és irodalom		7,5	7,5	7,5	7	4	4	4	3
Élő idegen nyelv	Angol Német				2,5	2,5	2,5	3	3
Matematika		5	4	3,5	4	4	3	3	3
Ember és társadalom	Történelem a hon- és népismerettel egybeépítve					2	2	2	2
	Etika							0,5	
Ember a természet- ben	Környezetismeret	1	2	1,5	2				
	Természetismeret					2,5	2,5		
	Biológia							1,5	1,5
	Fizika							1	1,5
	Kémia							1,5	1,5
	Egészségtan						0,5		0,5
Földünk–környeze- tünk	Földrajz							1,5	1,5
Művészetek	Ének-zene	1	1,5	1	1	1	1,5	1	1
	Vizuális kultúra	1,5	1	1,5	1	1,5	1,5	1	1
	Mozgóképkultúra és médiaismeret								0,5
Informatika	Informatika			1	1	1	1	1,5	1,5
Életvitel és gyakorlati ismeretek	Technika	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés és sport	Testnevelés	3	3	3	3	3	3	2,5	2,5
Összesen:		20	20	20	22,5	22,5	22,5	25	25
Heti maximum		20	20	20	22,5	22,5	22,5	25	25

KIEMELT FEJLESZTÉSI FELADATOK A BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZBAN

Énkép, önismeret

A bevezető, kezdő iskolaszakaszban az iskolába kerüléssel együtt járó tanulási mód, környezet és tevékenység változását lassú átmenettel szükséges segíteni, és minél inkább törésmenstessé kell tenni.

Fejlődés-lélektani szempontból a 6-8 éves kor az énkép és az önértékelés alakulásának érzékeny fázisa. Az iskolába lépő gyermek nem tudja teljesítményét és személyiségét elkülöníteni. A tanító biztonságérzetet fokozó, a tanulási sikerek gyakori megélésének és elismerésének feltételrendszerét megteremtő, tapintatos és szeretetteljes bánásmódja teszi lehetővé, hogy a kisiskolások felfedezhessék belső értékeiket, a feladatokkal való megküzdés élményét, kipróbálhassák fejlődő önállóságukat, s ne végzetes kudarcként, hanem hasznosuló tanulsággal éljék meg sikertelen próbálkozásaikat is.

A sokféle közös tevékenységben való részvétellel sajátíthatják el a gyerekek leginkább azokat az alapvető magatartási normákat, szabályokat és szokásokat, amelyek megalapozhatják a társadalmi, természeti és technikai környezetükkel kapcsolatos pozitív viszonyulásukat, elősegítve ezzel szocializációjuk sikerességét.

Hon- és népismeret

A kisiskolások különösen nyitottak, fogékonyak e fejlesztési területen. Ezért is olyan fontos, hogy a tanító minden lehetőséget – pl. az olvasmányok tartalmát, a közös éneklés, zenélés élményét, a képzőművészeti alkotásokkal való találkozás alkalmait, a társadalmi, természeti és technikai környezetből szerzett tapasztalatokat és ismeretbővítést – célirányosan használjon fel ahhoz, hogy a haza fogalmát megtöltsen tartalommal, gondoskodjon a nemzeti kultúra értékeinek átörökítéséről, ösztönzést adjon a nemzeti hagyományok ápolására. Példáinak megmutatása mellett a hazaszeretet tevékenységekben megnyilvánuló gyakorlásához is teremtsen feltételeket. Ez a pedagógiai tevékenység természetesen csak akkor lesz teljes értékű, ha már kisiskolás korban megkezdődik a hazánkban élő nemzetiségek és népcsoportok iránti figyelem felkeltése, a nyitottság megalapozása, a kulturális értékekkel való ismerkedés, valamint az elfogadásukra, a megbecsülésükre, a tiszteletükre való ráhangolás.

A jól megalapozott nemzeti azonosságtudatra épülhet fel az egyetemes kultúra iránti fogékonyság, mert a gyerek olyan kitekintés, élmény és tapasztalás birtokába jut, amely a későbbiekben utat nyit, és feltételt képez az európai identitás fejlődéséhez.

Környezettudatosságra nevelés

Az iskolába lépő kisgyerek az óvodából sok olyan hasznos tapasztalatot, élményt és érzelmi alapvetést hoz, amelyik megalapozza az alsó tagozat tudatosító, attitűdformáló, szokásalakító tevékenységét a környezettudatos magatartás formálásához.

A kisiskolások környezeti nevelésében kiemelt szerepe van a személyes tapasztalatoknak és az ismételten átélt élethelyzeteknek. Szükség van ezek többféle nézőpontból történő megbeszélésének, értékelésének, a vélemények ütköztetésének és a pozitív magatartásformák folyamatos megerősítésének, gyakorlásának. Különösen fejlesztő hatásúak a gyermekek környezetében megfigyelhető és jól érzékelhető környezeti problémaszituációk megoldására szervezett – a gyerekek öntevékenységre, ötleteire építő – kreatív feladatok és projekt jellegű tevékenységek.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

A bevezető és a kezdő iskolaszakasz tanulási tevékenységeinek egyik leglátványosabb eredménye az új nyelvhasználati módok, az olvasás és az írás megtanulása és használatának eszközzé fejlesztése. Tekintettel arra, hogy a nyelvhasználati módok megtanulása egymásra épül, fejlesztésük pedig szorosan egymáshoz kapcsolódik, a velük való foglalkozás helyes arányainak kialakítása különös figyelmet igényel a tanítótól.

Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók saját olvasatuk szerint értelmezhesék a szöveget, kapjanak ösztönzést arra, hogy felépítsék magukban annak képi világát. Az értő olvasás fejlődésében fontos lépés az a tapasztalat, hogy a szöveg nemcsak irodalmi élményt nyújthat, hanem ismeretforrás is, s az így megszerzett tudás felhasználható újabb feladatok megoldásához. Az aktív állampolgári léthez szükséges ismeretek tapasztalati háttérét a kezdő évek élményei alapozzák meg. A közösségben végzett feladatok ellátása, a közösségért vállalt szerepeknek megfelelő viselkedés megtanulása együtt formálható az együttműködés képességeivel. Az iskola demokratikus életvitele, a tanulók aktív részvételére építő tanítás-tanulás hozzájárul az állampolgári neveléshez.

A különféle ismeretforrások hasznának és felhasználhatóságának korai felismerése, s ennek részeként az elektronikus média használatának megalapozása, a számítógép elemi szintű kezelésének megismerése a kommunikációs kultúra nélkülözhetetlen összetevője.

A tanulás tanítása

Kisiskolás korban a tanulási képesség az érdeklődés, a kíváncsiság és a kompetenciára törekvés által motivált közös és egyéni tanulási tevékenységek keretében: problémahelyzetek megoldásával, kreativitást igénylő érdekes feladatokkal, a már megszerzett tudás szüntelen mozgósításával, új helyzetekben való felhasználásával fejleszthető leginkább. E tevékenységek közben alakulnak a későbbi – felnőttkori – munkavégzéshez nélkülözhetetlen akarati jellemzők, érzelmi viszonyulások és képesség-összetevők (tervezés, döntés, visszacsatolás, együttműködés, megbízhatóság, sikerek megélése, a kudarcok elviselése, újrakezdés, kitartás, önellenőrzés, önértékelés stb.) is.

Szükséges, hogy ne csak a tanító direkt irányítása mellett, hanem szabadon választható témákban, kötetlen szervezésű és társas tanulási helyzetekben is kipróbálhassák képességeiket a tanulók.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához az olvasás-szövegértés fejlődésének függvényében néhány elemi tanulási technika tapasztalati megismerése és többszöri kipróbálása, valamint alapvető tanulási szokások (pl. tanulási sorrend, időtervezés, könyvtárhasználat, szöveghasználat, önellenőrzés, hibajavítás) alakításának megindítása is hozzátartozik.

Testi és lelki egészség

A kisiskolás egészséges fejlődését és eredményes tanulását döntő mértékben befolyásolja, hogy az iskola milyen mértékben és módon elégíti ki mozgásigényét. Ezért a mozgáskultúra célirányos, szervezett fejlesztése mellett naponta kellő időt szükséges biztosítani a kötetlen játékokra és a szabad levegőn szervezett mozgásra.

A tanulók egészséges tanulási környezetének megszervezése, elhelyezése, a humánus, szeretetteljes bánásmód és szorongásmentes légkör megteremtése mellett a tanítónak figyelemmel kell kísérnie – a testi-lelki egészség védelmében – a gyermekek testi fejlődését és otthoni neveltetését is, hogy adott esetben teljesíthesse védő-segítő feladatait.

A lelki egészség fontos összetevője a kortárskapcsolatok szerveződése, a közösségben elfoglalt pozíció, a barátkozás sikeressége. Ezek kedvező alakulásához esetenként a tanító segítsége indirekt irányítása is szükséges. Olyan pedagógiai eljárások alkalmazása kívánatos, amelyek hatására a mellőzést, a kirekesztést, a sértő elzárkózást, a féktelen indulati megnyilvánulásokat felváltja a csoportban az elfogadás, a türelem, készség az együttműködésre, az egymás segítése, az őszinte hangneme, a kölcsönös megbecsülés.

A tanulók – bármilyen szinten vannak is – a tevékenységeket a nekik megfelelő követelményszinten szükséges megfogalmazni. Egyre inkább felértékelődik az egyéni fejlesztési programok kidolgozása minden egyéni foglalkozást igénylő tanuló számára.

A Nemzeti alaptanterv a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapidokumentuma.

A tanulók között fennálló különbségeket az iskolák a helyi pedagógiai programok kialakításakor veszik figyelembe. A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jeleníteni az intézmény pedagógiai programjában, a helyi tantervben, valamint a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanítási-tanulási programban, az egyéni fejlesztési tervben. Ebben foglalnak állást az intézmények a tanulók értékeléséről is. A tervekészítésnél figyelembe kell venni a *Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelveiben* foglaltakat.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETÉS

ALAPELVEK, CÉLOK

Az általános iskola kezdő szakaszában a magyar nyelv és irodalom tantárgy legalapvetőbb célja az anyanyelvi kommunikációhoz szükséges képességek kialakítása, illetve fejlesztése, valamint az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása.

Az anyanyelvi nevelésnek – már kisiskolás korban is – alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve válik lehetővé a kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, valamint az önálló ismeretszerzés és tanulás.

Az anyanyelvi nevelés elsődleges feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló és kreatív használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése, a modern társadalom különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása. A tanulási tartalmak feldolgozása megteremti az anyanyelvi hagyomány megismerésének, a különféle kommunikációs helyzetekben való aktív részvétel gyakorlásának, valamint az önálló tanulás és önművelés képesség- és szokásbeli alapjainak a feltételeit.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják anyanyelvüket. Az első iskolai években mégsem az elméleti rendszerezés a tanító feladata, hanem a változatos és egyre magasabb szinten fellépő gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, az árnyalt önkifejezés és a másik megértésének igényére és képességére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban az anyanyelvi és irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés kialakítja és fejleszti a művekkel folytatott aktív párbeszéd képességét. Elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, egymás véleményének megismerése, a saját gondolatok kifejtése, valamint az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez, az ismeretfeldolgozás kulturális technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

A FEJLESZTÉS TERÜLETEI

Beszédképesség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása: megalapozza a társas együttműködés nyelvi képességeit és a kulturált nyelvi magatartást.

Olvasás-szövegértés; bevezetés az irodalmi kultúrába: az olvasás jelrendszerének elsajátításával és az olvasástechnika eszközzé fejlesztésével feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. A szövegek értelmezésével és feldolgozásával felkészít az alapvető szövegműveletek önálló alkalmazására. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét és empátiáját, az idegen álláspont elfogadásának, a saját álláspont megfogalmazásának képességét, a kifejezés nyelvi megvalósulására való figyelmet. Lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, irodalmi kifejezésformák, stílusbeli és szerkezeti sajátosságok felfedezésére, a magyar nyelv és a magyar kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az önálló tanulás képességének fejlesztése: feladata az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztése, tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek és korlátainak megismerése, a szelekció, az összehasonlítás és a kritikai feldolgozás képességének fejlesztése.

Írás-helyesírás: az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, a tanulást és az írásos önkifejezést szolgáló eszközzé fejlesztése az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

Írásbeli szövegek alkotása: a tanulók a gyakorlatban sajátítják el az írásbeli nyelvhasználat néhány alapvető műfajának normáit. Az önálló vélemény kifejezése különféle szövegformákban történik, s lehetőség nyílik az átírás, a kiegészítés és a kreatív írás alkalmazására.

Ismeretek az anyanyelvről: a tapasztalati megalapozottságú, elemi szintű grammatikai ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul a nyelvi kifejezésre irányuló figyelem, az önértékelő képesség, a kritikai érzék és az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

KULCSKOMPETENCIÁK

Az anyanyelvi kommunikáció

A gyerekek az iskolába lépés előtt először a szűkebb környezetüktől sajátítják el a magyar nyelvet. Az iskola feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése.

A bevezető szakasz legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása, mely egyben a további anyanyelvi nevelés alapja is. Az olvasás és az írás életkornak megfelelő tudása nélkül elképzelhetetlen a tudományokban való továbbhaladás.

A kezdő szakasz anyanyelvi nevelésének több területe van, melyeket arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása és a használt szavak jelentésrétegeinek, stílusértékének és különféle használatainak a megismerése és tudatosítása, mert az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete. Másik fontos terület a nyelvtan tanítása, mert ez tudatosabbá teszi az ösztönös nyelvhasználatot, s így megalapozza a szövegértés és szövegalkotás összetettebb műveleteit. A gyermeki spontán alkotóképességre és a játék örömeire alapozva kell a legkülönbözőbb tevékenységformákban a hétköznapiakban gyakori szövegműfajok tudatos és kreatív használatára nevelni.

Az idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelv tanulása elképzelhetetlen az anyanyelvi kompetenciák magas szintű és tudatos birtoklása nélkül. Az idegen nyelvi kommunikáció alapvető feladata az anyanyelvi kommunikációhoz hasonlóan a szövegértési és szövegalkotási kompetencia fejlesztése változatos tevékenységformák, különféle kommunikációs helyzetek révén.

Digitális kompetencia

A jelen társadalmi helyzetben a legkisebbek egy része már az iskolába lépés előtt is rendelkezik a digitális kompetencia egyes – sokszor igen esetleges – elemeivel. A tanító építhet ezekre, illetve a gyerekek érdeklődésére az IST (az információs társadalom technológiái) iránt. Ugyanakkor a számítógép és a mobil kommunikációs eszközök használata során az iskolában a tudatosságra, a kritikai attitűdre, a szelekció képességére, az értelmes és ésszerű felhasználásra kell nevelni. A digitális médiumok révén elérhető információtömeg kezelése, szűrése, kritikája és az ezekre épülő használat elképzelhetetlen az anyanyelvi kompetenciák, a tudatos nyelvhasználat, a kritikai és morális érzék nélkül, ezek elsődlegesek a technikai kezelhetőséggel szemben.

A hatékony, önálló tanulás

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba.

Ugyancsak fontos az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése, az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése.

Ösztönözni kell a tanulókat arra, hogy a tanórán és azon kívül egyaránt igényük és képességük legyen a legkülönbözőbb források kreatív használatára, összehasonlítására és kritikájára.

Fokozni kell a különböző nyelvi tevékenységekben a tanulók tudatosságát, a kitartását és az igényességét, segíteni kell őket, hogy a tanulási tevékenységüket fokozatosan növekvő időtartamban és mind önállóbb tájékozódással legyenek képesek irányítani.

Szociális és állampolgári kompetencia

Az anyanyelvi nevelés szempontjából a gyermek alapvető környezetének számít az iskola.

Fontos, hogy a tanító elfogadó, pozitív légkört biztosítson az anyanyelvi munkához, amelyben a tanulók magabiztosan és örömmel vesznek részt a tevékenységekben, ahol a normasértés nem pusztán hiba, de a kommunikációs folyamat gyakori, gyakran visszatérő eseménye. Konstruktív légkörben kell szervezni, folytatni az anyanyelvi tevékenységeket, hogy a tanulók elsajátíthassák a konstruktív kritika gyakorlatát és a konfliktuskezelés alapjait. Erre építve alakítható ki a nyelvi kifejezéshez szükséges igényesség és magabiztosság.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 277,5 – heti óraszám: 7,5

Témakörök	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az olvasás és az írás megtanításának előkészítése	45 óra
2. Az olvasás-szövegértés képességének fejlesztése: Betűismertetés és olvasásgyakorlás Az értő olvasás fejlesztése, szövegolvasás	79 óra 53,5 óra
3. Írástanítás, az íráshasználat fejlesztése: Az írott betűalakok tanítása Írástechnikát fejlesztő gyakorlatok	52 óra 38 óra
4. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során	10 óra

1. AZ OLVASÁS ÉS AZ ÍRÁS MEGTANÍTÁSÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Szoktatás az iskolai életbe, az óvodából az iskolába való átmenet elősegítése. A tanulás eszközeinek és az eszközök használatának megismertetése, gyakorlása, elemi tanulási szokások kialakítása. Az iskolai tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl.: a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kiválasztási képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések; mozgáskoordináció; finommozgások; beszéd és beszédértés).	A beszéd és a beszédértés fejlesztése	Beszédleíró, artikulációs, időtartam és helyes kiejtési gyakorlatok. Mondókák, versek, gyermekdalok, találós kérdések tanulása, mondása. Érzékelő, memóriafejlesztő játékok, bábozás, szerepjátékok. Témakörös szógyűjtésekkel szókincsfejlesztő gyakorlatok, képolvasás, mesemondás. Mesehallgatás, szóbeli feladatadás, utasítás követése, szövegének értelmezése.	Tiszta, érthető beszéd.

	Az olvasás és az írás megtanulását előkészítő tevékenységek és gyakorlatok.	Tapasztalatszerzés a szövegről, mondatról, szóról, hangokról. Hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban. Hang kiemelése szóból, önálló hangoztatása és összekapcsolása más hanggal. Analizáló, szintetizáló feladatok: mondatok, szavak felbontása, szótagolás, szóalkotások, szavak kiegészítése, mondataalkotások. Tájékozódás a térben, a testsémán, a síkban. Relációkat, térben vagy síkban elfoglalt helyet, helyzetet kifejező szavak	Hang és betű biztos azonosítása.
	Az írás megtanulásának technikai alapozása.	A füzet és az írószerek használatának gyakorlása. Finommozgásokat, mozgáskoordinációt fejlesztő gyakorlatok. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása.	Vonalelemek felismerése és megnevezése.

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szóbeli kommunikációs készség fejlesztése. A tanulás iránti érdeklődés és motiváltság erősítése és továbbfejlesztése. Széles körű nyelvi tapasztalatszerzési lehetőségek teremtése. A nyelvhasználat tudatosodási folyamatainak megindítása. Intenzív szókincs- és beszédfejlesztésre alapozottan új nyelvhasználati módok (olvasás, írás) megismerése, eszközi használatának megalapozása. A nyelvi tudatosság fejlesztése.	Betűismertetés és olvasásgyakorlás: – a beszéd és a beszédértés fejlesztése	Artikulációs és légzőgyakorlatok. Szavak, szókapcsolatok, mondatok helyes kiejtése. Szavak értelmezése, mondataalkotások. Képolvasás. Beszélgetés képekről, eseményekről, élményekről. Válaszadás kérdésekre. Szóban elhangzó utasítások végrehajtása. Mese tartalmának követése hallás után. Egyszerű kérdések megválaszolása, feladatok megoldása.	A tanuló törekszik az érthető, értelmes beszédre. Nyelvi hibáit javítja tanítói segítséggel. Alkalmazza a köszönés, a kérés és a megköszönés tanult nyelvi fordulatait. Megérti az egyszerű utasításokat és szóbeli közléseket. Segítségadással beszámol olvasmányai tartalmáról, olvasásélményeiről. Játékokban, feladatmegoldásban, közös tevékenységben együttműködő.

	– betűismertetés – olvasási gyakorlatok	Hang kiemelése szóból; a hang és a betű azonosítása; a hallási, a látási kép és a beszédmozgás kapcsolatának kiépítése és megerősítése. Betű felismerése betűsorban, betűcsoportban, szavakban; betűk összeolvasása; szavak, szókapcsolatok, mondatok, rövid, egyszerű, néhány mondatos szövegek szótagoló, majd folyamatos elolvasásának gyakorlása csendesen majd hangosan. Az olvasottak megértését elősegítő és ellenőrző egyszerű feladatok megoldása.	
	– tapasztalatszerzés az anyanyelvi ismeretek körében.	A szöveg, a mondat, a szó, a szótag, a hang és a betű felismerése és megnevezése konkrét esetekben. Megfigyelések a hangok képzéséről és fajtáiról; a szöveg és a mondat tagoltságáról (mondathatár, szavak külön írása). Helyesírási szabályosságok felismerése és alkalmazása: hangok időtartamának szerepe, jelölésük; mondatkezdés és zárás; nagy kezdőbetűs szavak begyakorolt esetekben. Rövid szövegek olvasása, szövegértést fejlesztő feladatok megoldása: szereplő, helyszín, események megfigyelése. Szavak, szövegrészletek értelmezése szövegösszefüggésben. Az olvasmány tartalmára irányuló kérdések megválaszolása. Az olvasmány címének, hangulatának megfigyelése.	

	Az értő olvasás fejlesztése, szövegolvasás: – mesék, versek, történetek gyermekjátékok a népköltészet és a műköltészet köréből;	Tapasztalatszerzés a versek és a prózai szövegek formájának különbségeiről, a versek rímeiről. Olvasmányok tartalmának elmondása. Történet alkotása képsor segítségével; párbeszéd felolvasása szerepek szerint; telefonálás modellezése szituációs játékban.	Tapasztalati alapon megkülönbözteti a szöveget, a mondatot, a szót, szótagot, hangot és betűt. A szavakat szótagokra tudja bontani.
Szövegek olvasásával az értő olvasás fejlesztése. Az olvasottak megbeszélése során erkölcsi kérdések, konfliktusok, problémák, a megértést akadályozó tényezők kiemelése, megbeszélése Irányított tapasztalatszerzés és beszélgetés a mindennapi élet néhány jellemző szituációja kapcsán.	– beszélgetés a természetről és a természetvédelemről;	Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva az időjárás és a természet változásainak, az emberek, az állatok és a növények életének, életmódjának, szokásainak megfigyelése. Állatok, növények bemutatása olvasott szöveg és képek alapján.	A tankönyvi szövegeknek megfelelő nehézségű olvasmányok tartalmát néma olvasás útján megérti. Képes a tartalomra irányuló kérdéseket megválaszolni, egyszerű feladatokat megoldani.
	– empátia, pozitív és negatív viselkedésminták;	Élethelyzeteket modellező szerepjátékokban különféle magatartásformák megidézése, gyakorlása, értelmezése, konfliktusok és kezelésük.	
	– önkifejezés és együttműködés;	Érzelmek kifejezése mimikával, mozdulattal. Dramatikus játékokban együttműködés a társakkal.	
	– a mindennapi érintkezés nyelvi fordulatai;	Szituációs játékokban a köszönés, a bemutatkozás, a kérés, az ajándék átadás, a köszöntés és a megköszönés különféle formái.	
	– az önálló tanulás képességének kialakítása: (elemi feladat-megoldási műveletek, segédeszközök használata; verstanulás).	A feladatmegoldás lépéseinek gyakorlása. Látogatás a könyvtárban. A könyvtárhasználat szabályainak megfigyelése. Ismerkedés gyermeklexikonokkal, digitális ismeretforrásokkal. Memoriterek megtanulása: 2-3 mondóka, soroló, találós kérdés, népdal; pl. Petőfi Sándor: <i>A tavaszhoz</i>; Weöres Sándor: <i>Szunnyadj, kis baba</i>; <i>Kocsi és vonat</i>; <i>Száncsengő</i>; Csanádi Imre: <i>Farkas tivolt</i>;	

		Szabó Lőrinc: <i>Tavaszi; Tekereg a szél;</i> Kányádi Sándortól 1-2 szabadon választott vers.	
Az önálló ismeretszerzés megalapozása. A tanulási képesség fejlesztése.	Az olvasástechnika differenciált fejlesztése: jól érthető, folyamatos, értő olvasás kialakítása.	Szövegek ismételt hangos és néma olvasása. Begyakorolt szöveg felolvasása az élő beszédhez közelítő hanglejtéssel.	Fejből tud (öt-hat) verset, (két- három) mondókát, nyelvtörőt. Találós kérdést. Érthetően, megfelelő hangerővel mondja el a memoriterekét.
Az olvasási szokások kialakítása. Az olvasástechnika fejlesztése.			Ismert tartalmú és gyakorolt szöveget felkészülés után lassú folyamatossággal, szövegszerűen olvas fel. A mondat végét szünettel jelzi. Olvasási hibáit segítségadás mellett javítja.

3. ÍRÁSTANÍTÁS, AZ ÍRÁSHASZNÁLAT FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az írás jelrendszerének differenciált elsajátítása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figye- lembevételével. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.	Az írott betűalakok tanítása.	Írott kis- és nagybetűk alakítása, kapcsolása.	Ismeri és használja a magyar ábécé betűinek írott alakjait. Rövid szavakat, szókapcsolatokat és mondatokat betűcsere, betű-kihagyás nélkül másol nyomtatott mintáról is. Jelöli a mondatkezdést és -zárást. Gyakorolt szóképlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt. Ismeri az időtartam és a j hang kétféle jelölési módját.

	Az írástechnikát fejlesztő gyakorlatok.	Gyakorlás betűk, betűkapcsolatok, rövid szavak írásával. A hangok időtartamának jelölése. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó-halló tollbamondásra írása. Rövid szavak írása emlékeztetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékeztetből. Szavak írása betűrendben.	

4. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Diagnosztikus értékelés: A jobb és balkezesség, Az irányokban való tájékozódás A tanulói munkák elemzése Egyéni tanulási és társas sajátosságok megfigyelése.		A tanulási folyamat szükség szerinti pontjain a tanultak ismétlése, gyakorlása különös tekintettel az egyéni képességkülönbségekre. Egyszerű feladatmegoldások formatív és szummatív jellegű felmérésekben. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmény elérése.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 277,5 – heti óraszám: 7,5

Témakörök	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	15 óra
2. Az olvasás-szövegértés, bevezetés az irodalmi kultúrába: Szövegfeldolgozás Olvasásgyakorlás Az önálló tanulás képességének fejlesztése	45 óra 69,5 óra 17 óra
3. Írás, íráshasználat: Az írástechnika fejlesztése Az írás eszközi használatának gyakorlása	29 óra 22 óra
4. Ismeretek az anyanyelvről: Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása Helyesírási szabályismeret és alkalmazás	24 óra 46 óra
5. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során	10 óra

A heti óraszám javasolt felosztása:

olvasás: 4 óra
írás: 1,5 óra
nyelvtan: 2 óra

1. BESZÉDKÉSZSÉG, SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS A MEGÉRTÉS FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szóbeli és az írásos kommunikációban törekvés a megértésre és a megértetésre. Törekvés a mind biztosabb és önállóbb kommunikációra. A gondolatok, érzések, vélemények változatos kifejezése két vagy több mondat összekapcsolásával.	Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése.	Légyőgyakorlatok, a beszédlégzés helyes beidegződésének gyakorlása. Artikulációs gyakorlatok az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtéséhez. Mondatok, szövegek olvasásával, memoriterek elmondásával a hanglejtés, a hangsúly szerepének megfigyelése és helyes alkalmazásának gyakorlása.	A tanuló érthetően beszél. Megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. Alkalmazkodik azok szabályaihoz.

		A szókincs gazdagításához szavak, szinonimák gyűjtése, értelmezése, szókapcsolatok, mondatok alkotása, kiegészítése, átalakítása. Mondatok összekapcsolása. Összefüggő mondatok alkotása képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés. A kérdezés és a válaszadás gyakorlása. Beszélgetés mindennapi kapcsolatok, emberi viszonyok, érdekes témák kapcsán. Szituációs játékokban a megszólítás és a különféle köznapi szituációkra jellemző nyelvi fordulatok gyakorlása. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben. Dramatikus játékokkal mindennapi élethelyzetek modellezése különféle szituációkban alkalmazható magatartásformák és nyelvi formulák gyakorlásához. Mímes játékok, felkészülés karácsonyi és anyák napi műsorra.	Eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében. Vállal közösségi feladatot. Felismeri, értékeli és segíti társai ilyen irányú tevékenységét.

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS, BEVEZETÉS AZ IRODALMI KULTÚRÁBA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az irodalomolvasás és a könyvek iránti érdeklődés megerősítése, az információhordozók használatával kapcsolatos jó gyakorlatok és problémák megismerése, kreatív és kritikus felhasználói szokások kialakítása. Különféle kommunikációs helyzetek, szociális kapcsolatok felidézésével és elemzésével a gyermek számára mindennapi társas helyzetekben való eligazodás elősegítése (pl. a baráti körben, az iskola közösségeiben, a tipikus felnőtt-gyerekek kapcsolatokban) Az empátia, a beleélő képesség, a fantázia, a kreativitás és az önismeret fejlesztése. Erkölcsi értékek közvetítése, tudatosítása.	Szövegfeldolgozás: – prózai szövegek, versek, mondókák, találós kérdések a népköltészet és a műköltészet, a klasszikus és a mai magyar, valamint a szomszédos népek gyermekirodalmából; egyszerű, rövid ismeretterjesztő és hétköznapi szövegek;	Az olvasmány témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése. A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Egyszerű oksági összefüggések felismerése. Mese és valóság megkülönböztetése. Tapasztalatszerzés szavak, kifejezések többletjelentéséről a szövegben. Gondolategységek lényegének összefoglalása, vázlatpont megfogalmazása. A cím és a tartalom kapcsolatának felismerése. Versek formájának megfigyelése, a ritmus, a rím, az ismétlődések felfedezése. Mesejellemzők megfigyelése, véleményalkotás az olvasottakról. Olvasmányok szerzőjének megnevezése. Az <i>író</i> és <i>költő</i> fogalom különbségéről tapasztalatok gyűjtése.	Az olvasott szöveg témáját, szereplőit, főbb eseményeit megnevezi. A szöveg használatával megoldja a szövegértést vizsgáló egyszerű, ismert feladatokat. Tanítója segítségével kiemeli az olvasottak lényegét. Képes két-három összefüggő mondat alkotására. Követhetően számol be élményeiről, olvasmányai tartalmáról.
	– barátság, kölcsönösség, felelősség egymásért;	A baráti kapcsolatokat, családi, iskolai közösségek életét meghatározó motívumok, rituálék megfigyelése, ezek érzelmi háttérének és nyelvi formájának vizsgálata az olvasottakhoz kapcsolódva.	

	– dramatikus játékok.	Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Népszokások bemutatása. Az olvasmány tartalmához kapcsolódó improvizációs és beleélő játékok. A szövegmondás összekapcsolása mozgással, mimikával.	
Az első évfolyamon elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: Jól érthető, folyamatos, értő olvasás fejlesztése.	Olvasásgyakorlás.	Szavak, szókapcsolatok, mondatok és szövegrészletek ismételt hangos olvasása a pontosságra, a folyamatosságra, a hanglejtésre, a hangsúlyra, az írásjelekre irányuló valamely szempont figyelembevételével. Szempontokkal irányított felkészülés után ismert, begyakorolt szöveg (részlet) felolvasása.	Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvas fel. A mondat végét és a vesszőt érzékelteti. Felismeri, szükség esetén modellkövetéssel javítja olvasási hibáit.
A tanulási képesség és az információkereső technikák megalapozása.	Az önálló tanulás képességének fejlesztése: – szövegmondás;	Mesemondás. Olvasmányok tartalmának elmondása saját megfogalmazásban. Beszámoló az olvasmányokhoz kapcsolódó személyes élményekről. Vázlat felhasználása a tartalomelmondáshoz.	
	– memoriterek tanulása;	Mondókák, sorolók, találós kérdések, népdalok. Petőfi Sándor: <i>Itt van az ősz, itt van újra.</i> (részlet), <i>Anyám tyúkja</i> ; József Attila: <i>Altató</i> ; Szabó Lőrinc: <i>Csiga-biga</i> ; Weöres Sándor és Kányádi Sándor verseiből szabadon választva. A szövegfeldolgozást előkészítő vagy annak folyamatához kapcsolódó érzékelő, utánzó és memóriafejlesztő játékok.	Szöveghűen mondja el a memoritereket.
Tájékozódás a könyvtárban.	– könyvtárhasználat.	Könyvek jellemző adatainak megfigyelése (szerző, cím, kiadó, kiadás éve, tartalomjegyzék, terjedelem, illusztráció). Tapasztalatszerzés a jellemzők olvasót segítő szerepéről. Az illusztráció és a szöveg kapcsolatának	Tanítója segítségével használja az iskolai könyvtárat. Felsorolja a könyvek fő adatait.

		megfigyelése értelmezéssel. Tájékozódás a könyvekben, újságokban. A tartalomjegyzék használata. Egy gyermekújság szerkezetének, rovatainak megfigyelése. Olvasás a gyermekújságból. A könyvtárhasználat szabályainak értelmezése, alkalmazásuk gyakorlása. Könyvkeresés a könyvtárban szerző és cím szerint.	

3. ÍRÁS, ÍRÁSHASZNÁLAT

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az első évfolyamon elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	Az írástechnika fejlesztése.	A szabályos betűalakítás és kapcsolás gyakorlása betűkapcsolások, szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásával. Figyelem az íráshasználat normáinak megtartására. Lendületfejlesztő gyakorlatok.	Írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz. Másoláskor nem vét írástechnikai hibát. Szöveg minta alapján felismeri és kijavítja hibáit. Percenként 15-20 betűt ír.
	Az írás eszközi használatának gyakorlása.	Két-három összefüggő mondat leírása másolás, tollbamondás után vagy emlékezetből. Válogató másolás. Válaszadás kérdésre. Mondatok kiegészítése, bővítése, bennük szavak kicserélése. Önállóan alkotott mondat leírása. Versek, olvasmányvázlatok leírása, illusztrálása. Összefüggő mondatok alkotása és leírása akaratlagos írással.	

4. ISMERETEK AZ ANYANYELVRŐL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: – mondat, szó, hang, betű; szótagolás;	A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. Az ábécé hangjainak felsorolása. A betűrend használata gyakorlati feladatokban. A hangok csoportosítása fajtájuk és időtartamuk szerint. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése.	Felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, szükség szerint felidézi és alkalmazza a helyesírási szabályokat begyakorolt szókészlet körében. 30-40 begyakorolt szó esetében helyesen jelöli a <i>j</i> hangot. Az egyszerű szavakat helyesen választja el.
	– szótő és toldalék;	Szavak megfigyelése a mondatban: tapasztalatok a szóalak és a jelentés változásairól, szótő-felismerési gyakorlatok. A toldalékok jelölésének felfedezése, felismerése szövegben is szövegértelmezéssel. Szavak toldalékos	
	– mondatfajták.	Beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. Az <i>-e</i> kérdőszó helyes használatának gyakorlása. Tapasztalatszerzés a felkiáltó, az óhajtó és	
A helyesírási készség, a problémamegoldó gondolkodás és a memória fejlesztése.	Helyesírási szabályismeret és -alkalmazás: – az időtartam jelölése: –o, -ó, -u, -ű, -ü, -ű, -i, -í; –ít, -ul, -ül; –tól, -től, -ból, -ből, –ról, -ről; – a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok; – a hagyomány szerinti írásmód; – az elválasztás szabályai; – a kijelentő és a kérdő mondat jelölése.	Szabályszerűségek felismerése és alkalmazása írásbeli feladatokban. Hibajavításkor indoklás a szabály felidézésével. A helyesírási eset felismerése, a jelölés gyakorlása szóelemzés segítségével. A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása. A <i>j</i> és <i>ly</i> használata a tankönyvi szókincs körében. Szabályismeret és alkalmazás. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban.	

5. ISMÉTLÉSEK, RENDSZEREZŐ ÖSSZEFOGLALÁSOK, FELMÉRÉSEK A TANÉV SORÁN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Témakörönként szerkesztett feladatlapokon diagnosztikus értékelés.		A tanultak felidézése, áttekintése és rendszerbe foglalása. A megszerzett tudás bizonyítása írásbeli feladatok megoldásával. Az elsajátítás szintjét vizsgáló formatív és szummatív felmérések írása. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmény elérése

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 277,5 – heti óraszám: 7,5

Témakörök	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	18 óra
2. Az olvasás-szövegértés, bevezetés az irodalmi kultúrába:	
<i>Szövegfeldolgozás</i>	30 óra
<i>Olvasásgyakorlás</i>	53 óra
<i>Az önálló tanulás képességének fejlesztése</i>	16 óra
3. Írás, íráshasználat:	
<i>Az írástechnika fejlesztése</i>	14 óra
<i>Az írás eszközi használatának gyakorlása</i>	19 óra
4. Írásbeli szövegek alkotása:	
<i>Fogalmazási alapismeretek</i>	17 óra
<i>Szövegalkotási gyakorlatok</i>	25 óra
5. Ismeretek az anyanyelvről:	
<i>Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása</i>	26 óra
<i>Helyesírási szabályismeret és alkalmazás</i>	45,5 óra
6. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során	14 óra

A heti óraszám javasolt felosztása:

olvasás: 3 óra
írás: 1 óra
fogalmazás 1,5 óra
nyelvtan: 2 óra

1. BESZÉDKÉSZSÉG, SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS A MEGÉRTÉS FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése.	A beszédléggzés, a helyes kiejtés és a mondatfonetikai eszközök alkalmazásának gyakorlása különféle kommunikációs helyzetekben. Szólások, közmondások, a hangzó beszéd, az olvasott szövegek értelmezésekor szavak jelentésének, stílusértékének megfigyelése. A tapasztalatok felhasználása szövegalkotáskor és beszélgetés közben. Felolvasáskor, szövegmondáskor nonverbális eszközök értelemszerű használata a kifejezés segítésében. Páros és csoportos beszélgetések a gyerekek élethelyzeteiből vett témákról. Vélemény igényes megfogalmazása. Figyelem a beszélgetőtársra. Az üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, értékelése. Értelmező versmondás. A segítségkérés és –adás jellemzőinek megfigyelése és használata a gyakorlatban szituációs játékokban. Üzenetek tartalmának pontos közvetítése. Játékszabályok értelmezése, elmondása, a játék megszervezése.	A tanuló értelmesen, érthetően mondja el gondolatait. Bekapcsolódik a csoportos beszélgetésekbe. Figyel beszélgető társaira. Szívesen vesz részt a közös tevékenységekben. A közös produkciókban segítő, együttműködő attitűd és a szabályokhoz igazodásra törekvés jellemzi.

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS, BEVEZETÉS AZ IRODALMI KULTÚRÁBA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése, az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a nemzeti kultúra hagyományainak megismerése. Új ismeretfeldolgozási technikák tanítása.	Szövegfeldolgozás: Prózai művek, versek, népköltészeti alkotások a hazai és a külföldi szépirodalomból. Történelmi tárgyú olvasmányok. Néphagyományokat feldolgozó, nemzeti ünnepeket, jelképeket, természeti és társadalmi jelenségeket bemutató írások. Hétköznapi szövegek. Népköltészet és műköltészet. Dramatikus játékok. Műélvezet, átélés, belefeledkezés.	Szövegek megismerése önálló, csendes olvasással. Beszélgetés a szövegről. Dramatizált feldolgozás, beleélés. A szöveghez kapcsolódó szövegelemző feladatokkal a szövegértés, értelmezés gyakorlása. Az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Az olvasmányok szerkezeti jellemzőinek vizsgálata. Lényegkiemelés, vázlatkészítés. A szereplők tulajdonságainak értékelése. Érzelmek kifejezésének megfigyelése. Véleményalkotás cselekedetekről, helyzetekről, magatartásról. Jellegzetes irodalmi témák (pozitív és negatív emberi kapcsolatok, konfliktusok) megfigyelése, értékelése. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok megfigyelése. Tapasztalatszerzés versekből művészi eszközökről (ritmus, rím, hasonlat, refrén). Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle irodalmi közlésformákban. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memória-fejlesztő gyakorlatok. Beleélő játékok: játék a tárggyal, tárgyak, személyek, más élőlények megjelenítése. Szövegek dramatizálása, megjelenítése. Egyéni és csoportos improvizációk. Gyermekversek előadása ritmus- és mozgásváltással. A produkciók megbeszélése.	Megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait. Magyarázza cselekedeteiket. Az olvasmányok témájával kapcsolatban kérdéseket fogalmaz meg, illetve az ilyen kérdésekre választ ad. Tanítója segítségével összefoglalja az olvasottak lényegét. A szövegrészekhez vázlatpontot fogalmaz. Konkrét esetekben felismer mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket. Fél-egy oldal terjedelmű, életkorának megfelelő témájú és szövegnehézségű olvasmányt néma olvasás útján megért. Megoldja a megértést vizsgáló, ismert típusú szövegelemző feladatokat. Az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, több összefüggő mondattal mondja el.

		Olvasmányok szövegének reprodukálása, illusztrálása rajzzal, zenével, képzőművészeti alkotással. Műsorok összeállítása és előadása.	
Az olvasási készség eszközszintre emelése. E tevékenységben a kitartás és a folyamatjellegű gyakorlás ösztönzése.	Olvasásgyakorlás.	Folyamatosságra és pontosságra figyelő felolvasási tréningek. A szöveget értelmező felolvasás felkészülés után, a mondatfonetikai eszközök használatával. A nagyobb terjedelmű szövegek olvasását elősegítő értelmező olvasás tanulói és tanítói kérdések megválaszolásával. Egyszerű szerkezetű ifjúsági regény elolvasása a tanító irányításával.	Ismert tartalmú szöveget folyamatosan, ki-fejezően olvas felkészülés után. Felolvasása értelmező, az írásjelek szerint tagolt. Hanglejtése és tempója élő beszédéhez közelítő.
A tanulási képesség fejlesztése. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban (pl. helyesírás, szövegalkotás, nyelvi érintkezés); az önellenőrzésben.	Az önálló tanulás képességének fejlesztése:	Tájékozódás a szövegben. A szövegből kiemelt tények, információk felhasználása új összefüggésben, más feladathelyzetben. Kutatómunka az olvasmányok szerzőjének, eseményeinek, szereplőinek megismeréséhez. Ismeretszerzési technikák tanulása: adatgyűjtés, elrendezés, feljegyzések készítése és felhasználása szóbeli beszámolóhoz. Lexikonok, szótárak, digitális források használata feladatmegoldáshoz. Olvasmánytartalmak szűkítő és bővítő elmondása. Beszámolók, pl.: kutató, gyűjtő munkáról több összefüggő mondattal.	Feladatainak megoldásakor szükség szerint használ lexikont, szótárt. A könyvtárban egyszerű kutatási feladatokat elvégez, tapasztalatairól beszámol.
	– könyv- és könyvtárismeret; – gyakorlatok a könyvtárban;	A könyvtár tereinek, elrendezésének, rendszerének megfigyelése. Könyvek csoportosítása, keresése, kiválasztása adott szempontok szerint. Könyvek adatainak ismertetése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő alkotások megkülönböztetése a téma és a tartalomjegyzék alapján.	Eligazodik az iskola könyvtárában. Röviden ismerteti egy általa olvasott könyvet, újságcikket vagy érdekesnek talált ismeretterjesztő filmet.

	– prózai szöveg- és verstanulási technikák.	Memoriterek tanulása: Mondókák, sorolók, találós kérdések, népdalok; pl. Vörösmarty Mihály: <i>Szózat (legalább az 1–2. vsz.)</i> ; Nagy László: <i>Dióverés</i> ; Petőfi Sándor: <i>A füstbe ment terv</i> ; Weöres Sándor: <i>Éren-nádon</i> ; Gárdonyi Géza: <i>Éjjel a Tiszán</i> ; József Attila: <i>Betlehemi királyok (1-2 vsz.)</i> ; 5-8 soros prózai szövegek.	Szöveghűen, jól érthetően mondja el a memoriterek. Kapcsolatot tart a hallgatósággal.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

A tanulóknak olyan komplex feladatokat adunk, ahol a különböző tantárgyak tanulása során megszerzett ismereteiket összefüggésében dolgozzák fel egyénileg vagy csoportosan

1. A régi és a mai iskolai élet összehasonlítása
2. Évszak-ábrázolás (vers, próza, képzőművészet...)
3. Jeles napok (megfigyelés, ajándékkészítés, műsor összeállítása...)
4. Az érzelmek ábrázolása az irodalmi művekben, a képzőművészetben
5. A magyar nép eredetéről
6. Mit tehetünk a madarakért?

3. ÍRÁS, ÍRÁSHASZNÁLAT

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az írás készségének eszközszintre emelése. E tevékenységben a kitartás és a folyamatjellegű gyakorlás ösztönzése. Az írástempó fokozása mellett a helyesség, az íráskép rendezettségének, esztétikumának értéként való elfogadtatása.	Az írástechnika fejlesztése: – írásszokások megszilárdítása; – lendület és tempó fokozása. Az írás eszközi használata.	A betűtorzulásokat és hibás kapcsolásokat javító alakítási és kapcsolási tréningek. Szavak, szó szerkezetek, bővülő mondatok írásával az írás lendületének és tempójának fokozása. Hosszabb szövegek folyamatos írása különféle írástevékenységekben. Fogalmazások, nyelvtani feladatok javított változatának leírása. Vázlatírás, ábrák feliratozása. Néhány hétköznapi szövegműfaj gyakorlása (pl. meghívó tervezése, szövegezése, postai nyomtatványok kitöltése).	Írása jól olvasható, lendületes. Füzetei rendezettek, tiszták.

4. ÍRÁSBELI SZÖVEGEK ALKOTÁSA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az önkifejezés iránti igény erősítése, különféle formáinak és lehetőségeinek megismertetése, megvalósításának támogatása. Ösztönzés a kreativitásra.	Fogalmazási alapismeretek.	Tapasztalatszerzés olvasmányokból és tanulói fogalmazásokból: a cím szerepéről, jellemzőiről; a szövegek felépítéséről, az időrendről, az esemény, az előzmény és a következmény kapcsolatáról; a szöveg kohéziójáról, a témataartásról, a nyelvi megformáltságról, az elbeszélő szövegforma jellemzőiről.	A tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. egy oldal terjedelmű elbeszélő fogalmazást készít. A tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi. Tanítója útmutatásai alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.
	Szövegalkotási gyakorlatok.	A tanult fogalmazási ismeretek felhasználása szövegalkotásakor. Önálló írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő szövegformában. A fogalmazásokba párbeszédes részek illesztése. Az önálló szövegalkotások elemzése, javítása a megismert szövegalkotási szabályok felidézésével.	

5. ISMERETEK AZ ANYANYELVRŐL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban;	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: - mondatfajták; - szavak; - szófajok.	A felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése és megnevezése. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak szerepének felismerése és használatuk gyakorlása. Az ige felismerése és megnevezése szójelentés alapján. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések,	Felismeri, megnevezi, és megfelelően jelöli a mondatfajtákat. Toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat. A szöveggörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket. A mondatot nagybetűvel kezdi és írásjellel zárja. A mondat szavait külön

az önellenőrzésben. A nyelvi tudatosság fokozása.		létezés megkülönböztetése. Az igék idejének felismerése és megnevezése. Az igezők szerepének és írásmódjának megfigyelése, tudatos alkalmazása. Tapasztalatszerzés a rokon értelmű és ellentétes jelentésű igék szerepéről. Felismerésük és adekvát használatuk. A főnevek felismerése és megnevezése szójelentés alapján. Fajtáinak csoportosítása, megnevezése. A főnevek megfigyelése a mondatban. A többes szám jelölésének felfedezése, felismerése szövegben is szövegértelmezéssel. Többes számú főnevek alkotása. A <i>-ba, -be, -ban, -ben</i> ragos főnevek helyes használatának gyakorlása mondatalkotással, szövegértelmezéssel. A melléknév felismerése és megnevezése szójelentés alapján. Külső és belső tulajdonságot jelentő melléknévek megfigyelése, megkülönböztetése. A melléknév fokozhatóságának felismerése. Fokozott melléknévi alakok használata szövegalkotáskor. A tanult szófajok felismerése toldalékos formában is szócsoportokban, mondatban és szövegben.	írja. A begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat.
A helyesírási készség fejlesztése. A helyesírási szabályok megismerése és alkalmazása.	Helyesírási szabályismeret és -alkalmazás.	Mondatfajták jelölése írásban. Igeközös, valamint különféle idejű igék helyesírásának gyakorlása.	Tulajdonnevek, ragos főnévi alakok, <i>-ó, -ő, -ú, -ű</i> végű főnevek, <i>-ít, -ul, -ül</i> végű és a kiejtéstől eltérő írásmódú igék, <i>-s</i> végű toldalékos melléknévek írása. Újabb 20-30 szóban a <i>j</i> hang biztonságos jelölése a tanult szófajok körében.

6. ISMÉTLÉSEK, RENDSZEREZŐ ÖSSZEFOGLALÁSOK, FELMÉRÉSEK A TANÉV SORÁN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Témakörönként diagnosztikus felmérés, a szerkesztett feladatsorok szerint.		A tanultak felidézése, áttekintése és rendszerbe foglalása. A megszerzett tudás bizonyítása írásbeli feladatok megoldásával. Az elsajátított tudás bemutatása formatív és szummatív felmérésekben. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmények elérése.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 259 – heti óraszám: 7

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	16 óra
2. Az olvasás-szövegértés, bevezetés az irodalmi kultúrába:	46 óra
<i>Szövegfeldolgozás</i>	30 óra
<i>Olvasásgyakorlás</i>	20 óra
<i>Az önálló tanulás képességének fejlesztése</i>	
3. Írásbeli szövegek alkotása:	15 óra
<i>Fogalmazási alapismeretek</i>	34 óra
<i>Szövegalkotási gyakorlatok</i>	
4. Ismeretek az anyanyelvről:	26 óra
<i>Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása</i>	56 óra
<i>Helyesírási szabályismeret és alkalmazás</i>	
5. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések	16 óra
ÖSSZESEN	259 óra

A heti óraszám javasolt felosztása: olvasás: 3 óra; fogalmazás: 1,5 óra; nyelvtan: 2,5 óra

1. BESZÉDKÉSZSÉG, SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS A MEGÉRTÉS FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókincs intenzív gyarapítására.	Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	A mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazásának gyakorlása különféle kommunikációs helyzetekben (pl.: párbeszéd, felolvasás, kiscsoportos beszélgetés, vita, beszámoló). Nonverbális eszközök használata szituációs játékokban, beszélgetésben. A helyes beszédleghzés gyakorlása: gazdálkodás a levegővel, a pótlevegő vételének módja. Állandósult szókapcsolatok, a különböző tantárgyak tanulásakor használt szak kifejezések, olvasmányokból kiemelt ritkábban használt szavak célzott használatával, mondatbővítéssel, kiegészítésekkel az aktív szókincs gyarapítása. Több mondatos összefoglaló szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról, gyűjtött tapasztalatokról, megfigyelésekről. Hosszabb szóbeli közlések tartalmának rövidített elmondása. Az egyetértés és az eltérő vélemény kulturált megfogalmazása. Párbeszéd formája alkalmazása olvasmányok tartalmának elmondásakor.	A tanuló értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja. Bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti.

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS, ELEMI ISMERETEK AZ IRODALOMRÓL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az irodalomolvasás folyamatában a mélyebb tartalmi rétegekbe hatoló elemzés útján az értő olvasás továbbfejlesztése, és az olvasással kapcsolatban kialakuló pozitív viszonyulás megerősítése az irodalommal való élményszerű találkozásokkal. – A tanításhoz felhasznált szemelvények tartalmára építve a nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaiával, az etikai normák iránti fogékonyság és az értéktudatos magatartás fejlesztése, az élő és az élettelen környezettel való harmonikus kapcsolat alapjainak megerősítése.	Szövegfeldolgozás: Prózai és verses alkotások, népi játékok, népszokás ismertetői a magyar és a hazai nemzetiségek, népcsoportok népköltészetéből. Elbeszélések és regényrészletek, versek a hazai és külföldi klasszikus és élő irodalom gyermekekhez szóló alkotásaiból. Történetek a magyarság múltjából, kiemelkedő események, személyiségek megismeréséhez. Nagyobb terjedelmű irodalmi szöveg (pl. ifjúsági regény) feldolgozása. Hétköznapi szövegek.	Szövegek megismerése csendes olvasással. Az olvasmányok témájának megfigyelése, azonos témájú szövegek összehasonlítása. Szereplők érzelmeinek felismerése, emberi kapcsolatok, szereplők magatartásának értékelése többféle szempont figyelembevételével. Olvasmányélmények megosztása társakkal. A szövegről folytatott beszélgetésben a szép, csúnya, vidám, szomorú, jó, rossz minősítő kifejezések használata és indoklása a szövegből vett bizonyítékok kiemelésével. Művészi eszközök keresése lírai és elbeszélő művekben (ritmus, rím, refrén, hasonlítások, megszemélyesítés). Mesefajták jellemzőinek megfigyelése. A mesék nyelvi és szerkezeti jellemzőinek felismerése. Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése olvasmányokban. A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, a tér-idő változásainak felismerése. Nagyobb terjedelmű gyermekirodalmi alkotás elolvasása a tanító irányításával.	Másfél oldal terjedelmű – életkorának megfelelő – szöveget megért néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazza meg. Elmondja az olvasottak lényegét. Megjegyzi és megnevezi olvasmányai írójának nevét. Önállóan elolvas egy nagyobb terjedelmű irodalmi művet, és azt tanítója irányításával feldolgozza.
	Drámajátékok	Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok. Fantáziajátékok, elképzelt és valóságos helyzetek megjelenítése. Részvétel csoportos játékokban, állóképek tervezése, kivitelezése és megbeszélése.	

		Mozgás a térben: térkitöltő, térkihasználó gyakorlatok. A mozgás és a szövegmondás összekapcsolása. Egyszerűbb drámai konvenciók és a színházi formanyelv alapjainak tapasztalati megismerése (jelnet, felvonás, kezdet és vég, díszlet, be rendezés, jelmez, kellék, fény- és hanghatások). A tanultak felhasználása saját produkcióhoz, bábelőadások, színházi előadások megbeszélésekor.	
Az olvasástechnika differenciált fejlesztése. Olvasóvá nevelés az egyéni érdeklődés figyelembevételével.	Olvasásgyakorlás: – hangos olvasás; – néma olvasás.	Szövegek felkészülés utáni felolvasásakor a tartalom minél pontosabb kifejezéséhez a szövegfonetikai eszközök felhasználása. Párbeszéd szövegrészek értelmező felolvasása. Az interpretáló (értelmező) olvasás fejlesztéséhez kérdésekre válaszkérés a szövegből. A kritikai és a kreatív olvasást fejlesztő feladatok megoldása. Nagyobb terjedelmű irodalmi mű olvasására való felkészülés folyamatolvasással.	Felkészülés után folyamatosan, érthetően és értelmezően olvassa fel az ismert szöveget.
A különböző nyelvi tevékenységekben az elmélyültség, a kitartás és az igényesség fokozása. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése, az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, tanulási szokások megerősítése. A könyvtár önálló használatának erősítése.	Az önálló tanulás képességének fejlesztése: – könyvtárismeret; – könyvtárhasználati gyakorlatok;	Adatgyűjtés, összefüggések keresése szövegből. Az adatok csoportosítása, felhasználása új feladathelyzetben. A szöveg kulcsszavainak kiemelése, szövegtömörítés és bővítés. Egyszerű szövegek vázlatának elkészítése. Ennek felhasználása tartalom elmondáshoz. Tájékozódás a történelmi időben és térben. Adatgyűjtés, rendezés, beszámoló a régió, a lakóhely irodalmi, történelmi nevezetességeiről, emlékeiről. A könyvtári állomány megfigyelése. Az állomány tárolásának, hozzáférési lehetőségének megismerése. A katalógus szerepének megfigyelése és használatának	Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban (kb. 20-25 perc) képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint igénybe veszi az iskola könyvtárát. Eligazodik a könyvek között. Használja az ismert kézikönyveket. A könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével eligazodik. A memoriterek szöveghűen mondja el.

	– tanulási technikák bővítése; – memoriterek tanulása.	gyakorlása. Könyvkeresés szabad polcon. A tanítási órán szerzett ismeretek bővítése, elmélyítése könyvtári „kutatással” és a digitális források kritikus használatával. Beszámoló a gyűjtőmunkáról. Feljegyzések az olvasottakról. Olvasmánynapló vezetése segítségadással. Közmondások, népdalok, rövid népmese. Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz</i> (részletek); Petőfi Sándor: <i>Nemzeti dal</i>, <i>Csatadal</i>, <i>Tisza</i> (részletek); József Attila: <i>Mama</i>; Juhász Gyula: <i>Karácsony felé</i> (részlet); Nagy László: <i>Itthon vagyok</i>; prózai szövegekből 6-8 soros részletek.	

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

A tanulóknak olyan komplex feladatokat adunk, ahol a különböző tantárgyak tanulása során megszerzett ismereteiket összefüggésében dolgozzák fel egyénileg vagy csoportosan

1. A régi és a mai iskolai élet összehasonlítása
2. Színelőadás megtartása (mese dramatizálása)
3. Jeles napok (ünnepi szokások, ajándékkészítés, műsor összeállítása...)
4. Hazánk és lakókörnyezetünk kultúrájának bemutatása egy másik országban élő embernek
5. A Balaton két arca (megfigyelés, verselemzés, rajz...)
6. Népi játékok keletkezése, gyűjtése, eljátszása
7. A fa szerepe életünkben

3. ÍRÁSBELI SZÖVEGEK ALKOTÁSA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A képzelet, az önkifejezés aktivizálása újabb szövegformák megismerésével és az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése.	Fogalmazási alapismeretek.	A leírás tartalmi, szerkezeti jellemzőinek, a bemutatás sorrendjének, nyelvi eszközeinek megfigyelése irodalmi példákon és tanulói fogalmazásokon. Megírt levelek, üdvözlőlapok, postai levelezőlapok gyűjtése, megfigyelése, tartalmi és formai összehasonlításuk, jellemzőik összegyűjtése. A címzetthez igazodó stílus felfedezése.	Adott vagy választott témáról 8-10 mondatos fogalmazást készít a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával.
	Szövegalkotás.	Szemléletes leírások készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról, emberről. Elbeszélő fogalmazás írása párbeszéd alkalmazásával. Levélikrás füzetben, majd levélpapíron. Üdvözlőlevelek írása különféle alkalmakra. Igazodás a címzetthez. Az írásbeli fogalmazások elemzése, javítás a tanító irányításával.	

4. ISMERETEK AZ ANYANYELVRŐL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az alsó tagozatban elsajátított anyanyelvi ismeretek rendszerbe foglalása, megerősítése és működőképességének fokozása. Az alapvető nyelvi készségek automatizmusainak megszilárdítása. Ösztönzés a megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazására a szóbeli és az írásbeli	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek. A szófajokról tanultak bővítése, elmélyítése.	Szófaj-felismerési gyakorlatok. Az igék megfigyelése a mondatban. A személyes névmások és az igei személyragok szerepének megértése. Felismerésük és megnevezésük, alkalmazásuk gyakorlása. Az igemódok fogalmának megismerése. Az igemódok és a mondatfajták kapcsolatának felfedezése. Az igék	Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek. Biztonsággal felismeri a tanult szófajokat és megnevezi azokat szövegben is. A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Nem ejt mondatkezdési, mondatzárési hibát, nem hagy ki vagy cserél fel betűket.

nyelvhasználatban.		különböző módú alakjainak helyes leírása. A tulajdonnevek csoportjainak megismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek. A névelők és a névutók szerepének megfigyelése. Felismerésük és megnevezésük mondatban, szövegben. A névelők helyes használata. A számnév fogalmának és fajtáinak felismerése és megnevezése. A fokozott számnévi alakok helyes használatának gyakorlása. Az állító és a tagadó mondatok tartalmának vizsgálata, összehasonlításuk. Tapasztalatszerzés a szavak rendjéről a mondatban. Az egyszerű és az összetett szavak jelentésének megfigyelése. Szóalkotások: összetett szavak, tulajdonnévből képzett melléknevek.	Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak. Helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.
	Helyesírási szabályismeret és -alkalmazás.	Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: igeidők, ragos és kiejtéstől eltérő írásmódú igék; felszólítást kifejező igealakok; igekötős igék; tulajdonnevek, fokozott melléknevek és számnevek; ragos névszók; névutós szerkezetek; betűvel írt számnevek; a keltezés többféle formája.	

5. ISMÉTLÉS, RENDSZEREZÉS, ÖSSZEFOGLALÁSOK, FELMÉRÉS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Témakörönként diagnosztikus felmérés, szerkesztett feladatlapokon.		Az alsó tagozatban tanult nyelvtani ismeretek rendszerezése. A tanultak alkalmazása az elsajátítás szintjét vizsgáló formatív és szummatív felmérésekben. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmények elérése.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az anyanyelv fejlettsége és fejlesztése szorosan összefügg a gondolkodás fejlettségével. A gondolkodás fejlettsége magasabb anyanyelv-használati szintet eredményez, az anyanyelv állapot fejlesztése pedig, árnyaltabb gondolkodást tesz lehetővé. Az anyanyelven való beszéd minden más tárgy tanulásának feltétele és eszköze, ezért a fejlesztés minden tantárgy feladata. A tanításnak nyelvhasználat-központúnak kell lennie, az értékelésnek ehhez alkalmazkodva rendkívül toleránsnak, alkalmazkodva a gyermeki gondolkodás egyéni szintjeihez is.

A kisiskolások anyanyelvi nevelésében is kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, folyamatos fejlesztő értékelésnek. Ennek módja elsősorban szóbeli, ritkábban írásbeli. Célja, hogy megőrizze a kezdeti tanulási motiváltságot, segítse az esetleges lemaradások pótlását és átsegítse a tanulókat az új nyelvhasználati módok elsajátításának nehézségein, orientálja az igényes anyanyelvhasználat és a kultúraelsajátítás képességeinek, készségeinek megalapozását.

A szóbeli értékelés általában a tanító feladata, de értékelhetik a tanulók is egymást, önmagukat is (pl. felolvasáskor, írásbeli feladatok esztétikumának megítélésekor, versmondáskor, olvasmányok tartalmával kapcsolatos szóbeli beszámolók, gyűjtőmunka, dramatikus játékok, megjelenítések kivitelezésének megbeszélésekor).

A tanulók fejlesztésében és fejlődésük követésében megkülönböztetett szereppel bír az írásbeli munkák azonnali javítása, értékelése és javíttatása, valamint az e tapasztalatokra épülő, folyamatos, személyre szabott, differenciált gyakorlás. Igen fejlesztő hatású, ha a tanító az írásbeli feladatok megoldását rövid, figyelemfelhívó, orientáló írásbeli szöveges észrevételekkel, megjegyzésekkel kommentálja a továbbhaladást segítő (pl. írásmunkák tartalmának, kivitelezésének, fogalmazványok tartalmának, helyesírásának, külső alakjának, tollbamondásra írás helyességének, feladatlapos munkák tartalmának ellenőrzésekor).

A szóbeli és az írásbeli értékelés egyaránt két szempontot vesz tekintetbe. Vizsgálja a relatív teljesítményt, regisztrálja a fejlődést, illetve a tanuló aktuális teljesítményét/fejlettségét összeveti az elvárt normákkal, fejlettségi kritériumokkal. Akkor éri el célját, ha segíti a diákot a vele szemben támasztott követelmények megértésében és az ezeknek való megfeleléshez vezető utak, módok megtalálásában, felismerésében és megvalósulásában.

ÉLŐ IDEGEN NYELV

ANGOL, NÉMET

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETŐ

Európa népei sok, egymástól különböző nemzetből, közösségből, kultúrából és nyelvi csoportból egy egységes uniót alakítanak ki. Ez az unió a gondolatok és hagyományok egyenlő alapon történő cseréjére épül, és azon alapul, hogy a különböző történelmi múlttal, ám közös jövővel rendelkező népek kölcsönösen elfogadják egymást. Ezért még soha nem volt ennyire fontos az, hogy polgárai rendelkezzenek azokkal a képességekkel, amelyek szomszédaik megértéséhez és az azokkal való kommunikációhoz szükségesek. Tehát *el kell sajátítanunk az egymással való eredményes kommunikációhoz és egymás megértéséhez szükséges készségeket*. Más nyelvek ismerete arra ösztönzi az embert, hogy nyitottabb legyen mások, illetve mások kultúrája és szemlélete iránt.

A gazdasági, társadalmi és környezeti megújulás 2000. márciusában elindított liszaboni stratégiájának keretében az Unió az évtized végére a világ legversenyképesebb tudásalapú gazdasága kíván lenni. Ennek eléréséhez kulcsfontosságú egy tudásalapú társadalom építése. A nyelvtanulás ehhez a célhoz azáltal járul hozzá, hogy fejleszti a kognitív készségeket és megerősíti a nyelvtanuló anyanyelvi készségeit, ezen belül az írás- és olvasási készséget. Az állampolgárok nyelvi készségeinek fejlődése sok más, európai szintű politika számára is hasznos lehet. Röviden szólva, *más nyelvek megértésének és kommunikációjában való használatának a képessége minden európai polgár számára alapvető készség*.

Az Európai Parlament 2001. december 13-i határozata a nyelvtanulást és nyelvi sokszínűséget támogató intézkedésekre szólított fel. 2002. február 14-én az Oktatási Miniszterek Tanácsa felkérte a tagállamokat arra, hogy tegyenek konkrét lépéseket a nyelvi sokszínűség és a nyelvtanulás elősegítése érdekében, és kérte az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki javaslatokat ezeken a területeken. Az akcióterv elkészítése során az Európai Bizottság széleskörű nyilvános konzultációt folytatott, majd ezt a civil társadalom képviselőinek konferenciája zárta, amelyre 2003. április 10-én került sor Brüsszelben.

A konferencián a válaszadók elfogadták a Bizottság jelenlegi helyzetről szóló elemzésének legfontosabb üzenetét és a jövőre vonatkozó javaslatait. Egyetértés volt például abban, hogy *kívánatos lenne az élethosszig tartó tanulás jegyében a kisgyermekektől kezdve minden európai polgár számára lehetővé tenni, hogy élvezhesse a soknyelvűség előnyeit*. Széles körű támogatást nyert az, hogy emelni kell a nyelvtanítás színvonalát, mivel *a nyelvi kompetencia azok közé az alapvető készségek közé tartozik, amelyekre mindenkinek szüksége van a képzésben, a foglalkoztatásban a kultúrák találkozása során és az önmegvalósításhoz*.

A tagállamok számára *elsődleges fontosságú az, hogy már az óvodában és az általános iskolában eredményes nyelvtanulás folyjon*, mivel ezeken a helyeken alakul ki, hogyan viszonyul majd az egyén más nyelvekhez és kultúrákhoz, sőt *a későbbi nyelvtanulás alapjai is itt rögzülnek*.

A kisgyermekkorai nyelvtanulás előnyei – amelyek a jobb anyanyelvi készségeket is magukban foglalják – csak akkor jelentkeznek, ha a pedagógus megfelelő képzettséggel rendelkezik ahhoz, hogy kicsi gyerekeknek nyelvet tanítson, ha az osztálylétszám elég alacsony ahhoz, hogy a nyelvtanulás eredményes lehessen, ha megfelelő tananyag áll rendelkezésre, és ha a tanterv elegendő óraszámot biztosít a nyelvtanuláshoz. Azok, akik gyermekkorban kezdik a nyelvtanulást, jobban tudatában lesznek saját kulturális értékeiknek, saját kultúrájuk hatásainak, nagyobb megbecsülést mutatnak más kultúrák iránt, nyitottabbak és érdeklődőbbek lesznek mások iránt.

A tagállamok egyetértenek abban is, hogy *a hangsúly a hatékony kommunikáció képességére, azaz az aktív készségekre, és ne a passzív tudásra helyeződjön*. A cél nem az anyanyelvi szint elérése, hanem a megfelelő szintű olvasási, szövegértési, írás- és beszédképesség elsajátítása. Az Európai Bizottság úgy gondolja, hogy az európai szintű akcióknak a következő kulcsterületekre kell irányulniuk: a nyelvek befogadó jellegű szemléletének támogatása, nyelvbarát közösségek kialakítása, a nyelvtanulási kínálat és a nyelvtanulási lehetőségek igénybevételeének a javítása.

Magyarországon az általános iskolában minden diáknak legalább egy idegen nyelvet kell tanulnia az anyanyelvén kívül. A közoktatásban szabadon történik a nyelvválasztás, a helyi igények és lehetőségek alapján. Fontos, hogy a követelményrendszert az iskolák rugalmasan, a helyi sajátosságoknak és igényeknek megfelelően alkalmazzák.

Az idegen nyelv általános követelményrendszerének kidolgozásánál az Európa Tanács ajánlásait követtük. Az Európai Unió országaiiban ezeket az alapelveket alkalmazzák minden idegen nyelvi tanterv kidolgozásánál.

CÉLOK ÉS FELADATOK

Magyarországon az élő idegen nyelvet a közoktatásban részt vevő minden diáknak kötelező tanulnia a negyedik évfolyamtól a tankötelezettség végéig. Az idegen nyelv tanításának és tanulásának alapvető célja a *hasznáható nyelvtudás* megszerzése. Ez az adott szituációnak megfelelő nyelvhasználati képességet, a sikeres kommunikációt jelenti, amelyek mérése és értékelése a négy nyelvi alapkészségen (*beszédértés, beszédkészség, olvasásértés és íráskészség*) keresztül valósulhat meg. Az élő idegen nyelv műveltségi terület céljai és tartalma összhangban vannak az alaptanterv többi műveltségi területének céljaival és tartalmával, valamint az Európa Tanács ajánlásaival.

A kerettantervben szereplő gondolatokra utalva a következők lehetőséget kínálnak egy szóbeli bevezető szakasz vagy előkészítő időszak bevezetésére:

- A kisgyermekkorai idegennyelv-oktatás alapvető célja lélektani és nyelvi: egyrészt kedvet ébreszteni a nyelvek tanulása iránt, sikerélményhez juttatni a diákokat, másrészt megalapozni a későbbi nyelvtanulást.
- Gyermekkorban a nyelvtanulás a természetes nyelvelsajátítás folyamataira épül. A gyerekek számukra érdekes, értelmes, önmagukban motiváló és kognitív szintjüknek megfelelő kihívást jelentő tevékenységekben vesznek részt, bepillantanak egy másik nép kultúrájába.
- A célnyelvet hallva, a szituációt, kontextust értve haladnak előre a nyelv elsajátításában. Ez a folyamat lassú, az idősebb korosztályra jellemző látványos nyelvi eredményt nem várhatunk. Egyik tipikus jellemzője a csendes szakasz, melynek során egyes diákok akár hónapokig nemigen szólalnak meg, de a játékos tevékenységekbe szívesen bekapcsolódnak.
- Az idegen nyelvi órákon a gyerekek az ismeretlen nyelven hallottakat a világról kialakult ismereteik alapján értelmezik, ezért elengedhetetlen, hogy a tananyag általuk ismert tartalmakra épüljön. Ez egyrészt a konkrét helyzet kihasználásával, szemléltetéssel, másrészt már ismert tantárgyak anyagának integrálásával érhető el. Így válik az ismeretlen célnyelvi tanári beszéd érthetővé a diákok számára.
- Ha az életkori sajátosságoknak megfelelő anyagot biztosítunk a tanulóknak, olyan eredményt érhetünk el, amely a későbbi nyelvvoktatást segíti.

A sok információ elraktározásának kulcsa a *játék*. Játékokkal izgalmasan, érdekesen, gyorsan kötődik az információ. Ha ezt a kulcsot jól használjuk, csodás siker lesz az eredmény. A gyerekek akarnak idegen nyelven tanulni, de igazából a versek ritmusa, játékossága, a dalok zenéje, a mesék eljátszhatósága izgatja őket. Az a szó, kifejezés, dal vagy vers marad meg emlékezetükben, amelyhez valamilyen *élmény, érzelem* kapcsolódik. Ez az izgalmas, érdekes, érdelemű csomagolás rögzíti be agyukba a tanultakat. Ez a katalizátor. Az így tanult szavak jól rögzülnek, könnyen felidézhetőek. Ezekhez lehet a későbbiekben további ismereteket kapcsolni. Ha csak szavakat, száraz mondatokat tanítunk, a gyerekek igyekezete, erőlködése ellenére sem jutunk eredményre. Sikerül a tanár után elismételniük, fejből is elmondaniuk, de igen hamar el is felejtik. Ne a nyelvtani szabályok oktatása legyen a cél.

Adjunk *mintákat*! A gyakorlatban ezek segítségével fejezzék ki magukat! Így a helyes mód vésődik be. Javítsunk! Ne zavaróan, korholón, de mondjuk el utánuk jól, hogy ez maradjon a fülükben! Ha megszokják a gyerekek, hogy a tanár folyamatos háttér-hibajavítással mondja a helyes alakokat, nem zavarja meg őket a játékban, a jelenet előadásában.

Sok szót, kifejezést ismernek meg a gyerekek *a dalokon* keresztül. Aktív és passzív szókincsük is gyarapodik, nyelvtani fordulatokat kapnak készen, és könnyedén jön nyelvükre sok életszerű, sokat használt kifejezés. Szeretnek énekelni a gyerekek, szívesen és könnyen tanulják a dalokat. Tanításukkor

segítségünkre lehet a fülbemászó dallam, az izgalmas ritmus, a mulatságos történet, könnyen felismerhető szavak, az ismétlések, tetszetős fordulatok, mókás mozdulatok. Mondjuk el magyarul, hogy miről szól a dal! Ne értelmetlenül vésődjön be a szövege! Használjuk fel a megismert szöveget egy-egy cselekvés kifejezésére!

A mesék varázslatos világa is olyan motiváló erő ebben az életkorban, amit kár nem felhasználni az idegen nyelv oktatásában. A mesékben előforduló sok ismétlődés nagyon megkönnyíti a megtanulásukat. Folyamatos beszédre készíti a gyerekeket. Élő, eredeti nyelvtani fordulatokat tartalmazó mondatokból állnak. Ezek a mondatok az élőbeszédben is felhasználhatók. Sokszor és szívesen hallgatják meg és játsszák el a gyerekek. Előadhatók műsoros rendezvényeken is, amik nemcsak sikerélményt adnak, de magabiztosságot is az idegen nyelv használatában.

Az írás-olvasás előtti bevezető szakaszban is megfigyelhetjük, hogy a gyerekek szavakat, mondatokat képesek az írott szöveg után elmondani. Az előzőleg hallás után megismert és megtanult szöveget könnyen idézik fel a jól megfigyelt sorokról.

Nyelvet tanulni nem ugyanaz, mint egy hagyományos tantárgyat. Itt beszélni tanítunk. Saját gondolatok kifejezésére kell használniuk majd az idegen nyelvet. A kisgyermek világ a játék, ezen keresztül ismerik meg a nagyvilágot is.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

Legelőször is azt kell leszögezni, hogy a 4. évfolyamon nyelvoktatás csakis nyelvelsajátítás, és nem nyelvtanulás formájában mehet végbe. A készségek közül *a hallott szöveg értésének fejlesztése a legfontosabb*, melynek fejlődését az órai utasítások és a cselekvésre épülő játékos feladatok teljesítéséből követhetjük nyomon. *A beszéd* eleinte az egyszavas válaszoktól (igen, nem, név, szín, szám stb.), a memorizált, elemezetlen nagyobb egységek használatáig terjed (köszönés, mondóka, játék, dal), de később a követelmények a természetes nyelvelsajátítás folyamatát tükrözve a szó és az egyszerű mondat szintjén mozognak. A gyerekek órai beszédének természetes része a magyar nyelvű kérdés és válasz, amelyet visszajelzésként, megerősítésként használnak a tanár célnyelvhasználatával párhuzamosan. Ne féljünk tehát néha mi is magyarul megszólalni, de természetesen törekedjünk az idegen nyelvű óravezetésre, és biztassuk a gyerekeket, hogy ők is minél többet beszéljenek a tanult idegen nyelven.

A kerettanterv az anyanyelven megismert témakörökre, beszédszándékokra, fogalomkörökre és tévékénységekre épül.

A legfontosabb feladatok a következők:

- Az idegen nyelv tanulásának megszerettetése játékos megközelítéssel.
- A nyelv hangzásvilágának, zenéjének megismerése.
- Az artikulációs bázis fejlesztése, a speciális hangzók, hanglejtés, szóhangsúly megfigyelése.
- Az idegen nyelven való önkifejezés megismerése.
- Bepillantás más nép életébe, kultúrájába, szokásaiba.
- A főbb nyelvtani alapegységek tanulásának alapozása, illetve megkezdése. A továbbiakban erre koncentrikusan bővülve épülhet a tananyag.
- Dalok, versek megismerése, amelyek tematikusan segítik a beszélt nyelv és nyelvtan elsajátítását.
- Aktív és passzív szókincs gyűjtése a dalokon, a játékokon keresztül is.
- Az utasítások megértése és végrehajtása.
- Mondatok átalakítása szócserevel, használatuk élő helyzetekben is.

- Cselekvéssel összekötött szövegek, rímek, szerepjátékok tanulása.
- Az együttműködési készség fejlesztése. (A tanuló tudjon részt venni pár- és csoportmunkában.)
- Néhány alapvető nyelvtanulási stratégia megismerése.

A tanulói tevékenységi formák közül elsősorban olyanok ajánlottak, amelyek összhangban vannak a 9-10 éves gyermek tanulási, ismeretszerzési jellemzőivel. Ebben az életkorban a gyermek ismeretszerzése a világról és saját magáról három fő úton történik: cselekvés közben, a felnőttekkel és társaival való interakció közben, illetve az érzékszervekkel való megismerés útján. A kisiskolás diákok hatékony tanulásában kiemelkedő jelentőséggel bírnak a mozgásos, játékos tevékenységek. Az ilyen és ehhez hasonló, érzelmileg átélt szituációk megjelenítése mélyebben rögzül és forrása a későbbi biztos nyelvhasználatnak.

Ezeknek a figyelembevételével kell megtervezni a tevékenységformákat és a feladatokat, amelyeknek nagy része olyan, amelyek a hagyományos értelemben nem minősülnek nyelvi jellegű feladatnak.

- Mozgásos-ritmikus feladatok: éneklés, körjátékok, mondókák, mozgással kísért versek, szóbeli utasításra végzett cselekvések
- Manipulatív tevékenységek: rajzolás, színezés, kivágás, gyurmázás, ragasztás, hajtogatás stb.
- Idegen nyelven történő tanári utasítások végrehajtása
- Szerepjátékok, játékok, társasjátékok
- Mondókák, versek, dalok, körjátékok memorizálása
- Mesehallgatás, a mese eljátszása

A 4. évfolyam tanulói számára olyan munkaformákat célszerű bevezetni a tanítási gyakorlatba, amelyekben a nyelvtanulás mint élvezetes közös tevékenység jelenik meg. A későbbi évektől eltérően a kezdeti szakaszban nem az egyéni teljesítmény számít elsősorban. Ezen a fokon, ahol az érdeklődés felkeltése és ébrentartása a fő, előtérbe kerülnek a *kooperatív, páros és csoportos munkaformák*. Ezen munkaformák mind nyelvi, mind általános nevelési haszonnal járnak. A nyelvi haszon az, hogy a rendelkezésre álló idő alatt több tanuló kap lehetőséget arra, hogy a célnyelven megszólaljon.

A nyelvtanulás kezdeti szakaszában is elengedhetetlen a tanulók *megfelelő mennyiségű autentikus hanganyaggal* való ellátása. Az órai anyagok bemutatásán kívül helyes, ha sok kapcsolódó *dal, vers vagy rigmus* is segíti a nyelvi fordulatok beépülését és fejleszti a kiejtést.

KULCSKOMPETENCIÁK MEGJELENÉSE

Az *idegen nyelvi kommunikáció* az *anyanyelvi kommunikáció* elemeivel jellemezhető: fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), a társadalmi és kulturális tevékenységek megfelelő keretein belül – oktatás és képzés, munka, családi élet és szabadidős tevékenységek –, az egyén szükségleteinek megfelelően. Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése (vö. *szociális és állampolgári kompetencia*). Az ehhez szükséges képességek felölelik a szóbeli üzenetek megértését, beszélgetések kezdeményezését, folytatását és lezárását), valamint a szövegolvasást, -értést és -alkotást az egyéni igényeknek megfelelően.

A fentiekén kívül a nyelvtanítás és -tanulás lehetőleg járuljon hozzá a gyermek személyiségének alakításához a holisztikus, vagyis az egész személyiséget figyelembe vevő általános nevelési célok szem előtt tartásával. A nyelvi nevelés csupán egy területe a személyiségfejlesztésnek, a nyelvórán azonban gondot kell fordítanunk a *testi, érzelmi, társas fejlesztésre* is.

Ha a tanulói tevékenységekből indulunk ki, fontos szerephez jut az *esztétikai-művészeti tudatosság és (főként) kifejezőkészség kompetencia*, pl. projektmunka, daltanulás, szerepjátás során.

A nyelvvoktatás alkalmas terep egyéb általános készségek és kompetenciák (például: *gondolkodási, szövegértési készségek, a koncentráció képességének alapozása, az önismeret elmélyítése*) elsajátítására és begyakorlására is:

- Tágítsa a gyermek látókörét, nyisson ablakot a világra!
- Segítse hozzá a gyermeket a nyelvi tudatosodáshoz!
- A gyermek legyen tudatában annak, hogy anyanyelvén kívül más nyelvek is léteznek, és azokon éppúgy kifejezheti gondolatait!
- A több csatornán (anyanyelven és célnyelven) történő ismeretszerzés az ismeretet megerősíti.
- A nyelvek iránti fokozott fogékonyság pozitívan hat *anyanyelvi fejlődésére* is.

ANGOL NYELV

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 – heti óraszám: 2,5

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK; ÁBÉCÉ, SZÍNEK, SZÁMOK	8-10 óra
2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON (Én és a családom, bemutatkozás, a család bemutatása; a szűkebb környezet: a lakás bemutatása; helyiségek a lakásban, a lakószoba bemutatása; kedvenc játékok)	10-12 óra
3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL (Kedvenc állatok)	8-10 óra
4. VÁSÁRLÁS, ÉTKEZÉS, RUHADARABOK (Napi étkezések, kedvelt és kevésbé kedvelt ételek, italok; öltözködés: ruhadarabok télen és nyáron, testrészec)	12-15 óra
5. MINDENNAPI ÉLETÜNK, SZABADIDŐ, SZÓRAKOZÁS (Egy átlagos nap napirendje, szabadidős tevékenységek, hobbi, kedvenc időtöltés, a hét napjai, az iskola és az osztályterem tárgyai)	12-15 óra
6. ÁLLATOK A VILÁG KÜLÖNBÖZŐ TÁJAIN	8-10 óra
7. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK	8-10 óra

1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK; ÁBÉCÉ, SZÍNEK, SZÁMOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon bemutatkozni, másokat bemutatni. Tudjon köszönni (ismerősnek, ill. napszak szerint). Ismerje az angol ábécé betűit és a számokat 1-től 20-ig. Képes legyen a színek megnevezésére. Tudja elbetűzni saját és mások nevét, és szavakat betűzés után leírni. Ismerje a személyes névmásokat és a létige <i>am/are/is</i> formáit.	Betűzés, számolás, színek megismerése. Köszönés, elköszönés, bemutatkozás, bemutatás, igenlő és nemleges válasz. Létezés kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Ismerje a számokat 1-től 20-ig és a legfontosabb színeket. Tudjon köszönni és bemutatkozni, a saját nevét betűzni.

Tevékenységek

Listening	Reading	Speaking	Writing
- számok leírása hallás után - számok színezése hallás után	- egy angol gyerek bemutatkozása	- bemutatkozás, egymás bemutatása	- néhány mondatos bemutatkozás

2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a közvetlen családtagok és az otthon főbb részeinek megnevezésére. Tudjon a családdal és az otthonnal kapcsolatos egyszerű kérdéseket feltenni, és azokra válaszolni. Ismerje a birtoklás kifejezését: a <i>have got/has got</i> szerkezetet.	A családtagok nevei és a hozzájuk kapcsolódó hagyományos szerepek, cselekvések kifejezése. A család bemutatása, érdeklődés a testvérek felől. A birtoklás kifejezésének megismerése. Néhány szoba, a ház főbb részeinek megismerése. Köszönés, elköszönés, bemutatkozás, bemutatás, igenlő és nemleges válasz. Cselekvés, történet, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, térbeli viszonyok kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tudja megnevezni és bemutatni a közeli családtagokat, valamint a ház legfontosabb helyiségeit és néhány tárgyat.

Tevékenységek formái

Listening	Reading	Speaking	Writing
- számok leírása hallás után - tárgyak színeztése hallás után - mi hol van (párosítás)	- egy angol és magyar család - a ház helyiségei	- köszönés, bemutatkozás - családtagok bemutatása - családtagok külső jellemzése néhány mondatban	- néhány mondatos bemutatkozás - családtagok rövid bemutatása (hogyan hívják, hány éves)

3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységek formái Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje fel és tudja megnevezni a lakásban és a ház körül élő állatokat. Legyen képes megmondani, hogy milyen állata van, illetve tudjon mások állatairól érdeklődni (<i>Have you got...?</i>).	Kinek milyen állata van: érdeklődés és bemutatás, az állatok legfőbb jellemzői. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Cselekvés, történet, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud megnevezni néhány állatot. Meg tudja mondani, milyen állataik vannak. Ismer néhány alapvető melléknevet.

Tevékenységek formái:

Listening	Reading	Speaking	Writing
- állatok nevének leírása hallás után - kinek milyen állata van (párosítás hallás után)	- kedvenc állatok a lakásban és a ház körül	- kinek milyen állata van, kedvenc állatok	- képek alapján állatokat felismerni és nevüket leírni - állatok jellemzése

4. VÁSÁRLÁS, ÉTELEK, RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységek formái Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon megnevezni ételeket, italokat, játékokat és ruhadarabokat. Tudja azokat elkérni és megköszönni. Szerepjátékokban részt véve tudjon „vásárolni” (<i>Can I have..., please?</i>).	Gyümölcsök, egyszerű ételek, ruhák, játékok nevének megismerése s egyszerű formában való kérése vásárlásnál. Életszerű helyzetekben való eligazodás, pl. üzletben.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud megnevezni néhány ételt, használati tárgyat, ruhadarabot. Tud valamit elkérni és azt megköszönni.

Thank you.). Tudja megnevezni a testrészeket. Tetszését, nemtetszését ki tudja fejezni (<i>I like/I don't like...</i>).	A ruhadarabok nevének megismerése. Az egyes és többes számú ruhadarabok megkülönböztetése. A megszámlálható és nem megszámlálható ételek fogalmának bevezetése. A gyermekeket a valós életben körbevevő tárgyak megismerése. Köszönés, elköszönés, köszönet. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.		

Tevékenységszámok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- tárgyak nevének leírása hallás után - kinek mi van (párosítás hallás után)	- tárgyak (pl. ruhadarabok, játékok) és azok leírásainak párosítása	- ki milyen ruhát visel - kedvenc ételek	- képek alapján tárgyakat, (pl. ruhadarabokat, játékokat) felismerni és nevüket leírni

5. MINDENNAPI ÉLETÜNK ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÜNK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszámok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló értse meg a napirenddel kapcsolatos mondatokat, tudjon kifejezni egyszerű tevékenységi formákat, megnevezni szokásos cselekvéseket. Tudjon érdeklődni mások szokásos cselekvései iránt. Ismerje az egyszerű jelen időt.	Egy szokásos napunk programjai. Az egyszerű jelen idő nyelvtani elemeinek bevezetése. Heti elfoglaltságaink, különórák. Az egyes szám harmadik személyű alakok bevezetése, a tagadás, kérdés formai elemeinek megfigyelése, gyakorlása. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Igenlő vagy nemleges válasz adása. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, időbeli,	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud néhány, a napirenddel kapcsolatos cselekvést megnevezni egyszerű mondatban. Ismeri a hét napjait.

	mennyiségi és minőségi viszonyok.		

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- étkezéssel kapcsolatos szavak, napirenddel kapcsolatos mondatok hallás utáni kiválasztása. Napok és szabadidős programok párosítása.	- ki mit eszik reggelire, ebédre - egy angol család egy napja	- egy átlagos nap elmesélése röviden - délutáni és/vagy szabadidős tevékenységekről pár mondatos beszámoló és érdeklődés	- napirend egyszerű leírása - egy ebéd fogásainak összeállítása - napok neve

6. ÁLLATOK A VILÁG KÜLÖNBÖZŐ TÁJAIN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje fel és tudja megnevezni a vadon élő és az állatkertekben található (a világ távolabbi tájain élő) állatokat és azokról egyszerű jellemzést adni.	Érdeklődés és bemutatás, az állatok legfőbb jellemzői. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Cselekvés, történet, létezés kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud megnevezni néhány (vadon vagy állatkertben élő) állatot. Ismer néhány külső jellemzésre szolgáló melléknevet.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- állatok nevének felismerése hallás után	- séta az állatkertben	- állatok felismerése, megnevezése jellemzése - kedvenc állat bemutatása	- képek alapján állatokat felismerni és nevüket leírni - állatok rövid jellemzése

7. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes legyen részt venni összehangolt csoportmunkában és egy mese vagy érdekes történet megismerésében, előadásában. Ismerje meg egy másik ország néhány szokását, kultúráját, nevezetességét. Meg tudja nevezni legfontosabb ünnepeinket.	A mese vagy történet életszerű mondataival folyamatos, összefüggő szöveg reprodukálása. Az ezekben szereplő kifejezések, nyelvi elemek megismerése, használata. A mesék, történetek eljátszása szereposztással, összehangolt csoportmunkával. Információ megértése, gyűjtése egyszerű szövegeken keresztül. Köszönés, elköszönés, bemutatkozás, bemutatás, köszönet, tetszés, nemtetszés, dolgok és személyek megnevezése, információkérés, információadás. Cselekvés, történés, létezés kifejezése birtoklás kifejezése. Térbeli, időbeli, mennyiségi, minőségi viszonyok.	Összehangolt csoportmunka, szerepjáték. A meséhez vagy történethez kapcsolódó dalok, versek tanulása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Megért és tud reprodukálni néhány mondatot elemzés nélkül.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- a történet szövegének kirakása hallás után - a történet lényegének megértése képek segítségével	- mese vagy történet olvasása - események sorba állítása - képek mondatokkal való párosítása	- mese vagy történet eljátszása szerepek szerint - a megismert nyelvi elemekkel rövid párbeszéd eljátszása	- szavak behelyettesítése a történetbe - szövegbuborék kitöltése megadott mondatokból

A TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA

Listening	A tanult szavak hallás utáni felismerése. Ismert nyelvi elemeket tartalmazó szöveg hallás utáni megértése.
Speaking	Egyszerű kérdés feltevése és arra rövid válasz adása. A tanult mintamondatokban egy-egy szó cseréjével önálló mondatalkotás.
Reading	Tanult kifejezéseket tartalmazó szöveg megértése, magyarra fordítása. Ismert szöveg megközelítően helyes kiejtéssel való, érthető felolvasása.
Writing	Kis segítséggel néhány mondat leírása, lemásolása.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló megért

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérést, utasítást, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérdést.

Beszédkésztség

A tanuló

- egy szóval vagy hiányos, egyszerű mondatban válaszol az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésre,
- ismert dolgokat megnevez,
- néhány mondókát, verset, dalt reprodukál.

Olvasott szöveg értése (a szóbeli kezdő szakasz után)

A tanuló

- felismeri a tanult szavak írott alakját,
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatot megért;
- ismert nyelvi elemekből álló egymondatos szövegben fontos információt megtalál.

Íráskésztség (a szóbeli kezdő szakasz után)

A tanuló

- helyesen lemásol ismert szavakat.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönés	<i>Good morning. Hello Tom. Hi! Hello, how are you?</i>	<i>Good morning. Hello Mary. Hi! Very well, thank you.</i>
Elköszönés	<i>Goodbye. Bye-bye.</i>	<i>Goodbye. Bye!</i>
Bemutatkozás	<i>My name is...</i>	<i>Hello. Hi!</i>
Köszönet és arra reagálás	<i>Thank you very much.</i>	<i>No problem.</i>

Személyes beállítódás és vélemény kifejeződésére szolgáló kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Tetszés, nemtetszés	<i>Do you like it?</i>	<i>I like it. I don't like it. Yes, I do. No, I don't.</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Dolgok, személyek megnevezése	<i>What is it? Who's that?</i>	<i>It's...</i>
Információkérés	<i>How old are you? Where is he?</i>	<i>I'm ten. He is in the classroom.</i>
Információadás	<i>What is she doing?</i>	<i>She is sleeping.</i>
Igenlő vagy nemleges válasz	<i>Where is it?</i>	<i>I don't know.</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Nyelvi kifejezések	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	<i>Present forms of verb 'be'</i>	<i>I'm a boy. Are you... ?</i>
Kérés, felszólítás kifejezése		<i>Imperatives</i>	<i>Sit down, please.</i>
Birtoklás kifejezése		<i>Possessive adjectives</i>	<i>My book...</i>
		<i>Present forms of 'have got'</i>	<i>I've got a cat.</i>
			<i>Have you got... ?</i>
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás		<i>Where? Here / there; left / right</i>
			<i>In, on, under</i>

Időbeli viszonyok			<i>What time is it?</i>
			<i>It's 9 o'clock.</i>
Mennyiségi viszonyok		<i>Singular/plural forms</i>	<i>How many...?</i>
		<i>Cardinal numbers</i>	<i>1–20 (20–100)</i>
Minőségi viszonyok			<i>It's big/small.</i>
			<i>What colour is it?</i>
			<i>It's red/blue...</i>

NÉMET NYELV

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 – heti óraszám: 2,5

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK, SZÍNEK, SZÁMOK (Szóbeli bevezető, ismerkedés az idegen nyelvvel)	
Bemutakozás, köszönések	6-8 óra
Színek	4-6 óra
Számok	6-8 óra
2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON	
Család	8-12 óra
Ház, szobák	7-10 óra
Bútorok, tárgyak	7-10 óra
3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL	
Állatok	7-10 óra
4. VÁSÁRLÁS, ÉTELEK, RUHADARABOK	
Testrészek	2-4 óra
Ruházat	5-7 óra
Ételek, italok, gyümölcsök	3-5 óra
5. MINDENNAPI ÉLETÜNK ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÜNK	
Járművek	2-3 óra
Évszakok, hónapok, napok	2-4 óra
6. MESEK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK	2-3óra

1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK, SZÍNEK, SZÁMOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon bemutatkozni, másokat bemutatni. Tudjon köszönni (ismerősnek, ill. napszak szerint). Ismerje a színeket és a számokat és meg tudja azokat nevezni.	Bemutatkozás, bemutatás. Köszönések (ismerősnek, ill. napszak szerint). A színek és a számok megnevezése, azokkal kapcsolatos kérdések és válaszok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. színezés, számok felismerése).	Tud köszönni és bemutatkozni. Felismeri az alapszíneket és a számokat (legalább 1-től 12-ig). Reagál a témával kapcsolatos egyszerű felszólításokra.

2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a közvetlen családtagok megnevezésére, bemutatására, az otthon főbb részeinek felismerésére és megnevezésére.	A családtagok nevei, a család bemutatása, érdeklődés a testvérek felől. Néhány szoba, a ház főbb részeinek megismerése. Létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok, kérés, felszólítás kifejezése.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: <i>Az én családom</i> . Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. melyik családtag melyik helyiségben van – párosítás).	Értse meg és tudja megnevezni a közeli családtagokat, valamint a ház legfontosabb helyiségeit.

3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a leggyakrabban lakásban tartott és háziállatokat és tudja őket megnevezni.	Az állatok nevei, érdeklődés egymás háziállatai felől. Létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok. Kérés, felszólítás kifejezése.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: <i>A mi állataink</i> vagy <i>Kedvenc állatom</i> . Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. állatok felismerése).	Tud megnevezni néhány állatot, és értse meg ezek nevét.

4. VÁSÁRLÁS, ÉTELEK, RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon megnevezni ételeket, italokat, játékokat és ruhadarabokat. Tudja azokat elkérni és megköszönni. Szerepjátékokban részt véve „vásárolni”. Ismerje a testrészeket. Tetszését, nemtetszését ki tudja fejezni.	Gyümölcsök, ételek, ruhák, játékok, testrészek, ruhadarabok nevének megismerése, megnevezése és egyszerű formában való kérése. Életszerű helyzetekben való eligazodás, pl. üzletben, étteremben. Cselekvés, történes, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok. Kérés, felszólítás kifejezése.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: <i>Szeretem / Nem szeretem...</i> Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. színezés, párosítás).	Ismer néhány testrészt és ruhadarabot. Reagál a témával kapcsolatos egyszerű felszólításokra. Tud egyszerű formában kérni és valamit megköszönni.

5. MINDENNAPI ÉLETÜNK ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÜNK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje és tudja megnevezni a hónapokat és a napokat. Az iskola és az osztályterem tárgyait ismerje fel és nevezze meg. Egyszerű tevékenységi formákat ki tudjon fejezni, szokásos cselekvéseket megnevezni. Tudjon megnevezni távolabbi tájakon élő állatokat.	A hónapok, a hét napjai nevének felismerése, megnevezése. A gyermekeket az iskolában körbevevő tárgyak megismerése. Egy szokásos nap programjai. Cselekvés, történes, létezés kifejezése, időbeli, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: <i>Az én születésnapom.</i> Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. napok és cselekvések párosítása).	Tud megnevezni néhány tárgyat az osztályban. Értse meg a hónapok és napok nevét. Reagál a témával kapcsolatos egyszerű felszólításokra.

6. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes legyen részt venni összehangolt csoportmunkában és egy mese vagy érdekes történet megismerésében, előadásában. Ismerje meg egy másik ország néhány szokását, kultúráját, nevezetességeit. Meg tudja nevezni	A mese vagy történet életszerű mondataival folyamatos, összefüggő szöveg reprodukálása. Az ezekben szereplő kifejezések, nyelvi elemek megismerése, használata. A mesék, történetek eljátszása sze-	Összehangolt csoportmunka, szerepjáték. A meséhez vagy történethez kapcsolódó dalok, versek tanulása.	Tud reprodukálni néhány mondatot elemzés nélkül.

legfontosabb ünnepeinket.	reposztással. Cselekvés, történet, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése. Térbeli, időbeli, mennyiségi, minőségi viszonyok.		

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönés	<i>Guten Morgen/Tag! Hallo, wie geht's?</i>	<i>Guten Morgen/Tag! Danke, gut. Und dir?</i>
Elköszönés	<i>Auf Wiedersehen! Tschüs!.</i>	<i>Auf Wiedersehen! Tschüs!.</i>
Bemutatkozás	<i>Ich heiße...</i>	<i>Hello. Hi! Mein Name ist...</i>
Köszönet	<i>Danke!</i>	<i>Bitte!</i>

Személyes beállítódás és vélemény kifejeződésére szolgáló kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Tetszés, nemtetszés	<i>Wie findest du....?</i>	<i>Ich finde es gut/ blöd!</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Dolgok, személyek megnevezése	<i>Was ist das? Wer ist das?</i>	<i>Das ist...</i>
Információkérés és információadás	<i>Wie ist...? Wie alt bist du?</i>	<i>Prima. Ich bin zehn.</i>
Igenlő vagy nemleges válasz	<i>Bist du Peter? Ist das dieTorte?</i>	<i>Ja./ Nein./ Nicht.</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök			Nyelvi kifejezések
Cselekvés, történet, létezés kifejezése	Jelenidejűség	<i>Präsens</i>	<i>Ich bin zu Hause. Die Sonne scheint schön.</i>
Kérés, felszólítás kifejezése		<i>Imperativ</i>	<i>Steht auf! Komm her, bitte!</i>
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás		<i>hier, dort</i>
			<i>links, rechts,</i>
			<i>oben, unten</i>

Időbeli viszonyok	Időpont	um, am, wann?	<i>Um 8 Uhr Am Freitag</i>
Mennyiségi viszonyok	Határozott mennyiség		<i>eins, zwei.../1-12/ ein Ball, eine Schülerin</i>
Minőségi viszonyok		Wie?	<i>Ich bin groß. Meine Freundin ist klein.</i>
Esetviszonyok	Névszók a mondatban	Nominatív	<i>Die Katze ist schwarz.</i>
Szövegösszetartó eszközök	Kötőszók, névmások		<i>und, oder, aber; das; ich, mein</i>

A TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA

Hallott szöveg értése	A tanult szavak hallás utáni felismerése. Ismert nyelvi elemeket tartalmazó szöveg hallás utáni megértése.
Beszéd	Egyszerű kérdés feltevése és arra rövid válasz adása. A tanult mintamondatokban egy-egy szó cseréjével önálló mondatalkotás.
Olvasott szöveg értése	Néhány szóból álló, ismert nyelvi elemeket tartalmazó mondat megértése.
Írás	Kis segítséggel egy-egy szó leírása, lemásolása.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló megért

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérést, utasítást, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérdést.

Beszédkésztség

A tanuló

- egy szóval válaszol az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésre,
- ismert dolgokat megnevez,
- néhány mondókát, verset, dalt reprodukál.

Olvasott szöveg értése:

- felismeri a tanult szavak írott alakját.

Íráskésztség (a szóbeli kezdő szakasz után)

A tanuló

- segítséggel helyesen lemásol egy-egy ismert szót.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A tanulói teljesítmények értékelésének három célja van:

- visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról, az erős és gyenge pontokról;
- a tanulók nyelvtanulási motivációját fenntartani és tovább erősíteni;
- hozzájárulni reális önértékelésük kialakításához.

Fontos, hogy a követelményrendszert az iskolák rugalmasan, a helyi sajátosságoknak és igényeknek megfelelően alkalmazzák. Mivel az élő idegen nyelvek tantervfelépítése eltér a többi műveltségi terület követelményrendszerétől, a tananyagot, a fejlesztési követelményeket és a teljesítményt nem lehet táblázatban egymás mellé rendelni.

Bármilyen módot is választunk az értékelésre, gyakran dicsérjünk a jó szereplésekért! Elmarasztalás helyett adjunk új lehetőséget a próbára! Ebben az életkorban még a pozitív megerősítés hoz eredményt, ellenkező esetben bezárkóznak a gyerekek a beszéd elől, és kialakulnak a felnőtteknél oly jól ismert gátlások. Az értékelő, gyakorló feladatok megoldásánál ne hagyjuk még magára a gyermekeket! Ha, bár segítséggel, de megoldja, jutalmazzuk szóveges dicsérettel, szóval, piros ponttal, képekkel (pl. mosolygó arcokkal, „hangulatjelekkel”); inkább, mint osztályzással.

Nem kell nagy mennyiségű szót, anyagot belesulykolnunk a tanulóba. Inkább keveset, de azt alaposan. A szavakat kérdezzük szóban! Írásban még adjunk lehetőséget a helyes szókép megkeresésére! A megértés ellenőrzésére jó módszer a rajzolás, összekötés, bekarikázás, kiválasztás.

Hogy optimális ütemben fejlődhessenek, vegyük figyelembe egyéni képességeiket is! Az osztályok között is nagy lehet a különbség, ezért követelményeinkben ne legyünk túl szigorúak, de túl keveset se kérjünk számon, hiszen ezzel nem támogatjuk fejlődésüket.

Ne feledjük, hogy tudásuk még csak most épül. Egy ház alapjai alig látszanak, de a biztos alapozásra szükség van!

Alapelv, hogy értékeléskor a gyakorlás során alkalmazott tevékenységeket kell használni, és a tanulók értékelése folyamatosan történjen. Legalább minden hónapban kapjanak visszajelzést az előrehaladásról, hogy megértsék, miben és hogyan fejlődhetnek tovább. Azt értékeljük, amit a gyerekek tudnak, ne a hiányosságokat hangsúlyozzuk! Mivel ennek a korosztálynak a beszédértésben és beszédkésztség területén is a folyékonyság az erőssége, csak tapintatosan és nagy türelemmel törekedhetünk a hibátlan megoldásokra.

Az értékelés történhet csoportban, párban vagy egyénileg, a gyakorláshoz hasonlóan. A gyengébb teljesítményt nyújtó gyerekeknek több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Lehetőleg kerülni kell a hagyományos „felelés”-jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

A bevezetésben arról volt szó, hogy a tanulók teljesítményének mérése és értékelése a négy nyelvi alapkészségen (beszédértés, beszédkésztség, olvasásértés és íráskésztség) keresztül valósulhat meg. A két utóbbival nincsenek is nehézségek, hiszen ezekből a legkönnyebb a számonkérés, míg a hallás utáni értést és a beszédkésztséget hajlamosabbak vagyunk elhanyagolni. Pedig ez nem helyes, hiszen ha ezeket a készségeket nem értékeljük rendszeresen, a gyerekekben kialakulhat az a téves elképzelés, hogy ezek nem is olyan fontosak.

9-10 éves életkorban már számíthatunk a tanulók önértékelésére is. Fontos, hogy tisztában legyenek saját fejlődésük menetével, azzal, hogy hol kell még jobban teljesíteniük, milyen területen igazán jók.

A teljesítmények értékelésekor is fontos alapelv: ne a nyelvről való tudást, hanem a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük.

MATEMATIKA

MATEMATIKA

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETÉS

A célok megfogalmazásában kiemelt szerepet kap a tapasztalatszerzésen nyugvó megismerési módszerek átadása, azaz a sokoldalú képességfejlesztés lehetősége.

A fejlesztési feladatokat az alapvető matematikai gondolkodáshoz szükséges tevékenységformák gyakorlásán keresztül teljesítjük, a tananyagot a képességfejlesztés célszerű eszközeként választjuk. A fejlesztés közös, általános és részletes feladatait a NAT életkori szakaszokra osztva körvonalazza. A kerettanterv évfolyamokra bontva írja elő a fejlesztési célokat, a tananyagot, az ajánlott tevékenységi formákat, valamint a továbbhaladás feltételeit. A matematika tanításának középpontjába azoknak a képességeknek a fejlesztése kerül, amelyek biztosítják a tantárgy iránti érdeklődés fenntartását, a tevékenységhez kötött alkotó gondolkodás kiépülését, a problémalátást és problémamegoldást, valamint az önálló ismeretszerzés és felfedezés örömét a korosztály életkori sajátosságainak figyelembevételével.

A tananyag mennyiségi növelése helyett a tanultak elmélyítésére, a „minőségre” helyezzük a hangsúlyt. Apró lépésekkel, spirális felépítésben dolgozzuk fel a tananyagot! A kerettantervben leírtak szerint a felső tagozatba lépés alapvető feltételeit is a „kevesebb, de alaposabb” tudás határozza meg. A kerettanterv nagy hangsúlyt fektet a felzárkóztatásra, célja, hogy hozzájáruljon az esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez, lehetőséget biztosítson a tehetséggondozásra az 1–4. évfolyamon. Így jobban biztosíthatja a tanulók egyéni képességeinek fejlesztését.

ALAPELVEK ÉS CÉLOK

A műveltségi terület a matematika különböző témaköreinek szerves összeépülésével kívánja a matematika és a matematikai gondolkodás világát feltárni. A matematikai fogalmak, összefüggések érlelése és a gondolkodásmód kialakítása az egyre emelkedő szintű spirális felépítést indokolja az életkori, egyéni fejlődési és érdeklődési sajátosságoknak, a bonyolódó ismereteknek, a fejlődő absztrakciós képességnek megfelelően. Ez a felépítés lehetővé teszi a lassabban haladókkal való foglalkozást és a tehetség kibontakoztatását egyaránt. Az életkori szakaszok folyamatában a differenciálásnak is egyre nagyobb szerepet kell kapnia

A matematikai nevelés célja az általános iskola kezdő szakaszában azoknak a képességeknek fejlesztése, amelyek segítségével a tanulók felkészülnek az önálló ismeretszerzésre. Ennek elérésére életkoruknak megfelelő, tapasztalaton nyugvó megismerési módszereket sajátítanak el. A személyiség sokoldalú formálása, gazdagítása, a pozitív attitűd kialakítása a kisiskolás korosztály fejlődési ütemének figyelembevételével történik.

A *matematika tanulásának alapja* a tapasztalatszerzésből kiinduló *induktív megismerés*. Ennek keretében kerül sor a megfigyelés irányítására, a spontán megfigyelésből a tudatos, célirányos megfigyelésre való felkészülésre, az észrevételek megfogalmazására, rendezésére, értelmezésére és lejegyzésére, valamint a szerzett tapasztalatok más tanulási helyzetekben való alkalmazására.

A matematika tanulása az 1–4. évfolyamon alapozó jellegű, s kettős célrendszerre épül. Egyrészt a kognitív képességek fejlesztésére szolgál, és lehetőséget teremt a gondolkodási módszerek alkalmazására. Másrészt a tanulási szokások kiépülését segíti, rendszerességre, tudatosságra a megismerési módszerek önálló alkalmazására nevel. Az önellenőrzés képességének fejlesztésével további felfedezésre, kutatásra ösztönöz. Az életkori sajátosságoknak megfelelően játékos tevékenységekkel, a fokozatosság elvének betartásával és a tapasztalatokon nyugvó megismerési módszerek alkalmazásával jutunk közelebb a matematika tudományának megismeréséhez. Ez lehet az alapja a konstruktív gondolkodás kialakításának.

A nevelési-oktatási feladatok sorában a képességfejlesztésnek kiemelt szerepe van. Fontos a mennyiségi és minőségi differenciálás feltételeinek megteremtése, és a változatos kooperatív munkaformák alkalmazása is.

A matematikai szövegértő képesség alapozása és fejlesztése összetett feladat. A kezdő szakaszban kis lépésekben, fokozatosan kell kialakítani. A beszédértésre épül és az értő olvasás színvonalának megfelelően fejlődik. A szövegösszefüggések értelmezése, az adatok kiválasztása a szövegből, az adatok közötti kapcsolatok felfedezése tevékenység, ábrázolás keretében történik, majd fokozatosan térünk át a számokkal, műveletekkel való kifejezésére. A megoldásban a próbálgatásnak, következtetésnek, logikus gondolkodásnak elsődleges szerepet tulajdonítunk. Csak ezután következhet az algebrai úton történő megoldás alkalmazása. A mérés témakörének tanításakor kiemelt szerepet tulajdonítunk a konkrét mérési tevékenységben való jártasságnak.

A *matematikai kompetencia* magába foglalja azokat a tantárgyi ismereteket, specifikus készségeket, képességeket, általános készségeket, képességeket, motívumokat, attitűdöket, amelyek az alkalmazható, gyakorlatra váltható tudás megszerzéséhez szükségesek. A matematika kompetenciához szükséges *tudás* magába foglalja a következőket: számlálás, számolás, mennyiségi következtetés, valószínűségi következtetés, becslés, mérés, mértékegységváltás, szöveges feladatok megoldása, problémamegoldás, rendszerezés, kombinativitás, következtetések.

Az egyénnek rendelkeznie kell azzal a *készséggel*, hogy alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat a mindennapok során, otthon és a munkahelyen, valamint hogy követni és értékelni tudja az érvek láncolatát. Képesnek kell lennie arra, hogy matematikai úton indokoljon, megértse a matematikai bizonyítást és a megfelelő segédeszközök alkalmazásával a matematika nyelvén kommunikáljon.

Fontos a pozitív *hozzáállás*, amelynek alapja az igazság tisztelete és a dolgok okának és érvényességének keresése.

FEJLESZTÉSI FELADATOK, KOMPETENCIÁK

- Tájékozódás
 - Tájékozódás a térben
 - Tájékozódás az időben
 - Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban
- Megismerés
 - Tapasztalatszerzés
 - Képzelet
 - Emlékezés
 - Gondolkodás
 - Ismeretek rendszerezése
 - Ismerethordozók használata
- Ismeretek alkalmazása
- Problémakezelés és -megoldás
- Alkotás és kreativitás: alkotás öntevékenyen, saját tervek szerint; alkotások adott feltételeknek megfelelően; átstrukturálás
- Akarati, érzelmi, önfejlesztő képességek és együttéléssel kapcsolatos értékek
 - Kommunikáció
 - Együttműködés
 - Motiváltság
 - Önismeret, önértékelés, reflektálás, önszabályozás
- A matematika épülésének elvei

A MATEMATIKAI KOMPETENCIÁK FOLYAMATOS FEJLESZTÉSE

- számlálás, számolás
- mennyiségi következtetés, valószínűségi következtetés
- becslés, mérés
- problémamegoldás,
- rendszerezés, kombinativitás
- induktív következtetés

A tanulók értelmi képességeinek - logikai készségeinek, problémamegoldó, helyzetfelismerő képességeinek – folyamatos fejlesztése

A tanulók képzelőerejének, ötletességének fejlesztése

A tanulók önellenőrzésének fejlesztése

A tervszerű és célirányos feladat-megoldási készség alapozása

A kreatív gondolkodás fejlesztése

A helyes tanulási szokások

A kezdő szakasz alapvető feladata a matematikai tevékenységek megszerettetése, a matematikai szemlélet formálása. A helyes tanulási módok kialakítása a gondolkodási képességek fejlődését segíti elő, amely a tanulás más területén is hasznosítható; alkalmazható, gyakorlatra váltható tudást eredményez.

A matematika tanulásának szokásrendjébe tartozik a pontos munkavégzés, a fegyelmezett számjegy- és jelírás, a rendezett írásbeli munka és értelmes, rendezett szóbeli megfogalmazás.

A kognitív képességek együttes fejlesztéséhez a matematika a következő területeken járulhat hozzá:

- az anyanyelv és a szaknyelv adott szinten elvárható, megfelelő pontosságú használata;
- a megértett és megtanult fogalmak, az eljárások eszközként való használata;
- megoldási tervek készítése;
- kellő pontosságú becslések, számítások a mérések előtt, feladatmegoldások helyességének ellenőrzése;
- indoklások, érvelések, kérdésfeltevések, kételkedések, igazolás keresése;
- a megértés igénye;
- tapasztalatok gyűjtése a matematika érdekességeiről;
- tankönyvek, feladatlapok önálló használata.

Miután a fenti képességeket többnyire komplex módon érdemes fejleszteni, elengedhetetlen a tantárgyi koncentráció alkalmazása az iskolai munkában.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 185 – heti óraszám: 5

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Számтан, algebra	111 óra
Sorozatok, függvények	22 óra
Geometria, mérés	30 óra
Valószínűség, statisztika	22 óra

A javasolt óraszámok iránymutatóak. A tanulócsoport fejlettségéhez igazítva az időkeretet rugalmasan alakíthatjuk.

A tanév során négy diagnosztizáló mérést és négy tudáspróbát javasolunk. Eerre összesen 8 órát tervezünk.

A matematikatanítás kiemelt területei az első osztályban

- A tapasztalatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. Az első évfolyamon különösen döntő fontosságú a tapasztalatszerzés. Ezen belül a megfigyelés, ennek kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.
- Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom a 20-as számkörben.
- Számolási készségek alapozása, számolási eljárások kialakítása, alkalmazása. Sorozatok folytatása adott vagy felismert szabály alapján, az összeadás, kivonás, bontás, pótlás fogalmának kialakítása, elmélyítése.
- Geometriai fogalmak alapozása, tulajdonságok felismerése. Térbeli és síkbeli tájékozottság megalapozása (alak, irány, méret).
- Mennyiségfogalmak kialakítása, mérések alkalmilag választott és szabvány mérőeszközökkel. Gyakorlottság kialakítása tényleges mérésekben.
- Kombinatorika és a valószínűség fogalmának szemléletes alapozása.
- A matematikai szaknyelv tudatos bevezetése, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az érzékelés pontosságának fejlesztése. A figyelem fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, jelölésük. Rendezés a tulajdonságok alapján: sorba rendezés, osztályozás.	Tárgyak, síkidomok, testek, számok (20-as számkörben).	Tárgyak, alakzatok, személyek megfigyelése, összehasonlítása, (több, kevesebb, kisebb, nagyobb, alacsonyabb, magasabb stb.) válogatása, rendezése, csoportosítása, halmazok képzése közös és eltérő tulajdonságok alapján. Játék a logikai lapokkal, színes rudakkal.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben jelennek meg.
Észlelés pontosságának fejlesztése. A logikai gondolkodás előkészítése.	Állítások igazságtartalmának eldöntése. Igaz, hamis állítások, nyitott mondatok.	Állítások, kérdések megértésének megmutatása rajzzal, művelettel, szöveggel.	
A kombinatorikus gondolkodás alapozása.		Babák, macik öltöztetése, zászlók színezése gyöngyfüzés, pénzhasználat (Hányféleképpen fizetheted ki?).	Néhány eset előállítás.

SZÁMTAN, ALGEBRA. SZÁMFOGALOM A 20-AS SZÁMKÖRBE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A számfogalom tapasztalati úton való alakítása a 20-as számkörben. A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismerése.	Természetes számok a 20-as számkörben Személyek, tárgyak, dolgok érzékelhető tulajdonságainak felismerése, válogatása közös és eltérő tulajdonság alapján.	Válogatások saját szempont szerint, megnevezett tulajdonság alapján, megkezdett, de meg nem nevezett válogatás folytatása. Kakukktojás keresése. Barkohba-játékok.	Személyek, tárgyak érzékelhető tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Szétválogatás (közös és eltérő tulajdonság alapján).

A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel; A természetes szám modellként való kezelése.	A természetes szám többféle tapasztalati bázisa: darabszám, mérőszám, sorszám.	Mérések csoportmunkában. <i>Mi változott meg?</i> – játék. Számlálás egyesével, kettesével, növekvő, csökkenő sorrendben.	Számfogalom a 20-as számkörben; biztos számlálás, mérés.
Egyszerű matematikai szakszavak és jelölések bevezetése a fogalmak megnevezésére. Szabály felismerése, követése.	Személyek, tárgyak megszámlálása, leszámlálása. Tárgyak hosszúságának, szélességének, tömegének, űrtartalmának összehasonlítása, összemérése. A természetes számok előállítása mennyiségek mérőszámként, a számok megjelenése sorszámként.	Csoportosítások (kettesével, hármassal...). Játék a számkártyákkal, korongokkal, pálcikákkal különféle munkaformákban: párokban, csoportokban. Viszonyítások, rendezések; a számok helyének megkeresése számegyenesen. Kisebb, nagyobb több, kevesebb, ugyanannyi, reláció használata.	Számok írása, olvasása. Páros és páratlan számok felismerése. A számok szomszédainak ismerete. Számok elhelyezése a számegyenesen. Növekvő és csökkenő számsorozatok képzése adott szabály szerint.
	A számok jele. Számok tulajdonságainak megismerése: összeg- és különbségalakjaik, bontott alak, számjegyek száma, páros, páratlan számok. Számok kapcsolatai: kisebb, nagyobb, egyjegyű, kétjegyű. Számszomszédok. Számok helye a számegyenesen.		

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETEK ÉRTELMEZÉSE, MŰVELETVÉGZÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Műveletfogalom alakítása, összeadás, kivonás értelmezése többféle módon. Műveletek tárgyi megjelenítése, matematikai jelek, műveleti jelek	Az összeadás és kivonás értelmezése tevékenységgel, rajzzal és szöveges feladattal (egyváltozós: hozzáadás, elvétel; kétváltozós: két halmaz egyesítése, ill. ennek a tevékenységnek a megfordítása,	A számok közötti összefüggések felismerése; a műveletek értelmezése tárgyi tevékenységgel (darabszám és mérőszám alapon): színes rudakkal, korongokkal, ujjakkal, mérőszalaggal, tömegmérleggel, számegyenessel.	Hozzátevés, elvétel tevékenységgel, megfogalmazása szóban

használata. A becslési képesség alapozása. Ismeretek tudatos memorizálása, felidézése; a megtanulást segítő eszközök megismerése. Tényismeretek memorizálása, mozgósítása (pl. a kéttagú összegek és a megfelelő különbségek a 20-as számkörben). Ismeretek megtanulásához összefüggések felhasználása. Algoritmusok, analógiák megismerése, alkalmazása a műveletvégzések során. Konkrét matematikai modellek értelmezése. Az önellenőrzés igényének felkeltése, képességének alakítása, az eredményért való felelősségvállalás.	két halmaz összehasonlítása). Pótlás. Műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata. Rajzolt, illetve tárgyi jelek értelmezése tevékenységgel, történés kitalálásával; matematikai jelek, műveleti jelek ($>$, $<$, $+$, $-$, $=$) értelése, használata. Egyszerű műveleti tulajdonságok (pl. az összeadás tagjainak felcserélhetősége; az összeadás tagjainak csoportosítása). A bontás és a pótlás műveletének értelmezése, gyakorlása.	Halmaz elemszámának növelése hozzáadással, csökkentése elvétellel. Képolvasások (mi változott meg?), szövegalkotás, lejegyzés számfeladattal. Két halmaz egyesítése, kiegészítő halmaz előállítás. Két halmaz (mennyiség) összehasonlítása. Két- és háromtagú összeadások alkotása kirakásokról (korongokról, színes rudakról, rajzokról). Kivonás a különbség szemléltetésére. Számok bontása két szám összegére, játékos formában. Pótlás (hiányos összeadás) tevékenységgel – <i>Tedd egyenlővé!</i> – lejegyzés számfeladatként. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban és frontálisan (képkirakó, <i>Kelj fel, Péter!</i>, memóriajáték, színezős feladatok). Bűvös négyzet megoldása. Művelet megfogalmazása képről, művelet megjelenítése képpel, kirakással. Több megoldás keresése. Számolási eljárások megismerése tevékenységgel, gyakorlásuk. Analógiák építése a kétjegyű számok összeadásában (színes rudak, számegyenes használata). Fele, kétszerese. Szorzás, osztás előkészítése. Az önellenőrzés képességének alakítása feladatlapokkal.	Kéttagú összeg- és különbségalakok ismerete húszas számkörben. Gyakorlottság az összeadás, kivonás, bontás, pótlás alkalmazásában kirakás segítségével, lejegyzés számokkal

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés; szóveges feladat lényegileg pontos felidézése; emlékezést segítő rajzok készítése, visszaolvasása. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátssza. Mondatok szerkezetének panelként való használata, felfogása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értése. Értő-elemző olvasás alapozása, fejlesztése. Kérdés tartalmának megértése adott tárgyi szituációban és megfogalmazott problémában. Válasz megfogalmazása szóban, később írásban is. Gondolatmenet kiépítése. Manuálisan elvégzett tevékenység gondolati lépésként való értelmezése, tudatosítása. Adatokra és összefüggéseikre való együttes emlékezés rajzok, ábrák alapján. Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel, megoldásuk.	A szóveges feladatok megoldásának előkészítése. Szóveges feladat megjelenítése eljárászással, tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Adatok és kapcsolatok lejegyzése számokkal, jelekkel. Szövegből számfeladat alkotása – számfeladathoz szöveg alkotása. Műveletek értelmezése szöveg alapján. Szóveges feladatok megoldása modellek segítségével. Fordított szövegezésű feladatok megoldása. Egyszerű nyitott mondatok megoldása.	Elmondott, olvasott történet, helyzet képzeletben való követése; megjelenítése lejátsszással, kirakással, képpel. Tevékenységről, képről szóveges feladat alkotása. Szóveges feladat megjelenítése tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Adatok értelmezése, lényeges elemek kiválasztása, jelölése. Szövegről számfeladat alkotása. Matematikai szöveg alkotása adott számfeladathoz. Műveletek értelmezése szöveg alapján. A szóveges feladat megoldási algoritmusának megismerése, alkalmazása. Szituáció, változás, szóveges feladat, értelmezése lejátsszással, kirakással egyszerűsített rajzzal, átfogalmazással; adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemelése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értése; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata, értése; folyamat fordított lejátsszása; az időbeliség megértése. Nyitott mondatok lezárása igazzá, hamissá tevessel. Egyszerűbb esetekben teljes megoldásra törekvés.	Egyszerű szóveges feladat értelmezése tevékenységgel, modell választása. Szövegösszefüggés lejegyzése számokkal, művelettel. Megoldási terv készítése, kiszámítás. Válasz a feladat kérdésére. Különböző modellek ismerete. Állítások igazságtartalmának eldöntése.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Összefüggés felismerő képesség fejlesztése. Rendezőképesség fejlesztése. Változások, periodikusság, ritmus megfigyelése, felismerése, értelmezése, sorba rendezése. Számok, mennyiségek közötti elemi kapcsolatok felismerése, megjelenítése, általánosítás, az összefüggések megfogalmazása, szabály keresése. A kreatív gondolkodás fejlesztése: többféle megoldási mód keresése, a különböző megoldások összevetése.	Függvényre vezető szöveges feladatok megoldása egyszerű esetekben. Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Szabályjátékok, gépjátékok.	Tárgysorozat képzése, ismétlődések, tulajdonságok megfigyelése. Kapcsolatban levő elemek (tárgyak, személyek, hangok, szavak, számok) összekeresése, párosítása egyszerű esetekben. Számok, mennyiségek közötti kapcsolatok jelölése nyíllal. Számok táblázatba rendezése, szabályjátékok (gépjátékok). Egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése. A változások megfigyelése, felismert szabályok követése, ismétlődések, ritmus értelmezése mozgással, hanggal, szóval, számmal. Játék a logikai lapokkal (egy vagy két tulajdonságban különböző sorozatok folytatása), színezős feladatok. Játékos feladatmegoldás önállóan, párbán, csoportban. Sorozatok folytatása megadott, választott, felismert szabály alapján. Növekvő és csökkenő számsorozatok képzése. A képzés szabályának megfogalmazása két irányból. Szabályjáték szabályának megfogalmazása, felírása többféleképpen. Sorozatok kiegészítése. Szabályosság vizsgálata.	Egyszerű sorozat képzése kirakással, rajzzal. Növekvő és csökkenő számsorozatok felismerése, képzése adott szabály alapján. Összetartozó elempárok keresése egyszerű esetekben. Sorozatok szabályának felismerése.

GEOMETRIA, MÉRÉS. TÉRBELI TÁJÉKOZÓDÁS, TESTEK, SÍKIDOMOK (EGYSZERŰ) TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Térszemlélet alapozása. Térbeli tájékozódás fejlesztése. Mozgási memória fejlesztése.	Tájékozódás, helymeghatározás, irányok, irányváltóztatások. Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok megismerése (pl. mellett, alatt fölött, között, előtt, mögött). Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest (pl. a bal, jobb szavak megjegyzése a gyerek testi dominanciája szerint, illetve dominancia hiányában saját testi jelhez kötötten). Tájékozódás (pl. az osztályban, iskolában, iskola környékén) nagytesti mozgással; mozgássor megismétlése. Tájékozódás a síkban (pl. tájékozódás a füzetben, könyvben; tájékozódás a síkban ábrázolt térben; tájékozódás szavakban megfogalmazott információk szerint).	Játékos helymeghatározás (babák, macik elhelyezése különböző berendezési tárgyakhoz viszonyítva). Finommotoros mozgáskoordinációk: apró tárgyak, korongok, pálcikák, rudak rakosgatása, ceruza, füzet, négyzethálós lap, vonalzó használata stb. Viszonyítások: előtte, mögötte, fölött, alatta, jobbra, balra stb. kifejezések értelmezése. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban. Tűz-víz játék.	Helymeghatározás a tanult kifejezések alkalmazásával (pl. alatt, fölött, mellett). Térbeli és síkbeli alakzatok azonosítása és megkülönböztetése néhány megfigyelt geometriai tulajdonság alapján.
Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével; a figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Közös tulajdonságok felismerése; tu-	Geometriai tulajdonságok felismerése, viszonyítások, összehasonlítások. Egyszerű geometriai formák megnevezése, hasonló formák felismerése (négyzet, kör, háromszög). Testek építése modell alapján.	Tárgyak válogatása geometriai tulajdonságok alapján – csoportban Párhelyes játék. Kirakások, építések színes rudakkal másolással modell, ábra alapján feltételek szerint. Statikus helyzetek, képek, tárgyak	Kör, négyszög, háromszög megkülönböztetése.

lajdonság tagadása, mint szintén közös jellemző.	Síkidomok előállítása tevékenységgel. Alakzatok néhány megfigyelt tulajdonsága.	megfigyelése. Sík-és térbeli alakzatok szétválogatása tulajdonságok alapján. Háromszögek, négyszögek alkotása kirakással, nyírással, rajzolással. Játékos tapasztalatszerzés síktükörrel. Tükrözések mozgással, tükörkép előállítása, megfigyelése tükörrel. Tapasztalatszerzés a logikai lapok segítségével.	

GEOMETRIA, MÉRÉS. MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyai között. Mennyiségek fogalmának alapozása. A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel. Becslés, mérés. A múlt, jelen, jövő megértése adott időpillanatban (pl. előbb, ezután). A múlt, jelen, jövő, mint folytonosan változó fogalmak, például az előtte, utána (korábban, később) viszonyok megértése, Összefüggések, kapcsolatok felismerésének fejlesztése.	Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, összességek összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, űrtartalom, idő). Mérés alkalmilag választott mérőeszközökkel. Mérőeszközök megismerése. Mérés szabvány egységekkel. A méter, kilogramm, liter, hét, nap, óra megismerése. Kapcsolatok felismerése mennyiségek, mértékegységek és mérőszámok között. Időpont és időtartam.	Mérési eljárások: kirakás, különböző mennyiségek mérése azonos mértékegységgel, azonos mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel. Összehasonlítások, összemérések a gyakorlatban (pl. magasabb, alacsonyabb, hosszabb, rövidebb...) páros, csoportos munkával. Mérés alkalmilag választott mértékegységekkel (színes rudakkal...) Játékos időmérések, pl. mondókákkal. Az azonos mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel. A szabványegységek használata számfeladatokban, alkalmazásuk egyszerű szöveges feladatokban.	Összehasonlítás, mérés gyakorlati tevékenységgel, az eredmény megfogalmazása a tanult kifejezésekkel. A <i>m</i>, <i>kg</i>, <i>l</i> egységek használata szám és egyszerű szöveges feladatokban. A hét, nap, óra időtartamok helyes alkalmazása.

		Időpont és időtartam tapasztalati úton történő megkülönböztetése.	

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A valószínűségi és a statisztikai szemlélet alapozása. A logikus gondolkodás fejlesztése. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával.	Adatok gyűjtése, ábrázolása.	Oszlopdiagram építése (tárgyi tevékenység formájában). Sejtések megfogalmazása, tapasztalatok összevetése sejtésekkel, megállapítások megfogalmazása. Események, ismétlődések játékos tevékenység során „biztos”, „lehetséges, de nem biztos”, „lehetetlen” érzékelése találgatással, próbálgatással.	

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 148 – heti óraszám: 4

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Számтан, algebra	89 óra
Sorozatok, függvények	18 óra
Geometria, mérés	25 óra
Valószínűség, statisztika	16 óra

A javasolt óraszámok iránymutatóak. A tanulócsoporthoz fejlesztéséhez igazítva az időkeretet rugalmasan alakíthatjuk. A gondolkodási módszerek fejlesztése az egyes témakörökbe beépülve valósul meg, ezért a továbbhaladás feltételei is ott jelennek meg.

A tanév során négy diagnosztizáló mérést és négy tudáspróbát javasolunk. Erre összesen 8 órát tervezünk.

A matematikatanítás kiemelt területei a második osztályban

- A gondolatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. A második évfolyamon különösen döntő fontosságú a tapasztalatszerzés, ezen belül a megfigyelés, ennek kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.
- Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom a 100-as számkörben.
- Számolási készségek, számolási eljárások, alkalmazása. Sorozatok folytatása adott vagy felismert szabály alapján, a bontás, összeadás, kivonás, pótlás fogalmának elmélyítése 100-as számkörben.
- A szorzó és a bennfoglaló táblák megismerése, összefüggések felismerése, alkalmazása.
- Szöveges feladatok megoldása a tanult algoritmus alapján.
- Geometriai fogalmak, tulajdonságok bővítése. Térbeli és síkbeli tájékozottság továbbfejlesztése.
- Mennyiségfogalmak kialakítása 100-as számkörben, mérések alkalmilag választott és szabvány mérőeszközökkel. Gyakorlottság kialakítása tényleges mérésekben.
- Kombinatorikai és valószínűségi játékok.
- A matematikai szaknyelv tudatos bevezetése, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az érzékelés pontosságának fejlesztése. A figyelem fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, lényegi tulajdonságok kiemelése. Rendezés a tulajdonságok alapján: sorba rendezés, osztályozás.	Tárgyak, személyek, szavak, síkidomok, testek, számok (100-as számkörben) tulajdonságainak megfigyelése, összehasonlítása, halmazba rendezése. Tárgyak, síkidomok, testek, számok felhasználásával sorozatalkotások, sorba rendezések, osztályozás.	Tárgyak, személyek, szavak, síkidomok, testek, számok (100-as számkörben) szétválogatása, a részek jellemzése állításokkal. Kétfelé válogatások – a két rész jellemzése tulajdonsággal és tagadásával. Játék a logikai lapokkal, színes rudakkal, barkobák, kakuktkojás-keresés.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben jelennek meg.
Észlelés pontosságának fejlesztése. A logikai gondolkodás fejlesztése. Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel és kvantorokkal; megoldásuk. Elmondott gondolatmenet követése.	Állítások igazságtartalmának eldöntése. Igaz, hamis állítások, nyitott mondatok lezárása kis alaphalmaz minden elemének behelyettesítésével, kvantorokkal („minden”, „van olyan”).	Állítások, kérdések megértésének igazolása rajzzal, művelettel, szöveggel.	Állítások igazságértékének megítélése.
A kombinatorikus gondolkodás alapozása, fejlesztése.		Kombinatorikus játékok, alkotások, feladatok (babák öltöztetése, zászlók színezése, építések térben, síkban, szavak alkotása megadott betűkből, számalkotások számkártyákból, gyöngyfűzés, pénzhasználat (Hányféleképpen fizetheted ki?).	

SZÁMTAN, ALGEBRA. SZÁMFOGALOM A 100-AS SZÁMKÖRBE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A természetes szám fogalmának továbbépítése: a természetes szám fogalma a 100-as számkörben. A valóság és a matematika	Természetes számok a 100-as számkörben. Gyakorlati tevékenységre épülő, az életkornak megfelelő számfogalom	A számfogalom kiépítése 100-as számkörben. Számhalmazok képzése.	Számfogalom a 100-as számkörben; biztos számlálás. Halmazok összehasonlítása, meg- és leszámlálások.

elemi kapcsolatainak felismerése. A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal. Absztrakció. Becslőképesség fejlesztése. Számrendszeres gondolkodás alapozása. Algoritmikus gondolkodás alakítása. Egyszerű matematikai szakszavak és jelölések bevezetése a fogalmak megnevezésére.	kialakítása, használata. Becslés. A természetes számok értelmezése a valóság mennyiségeivel; a természetes szám modellként való kezelése, (mérőszám, darabszám, sorszám, értékmérő). Számok írása, olvasása. A számok jele 100-ig. Számok tulajdonságainak, kapcsolatainak megismerése, páros, páratlan, számok nagysága, számszomszédok (egyes, tízes). Számok helye a számegyenesen. Számok közelítő helye a többféle beosztású számegyenesen. Páros, páratlan számok.	Számlálás egyesével, kettesével, hármasával, négyesével, ötösével ... tízesével növekvő, csökkenő sorrendben. Hosszúságmérés, tömegmérés, űrtartalom, idő mérése alkalmi egységekkel és szabványegységekkel (<i>m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, év, hónap, hét, nap, óra, perc</i>) – páros munkában. Csoportosítások (kettesével, hármasával, négyesével ...), leltárkészítés, pénzváltás. Játék a számkártyákkal, játékpénzzel, színes rudakkal különféle munkaformákban: párokban, csoportokban. Számok bontása tízesek és egyesek összegére. Algoritmusok megfigyelése és követése a tízes számrendszerben. Római számok írása, olvasása az I, V, X jelek segítségével. Viszonyítások, rendezések, számok helyének megkeresése számegyenesen. Számok közelítő helye a többféle beosztású számegyenesen. Számok leolvasása bontott alakú kirakásról, képről – összeg- és különbségalakról képalkotás, kirakás – csoportos munkában. Számképzés adott számokkal, adott feltevésekkel – páros munkában.	Számok írása, olvasása 100-as számkörben. Tájékozottság a tízes számrendszerben. Az egyes, tízes fogalmának ismerete. Páros és páratlan számok felismerése. A számok szomszédainak ismerete. Adott szám jellemzése tulajdonságaival. A számok közötti kapcsolatok felismerése. Számok helye a számegyenesen, nagyság szerinti sorrendjük.

		Számtulajdonságok vizsgálata, gyakorlása barkohba-játékkal. Sorozatalkotások. Több, kevesebb, ugyanannyi, fogalmának használata – igaz-hamis állítások megfogalmazása számokról – játékos feladatok, csoportos munka. Kitekintés 1000-ig.	

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETEK ÉRTELMEZÉSE, MŰVELETVÉGZÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Algoritmikus gondolkodás fejlesztése. Analógiás gondolkodás fejlesztése. A műveletfogalom mélyítése. Műveletek tárgyi megjelenítése. Műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata. Kreativitás fejlesztése.	Az összeadás és kivonás értelmezése tevékenységgel, rajzzal és szöveges feladattal a 100-as számkörben. Az összeadás és a kivonás kapcsolata. Az összeadás műveleti tulajdonságai: a tagok felcserélhetősége, csoportosíthatósága, összefüggés a tagok növelése, csökkentése és az összeg változása között. Az összeadás és a kivonás kapcsolata: pótlás, hiányos kivonás, zárójel használata (összeg, különbség elvétele). Szorzó-és bennfoglaló táblák felépítése 100-as számkörben („kis egyszeregy”).	Összeadás, kivonás értelmezésének kiterjesztése a száz-as számkörre. Analógiák kiépítése pénzzel, színes rudakkal, számegyenesen. Sorozatalkotások tízesével (növekvő és csökkenő) Algoritmusok követése az egyesekkel és a tízesekkel végzett műveletek körében. Az összeadás, kivonás gyakorlása golyós számológéppel, számtáblázatokkal. – párban. Bűvös négyzetek, szöveges feladatok, láncszámolás – csoportmunka. <i>Számolj ügyesen!</i> – játékos feladatmegoldások a tagok felcserélésének, csoportosíthatóságának gyakorlására. Szorzás bevezetése az egyenlő tagok összeadásával, számlálás kettesével, ötö-	Alapműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, részekre osztás, bennfoglalás, maradékos osztás) értelmezése kirakással. Műveletek megoldása szóban. A kis egyszeregy biztonságos ismerete. A számok közötti kapcsolatok műveletekkel történő megjelenítése. A műveletek közötti kapcsolatok felismerése, kifejezése szóban. Tagok felcserélhetőségének, csoportosíthatóságának felhasználása számolási feladatokban. Fordított műveletek alkalmazása.

A műveletfogalom kiterjesztése. Matematikai modellek megértése; átkódolás más modellbe. Adott modellhez számfeladat, probléma megfogalmazása. Egyedi tapasztalatok, modellek; általánosítás. Jelek szerepe, alkotása, használata (·, :, /). A becslési képesség alapozása, fejlesztése. Ismeretek tudatos memorizálása, felidézése; a megtanulást segítő eszközök megismerése. Ismeretek megtanulásához összefüggések felhasználása. Algoritmusok, analógiák megismerése, alkalmazása a műveletvégzések során. Konkrét matematikai modellek (pl. műveletek, nyitott mondat) megértése, értelmezése. Önellenőrzés, az eredményért való felelősségvállalás.	A bennfoglalás és a részekre osztás megkülönböztetése szöveggel adott feladatokhoz kapcsolódóan. Szorzás műveletnél a szorzótényezők felcserélhetősége. A maradékos osztás értelmezése. Műveleti sorrend; a zárójel bevezetése.	sével, tízesével. Szorzás, osztás, értelmezése a százaskörben. Szorzó táblákról összefüggések leolvasása. Részekre osztás, bennfoglalás kirakással, jelölés bevezetése (részekre osztás $15/5$, bennfoglalás $15:3$). Maradékos osztás kirakással, maradék jelölése. Számok válogatása maradékosztályok szerint. Művelet megfogalmazása képről, megjelenítése képpel, kirakással. Több megoldás keresése. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: bűvös négyzetek, számrejtvények, tréfas feladatok, számpiramisok stb. Műveletek közti kapcsolatok felfedezése, felhasználása számolási feladatokban (pl. különféle számalakok, állítások; műveleti tulajdonságok; számolás műveleti tulajdonságok és kapcsolatok alapján, analógiák segítségével). Műveletek sorrendje. A tényezők felcserélhetőségének értelmezése, leolvasása tárgyi tevékenységről. A zárójel használatának bevezetése. Szorzás és osztás kapcsolata. Összeg és különbség szorzása, zárójel használata – szöveges feladatokhoz kapcsolva. Háromtagú összegek kiszámítása. Műveletek alkotása számhalmazokból adott műveleti jelekkel – játékosan	

		csoportban. Kéttényezős szorzatok kiszámítása a kis egyszeregyen kívüli esetekben is – sorozatalkotásokkal. Az önellenőrzés képességének alakítása.	

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Kommunikációs képesség fejlesztése. Értő-elemző olvasás alapozása, fejlesztése. Emlékezet, képzelet fejlesztése. Problémamegoldó képesség fejlesztése. Analizálás-szintetizálás. Modellezés. Kreativitás. Algoritmus használata.	Egyszerű és összetett szöveges feladatok megoldása modellek segítségével: sorozatok, táblázatok, rajzok, grafikonok. Fordított szövegezésű feladatok megoldása. A szöveges feladat megoldási algoritmusának megismerése, alkalmazása.	Elmondott, olvasott történet, helyzet képzeletben való követése; megjelenítése lejátsszással, kirakással, képpel. Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés; szöveges feladat lényegileg pontos felidézése; emlékezést segítő rajzok készítése, visszaolvasása. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátsszása. Tevékenységről, képről szöveges feladat alkotása. Szöveges feladat megjelenítése tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Adatok értelmezése, lényeges elemek kiválasztása, jelölése. Szövegről számfeladat alkotása. Matematikai szöveg alkotása adott számfeladathoz. Műveletek értelmezése szöveg alapján. A szöveges feladat megoldási algoritmusának megismerése, alkalmazása. Szituáció, változás, szöveges feladat	Egyszerű szöveges feladat értelmezése tevékenységgel; modell választása. Szövegösszefüggés lejegyzése számokkal, művelettel. Szöveges feladatok megoldási algoritmus. Szöveges feladatok önálló megoldása: feladatterv készítése, kiszámítás, válaszadás a kérdésre

Absztrahálás. Tudatosítás. Metakogníció. Logikai gondolkodás fejlesztése. Mondatok szerkezetének panelként való használata, felfogása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értéke. Manuálisan elvégzett tevékenység gondolati lépésként való értelmezése, tudatosítása.	Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel, megoldásuk próbálgatással.	értelmezése lejátsszással, kirakással egyszerűsített rajzzal, átfogalmazással; adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemelése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értéke; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata, értéke; folyamat fordított lejátsszása; az időbeliség megértése. Feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: nyitott mondatok (egy- és kétváltozós) megoldása próbálgatással, eszköz segítségével, tervszerűen. A megoldás lépéseinek visszaidézése. Egyszerűbb esetekben teljes megoldásra törekvés. Egyenes és fordított szövegezésű feladatok megoldása. Egyszerű nyitott mondatok megoldása. Nyitott mondatról, műveletről szöveg készítése. Tréfás szöveges feladatok. Gondolkodtató feladatok. Műveletek értelmezése szöveg alapján. Becsles, megoldás, válaszadás szóban és írásban. A megoldás lépéseinek visszaidézése. Ugyanannak a feladatnak többféle művelettel történő megoldása.	Állítások megfogalmazása tevékenységről, rajzról. Állítások igazságának megítélése. Nyitott mondat kiegészítése – igazzá tevés. Nyitott mondat készítése ábráról.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Rendezés. Az „összefüggés” megalkotása a sorozat elemei közti kapcsolat általánosításaként; ellenőrzése. Többféle megoldási mód keresése, az alternatív megoldások összevetése – a kreativitás fejlesztése.	Megfigyelésben, mérésben, számolásban, számolásban gyűjtött adatok, elemek sorozatba rendezése; a keletkező sorozat tulajdonságai szabályosságának vizsgálata (például periodikus sorozatok, számtani sorozat). Egyszerű tapasztalati függvények. Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Szabályjátékok, gépjátékok. Függvényre vezető egyszerű szöveges feladatok megoldása.	Tárgy-, rajz- és jelsorozatok kiegészítése, folytatása adott vagy felismert összefüggés szerint. Számok, mennyiségek közötti kapcsolatok jelölése nyíllal. Egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: a változások megfigyelése, felismert szabályok követése. Sorozatok folytatása megadott, választott, felismert szabály alapján. Sorozatok kiegészítése. Szabályosság vizsgálata. Számsorozatok képzése növekvő-csökkenő sorrendben. Összefüggések keresése adatok között, táblázatba rendezés. Gépjátékok: számpárok, számhármassok közötti kapcsolatok megállapítása, (szabályjátékok) szabályuknak felírása többféleképpen.	Adott szabályú sorozat folytatása. Sorozatok képzése.

GEOMETRIA, MÉRÉS TESTEK, SÍKIDOMOK (EGYSZERŰ) TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Térsejmlélet fejlesztése. Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; saját helyzetéhez viszonyítva térben és síkban. Mozgási memória fejlesztése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével; a figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása mint szintén közös jellemző.	Tájékozódás, helymeghatározás, irányok, irányváltoztatások. Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest. Tájékozódás nagytesti mozgással; mozgássor megismétlése. Tájékozódás a síkban. Testek és síkidomok geometriai tulajdonságainak megfigyelése. Geometriai tulajdonságok felismerése, viszonyítások, összehasonlítások. Testek építése modell alapján Téglatest, kocka – élek, csúcsok, lapok felismerése. Síkídomok előállítása tevékenységgel. Sokszögek néhány megfigyelt tulajdonsága. Téglalap, négyzet. Tükrözés, tükörkép tulajdonságainak megfigyelése.	Tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok használata (pl. mellett, alatt fölött, között, előtt, mögött). Megkezdett minta folytatása színezéssel. Testek válogatása, osztályozása megadott és választott szempont szerint. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: sík- és térbeli alakzatok szétválogatása tulajdonságok alapján; testek másolása modelltől; építés különféle helyzetben; tükörkép építése egyszerű esetekben. Síkídomok másolása, előállítása megadott feltételek szerint, kirakás, befedés, másolás átlátszó papírral, sablonnal, vonalzóval. Tükörképek építése logikai lapokkal.	Viszonyítások: előtte, mögötte, fölött, alatta, jobbra, balra stb. kifejezések helyes használata. Testek létrehozása másolással megadott egyszerű feltétel szerint. Síkídomok létrehozása másolással, megadott egyszerű feltétel szerint. Csoportosítás, válogatás tulajdonságok szerint.

GEOMETRIA, MÉRÉS. MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Mennyiségek fogalmának alapozása, fejlesztése. A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel. Becslési képesség fejlesztése. Tájékozódás az időben. A múlt, jelen, jövő, mint folytonosan változó fogalmak, például az előtte, utána (korábban, később) viszonyok megértése. Az érzékelés, észlelés pontosságának fejlesztése.	Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, összességek összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik (hosszúság, űrtartalom, tömeg, idő) alapján. Mérés alkalmilag választott és szabvány egységekkel (<i>m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, óra, perc, nap, hét, hónap, év</i>). Időpont és időtartam megkülönböztetése.	Mérési eljárások: kirakás, különböző mennyiségek mérése azonos mértékegységgel, azonos mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel. <i>A m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, óra, perc, nap, hét, hónap, év</i> egységek használata szám és egyszerű szöveges feladatokban. Időpont és időtartam tapasztalati úton történő megkülönböztetése.	Gyakorlati mérések a tanult egységekkel. A tanult szabványmértékegységek ismerete; használata.

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A valószínűségi és a statisztikai szemlélet alapozása. Kombinatorikus képességek fejlesztése. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával.	Adatok gyűjtése, lejegyzése, ábrázolása. Adatokról megállapítások leolvasása. Valószínűségi játékok, kísérletek megfigyelése.	Adatok ábrázolása táblázat, grafikon, oszlopdiagram segítségével (tárgyi tevékenység formájában). Valószínűségi játékok, kísérletek szám- és betűkártyákkal, dobókockákkal, színes golyókkal stb. Sejtések megfogalmazása, tapasztalatok összevetése sejtésekkel, megállapítások megfogalmazása.	Adatok leolvasása Sejtések megfogalmazása

		Események, ismétlődések játékos tevékenység során „biztos”, „lehetséges, de nem biztos”, „lehetetlen” érzékelése találgatással, próbálgatással. Példák gyűjtése a mindennapi életben előforduló véletlen, lehetséges események előfordulásáról. Az elképzelés és a valóság összevetése. Könyvajánlás, bűvárkodásra ösztönzés, adatok gyűjtése megadott szempontok szerint.	Kísérletek a biztos, lehetséges, lehetetlen esetekre

3–4. ÉVFOLYAM

A kezdőszakasz tanterve

Évfolyam	3.	4.
Heti óraszám	3,5 (4)	4
Éves óraszám	129,5 (148)	148

A matematika műveltségterületen a 4. évfolyam végére kialakítandó kulcskompetenciák:

- Számolási készség: biztos számolási tudás, mennyiségi következtetés, becslés, mértékváltás.
- Tájékozódás térben és időben.
- Gondolkodási alapképességek: rendszerező képesség, kombinatív képesség, induktív és deduktív következtetés.
- Kommunikációs képességek: szövegértés, szövegértelmezés, szövegalkotás, reláció–szókincs, saját gondolatok közlése, érveken alapuló vitakészség.
- Problémamegoldó gondolkodás: problémaérzékenység, problémakezelés és -megoldás, modellezés, analógiás gondolkodás, kreativitás.
- A matematikai ismeretek gyakorlati alkalmazásának képessége.
- Tanulási képességek: tapasztalatszerzés, figyelem, észlelés, emlékezet,
- A munkavégzéshez szükséges általánosabb képességek: pontosság, rendszeresség, megbízhatóság, ellenőrzése, együttműködés, önállóság.

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 129,5 (148) – heti óraszám: 3,5 (4)

Gyakorlati megvalósításának lehetőségei:

A hét 3 óra; B hét 4 óra vagy I. félév 3 óra/hét; II. félév 4 óra/hét
(zárójelben a heti 4 órás évi óraszám)

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Számтан, algebra	77,5 (87) óra
Sorozatok, függvények	15 (18) óra
Geometria, mérés	22 (25) óra
Valószínűség, statisztika	15 (18) óra

A matematika tanítását spirális szerkezetű tananyag-feldolgozás jellemzi.

A javasolt óraszámok iránymutatóak. A tanulócsoporthoz igazítva az időkeretet rugalmasan alakíthatjuk. A gondolkodási módszerek, a kulcskompetenciák fejlesztése az egyes témakörökbe beépülve valósul meg, ezért a továbbhaladás feltételei is ott jelennek meg.

A matematikatanítás kiemelt területei harmadik osztályban

- A gondolatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. A megfigyelés kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.
- Valóagtartalomra épülő biztos számfogalom 1000-es számkörben.
- Számolási készségek, számolási eljárások, alkalmazása. A tanult műveletek fogalmának elmélyítése 1000-es számkörben.
- Írásbeli összeadás és kivonás 1000-es számkörben.
- Írásbeli szorzás egyjegyű szorzóval 1000-es számkörben.
- Összefüggések felismerése, alkalmazása – szabályjátékok, sorozatok, nyitott mondatok.
- Szöveges feladatok megoldása.
- Geometriai fogalmak, tulajdonságok bővítése. Térbeli és síkbeli tájékozottság továbbfejlesztése.
- Kerület mérése, számítása.
- A területmérés alapozása – parkettázás.
- Mennyiségfogalmak kialakítása 1000-es számkörben, mérések alkalmi és szabványegységekkel. Gyakorlottság kialakítása tényleges mérésekben.
- Kombinatorikai és a valószínűségi játékok.
- A matematikai szaknyelv tudatos alapozása, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A halmazszemlélet kialakítása. Az érzékelés pontosságának fejlesztése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás): összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, osztályokba sorolás, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint. A figyelem terjedelmének és tartóságának növelése. Osztott figyelem fejlesztése. Közös tulajdonságok felismerése, tulajdonság tagadása mint szintén közös jellemző.	Természetes számok, alakzatok, törtszámok. Halmazábrázolás.	Tárgyak, alakzatok, számkártyák válogatása, osztályozása páros, illetve csoportmunkában. Halmazok alkotása két szempontú osztályozás szerint, előállítás gumigyűrűvel, fonallal. Halmazok kapcsolatainak megfigyelése: van közös elemük, nincs közös elemük. Kakuktktojás-játék. Játék a logikai készlettel: a „mindegyik”, „van olyan”, „egyik sem”, „nem mind”, kifejezések használata konkrét tevékenységek kíséretében.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben konkretizálódnak.
Észlelés pontosságának fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés fejlesztése.	Alakzatok, természetes számok.	Állítások, kérdések megfogalmazása képről, helyzetről, történeusről. Állítások megítélése igazságértékük szerint.	
Kombinatív gondolkodás fejlesztése.		Babaöltöztetés, zászlószínezés. Számképzés dobókockákkal, számkártyákkal.	

SZÁMTAN-ALGEBRA. SZÁMFOGALOM 1000-ES SZÁMKÖRBE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Gyakorlati tevékenységre épülő, az életkornak megfelelő számfogalom használata. Megfigyelőképeség, becslőképeség fejlesztése. Számrendszerek alkotása, számrendszeres gondolkodás a számfogalom épülésében. Biztonságos tájékozódás kialakítása a 10-es számrendszerben és helyiérték-rendszerben 1000-es számkörön belül.	Természetes számok 1000-es számkörben. A természetes szám, mint halmazok számossága és mint mérőszám. Becslések (mennységek, halmazok számossága). Helyiérték, alaki érték, valódi érték.	A 10-es számrendszer értelmezése, kialakítása. Csoportosítások 10-esével. Számképzés kombinatorikai feladatokkal, játék számkártyákkal páros munkában, csoportban, számkártyák válogatása. Helyiérték-táblázat kitöltése. Helyiértékek és jelölésük: egyes (e), tízes (t), száz (sz), ezres (E).	Számok helyesírása, olvasása 1000-ig.

Az anyanyelv és a szaknyelv elvárható szintű alkalmazásának fejlesztése. Elnevezések, jelölések értéke, egyszerű szakszavak és jelölések a fogalmak megnevezésére, a kifejezések pontosítása (pl.: számok és jelöléseik, műveletek jelölése, mérések, mértékegységek).	Nagyságviszonyok, számok helye a számegyenesen. Számszomszédok, kerekített értékek.	Számok helye a számegyenesen. Közelítő helyek meghatározása. Számok jellemzése tulajdonságaikkal. Számbarkohba.	Számok nagyságrendjének és helyi értékének biztos ismerete. Számok képzése, helyiérték szerinti bontása.
A természetes szám modellként való kezelése (különböző fogalmi tartalmak – darabszám, mérőszám szerint), törtszám, negatív szám, számegyenes.	Negatív szám értelmezése: hőmérséklet. Törtszám értelmezése: egységtörtek, egységtörtek többszörösei. Az egységtörtek nagyságviszonyai. Pótlás egy egészre. <i>Római számok: I, V, X, L, C, D,</i>	Hőmérséklet, -változások megfigyelése, leolvasása, lejegyzése nyíljelöléssel. Hőmérsékletek leolvasása hőmérőről, beállítások hőmérőmodellen. Egységtörtek és többszörösei előállítása kirakással, papírhajtogatással, színezéssel.	

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETEK ÉRTELMEZÉSE, MŰVELETVÉGZÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Tanult algoritmusok felidézése, használata, analógiák alapján való műveletvégzések. Rugalmas gondolkodás fejlesztése többféle megoldás keresésével. A pontos feladatvégzés igényének fejlesztése. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése.	Számolási analógiák alkalmazása az 1000-es számkörben szóbeli számolások körében. A szorzótábla kiterjesztése kétjegyű számokra (nagy egyszeregy). A négy alpművelet elnevezéseinek tudatos használata. A műveleti eljárások kiterjesztése az írásbeli műveletek körére. Műveletek leolvasása ábráról, meg-	Műveletek értelmezése: a változás lejártsága saját testi mozgással, manipulatív úton tárgyi eszközökkel, visszafordítása saját testi mozgással, manipulatív úton. Kapcsolatok leolvasása ábráról, rendezések, becslések. Bűvös négyzetek, számpiramisok, számrejtvények megoldása. Dobókockás játékok műveletvégzésre páros munkában.	Műveletek leolvasása ábráról, megjelenítése tevékenységgel. Az alpműveletek eljárásainak alkalmazása szóban és írásban.

	jelenítése tevékenységgel. Az alapműveletek eljárásainak alkalmazása szóban és írásban. Műveleti tulajdonságok: felcserélhetőség, csoportosíthatóság. Összeg, különbség változásai. A helyes műveleti sorrend és a zárójelhasználat.		
Becslési képesség fejlesztése. Az önellenőrzés különböző módjainak alkalmazása, az eredményért való felelősségvállalás. Közös munka vállalása, együttműködés, egymásra figyelés, egyéni felelősség és közös felelősség vállalása.	Becslés értelmezése és alkalmazása: kellő pontosságú becslések számítások előtt. A „közelítő érték” fogalmának bevezetése, a $\approx$ jel megismerése, alkalmazása.	Önellenőrzésre alkalmas feladatok (pl.: színezések, szóalkotások) megoldása önállóan, illetve páros munkában.	

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Matematikai szövegértő és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése: lényeg-kiemelő képesség fejlesztése. Szavakban (pl.: szöveges feladatokban) megfogalmazott helyzet, történet megfigyelése, a figyelem irányítása, tartóságának növelése, értelmezése: lényeges és lényegtelen információk szétválasztása. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történetről készült matematikai szöveg értelmezése. Konkrét matematikai modellek (nyitott mondat) értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat alkotásával. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátszása.	Szöveges feladatok megoldása modellek segítségével: sorozatok, táblázatok, rajzok, grafikonok. Szöveges feladatról nyitott mondat készítése, többféle megoldási mód keresése. Kapcsolatok felismerése, jelölése szöveges feladatokban.	Adatok lejegyzése, rendezése, ábrázolása. Elmondott, elolvasott történet, helyzet képzeletben való követése, megjelenítése lejátsszással, kirakással, képpel. Rajz, kirakás, adatok értelmezése: a lejátszott történet visszaidézése, az elmondott, elolvasott történet visszaidézése. Emlékeztést segítő ábrák, rajzok készítése. Szövegek megjelenítése tevékenységgel, ábrázolással. Helyzetről, képről kirakás, rajz, egyszerűsített kirakás. Egyszerűsített rajz készítése lényeges	Szöveges feladatok értelmezése, adatainak lejegyzése, megoldási terv készítése. Szöveges feladat megoldása közvetlenül az értelmezésre szolgáló tevékenységgel, ábrákkal és matematikai modellekkel. A számítások helyességének ellenőrzése és az eredmény értelmezése.

Történés, szituáció elképzelése, tárgyhi képek és jelek alapján. A probléma megoldásának elképzelése, becslés, sejtés megfogalmazása: megoldás után a képzelt és tényleges megoldás összevetése. Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés, szöveges feladat lényegileg pontos felidézése. Adatokra és összefüggéseikre való együttes emlékezés. Megoldási algoritmusok megismerése, alkotása, alkalmazása. A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével.		elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről matematikai szöveg írása. Matematizálás: matematikai modellek választása, keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz (pl.: egyszerűsített rajz, számfeladat, nyitott mondat, sorozat, táblázat).	
Logikai gondolkodás fejlesztése az igaz és hamis állítások megítélésével. Jelek szerepe, alkotása, használata. A matematikai logika nyelvének meg-alapozása. A matematikai logika nyelvének ala-pozása. Saját gondolatok közlése egy-szerű állítások formájában; ilyen közlések értéke. Írásban kapott utasítás vég-rehajítása.	Állítások igazságának megítélése. Adott állításokhoz halmazok képzése. Nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése módszeres próbálgatással, közelítéssel. Egyszerű esetekben összes megoldás keresése. Nyitott mondatok megoldása műveletek gyakorlására. Nyitott mondatok megértése, lejegyzése, megoldása számelméleti fogalmakat, kifejezéseket tartalmazó matematikai szöveg alapján (nem szöveges feladat). Relációk leolvasása két irányból.	Rajzolt, illetve tárgyi jelek értelmezése tevékenységgel, matematikai jelek, műveleti jelek használatával. ($<$, $>$, $=$, $\approx$, $\leq$, $\geq$) Tárgyak, képek, számkártyák válogatása, rendezése állításokhoz.	Egyszerű nyitott mondat kiegészítése igazzá, hamissá. Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése kis véges alaphalmazon, behelyettesítéssel.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Alkotó gondolkodás, összefüggés-fel- ismerő képesség fejlesztése. Szabály intuitív követése, tudatos megfigyelés, akaratlagos figyelem fejlesztése, szabály felismerése, kifejezése, tudatosítása. Becslő, (felismerő és alkotó) képesség	Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Összefüggések felismerése a sorozat elemei között.	Sorozatok alkotása. Megfigyelésben, mérésben, számlálásban, számolásban gyűjtött adatok, elemek sorozatba rendezése. A keletkező sorozat szabályosságainak vizsgálata. Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott sza- bály szerint, felismert összefüggés alkal-	Egyszerű sorozatok szabályának megállapítása. Egyszerű sorozat folytatása.

fejlesztése problémafelvetésekkel. Döntési képesség formálása.		mazásával. Játék a logikai lapokkal páros munkában.	
Függvényfogalom előkészítése. Becslő, (felismerő és alkotó-) képesség fejlesztése problémafelvetésekkel. Döntési képesség formálása.	Kapcsolat keresése, felismerése táblázatban rögzített tapasztalati adatok között. Függvényre vezető szöveges feladatok megoldása egyszerű, esetekben.	Tapasztalati adatok táblázatba való lejegyzése, rendezése, Megkezdett párosítások folytatása.	Kapcsolatok keresése táblázatok adatai között.

GEOMETRIA, MÉRÉS. TESTEK, SÍKIDOMOK, (EGYSZERŰ) TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Térszemlélet és kreativitás fejlesztése. A sík- és térgeometriai szemlélet fejlesztése geometriai modellek segítségével. Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint, a tájékozódást segítő viszonyok tudatos használata, elmélyítése (pl.: mellett, alatt, fölött, között, mögött stb.).	Testek tulajdonságai. Téglatest, kocka. Téglatest (kocka) kiválasztása más testek közül, megnevezésük. Jellemző tulajdonságaik: lapok, élek, csúcsok száma.	Testek építése, szabadon, másolással és adott feltételekkel (modellezése másolással és adott feltételekkel) páros, illetve csoportmunkában. Testek építése: gyurmából, modellező készlettel.	Testek építése modelltől. Síkídomok előállítása tevékenységgel.
Tájékozódás síkban (pl. füzetben, könyvben, négyzethálós papíron). Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest (pl.: bal, jobb szavak helyes használata).			
Tájékozódás vonalon, síkban, térben. Finommotoros mozgáskoordinációk fejlesztése. Az észlelés pontosságának fokozása.	Síkídomok tulajdonságai. Négyszögek, négyzet, téglalap. Téglalap és négyzet tulajdonságai: oldalak, csúcsok száma.	Síkídomok előállítása nyírással, rajzolással (közövel is), hajtogatással, kirakással 1-2 feltételnek megfelelően. Szétválogatás 1-2 tulajdonság szerint. A kocka és a téglatest összehasonlítása a négyzettel és téglalappal.	A téglalap és a négyzet tanult tulajdonságainak felsorolása modell segítségével.

Tárgyak tulajdonságainak kiemelése, analízis, összehasonlítás, megkülönböztetés, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével. A figyelem terjedelmének és tartóságának növelése, tudatos, célirányos figyelemfejlesztés.		A tulajdonságok összehasonlítása. Tájékozódás térképen. Torpedó-játék páros munkában. Csoszogó játék.	
A szimmetria felismerése a valóságban: tárgyakon, természetben, művészeti alkotásokon. Esztétikai érzék fejlesztése. Körző és vonalzó használata.	Tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Körzőhasználat. <i>Pontok, vonalak. Vonalak tulajdonságai: egyenes, görbe, zárt, nyitott.</i>	Tapasztalatok gyűjtése síkbeli tükrözésről. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok válogatása, előállítása papírhajtogatással. Szimmetrikus alakzatok színezése és rajzolása négyzetrácsba és körzővel.	Szimmetrikus alakzatok felismerése. A tükör helyének megkeresése.
Modellalkotás feltételeknek megfelelően. A közös tulajdonságok felismerése.	Nagyítás, kicsinyítés.	Nagyítás, kicsinyítés egyszerű esetekben: papírhajtogatással, rajzzal négyzetrácsos papíron.	

GEOMETRIA, MÉRÉS. MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal, a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel (pl. mérőszám és darabszám). Érzékelés, észlelés pontosságának fejlesztése. A matematika és a valóság kapcsolatának építése. Mérőeszközök és mértékegységek ismerete és önálló használata. A becslési képesség fejlesztése.	Tárgyak, személyek, alakzatok összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik szerint (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, űrtartalom). Mérések alkalmi egységekkel. Mérések szabványegységekkel: hosszúság – <i>mm, cm, dm, m, km</i> , tömeg – <i>g, dkg, kg, t</i> , űrtartalom – <i>ml, cl, dl, l, hl</i> , időmérés – <i>óra, perc, másodperc</i> . Mértékegység és mérőszám kapcsolata.	Kapcsolatok, összefüggések megállapítása – átváltások konkrét mérések esetében. Mértékegységek használata és átváltása szóveges és számfeladatokban.	Mérés alkalmi és szabványegységekkel. A gyakorlatban végrehajtott mérések alapján a mértékegység és mérőszám kapcsolatának megállapítása. Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel, gyakorlati mérésekhez kapcsolódva. A tanult szabványegységek gyakorlati alkalmazása.

A pontosság mértékének kifejezése gyakorlati mérésekben.			
Mérések, a mérőeszközök használata. A kerület fogalmának kialakítása. A területmérés alapozása.	Kerületmérés. Sokszögek kerületének mérése, számítása. A téglalap és a négyzet kerületének számítása.	A kerület, terület fogalmának alapozása konkrét tevékenységekkel. Kerületmérés körülkerítéssel páros, illetve csoportmunkában. Területmérés lefedéssel, parkettázással.	
A szög fogalmának előkészítése.	A szög fogalmának értelmezése.	Pont körüli elfordulás megfigyelése mozgásos játékokkal, óramodellen a mutatók elfordításával. Derékszög előállítása hajtogatással. Szögek mérése derékszöggel.	

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A valószínűségi és statisztikai szemlélet alapozása. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával. Logikus gondolkodás fejlesztése. A matematika és a valóság kapcsolatának folyamatos győelemmel kísérése.	Valószínűségi játékokban a lehetséges és lehetetlen fogalmak értelmezése. A biztos és a véletlen esetek megállapítása. Adatok gyűjtése, rendezése, grafikon értelmezése, szabályszerűségek észrevétele.	Konkrét valószínűségi játékok alapján, a biztosan bekövetkező, lehetséges, a lehetetlen események megkülönböztetése. Próbálgatások tárgyi tevékenységek kíséretében. Sejtések megfogalmazása, egybevetés a kísérlettel. Adatok gyűjtése, rendezése, ábrázolása, táblázatok és grafikonok olvasása, felhasználása számolási eljárások gyakorlására. Adatok gyűjtése, rendezése, szélsőértékek és leggyakoribb adat megkeresése csoportmunkában.	A biztos és a véletlen megkülönböztetése konkrét tapasztalatszerzés útján.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 148 – heti óraszám: 4

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Számтан, algebra	77 óra
Sorozatok, függvények	27 óra
Geometria, mérés	29 óra
Valószínűség, statisztika	15 óra

A matematika tanítását spirális szerkezetű tananyag-feldolgozás jellemzi.

A javasolt óraszámok iránymutatóak. A tanulócsoport fejlettségéhez igazítva az időkeretet rugalmasan alakíthatjuk. A gondolkodási módszerek, a kulcskompetenciák fejlesztése az egyes témakörökbe beépülve valósul meg, ezért a továbbhaladás feltételei is ott jelennek meg.

A matematikatanítás kiemelt területei negyedik osztályban

- A gondolatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. A megfigyelés kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.
- Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom a 10000-es számkörben.
- Számolási készségek, számolási eljárások, alkalmazása. A tanult műveletek fogalmának elmélyítése 10000-es számkörben.
- Írásbeli szorzás kétjegyű szorzóval.
- Írásbeli osztás egyjegyű osztóval.
- Összefüggések felismerése, alkalmazása – szabályjátékok, sorozatok, nyitott mondatok.
- Szöveges feladatok megoldása.
- Geometriai fogalmak, tulajdonságok bővítése. Térbeli és síkbeli tájékozottság továbbfejlesztése.
- Kerület mérése, számítása.
- Területmérés parkettázással, következtetés a terület számítására.
- Mennyiségfogalmak kialakítása 10000-es számkörben. Gyakorlottság fejlesztése konkrét mérésekben.
- Kombinatorikai és a valószínűségi játékok.
- Adatok gyűjtése, rendezése táblázatban, jelölése grafikonon, diagrammon.
- A matematikai szaknyelv tudatos fejlesztése, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Halmazszemlélet fejlesztése. Halmazok eszközjellegű használata. Osztott figyelem fejlesztése. Közös tulajdonságok felismerése, tulajdonság tagadása, mint szintén közös jellemző. Fogalmak egymáshoz való viszonya: alá és fölérendeltségi kapcsolatok felismerésének alapozása. Mellérendeltség.	Tárgyak, alakzatok, természetes számok válogatása, rendezések. Halmazok ábrázolása Venn-diagrammal.	Két- és többszemponútú válogatások. Közös tulajdonságú elemek kiválasztása. Játék valós tárgyakkal, a logikai készlettel, számkártyákkal. Barkohba.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben konkretizálódnak.
Egyszerű következtetések megfogalmazása. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés fejlesztése. Különbözőségek, azonosságok megálapítása, jelölése. Megértett állításokra, szabályokra, összefüggésekre való emlékezés.	Állítások megítélése igazságtartalmuk szerint. Állítások tagadása. A logikai és, vagy szavak használata állítások megfogalmazásában. Összehasonlításokhoz szükséges kifejezések használata: <i>legalább, legfeljebb, mindegyik, van olyan, egyik sem.</i>	Tárgyak, képek, számkártyák válogatása, rendezése páros munkában. Elemek kiválasztása adott állításhoz.	Állítások megértése és megfogalmazása
Kombinatorikai képesség fejlesztése. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok megismerése, alkalmazásuk megalapozása.	Rendezett párok képzése. Számképzés. Fa-diagram. Táblázat.	Táblázat, fa-diagram készítése rendezett párok képzéséhez: táncos párok alkotása, számképzés számkártyákkal. Dominó készítése.	Rendezés
A valószínűségi szemlélet alapozása.	Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések.	Játékok, feladatok különböző témakörökben.	Valószínűségi játékok elvégzése

SZÁMTAN, ALGEBRA. SZÁMFOGALOM A 10 000-ES SZÁMKÖRBEN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A valóság és a matematika kapcsolatának erősítése. A számrendszeres gondolkodás meg-alapozása. Analógiás gondolkodás fejlesztése. A számok helyesírásának fejlesztése.	Számok olvasása és írása 10000-ig. A természetes szám, mint halmazok számossága, összehasonlítások. Számok nagyságviszonyai. Számok helye a számegyenesen. Közelítő értékek, becslés, kerekített értékek. Számok tulajdonságai, kapcsolatai. Összeg, különbség, szorzat, hányados és összetett alakjaik, számszomszédok. Helyi érték, alaki érték, valódi érték. Római számok: I, V, X, L, C, D, M	Csoportosítások, leltárkészítések négyesével, ötösével. Számbarkohba. Számképzések számkártyákkal, helyiérték-kerék segítségével. Számok megjelenítése bontott alakokban a négy alpművelet bármelyikével (összetett alakok is). Analógiák megfigyelése, jelölése 100-as táblákban. Adott területek színezése mm-papíron. Római számok írásának gyakorlása.	Számok helyesírása, olvasása 10000-ig. Számok nagyságrendjének és helyi értékének biztos ismerete. Számok képzése, helyiérték szerinti bontása. A tízes, százaz, ezres számszomszédok meghatározása. A kerekítés szabályainak ismerete.
A számfogalom továbbfejlesztése. A negatív szám értelmezése, mint történések, viszonyok matematikai modellje.	A negatív szám fogalmának előkészítése modellek segítségével: irányított mennyiségek (pl. hőmérő), ill. a tényleges hiány meg tapasztalásával: (hőmérséklet) vagy on-, adósságcédulák.	Hőmérséklet leolvasása hőmérőmodellről. Játék vagy on- és adósságcédulákkal páros munkával.	Hőmérséklet leolvasása hőmérőről. Hőmérsékleti értékek rendezése nagyságviszonyok szerint.
A tört szám értelmezése, mint történések, viszonyok matematikai modellje.	Törtszámok előállítás tárgyi tevékenységgel, értelmezése különféle mennyiségek mérőszámaként.	Hajtogatások, színezések, kirakások, csoportban. Nemzetek zászlóinak készítése hajtogatással, színezéssel. Hímzés minták rajzolása, színezése.	

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETFOGALOM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Biztos műveletfogalom és számolási készség az alpműveletek körében. Az anyanyelv és a szaknyelv elvárható szintű alkalmazása. Becslések, kerekítések az önellenőrzés különböző módjai. Kisebbszámok körében megfigyelt analógiák kiterjesztése a „nagy” számokra is. Az írásbeli műveletek alkalmazásszintű felhasználása.	Műveletek értelmezése tevékenységgel, ábrával és szöveggel. Becslés, közelítő érték. Műveleti tulajdonságok kiterjesztése 10000-es számkörre. A műveletek közötti kapcsolatok. A négy alpművelet végzése fejben kerek számok esetében. Szorítás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel. Írásbeli összeadás, kivonás négyjegyű számokkal. Írásbeli összeadás több taggal is. Négyjegyű számok írásbeli szorzása egyjegyű szorzóval. Írásbeli szorzás kétjegyű számmal. Írásbeli osztás egyjegyű számmal. A zárójel használata, a helyes műveleti sorrend. Számelméleti alapfogalmak formálása: osztója, osztható, többszörös.	Villámszámolások. Számkeresztjejtények. Láncszámolások. Számpiramisok. Lapozó játék a szóbeli számolás gyakorlására. Start – Cél játékok. Önellenőrzésre alkalmas számfeladatok megoldása. Hiányos írásbeli műveletek megoldása játékos szöveggel, csoportmunkában.	Szóbeli és írásbeli műveletek értelmezése és megoldása. A becslés, ellenőrzés eszközként való alkalmazása. A helyes műveleti sorrend ismerete és alkalmazása a négy alpművelet körében.

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség fokozása: önállóság növelése a feladatok szövegének értelmezésében; megoldási algoritmusok kialakítása és	Szöveges feladatok. Értelmezés, adatok gyűjtése, ábrázolása, modell készítése. Megoldási algoritmus alkalmazása.	Szöveges feladatok megoldása: értelmezés, adatok kigyűjtése, rendszerezése, modellkészítés, összefüggések elemzése, a probléma megoldása, válasz megfogalmazása, az eredmény összevetése a valósággal.	Szöveges feladathoz tartozó számfeladat alkotása és ezzel a szöveges feladat megoldása. Szöveges feladatok megoldása, megoldási algoritmusok alkalmazása.

alkalmazása; szöveges feladathoz többféle megoldás keresése. Tanulási szokások továbbfejlesztése: kerekített értékekkel végzett becslés; az ellenőrzés többféle módjának ismerete; megoldási terv készítése feladatokhoz, írásbeli válaszadás szöveges feladathoz. Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés, szöveges feladat lényegileg pontos felidézése. Adatokra és összefüggéseikre való együttes emlékezés. Matematikai szövegértő és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése: lényegkiemelő képesség fejlesztése. Szavakban (pl.: szöveges feladatokban) megfogalmazott helyzet, történés megfigyelése, a figyelem irányítása, tartósságának növelése, értelmezése: lényeges és lényegtelen információk szétválasztása. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről készült matematikai szöveg értelmezése. Konkrét matematikai modellek (nyitott mondat) értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat alkotásával. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelte folytatás lejátszása. Történés, szituáció elképzelése, tárgyhiú képek és jelek alapján.	Tervszerű próbálgatás alkalmazása a megoldás keresésére (közelítő módszer).	A tervszerű próbálgatás alkalmazása a megoldás keresésére páros munkában: Fej-láb példák Életkoros példák Emlékezést segítő ábrák, rajzok készítése. Szövegek megjelenítése tevékenységgel, ábrázolással. Helyzetről, képről kirakás, rajz, egyszerűsített kirakás. Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről matematikai szöveg írása. Matematikai modellek választása, keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz. (Pl.: egyszerűsített rajz, számfeladat, nyitott mondat, sorozat, táblázat.)	

A probléma megoldásának elképzelése, becslés, sejtés megfogalmazása: megoldás után a képzelt és tényleges megoldás összevetése. Megoldási algoritmusok megismerése, alkotása, alkalmazása. A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével.			
A matematikai logika nyelvének alapozása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értéke. Írásban kapott utasítás végrehajtása. A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével. Logikai gondolkodás fejlesztése az igaz és hamis állítások megítélésével.	A nyitott mondatok megoldása véges alaphalmazon, egyszerű esetekben következtetéssel. A matematikai relációs szókincs használata konkrét helyzetekben: <i>nem, és, vagy, van olyan, mindegyik, legalább, legfeljebb</i> szavak értelmezése, használata.	Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazokon, egyszerű esetekben következtetéssel, rajzos formában is. Tárgyak, képek számkártyák halmazairól állítások megfogalmazása; a matematikai relációs szókincs használata konkrét helyzetekben páros munkában. Az állítások lejegyzése a jelek alkalmazásával.	Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazokon.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A gondolkodási műveletek körének bővítése (pl. osztályozás, szabályfelismerés, (grafikon készítése), elemi algoritmus alkalmazása). Lényegkiemelő- és általánosító képesség fejlesztése, következmények meglátására való képesség fejlesztése.	Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Többféle folytatás lehetőségének felismerése. Adatok sorba rendezése, folytatásra vonatkozó sejtések megfogalmazása.	Összefüggések keresése egyszerű sorozatok elemei között. Képzési szabályok megállapítása. Többféle folytatás lehetősége. Játék képkártyákkal csoportban. Számlánc készítése számkártyákból páros munkában. Hímzésminták készítése, színezése feladatlapon.	Sorozat szabályának felismerése. Sorozat folytatása. A szabály megfogalmazása egyszerű formában.

Összefüggések észrevétele és megfogalmazása. Az általánosításra való törekvés. A kifejezőkészség alakítása: világos, rövid megfogalmazás. Absztrakciós képesség alapozása. A konstruktív gondolkodás, az összefüggés -felismerő képesség fejlesztése. Táblázat hiányzó adatainak keresése adott vagy felismert kapcsolat alapján. A döntési képesség formálása.	Grafikonok készítése, olvasása. Relációk felismerése, megállapítása, alkalmazása, megjelenítése a matematika különböző területein. Hozzárendelések. A kapcsolatok felismerése, elemzése, önálló lejegyzése után táblázat készítése, elempárok alkotása. Függvényre vezető szöveges feladatok megoldása.	Grafikonok, táblázatok értelmezése csoportmunkával, pl.: emlősállatok adatainak elemzése, összehasonlítások: hosszúság, tömeg, újszülöttek adatai. A kapcsolatok felismerése, elemzése, elempárok alkotása páros munkában, táblázat készítése feladatlapon. Összetartozó mennyiségek keresése, rendezése csoportmunkában, pl.: Magyarország felszíni formái és földrajzi helységeinek rendezése.	Egyszerű összefüggés felismerése a táblázat elemei között. Összetartozó elemek táblázatba rendezése.

GEOMETRIA, MÉRÉSEK. TESTEK, SÍKIDOMOK, TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A térszemlélet fejlesztése. A konstrukciós képesség alakítása. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelemfejlesztés.	Testek tulajdonságai. Téglatest, kocka. Testhálók. Testek nézetei.	Testek másolása és előállítása modellező készlettel; már ismert és újabb szempontok szerint csoportmunkában: – legyen párhuzamos lapja vagy oldala; – legyenek merőleges lapjai, oldalai; – legyenek egybevágó lapjai.	Adott feltételeknek megfelelő geometriai alakzatok építése síkban és térben. A téglatest és a kocka tulajdonságainak ismerete. Geometriai tulajdonságok felismerése, alakzatok kiválasztása a felismert tulajdonság alapján.
Sík- és térgeometriai tapasztalatok szerzése. Az alakzat egészének és részeinek érzékelése. Finommotoros mozgáskoordinációk fejlesztése. Az észlelés pontosságának fokozása.	Síkidomok tulajdonságai. Sokszögek. Téglalap. Négyzet. <i>Konvex és nem konvex alakzatok.</i>	Síkidomok másolása és előállítása modellező készlettel; már ismert és újabb szempontok szerint páros munkában: – legyen párhuzamos oldala, – legyenek merőleges oldalai. Tangram. Építések, kirakások színes rudakkal.	Adott feltételeknek megfelelő geometriai alakzatok készítése, rajzolása síkban. A téglalap és a négyzet tulajdonságainak ismerete.

	Párhuzamos, merőleges: • síkidomok oldalai, • testek határoló lapjai, • egyenesek.	Rajzolások, színezések négyzetrácson és pontrácson. Párhuzamos- és merőleges egyenesek hajtogatása. Vonalzóhasználat.	
A hasonlóság fogalmának tapasztalati előkészítése. Vonalzó- és körzőhasználat fejlesztése.	Eltolás, forgatás Tengelyes tükrözés, tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Tükrös alakzatok a térben. Egybevágó, hasonló alakzatok. Kicsinyítés, nagyítás.	Tükörképek előállítása rajzzal négyzetrácson, pontrácson. Tapasztalatok gyűjtése egybevágóságról, hasonlóságról. Kicsinyítés, nagyítás négyzetrácsos papíron, pontrácson, fehér kiskockákkal. Egybevágó síkidomok előállítása eltolással, forgatással, tengelyes tükrözéssel. Vonalzó- és körzőhasználat.	Tükörképek előállítása négyzetrácsban, pontrácson. Transzformációk létrehozása eltolás és tükrözések segítségével.
Tájékozódás és kreativitás fejlesztése. (A helymeghatározás képességének fejlesztése.)	Tájékozódás térben és síkban.	Tájékozódás a sakktáblán, térképen. Csoszogó játék. Torpedó játék.	

GEOMETRIA, MÉRÉSEK, MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A mérés fogalmának mélyítése. Mérőeszközök használata. Összehasonlítás, analízis, absztrahálás. Együttműködő képesség fejlesztése. Érzékelés, észlelés pontosságának fejlesztése.	Tárgyak személyek, alakzatok összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik szerint (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, űrtartalom).	Mérések alkalmi egységekkel. A mérőszám és mértékegység viszonyának megfigyelése, megfogalmazása.	Mérés szabványegységekkel.

A matematika és a valóság kapcsolatának építése. Mérőeszközök és mértékegységek ismerete és önálló használata. A becslési képesség fejlesztése. A pontosság mértékének kifejezése gyakorlati mérésekben.	A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal, a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel (pl. mérőszám és darabszám). Hosszúságmérés. Úrtartalom mérés. Tömegmérés. Időmérés.	Konkrét mérések végzése párban, csoportmunkában. Átváltások szabványmértékegységekkel az összefüggések ismeretében, szám- és szöveges feladatokban. Mértékdominó, páros játék.	Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel gyakorlati mérésekhez kapcsolva, illetve ezek felidézése nyomán.
A területmérés alapozása.	Területmérés lefedéssel. Szabványegységek: 1mm^2; 1cm^2; 1dm^2; 1m^2 stb.	A terület mérése lefedéssel, a terület kiszámítása a területegységek összeszámolásával. Téglalap területének mérése, számolása a kirakást felidéző módon.	Számítások a kerület és terület megállapítására.
A térfogatmérés alapozása.	Térfogatmérés	Térfogatmérés kirakással építéssel. Testek építése fehér kiskockákkal, Lego elemekből csoportmunkában. Építő elemek számának megfigyelése.	
A szögfogalom előkészítése tapasztalati úton. Összehasonlítások, viszonyítások. Ismeretek önálló alkalmazása.	Szögmérés derékszöggel, felével, negyedével.	Hajtogatott derékszögmérő készítése.	

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. A valószínűségi és statisztikai szemlélet alapozása. Tapasztalatok szerzésével későbbi fogalomalkotás előkészítése (a biztos, a lehetséges és a lehetetlen események). A <i>gyakoriság</i>, a <i>valószínű</i>, <i>kevésbé valószínű</i> értelmezése konkrét példákon.	Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések. Adatok gyűjtése, rendezése. Táblázatok, grafikonok értelmezése, leolvasása, készítése. Néhány szám számtani közepe, az átlag.	A véletlen események gyakoriságának megállapítása kísérletek végzésével. Sejtések megfogalmazása adott számú kísérlettel. Sejtés, kísérletezések, a kísérleti eredmények összevetése a sejtéssel, az esetleges eltérés megállapítása és magyarázata. Játékok számkártyákkal, dobókockákkal páros vagy csoportmunkában.	Példák megfogalmazása a <i>biztos</i>, a <i>lehetséges</i> és a <i>lehetetlen</i> fogalmának használatával. Adatgyűjtés táblázatok leolvasásával. Adatok rögzítése táblázatban.

Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával. (A logikus gondolkodás fejlesztése.)		Adatok gyűjtése, rendezése és ábrázolása grafikonon. Hőmérsékleti grafikon készítése. Táblázat készítése magánhangzók és mássalhangzók előfordulásának adatairól. <i>A számtani közép értékének (osztás) keresése.</i>	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A kisgyerek matematikai teljesítményét, ismereteit az iskolába lépéstől kezdve folyamatosan megfigyeljük, ellenőrizzük és értékeljük.
Az 1–3. évfolyamon félévkor és tanév végén, valamint a negyedik évfolyamon félévkor szóveges minősítéssel történik a tanuló teljesítményének értékelése.

A 4. évfolyam végén és a felsőbb osztályokban az 5 fokozatú osztályzatok/érdemjegyek skálájával értékelünk.

Az ellenőrzés és értékelés folyamatának kulcsfogalmai (NAT)

- Kommunikáció
- Probléma-felismerés
- Problémamegoldó döntések
- Együttműködés
- Konfliktuskezelés
- Kritikai gondolkodás
- Megbízhatóság
- Felelősségvállalás
- Pozitív viszonyulás
- Állampolgárrá válás alapjai

Megfigyelés

A gyerekek szóbeli és írásbeli tevékenysége közben történik.

- Különböző munkaformákban: önálló, páros, csoportos tevékenység.
- A tanulási folyamatban megfigyeljük a munkatempót, használatát stb.

Ellenőrzés

Az ellenőrzés lehet:

- tanítói: megfigyelés,
- tanulói: önellenőrzés vagy a tanulók egymás munkáját ellenőrzik (pl. padtárs).

Értékelés

Az értékelés alapjai a helyi tantervben rögzített továbbfejlesztéshez szükséges ismeretek, készségek és képességek. A tanuló egyéni fejlődése önmagához képest.

Fajtái: szóbeli; írásbeli: szöveges értékelés; teljesítményszintek jelölése százalékosan és érdemjeggyel.

A tudásszint mérése

- Tanév eleji tájékozódó mérés, félévi és tanévvégi felmérés.
- Témaközi és témazáró felmérés, diagnosztikus értékeléssel .

A felmérésekről

Az írásbeli feleleteknek két fajtáját ismerjük: a tesztek és az esszé típusú feleleteket. A tesztek értékelése azért objektívebb, mert a zárt vagy kiegészítéssel feladatokhoz egyértelműen rendeljük a pontokat.

Funkciójuk szerint a tesztek lehetnek formatív, szummatív és diagnosztikus tesztek.

Formatív (segítő, formáló) tesztek alkalmazása azért tanácsos, mert adott tananyagból adott időpontban képet kapunk a tanulók tudásáról. Ezzel a teszttel kiszűrhetjük a hibákat, segítve a továbbhaladást.

Szummatív (összegző, lezáró) tesztet alkalmazunk a leggyakrabban, egy-egy témakör végén, félévkor és tanév végén.

Diagnosztikus értékelést több esetben is írathatunk. Például, ha témazáráskor biztosak akarunk lenni abban, hogy tanulóink elsajátították-e a szükséges ismereteket, akkor a szummatív mérés előtt diagnosztikus méréssel kiszűrhetjük a szükséges hibákat. Írathatunk akkor is, ha differenciálás céljából külön csoportokban szeretnénk fejleszteni tanulóinkat. Diagnosztikus mérést végezhetünk akkor is, amikor tehetséggondozó szakkört vagy osztályt szeretnénk indítani.

Javaslat az értékeléshez

A tanulók év közbeni írásbeli munkájának százalékos értékelését a következőképpen válthatjuk át szöveges bejegyzésre (ez csak javaslat, a helyi értékelési rendszerbe beépíthető, de el is lehet térni ettől).

Százalékhatárok	Szöveges bejegyzés
0 – 35 %	felzárkóztatásra szorul
36 – 55 %	gyengén teljesített
56 – 75 %	megfelelően teljesített
76 – 90 %	jól teljesített
91 – 100 %	kiválóan teljesített

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléshez 1. évfolyamon

1.	Matematikai feladatokat	szívesen végez	órákon aktív, figyelmes	órákon nem mindig aktív	nem figyel
2.	Számfogalma	0–20-ig biztos	kicsit bizonytalan	még nem alakult ki, csak-ig	20 felett biztos
3.	Összeadása	biztos, hibátlan kis segítséggel végzi	néha hibás	gyakran hibás sok segítséggel végzi	
4.	Kivonása	biztos, pontos	néha hibás	gyakran hibás	kis segítséggel végzi sok segítséggel végzi
5.	A kisebb, nagyobb, egyenlő jel Használata	biztos, hibátlan	időnként hibás	sokszor hibás	több gyakorlást igényel
6.	Pótlása	hibátlan	kevés hibával	sok hibával végzi	
7.	Számok bontása	Gyors, hibátlan	gyors, hibás	lassú, hibátlan	lassú, hibás eszközzel tudja
8.	Számok sorba rendezése	hibátlan, gyors	hibátlan, kicsit lassú	hibás, lassú	még nem tudja
9.	Számok írása	szép	megfelelő	szabálytalan:	
10.	Szöveges feladat megoldása	önálló, hibátlan	kis segítséggel oldja meg	hibás	még nem tudja megoldani
11.	Logikai gondolkodása	kimagasló	átlagos	gyenge	

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez 2. Évfolyamon

1.	Számfogalma 100-ig	kialakult	kicsit bizonytalan	még nagyon bizonytalan	
2.	Számok nagyság szerinti sorrendje, viszonyítása	biztos	kicsit bizonytalan	még nem alakult ki, csak-ig	20 felett biztos
3.	Fejlesztése	gyors, pontos	lassú, pontos	pontatlan	sok hibával számol
4.	Egyenlőtlenségeket	biztosan, hibátlanul oldja meg	kevés hibával oldja meg	sok hibával oldja meg	
5.	Összeadása 100-as számkörben	hibátlan	kevés hibával oldja meg	csak eszközzel tudja	sok hibával
6.	Kivonása 100-as számkörben	hibátlan	kevés hibával oldja meg	csak eszközzel tudja	sok hibával
7.	Szorítása 100-as számkörben	hibátlan	kevés hibával oldja meg	csak eszközzel tudja	sok hibával
8.	Osztása 100-as számkörben	hibátlan	kevés hibával oldja meg	csak eszközzel tudja	sok hibával
9.	Műveletek közötti összefüggé- seket	tudja, felismeri	segítséggel tudja		nem tudja
10.	Szöveges feladatok megoldása	hibátlan, önálló	kis segítséggel tudja	nem érti, nem tudja megoldani	
11.	Testek, síkidomok tulajdonságait	hibátlanul tudja	kevés hibával	sok hibával	nem tudja
12.	Hosszúság mértékegységeit, átváltását	hibátlanul végzi	kevés hibával	sok hibával	nem tudja

13.	Tömeg mértékegységeit, átváltását	hibátlanul végzi	kevés hibával	sok hibával	nem tudja
14.	Úrtartalom mértékegységeit, átváltását	hibátlanul végzi	kevés hibával	sok hibával	nem tudja
15.	Idő mértékegységeit, átváltását	hibátlanul végzi	kevés hibával	sok hibával	nem tudja

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléshez 3. évfolyamon

Érdeklődés

- A matematikai feladatokat szívesen végzi, az órákon aktív, figyelmes, önálló munkái hibátlanok.
- A matematikai feladatokat legtöbbször szívesen végzi, nem mindig aktív, ha figyelmesen dolgozik, keveset hibázik.
- A matematikai feladatok iránt ritkán érdeklődik, órai aktivitása változó, önálló munkáiban sokat hibázik.
- A matematikai feladatokat nem szívesen végzi, figyelme gyakran elkalandozik, önálló munkái nagyon sok esetben hiányosak vagy hibásak. Felzárkóztatásra szorul.

Szám- és mennyiségfogalom

- Szám- és mennyiségfogalma 1000-es számkörben kialakult.
- Szám- és mennyiségfogalma 1000-es számkörben kialakulóban van.
- Szám- és mennyiségfogalma 1000-es számkörben egyelőre nem alakult ki.
- Szám- és mennyiségfogalma egyéni fejlesztésre szorul.

Számolási készség

- Gyorsan és pontosan számol.
- Gyorsan, de nem mindig pontosan számol.
- Pontos, de lassan számol.
- Számolási készsége kialakulóban van, de tempója lassú és nem mindig pontosan számol.
- Számolási készsége gyenge, egyéni fejlesztésre szorul.

Összefüggések felismerése (sorozatok, szabályjátékok, nyitott mondatok, szöveges feladatok)

- Összefüggéseket felismer, azokból egyszerű következtetéseket önállóan tud levonni.
- Összefüggéseket felismer, és azokból egyszerű következtetéseket tanítói segítséggel tud levonni.
- Összefüggéseket felismer, de azokból tanítói segítség mellett is nehezen tud következtetéseket levonni.
- Összefüggéseket nehezen ismeri fel, fejlesztést igényel.

1.	Számfogalma 1000-ig	Kialakult	kicsit bizonytalan	nagyon bizonytalan	még nem alakult ki
2.	Számok viszonyítása	Hibátlan	néha hibázik	sokat hibázik	nem tud viszonyítani
3.	Számok helyi érték szerinti ismerete	Kialakult	kicsit bizonytalan	nagyon bizonytalan	
4.	Műveletek eredményeinek becslése	Kialakult	kicsit bizonytalan	nagyon bizonytalan	
5.	Összeadás 1000-es számkörben	Hibátlan	kevés hibával számol	sokszor hibázik	gyakorolni kell
6.	Kivonása 1000-es számkörben	Hibátlan	kevés hibával számol	sokszor hibázik	gyakorolni kell
7.	Szorzása 1000-es számkörben	Hibátlan	kevés hibával számol	sokszor hibázik	gyakorolni kell
8.	Osztása 1000-es számkörben	Hibátlan	kevés hibával számol	sokszor hibázik	gyakorolni kell
9.	Szöveges feladok megoldása	hibátlan, önálló	kis segítséget igényel	csak segítséggel tudja	
10.	Kerekítéseket	hibátlanul végzi	keveset hibázik	sokat hibázik	nem tudja, pótlásra szorul
11.	Nyitott mondatok megoldása	hibátlan, önálló	kis segítséget igényel	csak segítséggel tudja	
12.	Hosszúság mértékegységek ismerete, átváltások	ismeri, tudja alkalmazni	bizonytalan, segítséggel dolgozik	nem ismeri, nem tudja alkalmazni	
13.	Úrtartalom a mértékegységek ismerete, átváltások.	ismeri, tudja alkalmazni	bizonytalan, segítséggel dolgozik	nem ismeri, nem tudja alkalmazni	
14.	Tömegmértékegységek ismerete, átváltások.	ismeri, tudja alkalmazni	bizonytalan, segítséggel dolgozik	nem ismeri, nem tudja alkalmazni	
15.	Idő mértékegységek ismerete, átváltások.	ismeri, tudja alkalmazni	bizonytalan, segítséggel dolgozik	nem ismeri, nem tudja alkalmazni	
16.	Mérőeszközök ismerete és használata	önállóan, hibátlanul mér	bizonytalan, segítséggel mér	ismeri, de nem tud mérni	nem ismeri, nem tud mérni
17.	Testek, síkidomok tulajdonságait	magabiztosan ismeri és valós környezetben is felismeri	ismeri, de valós környezetben nem mindig ismeri fel	nem ismeri, ezért valós környezetben sem ismeri fel	
18.	Geometriai ismeretei	Biztosak	kicsit hiányosak	nagyon hiányosak	
19.	Füzetvezetése, munkák külalakja	szép, tiszta	megfelelő	felületes, változó küllemű	rendetlen, maszatos
20.	Munkatempója	Gyors	megfelelő	lassú	
21.	A házi feladatokat	mindig elkészíti	néha nem készíti el	sokszor nem készíti el	nem ír házi feladatot
22.	Szorgalmi feladatokat	mindig végez	sokszor végez	néha végez	soha nem készít
23.	Önellenőrző képessége	biztos, kialakult	bizonytalan, a feladatokat segítséggel tudja ellenőrizni	még nem alakult ki	

EMBER A TERMÉSZETBEN EMBER ÉS TÁRSADALOM FÖLDÜNK-KÖRNYEZETÜNK

KÖRNYEZETISMERET

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

ALAPELVEK, CÉLOK

Az Ember a természetben műveltségterületen az oktatás-nevelés a természeti folyamatok, összefüggések és az ember ezekkel való kapcsolatára, megértésére épül.

A tanulás során létrejött tudásrendszernek alkalmasnak kell lennie a mindennapi tevékenységekben való alkalmazásra.

E műveltségterületen megnövekedtek az elvárások. Ez természetesen nem mennyiségi, hanem minőségi változást kíván.

Az ismeretközpontú pedagógiai modell helyett az átfogó személyiségfejlődést szolgáló pedagógiát kell előtérbe helyeznünk. Középpontban van az ember a maga sokoldalúságával, esetlenségével, ugyanakkor alkotó- és értelmezőképességével. A cselekvés válik a tanulás eszközévé. A tanulók tudása a természeti, technológiai és társadalmi környezettel való gazdag interakciók során formálódik – fejlődik a személyiségük.

Tudásra nem csupán tapasztalati úton tehetnek szert. Az új tudás a tanulók előzetes ismeretei alapján is formálódik. Nem egyszerűen átveszik, ők konstruálják.

A legtöbb tudás társas kapcsolatok útján jön létre. A tanulás bizonyos helyzetekhez kötődik. Ha a tudást sokféle tevékenység közben építjük, kimunkáltabb lesz.

A sikeres tanulás feltétele a sokféle tanulási stratégia. Fontos, hogy a tanulók gondolkodjanak el arról, amit tanulnak, képzeljék el azt, hozzák kapcsolatba a már tanultakkal. Keressék az értelmét megszerzett tudásuknak.

A pedagógusnak elő kell segítenie az információfeldolgozást. Tanulásnak kell tekintenünk azokat a helyzeteket is, ahol nem tények elsajátítása történik, hanem a társas érintkezés, a közösségi interakciók által gazdagodik a személyiség.

Fenntartható fejlődés

A világ kihívásait rendszerben kell kezelni. A gazdaság, a társadalom és a környezet egy rendszert alkotnak. A globális válságok úgy oldhatók meg, ha a fenti három elem egyikét sem részesítjük túlzottan előnyben. Elegendő forrást kell hagynunk a jövő generáció életműködésének jobbítására.

Holisztikus szemlélet

A holisztikus szemléletű oktatás a teljes személyiség fejlesztésével foglalkozik: elme-, test-, lélekfejlődés. Egyensúlyba kell hozni az élet racionális, intellektuális és materiális aspektusait, az emberi természet intuitív és emocionális oldalát. Az egyén egészsége, jóléte szoros kapcsolatban van a társadalom egészségével és jólétével. Fordítsunk figyelmet a tanulási környezet és a tanulási kapcsolatok emberi minőségére.

Hagyományok őrzése, értékek megmentése a múltból

A hagyományok nem csupán a múltból megmaradt szokásrendszerek. Jelenünket is átszövik, folyamatosan változnak a társadalom és környezete állapota szerint. A természettel együttlétezést tükröző hagyományok (városi, vidéki) ápolása.

Az Ember a természetben műveltségterület keretében lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak arra, hogy korszerű, természettudományos világképet, gondolkodás- és szemléletmódot építsenek ki magukban. Szoros kapcsolatban kell lennie más műveltségi területekkel, mert csak így lehet megérteni az ember, a társadalom és a természet viszonyát. Az ember része a természetnek, és azzal megbonthatatlan egységet alkot. A társadalmi és személyes cselekedetek egyaránt a természet folyamatainak részei. Mind az emberiségnek, és minden egyes embernek nagy a felelőssége, a természeti, társadalmi, technikai problémákra érzékeny, aktív, kreatív módon változtatni képes embereket kell nevelnünk.

Az 1–4. évfolyam feladata a természeti világ elemi megismerése. Az alábbi módszerekkel a tanulók elsajátíthatják a tudományos megismerés legелеmibb módjait és a megismeréssel kapcsolatos tudásrendszereket, illetve műveleteket:

- megfigyelések, kísérletek tervezése – hipotézisalkotás;
- a környezetben szerzett tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rögzítésük rajzban;
- a problémamegoldás elemi műveletei;
- a tájékozódás és ismeretszerzés kisiskoláskorban elérhető és gyakorolható módszerei;
- az ökológiai gondolkodás kialakítása és fejlesztése;
- a tanulók rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkodásának erősítése;
- a tudomány, a tudományos kutatás mint társadalmi tevékenység bemutatása.

KULCSKOMPETENCIÁK

Anyanyelvi kompetencia

A hallott és olvasott szöveg megértése, szövegalkotás, helyes és kreatív nyelvhasználat.

Matematikai kompetencia

A gondolkodás fejlesztésének, alkalmazásának képessége, felkészülés a mindennapok problémáira.

Természettudományos kompetencia

Készséget, képességet jelent arra, hogy a különböző ismeretekkel, módszerekkel magyarázatokat, előrejelzéseket alkossunk a természetben. Magyarázatot adjunk az ember és a természeti világ kölcsönhatása között lezajló folyamatokra, és irányítsuk tevékenységünket.

Digitális kompetencia

Használata a munkában, kommunikációban, szabadidőben.

A következő készségeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása, cseréje. Kommunikáció az interneten keresztül.

Szociális, állampolgári kompetencia

Felöleli a magatartás minden olyan formáját, amelyek segítségével hatékony és építő módon vehet részt a tanuló a társadalmi életben. Tudását felhasználva kreatívan, aktívan lehet részese a közügyeknek. A személyes, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel, a közösségi beilleszkedés feltételei.

A hatékony, önálló tanulás

A tanuló képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportosan.

Hatékonyan gazdálkodik az idővel és az információval. Előzetes tanulási, illetve élettapasztalataira építve tudását és képességeit aktívan használja az életben. Fontos a motiváció és a magabiztosság, az új ismeretek szerzése, feldolgozása, beépülése, útmutatások keresése, alkalmazása.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

A fejlesztési feladatok a kulcskompetenciákra épülnek.

Énkép, önismeret

Az önismeret folyamatos fejlesztése a társak, a pedagógusok és a szülők segítségével. Ebben az életkorban a kisiskolások önismerete naiv önismeret. Ne hagyjuk ebben magukra őket! Az önismeret az önfejlesztés alapja.

Hon- és népismeret

A városi és vidéki élet hagyományainak megismerése, tisztelete. Néhányuk feldolgozása játékos formában (pl.: szüreti mulatság összeállítása, eljátszása).

Magyar és más népek tudósainak, feltalálóinak munkássága, információk az életükről.

Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra

Nyitottság, elfogadás más népek és más kultúrák iránt. Lehetőségek: nemzetközi gyermektalálkozók, táborok, kulturális rendezvények, csereüdültetés, testvériskolák, testvértelepülések kapcsolatainak ápolása.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

A társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása. Részvétel a lakóhely életének kulturális és egyéb rendezvényein (fesztivál, falunap, ünnepi hetek, népművészeti vásárok).

Részvétel a környezetvédelmi akciókban, azok megszervezésében. A lakóhely öröm- és bánattérképének elkészítése, a problémák megfogalmazása, elküldése az önkormányzathoz. A lakóhely cselekvő szeretete. (Aki akar valamit, az módszert keres, aki nem, az kifogást.)

Gazdasági nevelés

A tanulók váljanak tudatos fogyasztókká. Ebben legyen szempont és érvényesüljön a környezet védelme. Fogalmazzanak meg kritikákat a reklámokról. Nem csak a mának, a jövőnek is kell élnünk!

Környezettudatosságra nevelés

A tanulók legyenek képesek úgy élni, hogy ne veszélyeztessék a természet megóvását és a társadalom fenntartható fejlődését. Szükséges az egy életen át tartó tanulás, a kreatív gondolkodás, felelősségvállalás az egyéni és közös tettekért.

A tanulás tanítása

A hatékony tanulás módszereinek és technikáinak elsajátítása, az önművelés igényének kialakítása. Valamennyi értelmi képesség fejlesztése iskolán belül és kívül.

A tanulási stratégia tanítható. Az általános tanulási stratégiák – mint például az összehasonlítás, részletezés, problémamegoldás stb. – megtanulhatók és használhatók. A tanulási stratégiák fejlesztik a tanulók információfeldolgozó képességét, alkalmasabbá teszik őket az összetettebb gondolkodásra.

A tevékenységi formák kialakítása és tervezése során tartsuk szem előtt a vezetés és önállóság helyes arányát. Szervezzünk minél differenciáltabban, személyre szabottabban!

Tevékenységi formák:

- figyelés (tanári magyarázat, szemléltetés figyelemmel kísérése)
szóbeli munka (válaszadás a tanár kérdéseire, előzetes felkészülés alapján beszámoló az osztálynak, megbeszélés kis csoportban, gyakorlat vagy feladatmegoldás közben)
- írásbeli munka (jegyzetelés a tanórán, feladatlapok kitöltése, fogalmazás készítése a megadott témában, gyakorlati munkanapló készítése (pl. az időjárásról, állatok-növények megfigyeléséről)
- látványfeldolgozás (képek-rajzok elemzése, értelmezése, fotózás, rajzolás)
- konstrukció (modellek készítése, gyűjtemények összeállítása /nem növénygyűjtemény/)
- kísérletek (csoportos és egyéni kísérletek a tanteremben)
- terepmunka (élményszerzés, megfigyelések, kirándulások, látogatások, erdei iskola, folyamatos megfigyelés, mérésorozat)
- információszerzés (könyvtárhasználat, internet, televízió, ismeretterjesztő folyóiratok, napi sajtó, kérdezés, véleménykutatás, meghívott vendég segítségével)
- számítás, mérés, adatfeldolgozás (mérések elvégzése, adatrögzítés írásban vagy a számítógép adatbázisában, számítási gyakorlófeladatok megoldása)
- ismeretfeldolgozás, gondolkodás (új tapasztalatok, megszerzett ismeretek és a belső modell összevetése, módosítás, új modell állítása, a modellek összekapcsolása, tudásrendszerre szervezésük)
- művelődés, tájékozódás (olvasás, televízió, internetes honlapok, rádióból szerzett információk és multimédiás CD-k segítségével)
- játék, az igazi gyermeknyelv (csoportos és szerepjátékok, utánzások, egyéni és csoportos játékos fejtörők, versenyek)
- bemutatás (tabló, poszter összeállítása, kiállítások rendezése, bemutatása másoknak, videofilm-készítés)
- projektmunka (aktív részvétel, feladat-végrehajtás, szervezés, irányítás).

Testi és lelki egészség

A harmonikus, egészséges életre való törekvés, és ennek értéként való tisztelete. Egészséges életvitel és magatartás a mindennapi életben, amelyet elősegít a pedagógusok példamutató életvitele. Az emberi kapcsolatok, a barátság, a szeretet fontossága. Az értelmi és érzelmi nevelés egyensúlya. (Amihez érzelmekkel kötődünk, jobban hat ránk, és jobban meg is marad bennünk.)

Az oktatás-nevelés során mindig vegyük figyelembe a gyermek személyiségének meghatározó tényezőit:

- belső tényezők: öröklött és veleszületett sajátosságok (adottságok)
- külső tényezők: környezeti-társadalmi hatások (család, iskola, kortárs csoport).

Alakítsunk ki jó, együttműködő kapcsolatot a szülőkkel, vonjuk be őket a különböző iskolai programokba. Módszertani kultúránkból ne hiányozzon a játékosság, a humor!

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	5 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	14 óra
3. Az élő természet alapismeretei	9 óra
4. Testünk, életműködéseink	6 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	3 óra

A tanulmányi séták egy részét tanórán belül, más részét a délutáni napközis programokkal összehangolva tervezhetjük. Egy vagy két hétvégén vonjuk be a szülőket is egy közös kirándulásra a természetben.

A MEGISMERÉSI MÓDSZEREK FOLYAMATOS ALAPOZÁSA

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megismerési módszerek folyamatos elsajátítása: megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés. A különböző folyamatok nyomon követésének képessége. Kommunikációs és együttműködési képesség fejlesztése.	Az iskola neve, címe. Az iskolában található helyiségek és funkciójuk. Ismerkedés az ott dolgozó felnőttekkel és munkájukkal. Tájékozódás az iskola környékén.	Tapasztalatszerzés az iskoláról és környezetéről. Beszámolók az óvodai környezetről, összehasonlítások. Viselkedési szabályok gyakorlása az iskolában. Az otthontól az iskoláig vezető útvonal megtétele (szülői segítséggel). Az utcák nevének és a nevezetesebb épületeknek a megfigyelése. Játékos gyakorlatok az irányok helyes használatára. Koncentráció: matematika.	Az iskolai viselkedési szabályok ismerete. Rendszeret, a szép környezetre való igényesség. Az irányok pontos használata.
A közlekedési szabálytudat kialakítása, döntési képesség.	Saját testhez viszonyított irányok: előtte, mögötte, fölötte, alatta, jobbra, balra.		

A megismerő-, befogadó-, érzelmi képesség fejlesztése.	A gyalogos közlekedés szabályai, veszélyhelyzetei. Szabályos gyalogos közlekedés a kisebb településeken. A lakóhely, településrész megismerése. A település, településrész neve, jellegzetességei.	Séta az iskola környékén. Közös gyalogos közlekedési tapasztalatok megbeszélése. A közlekedési lámpák és a közlekedési rendőr karjelzéseinek megfigyelése lehetőség szerint. Dramatikus játékok a közlekedés gyakorlására. Az iskola megközelítése során adódó veszélyhelyzetek elkerülési lehetőségeinek eljátszása. Az iskola környékének bejárása. Parkok, játszóterek, utcák fontosabb épületek, szobrok, emlékművek megfigyelése. Beszélgetés. Mi szép? Mi elszomorító látvány?	A gyalogos közlekedési szabályok ismerete, betartása. Óvja környezete szépségét, értékeit.

2. AZ ÉLETTÉLEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A vizuális és auditív felfogóképesség fejlesztése.	Az évszakok. Az évszakok sorrendje, a hónapok neve és sorrendje. Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.	Az óvodából és az életből hozott tapasztalatok felelevenítése. Évszakok, hónapok, napszakok sorba rendezése időrend alapján, képek segítségével. Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások megjelenítése dramatikus játékokkal (pl. szüreti mulatság, karácsony, húsvét, a természet ünnepei).	Az évszakok, hónapok nevének pontos használata. Az évszakok jellemzői. Az évszakok jellemzőinek elmondása szóban.
Empátia készség fejlesztése	Segíts a madarakon!	Beszélgetés. Miért kell a nagy hidegben etetnünk a madarakat? Mit adhatunk nekik? Fontos a rendszeresség. Madárkalács készítése. Rendezzünk madárkarácsonyt! Aggassunk egy fára sok-sok eleséget!	A tanult ünnepek tartalmának elmondása röviden. Érezzen felelősséget az állatok iránt
A megfigyelő-, összehasonlító és	Az időjárás elemei: napsugárzás,	Az időjárás elemeinek megfigyelése. Szóbeli beszámoló a napi időjárási	Megfigyelés, tapasztalat alapján rövid

elemzőkészség fejlesztése.	hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék. A víz megjelenési formái a természetben. Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismerése tapasztalat, kép, film alapján (hóvihar, villámcsapás, árvíz).	megfigyelésekről, ábrázolás rajzos jelekkel. A víz különböző megjelenési formáinak érzékszervi megtapasztalása évszakonként (eső, hó, zúzmara, dér, jég, köd, pára). Védekezési lehetőségek megbeszélése a balesetek, katasztrófák megelőzésére.	beszámoló a napi időjárásról.
A megismerő-, befogadó-, érzelmi, akarati képesség fejlesztése.	A nap időtartama. A napszakok változása, jellemzőik.	Hogyan telik el egy napom? Szóbeli beszámoló, képsorok alkotása. Koncentráció: matematika, anyanyelv.	A napszakok nevének helyes használata.
A gondolkodási, kombinatív képesség fejlesztése.	Használati tárgyaink anyaga.	Az óvodából és az életből hozott ismeretek, tapasztalatok megerősítése, bővítése. Különféle anyagok, csoportosítása, felismerése játékosan, az érzékszervek segítségével.	A mindennapi használati tárgyak anyagának felismerése, megnevezése.
Az elemzőkészség fejlesztése.	Ismerkedjünk a levegő tulajdonságaival!	Játékok a levegő jelenlétének és nélkülözhetetlenségének bizonyítására.	A víz és a levegő megismert tulajdonságainak felsorolása.
A kombinatív, megismerő-, alkotóképesség fejlesztése.	A levegő tisztasága.	Spontán megnyilatkozások meghallgatása, a levegő szennyezettségének kimutatása egyszerű kísérletekkel. (Pl.: három napra fehér rongyot helyezünk az ablakpárkányra. A tiszta levegő fontosságának felismertetése.	
	A víz tulajdonságai.	Játékok a vízzel és színes folyadékokkal. A víz nélkülözhetetlen az élőlények számára. Bizonyítás kísérletekkel.	
A kombinatív, manuális képességek fejlesztése.	A vizek tisztaságának óvása.	Mimetikus játékok: a szomszéd ember, állat, növény „testbeszéde”. A vízzel való takarékoskodás gyakorlása (vízhasználat a kéz- és fogmosásnál). Játékok a folyadékokkal (folyadékok színezése, különböző formájú edényekbe öntése, zenélés egyforma poharakba ön-	A levegő és a víz néhány jellemző tulajdonságának felsorolása.

A szociális, életviteli és kritikai készség fejlesztése. Kommunikációs és kifejezőkészség fejlesztése.	A mi házunk, otthonunk, családjunk. Munkamegosztás a családban. Foglalkozások. Akik segítenek a bajban. Látogatás a tűzoltóságon vagy a mentőknél. Hívószámuk.	tött különböző magasságú folyadékkal, találós kérdések. Hogyan tehetjük szebbé, barátságosabbá otthonunkat? Mit vállalom rendszeresen és alkalmanként a házimunkából? Egyszerű háztartási gépek, pl. porszívó használata felnőtt segítségével és felügyelete mellett. Szóbeli és rajzos beszámoló a család közös programjairól. Koncentráció: rajz, anyanyelv, ének. A foglalkozások sokfélesége, érdekessége, megbecsülése. Szülők meghívása a tanórára. Kérdések felvetése a munkájukkal kapcsolatban.	Rendszeres feladatvállalás a házimunkában. Néhány mondatos beszámoló a szülők foglalkozásáról, munkájáról.

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megismerő- mozgásos, érzelmi, akarat, összehasonlító, megkülönböztető képesség fejlesztése. Az emlékezeti, ténymegállapító képesség fejlesztése.	A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények. Elemi ismeretek a növénygondozásról. Állatok a parkban, kertben. A közvetlen környezetben előforduló állatok és társállatok megfigyelése. Érzékszervekkel megtapasztalható különbségek az állatok között. A vadon élő és a háziállatok életmódja közötti különbségek megvilágítása.	Séta a parkban, kertben. A növényzet megfigyelése. Növénygondozási munkák megfigyelése. Segítés a növények gondozásában, a tanteremben és otthon. Növényi részek csoportosítása, rajzolása. Csigavendéglátás 2-3 napon át. Megfelelő életfeltételek biztosítása, majd visszajuttatása az élőhelyére. Csendben meghallgatjuk a reszelőnyelve munkálkodását a salátalevélen. Kirándulás egy falusi portára vagy egy állatkereskedésbe, az állatkert háziállatparkjába. Egy-egy állat	Néhány, a környezetben előforduló növény felismerése, megnevezése. Néhány, a környezetben előforduló állat felismerése, megnevezése, jellemzése.

		jellegzetességeinek felsorolása, kérdések alapján. Saját tapasztalatok, információk hozzáfűzése, elmondása. Az állatok iránt érzett felelősség kialakítása, életfeltételeik-életkörülményeik megfelelő biztosítása Állatmesék eljátszása dramatikus játékokkal vagy egy állatcsalád napja. A mese és a valóság összehasonlítása.	

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az önálló ismeretszerzés képességének megalapozása. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A megismerési, kombinatív, akaratí készség fejlesztése.	A testünk részei. A szervezetünk megfigyelhető ritmusai (szívdobogás, légzés, mozgások, ébrenlét, alvás). Az érzékszerveink szerepe környezetünk megismerésében. Az érzékszerveink óvása. Egészség, betegség. Az egészséges életmód. A helyes tisztálkodási szokások, az időjárásnak megfelelő öltözködés. Egészséges fejlődésünk feltétele a rendszeres, változatos táplálkozás. Változtatás a helytelen étkezési szokásokon. A kulturált étkezés igényének kialakítása.	Tájékozódás a saját testen. A légzés megfigyelése. Játékos légzőgyakorlatok. Társ szívdobogásának meghallgatása. Testünk működése különböző környezeti hatásokra történő változásának megfigyelése. Játékos felismerési gyakorlatok az érzékszervek segítségével. Helyzetgyakorlatok a helyes öltözködés, tisztálkodás gyakorlására. Dramatikus játékok, különböző élethelyzetek eljátszása (1. orvosnál, baleset történt stb.). Séta a piacra, vásárcsarnokba. A gyümölcs- és zöldségfélék érzékszervi vizsgálata, jelentőségük táplálkozásunkban. Gyümölcs- és zöldségsaláták készítése. Ehető gyümölcs- és zöldségszobrok alkotása. Táplálékcsoportok alkotása képek, és különféle táplálékok segítségével. Rajzos napi étrend készítése, megbeszélése. A helyes terítés és a kulturált étkezés gyakorlása.	A testrészek megnevezése. Páros testrészek ismerete. A helyes tisztálkodási szokások elsajátítása. A leggyakrabban fogyasztott zöldség- és gyümölcsfélék felismerése, megnevezése, szerepük az egészséges táplálkozásban.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSHEZ

Év eleji attitűd felmérés.

Kérdésekkel, szituációk teremtésével meg kell győződni arról, hogy a gyerekek milyen környezetszemléletet hoztak magukkal.

Folyamatos szóbeli és egy félévi, év végi szöveges értékelés ajánlott.

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – heti óraszám: 2

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	6 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	16 óra
3. Az élő természet alapismeretei	22 óra
4. Testünk, életműködéseink	22 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	6 óra

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az életvezetési, információs, szociális képesség fejlesztése.	Tájékozódási alapismeretek bővítése. Helyes viselkedés a járműveken.	A megismerési módszerek folyamatos alapozása. Megfigyelések az iskola tágabb környékén. A szabadidő eltöltésének helyei; intézmények, nevezetes épületek, közlekedési eszközök megfigyelése. A környezet tisztaságának megfigyelése. Megfigyelések: az emberi tevékenység hatása a környezet állapotára. Javaslatok a környezetszennyezés megszüntetésére. Fotózás. Közös élményszerzés különböző helyi közlekedési eszközökön. A balesetmentes felszállás, elhelyezkedés, leszállás. Az udvariassági szabályok betartása. Séta, kirándulás a település környékére. A felszín természeti formáinak megfigyelése. Ábrázolás rajzban, képgyűjtemény készítése.	Beszámoló a megfigyelésekről, tapasztalatokról kérdések alapján. A lakóhely bemutatása néhány rövid mondatban.
Az emlékezeti, ténymegállapító, akarat, megfigyelőképesség fejlesztése.	A felszín formái a lakóhelyen és környékén.		

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az összehasonlító, megkülönböztető, szelekciós, ténymegállapító képesség fejlesztése. A manipulációs, emlékezeti, elemző-, következtetőképesség fejlesztése.	Anyagok a környezetünkben. Az anyagok további vizsgálata érzékszervi tapasztalással és játékos kísérletekkel. Az anyagok mérhető és nem mérhető tulajdonságai. A szelektív hulladékgyűjtés. A víz és a levegő segítségével, energiájával működő szerkezetek nem szennyezik a környezetet.	A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése (szín, alak, hőmérséklet, felület, keménység, rugalmasság, íz, szag). Kapcsolat keresése az anyag és a belőle készült tárgy funkciója között. Ismerkedés néhány környezetszennyező és környezetbarát anyaggal. Újrahasznosítható anyagok. A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása. Szilárd anyagok, a víz, a levegő tulajdonságainak vizsgálata. A víz három halmazállapotának bemutatása kísérletekkel. A történet és az eredmény rövid megfogalmazása szóban. A levegő tulajdonságainak vizsgálata. Lufi- és szappanbuborék-fújás. Csináljunk gyenge és erős szelet legyezővel, hajszárítóval, ventilátorral. Mimetikus játék: legyünk fák szellőben, szélben, viharban. Az eszközök balesetmentes használatának és működésének megbeszélése. Bemutatás képekben Milyenek voltak az első kerékpárok? Milyen fejlődésen mentek át? Mit tud egy mai kerékpár? Karbantartás, tárolás. Csoportmunka. Mérések, becslések alkalmilag választott mértékegységekkel. Kifejezések a népmesékből: arasz, kőhajításnyi, egynapi járóföld, stb. A	Felismeri a környezetében leggyakrabban előforduló anyagokat, és ismeri azok tulajdonságait. Taneszközeiben előnyben részesíti a környezetbarát anyagokat. A látott és elvégzett kísérletek egyszerű megfogalmazása szóban. Becsülje az emberi gondolkodás, alkotás korszerű eredményeit. Ismerje a kerékpár működését. Használja az ismert mértékegységeket a mindennapi életben. Tájékozódjon az időben, tudja leolvasni a pontos időt.
Problémamegoldó, környezeti nevelés, döntési képesség fejlesztése. A tanulás, problémamegoldás, kommunikációs képességek fejlesztése	Ismerkedés néhány technikai eszközzel és működésével. Kerékpár, roller. Mérések. A hosszúság mérése. Hosszúság mérő eszközök, mértékegységek (dm, cm). Űrtartalom mérése. Mérőeszközök, mértékegységek. (dl, l) A tömeg mérése. Mérőeszközök,		

	mértkegységek. ((kg, dkg) Az idő mérése. Év, hónap, nap, óra, perc.	mai hosszúságmérő eszközök használatának gyakorlása: mérőszalag, vonalzó. Mérések alkalmi mérőeszközökkel: csészényi, kanálnyi, öt csepp. Folyadékok töltögetése különböző formájú és nagyságú edényekbe. Melyikben van több? Becslés, mérés deciliteres és literes mérőedénnyel. Tömeg becslése, mérése. Játék: bevásárlás. Mérés konyhai mérlegen. Régi, és a különböző helyeken használatos mérlegek képeinek bemutatása. A gyerekek testtömegének mérése fürdőszobai mérlegen. Viszonyítás, sorba rendezés. Napóra, virágóra bemutatása képekben. A homokóra működése. Beszélgetés: Milyen napszakot jelentenek a kifejezések: alkonyatkor, hajnalban, a nap fent jár az égen. Különböző órák működésének tanulmányozása, az idő leolvasása. Vers a hónapokról: Balogh József: Virágszirom tizenkettő. Melyik hónaphoz milyen családi, társadalmi ünnepek kötődnek?	

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
	Kirándulás az őszi erdőbe. Az erdő életközösségének megfigyelése. Jellegetes fák, cserjék, erdei virágok. Rovarok, madarak, emlősök.	Az erdőjárás szabályainak megbeszélése. A tananyagban említett élőlények spontán megfigyelése halkan, a kitaposott ösvényen. Vajon milyen állattal találkozunk? Letelepedés az erdei tisztáson. Élményrajz készítése. A	A kirándulások, természetjárások során környezettudatos magatartást tanúsít.

A megfigyelő-, elemző-, következtetőképesség fejlesztése. Az összehasonlító, megkülönböztető képesség fejlesztése. Az érzelmi, empátikus képességek fejlesztése. Az összefüggések felismerésének képessége. A mozgásos képesség fejlesztése. A mérési képesség fejlesztése.	A mező élővilága. A szántóföld, a rét és a legelő közös neve: mező. A mezőn élő néhány jellemző növény- és állatfaj megismerése. A természet ritmusai. Ismerkedés a természet könnyen megfigyelhető ciklusaival: évszakok, időjárási jelenségek. Mozgások az élővilágban, állandóság és változás.	tapasztalatok kiegészítése a tankönyv információival, filmekkel, a könyvtárban szerzett ismeretterjesztő olvasmányokkal. Az információk feldolgozása csoportmunkában. Móra Ferenc: <i>Sétálni megy Panka</i> c. verse. Kirándulás a tavaszi mezőre. Spontán és irányított tapasztalatszerzés. Megfigyelések. A szántóföldet az ember műveli, a legelőn az állatok legelnek, a rétet lekaszálják a háziállatok téli etetésére. Játékok a réten, hempergőzés a fűben, a tavaszi virágok színe, illata. Letelepedés egy vakondtúrás körül, vakondmese meghallgatása. A szorgalmas méhek, hangyák és gyönyörű pillangók megfigyelése. Közös éneklés a pillangókról. Egy kedves élőlény lerajzolása. A tapasztalatok kiegészítése a tankönyv, a természetfilm és az ismeretterjesztő könyvek információival – feldolgozás csoportmunkában. A megfigyelések, az eredmények rögzítése. Az idő érzékelése, becslése, mérése. A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás tanulmányozása egyszerű példák segítségével. Mimetikus játék a hely- és helyzetváltató mozgásra az élővilágban.	Fel tudja sorolni néhány megismert élőlény jellemző tulajdonságait. Röviden jellemezzen két-három megismert élőlényt.

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A ténymegállapító, mozgásos, ítéletalkotási, megkülönböztető, önértékelő képesség fejlesztése. Az értelmi, szociális, interperszonális képesség fejlesztése. Összefüggések megláttatása, honismeret, környezeti nevelés.	Életműködéseink főbb jellemzői (mozgás, táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés). A természet ritmusai. Egészséges életrend, napirend, testmozgás, táplálkozás. Melyik érzékszervünkkel érzékeljük? Az érzékszervek védelme. Aki más, mint én. Napi étrend készítése önállóan, írásban. Ilyen vagyok. Táplálkozz egészségesen! Óvjuk egészségünket! A helyes fogápolás. Hogyan kerül a kenyér az asztalunkra? A tej útja	Az élőlények jellemző tulajdonságainak megjelenítése dramatikus játékokkal. Megfigyelések saját testen, társakon, családtagokon. Szóbeli beszámolók a tapasztalatokról. Szemléltetés folyamatábrákkal, fotókkal. Életkori sajátosságoknak megfelelő napirend készítése, a napirendek véleményezése társak által. Véleménycsere. Játékok. Bizonyos érzékszervek kiiktatásával különböző anyagok, tárgyak felismerése. A szemüveget vagy hallókészüléket viselő társak iránt való figyelmesség. Önértékelés. Megvitatás társakkal, pedagógusi segítséggel. Az ismert táplálékcsoportok fogyasztásának helyes aránya. Önkritika. Milyen táplálékból fogyasztasz sokat vagy keveset? Látogatás egy orvosi rendelőben vagy dramatikus játék. Viselkedéskultúra. A védőoltások szerepe, a lázmérés gyakorlása, a lázcsillapítás módja. A helyes fogmosás bemutatása. Kisfilm megtekintése a búza és rozstermesztésről, az aratásról a régi kenyérsütésről. Látogatás egy pékségben. A munkafázisok főbb	Igyekszik betartani az általa készített napirendet. Óvja saját és társai testi épségét. Elfogadja és tolerálja a másságot, önként segítséget nyújt a társainak. Fel tudja sorolni a tanult táplálékcsoportokat néhány példával. Tudja és belátja, hogy az egészségmegőrzés egyik feltétele a rendszeres orvosi ellenőrzés. Tudjon különbséget tenni az anyag, nyersanyag és termék között, és vegye észre a közöttük lévő összefüggéseket.

		folyamatainak megismerése. Anyag-nyersanyag, termék. Milyen gépeket használnak? Friss kenyérkóstolás. Filmrészlet megtekintése a szarvasmarhatartásról, a tejfeldolgozásról régen és most. Beszélgetés: Milyen fizikai munkáktól kímélik meg az embereket a gépek, hogyan segítik a nyersanyag higiénikusabb feldolgozását?	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSHEZ

Értékelés szóban, rajzban, írásban.

A szóbeli értékelés folyamatosan történik. A megadott szempontok megkönnyítik a gyerekek számára a feleletet, segítik a lényegretörőbb, rövidebb megfogalmazást, és előkészítik a későbbi összefüggő feleletet. Adjunk lehetőséget a saját tapasztalatok és információk elmondására a témával kapcsolatosan. A második osztály végén szükséges a diagnosztizáló felmérés

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	16,5
2. Az élettelen természet alapismeretei	7
3. Az élő természet alapismeretei	17
4. Testünk, életműködéseink	10
5. Összefoglalás, ismétlés	5

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Tájékozódási képesség, kreativitás, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Hogyan tájékozódunk? Irányok, távolságok Tájékozódás a Nap segítségével Hogyan terjed a fény? Tájékozódás a természetben iránytű nélkül	Előzetes feladat: Hogyan tájékozódnak az állatok?(lepkék, méhek, kutyák, madarak) Szóbeli beszámolók meghallgatása. Gyakorlati példák a tárgyak, élőlények helyzetének viszonylagosságára. Gyakorlati példák: A Nap felkel, magasán áll, lenyugszik. Példák a mesék világából. A fény terjedésének megfigyelése egyszerű kísérletek bemutatásával. Játékok a fénnel és árnyékkal. Mi segít a tájékozódásban a természetben? Meserészletek olvasása. (Moha a fák törzsén, a csillagok) Az állatok lakóhelyének bejárata: mókusok odúja, hangyaboly, a szalmakazal megbontása. Tájéoló rúd.	Elemi szintű tájékozódás a természetben iránytű nélkül

A térbeli tájékozódási képesség fejlesztése. Az elemző-, értelmező-, analízáló-, szintetizáló-, összehasonlító, feladatmegoldó képesség fejlesztése. A kooperációs, döntési, kommunikációs képesség fejlesztése, A szociális képességek fejlesztése. Kommunikáció, honismeret, környezeti	Az iránytű. A négy világtáj és a mellékvilágtájak. A felszínformák. Hegyek, dombok, síkságok. A felszíni vizek. Álló- és folyóvizek. Tájékozódás a lakóhely környékén. A lakóhely és környékének természetföldrajzi jellemzői. Fekvése, felszíne időjárása, növények, állatok. A lakóhely kulturális élete, hagyományai.	Ismerkedés az iránytűvel. Olvasmány az iránytű történetéről. Játékos vizsgálódások mágnesekkel. Mit vonz a mágnes? Következtetések megfogalmazása. Ismerkedés a mágnes-sel működő eszközökkel a környezetünkben (zárok, sakktábla, hangszóró). Az iránytű működésének bemutatása. Tájékozódási gyakorlatok az iskola környékén iránytű segítségével. Csoportmunka. Egyszerű alaprajzok, útvonalrajzok készítése jól ismert terepről, csoportosan tervezett saját térképjelekkel. Előzetes megfigyelések, tapasztalatok, képek, filmek alapján a felszínformák kialakítása homokasztalon, homokozóban. A felszínformák nevét és színét jelző táblácskák kitűzése a megfelelő helyre. A felszínformák színei és a világtájak a tanulmányozása Magyarország domborzati térképén. Tanulmányi séta előzetes megfigyelési szempontok alapján. Jegyzetelés, rajzolás, fotózás. Csoportmunka. Az információk feldolgozása csoportokban, beszámolók. Feldolgozás csoportmunkában, előzetes gyűjtőmunka alapján. Egy ipari létesítmény, vagy egy növénytermesztési terület, vagy állattenyésztés meglátogatása.	A világtájak megnevezése iránytű, árnyék, növényzet segítségével. A felszínformák felismerése a környezetben, képen, filmen. A lakóhely és környékének felszínformái. A lakóhelyre látogató vendégek helyes útbaigazítása, tájékoztatása. Ismerje lakóhelye hagyományait,

nevelés	A lakóhely ipara, mezőgazdasága. A közlekedés és hírközlés története. A lakóhely közlekedése. Hagyományok, régi mesterségek. Kulturális értékek, lakóhelyi közösségek.	Kérdésfeltevés az ott dolgozó embereknek. Közlekedés régen, és ma. Beszélgetés, szemléltetés képekkel, filmbejátszásokkal. A lakóhely közlekedésének jellemzői, közlekedési eszközök. Hírközlés régen, és most. Játék: Üzenetek morzejelekkel. Beszélgetés a hírközlés fejlődéséről, a legkorszerűbb eszközökről. Beszámoló a lakóhely néhány hagyományáról előzetes gyűjtőmunka alapján. Régi mesterségek cégerei képekben, tárgyak bemutatása. Beszélgetés a lakóhelyi közösségek pozitív hatásairól. (néptáncsoport, színjátszó kör, sakkszakkör, nyugdíjas klub, és a különböző sportok.)	fejlődését, az emberi munka eredményeit. Legyen rá büszke.

2. AZ ÉLETTÉLEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Összefüggések felismerése, a manipulációs, gondolkodási, ténymegállapító képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Halmazállapotok. A szilárd anyagok (a porok nem kemény, de szilárd anyagok). A folyadékok (víz, olaj, gélek). A légnemű anyagok (oldódás, olvadás, égés). A víz tulajdonságainak vizsgálata (alaktartás, átlátszóság, összenyomhatóság).	Az anyagok érzékszervekkel tapasztalható tulajdonságai. Csoportos és tanítói kísérletek az oldódás, olvadás, forrás, párolgás, lecsapódás bemutatására. Az anyagok nem tűnnek el. A levegő páratartalmának és a gőz erejének bizonyítása kísérletekkel. A kísérletek szükséges eszközeinek, módjának, folyamatának, eredményének megfogalmazása segítségével. Az időjárás megfigyelése több napon át.	A különféle halmazállapotú anyagok főbb jellemzőinek ismerete. A tapasztalatok, megfigyelések, mérések rögzítése előzetes megbeszélés alapján. A hőmérő helyes leolvasása.

Az elemző-, értelmező-, következtető-, mozgásos képesség fejlesztése.	Az időjárás.	Lejegyzés jelek segítségével. A hőmérő önálló használata, leolvasása. Előzetes kutatómunka a csapadékfajtákról.	A tanult mértékegységek helyes használata.
	A víz előfordulási formái a természetben. Időjárási hatások.		
	A vizek védelme.	A különböző tisztaságú vízminták vizsgálata érzékszervekkel és egyszerű eszközökkel Tanítói kísérlet bemutatása. A tűzoltás módjainak bemutatása tanítói kísérlettel (homok, hab, víz). Gyakorlatok. A tanterem és az épület elhagyása az iskola tűzriadó terve szerint. Beszélgetés a tűzoltók munkájáról, hívószámuk.	A vízszennyezés káros hatásának ismerete, következményei.
	Az égés. Éghető és éghetetlen anyagok A tűz haszna és káros hatásai. A tűzoltás módjai. A tüzesetek megelőzése.		Az égés feltételeinek felsorolása. A tűz veszélyének és hasznának ismerete

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A vizuális és auditív képesség fejlesztése. Az összehasonlító, megkülönböztető-, problémafelismerő és -megoldó képesség fejlesztése.	A vizek, vízpartok élővilága. A vizek, vízpartok néhány jellegzetes növény- és állatfajának megismerése.	Élőlények, anyagok és egyszerű természeti jelenségek megfigyelése. Célzatos és spontán megfigyelések egyre sokoldalúbb információs, kommunikációs technikák segítségével. Tapasztalatok kifejezése szóban, rajzban, írásban.	Tapasztalatok lejegyzése rajzban, írásban
A térbeli tájékozódás, az emlékezeti, kooperációs, innovatív képesség fejlesztése.	Az ember felelőssége a környezetért.	Tanulmányi séta. Spontán és célzott megfigyelések. A megfigyelések rövid lejegyzetelése. Összehasonlítás az eddig megismert élőhelyekkel. A környezet tisztaságának, szennyezettségének megfigyelése.	A tapasztaltak és a tanultak kifejezése szóban, írásban, rajzban. Az élőlények egyszerű csoportosítása. A természet cselekvő szeretete. A helyes viselkedési kultúra a természetben.

Az összehasonlító, elemző-, szintetizáló-, következtetőképesség fejlesztése.	A kert, a park, az erdő, a mező és a vizek-vízpartok jellemző élőlényei, életfeltételei.	Letelepedés a vízparton. A táj „hangjai”. Rövid neszvers alkotása csoportonként, a társak verseinek meghallgatása. A növények testfelépítésének tanulmányozása – összefüggése a környezettel. Növényi részek lerajzolása, fotózás. Állatok megfigyelése csendben, kitartóan – távcső használata. Víz minta vétele, érzékszervi vizsgálata. Határozókönyvek, lexikonok használata, keresés az interneten, versek, mesék, dalok a vizek, vízpartok élőlényeiről. Lehetőség szerint hajózás. A látott környezet öröm- és bánattérképének elkészítése. Tisztaság, szépség, különféle hulladékok feltérképezése. Mit tehetünk? Kreatív ötletek a környezet szépségének megóvására, megőrzésére. Megbeszélés. A segítség megszervezése felnőttek közreműködésével. Az eddig megismert élőhelyek összehasonlítása.	Együttműködés a társakkal. Néhány megismert élőlény jellemző tulajdonságainak megfogalmazása röviden szóban, felsorolásuk írásban. Részvétel környezetvédelmi tevékenységekben Az életfeltételek pontos ismerete.

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A mentális, értelmi, szociális, interperszonális képesség fejlesztése.	Az egészséges életmód.	A helyes időbeosztáson, a rendszeres testmozgáson és tisztálkodáson kívül a társas kapcsolatok fontossága. Beszélgetés irányított kérdésekkel, vélemények meghallgatása.	A tanuló tisztában van főbb testméreteivel, és ezt rendszeres időközönként ellenőrzi.
A döntési képesség fejlesztése.	A táplálkozás. A fontosabb élelmiszer-csoportok. A táplálkozási ártalmak.	Élelmiszerek csoportosítása az előző évfolyamokon szerzett ismeretek segítségével Irányított beszélgetés a tapasztalatok alapján A gyomorrontás, hányás, hasmenés okai. Étvágytalanság vagy túlzott evés. A helyes orrfújás gyakorlása. Irányított beszélgetés. Milyen érzés, ha megjövünk egy kirándulásról, vagy játszottunk a szabadban? Miért szükséges a csecsemőket rendszeresen levegőre vinni? A dohányzás káros hatásai. A levegőt szennyező különböző anyagok.	Ismeri a helyes táplálkozási szokásokat, a táplálék-csoportokat. Össze tudja állítani napi egészséges étrendjét.
Az empátikus képesség fejlesztése.	A légzés. A tiszta levegő hatása az egészségünkre. A levegő útja testünkben.	Irányított beszélgetés. A betegségek lehetnek testi és lelki eredetűek. Saját és családi tapasztalatok elmondása az előfordult betegségek okáról. Hogyan segítettem beteg családtagjaimat?	Tud lázat mérni, ismeri a lázcsillapítás módszereit.
Az önfogadás, önértékelés képességének fejlesztése.	A betegségek. Viselkedéskultúra a környezetünkben előforduló fertőző betegségek esetén. Hogyan előzhetjük meg a betegségeket? Találkozás önmagaddal.	Előzetes kutatás, tapasztalatok alapján: Az orvos és a természetgyógyász munkája.	Megfelelő magatartást tanúsít a beteg emberekkel szemben. Törekszik a folyamatos önismeretre,

A szociális, interperszonális képesség fejlesztése.	Madarat tolláról, embert barátjáról.(értelmezés, példa keresése)	A kuruzslás veszélyei. Az önismeret további fejlesztése. Kitalálós játék: társak jellemzése név nélkül. Kiről van szó? Önkritika. A társak, felnőttek véleményének meghallgatása. Irodalmi példák, szemelvények felolvasása tudósok feltalálók életéről Beszélgetés. „A barátod vize édesebb az ellenség mézénél.” A barátságban nélkülözhetetlen az egymás iránti tisztelet, a türelem, őszinteség, alkalmazkodás, segítőkészség. A barátság mint érték. Értelmezés példákkal. Játék: ki ő? Tulajdonságok felsorolása alapján a barát nevének megfejtése.	önértékelésre. Elfogadja önmagát, a kritikát, tudja, hogy mely tulajdonságain kell változtatnia.
Döntési képesség fejlesztése	Hogyan hat rám a reklám?	Beszélgetés, vita a pozitív és negatív hatású reklámokról. Van kedvenc reklámod? Miért tetszik neked? (szép látvány, jó a szövege, zenéje). Néhány reklám közös elemzése. Készíts reklámot a legkedvesebb játékról!(rajz, ismert dallamra szöveg írása.) Készítsétek el csoportmunkában egy zöldségféle reklámját!	Próbálja meg kiszűrni segítséggel a negatív reklámokat

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSHEZ

Értékelés szóban, rajzban, írásban.

A szóbeli értékelés folyamatosan történik. A megadott szempontok megkönnyítik a gyerekek számára a feleletet, segítik a lényegretörőbb, rövidebb megfogalmazást, és előkészítik a későbbi összefüggő feleletet. Adjunk lehetőséget a saját tapasztalatok és információk elmondására a témával kapcsolatosan. Rövid írásos, rajzos témazáró felmérések.

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – heti óraszám: 2

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	15 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	15 óra
3. Az élő természet alapismeretei	22 óra
4. Testünk, életműködéseink	12 óra
5. Összefoglalás, ismételés	8 óra

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ok-okozati összefüggések megértése, problémamegoldó és döntési képesség fejlesztése, kommunikációs készség fejlesztése.	Földünk, helyünk a világegyetemben. A Föld alakja- a földgömb. A Föld mozgásai. A forgás és keringés következményei. Óvjuk, védelmezzük Földünket!	Föld, Naprendszer, Tejútrendszer, Világegyetem. A fogalmak szemléltetése filmmel, képekkel, modellezéssel. Beszélgetés, vita. Létezhet-e a Földön kívül is élet? A Föld alakjáról szóló régi elképzelések, hiedelmek ismertetése előzetes kutatás alapján (könyvtár, internet, tudományos ismeretterjesztő filmek). A Föld gömb alakja. Északi sark, Déli sark. Problémafelvetés: Találkozhat-e a pingvin egy jegesmedvével a Déli-sarkon? Szárazföldek, vizek ábrázolása a földgömbön, Magyarország helye. A Föld forgásának és keringésének modellezése. A Nap, mint karmester, a négy évszak jellemzése. A kis környezetbarát c. film megtekintése. Lokális és globális problémák megbeszélése. (A levegő, az erdők, a vizek, a talaj, a növények, az állatok, az emberiség veszélyeztetettsége.) A lakóhely és környéke	A tanultak alapján fogadja el a világegyetemmel kapcsolatos tudományos magyarázatokat. Olvasson, kutasson önállóan tovább ezen a területen is. Legyen képes felmérni saját környezete állapotát, és cselekvő szeretettel tegyen érte. Tudja, hogy a fenntarthatóság csak a Föld népeinek összefogásával valósulhat meg.

Az elemző-, értelmező-, problémamegoldó képesség fejlesztése. Az információs, kommunikációs képességek fejlesztése.	A térkép titkai. A mi hazánk: Magyarország (felszínformák, vizek, települések). A mi hazánk: Magyarország. Képzelt utazás Magyarország tájain. Hazánk fővárosa: Budapest.	öröm és bánat térképének elkészítése közös munkával. Mit és hogyan segíthetünk? Problémák esetén levél írása a polgármesternek, vagy környezetvédő szervezeteknek. Újságcikk megfogalmazása a pozitív tapasztalatokról. Figyelemfelhívás, őrizzük meg, vigyázzunk rá! Tájékozódás Magyarország domborzati és közigazgatási térképén. A titkok, azaz a térképjelek megismerése. Játékos gyakorlatok a térképpel frontálisan és párosan. Beszélgetés, vita. Hazánk jelképeinek ismerete és tisztelete, más népek jelképeinek tisztelete. Zászló, címer, Himnusz, Szózat. Útvonal- és kirándulásterv készítése útikönyvek alapján, az internet felhasználásával. Menetrendek tanulmányozása. Internethasználat a tanórán. Képes olvasmányok ismertetése hazánk tájairól és a nemzeti parkokról. Koncentráció az anyanyelvvél. Előzetes felkészülés alapján csoportmunka. Budapest történelme, fekvése, közlekedése, művelődési intézményei, nevezetes épületei, szobrai.	Jelképeink pontos ismerete. A magyar nép és más nálunk élő népcsoportok tisztelete. Más népek tisztelete. Hazánk tájainak, néhány nevezetességének elemi ismerete. Budapest néhány nevezetességének felismerése képekről.

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az innovatív, mentális képességek fejlesztése. A megfigyelő-, elemző-, következtető-, ténymegállapító képesség fejlesztése. Az összefüggések felismerésének képessége.	Élőhelyünk a Föld. Az időjárás elemei. Az időjárás hatása életünkre. Óvjuk, védelmezzük Földünket! A hulladék nemcsak szemét, hasznos is lehet. A Föld és az univerzum. A Föld mozgásai és az évszakok közötti összefüggés. Az energia. Az energiahordozók, energiaforrások. A megújuló és nem megújuló energiaforrások. Az energia terjedése.	A heti időjárás megfigyelése, lejegyzése. Egy napi időjárás-jelentés elmondása szóban. Tájékozódás az időjárás hatásairól életünkben. Előzetes felkészülés a talaj, a vizek a levegő, az erdők, az állatok, az emberiség védelmével kapcsolatosan. Előzetes gyűjtőmunka. Beszélgetés az újrahasznosítható anyagokról. Beszélgetés az égítetekkel kapcsolatos régi és saját elképzelésekről. Elemi ismeretek gyűjtése égítetekről. Egy budapesti kirándulás alkalmával a Planetárium meglátogatása. Mitől van energiánk? Beszélgetés, vita. Beszélgetés az energia szerepének felismeréséről a mindennapi életünkben. Egyszerű játékok, kísérletek a hang, a fény, és a hő terjedésével kapcsolatban.	A környezetszennyezés egészségkárosító hatásának ismerete, a folyamatok megelőzése. A kísérletek folyamatának és eredményének elmondása.

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szociális, interperszonális képesség fejlesztése.	Az információforrások.	A megismerés módszereinek alapozása, folyamatos bővítése. Közvetlen információforrások – a személyesen gyűjtött anyagok: utazás, látogatás, filmezés, rajzolás, az emberek megkérdezése (interjú, kérdőív, személyes beszámoló). Közvetett információforrások – a mások által gyűjtött és feldolgozott adatok: könyvek, újságok, filmek, folyóiratok, tv-műsorok, internet.	Az információk helyes kiválasztása, biztos könyvtárhasználat, a látottak-tapasztaltak lényegre törő megfogalmazása szóban és írásban.
Az emlékezeti, leíró-, ténymegállapító, összehasonlító, megkülönböztető, érzelmi, akarati képesség fejlesztése.	A tanulók környezetében megfigyelhető növények főbb jellemzői, kapcsolatuk a környezetükkel. Akácfa, vadgesztenye, hárs, petúnia, muskátli, tulipán.	A tanulmányi sétán szerzett tapasztalatok és a különböző információk alapján a környezetben előforduló növények jellemzése megadott szempontok szerint: élőhelye, részei, életfeltételei, gondozása, szaporodása, szépsége, jelentősége életünkben. Csoportmunka, beszámolók.	Rövid szóbeli vagy írásbeli beszámoló az adott növényekről, szempontok alapján.
A szociális, problémafelismerő képesség fejlesztése.	A gyomnövények. A gyógynövények, mérgező szobanövények.	Néhány gyomnövény felismerése képek, határozókönyvek alapján. Problémafelvetés: Mitől olyan szívósak, életképesek? Együtt keressük a választ. Néhány gyógynövény felismerése képekről. Gyógyteák főzése, kóstolása. A dobozon lévő utasítások felolvasása, pontos betartása. Néhány szobanövény felismerése, megnevezése. Néhányuk szájba kerülve mérgező. Tanulmányi séta egy lovardába vagy falusi istállóba.	Egy fás szárú és egy lágyszárú növény részeinek felismerése, megnevezése. A növények jellemző tulajdonságai, környezeti feltételeik felsorolása. Elemi növénygondozási munkák ismerete.
	A kisebb gyerekek és testvérek óvása.		Egy puhatestű, egy rovar, egy emlős, egy madár testrészeinek felismerése,

A lényegkiemelő, emlékezeti, szelekciós, érzelmi, akarati, leíróképesség fejlesztése.	A tanulók környezetében megfigyelhető állatok főbb jellemzői (élőhelyük, testfelépítésük, életmódjuk, táplálkozásuk, szaporodásuk, tulajdonságaik, jelentőségük az életünkben). Éti csiga, katicabogár, feketeterítő, veréb, kutya, macska, ló.	A lovak tulajdonságai, gondozásuk megfigyelése. Lovaglás lehetőség szerint. A sport- és gyógylovaglás jelentősége. A felsorolt állatok megfigyelése megadott szempontok alapján. Önálló beszámolók röviden szóban és írásban. Gyűjtőmunka: az állatok megjelenése a művészetekben. Festmények, fotók, filmek versek, mesék, történetek, dalok.	jellemző tulajdonságaik megfogalmazása, életfeltételeik ismerete. Felelősségtudat, pozitív viszony az állatokkal kapcsolatosan.

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az intellektuális, mentális képességek fejlesztése.	Az ember életkori szakaszai. Helyes és helytelen szokásaink.	Előzetes feladat: családi fotók összegyűjtése. Saját fotók. Rendezés fejlődési sorrendbe. Az életkori szakaszok megnevezése segítséggel, jellemzőik. Példák a környezetből, saját példák (pl.: ujjszopás, körömrágás). Beszélgetés: A leszokás akarat és önfegyelem kérdése.	Az ember életkori szakaszainak ismerete, jellemzése. Ismeri az élvezeti szerek fogyasztásának veszélyeit
A manipulációs, ténymegállapító, gondolkodási, tanulási képesség fejlesztése.	A szenvedélybetegségek. Alkoholizmus, dohányzás, drogok. Az ásványi anyagok, növényi rostok, vitaminok szerepe a táplálkozásunkban, életünkben. A rostok szerepe emésztésünkben.	Előzetes felkészülés a környezetben tapasztaltak és az információforrások felhasználásával. A betegségek következményei. Csoportmunka. Különböző élelmiszerek, Tej, üdítőitalok dobozának, tasakjának vizsgálata. Mit tartalmaznak a feliratok? Ismerjünk meg néhány anyagot! Beszélgetés és felolvasás előzetes kutatás alapján: 2-3 fontosabb ásványi anyag és vitamin megnevezése, szerepe az életünkben. Szent-Györgyi Albert munkássága.	Törekvés a tudatos táplálkozási és vásárlási szokások kialakítására.

A tolerancia és empátikus képesség fejlesztése.	Kapcsolatom a társaimmal.	A kapcsolatainkat pozitívan befolyásoló jó tulajdonságok értelmezése példák segítségével: tapintat, figyelem, megbízhatóság, titoktartás, kedvesség, bátorság, humor.	Tolerancia, empátia mások iránt.
Az érzelmi, akarati képesség fejlesztése.	A szeretet.	A szeretet jóakarásban, gyengédségben, önzetlenségben, ragaszkodásban megnyilvánuló érzélem. Beszélgetés: A fenti kifejezések értelmezése. Családi és irodalmi példák felelevenítése. Milyen cselekedetekkel bizonyítjuk az életben? A szeretet legmagasabb foka az önfeláldozó szeretet (Móra Ferenc: <i>A szánkó</i> c. elbeszélése a legszebb példája).	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az értékelés felelőssége

Az értékelés funkciója, hogy segítse a pedagógiai munkát és a tanulást. Egyrészt visszajelzés a gyerekeknek, a szülőnek, a tanárnak, másrészt befolyásolja a további tanulási folyamatot.

Az értékelés feladata az ellenőrzés, minősítés, önkorrekción, az önfejlesztés folyamatainak tudatos irányítása.

A **diagnosztikus** (felmérő) értékelés célja, hogy a pedagógus ennek eredménye alapján alakítsa ki tanítási stratégiáját. A diagnosztikus felmérés segíti a legjobban a minőségfejlesztést, a minőségteremtést, mert lehetővé teszi, hogy kritériumok, viszonyítási alapok birtokába jussunk. Pl. már az első osztályba érkező gyerekek számára hasznos lehet egy év eleji attitűdfelmérés. A pedagógus kérdéseket tehet fel, szituációkat mesélhet a környezeti problémákkal kapcsolatosan. Meghallgatja a gyerekek sokféle véleményét és megoldási javaslataikat. Így időben és könnyebben képet alkothat a gyerekek környezethez való viszonyáról.

A **szummatív** értékelés a tanulási folyamat végén segít az ellenőrzésben. Megmutatja, hogy a gyerekek elérték-e a továbbhaladáshoz szükséges tudásszintet, megmutatja, hol van szükség korrekcióra, differenciálásra.

Formatív (fejlesztő) értékelésre gondolva megállapíthatjuk, hogy a szóbeli teljesítmény és viselkedés-értékelés a pedagógiai folyamatban valósul meg. Mind a szóbeli, mind az írásbeli értékelés megjelenhet egy –egy kiemelkedő eseményhez kapcsolva is, elősegíti a gyerekek fejlődését, és meghatározza fejlődésük útját. Nem igazíthatjuk az egyes tanulók teljesítményét az osztály szintjéhez.

A pedagógusnak kulcsszerepe van a gyerekek eredményességéért folyó küzdelemben. Használjuk ki az értékelésben rejlő fejlesztési lehetőségeket.

Az értékelés akkor éri el a célját, ha hozzájárul a gyerekek énképének fejlődéséhez, önismereti, önkorrekciós mechanizmusaik beindításához.

A pozitív értékelés oldja a gyerekek szorongását, elégedetté és nyitottá teszi őket. Pedagógiai nyereség, ha az energiáikat a tanulás felé fordítják.

Folyamatosan értékelhető a gyerekek kutató- és gyűjtőmunkája, részvételük a csoportmunkában (együttműködés, segítőkészség), értékelhetők a szóbeli beszámolók, a rajzos feladatok, a környezettudatos magatartás megnyilvánulásai (iskolában, otthon, utcán, parkban, természetben), a rendszeres növény- és állatgondozás az iskolában, otthon, a tanórai munka, a részvétel a különféle környezetvédelmi akciókban, versenyeken, a segítségnyújtás az idős embereknek és a kisebb gyerekeknek, a rendszeres feladatvállalás a családi munkamegosztásban, a parkok és más közterületek gondozása.

Az értékelésnél fontos a tanító önértékelése is:

- Megtettem-e mindent?
- Jól mértem-e fel a tanuló előzetes tudását?
- Milyen körülményeket teremtettem a tanítás-tanulás folyamatában, az értékelési helyzetben?
- Gondoltam-e a gyermek önértékelésére?

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

MŰVÉSZETEK

ÉNEK-ZENE

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az iskolai ének-zenei nevelés célja 1–4. évfolyamon, hogy *megalapozza* a zenei nevelést, *segítse* kialakítani zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez és megértéséhez vezető utat.

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, vagyis a teljes személyiség fejlesztése.

A sokszínű, igényes és céltudatos zenei élmények alakítják az éneklés, az aktív muzsikálás igényét, a zenehallgatási szokásokat, valamint az igényt a tanulóknál arra, hogy *egyéni képességeik, lehetőségeik* figyelembevételével *egész életük során* bővítsék műveltségterületi és kulturális ismereteiket. Ennek érdekében szükséges a megszerzett zenei készségeket, képességeket, ismereteket az életkori sajátosságokból adódóan mind magasabb szintre emelni.

Fontos feladat a zenei világkép, az érzelmi és az értelmi vonatkozású hatások jellemformáló erejének és szerepének megalapozása. Az érzelmi-értelmi képességek alapozása mellett kiemelt fontosságúként kell kezelni a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységeket és a különféle műveltségterületekkel történő kapcsolódások keresését. A fejlesztés során nem csak a tantárgyi, hanem a képességterületi és a nevelési integrációs lehetőségekkel is foglalkozni kell.

Az *élményszerű helyzetek teremtésével* a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek. Kiemelkedően fontos a zenei ízlésformálás, a zenei ítélőképesség fejlesztése, mert ez teszi lehetővé az értékes műalkotások felismerését és elfogadását, a kritikai képesség kialakulását.

A zene megszerettetéséhez a zeneművek élményt nyújtó megismerésén és megértésén át vezet az út. Ehhez nélkülözhetetlen a felszabadult alkotó légkör megteremtése, a közös éneklés és a zenehallgatás örömteli megélése, a tanulás-tanítás életkorhoz igazodó játékoságának biztosítása, a zenei élményt gátló feszültségek feloldása, az oldott iskolai környezet léte, valamint a tanulók pozitív viszonya tanítójukhoz.

A sokszínű, igényes és céltudatos zenei élmények alakítják az éneklés, az aktív muzsikálás igényét és a zenehallgatási szokásokat. Az éneklés a zenei élmény elsődleges forrása és az ismeretszerzés tapasztalati alapja. A mozgással, tánccal, játékkal egybekötött csoportos éneklés a közös muzsikálás, az egymásra figyelés és a közösségformálás mással alig pótolható lehetőségét kínálja.

A ritmuskészség fejlődése, amely a ritmusjátékok és az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások nyomán gyorsan és látványosan halad, segíti az esztétikus, jól koordinált mozgás, a szép testtartás, a jó légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítását, illetve erősödését.

Az éneklési kultúra megalapozása, a szöveg tartalmának megfelelő érzelmek, karakterek zenei kifejezése az előadói készséget gazdagítja.

A néphagyománynak, népszokásoknak, a szűkebb zenei környezet kultúrájának fontos szerepe van a zene megszerettetésében, a zenei anyanyelv megismerésében.

A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételét. A gyermekek csoport előtti éneklése, előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek készségeinek fejlesztésére.

A gyermekhangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, és kedvet ébreszthet a rendszeres hangszertanuláshoz.

Fejlesztési feladatok

Zenei alkotóképesség

Interpretáció

Az *énekhangra alapozott tanítás* az átélt zenei tartalmak énekhanggal való kifejezésére, a saját belső gondolati és érzelmi világ közvetítésére, az önkifejezésre, a múlt és a jelen, a magyar és az európai, illetve a világkultúrával való belső találkozásra, a *kommunikációra* nevel.

Az énekhang minden gyermek veleszületett „hangszere”. Ezért az énekes tevékenységek a zenei foglalkozások alapját képezik. Az éneklés a zenei élmény elsődleges forrása és az ismeretszerzés tapasztalati alapja. A mozgással, táncsal, játékkal egybekötött csoportos éneklés a közös muzsikálás, az egymásra figyelés és a közösségformálás mással alig pótolható lehetőségét kínálja.

Ezt erősíti meg sajátos jelrendszere, a zenei olvasás-írás tudománya. Az éneklési tevékenység kiegészül a tánc vagy éppen a hangszerjáték élményével is.

A zenei tevékenységek sorában az *éneklés* elsődlegességet élvez. Legfőképpen a *csoportos* énekléssel, a közösségi zenei tevékenységekkel szerezhetünk sikerélményt. A csoportos és egyéni éneklés kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a *zenei hallás fejlesztője* is.

Improvizáció

A zenei alkotás, az improvizáció feltételezi a személyiség nyitottságát, fejleszti a zenei fantáziát. Alapját a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek képezik.

A *rögtönzési készség fejlesztésére* a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása ad lehetőséget.

Az énekes és ritmusvariációs játék ellenritmusértékek felhasználásával, az énekes párbeszéd, a visszhangjáték (névéneklés), a modellként tanult mondókák, a gyermekversek, az énekes játékok, a tanult dallami elemek, a zene és a szöveg, a zene és a mozgás, a zene és a képi kifejezés összekapcsolásával fejleszti a tanulók kreativitását.

Megismerő- és befogadóképesség

Zenehallgatás

A zenehallgatás az auditív befogadókészség fejlesztésének eszköze és a gyermeki élményvilág fontos része. A zeneértő és zeneérző képesség fejlesztésének eredményeképpen megvalósul a többször meghallgatott zeneművek tanári segítséggel történő felismerése, megnevezése, az emberi hangfajták, hangszerek hangszínének megkülönböztetése, a zenei karakterek különbségének felismerése.

A fejlesztés során kialakuló zenei tudat lehetővé teszi a művészi értékek felismerését, a kritikai gondolkodást, és az ízlés formálódását.

A cél az, hogy a zenehallgatás egyre inkább járuljon hozzá a meglévő ismeretek alkalmazásához, az értelmi és érzelmi erők mozgósításához, elősegítve ezáltal a személyiség belső harmóniájának kialakítását és az emocionális érzékenység kifejlesztését.

Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallásfejlesztés célja, hogy aktivizálja az emlékezetet, a zenei képzeletet és a gondolati tevékenységeket. A zenei hallásképzés eredményeként a tanulók eljutnak az önálló zenei gondolkodás kifejlődéséig, amely magában rejti az összehasonlítás, a viszonyítás lehetőségét, a sorszerkezet és a rövid zenei formák felismerését, az absztrakciót, az analizálást, a szintetizálást és a fogalomalkotást. A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei műveleti képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. A zenei élményből kiinduló elvonatkoztatás alapvetően a ritmikai és a dallami elemek megismerését, felismerését és csoportos megszólaltatását szolgálja.

A zenei olvasás-írás tanult eszközeit tanári irányítással/segítséggel, csoportosan alkalmazva végezzék a tanulók azért, hogy minden tanuló szert tehessen bizonyos fokú sikerélményre. Lehetőleg minden tanulóban kifejlesztendő a kottakép követési képessége.

A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei műveleti képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. Az 1–4. évfolyamon az alapritmusok, az ütemfajták és a dallammotívumok felismertetése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel lehetséges. Lehetőség van a ritmushangszerek megismertetésére, használatára, a ritmikai többszólamúság megalapozására. A dalok ritmikai sajátosságainak megjelenítése mozgással, táncsal, kreatív játékokkal javasolt. A hangnevek meghatározása a vonalrendszerben a relatív szolmizáció alapján lehetséges.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Interpretáció	24 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	5 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok	9 óra
Népi gyermekjátékok	6 óra
Ünnepkörök dalai	5 óra
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Művészi értékű komponált gyermekdalok	4 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Pontos szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatására való törekvés.	Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok.	Hallás utáni daltanítás.	Pontos artikuláció, szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatása.
Helyes levegővétel, testtartás alkalmazása.	Népi gyermekjátékok.	Magyar népi mondókák ritmikus előadása, és kis hangterjedelmű magyar népdalok éneklése osztályszinten, kis csoportban, egyénileg szöveggel, pontos szövegejtésre törekvéssel.	Gyermekjátékdalok éneklése, előadása játékokkal együtt.
Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése.		Éneklés emlékezetből.	Tempótartás, tempóátvétel a csoportos éneklésben.
Tempótartás, megfelelő tempóátvétel.		Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése, átvétele csoportosan, egyénileg.	
		Tempótartás, megfelelő tempóátvétel a	

		népi mondókák, és a kis hangterjedelmű dalok éneklése során.	
Népi gyermekjátékok csoportos előadása. Felszabadult örömet nyújtó játék, játéklehetőség megteremtése. Memóriafejlesztés.	Stílus és ritmusjáték anyaga.	Stílus és ritmusjáték. Ismert gyermekdal csoportos éneklése különféle karakterben és hangszíneken Kis csoportokban a már megjelenített színek, karakterek megismétlése, ritmikus mozgással történő összekapcsolása és azok bemutatása. Közös éneklés a dalritmus tapsolásával, és az egyenletes járás összekapcsolásával.	A tanult dalok előadása, játékaival együtt Dalok éneklése egyenletes járással, majd a dalritmus megszólaltatásával Ritmuskövetés, ritmikus mozgás gyermekdalokra.
Ünnepkörökhöz kapcsolható dalok, jeles napok szokásainak megismerése.	Ünnepkörök dalai.	Felkészülés az ünnepekre a hangszer tanuló gyermekek bevonásával.	Ünnepekhez kapcsolódó dalok csokorba szedése tanítói segítséggel, előadásuk csoportban és kisebb együttesel, illetve szólóban.
Életkornak megfelelő műdalok, nemzeti és etnikai kisebbség dalainak megszólaltatása.	Életkornak megfelelő műdalok.	Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása csoportosan. Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása szerepjátékszerűen.	Dalok ritmusának, megszólaltatása segítséggel.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ritmus és dallamhangszeres improvizáció.	2 óra
Kérdés-felelet, tempó és dinamikai elemek.	1 óra
Mozgásos improvizáció.	1 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Énekes és ritmikus variációs játékok önálló és csoportos megvalósítása. Dallammotívum-variációk és ritmus-variációk megszólaltatására törekvés. A ritmus- és dallamhangszeres improvizáció készségének kialakítása.	Énekes és ritmikus variációs játékok.	Tanult mondókák, gyermekversek, énekes játékok dallam- és ritmusrögtönzése, variálása a tanult dallami, ritmikai elemek felhasználásával. Énekes és ritmikus variációs játék.	Énekes párbeszéd, visszhangjáték (névéneklés). Ritmus és dallammotívum variálása.
Kérdés-felelet, tempó- és dinamikai változások alkalmazása csoportos és egyéni munkaformában.	Tanult dallamok eltérő karakterben történő megjelenése.	Játék kérdés-felelet, tempó és dinamikai elemek alkalmazásával.	Kérdés-felelet játék alkalmazása tanult dallamokban.
Mozgás-improvizáció dallamra, ritmusra alkalmazva.	Ritmussorok, dallammotívumok	Mozgás dallamra, ritmusra. Ritmikus mozgással kísért dallam, mondóka. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával egyénileg, kis csoportban.	Mozgásos improvizáció dallamra, dalra, ritmusra.

MEGISMERŐ ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ellentétpárok (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín). Emberi hangfajták (gyermek-női-férfi).	2 óra
Hangszerek megfigyelése.	2 óra
Karakterdarabok. Énekes anyaghoz kapcsolódó vokális és hangszeres feldolgozások.	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ellentétpárok hallás utáni megkülönböztetése.	Ellentétpárok (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín, karakter). Dalanyag az emberi hangfajták megfigyeléséhez (gyermek-női-férfi). Ritmushangszerek, metallofon, furulya, zongora, hegedű, megfigyelése	Játék az ellentétpárokkal (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín, karakter). Emberi hangfajták hallás utáni megkülönböztetése, felismerése, azonosítása (gyermek-női-férfi) csoportosan, egyénileg. Hangszerek felismerése hangzás és kép alapján (ritmushangszerek, metallofon, furulya, zongora, hegedű).	Ellentétpárok (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín, karakter) hallás utáni megkülönböztetése.
Hangzás alapján hangszerek hangjának felismerése.	Rövid zenei idézetek, zenehallgatási példák, képek, illusztrációk a különféle hangszerek megismerésére (eltérő korszakokból, stíluskörből). Énekes anyaghoz kapcsolódó vokális és hangszeres feldolgozások. Gyermekek dalok és magyar népzenei feldolgozások a megismert hangszereken megszólaltatva.	Rövid zenei idézetek, zenehallgatási példák, képek, illusztrációk; a különféle hangszerek felismerése hangzás és kép alapján	Hangszerek felismerése kép és hangzás alapján.
Zenei karakterek hallás utáni megfigyelése, felismerése, azonosítása. Hangzás felismerése, egyéni érzékenység fejlesztése.	Karakterdarabok. Eltérő karakterű zeneművek, műrészletek (népzene – műzene). Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények Cselekményes zenék.	Karakterdarabok meghallgatása, véleménynyilvánítás megfigyelési szempontok alapján. Cselekményes zenék hallgatása, a cselekmény megfigyelése,	Zenei karakterek hallás utáni felismerése, azonosítása.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek.	2 óra
Zenei olvasás-írás.	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A ritmika és a tempó sajátosságainak felismerése.	Dalok ritmikai, tempó és dinamikai jellegzetességei.	Elemi ritmusértékek, ritmusjelek, zenei hangsúly felismerése. Ismeretek gyűjtése a ritmikai, tempó, motívum és ütemhangsúlyról.	Ritmusértékek felismerése, a tempó jelzéseinek alkalmazása.
Belépő dallamhangok, dallami és dinamikai elemek felismerése.	Belépő dallamhangok, dallami és dinamikai elemek.	Magas és mély képzet kialakítása, a vonalrendszer, a relatív szolmizáció alapozása.	Dallammotívumok hangoztatása, ismert dalokban ezek felismerése
	<i>Dallami elemek:</i> magas-mély képzet, pentaton dallamelemek, szolmizációs szótagok.	Magas-mély képzet megkülönböztetése hallás után és kottaképről. Pentaton dallamelemek megfigyelése hallás után, szolmizációs hangok (<i>szó-mi, lá-szó-mi</i>). A vonalrendszer ismerete, a tanult pentaton dallamelemek, a szolmizációs hangok (kézjel, betűkotta, hangjegy) elhelyezése vonalrendszerben segítséggel és önállóan. Dalrészletek olvasása, kottába írása segítséggel és önállóan	Dallamhangok, szolmizációs hangok ismerete (<i>lá-szó-mi</i>). Dalrészletek olvasása, kottába írása segítséggel és egyénileg.
Dalok dallami és ritmikai sajátosságainak felismerése.	<i>Ritmikai elemek:</i> egyenletes lüktetés, motívumhangsúly-ütemű, kettes ütem, elemi ritmusértékek (negyedhang és szünetjelek, páros nyolcad), a ritmusvisszhang-felelgetős, az ütem, a vonal, a záróvonat, az ismétlőjel.	<i>Ritmikai elemek:</i> egyenletes lüktetés, egyenletes járás érzetének kialakítása, lépés a különböző értékű ritmusértékekre (negyed, nyolcad). Motívumhangsúly-ütemű érzékeltetése tapssal, ritmushangszerrel, kettes ütem	A tanult, gyakorolt dalok dallami és ritmikai fordulatainak megszólaltatása Ritmusértékek érzékeltetése, elemi ritmusértékek ismerete, lejegyzés a vonalrendszerbe.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	27 óra
Improvizáció	6 óra
Zenehallgatás	14, 5 óra
Zenei hallás és kottaismeret	8 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Magyar népi mondókák, népszokások, népdalok.	9
Népi gyermekjátékok mozgással egybekötve.	8
Ünnepkörök dalai.	4
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Művészi értékű komponált gyermekdalok.	6

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Pontos szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatására törekvés.	Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok.	Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg szöveggel, pontos szövegejtésre törekvés.	Helyes levegővétel.
Helyes levegővétel, testtartás alkalmazása.	Népi gyermekjátékok.	Éneklés emlékezetből.	Pontos szövegejtés, a tanult dalokban a dallam és a ritmus pontos megszólaltatása.
Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése.	Magyar népzenei dalanyag.	Magyar népzenei dalanyag tanítása hallás után.	Megadott hangmagasság átvétele
		Megadott hangmagasság (kezdőhang)	

Tempótartás, megfelelő tempóátvétel.		felismerése, átvétele csoportosan, egyé- nileg. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből. Tempótartás, megfelelő tempóátvétel a népi mondókák, kis hangterjedelmű da- lok éneklése során	csoportos éneklésnél Közös éneklésben a megfelelő tempótartás, a hangulatnak megfelelő tempóátvétel.
Népi gyermekjátékok mozgással egy- bekötött, csoportos előadása a koncentráció, a figyelemösszpontosítás fejlesztésével.	Stílus- és ritmusjáték anyaga. Népszokások dalai.	Ismert kiszámolók kísérése tapssal, cso- portosan és egyénileg. Ismert népi gyermekjátékok csoportos játéka. Új szereplők választása és annak alapján a játék újrajátszása. Gyermekek dalokhoz tartozó játékok isme- rete, eljátszása csoportban. Részvétel tanult népszokások dramatikus előadásában. Kis csoportokban megjelenített színek, karakterek ritmikus mozgással történő) összekapcsolása és azok bemutatása.	Ritmuskövetés, ritmikus mozgás gyermekdalokra. Ismert és gyakorolt dalok előadása játékkal együtt
Ünnepkörök, jeles napok szokásainak, hagyományainak megismerése a lakóhelyen és szűkebb környezetében.	Ünnepkörök dalai.	Ünnepkörök dalai a jeles napok szoká- saihoz kapcsolva, s ezáltal a szokások megismerése, és a szövegtartalom sze- rinti alkalmazás. Felkészülés az ünnepekre hangszert ta- nuló gyermekek bevonásával. Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz iga- zodó szemelvények.	Ünnephez kapcsolódó dalok csokorba szedése. A dalsokrok előadása tanítói segítséggel, ritmushangszerekkel csoportban és hangszerkísérettel, illetve szólóban.
Életkornak megfelelő műdalok tanulása	Művészi értékű komponált gyer- mekdalok.	Életkornak megfelelő műdalok megszó- laltatása csoportosan, szerepjátékszerűen.	Dalok ritmusának felismerése, tempójának megtartásával csoportos előadása.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ritmus- és dallamhangszeres improvizáció.	4 óra
Mozgásos improvizáció.	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ritmus és dallamhangszeres improvizáció készségének fejlesztése.	<i>Dallammodellként:</i> magyar gyermekdalok, népzenei-műzenei énekes anyag. Olvasógyakorlatok. Ritmus és dallamhangszeres improvizáció anyaga, ritmusfelelgető, ritmusosztinató. Dallammotívum és ritmus összekapcsolása.	Irányított improvizáció zenei kérdés-felelet formára. Ritmusfelelgetős. Ritmusosztinató szerkesztése negyed és nyolcad ritmusértékkel. Motívumok és motívumpárok alkotása új ismeretek felhasználásával. Dallam alkotása ritmussorhoz. Ritmus és dallammotívum összekapcsolása, variálása.	Énekes párbeszéd, visszhangjáték előadása. Ritmus- és dallammotívum variálása, egyéni bemutatása Ritmusosztinató alkotása, ismert dal előadásához csoportos bemutatással
Mozgásos improvizáció kialakítása.	Mozgásos improvizáció, ritmikus mozgás. Mozgás dallamra, ritmusra.	Ritmikus mozgással kísért dallam, mondóka ritmizálása. Mozgás dallamra, ritmusra. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával egyénileg, kis csoportban.	Mozgásos improvizáció dallamra, dalra, ritmusra.

MEGISMERŐ ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG

ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Zenei együttesek.	4 óra
Különböző karakterű nép-, és műzenei szemelvények.	5 óra
Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai.	5,5 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Zenei együttesek felismerése hangzás alapján.	Újabb zenei együttesek felismerése hangzás alapján (gyermekkar; vonós- és fúvószenekar; hegedű, fuvola, fagott). Egyszerű zenei kérdés-felelet motívumpár hallás utáni felismerése.	Zenei együttesek és hangszerek felismerése, azonosítása kép és hangzás alapján (gyermekkar; vonós, fúvós zenekar; hegedű, fuvola, fagott). Egyszerű zenei kérdés-felelet motívumpár hallás utáni felismerése, elemzése.	Vokális és hangszeres hangszínek felismerése. Emberi hangfajták megkülönböztetése, megismerése hangzás alapján. Vonós és fúvós hangszerek hangszínének megkülönböztetése hangzás alapján.
Karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése azonosítása.	Karakterek, hangmagasságok felismerése hallás után.	Különböző karakterek, hangmagasságok hallás utáni megkülönböztetése.	Dinamikai ellentétpárok felismerése.
Magyar és rokon népek népzenei felvételek, feldolgozások megfigyelése. A magyar, a tanult kisebbségi és rokon népek népzenei felvételeinek megfigyelése. Gyermekdalok és magyar népzene-feldolgozások megfigyelése. Cselekményes zenék azonosítása.	Népzenei felvételek, feldolgozások. Az ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz - igazodó szemelvények (vokális-hangszeres).	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése hangzás után.	Vokális és hangszeres hangszínek felismerése.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek.	5 óra
Zenei olvasás-írás.	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Dalok ritmikai sajátosságainak felismerése.	Ritmikai sajátosságok.	Ritmikai és a dallami elemek megismerésének, felismerésének és csoportos megszólaltatásának gyakorlása.	Tanult ritmusértékek felismerése és megszólaltatása kottaképről.
Belépő dallamhangok, dallami és ritmikai elemek felismerése.	Ritmusértékek: félértékű ritmus- és szünetjel. Dalritmus. Dallammotívumok.	Újonnan belépő ritmusértékek megszólaltatása, gyakorlása tapssal, ritmusnévvel, ritmushangszerrel. Dalritmus megszólaltatása tapssal, ritmusnévvel. Újonnan belépő dallamhangok (<i>Dallami elemek</i> : pentaton dallamfordulatok - <i>lászó-mi, ré- dó- lá</i>).	Dalritmusok és pentaton relációk olvasása és írása irányítással a tanult ritmusértékek és hangkészlet körében.

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	22 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	7 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG

INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Népdalok. Népdalkánonok	11 óra
Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes játékkal	5 óra
Ünnepkörök dalai	3 óra
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Műzenei szemelvények	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Pontos szöveg, dallam és ritmus meg- szólaltatására való törekvés. Helyes artikuláció fejlesztése, megfelelő levegővétel, testtartás alkalmazása.	Gyermekdalok és magyar népdalok. Alkalmazkodó ritmus, tempó giusto, parlando előadásmód. Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok.	Magyar népdalok éneklése, kisebb csoportban, egyénileg szöveggel. A gyermekdalok és népdalok, valamint más népek gyermekdalainak a szöveghez igazodó hangulatos előadása. Légzéstechnikai és hangképző gyakor- latok alkalmazása, a helyes artikuláció gyakorlása. Legato éneklés.	Magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg, pontos szöveggel

Memóriafejlesztés.	Népdalkánonok.	A szövegejtés pontosságának fejlesztése. Daléneklés tisztán, pontos ritmusban a <i>c'–d''</i> hangok közötti magasságban. Memóriafejlesztő gyakorlatok alkalmazása az éneklési emlékezet gazdagítására. A tanult dalok közül a kánonéneklésre alkalmas dalok közös éneklése dallambújtással. Felkészülés könnyű két szólamú dalok előadására. Alkalmazkodó ritmus szerinti népdaléneklés. Hallás utáni daltanítás. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből (szöveggel, szövegelvevőnással, szolmizálva). Tanult mondókák és dalanyag felidézése emlékezetből. Népdalok szövegtartalomhoz közelítő előadása, az előadási kifejezés gazdagságának bemutatása, átadása.	Daléneklés tisztán, pontos ritmusban a <i>c'–d''</i> hangok közötti magasságban. Tudjon az osztály kánonokat és könnyű kétszólamú dalokat énekelni.
Népi gyermekjátékok mozgással egybekötött, csoportos fejlesztés.	Stílus és ritmusjátékok		
Ünnepkörök, jeles napok dalainak témához kapcsolása.	Ünnepkörök dalai.	Felkészülés az ünnepekre. Az ünnepekhez kapcsolódó dalok csokorba	Ünnepekhez kapcsolódó dalsokor előadása csoportban, szólóban.

	Iskolai ünnepek dalai. Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények.	fűzése segítségével. Az ünnepek alkalmával a hangszerrel tanuló gyermekek bevonása.	
Életkornak megfelelő műdalok, nemzetiségi és etnikai kisebbség dalainak felismerése. Zenei jellemzők kiemelése.	Életkornak megfelelő műdalok, nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai.	Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása csoportosan (tanári hangszerkísérettel).	Dalok ritmusának, tempójának reprodukálása

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ritmus és dallamhangszeres improvizáció	2 óra
Mozgásos improvizáció szervezése	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ritmus és dallam improvizáció készségének fejlesztése.	Ritmus és dallam improvizáció anyaga (énekes, hangszeres szemelvények). Ritmusfelelgetős. Olvasógyakorlatok: dallam és ritmus, jelek alapján való megszólaltatása.	Ritmosztinató szerkesztése. Variációk készítése ritmustáblákkal. Motívumok és motívumpárok alkotása a meglévő ismeretek felhasználásával. Dallam alkotása adott ritmussorhoz. Ritmus és dallammotívumok variálása. Hiányzó ritmus- vagy dallammotívum pótlása, dallam kiegészítése csoportosan, páros munkában, egyénileg. Azonos dallamhoz különböző befejezés rögtönzése. Olvasógyakorlatokban, műzenei példákban rejlő variációk megfigyelése,	Énekes párbeszéd-visszhangjáték szerkesztése. Ritmosztinató alkotása ismert dalhoz. Ritmus és dallammotívum variálása.

		megnevezése.	
Irányított improvizáció egyszerű zenei szerkezetek, eltérő karakterek alkalmazása.	Egyszerű zenei szerkezetek bemutatására eltérő karakterű népzenei és műzenei szemelvények.	Irányított improvizáció zenei kérdés-felelet formájára. Játékok az előírt dinamikai és a tempójelzések szerint. Irányított és kötetlen csoportos mozgásgyakorlat zenére, szabad mozgás a térben.	Kérdés-felelet, és más játékos formák az ismert ritmus és dallammotívumok megszólaltatásával
Mozgásos improvizáció fejlesztése.	Mozgásos improvizációhoz zenei szemelvények.	Ritmikus mozgással kísért dallam, mondóka. Szabad mozgás dallamra, ritmusra. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szerint, egyénileg, kis csoportban. Kreatív játékkalkotás az ismert népi játékokhoz.	Mozgásos improvizáció dallamra, ritmusra.

MEGISMERŐ ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Zenei együttesek	1 óra
Karakterdarabok	3 óra
Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Zenei együttesek felismerése hangzás alapján.	Zenei együttesek A fúvószenekar. Nőiakar, a férfikar és a vegyes kar. Illusztrációk és zenei szemelvények a hangszerek, a trombita, a kürt és az üstdob megismeréséhez.	Zenei együttesek fúvós zenekar, kórustípusok. Hangfajták felismerése hangzás alapján (női és férfi). Kórustípusok hallás utáni megnevezése (nőiakar, férfikar, vegyes kar). Hangszerek: a trombita és a kürt hangjának, valamint az üstdob hangszínének megfigyelése, hallás utáni azonosítása.	Emberi hangfajták megkülönböztetése hangzás alapján. Hangszerek és kórustípusok hallás utáni felismerése a hangszínek azonosításával A nőikar, a férfikar és a vegyes kar hangzásának megfigyelése. Vonós és fúvós hangszerek hangszínének megkülönböztetése hangzás alapján.
Karakterek, hangmagasságok megfigyelése, azonosítása.	Karakterdarabok. Eltérő hangszíneket bemutató zenei szemelvények a hangmagasságok - mélységek érzékeltesítésére. A természet hangjai. Cselekményes zenék. Indulók (eltérő stíluskörből).	Különböző zenei karakterek megfigyelése a zenékben. Különböző zenei karakterek, hangmagasságok hallás utáni megkülönböztetése. A tempó és dinamika különbségeinek megfigyelése a természet hangjain, zenei alkotásokban. Tartalom és zenei kifejezőeszközök összefüggéseinek megfigyelése a cselekményes zenék hallgatásakor. Az induló tempó felismerése hangzó zenében.	Hangszínek megkülönböztetése. Dinamikai ellentétpárok felismerése. Az induló tempó felismerése hangzó zenében.
Magyar és rokon népek népzenei felvételeinek, feldolgozásainak jellegzetességeinek megfigyelése.	Népzenei felvételek, feldolgozások (magyar és rokon népek dalai).	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése. Népi játékok és néptánc alaplépések közös, egész osztály általi megismerése.	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése. Néptánc alaplépések reprodukálása.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek.	2 óra
Zenei olvasás-írás.	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Dalok ritmikai sajátosságainak felismerése. Belépő új ritmusképletek felismerése, azonosítása.	<i>Ritmikai elemek:</i> az egész értékű hang és szünetjele. Önálló nyolcadhang és szünetjele. A szinkópa ritmusképlet megismerése, érzékeltetése, jelölése. A négyes ütem. Olvasópéldák a ritmikai sajátosságok megfigyeléséhez.	Az egész értékű hangnak és szünetjelének megismerése. Önálló nyolcadhang és szünetjelének hangoztatása, felismerése dalokban és versekben. A négyes ütem és ritmusértékeinek megismerése. A szinkópa lüktetésének érzékeltetése. A lejegyzés és hangoztatás gyakorlása. A ritmusértékek önálló elhelyezése a négyes ütemben. Ritmikai azonosságok és különbségek megállapítása. Ritmikai és a dallami elemek megismerésének, felismerésének és csoportos megszólaltatásának gyakorlása. Ritmuskíséret az ismert dalokhoz, ritmushangszerekkel és mozgással. Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről. Kétszólamú ritmusgyakorlatok hangoztatása. Ritmusképletek elrendezése, értelmezése ütemmutató szerint.	Tanult ritmusértékek, ritmusképletek felismerése és megszólaltatása kottaképről. Megismert dallamrelációk, pentaton fordulatok felismerése, éneklése A tanult ritmusértékek önálló elhelyezése a négyes ütemben. Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről.

Belépő dallamhangok, dallami és ritmikai elemek felismerése, azonosítása.	Olvasógyakorlatok, pentaton relációk. Dallammotívumok.	Újonnan belépő dallamhangok (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. Dalritmus írása. Dallammotívumok csoportos éneklése szolmizálva kézjelről.	Újonnan belépő dallamhangok (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. Dalritmus írása.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	22 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	7 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Népdalok. Népdalkánonok	12 óra
Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes játékkal	2 óra
Ünnepkörök dalai	4 óra
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Műzenei szemelvények	4 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok, helyes artikuláció kialakítása, fejlesztése.	Magyar népdalok (alkalmazkodó ritmus, új stílus).	Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok alkalmazása a helyes artikuláció fejlesztésére.	Magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg pontos szöveggel.
Pontos szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatására való törekvés.	Európai népdalok.	Pontos szövegejtésre törekvés.	
Helyes levegővétel, testtartás alkalmazása.	Népdalkánonok.	Magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg szöveggel. Gyermek- és népdalok: a négy év során tanult dalok ismétlő gyakorlása.	Kánonok éneklése csoportosan.
A hangterjedelem növelése g–e” hangig.	Könnyű kétszólamúság (kánon, bicinium).	Éneklés emlékezetből.	Gyermek- és népdalok: a négy év során tanult dalok.
Törekvés a kétszólamúság megszólaltatására.	Himnusz.		A Himnusz éneklése Alkalmazkodó ritmus szerinti népdalé-

tatására.		Alkalmazkodó ritmus szerinti népdal-éneklés. Hallás utáni daltanítás. Daltanulás kézjelről és betűkottáról. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből. Bicíniumok csoportos és páros előadása.	neklés. Kétszólamú, gyakorolt dal csoportos előadással. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből.
	Népszokások dalai. Betlehemes játékok.	Részvétel tanult népszokások dramatikus előadásában. Népi játékok, népdalok szövegtartalmának kifejezése csoportos éneklés emlékezetből. Betlehemes játékok dramatizálása. Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekléssel a gyermekjátékok előadásakor.	Játékos ritmusok, ritmikus mozgás gyermekdalokra. Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes gyermekjátékokkal.
Ünnepkörök, jeles napok dalainak és a szokások tartalmának megismerése.	Jeles napok, ünnepkörök dalai. Iskolai ünnepek dalai. Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények.	Felkészülés az ünnepekre, az ünnepekhez kapcsolódó dalok csokorba fűzésével, (tanári tevékenység) a hangszert tanuló gyermekek bevonásával.	Ünnephez kapcsolódó dalok előadása csoportban és kisebb együttesben, illetve szólóban.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Ritmus- és dallamhangszeres improvizáció	2 óra
Mozgásos improvizáció	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ritmus- és dallam-improvizáció készségének fejlesztése.	Ritmusfelelgetős, énekes párbeszéd, visszhangjáték. Ritmus és dallammotívum variálása.	Ritmusosztinató szerkesztése. Variációk készítése ritmustáblákkal. Motívumok és motívumpárok alkotása a meglévő ismeretek felhasználásával, s az újak alkalmazásával. Dallam alkotása adott ritmussorhoz. Ritmus és dallammotívum variálása. Hiányzó ritmus- vagy dallammotívum pótlása, dallam kiegészítése csoportosan, páros munkában, egyénileg. Azonos dallamhoz különböző befejezés rögtönzése.	Ritmus és dallammotívum felismerése. Osztinató alkotása és előadása ismert dalhoz. Hiányzó ritmus kitalálása, pótlása megszólaltatással. Dallamkiegészítés, a hangulatos befejezés gyakorlásával
Egyszerű zenei szerkezetek felismerése eltérő karakterek felhasználásával.	Egyszerű zenei szerkezeteket, eltérő népi és műzenei karaktereket bemutató szemelvények.	Irányított improvizáció zenei kérdés-felelet formára. Játékok a dinamikával és a tempóval.	Zenei kérdés-felelet alkotása, a tanult ritmus és dallammotívumok segítségével.
Mozgásos improvizáció alakítása.	Mozgásos improvizáció zenei szemelvényei.	Ritmikus mozgással kísért dallam. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával egyénileg, kis csoportban.	Mozgásos improvizáció dallamra, ritmusra.

**MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG
ZENEHALLGATÁS**

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Zenei együttesek (vonós, fúvós)	3 óra
Karakterdarabok	2 óra
Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Zenei együttesek felismerése hangzás alapján.	Zenei együttesek: (vonós, fúvós) felismerése. Vonós, fúvós, ütős hangszerek. Emberi hangfajták. Gyermek-, női-, férfikórusok.	Vonós, fúvós zenei együttesek, hangfajták felismerése és azonosítása hangzás alapján (női, férfi). Kórustípusok hallás utáni megnevezése (gyermek, női, férfi).	Hangszínek hallás utáni felismerése Emberi hangfajták, kórusok megkülönböztetése, felismerése hangzás alapján. Vonós, fúvós, ütős hangszerek hangszínének megkülönböztetése hangzás alapján.
Karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése.	Szemelvények, zenei idézetek a karakterek és az eltérő hangmagasságok ábrázolására. Cselekményes zenék. Indulók az eltérő zenetörténeti korokból.	Különböző zenei karakterek, hangmagasságok hallás utáni megkülönböztetése. Tartalom és zenei kifejezőeszközök összefüggéseinek megfigyelése a cselekményes zenék hallgatásakor. Az induló tempó, karakter hallási felismerése.	Dinamikai ellentétpárok felismerése.
Magyar és rokon népek népzenei felvételeinek, feldolgozásainak felismerése.	Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai.	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése.	Vokális és hangszeres hangszínek felismerése, azonosítása.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek	2 óra
Zenei olvasás-írás	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Dalok ritmikai sajátosságainak felismerése. Belépő új ritmusképletek felismerése, azonosítása.	Ritmikai sajátosságok felismerése, rendszerezése.	Ritmikai és a dallami elemek megismerésének, felismerésének és csoportos megszólaltatásának gyakorlása. Az eddig tanult ritmusok felismerése kottaképről, olvasása és írása (tanári segítséggel és a nélkül). Ritmusképletek elrendezése, értelmezése ütemmutató szerint.	Tanult ritmusértékek felismerése és megszólaltatása, önállóan kottaképről, olvasása és írása tanári irányítással. Megismert dallamrelációk, pentaton fordulatok felismerése, éneklése szolmizálva tanári segítséggel.
Belépő dallamhangok, dallami és ritmikai elemek felismerése, azonosítása.	Újonnan belépő dallamhangok. Olvasógyakorlatok, pentaton relációk. A pentatónia jelentése, fogalma, jellemző jegyei. Ritmusértékek. A háromnegyedes ütemmutató és ütemfajta, pontozott félkotta és szünetjele, váltakozó ütem, nagy éles és nyújtott ritmus. Nagy éles ritmus, nagy nyújtott ritmus.	Újonnan belépő dallamhangok: a <i>fá</i> és a <i>ti</i> hang megfigyelése, tudatosítása, kézjele, helye, (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. Olvasógyakorlatok, pentaton relációk éneklése. Dallammotívumok csoportos éneklése, szolmizálása kézjelről. A háromnegyedes ütemmutató és ütemfajta, pontozott félkotta és szünetjele, váltakozó ütem, nagy éles és nyújtott ritmus tudatosítása, alkalmazása, felismerése. Nagy éles ritmus, nagy nyújtott ritmus	Újonnan belépő dallamhangok: a <i>fá</i> és a <i>ti</i> hang, kézjele, helye (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. A háromnegyedes ütemmutató alkalmazása. Pontozott félkotta és szünetjele, váltakozó ütem, nagy éles és nyújtott ritmus.

	A váltakozó ütem fogalma. Dalritmus írása. Dallammotívumok.	felismerése, gyakorlása ritmusgyakorlatokban a dalok ritmizálása során. Rítmusosztinató alkalmazása a dalok előadásakor. Kétszólamú ritmusgyakorlatok csoportos és egyéni megoldásokkal. A dalok szerkezetének elemzése, a zenei kérdés-felelet azonosítása.	A váltakozó ütem felismerése.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés, értékelés, mérés célja elsődlegesen a tanulók évfolyamonkénti haladásának, fejlődésének megállapítása. Az ellenőrzés egyfajta folyamatértékelés, amely a fokozatos fejlődést, a képesség-, készségfejlesztés terén elért szintet rögzíti.

A szöveges értékelés bevezetését a kezdő és a bevezető szakaszban a jogalkotók vélhetően azért érezték szükségesnek, mert az iskolákban folyó sokrétű tanulás-irányítási tevékenység eredményessége, a személyiségfejlődés folyamata nem fejezhető ki az ötfokú osztályzati skálával. Míg az osztályzás egy bizonyos állapotot rögzít, rangsorol, kategorizál, addig a szöveges értékelés a változások nyomon követését, a fejlődési irány elmozdulását fogalmazza meg. Az ének-zenei nevelésben, nyugodtabb zenei fejlődést tesz lehetővé a szöveges értékelés. Az első-második osztályban a gyermekeknek az énekes játékok, gyermekdalok fontosak, mert élményanyaguk az óvoda életvitelét, játékközpontú szemléletét idézi. Fokozatosan kell kialakítani a képességet, hogy tudjanak a zenére figyelni. A zenei írás-olvasás megtanulásában kevés zenei ismerettel és sok készségfejlesztő játékkal foglalkozunk. Az éneklésben az éneklési kultúra kialakítására, a csoport egységes, szép éneklésére, a helyes légzésre és az értelmes szövegkiejtésre figyelünk. Fontos a tantárgyhoz való pozitív viszony, a közös tevékenységekben való részvétel. Később a 3-4. osztályban egyre nagyobb önállósággal és követelménnyel bővítjük az értékelés szempontjait is. Éneklésben a helyes artikuláció, a pontos dalkezdés, az egyszerű, többszólamú éneklés és az önálló, emlékezetből történő éneklés is elvárás. A zenei-írás-olvasásban, a megismert szolmizációs hangok éneklése, a tanult dallami és ritmikai elemek felismerése, az emberi hangok megfigyelni tudása és megnevezése is elvárható. A szöveges értékelés legfontosabb célja a motiváció ébren tartása, a gyermek önismeretének pozitív alapozása, fejlesztése. A pedagógus értékelési mintáit követve a gyermekeket tanítsuk meg a reális ön- és társértékelésre, vagy akár a csoportban végzett munka minősítésére.

Az értékelés során fontos figyelembe venni a tanulók érdeklődését, aktivitását, a ritmus és dallamképesség színvonalát, az énekórákon tapasztalt fejlődését, zenei hallásának, éneklési készségének alakulását. Megkülönböztetett figyelemmel kell kísérni az improvizációs képesség és készség alakulását, a ritmikai érzék, tempótartás, mozgáskoordináció fejlődését, a ritmus és motívumfűzések, valamint a társakkal való együttes tevékenykedés színvonalát.

Javasolt zenehallgatási anyag:	Táncok a zenében:	Karácsonyi dalok:
Bárdos Lajos: <i>Kossuth Lajos táborában</i>, Liszt Ferenc: <i>Mazeppa (részlet)</i>, Saint-Saëns: <i>Az állatok farsangja, Az elefánt</i>	J. Strauss: <i>Kék Duna keringő</i> (részlet), L. Delibes: <i>Walzer</i>, W. A. Mozart: <i>Három német tánc – Utazás szánon</i> L. Boccherini: <i>Menüett</i> (részlet), L. Delibes: <i>Mazurka</i> (részlet) P. I. Csajkovszkij: <i>Diótörő</i> (részlet) – <i>Virágok keringője</i>, I. Sztravinsky: <i>Petruska</i> (részlet), Kodály Zoltán: <i>Hajnövesztő</i>, Bartók Béla.: <i>Jószágigéző, Afrikai varázsének</i> (feldolgozás)	J. S. Bach – Gounod: <i>Ave Maria</i>, Kodály Zoltán: <i>Karácsonyi pásztortánc</i>, Farkas Ferenc feldolgozása: <i>Áldott éj; Dicsőség; Pásztorok, pásztorok</i>; Köcsky Tibor feldolgozása: <i>Jingle Bells</i> Köcsky Tibor feldolgozása: I. Berlin: <i>Fehér karácsony</i> Schóber Tamás –Szenci Molnár Albert: <i>Ünnepre jöttünk</i>, M. P. Muszorgszkij: <i>Egy kiállítás képei</i> (részlet) – <i>Séta-téma-zongora, Séta-téma szimfonikus zenekari átirat</i>, M. Ravel hangszerelése, P. I. Csajkovszkij: <i>Diótörő</i> (részlet): <i>Induló</i>, T. Albinoni: <i>Adagio</i> (részlet), Kodály Zoltán: <i>Háry János – Intermezzo; I. kaland – Ó, mely sok hal; II. kaland – A bécsi harangjáték; III. kaland – A franciák indulója, - Napóleon gyászindulója, - Toborzótánc; IV. kaland – Ábécédé, - Szegény vagyok, - Felszántom a császár</i> Kodály Zoltán: <i>Gergely-járás</i>, Rózsavölgyi Márk: <i>Verbunkos (részlet)</i>, <i>Csárdás (részlet)</i>, Erkel Ferenc – Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz</i> (szimfonikus zenekar, gyermekkar), Kodály Zoltán: <i>Villő</i>, L. Daquin: <i>A kakukk</i>, G. Rossini: <i>Tarantella</i> (részlet), F. Chopin: <i>Esz-dúr Noktürn</i>, C. Orff: <i>Carmina Burana – In taberna</i> (részlet) Kodály Zoltán: <i>Pünkösdlő</i> <i>Délszláv, sváb, roma népzenei felvételek</i>

MŰVÉSZETEK
VIZUÁLIS KULTÚRA
BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETŐ CÉLOK ÉS FELADATOK

A vizuális kultúra tanításának célja: hozzásegíteni a tanulókat a látható világ jelenségei, valamint a sajátos képi közlések, vizuális művészeti alkotások mélyebb átéléséhez, értelmezéséhez. Továbbá célja azon képességek, készségek fejlesztése, ismeretek átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek.

A vizuális kultúra tanítása a *rajz és vizuális kultúra* tantárgy keretében valósul meg. Ez a stúdium céljait és tematikáját illetően nem azonos a korábbi képzőművészet-centrikus rajztanítással. A vizuális kultúra nem csupán a „magas kultúra” körébe tartozó építészetrel, képző-, illetve iparművészettel foglalkozik, figyelme kiterjed a kultúra minden, vizuálisan érzékelhető területére. Ez azonban nem egyszerűen „témagyarapodást”, bővített tananyagú rajztanítást jelent, hanem egy új szemléletet is feltételez: a „köznapi vizualitás” jelenségei ugyanis nem értelmezhetők, értékelhetők a kizárólag hagyományos műelemző módszereket alkalmazó, hagyományos esztétikai normákra épülő megközelítésekkel.

A *vizuális kultúra* tanítása során törekedni kell a megfelelő arányok kialakítására a kultúra köznapi vizuális jelenségeinek kritikai feldolgozása, valamint a művészetet a gyerek nevelésének középpontjába állító művészeti nevelés között. Helyes, ha az órai tevékenységek egyaránt kapcsolódnak művészi alkotásokhoz és a mindennapi élet megnyilvánulásaihoz. Eltérő vonásaik mellett mindkettőnek célja a kritikai gondolkodás fejlesztése, az esztétikai fogékonyság, a fantázia fokozása. Mindkettő hozzájárul az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez.

A vizuális kultúra tanításának fontos feladata az esztétikai nevelés. Ez azonban nem azonos a kötelező esztétikai normák sulykolásával. Az esztétikai nevelés feladata az érzékelés érzékenységének fokozása, a világ gazdagságának felfedeztetése; ízlésbeli kérdésekben nem mutat követendő irányt, választási lehetőségeket kínál, felhívja a figyelmet az ízlés társadalmi-kulturális beágyazottságára, segít tudatosítani a tanulók saját ízlésitéleteit.

Különös figyelmet kell fordítani ezért a tanítást segítő műalkotások kiválasztására. Legfontosabb szempont a pozitív pedagógiai attitűd: olyan képeket, alkotásokat kell válogatni, amelyeknek egy-egy esztétikai rendszeren belül vannak vitathatatlan értékei. (E tekintetben segítségül szolgálhat az érettségi kötelező képanyaga.) Azt kell szem előtt tartani, hogy a tanulás a gyarapodást szolgálja, örömet okozzon és ne szorongások, előítéletek kialakulásához vezessen, ahogyan a negatív példák, a tiltások, a kategorikus esztétikai ítéletek. Már a kezdetektől a változatosságra kell törekedni a műfajok, a témák, a művészi felfogások, a színvilág vagy az anyagalakítás stb. tekintetében, ezáltal is segítettő a tanulók esztétikai preferenciáinak tudatosítását.

Mivel a vizuális nevelés köre a továbbiakban nem korlátozódik a művészetekre, lehetőség nyílik arra, hogy a rajzóra a mai élethez közelebb kerüljön. A jelenhez kapcsolódáson azonban nem kizárólag a köznapi vizualitással vagy a populáris műfajokkal való foglalkozást kell érteni. Fontos, hogy a kortárs művészet értékei már a legelső osztálytól minél gyakrabban szerepeljenek, szerves részét képezzék a tanításnak. A vizuális-művészeti nevelés, amely kizárólag a múlt értékeit tartja szem előtt, óhatatlanul elidegeníti a fiatalokat saját koruktól. (Ezt az a kronologikus művészettörténet-tanítási gyakorlat is táplálja, amely folytán a gyerekek a mai művészetről csak 8. osztályban tanulnak először.) A tanításnak hozzá kell segítenie a tanulókat a mai élet értékeinek

felismeréséhez, megbecsüléséhez, gyarapításához. Fontos annak megértetése, hogy a múlt művészetének tanulása nem öncél, a kultúra folytonosságának felismerése segíti a mai kulturális jelenségek megértését végső soron önmagunk megismerését.

A vizuális nevelésnek sajátos lehetősége a teljességre törekvés, az a természetesen adódó lehetőség, hogy a tanulók gyakorlati tevékenységeiben a különböző helyekről származó élmények, ismeretek összekapcsolódjanak, hogy megvalósuljon a szellemi és gyakorlati (manuális) tevékenységek egysége. A helyes arányokat tartó tanítás pedig egységben láttatja a múlt és a jelen értékeit, a hagyomány és az újítás kapcsolatáról a diákok gyakorlati, élményszerű tapasztalatokat szereznek. A vizuális kultúra tanítása nagymértékben hozzájárulhat a nemzeti kulturális identitás megerősödéséhez, amelyben fontos szerepe van a hazai vizuális kultúránk mai és múltbéli értékei, népművészeti hagyományai ismeretének. A közös kultúra ismerete mellett az összetartozás érzését azok a tanítási módszerek is segítik, amelyek a toleranciát, a kooperációra való hajlandóságot és képességet fejlesztik.

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az önállóság, az alkotó magatartás kialakítása terén. Ez nem elsősorban az alkotó jellegű pályákra való felkészítés szempontjából fontos – épp ellenkezőleg: a játékos, alkotó légkör, az élményszerű tapasztalatok, motiváló feladatok nagy segítséget jelenthetnek az átlagos vagy éppen tanulási problémákkal küzdő diákok számára. Az itt folyó tevékenységek révén erősödhet önismeretük, önbecsülésük, problémamegoldó és koncentrációképességük, ami nyilvánvalóan pozitív hatással lehet egyéb tanulmányaikra is.

A tantárgyban rejlő sajátos lehetőségek érvényesüléséhez a megfelelő tanítási módszerek megválasztása elengedhetetlen.

- A tantárgy csak akkor tudja céljait teljesíteni, ha megtartja *alkotó-gyakorlati* jellegét. A kreatív gyakorlati feladatok nem a „művész-pályára” vagy más szakterületekre való felkészítést szolgálják, hanem az elsajátítandó ismeretek mélyebb megértését, azon képességek hatékonyabb fejlesztését, amelyekre mindenkinek szüksége van ahhoz, hogy képes legyen saját életét önállóan alakítani (bár nyilván számos szakma legalapvetőbb ismereteit itt sajátítják el a tanulók). Még az olyan elméleti jellegű tananyagok tanítását, mint a művészettörténeti ismeretek is nagyban segíti, ha azokhoz kreatív-gyakorlati feladatok társulnak. Az *alkotói* és *befogadói* magatartás merev szétválasztása egyik oldal számára sem előnyös: a műalkotások értelmezése, átélése ugyanis szintén tartalmaz alkotói elemeket (valójában a mű a befogadóban nyeri el végleges formáját), és a megfelelő színvonalú alkotáshoz ugyancsak elengedhetetlenek bizonyos elméleti ismeretek.

- Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az egyébként is szimultán hatású rajzóriai feladatok valódi *komplex* feladatok legyenek, hogy egyidejűleg minél több készség, képesség fejlesztését szolgálják, minél több ismeret átadását tegyék lehetővé.

- A hatékony vizuális nevelés fontos módszere a *játék*, a játékosság – és nem csupán a bevezető szakaszban.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Megismerő- és befogadóképesség (közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása; ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás; kommunikációs képességek).

2. Kreativitás (alkotóképesség; problémamegoldó képesség).

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás.

A fejlesztés a korábbi ismeretanyagokra épül (kifejezés, képzőművészet; tárgy- és környezetkultúra; vizuális kommunikáció), ezekre alapozva kerül sor a fent említett képességek fejlesztésére. A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más részletei kerülnek előtérbe, eltérő konkrét formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok készítésénél figyelembe kell venni.

A tantárgy sokirányú nyitottságának köszönhetően nagymértékben hozzájárul számos **kulcskompetencia** fejlesztéséhez.

A vizuális kultúra tanulási tartalmainak feldolgozása a szókincs gyarapodását szolgálja, segíti az árnyaltabb, pontosabb fogalmazást. Bár az anyanyelvi kompetenciát valamennyi anyanyelven oktatott tantárgy fejleszti, a vizuális kultúra tantárgy gyakori tevékenységi formája, a látvány, a kép, a téri helyzetek érzékletes leírására való törekvés, illetve a leírások visszafordítása a vizuális kifejezés, közlés „nyelvére”, különösen segíti a fogalmi és képi gondolkodás sajátosságainak megértését, az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztését. Az órai csoportos vagy projektfeladatok, a munkák közös értékelése ugyancsak fejleszti a kommunikációs készséget, a *szocializációt*. A vizuális alkotásokkal kapcsolatos ismeretfeldolgozás, a különféle manuális tevékenységekhez kapcsolódó feladatmegoldások, kedvező feltételeket teremtenek az *önálló tanulás képességeinek* fejlesztéséhez.

A tantárgy, azon jellegzetessége, hogy a tanítás önállóságra készítető kreatív gyakorlati feladatokon keresztül történik, a feladatok komplexitása folytán pedig lehetőség nyílik a különböző helyekről származó élmények és ismeretek integrálására, nagyban segítheti a motiváció, a *kezdemenyezőképesség és vállalkozói kompetencia* kialakulását. A saját érdeklődésre építő vagy játékos feladatok ugyancsak fokozzák az aktivitást, a motivációt.

Az önállóan megoldott projektfeladatok a strukturált, logikus gondolkodást is fejlesztik, ami – bizonyos, kifejezetten a matematika körébe tartozó tematikák mellett – hozzájárul a *matematikai kompetencia* fejlesztéséhez is. A vizuális kultúra tanítása során a tantárgy foglalkozik az alapvetően nem vizuális jelenségek, minőségek, mennyiségek vizuális megjelenítésével (grafikonok, táblázatok stb. alkalmazásával), valamint a sík- és térmértani alakzatok jellegzetességeinek megismertetésével. A *digitális kompetencia* elmélyítéséhez nagymértékben hozzájárul, hogy a projektfeladatok során a tanulók használják a számítógépet információszerzésre, szövegszerkesztésre. A vizuális kommunikációs feladatok pedig gyakran kifejezetten számítógépes képszerkesztési, képalakítási alkalmazásokat kívánnak meg.

Az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztése, a kulturális értékek megbecsülésére nevelés kifejezett feladata a vizuális kultúra tanításának. A művészeti ismeretek, a saját környezet vizuális kultúrájával való foglalkozás megalapozza és fejleszti a nemzeti és európai azonosságtudatot, a szociális érzékenységet, az egyetemes művészet megismertetése pedig – sok más mellett – a toleranciát. Ugyanakkor a kultúra értékeivel való találkozás, a

különböző alkotási lehetőségek tevőleges kipróbálása jelentősen hozzájárul az *énkép*, az *önismeret* kialakulásához, a koncentrálókéesség, az önszabályozás megalapozásához.

1–4. évfolyam

Az általános iskola bevezető és kezdő szakaszában a vizuális kultúra tanulása alapvetően két célt szolgál: egyrészt a kezdeti motiváltság, az örömteli alkotás fenntartását, másrészt pedig a vizuális műveltség megalapozását.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor általában már – életkoruknak megfelelő szinten – használják a vizuális kifejezés eszközeit. Az első iskolai években mégsem ezek tudatosítása a tanító kiemelt feladata, hanem a változatos és a tanulók érdeklődését felkeltő játékos feladatokkal, új technikákkal, kifejezési módokkal a kifejezőkéesség fejlesztése, a vizuális kommunikáció alapját képező ismeretek szinte észrevétlen átadása a játékos gyakorlati feladatokon keresztül.

Az életünket jelentősen befolyásoló média a rajz és vizuális kultúra tantárgy megkerülhetetlen problémaköre. A médianevelést célszerű már a bevezető szakaszban elkezdni, ugyanis a média hatásainak a gyerekek már születésüktől ki vannak téve. Ezek feldolgozásához segítséget kell nyújtani, amire a vizuális nevelés óráin különösen jó lehetőség nyílik.

A vizuális kultúra tanítása természetes módon kínálja az együttműködést más művészetekkel és a más (pl. nyelvi vagy természettudományos alapú) tantárgyakkal. Erre az alsó tagozatban különösen jó lehetőség kínálkozik.

A bevezető szakaszban (1–2. osztály) a gyerekek életkori sajátosságaihoz alkalmazkodva a belső képek kialakulását segítő kifejezés, alkotás, valamint a tárgy- és környezetkultúra, tárgykészítés kerüljön túlsúlyba!

A kezdő szakaszban (3–4. osztály) növekedhet az elvontabb vizuális kommunikációt igénylő, a megfigyelőkéességet, forma- és arányérzéklet fejlesztendő feladatok aránya – az önkifejezés megőrzésének ösztönzése mellett –, ösztönözve az egyre céltudatosabb vizuális megismerést is.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	33 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	17 óra
3. Vizuális kommunikáció	5,5 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Az önismeret fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Az átélt események, emlékek, érzelmek (pozitív és negatív), hangulatok kifejezése térben és síkon. Főszínek, mellékszínek.	Rajzolás különféle anyagok használatával. (Pl. Itt nyaraltunk, Szépet álmodtam, Fürdőszobánkban este, Nagymama mesél, Születésnapomon, Édesanyám velem,...) Évszakok, hangulatok. Beszélgetés a színekről.
A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Korábbi megfigyelések megjelenítése.	Családi (otthoni), óvodai, iskolai témák. Állatfigurák, emberek. Természeti ritmusok: nappalok, éjszakák, évszakok...
A motiváció fejlesztése. A közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységének fokozása.	Az érzékelés különböző formáinak (látás, tapintás, hallás, kinetikus stb.) kapcsolata.	Festés ujjal, ronggyal, szivaccsal, ecsetekkel. Különböző anyagok élményszerű megtapasztalása, az élmények szóbeli megfogalmazása. Új technikák kipróbálása.
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.	Illusztrációk készítése.	Elképzelt események, versek, mesék képi kifejezései. Képzettársítások kiegészítésekkel. Történetek, versek, kitalált dolgok vizuális megjelenítése. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény vizuális megjelenítése. Koncentráció: magyar, ének-zene.
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása.	Műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségük jellemzése.	Utalások kompozíciós megoldásokra, téma, háttér, kiemelés mérettel, színnel.

Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotó tevékenységekben. Ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Beszélgetés műalkotásokról.	Részletek kiegészítése különféle anyagokkal, technikákkal. A részletek. Az egész. A látható és az elképzelhető. Tetszik, nem tetszik.
A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása.	Közös verbális értékelés egymás alkotásainak megbeszélésével.	Véleménynyilvánítás kérdésekre adott válaszokból kiindulva.
A kooperáció fejlesztése. A kommunikáció fejlesztése. A beleélő képesség, a fantázia fejlesztése.		Dramatizált történet előadása közösen készített bábokkal. Koncentráció: dráma.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A megfigyelőképesség fejlesztése. A logikus gondolkodás fejlesztése. A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	Tárgyaink, helyük. Felismerésük, formájuk, funkciójuk. Hétköznapi és művészi tárgyak.	Csoportosítások: konyhai eszköz, játék, öltözk, taneszöz stb.
A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A koncentráció fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Papír, textil, agyag.	Játékok készítése tanítói bemutással, mintakövetéssel: papírból, textiltől, agyagból.
A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Tárgyak térbeli viszonyai.	Tárgyak rendezgetésével kialakított térbeli kompozíciók. Épületek téri viszonyainak, tulajdonságainak vizsgálata, rajzos megjelenítése.
Ismeretszerzés.	Jeles napok tárgyai.	Díszlet, textilminta, mintaterv készítése.

A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.		
A kooperáció fejlesztése.	Terem berendezése.	Közös környezetalakítás, a gyerekek munkáinak elhelyezése. Közös kompozíció elkészítése. Önállóan alkotott tárgyak rendezése csoportmunkában.
A motiváció fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Anyagok alakíthatósága.	Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás. Anyagalakítás képlékeny anyagokkal, edénykészítés szétnyomkodással, egyszerű kézi szerszámokkal. A kapott feladatok irányított és önálló értelmezése. Bizonyos munkafolyamatok, problémák tanári segítséggel történő megoldása. Részfeladatok önálló megoldása.
A fantázia fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Ismeretszerzés.	Anyagok átlényegítése Bábkészítés.	Bábtípusok használata, síkbáb, ujjbáb, tárgybáb készítése. Díszletek. Bábjátékok közösen. Síkbábok. Elöl-hátul nézet kialakításával, „körbejárható”, soknézetű tárgyak készítése.
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Ismeretszerzés.	Használati tárgyak. Lépték.	Használati tárgyak készítése játékoknak, a játékhoz.
A tanulási képesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Tárgydíszítés. Egyforma – nem egyforma.	Díszített tárgyak nézegetése. Véleménynyilvánítás kérdésekre adott válaszokból kiindulva. Egyszerű tárgyak (pl. papírdoboz, füzetborító) azonosítást is segítő díszítése.
A tanulási képesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Origami.	Munkafolyamatok tanári segítséggel történő megoldása. Részfeladatok önálló megoldása.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Vizuális ritmusok. A hang-kép kapcsolatának megjelenítése.	Egyszerű, színes formák kivágása, elhelyezése, rögzítése síkon. Tárgyak rendezgetésével, visszatérő forma- és színritmusok. Tapsolás, kopogás ritmusának vizuális megjelenítése. Koncentráció: ének-zene.
Belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Modell utáni ábrázolás erős érzelmi kötődés alapján.	Személyes tárgyak (pl. játékaim, a szobám) megfigyelés alapján történő megjelenítése. A megfigyelt tárgyak megszemélyesítése rajzban, festményben.
A motiváció fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése.	Testnyelv.	Gesztusok, pantomim szituációs játékokkal, fotók nézegetésével. Az emberi gesztusok értelmezése. Koncentráció: dráma.
A tanulási képesség fejlesztése. Ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése.	Jelek, jelzések.	Piktogramok: tankönyvi jelzések, utasítások képi megjelenései. Óvodai jelek, iskolai jelek. Táblák iskolába menet útközben. Egyszerű közlő ábrák értelmezése, készítése.
A térbeli tájékozódás fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Térbeli tájékozódás.	Beszélgetés rajzos megjelenítéssel: Emlékeztető objektumok az iskola környékén, az utcán iskolába menet. Az én padom az osztályban. Hová vezet a folyosó? Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	17 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	16 óra
3. Vizuális kommunikáció	4 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Nyomhagyások Nyomatok készítése.	Terüldíszek készítése papírdúccal, krumplinyomdával. Nyomtatás talált tárgyakkal, természeti formákkal. A tárgykultúrában is használható nyomódúccok mintáinak tervezése.
Belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Képzettársításon alapuló rajzi játékok.	Adott papírfoltok kiegészítése lényekké –papírappliká- ció. Festékes tenyéryomok kiegészítése képpé, figurákká. Utóbbiak kivágása és felhasználása csoportmunkához, új, közös alkotáshoz. Mozgás: végtagok mozgathatósága jancsiszeggel.
Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Az önismeret fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Személyes tartalmakat felvonultató kifejező alkotások készítése.	Különbféle festészeti technikák megismertetése. A képek témája szorosan kapcsolódik a gyerekek mindennapi élményeihez, emlékeikhez (pl.: <i>Nyaraltunk!, Nagyiéknál, A Balatonnál, A tengerparton</i>). Képes úti beszámolók készítése családi fényképek, ma- gazinokból kivágott fotók és térképrészletek, önálló al- kotások, gyűjtött tárgyak felhasználásával (kollázs, montázs, plakát jelleggel, nagy méretben is).
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre	Műalkotások közös felfedezés, beszélgetések kapcsán. Árnyaltabb vizuális minőségek megjelenítése: színárnyalatok, vonalvastagságok, vonal, folt és	Műalkotások csoportosítása témák szerint: tájkép, csendélet, arckép.

juttatása, tudatosítása az alkotó tevékenységekben. Az ismeretszerzés fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	színritmusok.	A természeti látványok kincsestára otthonról hozott fényképek és műalkotások nézegetésével, egymás elé tárásával, személyes élménybeszámolókkal. A látott művek által inspirált képek festése.
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális, esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotótevékenységekben. Ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Plasztikai alapfogalmak, szobor és dombormű közötti különbségek. Modellről készített plasztikai művek összevetése.	Műalkotások nézegetése képeken (vagy ha van ilyen, a környező épületek szobrászati díszének megtekintése). Egy tömbből mintázott, többfigurás körplasztika készítése agyagból (Anyóka mesét mond kis unokáinak, Medvemama kicsinyével).
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Többfigurás kompozíciók.	Szerepjáték, drámajáték. Dombormű készítése. (Pl. Édesanyámmal, Édesapám és én, A kiscicánk, Akváriumunk lakói.) Koncentráció: dráma.
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.	Illusztrációk készítése.	Karakteres mesehősök megjelenítése. A mi utcánk – közvetlen lakóhelyünk sajátosságai, szépségei. Kompozíciók síkban. Nagyméretű, csoportos művé összeállított egyedi munkák (pl. Környékünkön). Koncentráció: magyar.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A kooperáció fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	Makettek, térbeli konstrukciók.	Terepasztal készítése csoportban játszható játékokhoz, környezetünk tereptárgyait idéző plastikus elemekkel (Versenypálya, Akadálypálya az iskolaudvaron, Kedvenc játszóterünk).
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékőrző magatartás fejlesztése.	Különféle tárgyak formája, funkciója, eredete, kora.	Régi tárgyak otthon, régi konyhai eszközök keresése, gyűjtése, bemutatása az iskolában. „Ahány ház, annyi szokás”: ünnepi készülődés otthoni minták alapján, a társak közötti különbözőségek, érdekes, eltérő szokások megismerése az iskolában.
Az ismeretszerzés fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. Vizuális–taktilis jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A gyakorlati tevékenységekben használt technikák műveleti sorrendje. Anyagismeret: festékek viszonylatában: híg, sűrű. Az agyag halmazállapotai: képlékeny (gyúrható); bőrkemény (vájható), díszíthető (festhető, karcolható); csontszáraz (csiszolható, égethető).	Edények készítése agyagból: felrakással, üregesítéssel gyűrűs mintázóféval. Edénykészítés agyaglapokból: dobozedény. Formára (gipsz félgömbre) tapasztott agyagedény készítése. Edénykészítés agyagból cserép présformába (virágcserepbe) préselve. Agyaghurkákból felrakással figurális edény készítése. Díszítés: pecsételés természeti formákkal, és saját készítésű agyag- vagy gipszpecsételőkkel.
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival.	Formálás: funkcionálisan és díszítve. Figurális edények.	Használati és dísz tárgy különbözősége (anyag, forma, funkció). Díszítés formaredukcióval: motívumok megfigyeltetése a népművészet példáin. Motívumok tervezése természeti formákból kiindulva.
A manuális készség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Vizuális ritmusok a tárgydíszítmények köréből.	Lehetőségek: formával, pozitív-negatív foltokkal, mérettel, színnel, az ismétlődő elemek számával.
Ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A manuális készség fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Viseletek, textil. Hétköznapi, ünnepi öltözet.	Síkbábok, ujjbábok, hengerbábok készítése. Kesztyűs bábok készítése textiltesttel, varrott vagy agyagból mintázott fejjel. Terménybábok készítése természetes formákkal. Kötözéses batiktechnika konyhai törülközőnek, rongybaba alapanyagának. Nemezélés: labda, gyűrű (az alapidarabok számtól és mérettől függően közös, csoportban játszható népi játékok tárgyaiként is értelmet kaphatnak).

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A megfigyelőképesség fejlesztése. Az ábraolvasó képesség fejlesztése. A rajzi kifejezőképesség fejlesztése.	A megfigyelés utáni ábrázolások gyakorlati szerepének tudatosítása. A síkbeli ábrázolás elemei: a vonalfajták (egyeneselek, görbék, vékonyabbak, vastagabbak, határolók és felületkitöltők).	Egyszerű, vonalas magyarázó rajzok, szerelési útmutatók nézegetése, megbeszélése. Egyszerű vonalas magyarázó rajzok készítése (pl. Mit kell becsomagolni a kirándulásra?).
A kooperáció fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Testbeszéd és mimika.	Grimaszok és szerepek: egyszerű maszkok (pl. papírzacskók kifestésével) készítése adott mese dramatizálásához. Koncentráció: dráma.
A logikus gondolkodás fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A vizuális kommunikációs képesség fejlesztése.	Piktogramok csoportosítása.	Különböztető típusú piktogramok gyűjtése, halmazokba rendezése. Saját piktogramjaink. Az osztály igényeinek felmérése. Projektfeladat. Egyszerű jelek tervezése, elkészítése és közös elhelyezése az osztályon belüli eszközök, anyagok rendszerezésének megkönnyítésére – csoportmunkában.

A FEJLESZTÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

Képes korának megfelelő, felismerhető ábrázolást készíteni.

Képes az alkotótevékenységnek megfelelő, rendeltetésszerű és biztonságos anyag- és eszközhasználatra, a felszerelését önállóan rendben tartja.

A képzőtevékenységek közül képes legalább a személyes ént kifejező alkotások létrehozására.

Alkotótevékenysége és látványok, műalkotások szemléltetése során képes néhány forma, szín, vonal, térbeli hely és irány használatára, illetve felismerésére.

Tisztában van a szobor, festmény, tárgy, épület közötti különbségekkel.

Képes látványok, műalkotások néhány perces szemléltetésére.

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	22 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	22 óra
3. Vizuális kommunikáció	11,5 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A beszédkésztség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	A képmező. Kompozíció különféle formátumokban.	Személyes indíttatású témákról készített képek síkon. Az elhelyezés indoklása (pl. álló, fekvő téglalapon). A képmező formájának, állásának lehetséges módoszatai, jellegzetességei, adott választás megfigyelése műalkotásokon, családi eseményekről készült fényképeken.
A vizuális művészeti szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Műalkotástechnikák: kő-, agyag-, bronzszobor, olajfestmény, akvarell.	Lehetőség szerint eredeti tárgyakon bemutatva. Ismeretek gazdagítása, a megismert műalkotások technikájának azonosítása.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása. A beszédkésztség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A művészettel való élményszerű találkozás.	Az elbeszélő ábrázolás, a lényeges mozzanat kiemelésének képi eszközei.	Történetmesélés képekben. Illusztrációk, sorozatok, közös képeskönyvek készítése lapokból láncmesékhez. Időrend, fontossági sorrend, kiemelési választások képi eszközökkel. Beszélgetés képregényekről. Koncentráció: magyar. Egyetlen képbe sűrített történet a művészettörténet példái, középkori bestiáriumokból állatok életével példálózó ábrázolások, alkalmas fotók megtekintésével, beszélgetéssel.
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre	Képzőművészeti élmény, műalkotás újraértelmezése – nem a másolás szándékával.	Személyes választás alapján, a művek részleteiből kibontakozó érzelmi hatásra építve önálló képek, szobrok alkotása

juttatása. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.		(a főfigura gyerekkorból, a mellékszereplők mindennapjai elképzeléséből fakadó belső képek alapján). Kísérletek a képpel való azonosulás élményének felismertetésére.
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése.	A jellemző nézet és forma. Formaredukció, egyszerűsítés foltra, a felület betöltésének eszközei. A folt határai: körülhatároló és jelölővonalak.	Elöl- és oldalnézet megfigyeléssel, témába ágyazott képi kifejező feladatokkal. Pl. Eltévedt sünit találtunk az iskolaudvaron. (Kíváncsian figyelő gyereksereg hátulról.) Vízi madarak megfigyelése a tópartról. Az állatkerti látogatás mozzanatainak felelevenítése.
Amegfigyelőképesség fejlesztése. A rajzi kifejezőkészség fejlesztése.	Megfigyelés, modell alapján történő ábrázolás.	Virágtanulmányok (egyszerű, karakteres formák, pl. tulipánok). Feladatsorok a vizuális kommunikáció tanulságainak beépítésével.
A manuális készség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Mozgás.	Kétfázisú mozdulatvariációk ceruzán felpöndörített lapon megelevenedő animáción (súlyemelő, ugrálókötelező, vadászó macska stb.).

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. A manuális készség fejlesztése. A konstruálóképesség fejlesztése. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs bővítése.	Tárgytervezés, tárgykészítés. Tárgyak funkciója. Alak, szín, minta, anyag.	Egyszerű tárgyalkotó folyamat: terv, elkészítés, használat (eredmény). Agyagedény készítése. Lapokból szabásminták, anyagszükséglet. Díszítés nyomhagyással. Figurális agyagedény (régai fazekasedények összehasonlítása a maiakkal).
Tapasztalás útján szerzett ismeretek. A vizuális technikákkal kapcsolatos szókincs bővítése. A manuális készség fejlesztése.	Csomagolóanyagok, papírfajták. A papírmegmunkálás lehetőségei: nyomatok, kollázsok, papírmetszetek.	Csomagolóanyagok készítése a tárgyak elajándékozásához.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése. A beszéd-készség, a szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése.	Lakásbelső.	Lakásbelső régen és ma, személyes élmények, idősebb emberek, különleges, érdekes otthonok, épületek.

A megfigyelőképesség fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek korok kultúrájával, hagyományaival.	A tárgyak anyaga. Természetes és műanyagok.	Játékszerek régen és ma (néprajzi gyűjtemények, szabadtéri múzeumok berendezési tárgyai). Különböző kultúrák játékszerei. Természetes anyagokból készíthető játékok. Anyaggyűjtés, anyagismeret, anyagszükséglet és -megtakarítás – játékkészítés.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A kooperáció fejlesztése.	Növények környezetünkben.	Virágóra rajzolása, készítése Virágos növények ültetése közösen cserépbe vagy szabad földbe az iskolaudvaron. A rendezés: a növények egymás mellé ültetésének rendjét a virágok kinyílási sorrendje adja meg.
A vizuális kifejezéssel kapcsolatos szókincs gyarapítása. A manuális készség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Formaredukció, foltredukció emblémák készítéséhez.	Virágtanulmányaikat alapul véve foltredukcióval emblémák készítése.
A vizuális memória fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Útvonalrajz. Kép és szöveg együttes alkalmazása.	Virágmotívumok felhasználásával meghívókártyák tervezése családtagoknak az osztályban rendezett eseményekre, útvonaltérképek beépítésével az iskolát ritkán látogató meghívottak tájékozódásának megkönnyítésére, ábrákkal értelmezve a sarkalatos pontokat.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	13 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	13 óra
3. Vizuális kommunikáció	11 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Az alkotóképesség fejlesztése.	Ellentétek: szíkontraszt, vonalkontraszt.	Összetett vizuális minőségek tárházának bővítése, használata kifejező jellegű alkotásokon.
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Kiemelések: Forma- és színminőségekkel, elhelyezéssel, mérettel, vonal- és foltminőségekkel, kontrasztokkal. Sötét-világos, hideg-meleg színek.	Egy ismert történet fordulópontjának megjelenítése, kiemelve a legfontosabb szereplőket forma- és színminőségekkel, elhelyezéssel, mérettel, vonal- és foltminőségekkel, kontrasztokkal. Sötét-világos, hideg-meleg színek. Koncentráció: magyar.
A vizuális kifejezés eszközeinek tudatosítása. Vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Csendéletek. A képi komponálás. Szimmetria, egyensúly és feszültségkeltés.	A kifejező szándéka szerint választott vizuális elemek, eszközök, technikák. Színismeretek összefoglaló áttekintése: hideg-meleg vagy hőfokkontraszt, sötét-világos vagy fény-árnyék kontraszt, minőségi kontraszt (tisztá szín fehérrel való törésével), mennyiségi kontraszt (a színek képen belüli szerepeltetésében), kiegészítő vagy komplementer szíkontraszt (vörös-zöld, kék-narancs, sárga-ibolya). A hattagú és a tizenkét tagú színek.
Ismeretszerzés. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Művészeti technikák.	A technikák bemutatása lehetőség szerint valódi tárgyakon: falfestmény, fafaragás, zománc.
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Szépirodalmi illusztrációk készítése montázssal.	Formaátírás, színváltozatok, képi megszemélyesítés montázssal (különleges lények, különleges külsők). Koncentráció: magyar.

A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.		
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Képzettársítások. Egyedi rajz, sokszorosítógrafika.	Bevezetés a grafika műfajaiba. Művészi példák nonfiguratív részleteinek továbbrajzolása. Tárgybábok tervezése használati tárgyak leképezéseinek felhasználásával.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A beszédkésztség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Műalkotások elemzése, tetszésnyilvánítás indoklása. Vizuális szimbólumok.	Természeti látványok, hétköznapi képek és természetet ábrázoló műalkotások. Alapvető vizuális szimbólumok. Különleges lények, melyek több lény tulajdonságait egyesítik: griff, sellő, szfinx, kentaur.
A belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása.	Tárgyak jellemző nézetei a térbeliség megfigyelésével. Lépték.	Világos alapon körbeforgatott állatszobrok megfigyelése, árnyékuk változása. Óriás leszek, Vonallá soványodom – árnyékkísérletek a napfényes iskolaudvaron, sportpályán. (A bábkészítéssel összefüggésben.)

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A konstruálóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Bábkészítés.	Óriásbábok készítése papírból, egész alakos emberi figurák, túldimenzionált méretű, parányi lények (pl.: rovarok).
A kreativitás fejlesztése. Ismeretszerzés.	Ékszerkészítés.	Mi mindenből készülhet ékszer? – anyaglehetőségek az igazgyöngytől az elefántfüig. Jeltárgyak: karikagyűrű, pártá, széki kalap stb.
A fantázia fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más nemzetek és etnikai kisebbségek	Egyéni igények, stílus és hagyomány.	Varázserejű, sokfunkciós tárgyak készítése különleges küldetésekhez: mindent látó nagyító, távolbalátó sisak rostéllyal, útjelzők, iránytűk. Különböző kultúrák gyöngyfűzési, gyöngyszövési jellegzetességei. Lehetőségek: színnel, formával, számossággal operáló

kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékőrző magatartás fejlesztése.		vizuális ritmusok kialakítása a kétágú gyöngyfüzesek egyéni útjain. Testékszerek, testfestések, divatjelenségek és ezek eredete.
A megfigyelőképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A vizuális kifejezés szókincsének gyarapítása.	Az építészet kifejezőeszközei: méret, tömeg, tagoltság, anyag, környezet.	Természetes és organikus formák, valamint épületek megfigyelésével jellegzetes népi építészeti példák, épülettípusok. Agyagvár részeinek elkészítése páros, ill. csoportmunkában, a részek középkori várossá illesztése, terepviszonyok, tereptárgyak elhelyezése (lehetőleg külső térben). Rajzos épülettervek az agyagvárhoz.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A kooperáció fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Térképrajzolás.	Külső térbe készített közös város térképe és továbbgondolása társasjátékká megadott szabályok alapján.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése. A beszédkésztség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Ismeretszerzés.	Plakát és betű. Kép és szöveg.	Példák a plakát történetéből. A figyelemfelkeltés eszközei a plakátokon. Beszélgetések a plakátokról: milyen típusai vannak (csak szöveges, kép és szöveg együtt, közérdekű plakátok – pl. eboltásra felhívás, kulturális hirdetések, áru reklámok stb.). Melyik plakát kinek szól? (Ki a célközönség?)
A kooperáció fejlesztése. Az empátia fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Tárgykészítést, új technikát bemutató ábrások értelmezése.	Egyszerűen kivitelezhető, alacsony eszközigényű munkák lépéseinek megfejtése és követése a kész tárgyig, páros munkában. Egymás tanítása magyarázó rajzok utasításainak kiegészítéseivel.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI A 4. ÉVFOLYAM VÉGÉN

Életkorának megfelelően képes az alkotó, megfigyelésre, elemzésre vonatkozó feladatok értelmezésére.

Képes a tantervben meghatározott alkotási tevékenységek közül legalább a következőkre: élmény- és emlékkifejezés, illusztráció készítése; síkbáb és egyszerű jelmez készítése; egy tárgy modell utáni ábrázolása, jelek, ábrák készítése; egyszerű tárgyak alkotása.

Képes az újként megismert anyagok és eszközök tekintetében az alkotó tevékenységnek megfelelő, rendeltetésszerű és biztonságos anyag- és eszközhasználatra.

Alkotó tevékenysége során képes a legismertebb formák, színek, vonalak, térbeli helyek és irányok, illetve komponálási módok használatára, ezeket az ismereteket látványok, műalkotások olvasásába is be tudja építeni.

Felismeri a szobrászati, festészeti, tárgyművészeti, építészeti területek közötti különbségeket (pl. festészetben belül: arckép, csendélet, tájkép).

Korának megfelelően képes látványok, műalkotások néhány perces szemlélésére és megfigyeléseinek, gondolatainak, érzéseinek elmondására a tantervben meghatározott legfontosabb fogalmak használatával.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A rajzói munka során kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, a tanulók fejlődését segítő formatív értékelésnek, a biztatásnak, a fejlődést segítő kritikai észrevételeknek. Ez szinte kizárólag szóbeli, de a tanár gesztusai, mimikája is fontos tényező lehet. Lényeges, hogy a gyerekek megőrizték a kezdeti motiváltságot, hogy örömteli legyen számukra az alkotás, hogy „játszva tanuljanak”. Jellemző a tantárgy értékelésére a formatív (fejlesztő) értékelési funkció.

Amire figyelünk, amit értékelünk az a szemlélet, a vizuális gondolkodás érési folyamata, és az alkotóképesség bontakozása. A vizuális nevelés tevékenységformái a szöveges értékelés szempontjából: a kifejezés, a tárgy és környezetkultúra, a vizuális kommunikáció, az anyag- és eszközhasználat technikai fejlődése. A gyermek az élményeiből táplálkozó kifejező képekben a személyiségét valósítja meg. Ezért ezek értékelésekor nem közös követelményekhez, hanem alkati sajátosságaihoz, fejlettségi szintjéhez tudunk viszonyítani. A tárgy- és környezetkultúra tevékenységi körében már több az oktatási feladat. A teljesítményben a funkcióra való alkalmasságot vizsgáljuk képi úton, illetve szóban is. A szóbeli értékelés általában a tanító feladata, de már a kezdeti szakaszban kérjük ki a tanulók véleményét is munkáikról. A vizuális kommunikáció képességének készségei nem csak a rajz tantárgyban alakulnak ki. Amikor bármely tantárgy ismereteinek átadása vizuális úton történik, akkor szükséges, hogy a visszamondás is képi (ábrázolások, rajzos, ábrás) legyen. A megjelenítés készségének szintje jól látható.

A tanulói munka év végi szummatív értékelése a *munkafolyamat* (a fejlődés) és a „*végző produkció*” (az aktuális teljesítmény) alapján történhet. Az értékelés a tanuló aktuális teljesítményét, fejlettségét veti össze az elvárható, a kívánatos normákkal, fejlettségi kritériumokkal. Erre vonatkozóan a *továbbhaladás feltételei* adnak támpontot az értékelést végző tanítónak. Az értékelés akkor éri el célját, ha segíti a tanulókat a velük szemben támasztott követelmények megértésében, esetleges hibáik, hiányosságaik javításában, önmaguk fejlesztésében.

A TANULÁSHOZ SZÜKSÉGES TANESZKÖZÖK ÉS EGYÉB FELTÉTELEK

Rajztábla • rajzlap • grafitceruzák • akvarellfesték • tempera (vagy akril) festék • ecsetek • tus • rajztoll • filctoll • pittkréta • rajzszen • Fixatív • agyag • mintázófa • olló • papírvágó kés • papírragasztó • triplex karton • hullámkarton lemez • pauszpapír • vizes alapú linónyomó festék • festékező gumihenger.

Feltétlenül szükséges: Jól megvilágított (lehetőleg természetes fénnel) tanterem, vízvétel lehetősége, elsötétítés lehetősége; az eszközök anyagok tárolásához zárható szekrény; diavetítő vagy projektor; az érettségi teljes képanyaga; művészeti könyvek, folyóiratok, diasorozatok.

Továbbá a lehetőségek függvényében: videolejátszó + monitor; digitális fényképezőgép, fényképezőgép-állvány, számítógép, printer, szkennel.

MŰVÉSZETEK

DRÁMA ÉS TÁNC

Választható modultárgy

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1-4 évfolyam

BEVEZETŐ

Dráma és tánc – választható modul tantárgy

1–2. évfolyam

Általános irányelvek és célkitűzések az 1-2. évfolyamon

A tantárgyi modul célja, a felszabadult örömet nyújtó játéklehetőség megteremtése, melynek gyakorlatai és játéakai során lehetőség adódik a tanulók saját teljesítményükhöz képesti optimális haladáshoz, különféle készségeik és képességeik területén. Az egész osztályos, és a kiscsoportos, páros és egyéni játékok és gyakorlatok sora, mind az egyén különféle megnyilvánulását igényli, mely az iskolába lépő gyermekek önbizalmának növelését eredményezi.

A játékelmény megteremtésén túl, a második év során a játékokban és gyakorlatokban való tudatosabb részvétel, azaz a játék egy magasabb szintű befogadása, és ennek megfelelő tanulói megnyilatkozás lesz a cél. Ennek érdekében olyan gyakorlattípusok kerülnek be a témakörök közé: amely a koncentráció, a figyelemösszpontosítás, a térbeli tájékozódás, az improvizáció, a beszédkészség, az érzékelés fejlesztésére irányul, valamint a színházi formanyelv elemeinek bevezetése is megjelenik, mint a tárgy egyik legfontosabb fejlesztési területe. A dráma és tánc keretein belül is fontos célkitűzés az ismeretek megszerzése, de ezek megszerzésének legfőbb elve a tevékenység központúság.

Általános fejlesztési követelmények az 1–2. évfolyamon

A csoportos játékhoz és a megjelenítéshez szükséges képességek és készségek

Rögtönzési és együttműködési képesség

Ismeretszerzési, tanulási és problémamegoldó képesség, kifejezőkészség

Megismerő befogadóképeség

A fejlesztési követelményekhez rendelt témakörök feldolgozására álló óraszám keretében lehetőség nyílik a gyerekek olyan jellegű komplex fejlesztésére, mely által a tanulók a mindig örömet és izgalmat jelentő játékok és gyakorlatok sokaságán keresztül kommunikációs képességeik, térbeli tájékozódási képességeik, rögtönzési és együttműködési képességeik, kifejezőkészségük, önismeretük és a társak ismerete érzékelése a saját fejlettségüknek megfelelően fejlődik. Mindez kapaszkodót ad a kultúra értékeinek befogadáshoz, valamint olyan közösségi élményt nyújt, mely az összetartozás érzését teremti meg.

A tantárgy célja

A gyermekkori társas kapcsolatok megismerése, azokban való eligazodás és az együttműködés képességének kialakítása fejlesztése,

- a társas kapcsolatok gyakorlása különböző élethelyzetekben,
- az emberi érzelmvilág megismerésének elősegítése, az érzelm kifejezés különböző módjainak gyakorlása, ismert és spontán helyzetekben egyaránt,
- a szöveg mögötti vagy szöveg nélküli kommunikációs lehetőségek, formák meg- és felismerése, megértése, megtanulása (pl. testbeszéd, egyéb metakommunikációs jelrendszer stb.),
- művészeti alkotások (pl. színházi darab), táncformák, táncfajták megismerése, jelentéshordozó és érzelmközvetítő szerepük, megértése, elfogadása stb.

1-2. évfolyam

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
	<i>1. évfolyam</i>	<i>2. évfolyam</i>
ÉVI ÓRASZÁM	10	12
Érzékelő játékok	1	-
Utánzó játékok.	1	1
Mondókák, kiszámolók, találós kérdések.	2	1
Kreatív játék a tárggyal.	1	1
Bábkészítés, bábjáték.	-	1
Fantáziajátékok.	1	1
A dramaturgia alapjai.	-	1
Szerepjáték tárgyakkal.	1	1
Improvizáció.	1	1
Történet feldolgozása.	1	1
Vers befogadása.	-	1
A színházi előadás.	1	2
Összesen	10	12

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredményei
Egyensúly-, ritmus - és térérzékelés. Színek, hangok, formák, anyagok érzékelése, felismerése.	Érzékelő játékok. Tájékozódás a térben emberi hangok és tárgyak által adott hangok alapján.	Tájékozódás bekötött szemmel a társak hangjának segítségével. <i>(Erre csörög a dió.)</i> Tájékozódás bekötött szemmel egy társ hangjának a segítségével. (Egy bekötött szemű játékos megkeresi társát, aki egy-két hangot ad neki segítségül.) Tájékozódás bekötött szemmel bármilyen hang segítségével. (Előző forma, de a keresést egy papír zörgése, egy tollkupak leesése, egy dobütés, azaz egy tárgy által előidézett hang segíti.) Társ felismerése bekötött szemmel tapintás segítségével. Testrészek megérintése párokban, egymással szemben állva, bekötött szemmel. (Fül, orr, haj, váll stb.) Tárgyak felismertetése bekötött szemmel. (Pár egyik tagja bekötött szemmel, társa kezébe ad egy tárgyat, amit fel kell ismerni.)	A tanuló részt vesz irányítóként is és bekötött szemmel is a játékban.
Egyszerű mozgások és tartáshelyzetek utánzása. Állatmozgások és állathangok utánzása. A játékbátorság kialakítása.	Utánzó játékok. Állatmozgások, és -hangok, mozgástempók, cirkuszi foglalkozások utánzása.	Állatmozgások, állathangok utánzása az egész osztály által, valamint kis csoportokban különböző hangulatú állatseregek megjelenítése (dühödt oroszlánok, békésen kapirgáló tyúkok, menekülő őzek, lustán pihengető majmok stb.). Mozgástempók megjelenítése az egész osztállyal (sétálás, ballagás, botorkálás, sietés, rohanás, kocogás, szaladás, futás stb.). Foglalkozások megjelenítése, kis csoportokban cirkusz bemutatása (a bohóc, a légtornász, a bűvész, a zsonglőr, a kötéltrancos, az idomár stb.	A tanuló részt vesz az egész osztály, illetve a kis csoportokban történő mozgásos tevékenységekben, és mozgásával, tekintetével, gesztikulációjával kifejezi mindazt, amit az adott téma megkíván.

		mozgásának utánzásával).	
Memória- és koncentrációs képességek fejlesztése. Kiszámolók, mondókák ismerete. Mozgásos és szöveges figyelemfejlesztés. Népi gyermekjátékok ismerete.	Mondókák, kiszámolók, találós kérdések. Ritmikus játékok, mondókával, dallal. Gyermekjátékok motívumainak megismerése.	Kiszámoló megismerése (pl.: <i>Antanténusz</i> vagy <i>Lementem a pincébe</i> stb. népköltések) közösen. A megismert kiszámoló kísérése tapssal közösen (pl.: taps minden második szótagra vagy taps minden szó első szótagjára stb.). A megismert kiszámoló közös elmondása különféle szabályokkal (pl.: minden <i>a</i> hang helyett dobbantás, minden <i>e</i> hang helyett csettintés stb.). Közösen ismert népi gyermekjátékok eljátszása (pl.: <i>Lánc, lánc, eszterlánc</i> vagy <i>Bújj bújj, zöld ág</i> , vagy <i>Elvesztettem zsebkendőmet</i> , vagy <i>Ne nézz hátra jön a farkas.</i>)	A tanuló a társaival közösen mondja a kiszámolót, s részt vesz a hozzá rendelt ritmusjátékokban. Továbbá részt vesz a népi gyermekjátékokban a szabályok és szövegek ismeretével.
Kreatív játékok tárgyakkal. A tárgyak nem rendeltetésszerű használata által a fantázia és az ügyesség fejlesztése.	Kreatív játék a tárggyal. Tárgyak átalakítása, megváltoztatása-tárgyanimáció. A labda nem labdaként való használata.	A kislabda nem labdaként történő használata az egész osztállyal, a gyerekek ötletei alapján, improvizációra épülve. (Miként kellene kézbe venni és használni, ha a labda nem labda, hanem kavics, hógolyó, szilvás gombóc stb. lenne?)	A tanuló részt vesz az egész osztály, illetve a kis csoportokban történő tevékenységekben.
Bábkészítés, báb alkalmazása a játékban.	Bábkészítés, bábjáték. Síkbáb készítése sablonok alapján, bábjelenetek improvizálása.	Síkbábok készítése különböző sablonok (figurák) alapján az egész osztály részvételével. Kiscsoportok által rövid jelenetek kitalálása és bemutatása a bábok használatával. Páros jelenetek kitalálása és bemutatása a bábok használatával.	A tanuló tanári segítséggel elkészít egy síkbábot, és részt vesz a kiscsoportos és páros jelenetek kitalálásában, bemutatásban.
Fantázia fejlesztése közös alkotási folyamatban, létező vagy képzeletbeli lények megjelenítésével.	Fantáziajátékok. Állapotok, érzelmek kifejezésére alkalmas lények, gépek kitalálása.	Nevetőgép, sírógép megalkotása az egész osztály által, valamint kiscsoportokban bármilyen hangulatkifejező gép megalkotása és bemutatása működés közben, esetleg különleges állomások kiemelésével. (Ilyen, mikor felébred, ilyen, mikor siet,	A tanuló részt vesz az egész osztály, illetve a kis csoportokban történő tevékenységekben.

		stb.)	
A mese legalapvetőbb szerkezeti elemeinek ismerete. A főhős és a szereplők megkülönböztetése egy mese alapján.	A dramaturgia alapjai. A kezdet és a vég, valamint a főhős és a szereplők megkülönböztetése A csillagszemű juhász c. mese felhasználásával.	A mese közös megismerése (pl.: A <i>csillagszemű juhász</i> – népmese). A mese helyszíneinek sorba vétele közösen. A mese szereplőinek sorba vétele közösen. A mese főhősének kiválasztása és a választás indoklása, azaz mi különbözteti meg a főhőst a többi szereplőtől? Kiscsoportos jelenetek kitalálása és bemutatása arról, vajon a juhászlegény miért nem volt hajlandó azt mondani a királynak: „Adj Isten egészségére!”	Résztvétel a mese megismerésében, az elemzést segítő közös beszélgetésben, és a kiscsoportos jelenet létrehozásában.
Tárgyhasználat a szerepjáték során. Fantázia fejlesztése a dramaturgiai ismeretek tudatos használata mellett.	Szerepjáték tárgyakkal. Játék a tárgyak megváltoztatása nélkül. Játék megváltoztatott tárgyakkal.	Gyümölcsök és zöldségek használatával történetek kitalálása és bemutatása kis csoportok által, valamint megbeszélése az egész osztály által. (Kik ők? Mi a nevük? Hol vannak? Mi történik velük? Mit mondanak egymásnak? Milyen a hangulatuk? Mivel kezdődik a jelenet? Mi vége?) Mindezek pontosítása után a jelenetek újra eljátszása, reprodukálása, de a megbeszéltek szerinti pontosításokkal. A gyümölcsöket és zöldségeket tanári segítséggel ki-ki tetszés szerint eltörheti, feldarabolhatja, becsomagolhatja, stb., majd új formájában ismét szerepelteti egy új történetben.	A tanuló részt vesz a történetek kitalálásában, mások jeleneteinek elemző megbeszélésében, valamint a megbeszélteken elhangzottakat beépíti a jelenet újrarájátszásában, továbbá a megváltozott állapotú és külsejű tárgyakat egy új helyzetben szerepelteti.
Csoportos, közös improvizáció tanári irányítással.	Improvizáció. Improvizáció kötött formákban, kötött témákban. Tabló és rögtönzések jelenetek.	Közösen állóképek (tablók) bemutatása különféle címekkel. (Elmarad a nyári szünet! Új fiú jön az osztályba.) Kiscsoportos tablók bemutatása különféle címekkel. (Vidáman labdázó gyerekek. A labdát elvette egy nagy fiú és kilyukasztotta.) Kiscsoportos rögtönzések jelenet egy-egy szereplő lecserélésével. (Pl.: Egy család tagjai a jelenet szereplői: apa, anya, nagy fiú,	A tanuló részt vesz a tablók és a jelenetek rögtönzésében is.

		középső fiú, kislány. Reggel otthon, ébredés után, vasárnap. A jelenetet a pedagógus időnként megállítja, és lecserél egy-egy szereplőt, helyette más folytatja tovább a játékot.)	
Egyszerű magatartásformák felismerése, megjelenítése.	Történet feldolgozása. Tamkó Sirató Károly <i>Pávián</i> című versének megismerése. illetve a Terembura nevű pávián magatartásának, jellemének meghatározása az egész osztály által.	A pávián elképzelése és megjelenítése kis csoportokban, hétköznapi helyzetekben. (Hogyan játszik a testvérével? Hogy viselkedik a buszon? Mit csinál az órák közötti szünetben?) Vajon mitől lett ilyen ez a pávián? Kiscsoportos jelenetek kitalálása és bemutatása.	A tanuló részt vesz a vers megismerésében és kis csoportos jelentekben.
Vers befogadása, elmondása. Az érzékelés fejlesztése.	Vers befogadása. A vers befogadását segítő játékok, gyakorlatok, A vers közös megismerése (pl.: József Attila: <i>Altató</i>)	Közös megbeszélés. (Ki a vers hőse? Ki kérleli versszakonként, hogy aludjon el? Miért? Mi mindennel győzködi?) Fantáziajáték az egész osztály által. (Lehunyja mindenki a szemét néhány percre, majd a hallott hangok, zörejek felidézése. Lehunyja mindenki a szemét néhány percre, majd azon hangok, illatok, anyagok felidézése, ami ki-ki esti elalvását jellemzi.) Egyéni beszámolók különös álmokról. Kiscsoportos jelenet kitalálása és megjelenítése egy-egy álmról. A vers elmondása különböző helyzetekben. (Pl.: Mond úgy, mintha te altatnád a kistestvéredet, de ő egyáltalán nem akar elaludni, vagy mond el úgy verset, mintha te a nagymama lennél, és nem is igazán szeretnéd ha elaludna az imádott unoka, stb.)	Résztétel a vers közös megismerésében, a különös álmokat bemutató beszélgetésben és jelenetekben, valamint a vers elmondása a kért a tanár által ismerttetett helyzet érzékeltetésének megpróbálásával.
A látott előadás megbeszélése a legalapvetőbb dramaturgiai ismeretek feltárása (főszereplő, szereplő, kezdet, vég)	A színházi előadás. Gyermeknek szóló színházi, bábszínházi előadás közös megtekintése.	Beszélgetés az előadásról (pl.: cím és történet kapcsolata, szereplők, helyszín, történet, kellékek, díszlet, jelmez, indítás, befejezés. Írásbeli munka: A legemlékezetesebb pillanat kiemelése, és fontosságának	A tanuló részt vesz a közös elemző megbeszélésen és meghatározza a legemlékezetesebb pillanatot.

		indoklása házi feladatban 3-4 mondat erejéig.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az 1-2. évfolyamon megjelölt témakörökben megfogalmazott tananyag olyan gyakorlatok sorozata, mely során a gyerekek

- játékkedvükről és játékbátorságukról,
- kreativitásukról,
- kifejezőképességükről,
- koncentrációképességükről,
- ritmusérzékükről és mozgáskészségükről adnak számot. Azaz értékelésükkor ezen tényezők figyelembevétele a legfontosabb.

BEVEZETŐ

3–4. évfolyam

Általános irányelvek és célkitűzések a 3–4. osztályban

A tantárgyi modul célja, a felszabadult örömet nyújtó játéklehetőség megteremtése, melynek gyakorlatai és játékaik során lehetőség adódik a tanulók saját teljesítményükhöz képesti optimális haladáshoz, különféle készségeik és képességeik területén. Az egész osztályos, és a kiscsoportos, páros és egyéni játékok és gyakorlatok sora, mind az egyén különféle megnyilvánulását igényli, mely az iskolába járó gyermekek önbizalmának növelését eredményezi.

A játékelmény megteremtésén túl a játékokban és gyakorlatokban való tudatos részvétel, azaz a játék egy magasabb szintű befogadása, és ennek megfelelő tanulói megnyilatkozás a cél. Ennek érdekében olyan gyakorlattípusok kerülnek be a témakörök közé: amely a koncentráció, a figyelemösszpontosítás, a térbeli tájékozódás, az improvizáció, a beszédkészség, az érzékelés fejlesztésére irányul, valamint a színházi formanyelv elemeinek bevezetése is megjelenik, mint a tárgy egyik legfontosabb fejlesztési területe. A dráma és tánc keretein belül is fontos célkitűzés az ismeretek megszerzése, de ezek megszerzésének legfőbb elve a tevékenység központúság. A tevékenységközpontúság mellett a harmadik évfolyamon már fontos cél az ismeretek megszerzése is – versek, novellák, népi játékok szabályai, szövegei, dallamai –, még akkor is, ha mindez játékokon és gyakorlatokon keresztül történik. A tárgy célja a negyedik évfolyamon a korábbi ismeretek, tevékenységek szintetizálása, azaz újratemtés egy magasabb szinten. A játékok szabályai gyarapodnak és bonyolultabbá válnak, ugyanakkor az ismeretek is bővülnek, és még az alkalmazási feltételek is nehezebbek. Itt már gyakori a páros tevékenység, ami elmélyültebb munkát tesz lehetővé, és mint megnyilatkozási, bemutatkozási lehetőség, még nagyobb kihívást jelent, mint a korábbi évfolyamokon.

Általános fejlesztési követelmények a 3–4. osztályban

A csoportos játékhoz és a megjelenítéshez szükséges képességek és készségek

Rögtönzési és együttműködési képesség

Ismeretszerzési, tanulási és problémamegoldó képesség, kifejezőkészség

Megismerő befogadóképesség

A fejlesztési követelményekhez rendelt témakörök feldolgozására álló óraszám keretében lehetőség nyílik a gyerekek olyan jellegű komplex fejlesztésére, mely által a tanulók a mindig örömet és izgalmat jelentő játékok és gyakorlatok sokaságán keresztül kommunikációs képességeik, térbeli tájékozódási képességeik, rögtönzési és együttműködési képességeik, kifejezőkészségük, önismeretük és a társak ismerete érzékelése a saját fejlettségüknek megfelelően fejlődik. Mindez kapaszkodót ad a kultúra értékeinek befogadáshoz, valamint olyan közösségi élményt nyújt, mely az összetartozás érzését teremti meg.

A tantárgy célja

A gyermekkori társas kapcsolatok megismerése, azokban való eligazodás és az együttműködés képességének kialakítása fejlesztése,

– a társas kapcsolatok gyakorlása különböző élethelyzetekben,

– az emberi érzemvilág megismerésének elősegítése, az érzelm kifejezés különböző módjainak gyakorlása, ismert és spontán helyzetekben egyaránt,

– a szöveg mögötti vagy szöveg nélküli kommunikációs lehetőségek, formák meg- és felismerése, megértése, megtanulása (pl. testbeszéd, egyéb metakommunikációs jelrendszer stb.),

– művészeti alkotások (pl. színházi darab), táncformák, táncfajták megismerése, jelentéshordozó és érzelmközvetítő szerepük, megértése, elfogadása stb.

3–4. évfolyam

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
	<i>3. évfolyam</i>	<i>4. évfolyam</i>
ÉVI ÓRASZÁM	14	15
Érzékelő játékok	2	2
Népi gyermekjátékok	1	1
Kreatív játék a tárggyal.	1	-
Ritmus-, hang- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentráció	3	3
Fantáziajátékok.	-	1
Improvizáció.	2	2
Történet feldolgozása.	2	2
Jeles napokhoz kapcsolódó hagyományok dramatikus feldolgozása.	1	1
A színházi előadás.	2	3
Összesen	14	15

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredményei
Egyensúly-, ritmus - és térérzékelés. Színek, hangok, formák érzékelése, felismerése.	Érzékelő játékok. Összetett több érzékterületre épülő gyakorlatok.	Saját színskála elkészítése és annak indoklása. Tükörjátékok. Titkos karmester. Kapujáték. Hétköznapi tárgyakból hangszerek készítése – koncert! Kézfelismerés- csukott szemmel. Üss a tenyerembe! (Csukott szemmel!) Ki szólít? – A hangadó felismerése csukott szemmel.	A tanuló részt vesz a játékokban, úgy is mint irányító, úgy is mint irányított.
Népi gyermekjátékok ismerete. Mozgásos és szöveges figyelemfejlesztés.	Népi gyermekjátékok, táncos alaplépések.	Népi játékok és táncos alaplépések közös megismerése. <i>(Szőlőpásztor, Kerek a káposzta, Fuss a házba,</i>	A tanuló részt vesz a népi gyermekjátékokban a szabályok és szövegek ismeretével.

		<i>Labdaütögető, Sótörés vagy Harangozójáték.)</i>	
Fantázia és mozgáskoncentráció fejlesztése közös alkotási folyamatban, létező vagy képzeletbeli tárgyak használatával megjelenítésével. Egyszerű mozgástechnikai, illetve alapfokú tánctechnikai elemek megismerése, használata, zenére.	Kreatív játék a tárggyal. Közös és páros mozgásgyakorlatok, kellék azaz tárgy használatával.	Közös mozgásgyakorlat zenére, melyben a résztvevők a tenyerükön tartva nyújtott karral egy-egy lapot állandóan mozgásban tartanak, szabadon irányítva a térben (pl.: valamilyen gyors vagy váltakozó tempójú klasszikus zene). Közös mozgásgyakorlat zenére, melyben a résztvevők az előző gyakorlathoz hasonlóan szabadon mozognak a térben, de már csak egy lap használatával, amit folyton átadnak a szembejövőnek. Közös mozgásgyakorlat, melyben a játszóknál nincs lap, de elképzelik, mintha lenne, és vinnék a tenyerükön. Közös mozgásgyakorlat, melyben a résztvevők elképzelik, hogy csak egy lap van, melyet átadnak a szembejövőnek. Közös mozgásgyakorlat, melyben a résztvevők azt képzelik el, hogy a képzeletbeli lap nem csak egy lap, hanem egy nagyon fontos levél, amelyben örömhírről értesítenek valakit, és azt gyorsan kézbesíteni kell. Közös mozgásgyakorlat, melyben a résztvevők azt képzelik el, hogy a képzeletbeli lap nem csak egy lap, hanem egy nagyon fontos levél, amelyben hadüzenet van, és azt gyorsan kézbesíteni kell, de kézbesítő ezt nem szívesen teszi (stb.). Páros néma és kellék nélküli jelenetek, amelyben a szereplők bemutatják, mivel ajándékoznak meg egymást.	A tanuló részt vesz a mozgásos tárgyhasználaton alapuló gyakorlatsorozatban, melynek eredményeként a fantáziáját és együttműködési képességét is használva rövid kötött mozgásos jelenteket tervez, próbál és mutat be.
Ritmusérzék, kiejtés, artikuláció, memória, koncentráció komplex fejlesztése	Ritmus-, hang- és beszédgyakorlatok koncentráció- és memóriafejlesztő gyakorlatokkal. Közös verstanulás. (Pl.: Weöres Sándor:	A vers elmondása úgy, hogy egy-egy szót egy-egy játékos mond a ritmus megtartásával. A vers elmondása kánonban.	Résztvétel a kötött gyakorlatsorozatokban a szabályok pontos figyelem összpontosításon alapuló betartása mellett.

	<i>Éren-nádon</i>, Szabó Lőrinc: <i>Nyár</i>, Kányádi Sándor: <i>Somvirággal</i>, <i>kakukkfűvel</i>.)	A vers elmondása némán – ki nem ejtett – és hangosan kiejtett szavak váltakozásával. A vers elmondása tapssal kísérve. A vers elmondása hangosan kimondott sorok és ki nem mondott, de tapssal végigkövetett sorokkal. A vers elmondása légzőgyakorlatként. Közös szósorozatok teremtése (pl.: 6 szín; 6 gyümölcsnév, 6 állatnév stb.). A szósorozat elmondása úgy, hogy egy-egy szót egy-egy játékos mond a ritmus megtartásával. Aki téveszt, kiesik. A szósorozat elmondása többszólamú kánonban. A szósorozat elmondása némán – ki nem ejtett – és hangosan kiejtett szavak váltakozásával. A szósorozat elmondása légzőgyakorlatként. A szósorozat elmondása szavanként, mindig egy-egy új stílusban.	
Fantázia fejlesztése a közös alkotási folyamatban.	Fantáziajátékok. Fantáziajátékok elképzelt személyekkel, elképzelt helyzetekben.	<i>Ingrid Sjöstrand: A felnőttek furcsák néha</i> című versének közös megismerése. Közös megbeszélés arról, hogy volt-e már valaki a vers főszereplőjével hasonló élethelyzetben. Jelenet tervezése és bemutatása kiscsoportban arról, hogy a szülők miként viselnék, ha ők is hasonló kellemetlen helyzetekbe kerülnének.	Résztétel a vers elemző jellegű megbeszélésében és aktív résztétel a kiscsoportos jelenetek tervezésében és bemutatásában.
Csoportos, közös és egyéni improvizáció. Az improvizáció elemző jellegű megbeszélése, mely során a jelent szerkezetére vonatkozó ismeretek rendszerezése történik.	Improvizáció. Improvizáció kötött formákban, kötött témákban. Improvizációs gyakorlatok egész osztály, kis csoportok, párok és egyedüli szereplők bemutatásával.	Sportjátékok a képzeletben az osztály közreműködésével (labdarúgás, kézilabda, kosárlabda stb.). Sportjátékok a képzeletben, kis csoportokban (úszás, kocogás, távgyaloglás, váltófutás stb.). Sportjátékok a képzeletben, párokban	Résztétel az improvizációs gyakorlatsorozatban, s az azt követő elemző megbeszélésben.

		(tollaslabda, tenisz, pingpong, sakk stb.). Forró homokon, mély hóban, csúszós jégen való járás megmutatása, egyenként, némán. Forró homokon, mély hóban, csúszós jégen való járás megmutatása párban úgy, hogy a pár egyik tagja némán bemutatja, miként megy végig (pl. a csúszós jégen), míg a pár másik tagja egyes szám első személyben, mintha ő csúszkálna a jégen, elmondja, mi mindent gondolhat a csúszkáló társa. Közös megbeszélés a látott rögtönzésekről. (indítás, befejezés, szereplők, helyszín, stb.)	
Tárgyhasználat a kiscsoportos szerepjáték során. Fantázia fejlesztése a színházi formai elemekre vonatkozó ismeretek tudatos használata mellett.	Történet feldolgozása a dráma eszköztárával. Janikovszky Éva: <i>Velem mindig történik valami</i> című novellája alapján az „elevenség” fogalmának körülhatárolása kiscsoportos jelenetek tervezésével és bemutatásával, melyben az alapvető színházi formai elemeket használják a játszó.	Novella vagy mese közös megismerése. (Pl.: Janikovszky Éva: <i>Velem mindig történik valami</i> című novellája.) Közös megbeszélés: Kik a szereplők? Hol történik a cselekmény? Mi történik? Közös megbeszélés arról, hogy melyik az öt pillanat, amelyik a legfontosabb a történetben, majd ezen pillanatok megmutatása állóképben; egy-egy képen szereplő figura gondolatának megszólaltatása. Közös megbeszélés arról, hogy mi az a szituáció, ami kiváltotta magát a történetet. (A Janikovszky-novella példáján: Miért mondta a tanító néni azt, hogy „eleven fiú”? Ez mit jelenthet?) Kis csoportok által kitalált és bemutatott jelenet, amiben bemutatnak a résztvevők egy-egy olyan helyzetet, ami azt bizonyítja, hogy egy fiú „eleven”, és amelyben egy-egy kelléket használhatnak (füzet, toll, könyv, labda, táska stb.). Közös megbeszélés a jelenetekről.	A tanuló részt vesz a novella közös értékelő megbeszélésében, részvétel a kiscsoportos jelentekben és az állóképekben.

		(Hogyan kezdődött? Mi volt a vége? Kik voltak a szereplői? Hol játszódott a történet? Miről szólt a történet? Mi volt a csúcspontja vagy fordulópontja?) majd ezen pillanatok megmutatása állóképben; egy-egy képen szereplő figura gondolatának megszólaltatása.	
Az ünnephez köthető szokások ismerete. Néhány locsolóvers ismerete. Fantázia és kreatív együttműködés.	Jeles napokhoz kapcsolódó hagyományok dramatikus feldolgozása. Húsvéti szokások, locsolóversek.	Néhány locsolóvers közös megtanulása. Közös megbeszélés keretében húsvéti szokások felelevenítése. Szokások régen és ma, összehasonlítás. Kiscsoportos jelenetek, melyek arról szólnak, hogy a Földre érkezik egy úrlény, aki éppen egy magyar faluban ér földet, ahol azt látja, hogy fiatalok a domboldalon tojásokat gurítanak, a legények vízzel teli vödörrel locsolják a leányokat, az idősök sonkával, tojással, kaláccsal kínálják őket. A jelenetekben az úrlénynek el kell mondani, mindez miért történik.	A tanuló néhány locsolóverset, azokat a szokásokhoz igazítva előad. Részt vesz a közös hagyomány felelevenítésre irányuló beszélgetésben, saját élményeit megosztja az osztályközösséggel, részt vesz a jelenetek létrehozásában, bemutatásában, elemző megbeszélésében.
A látott előadás megbeszélése a legalapvetőbb színházi formai elemek megfigyelésén alapuló ismeretek alkalmazása.	A színházi előadás. Gyermeknek szóló színházi, bábszínházi előadás közös megtekintése.	Beszélgetés az előadásról (pl.: cím és történet kapcsolata, szereplők, helyszín, történet, kellékek, díszlet, jelmez, indítás, befejezés, a szereplők jelleme, viszonyuk egymáshoz. Írásbeli munka: A legemlékezetesebb pillanat kiemelése, és fontosságának indoklása házi feladatban 5-8 mondat erejéig.	A tanuló részt vesz a közös alapszintű elemző megbeszélésen és meghatározza a legemlékezetesebb pillanatot.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A 3-4. évfolyamon megjelölt témakörökben megfogalmazott tananyag olyan gyakorlatok sorozata, mely során a gyerekek

- aktív, kreatív részvételükről
- népi játékok, és hagyományok ismeretéről
- koncentrációképességükről,
- ritmusérzékükről és mozgáskészségükről
- közösen dramatizált mese vagy novella ismeretéről
- és az elsajátított színházi formanyelvek ismeretéről és azok alkalmazásáról adnak számot. Azaz értékelésükkor ezen tényezők figyelembevétele a legfontosabb.

INFORMATIKA

INFORMATIKA

KEZDŐ SZAKASZ

3–4. évfolyam

BEVEZETÉS

3-4. ÉVFOLYAM

ÁLTALÁNOS IRÁNYELVEK ÉS CÉLKITŰZÉSEK A 3-4. ÉVFOLYAMON

A NAT felülvizsgálatának egyik fontos eredményeként a kerettantervben megvalósult az informatikai műveltséganyag reformja. Az oktatási folyamatban egyfelől a tartalmilag korszerű, a technológiai fejlődéssel lépést tartó ismereteket kell biztosítani, másfelől a mindennapi életünk szerves részévé vált, és egyre bővülő eszköztár gyakorlati alkalmazhatóságát – mind az oktatási környezetben, mind a tanulókat körülvevő külső világban – is el kell fogadtatni. Mivel az informatikai termékek átszövik világunkat, és a számítógép mellett intelligens eszközök sokasága jelent meg, és jelenik meg folyamatosan, és csak azok fogják tudni jól kihasználni az információs társadalom adta lehetőségeket, akik ismerősként, rendszeresen alkalmazzák ezeket az újabb és újabb eszközöket. Az új médiumok és a hozzájuk fűződő kapcsolataink minden korábban feltételezett elképzelésünkhöz képest gyökeresen átalakították világunkat. A műveltségfelfogás pragmatikus-praktikus irányba változott: ki kell alakítani az élethosszig tartó tanulás készségét, és ennek alapfeltételeként a tanulás iránti pozitív beállítódást. Az élethosszig tartó tanulás igénye az oktatási intézmények kapuin is bezörgetett. A tanulás iránti pozitív beállítódás viszont csak a multimédiával támogatott oktatási intézményi környezetben valósítható meg. A digitalizált taneszközök használata már eddig is formálta, de a jövőben alapvetően át fogja alakítani a közoktatást. Az iskolában klasszikus értelemben oktató tanár helyzete csaknem reménytelen, és a tanulni vágyó diáké sem rózsás: „a multimédiát használó gyermeknek éppen az oktatás kezdetén nem kis fáradságot jelent, hogy abból a rengeteg médiumból, ami őt éppen körülveszi, pontosan egyetlenre figyeljen, és csak egyetlenegyre koncentráljon - és ez az egyetlen médium rendszerint valamilyen idősebb úr vagy idősebb hölgy, aki kifejtve beszél, és ennyiben a modern médiával képtelen konkurálni" (W. Bergmann). A régi pedagógiai módszerek és eszközök már nem alkalmasak az ismeretközvetítésre sem. A gyorsan változó világ, a napi tájékozottság megköveteli a világháló használatát. A digitalizált taneszközök használata is egyre terjed, szinte nincs olyan tantárgy, amelynek ne lenne saját oktatási szoftverbankja. Persze azt is figyelembe kell vennünk, hogy nemcsak kifejezetten tananyagokat feldolgozó szoftvereket, hanem a szórakoztató elektronika egyéb eszközeit is sikerrel alkalmazhatjuk az oktatásban, nevelésben. Az elektronikus játékok éppen úgy, mint a különböző TV csatornák programjai - tapasztalati élmények formájában - részévé válnak a tanulási feltételrendszernek, és elég gondot okozhatnak az iskolák falain belül. Képes lesz-e az intézményi struktúra a rengeteg érzelmi és értelmi adat kanalizálására?

Az informatika tantárgy, amely magában foglalja a számítástechnikát, a multimédia, az internet- és a könyvtár használatát, hivatott első sorban arra, hogy rendet vágjon ebben a dzsungelben. Éppen ezért nagyon fontos a tantárgyi oktatás indítása. A bevezető foglalkozások hangulata, az érzelmi azonosulás vagy elutasítás életre szóló élményként megmarad. A diákok természetes kíváncsiságának, nyitottságának megőrzése, kezdeményező készségük, kreativitásuk hasznosítása több mint kívánatos. Némi túlzással azt is állíthatjuk, hogy ez a néhány óra szélesre tárhatja vagy akadályokkal töltheti meg a digitális kompetencia fejlesztésének sztrádáját. Itt dőlhet el, hogy diákjaink majdan elsajátítják-e az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Készek lesznek-e az: információ felismerésére, visszakeresésére, értékelésére, tárolására, előállítására, bemutatására és cseréjére; továbbá kommunikációra és hálózati együttműködésre az interneten keresztül? Képesek lesznek-e az információ megkeresésére, összegyűjtésére és feldolgozására, a kritikus alkalmazásra, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetésére? Az alsó tagozatos informatikaoktatás legfontosabb célja, hogy a diákok örömmel kapcsolódjanak be a virtuális világot megérteni, és okosan használni tudók „hálópolgárok” közösségébe.

A NAT 2007 jelentős módosításokat hozott az alsó tagozatos informatikaoktatás területén. Az első négy évfolyamon eddig projektként vagy kerettantervi modulként létező tárgyat egyenjogúsította, és a felsőbb osztályok fejlesztési követelményeinek szerkezetébe beillesztette.

A kimeneti kritériumait is úgy adta meg, hogy azok az ötödik évfolyamtól induló alapozó szakaszhoz szervesen illeszkednek. A kerettanterv informatikából lineáris szerkezetű, így - a matematikához hasonlóan – nagyon komolyan kell venni a számon kérést. Ez azonban nem okozhat gondot, mivel a géphasználat messzemenően támogatja a differenciált fejlesztést: ha van kellő számú gyakorló feladatunk, illetve megfelelő oktatóprogramunk, a gyengébben teljesítők felzárkóztatása viszonylag egyszerűen megoldható.

Ugyanakkor a harmadik évfolyamon kezdődő és a negyedik évfolyam végéig tartó, az ún. kezdő szakasz, más vonatkozásban az első évfolyamon kezdődő és a második évfolyam végéig tartó bevezető szakasznak felel meg, hiszen ez a periódus valójában az informatikai írni-olvasni tudás, a digitális eszközök használatának a kezdete. Itt ismerik a számítógépes nyelv betűkészletének egy részét, itt alkotják az első „szavakat”, a legegyszerűbb algoritmusokat. És itt éri őket az az élmény, hogy igaz mondatokat is tudnak állítani, a tervezett program működik.

Általános fejlesztési követelmények a 3-4. évfolyamon

Az általános fejlesztési követelmények szerkezete a NAT 2007 szerint:

1. Az informatikai eszközök használata

2. Informatika-alkalmazói ismeretek

2.1 A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására

2.2 Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, keresés az adatbázisban

3. Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)

3.1 Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása

3.2 Algoritmizálás, adatmodellezés (a hétköznapi életben és az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részleteinek felismerése és különféle formákban történő megfogalmazása)

3.3 Egyszerűbb folyamatok modellezése, a paraméterek módosítása

4. Infokommunikáció

4.1 Információkeresés, információközlés

4.2 Információs technológián alapuló kommunikációs formák

5. Médiainformatika

6. Az információs társadalom

7. Könyvtári informatika

Ennek megfelelően:

A tanuló ismerje meg az informatikai eszközök használatának szabályait, tartsa be a számítógépes környezet, a gépteremben végzett munka előírásait

A balesetek megelőzése érdekében a tanári utasításokat pontosan betartva, fegyelmezetten dolgozzon.

Sajátítsa el a számítógépnek és perifériáinak kezelési tudnivalóit:

a számítógép bekapcsolásának és kikapcsolásának helyes sorrendjét

a hálózatba való bejelentkezés menetét (azonosító, jelszó) és a kilépés folyamatát.

Vegye észre a számítógép sokoldalú alkalmazhatóságát, és azt is, hogy hálózat esetén e lehetőségek kiszélesednek, új probléma megoldási lehetőséget nyújtanak a felhasználók számára. Válgé igényévé az informatikai környezet célszerű felhasználása.

Legyen képes játékos didaktikai szoftverek, a több érzékszervre ható, de egyszerű kezelésű, „felhasználóbarát”, gyermekeknek készített multimédia-programokon keresztül a számítógéppel való interaktív kapcsolattartásra.

Ismerjen meg számítógépes oktatójátékokat, olyan nyitott programok, amelyekkel alkotni lehet.

Törekedjen önálló számítógépes alkotások elkészítésére (szövegek, rajzok, animációk, dallamok, stb.)

Szerezzen jártasságot a megismert szoftverek kezelésében, ismerje meg annak kezelőfelületét, menürendszerét, legfontosabb funkcióit.

Tudjon minta után egyszerűbb dokumentumokat (pl. faliújság-szöveg, felirat, plakát, illusztráció) létrehozni. Legyen igénye az esztétikus külalak kialakítására

Gyűjtsön adatokat a mindennapi életből, törekedjen ezek megkülönböztetésére, lejegyzetelésére, adott szempont szerinti rendezésére.

Keressen a különböző tantárgyakhoz kapcsolódóan tematikusan adatokat, illetve szerezzen információkat az iskolában vagy otthon rendelkezésre álló dokumentumokból.

Értse meg, hogy az információknak változatos megjelenési formája van. Legyen képes a különféle módon megjelenő információt felismerni (szöveg, ikon, kép, hang...), értelmezni, és szerezzen jártasságot az információk kezelésében. Lássa, hogy nem öncélúan gyűjtötte az adatokat, kereste az információkat, tapasztalja meg, hogy ezeket felhasználják. Érezze az információszerzés és feldolgozás gyakorlati hasznát, előnyeit

Ismerjen fel és értelmezzen mindennapi algoritmusokat, és tudja annak adatait, folyamatát megfelelő eszközkészlettel rögzíteni, leírni. Vegye észre az algoritmusokban a sorrend fontosságát, értse meg az ismétlések szerepét és a változások mértékét. Törekedjen önállóan algoritmusok készítésére vagy ezek értelmezésére. Tudjon megfelelő fejlesztőrendszer használatával egyszerű algoritmusokat a számítógép számára megfogalmazni.

Ismerkedjen meg a világháló információszerzési lehetőségével. Keressen fel a rendelkezésre álló böngészőprogrammal olyan honlapokat, amelyeket érdekesnek, szórakoztatónak tart, illetve az egyes tantárgyak ismeretszerzésében segíti őt. Tudja önállóan elérni az iskola honlapját, keressen kapcsolatot a diák honlapfejlesztőkkel. Legyen tudomása a világhálón való szörfölés kockázatairól, veszélyeiről is, és óvakodjon a túlzott számítógép-használat káros hatásaitól.

Ismerkedjen meg valamilyen gyermekújság internetes változatával. Tájékozódjon a média szerepéről, esetenként használja a hagyományos és modern eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidőben

Igazodjon el a könyvtár tereiben, állományrészeiben, tudja igénybe venni szolgáltatásait. Használja rendszeresen az iskolai könyvtárat. Ismerje és alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait és kövesse a könyvtárban való viselkedés normáit.

Tapasztalatai alapján lássa a könyvtár szerepét az ismeretszerzésben, a szabadidő tartalmas eltöltésében. Az iskolai könyvtár rendszeres igénybevételén túl ismerje meg és használja a lakóhelyi közkönyvtárat is.

A műveltségi terület fejlesztésének kiemelt területei a 3-4. évfolyamon

Az esélyegyenlőséget biztosító életvitelhez szükséges informatika eszközhasználati technikák elemi szintű elsajátítása

A gyermekek időnként párosan is dolgozzanak-alkossanak a számítógépnél, elosztva a feladatokat, ezzel is segítve az együttgondolkodást, a munkamegosztás kialakulását.

Az egyéni feladatmegoldáson alapuló géptermi tevékenységgel párhuzamosan az egyéni munkák eredményeit közösen értékeljük, a legjobb munkákat dicsérjük, jutalmazzuk, hasznosítuk.

Azok a gyermekek, akik otthon vagy másutt már találkoztak a számítógéppel, sőt esetleg használták is azt, ismereteiket osszák meg „kezdő” társaikkal, segítve azok első próbálkozásait.

A tantárgy célja

Az Informatika c. tantárgy egyik legfőbb célja olyan tanulási környezet kialakítása, amely segíti a felfedezést, fejleszti a kreativitást, a multimédiás kommunikációt, a távoli partnerekkel való együttműködést, az egyéni vagy csoportos munkát, a megszerzett tapasztalatok adaptációját, ezáltal erősíti az ismeretszerzést, a tudásanyag elsajátítását és a képességfejlesztést.

Mivel az informatikai eszközök alkotó használata és az informatikai eszközökkel elérhető szolgáltatások révén életminőség-javulás érhető el, az egyén érdeke, hogy időben hozzájusson a munkájához, életvitele alakításához szükséges információkhoz, hogy képes legyen azokat céljának megfelelően feldolgozni és alkalmazni. A digitális kompetencia birtoklásával elérhető érdekérvényesítés a tantárgy másik alapvető célkitűzése. A tanórákon megoldott feladatok, és a kapcsolódó otthoni munkák lehetővé teszik a megfelelő információszerzési, -feldolgozási, adattárolási, -szervezési és -átadási technikáknak valamint az információkezelés jogi és etikai szabályainak elsajátítását, ami közvetlen tantárgyi célként értelmezhető.

Cél továbbá annak bemutatása is, hogy figyelmet kell fordítani az informatikai ismeretek folyamatos megújítására, és ebben egyre nagyobb szerepet kell kapnia az intelligens és interaktív hálózati technológiának, valamint a vizuális kommunikációnak.

Végül azért is oktatandó a tárgy, hogy a földrajzi elhelyezkedésből, származásból és az anyagi lehetőségek különbözőségéből adódó esélyegyenlőtlenségek csökkenjenek, és az informatikai eszközök elterjedésével a nagyobb társadalmi nyilvánosság révén a demokratikus intézményrendszer működése erősödjék.

3. évfolyam

Éves óraszám: 37 - heti óraszám: 1

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Az informatikai eszközök használata	2	3	1	6
Informatika alkalmazói ismeretek	3	8	2	13
Infotechnológia	3	5	1	9
Infokommunikáció	1	2	0	3
Médiainformatika		2		2
Könyvtári informatika	1	2	1	4

Az informatikai eszközök használata (6 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
Ismerkedés az adott informatikai környezettel	A számítógépes tanterem különössége Teremrend Munka és balesetvédelem A számítógép és perifériái, A számítógép fő részei.	Irányított beszélgetés, pl: engedély nélküli géphasználat, a gép „megjavítása”, a problémás szituáció korrigálása „lefagyás” és ennek értékelése. a számítógép és a monitor helyes be- és kikapcsolása	a gépterem rendjének elfogadása a munka és balesetvédelmi előírások megértése.
A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül.	Az egér használata A billentyűzet használata.	Adatok kódolása, jelátalakítása. Kódtábla fogalma. Billentyűzet	Billentyűzeten található jelek ismerete, szöveg begépelése. Speciális

	Egyéb adatbeviteli eszközök megismerése	használata, billentyű kombinációk. Gépelés gyakorlása. Egyéb eszközök használata, pl. játékkonzol, kormány, vonalkód olvasó, scanner működése.	billentyűk ismerete, használata. Egyéb beviteli eszközök felismerése, működési elvének megértése.
Számítógépes játékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismertetése	Fejlesztő játékok	A rendelkezésre álló oktatójáték programok, egyszerű fejlesztő szoftverek alkalmazása	Lehetőleg minden órán 5-10 perc játék

Informatika alkalmazói ismeretek (13 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
2.1 A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására	Egyszerű rajzos dokumentumok készítése Személyes dokumentumok készítése Egyszerű zenés alkalmazások, animációk elkészítése és használata A feladat megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata	Rövid szöveges dokumentum készítése. A szöveg begépelése, javítása, színezése önállóan, mentése és nyomtatása segítséggel Egyszerű rajzok, ábrák, elkészítése. A rajzos dokumentum nyomtatása. Mintafeladatok, irányított feladatok megoldása. Tanári demonstráció (pl.: kivetítéssel), a technikai kérdések megoldásában. Szövegkezelés fontos feladatainak nyomon követése a gyakorlati munka során.	Készítsen a számítógéppel: egyszerű rajzos dokumentumokat, az iskolai és mindennapi élethez kapcsolódó tematikus rajzokat, szövegeket. Mentse el és nyomtassa ki segítséggel. a dokumentumokat
2.2 Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, adatbázisban keresés	Közhasznú információforrások megismerése Pl. menetrend használata, (MAV) Adattábla felépítése, oszlopok sorok. Egy elem helye az adattáblában.	Adatok gyűjtése, értelmezése, csoportosítása és feldolgozása	Végezzen kereséseket, adjon meg feltételeket a találatok szűkítéséhez. Rendszerezze, csoportosítsa, értelmezze a kapott adatokat.

Infotechnológia (9)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
3.1 Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása	Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása Egyszerű problémák megoldása részben tanári segítséggel, részben önállóan.	állítások, kérdések, kérések, utasítások, parancsok, közvetlen és közvetett információ átadás, pl. beszédhelyzetek: párbeszéd meghatározott helyen, és vonalas telefon ill. mobil telefonon ill. skype-on	Tudjon példát mondani az információ különböző megjelenési formáira Tudjon egyszerű titkosírást készíteni, és az írást alkalmazni (kódolni és dekódolni)
3.2 Algoritmizálás, adatmodellezés	Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása Az algoritmusokban használt adatok értelmezése Mindennapi adatok leírása (pl. számok, szövegek, rajzok) Egyszerű, összetett keresések algoritmusai. Adatok csoportosítása, értelmezése, keresési feltételek megadása, programozási tételek alkalmazása	cselekedetek időbeli sorrendbe állítása kódírás Képek elemekre, algoritmusokra bontása tevékenység elemekre, algoritmusokra bontása Csoportok létrehozása, értelmezése, és feldolgozása: keresés algoritmizálása.	. Ismerje fel, fogalmazza meg, jegyezze le és/vagy játssza el a mindennapi élet algoritmusait Értelmezze és írja le az algoritmus adatait, logikáját (számmal, betűvel, rajzzal...).

Infokommunikáció (4 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
Információszerzés az internetről, irányított keresés	Keresőprogram használatának bemutatása Közvetlen kapcsolattartás (pl. chat)	Google, Yahoo, MSN,	web oldalak megtekintése együtt adatok, információk magtálálása, rendszerezése

Médiainformatika (2 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
Az új, informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismertetése	A digitális fényképezés bemutatása mobil telefonnal és összehasonlítása az „elődökkel” - a hagyományos fényképezőgépek két lehetőségével (negatív és diaposzitiv filmre rögzített jelek) és a hagyományos polaroid fényképezőgéppel	Négy osztálykép készítése és (ha van még régi típusú fotolabor, a negatívok és diaposzitivok előállítását is meg lehet mutatni – ha nincs, valamilyen filmet lehet erről fölhasználni) „visszanézése” (adó – kódoló – közvetítő – dekódoló – vevő kapcsolat modell konkrét bemutatása) A kódolt információ megőrzésének kérdése Az információ tárolás korlátainak kérdése További példák: higanyos és digitális lázmérő, mechanikus szerkezetű, kvarckristályos, digitális kijelzésű órák, stb.	Értse meg, hogy minőségi változást jelent a digitális eszközök használata

Könyvtári informatika (4 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban	Az iskolai könyvtár tér- és állományszerkezetében való eligazodás A főbb dokumentumfajták megkülönböztetése, tartalmának és adatainak megállapítása	Tanóra az iskolai könyvtárban A szolgáltatások – a helyben olvasás és kölcsönzés szabályai, audiovizuális eszközök	Tudja aktívan használni a könyvtár gyermekirodalmát a tanulásban. Tudjon célszerűen információt keresni adott könyvtári környezetben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- az egyéni tevékenység megfigyelése és közvetlen vagy (ha dicsérhető) nyilvános szóbeli megbeszélése,
- az elkészített dokumentumok előre megadott szempontok szerinti elemzése és értékelése,
- a gyűjtőmunka bemutatása, közös értékelése,
- játékos feladatlapok, „tudáspróbák” összeállítása, pl. hiányzó szavak beírása, kép és szöveg összekapcsolása, kifejezések csoportosítása, kakukktójas kiválasztása,
- a tanév végi szöveges értékelés a tanév során végzett időszakos ellenőrzések eredményein alapuljon.

Milyen mértékben felelt meg az alábbi követelményeknek:

- Ismerje a számítógép üzemeltetésének rendjét.
- Ismerje és tartsa be az egészség-, vagyon- és balesetvédelemmel kapcsolatos szabályokat.
- Tudjon egyszerű folyamatokat algoritmikus elemekre bontani.
- Tudjon a megismert programokkal egyszerű produktumot (szöveget, rajzot) létrehozni.
- Ismerjen és értelmezzen egyszerű jeleket, piktogramokat.
- Ismerje a számítógép legfontosabb részeinek nevét, a legalapvetőbb informatikai fogalmakat.
- Tudja az alkalmazott programokat elindítani, használni, bezárni.
- Ismerje az alfanumerikus billentyűzetet, tudja az egeret kezelni.
- Alapszinten tudjon tájékozódni grafikus környezetben.

4. évfolyam

Éves óraszám: 37 - Heti óraszám: 1

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Az informatikai eszközök használata	2	3		5
Informatika alkalmazói ismeretek	2	9	2	13
Infotechnológia	3	6	1	10
Infokommunikáció	1	2		3
Médiainformatika	1	2		3
Könyvtári informatika	1	1	1	3

Az informatikai eszközök használata (5 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Újabb találkozás az adott informatikai környezettel	A számítógépterem rendje, egészségnevelés: megfelelő távolság a monitortól, egyenes hát, laza kar és csukló. Ismétlés: A számítógép részei. A gép. be- és kikapcsolása, program elindítása és bezárása. A billentyűzet és az egér használata.	A fontosabb billentyűk szerepének felidézése ismert szoftver segítségével	A gépterem rendjének elfogadása a munka és balesetvédelmi előírások megértése Tudja megnevezni a számítógép fő részeit és perifériáiból az általa használtakat, ismerje ezek funkcióit.
A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül	A monitor A felhasználói felület jeleinek, ikonjainak értelmezése	Monitor által létrehozott kép. Képfrissítés, képpontok, felbontás. Hogyan lehet a képernyőn látható jeleket	Legyen tájékozott a számítógép grafikus felhasználói felületén, ismerje a használt ikonokat, tudjon önállóan futtatni

	Képernyő működésének elve. Egyéb kiviteli eszközök megismerése. Ablakkezelés. Gombok, listák, szövegmezők használata.	információvá alakítani. Egérkurzor a képernyőn. Ablakok tulajdonságai, beállítások, előforduló párbeszédpanelek használata.	programokat, igyekezzen minél kevesebb segítséggel kiválasztani és használni egyes menüelemeket.
Számítógépes játékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismertetése	Logikus gondolkodást fejlesztő játékok használata .	A tanár a tananyagot követve mutatja be az egyes funkciókat, vagy önálló feldolgozásra adja ki az anyagot	Legyen tisztában a környezetek közti különbségekkel, ismerje a gyakrabban használt alapszavak különböző környezetekben elérhető változatait

Informatika alkalmazói ismeretek (13óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
2.1 A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására	Egyszerű szövegyíró/szerkesztő és rajzoló program kiválasztása, elindítása Személyes dokumentumok készítése rajzzal, képpel, szöveggel. Egyszerű zenés alkalmazások, animációk elkészítése és használata .	Mintafeladatok, irányított feladatok megoldása. Tanári demonstráció (pl.: kivetítéssel), a technikai kérdések megoldásában. Rövid szöveges dokumentum készítése. A szöveg begépelése, javítása, betű, stílus és színválasztás A szövegkezelés fontos feladatainak (készítés, korrigálás, elmentés, visszatöltés, kinyomtatás) nyomon követése a gyakorlati munka során. Szövegbe kép, rajzba szöveg beillesztése.	Ismerje meg egy szövegszerkesztő és rajzoló szoftver alapvető szolgáltatásait, alkalmazásukkal tudjon egyszerű szöveges dokumentumot létrehozni, illetve ábrát, rajzot, illusztrációt készíteni. Tudja (segítséggel) munkáját elmenteni és visszatölteni, ill. kinyomtatni. Bátorításra merjen IKT eszközöket használva kísérletezni, saját ötletei alapján alkotni
2.2 Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, adatbázisban keresés	Adatok csoportosítása, értelmezése Egyes közhasznú információforrások, mindennapi adatbázisok megismerése Keresés indextáblázatok, lekérdezések alkalmazásával. Keresési eredmények rögzítése	Mindennapi adatok gyűjtése és lejegyzése (szöveggel, számmal, rajzzal). Az adatok, csoportosítása, válogatása, rendezése. Az egész számok, szövegek és rajzos adatok megkülönböztetése.	Tudjon adatokat gyűjteni, értelmezni (csoportosítani és rendezni) és feldolgozni a rendelkezésre álló adathalmazból. Adatkeresés, információgyűjtés. Egyes közhasznú információforrások, mindennapi adatbázisok megismerése.

Infotechnológia (10 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
3.1 Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása	Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása Egyszerű problémák megoldása részben tanári segítséggel, részben önállóan	több utasítás megjegyzése, végrehajtása. Részekből egész szintetizálása, egészből oszthatatlan elemekre bontás. Összetett folyamat tervezése strukturált programozással. Elágazások, feltételek teljesülése, nem teljesülése. Többször végrehajtott utasítások.	Gyűjtsön információkat változatos módon és forrásokból. Kódolja az információt beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel, mozgással, tapssal, hangjelekkel stb. Egyszerű problémára adjon megoldási javaslatokat, és gyakorolja a problémamegoldást informatikai eszközökkel
3.2 Algoritmizálás, adatmodellezés	Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása. Az algoritmusokban használt adatok értelmezése Mindennapi adatok rendezése (pl. számok, szövegek, rajzok). A rendezések logikai elvének megértése. Több rendezési elv megismerése.	Rendezések algoritmusának megismerése, megértése. Rendezések lejátszása, végrehajtása.	Ismerje fel, fogalmazza meg, jegyezze le és/vagy játssza el a mindennapi élet algoritmusait Értelmezze és írja le az algoritmus adatait (számmal, betűvel, rajzzal...). Hajtsa végre az algoritmust a számítógépen, és értelmezze az eredményt.

Infokommunikáció (3 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Információszerzés az internetről, irányított keresés	Ismert honlap meglátogatása. A kapott adatok letöltése, mentése, kezelése. Keresési eredmények rögzítése	Az iskolai honlap (esetleg más iskoláé) megtekintése http://www.egyszervolt.hu/ http://javacska.lib.unideb.hu/ http://www.elvira.hu/ http://www.okm.gov.hu/	A hatékony és céltudatos keresésben logikai kapcsolatok felismerése és alkalmazása. Web-oldalak keresése, megtekintése, ugrópontok használata

Médiainformatika (3 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az új, informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismertetése	Képek tárolásának lehetőségei. Hangok tárolásának lehetőségei. Média lejátszók használata. Képszerkesztők használata.	További ismerkedés az elektronikus multimédia lehetőségeivel. Hangzóanyagok, képek, animációk, filmek létrehozása, letöltése és/vagy lejátszása informatikai eszközökkel. Beszélgetés a hagyományos és virtuális világ jellemzőiről, eltéréseiről	Az eszközök kipróbálása (pl. videó, digitális fényképezőgép, kamera, DVD, elektronikus adattárak: könyv, lexikon, szótár, stb.)

Könyvtári informatika (3 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban	Az iskolai könyvtár tér- és állományszerkezetében való eligazodás A főbb dokumentumfajták megkülönböztetése, tartalmának és adatainak megállapítása	Segédkönyvek: lexikon, szótár, enciklopédia. Műfaji sajátosságaik, szerkezeti jellemzőik, a tájékozódásban betöltött szerepük. Segédkönyv nyomtatott és elektronikus formában A lakóhelyi könyvtár „fizikai” látogatása, az Országos Széchényi Könyvtár, OSZK http://oszk.hu és a Magyar Elektronikus Könyvtár http://mek.oszk.hu virtuális látogatása	Tudjon tájékozási feladatokat megoldani, (tények, adatok keresése az életkori sajátosságoknak megfelelő segédkönyvekben)

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- az egyéni tevékenység megfigyelése és közvetlen vagy (ha dicsérhető) nyilvános szóbeli megbeszélése,
- az elkészített dokumentumok előre megadott szempontok szerinti elemzése és értékelése,
- a gyűjtőmunka bemutatása, közös értékelése,
- játékos feladatlapok, „tudáspróbák” összeállítása, pl. hiányzó szavak beírása, kép és szöveg összekapcsolása, kifejezések csoportosítása, kakukktojás kiválasztása,
- feleletválasztásos kérdőív összeállítása és kitöltése.

Milyen mértékben felelt meg az alábbi követelményeknek:

- Ismerje a számítógép üzemeltetésének rendjét.
- Ismerje és tartsa be az egészség-, vagyon- és balesetvédelemmel kapcsolatos szabályokat.
- Tudjon egyszerű folyamatokat algoritmikus elemekre bontani.
- Tudjon a megismert programokkal egyszerű produktumot (szöveget, rajzot) létrehozni.
- Ismerjen és értelmezzen egyszerű jeleket, piktogramokat.
- Ismerje a számítógép legfontosabb részeinek nevét, a legalapvetőbb informatikai fogalmakat.
- Tudja az alkalmazott programokat elindítani, használni, bezárni.
- Ismerje az alfanumerikus billentyűzetet, tudja az egeret kezelni.
- Alapszinten tudjon tájékozódni grafikus környezetben.

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK TECHNIKA

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETŐ

Az *Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterületre* készült *Technika és életvitel* tantárgy kerettantervének célja és feladata az iskoláknak és a műveltségterületet oktatóknak biztos alapot nyújtani a kisiskolások személyiségfejlesztését szolgáló feladatok ellátásához.

Századunkra nélkülözhetetlenné vált az emberiség számára magas szintű technikai környezet. A technikai környezet jelenlegi színvonala (ipar, mezőgazdaság, közlekedés, távközlés, iskola, otthon, háztartás, szolgáltatás stb.) és a következő évtizedekre várható technikai fejlődés indokolja, hogy a ma iskolásainak ismernie kell a szűkebb és tágabb környezetük technikai összetevőit és azok összefüggéseit. Olyan kognitív képességekkel, intellektuális képességekkel, pszichomotorikus képességekkel, attitűdökkel kell rendelkezni a ma iskolásának, amelyek a jelenben és jövőjükben is elősegíti a konstruktív életvezetését.

CÉLOK ÉS FELADATOK

A tanulók életkorának, érdeklődésének, beállítódásának, egyéni adottságainak megfelelő módon, mértékben és szinten szükséges:

- A technikai felkészültséget kialakítani;
- Felkészíteni a mesterséges környezetben való *tájékozódásra* (múlt, jelen, várható jövő, térbeli változások);
- *Megismertetni* az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőit;
- Bemutatni az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai és etikai *értékeket*;
- Fejleszteni az *alkotóképességet*, amellyel a közvetlen környezet alakítható;
- Az alkotás élményének átélése, az alkotó munkatevékenység szellemi és fizikai folyamatának megismerése;
- A megszerzett ismeretek alapján elérni, hogy a tanulók tudatos szemléletévé és magatartásává váljon az emberi környezet és a természet *védelme* a technika segítségével is;
- A kritikus *fogyasztói magatartás* alakítása, fejlesztése;
- A *szintetizációs* képesség megteremtése;
- A megismertetett emberi tevékenységek, *szakmák, életpályák*, az átélt alkotások, a technikai beállítódás egyúttal pályaorientálók legyenek;
- Az *egészséges életvitellel* kapcsolatos szemlélet és magatartás fejlesztése.

A KERETTANTERV FEJLESZTÉSI FELADATAI, KOMPETENCIÁI

A kisiskolások előzetes tudása, tapasztalása, természetes érdeklődése alapján, a környezetről szerzett információi segítségével fejlessze, alakítsa, szintetizálja

- a technikai környezethez kapcsolódó ismereteket és magatartást;
- a természettudományok és azok alkalmazására vonatkozó kompetenciákat;

- az informatikai kompetenciát;
- a kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetenciát;
- az esztétikai-művészeti tudatosságot és kifejezőképeséget;
- az anyanyelv és szaknyelv használatát.

A közvetlen mesterséges környezet megismerése (lakás, iskola, közlekedés), a saját élményből adódó problémák technikai oldalának felismerése. A technikai érdekességek, találmányok megfigyelése. Az ember, technika és természet kapcsolatának felfedezése, megértése. Információ gyűjtése, feldolgozása az alkotó munkához.

Az emberi alkotás folyamatának átélése, egyre önállóbb tudatos szervezése. Személyes igények, szükségletek megnevezése. Az egyéni indíttatású probléma felismerése megfogalmazása. Gondolati tervek, később vázlatok készítése. Adott funkcióra tervezett munkadarabhoz szerkezet, anyag, munkamenet kiválasztása majd alkalmazása.

Különböztesse meg a tanuló a természetes és emberi alkotással létrehozott tereket, formákat.

A munka tiszteletére és becsületes munkavégzésre nevelés, mivel a technikai környezetünk rendszerei, a tudatos emberi munka eredményei.

Műszaki kommunikáció alapjainak elsajátíttatása: a terv megjelenítése, szóban, írásban, rajzban, anyagban, tárgyban. Rajzi algoritmusok, munkamenet értése, olvasása. Tájékozódás rajzolás alapján, térszemlélet fejlesztése. A terv, elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek.

A legegyszerűbb emberi szükségletek felismerése és a kapcsolódó technikai lehetőségek belátása, a funkció, forma, anyag, szerkezet, eljárás összefüggéseinek tapasztalati feltárása.

A rendeltetésnek, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő egyszerű megoldás kiválasztása és elkészítése mintakövetéssel, majd egyre inkább önállóan. Technológiai rend kialakítása. Jártasság az eszköz nélküli anyagalakításban és a legegyszerűbb eszközök használatában.

Konstruálás, kivitelezés: tárgyak, modellek, szerkezetek és agrotechnikai eljárások, háztartás és egészségügyi eljárások irányított és önálló megvalósítása.

Az alkotói és befogadói munka során, a következményekért felelős magatartás tanúsítása. Más véleményének figyelembevétele. Az önellenőrzés, önértékelés fejlesztése.

Fontosak a munkavégzési és tanulási szokások. Ezekkel megelőzhetőek a gyermekbalesetek. Jó testtartás segítheti az egészséges fejlődést. Elővigyázatosságra nevelünk az anyagalakításban. Gazdálkodásra az anyaggal, az energiával, a munkával és az idővel. A tantárgy tanulása hozzájárul kulturális örökségeink jellemző tárgyi, jelképi, szokásrendi sajátosságainak ápolásához.

Technikai szemléleten alapuló környezettudatos fogyasztói magatartást alakítunk.

A FEJLESZTÉSI FELADATOK MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ TARTALMI EGYSÉGEK

A mindennapi életben is hasznos ismeretek, tevékenységek, a természeti, a társadalmi és humán dimenziókkal rendelkező technikai kultúra fő területei:

Munkakultúra: anyagismeret, anyagmegmunkálás, eszköz, műveletek, alkotás folyamata, szervezés, gazdaságosság, ergonómia, baleset megelőzés. /pl. Anyagok és alakításuk témakörökben, Jeles napok projektekben/

Termelési kultúra: anyag, energia, információ (eredete, termelés, elosztás, fogyasztás, gazdálkodás). Agrotechnika, élelmiszeripar. /pl. Anyagok és alakításuk, modellezés témakörökben, jeles napok projektekben/

Háztartáskultúra: lakáskultúra, háztartási technológiák, háztartásgazdaság. /pl. Életvitel-háztartás, Anyagok és alakításuk témakörökben, Jeles napok projektek/

Környezetkultúra: tárgyi környezet, épített környezet, környezetgazdálkodás. /pl. Épített és szerelt modellek, Életvitel-háztartás, Technikatörténet, Közlekedési ismeretek témakörökben/

Közlekedéskultúra: közlekedési szabályok, közlekedési eszközök. /pl. Közlekedési ismeretek, Modellezés, Anyagok és alakításuk témakörökben/

Gazdálkodási kultúra: áru, piac, termszervezet, marketing, reklám, foglalkozási ágak, pályaorientáció, beruházás, befektetés, költség, haszon. /Anyagok és alakításuk, Életvitel-háztartás témakörökben/

Fogyasztói kultúra: kereskedelem, termékelemzés, pénzgazdálkodás, takarékoság /pl. Anyagok és alakításuk, Életvitel-háztartás témakörökben, Jeles napok projektekben/

Szabadidős kultúra: művelődés, szórakozás, szórakoztatás, játék. /pl. Anyagok és alakításuk, Életvitel-háztartás témakörökben, Jeles napok projektekben/

Információs kultúra: kommunikáció, információs gépek, információs rendszerek. /pl. Anyagok és alakításuk, Műszaki ábrázolás, Gépek, közlekedési ismeretek témakörökben/

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Az alapvető képességek, készségek, kompetenciák fejlesztésében a tanulói *tevékenységekre* kell építeni. Az ehhez felhasznált tananyagtartalmak megtervezésekor, valamint a feldolgozás tempójának meghatározásakor, a pedagógiai módszerek és eszközök kiválasztásakor a tanulócsoporthoz, illetve az egyes tanulók fejlődési jellemzői és fejlesztési szükségletei legyenek irányadóak.

A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában *élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló motiváló tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal kell közvetíteni az ismereteket, fejleszteni az alapképességeket, az életvitelhez szükséges alapvető képességeket.*

Módszertani alapelvek, a tanítási egységek (tanórák, témakörök, projektek) vezérfonala, hogy a tanuló az emberi alkotás folyamatát megtapasztalja, átélje, megismerje, értékelje és alkalmazza. (Igény-célkitűzés-tervezés-szervezés-kivitelezés-kipróbálás-ellenőrzés-értékelés-továbbfejlesztés).

Mindezekhez az önálló feldolgozás mellett célszerűen megválasztott projektek, kooperatív eljárási módok szükségesek.

Kiemelten javasolt a *Jeles napok* témakörök projektalapú feldolgozása. Ugyancsak alkalmas projektmódszerrel megközelíteni a komplex modellezési problémákat.

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez:

- a tanult ismeretek gyakorlatban való alkalmazása illetve adott feladathoz információk gyűjtése;
- az anyanyelv és a szakkifejezések használata;
- a tanuló által tervezett és kivitelezett munkadarab vagy modell milyen mértékben felel meg a funkciójának;
- a munkadarab vagy modell kivitele, esztétikussága;
- az alapvető műszaki kommunikáció alkalmazása;
- a munkahely rendje, a munkaszokások;
- a tanulók aktivitása, figyelme, kreativitása, önértékelése.

Az értékelésnek át kell szőnie az oktatási folyamat minden mozzanatát, sikerélményt biztosítónak, személyiségfejlesztőnek kell lennie.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Anyagok és alakításuk	15
2. Épített és szerelt modellek	6
3. Jeles napok	6
4. Életvitel – háztartás	5
5. Közlekedési ismeretek	5

1. ANYAGOK ÉS ALAKÍTÁSUK 1

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Környezetünk anyagai</i> Papír, fa, fém, műanyag.	A tanulók környezetében megfigyelhető természeti anyagok, feldolgozott anyagok tapasztalati megismertetése, egyszerű állapotváltoztatási módok (alakítás, formálás) elsajátíttatása.	A tanterem tárgyainak, taneszközök, játékok, ruházat stb. anyagainak játékos megfigyelése. Anyag–tárgy. Tárgy–anyag. Természetes anyagok – agyag, homok, fa, termések, levelek – érzékszervi vizsgálata.	Felismeri személyes használati tárgyainak anyagát.
<i>Képlékeny anyagok</i> Képlékeny anyagok fajtái, tulajdonságaik: lágy, puha, nyújtható stb. alakításuk és felhasználásuk összefüggései.	Mikromanipulációs koordinációk (két kéz össze-rendeztetése) fejlesztése. Anyagtulajdonság tapasztalása (könnyen alakítható, megmunkálható).	Anyagvizsgálat: agyag, gyurma, sógyurma tulajdonságainak felfedezése, érzéki megismertetése, természeti formák megfigyelése, gömbölyítés, sodrás, tekerés, csigavonal, lapítás, hengerítés, kúposítás, bemélyítés, szögletes formák alakítása. Becslés, méretre alakítás.	Felismeri az anyagösszetétel változtatása és, a tulajdonságváltozás kapcsolatát. Meg tudja megnevezni környezetének képlékeny anyagból készült tárgyait.

<i>Lágy papír</i> Papír hasznossága. Papír és természet kapcsolata. Papír érzékszervvel megállapítható tulajdonságai: vékony, vastag.	Tárgyak anyaga és használhatósága közti összefüggések felismerése. A szemmérték fejlesztése.	Anyagvizsgálatok: téphetőség, nedvszívó képesség, hajlíthatóság. Tépés és nyírás közti különbség megfigyelése. Felező, átló, sarok és részhajtogatás, merevítés.	Tudja, hogy milyen célra és milyen tulajdonságai alapján lehet a papírt felhasználni. Képes magabiztos eszközhasználatra, a munkafolyamatok felsorolására.
<i>Fa mint a természet kincse</i> A faág, hurkapálca tulajdonságai: hajlítható, törhető, rugalmas, rugalmatlan. Felhasználásuk.	Elemi munkaszokások alakítása (helyes testtartás, rend, pontosság, balesetvédelem). Esztétikus munka örömeinek, értékének kialakítása.	Hurkapálca, vékony lécek, faágak darabolása (tördeléssel, késsel), szerelése. Mérés összehasonlítással, azonos méretre alakítás.	Ismeri a fát, mint természetes anyagot
<i>Fonalak</i> Zsineg, fonal tulajdonságainak érzékelése. Felhasználásuk környezetünkben. Kézműves szakmák azonosítása.	Tapasztalatszerzés a természetes és mesterséges fonalszerű anyagok tulajdonságairól, ezek felhasználásáról. Szerkezet–tulajdonság–felhasználhatóság.	Anyagvizsgálat. Termékvizsgálat, érzékszervi megkülönböztetés. Fűzés, csomózás, sodrás.	Képes vonalszerű és lapszerű anyagok megkülönböztetésére a természetes és a technikai környezetben.

2. ÉPÍTETT ÉS SZERELT MODELLEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Épített modellek</i> Épített környezetünk elemei és az építőelemek hasonlósága. Építés síkban és térben.	Tájékozódás az új iskolai környezetükben. A természetes és az ember által alkotott tárgyak, terek elkülönítése, összehasonlítása. A tárgyak elemzési készségének kialakítása. Alapvető műszaki információk értése, olvasása, térérzékelés fejlesztése. Alakrajz, körvonalrajz közti különbség meglátása.	Elemcsaládok kirakása. Néhány elemből álló modell kirakása. Szerkezetek összeállítása minta, rajz, fénykép alapján. Tetszőleges elemszámú alakzat, építmény kirakása, felépítése egyéni ötletek alapján.	Képes építőelemek válogatására adott funkcióra. Tud egyszerű modellt megépíteni saját elképzelés alapján.

<i>Szerelőelemek</i> Szerelőelemek anyaga, alakja, fajtái. Oldható kötőelemek tapasztalati megismerése.	Konstruáló képesség alapozása Alakfelismerés, arányok mérlegelése. A környezetért érzett felelősség ébresztése, fejlesztése (iskola, otthon).	Szerelőkészlet elemeinek felismerése iskolai tárgyakon, a környezetben. Egyszerű modellek konstruálása szerelőelemekből. Oldható kötés létrehozása csavarozással.	Ismerje fel a csavarkötést környezetében. Képes laza és szoros kötés kialakítására különböző erő kifejtéssel.

3. JELES NAPOK 1

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Mikulás</i> Képlékeny anyagokról, papírról tanultak rendszerezése, alkalmazása, szintetizálása.	Kulturális örökségeink jellemző sajátosságainak ápolása.	Projekt módszer. Jelképek, dekorációs termékek készítése mintakövetéssel és egyéni elképzelések alapján.	Ismeri az ünnephez kötődő hagyományokat, az ünnep jelképeit.
<i>Karácsony</i> Különleges papírfajták. Képlékeny anyagokról, papírról tanultak rendszerezése, alkalmazása, szintetizálása.	A családi és a közösségi együttélés érzelmi és tartalmi erősítése.	Alaklemez használata, hajtogatási műveletek gyakorlása. Tárgytervezés, pl. egyszerű papírdíszek készítése.	Tudja alkalmazni a megismert anyagokat
<i>Farsang</i> Fárról, papírról tanultak rendszerezése, alkalmazása, szintetizálása. Jelmezek, jelképek.	A tanult ismeretek és tevékenységek szintetizálása egy ünnepi funkcióra.	Tervezés alapján vagy alaklemez alapján farsangi dekoráció, álarc.	Ismeri és alkalmazza a helyes munkaszokásokat, a munkarendet.
<i>Nemzeti ünnep</i> Fárról, papírról, fonálról tanultak rendszerezése, alkalmazása, szintetizálása.	Történelmi örökségünk jellemző sajátosságainak ápolása.	Jelképek tervezése, kivitelezése. Projekt módszer. Zászló és nemzeti színű masni készítése, anyagválasztás a kivitelezéséhez.	Érti és alkalmazza a rajzi algoritmusokat.
<i>Húsvét</i> Anyagok tulajdonságainak tudatos változtatása	Húsvéti szokások természeti és technikai elemeinek megkülönböztetése.	Tojásfestés, tojástartó készítése különböző mintákkal és motívumokkal.	Tud munkadarabhoz anyagot és kivitelezési eljárást választani.
<i>Anyák napja</i> Borítás.	Tudja felhasználni a már megismert anyagokat tulajdonságaik alapján.	Ajándékkészítés egyéni tervek alapján (kép, képkeret, asztaldísz).	Képes tárgyhöz anyag- és eljárásválasztásra a kivitelezéshez.

Tanult anyagalakítási eljárások rendszerezése, szintetizálása.			

4. ÉLETVITEL-HÁZTARTÁS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Otthonunk elrendezése (a szobám).	Felismertetni, hogy az otthon, a lakás, berendezési tárgyai, a ruházat a személyes holmi tudatos emberi tevékenység eredményei.	Szabadkézi alaprajz, berendezési tárgyak és anyaguk megfeleltetése.	Ismeri otthonának funkcionális helyiségeit, jellegzetes berendezési tárgyait; a napirendet, étkezési rendet.
Munkamegosztás a családban. Család, háztartás, házimunka. Önellátás.	Életkoruknak megfelelően vegyenek részt a családi munkamegosztásban.	Családi munkamegosztás megjelenítése szimbólumok alkalmazásával. Napirend tervezése.	Fel tudja sorolni a családtagok feladatait és saját otthoni tevékenységeit.
Táplálkozási szokások (étkezési rend). Terítés. Egészséges és kultúrált étkezés.	Megismertetni a kultúrált étkezés szokásait. Figyelem felkeltése az egészséges táplálkozás alapjaira.	Egészséges ételek, italok válogatása. Terítékek funkciója, anyaga.	Képes kultúrált étkezésre (evőeszköz, szalvétahasználat), személyes holmi megbecsülésére.
Tisztálkodás kötelező alkalmai. Munkahely tisztántartása.	Fejlesztzeni a személyes higiénia iránti igényt.	Alapvető higiénés szabályok gyakoroltatása.	Ismeri az egészséges életvitel alapvető szabályait.
Lakás növényeinek (állatainknak) ápolása, ezek technikai eszközei.	Egyszerű eszközök előnyeinek és veszélyeinek feltárása. Környezettudatos magatartás fejlesztése.	Növényápolás eszközei, eljárásai, algoritmusai.	Felelősségtudat a növényápolásban (kisállattartásban). Növények életfeltételeinek belátása.

5. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK 1

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Közlekedés résztvevői: gyalogos, jármű.	A helyi gyalogos közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szokások kialakítása.	Lakóhely és iskolakörnyék modellezése, közlekedési elemzése.	Ismeri a helyes és helytelen közlekedési magatartást.
Forgalomirányítás.	Gyalogos közlekedés veszélyhelyzeteinek tudatosítása.	Közlekedési jelzőtáblák színe, alakjuk alapján megkülönböztetésük. Gyalogos, úttest, járda, járdaszegély, gyalogátkelő.	Megismeri a gyalogos közlekedést irányító forgalmi jelzéseket. Az úttesten biztonságosan képes átkelni.
Közlekedés télen.	Azonosságok és különbségek felfedeztetése a különböző évszakok közlekedési veszélyeiben.	Közlekedési szituációk elemzése tapasztalás, megfigyelés alapján, modellezés terepasztalon.	Ismeri a téli közlekedés veszélyeit, azok elkerülésének módjait.

Közlekedés városban, falun.	A gyalogos közlekedés szabályai, gyalogosra vonatkozó tilalmak.	Veszélyt jelző, figyelmeztető, utasítást adó táblák megnevezése, funkciójuk megadása. Közlekedési lámpa, rendőri karjelzések.	Fel tudja sorolni a falusi és a városi közlekedés jellemzőit, a közlekedési jelzőlámpák színeinek jelentését.
Közlekedési tanácsok a nyári szünidőre.	Magabiztos, tudatos közlekedési magatartás kialakítása.	Közlekedési társasjáték. Szituációs játék (parkoló jármű, úttesten guruló labda, tömegközlekedés).	Képes az úttesten biztonságosan átkelni irányítással és a nélkül.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Nagyon jó

- Az eszközöket jól tudja használni.
- A munkafolyamatot el tudja mondani.
- Tud gyurmát formázni, papírt hajtogatni és csomót kötni.
- Önállóan tud építő és szerelőelemekből egyszerű alakzatot, szerkezetet építeni.
- Ismeri az ünnepekhez fűződő tevékenységeket.
- Egyszerű jelképek készítésében önállóan fel tudja használni a megismert anyagokat.
- A munkája pontos, tiszta és tetszetős.

Jó

- Az eszközöket tudja használni.
- Minta vagy rajz alapján tud konstruálni.
- A tankönyv ábrái, táblai algoritmus alapján el tudja mondani a műveleti sorrendet.
- Ismeri az ünnepekhez kapcsolódó tevékenységeket.
Kevés segítséggel képes adott funkcióra modellt/munkadarabot készíteni.
- Munkája pontos, tiszta.

Megfelelő

- Az eszközöket segítséggel tudja használni.
- Tanítói segítséggel meg tudja határozni a munkafolyamat sorrendjét.
- Segítséggel tud anyagot alakítani, szerelni.
- Munkája tiszta.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Anyagok és alakításuk	16
2. Épített és szerelt modellek	6
3. Jeles napok	6
4. Életvitel-háztartás	5
5. Közlekedési ismeretek	4

1. ANYAGOK ÉS ALAKÍTÁSUK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Képlékeny anyagok</i> tulajdonságai. Tárgyalakítás képlékeny anyagokból. Képlékeny anyagok környezetünkben. Képlékeny anyagok otthonunkban.	Ok-okozati kapcsolatok felfedezése az anyagok tulajdonságváltozásában.	Képlékeny anyagok vizsgálata (megpuhul, kenődik képlékenység), alakítása (gyúrás, gömbölyítés, hengerítés, sodrás, kúposítás, lapítás, mélyítés) alapanyag, termék.	Ismeri az anyagok tulajdonsága, alakíthatósága és felhasználása közti kapcsolatokat.
<i>Papír a környezetünkben</i> Papír mint rostos anyag. Papírfajták. Papírgyártás. Hajtogatás jelei.	A manuális készségek fejlesztése az anyagvizsgálat és az anyagalakítás során. Műszaki kommunikációs készség alapozása a szakszóhasználat, műszaki rajzi elemek tapasztalásával. Kooperációs, együttműködési készség fejlesztése.	Papír – anyagvizsgálat: „Miből készülhet?” Csoportosítás felhasználásuk alapján. Előrajzolás eszközei (alaklemez használata). Daraboló műveletek és szerszámai. Alakító műveletek: tépés, nyírás, gömbölyítés, redőzés, hajtogatás: felező, átló szegélyhajtogatás, zsebkendőhajítás, szalvétahajítás. Szerelő műveletek anyagai, eszközei (ragasztás).	Tud rendszerezni a papírfajtákat vastagságuk és felhasználásuk alapján. Terveihez egyszerű vázlatrajzot tud készíteni. Ismeri és tudja alkalmazni a papírhajtogatás jeleit.
<i>Fa és a természet kincsei</i> Fa mint nyersanyag. Fával foglalkozó mesterségek.	Környezeti nevelés fejlesztése. Tudatosítani, hogy a fából készült termékeink a természetes anyag tudatos átalakításával készültek. Ok-okozati összefüggés tapasztalása a fa	Természet kincseiből készült termékek vizsgálata (háncs, vessző, faág, kukoricaszár, vékony lécek), egyszerű munkadarab tervezése, készítése. Alakító műveletek: darabolás, csiszolás.	Tud felsorolni természetes anyagokat. Munkájához, terveihez tud megfelelő anyagot választani a természetes anyagok közül. Ismeri és balesetmentesen használja esz-

	keményisége és megmunkálhatósága között.	Szerelő műveletek: ragasztás, kötözés.	közeit.
<i>Fonal és textil</i> Természetes alapanyagok, mesterséges alapanyagok.	Összetétel, szerkezet, tulajdonság, funkció felfedeztetése a különböző textiltípusok alapján. Konstrukciós képesség, eszközhasználat, kézügyesség fejlesztése.	Ruházatunk alapanyagainak megfigyelése, fonalminták válogatása. Fonás. Egyéni igényre használati tárgy tervezése, készítése. Egyszerű öltések és a varrás eszközei.	Meg tudja különböztetni a fonalat és a szövött termékeket környezetében, különösen a ruházatában. Tud anyagot választani igényeihez. Képes balesetmentes eszközhasználatra.

2. ÉPÍTETT ÉS SZERELT MODELLEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Építőelemek</i> felhasználásával minta, rajz, fénykép alapján összetettebb alakzatok, szerkezetek összeállítása.	Fejlesztteni a tanulók technikai szemléletét a modell és a valóság viszonyának elemzésével. Fejlődjenek manuális képességeik (finommozgás) egyszerű szerkezetek kialakításában.	Konstruálás egyéni elképzelések alapján próbálgatással. Nagyítás, kicsinyítés. <i>Illeszkedik, billen</i> fogalmi tapasztalása.	Ismeri az <i>illeszkedik, támaszt, támaszkodik, összeköt, áthidal, határol, tart, tartott</i> technikai összefüggéseket az építőelemekből összeállított Szerkezetekben. Tudja a kicsinyítés, nagyítás különbségét.
<i>Lakás belső terei</i> Szobabelső térbeli megépítése modell-lapról, majd önálló elképzelés alapján. Az összeállított modellek (szerkezetek) részei közti kapcsolatok (illeszkedés, támasztás, áthidalás, határolás) vizsgálata és alkalmazása egyéni konstrukciókon.	Gyakorlottság becsülésben a hosszúság mérésében. Statikus egyensúlyozás, a kéz erő-szabályozó képességének fejlesztése a modellezés során.	Makett építése látszati rajz alapján, építőelemekből. Térbeli tárgyi modellek szerelőelemekből. A működés feltételeinek megállapítása és biztosítása a modellen. Merevítés, rácsos szerkezet szerelése önállóan és társakkal.	Jártas egyszerű modellek utánzással történő összeállításában, az összeállított modellek kapcsolatainak feltárásában, elemzésében, annak mérlegelésében, hogy egy-egy elemet mely másikkal lehet helyettesíteni.

3. JELES NAPOK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Mikulás</i> Papír, textil, ezek közös alkalmazása.	A családi és a közösségi együttélés érzelmi és tartalmi erősítése.	Projekt módszer (pl. vásár). Gazdaságossági számítások. Fogyasztási szokások.	Ismeri az ünnepekhez fűződő népi hagyományokat.
<i>Karácsony</i>	A tanult ismeretek és tevékenységek	Asztaldísz, ültető kártya, fenyődíszek	Ismeri az ünnepnapok jelképeit, az

Természetes anyagok, papír.	szintetizálása egy ünnepi funkcióra.	készítése- Projektfeldolgozás.	ünnepnapokhoz kapcsolódó tárgyalakítás szokásait.
<i>Farsang</i> Papír, textil, agyag.	A megoldási módok kiválasztásának pszichomotoros képesség fejlesztése	Díszlet, álarc, jelmez készítése. Csoportmunka, egyéni munka egyéni ötletek alapján	Képes a munkadarab elkészítéshez anyagot és műveleti sorrendet meghatározni.
<i>Nemzeti ünnep</i> Fonal, szalag, zsinór.	Kulturális örökségeink jellemző sajátosságainak ápolása.	Háromszínű zsinórfonás. Fonálról és textilről tanultak gyakorlása, rendszerezése.	Tud vonalszerű anyagot megerősíteni, tudatosan változtatni szerkezeti tulajdonságot.
<i>Húsvét</i> Fonal, textil.	Kombinációs pszichomotoros képesség fejlesztés	Fonal és textilmunkákról tanultak összefoglalása.(pl. húsvéti fa).	Fel tudja használni a már megismert anyagokat az ünnepi készülődésben.
<i>Anyák napja</i> Fonal, textil, papír, természeti anyag.	Az ajándékozás élményének, örömeinek átélése.	Ajándék készítése a megismert anyagokból. Különböző anyagok együttes alkalmazása.	Képes tárgyat tervezéssel, önállóan és/vagy mintakövetéssel kivitelezni.

4. ÉLETVITEL-HÁZTARTÁS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>A lakásbelső terei</i> A lakás funkcionális helyiségei. Berendezési tárgyak.	A közvetlen környezet megfigyeltetése, annak gondozása, megbecsülése.	Lakásbelső és berendezések elemzése funkciójuk alapján. Egyéni igények megfogalmazása: terv vázlatrajz, körvonalrajz.	Ismeri otthona nélkülözhetetlen berendezési tárgyait, azok anyagait, méreteit, funkcióit formáit.
<i>Bababútorok – babaház</i> Bútorok anyaga, mérete, formája.	Kialakítani és fejleszteni a környezet-kultúra és tárgykultúra alapjait, szokásait. Térérzékelés, konstruáló képesség fejlesztése többféle megoldás keresése a tervezésben.	Tárgyak alakja és terhelhetősége közti összefüggés kiemelése a különböző anyagok felhasználásával készült modellezési tevékenységben. Terezés, mérés, alakrajz, nagyítás, kicsinyítés.	Tájékozott a méretarányokban, formákban.
<i>Munkamegosztás a családban.</i> Házimunkák fajtái.	A család szerepének erősítése. Önkiszolgálásra, egyszerű háztartási tevékenységek elvégzésére szoktatás. Egymás munkájának megbecsülésére, segítésére nevelni a tanulókat.	Munkamegosztás, önként vállalt feladatok. Házimunkák csoportosítása nehézségi fokok szerint. Gazdálkodás az idővel. Házimunka, pl. portalanítás algoritmusa.	Ismeri a háztartási munkaformákat, a takarítás műveleteit, eszközeit, gépeit, anyagait, a háztartási balesetek forrását.
<i>Szolgáltatások a lakóhelyünkön:</i> posta, bolt, bevásárlóközpont, vásárcsarnok, fodrász, patyolat.	Fogyasztói kultúra elemeinek megismertetése, tudatos fogyasztói magatartás fejlesztése.	Napi bevásárlás (hol, mit, mennyiért, mennyi idő alatt?). Gazdálkodás, bevétel, kiadás,	Tudja hogy az igényeit, szükségleteit kielégítő terméket, árut, szolgáltatást hol tudja beszerezni.

Fogyasztóvédelem.		megtakarítás. Szolgáltatások a takarékoságban Szituációs játék.	
Asztalterítés Ünnepi terítés. Teríték részei, funkciójuk, anyaguk.	Kultúrált étkezési szokások megismereése, alkalmazása.	Szalvétahajtogatás, papírgyűrű, a terítés textíliái.	Képes meghatározni az alapteríték elemeit, azok anyagi tulajdonságait.

5. KÖZLEKEDÉSI ISERETEK 2

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Közlekedési jelzőtáblák A KRESZ utasít, jelez, tilt, szabályoz.	Felkészíteni a tanulót a balesetmentes, kultúrált közlekedésre, a közlekedési szokások, illemszabályok és előírások betartására.	Útjelző táblák készítése (terepasztal).	Felismeri a tájékoztató, utasító, veszélyt jelző, tiltó közlekedési jelzőtáblák jellegzetes alakját, színét.
A gyalogos közlekedés Szabályai. Jelzőlámpa, gyalogátkelő, úttest.	Közlekedéssel kapcsolatos helyes ismeretek és magatartási szokások alakítása a gyalogos közlekedésben	Terepasztal, közlekedési játék kivitelezése, használata.	Felismeri és meg tudja megnevezni a gyalogos közlekedést irányító jelzőtáblákat.
Közlekedési eszközök Biztonságos tömegközlekedés feltételei.	Figyelemirányítás a tömegközlekedés jelentőségére. Veszélytudat kialakítása (a járművek használatával kapcsolatos veszélyhelyzetek ismerete).	Forgalomirányítás és jelzései: jelzőtáblák, jelzőlámpák, gyalogátkelőhelyek, biztonsági sáv. Vasúti átjáró, sorompók. Felszállás, leszállás. Írott és íratlan szabályok utazás alkalmával.	Képes megfogalmazni a tömegközlekedési eszközök használatához szükséges tennivalóit (jegy, bérlet, megálló stb.), a tömegközlekedési eszközön alkalmazott illemszabályokat.
Közlekedési gyakorlat	Veszélyhelyzetet előidéző magatartások jellemzői és azok megelőzésének módjainak megismerése.	Közlekedés járművekkel, tömegközlekedés.	Képes teljes biztonsággal közlekedni gyalogként, ismerve a gyalogos közlekedés veszélyhelyzeteit.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A tanuló képes-e

- kiválasztani önállóan (kis segítséggel) a megismert anyagok közül tulajdonságaik alapján az anyagot ; alakítani, szerelni, tárgyat készíteni;
- terveit szóban kifejezni;
- munkáját értékelni;
- összehasonlítani alakjuk és színük szerint a közlekedési jelzőtáblákat, gyalogosok közlekedési helyzetét elemezni terepasztalon, kép alapján, leginkább a gyakorlatban;
- megnevezni környezetében megtalálható rögzítési módokat;
- megnevezni a jeles napokhoz fűződő emberi tevékenységeket?

A tanuló ismeri-e

- a térbeli építés alapelveit, gyakorlatát;
- a műveleti sorrendeket, a használatos eszközöket;
- az építőkészlet, szerelőkészlet elemeinek, elemcsaládjainak nevét;
- a kicsinyítés, nagyítás közti különbségeket?

A tanuló képes-e

- egyszerű modell felépítésére egyéni elképzelés alapján;
- terveinek megfelelően anyagot alakítani;
- a lakásbelső tereinek megnevezésére funkciójuk alapján;
- legalább 4-5 lakberendezési tárgy felsorolására, funkciójuk megnevezésére;
- háztartási munkák megnevezésére (3-4);
- balesetmentes anyagalakításra;
- munkahely rendjének betartására?

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Anyagok és alakításuk	14
2. Épített és szerelt modellek	3
3. Jeles napok	6
4. Életvitel-háztartás	10
5. Közlekedési ismeretek	4

1. ANYAGOK ÉS ALAKÍTÁSUK 3

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>A papír otthonunkban:</i> a lágy papír, karton, lemez érzékszervi összehasonlítása (téphetőség, hajlékonyság, vastagság, rugalmasság, felületi tulajdonságok stb. szerint) és sorba rendezése.	Hasznos, játékos tárgyak készítése közben elsajátítani a műszaki kommunikáció alapjait, mint a tervezés lényeges részét. A papír tulajdonságainak felismerése, papírkészítés. Papír újrahasznosításának jelentőségét felismerni.	Anyagok összeválogatása használati tárgyak készítéséhez a szerkezet, a tulajdonság, funkció összefüggéseire alapozva. Munkamenet összeállítása műszaki rajz alapján. Méretek leolvasása rajzokról. Mérés, előrajzolás vonalzóval. Mérési eredmények följegyzése.	Ismeri a lágy papírok, kartonok, lemezek jellegzetes tulajdonságait és a felhasználhatóságuk közti kapcsolatot. <i>Ismeri és meg tudja megnevezni</i> a munka tervezésének főbb fázisait, a <i>műszaki kommunikáció</i> jeleit, vonalfajtaikat, a méretmegadás elemeit (méretvonalat, méretsegédvonalat, méretegyenlőségi vonalat, méretszámot).
<i>Fonal és textil:</i> fonalak és textíliák szerkezetének megfigyelése. Fonal sodrása. Fonal és szövet közti azonosságok, különbségek.	Kéz finommozgásainak fejlesztése. Gazdaságosságra, anyagtakarékosságra nevelés. Tudatos fogyasztói magatartás alakítása.	Anyagvizsgálatok. Különböző textiltermékek összehasonlító elemzése. Kézi varrás műveletinek gyakorlása hasznos tárgy készítése során. Fonal és textilgyűjtemény készítése.	Képes fonal- és textílalakító alpműveletek önálló kivitelezésére.
<i>Fából</i> készíthető szerkezetek összeállítása. A fa feldolgozása és felhasználása otthon, iparban, művészetben.	Természetes és mesterséges anyagok közti különbségek felfedezése. Konstruáló képesség fejlesztése.	Elképzelés, tervvázlat, mérés, jelölés az anyagon, megmunkálás, összeszerelés, kipróbálás. Faipari szakmák megnevezése.	Képes az élővilág és a tárgyi környezet kapcsolatának felismerésére. Környezetünk fából készült termékeinek megnevezésére, a természetvédelem jelentőségének belátására.
<i>Fémek a környezetünkben:</i> Lágy alumíniumhuzal darabolása, alakítása.	Életkorának, fejlettségi szintjének megfelelően alakuljanak manuális képességei.	Fémtárgyak, eszközök megfigyeltetése funkciójuk alapján. Fémek különbözőségének tapasztalása.	Meg tudja nevezni környezetének fémből készült tárgyait, berendezéseit. Ismerje az alumíniumhuzal és szalag jel-

	Fedezze fel környezetének különböző fém tárgyait és azok funkcióit.	Anyagvizsgálat. A szükséges szerszámok és eszközök balesetmentes használata.	legzetes tulajdonságait, felhasználhatóságát, legalapvetőbb munkálási módokat, szerszámokat.
<i>Kiállítás szervezése</i>	Tanult ismeretek tevékenységek rendszerezése.	Kiállítás tárgyi feltételeinek tervezése, kivitelezés, értékelés.	Képes saját és mások munkájának értékelésére, megbecsülésére.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A tervező munkájában a műszaki rajzi ismeretek alkalmazása, a rajzok szabványossága, pontossága, tisztasága, rajzolvadási képesség.

A készített munkadarabok, modellek megfelelnek-e céljuknak, funkciójuknak?

A munkadarabok és modellek kivitelezése.

Önálló műveleti sorrend megállapítása, eszközválasztás a papír-, fonal-, textilmunkáknál.

Balesetmentes munkavégzés.

2. ÉPÍTETT ÉS SZERELT MODELLEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Álló és mozgó szerkezetek jellemzői. Merev, stabil kötések, csavarozás.	Modellalapú gondolkodás fejlesztése, szerkezetek azonossága és különbsége.	Szerelőelemekkel végzett gyakorlatok, merev kötések létrehozása.	Tud megnevezni a környezetében található merev kötések.
<i>Technikai fejlődés</i> Csúszás, gurulás, lengés, csuklózás, forgás megvalósítása szerkezetekben.	Technikai gondolkodásmód fejlesztése. Technikatörténet.	Mozgó modellek tervezése, kivitelezése. Kerék története.	Tud megnevezni a környezetében található mozgó szerkezeteket.
<i>Játékok konstruálása</i> Hely és helyzetváltoztatásra alkalmas mozgó modellek és szerkezetek.	Játsszótérnek mint technikai rendszerek megismerése. Játsszótér elemei. Játsszótéri játékok elemei, azok szerkezeti kialakításának tudatosítása.	Játsszótértervezés, modellezés. Játék tervezése, kivitelezése. Projektmunka, csoportmunka.	Képes hasonlósági szempontok megnevezésére a modellek és a valóságos tárgyak között.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Ismerje az elemcsaládokat, a szerelőkészlet elemeit

Tudja megkülönböztetni az álló és mozgó szerkezeteket (forgó, lengő, csúszó, csuklózó).

Tudjon épített és szerelt modellek elemezni.

Legyen képes 4-5 elem együtteséből egyszerű szerkezetet kialakítani.

3. JELES NAPOK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Téli ünnepek</i> Mikulás – papír, textil, dobozok, ezek közös alkalmazása. Karácsony – természetes anyagok, papír (asztaldísz, csomagolás, fenyődíszek). Farsang – papír, textil, agyag, (álarc, jelmez).	A családi és a közösségi együttélés érzelmi és tartalmi erősítése. Kulturális örökségeink, hagyományaink jellemző sajátosságainak ápolása. A tanult ismeretek és tevékenységek szintetizálása egy ünnepi funkcióra.	Projektek szervezése: ötletelés, tervezés, szervezés, kivitelezés, kipróbálás, értékelés, bemutatás folyamatának végigvezetése.	Tud igényeket, szükségleteket megfogalmazni, a kivitelezésre javaslatot tenni. Képes más tantárgyak ismereteit szintetizálni egy adott projekten belül.
<i>Tavaszcímő ünnepek</i> – fonal, textil, papír, természeti anyagok tudatos alkalmazása. Nemzeti ünnepre, húsvétra, anyák napjára való felkészülés.	A családi és a közösségi együttélés érzelmi és tartalmi erősítése. Kulturális örökségeink, hagyományaink jellemző sajátosságainak ápolása. A tanult ismeretek és tevékenységek szintetizálása egy ünnepi funkcióra.	Projektek szervezése ötletelés, tervezés, szervezés, kivitelezés, kipróbálás, értékelés, bemutatás folyamatának végigvezetése.	Tud megismert anyagokat felhasználni az ünnepi készülődésben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Ismeri-e a tanuló

- az ünnepekhez fűződő hagyományokat;
- a jeles napokhoz fűződő emberi tevékenységeket az ünnepnapok jelképeit;
- az ünnepnapokhoz kapcsolódó tárgyalakítás szokásait?

Tud-e a tanuló a megismert anyagok közül céljainak megfelelően választani?

Képes-e a tanuló terveinek megfelelően anyagot alakítani, társaival együttműködve dolgozni?

4. ÉLETVITEL – HÁZTARTÁS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Házak, lakások, otthonok</i> Házípusok városban és falun.	Megismertetni azokat az emberi igényeket, szükségleteket, amelyekért az ember házakat épített, épít, berendez.	Lakókörnyezetünk építményeinek megfigyelése, csoportosítása. Épített környezet elemeinek rendszerezése.	Fel tudja sorolni a házak, lakások funkcióit, feladatait.
<i>Lakások belülről</i>	Megfelelő technikai motívumok	Lakások helyiségeinek funkció szerinti	Ismeri a lakás beosztását, képes a lakás

Alaprajz, alapterület, funkcionális helyiségek.	kialakítása a tanulóknak lakó-környezetükről, otthonukról, az otthon technikai egységeiről.	csoportosítása. Lakásalaprajz készítése négyzettrácsos lapra. Kicsinyítés. Becslés, számolás.	helyiségeinek funkció szerinti megkülönböztetésére.
<i>Otthon a lakásban</i> Lakberendezés, rész és egész kapcsolata. Tárgyak az otthonunkban.	Bemutatni azokat a célszerű emberi tevékenységeket, amelyeket az ember azért végez, hogy mindennapi szükségleteit kielégítse, és jól érezze magát otthon.	Használati tárgy, dísz tárgy, berendezési tárgy, tárgyi környezet elemzése képek, dokumentumok alapján. Ismeretterjesztő anyagok használata.	Megkülönböztetni a lakás otthonosságának szükséges elemeit.
<i>Korszerű eszközök otthonunkban</i>	A technikai fejlődés hatásának értékelése. Csoportosítás, rendszerezési képesség fejlesztése.	A mindennapi emberi tevékenységet megkönnyítő eszközök megismerése csoportosítása energiaforrásuk szerint, használatuk gyakorlása. Az otthon technikai folyamatainak, eljárásainak (fűtés, világítás, főzés, melegítés, mosás, takarítás stb.) áttekintése.	Tud tetszőleges háztartási, kommunikációs eszközt, gépet bemutatni.
<i>Étkezési szokásaink</i>	Egészséges életmódra szoktatás. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése.	Így készül a narancsital. Algoritmus kidolgozása adott konyhatechnológiára.	Képes az egészséges táplálkozás feltételeinek felsorolására.
<i>Gazdálkodás</i> Bevétel, kiadás.	Közgazdasági szemlélet alapozása. Beláttatni, hogy a háztartási munka (korra és nemre való tekintet nélkül) hozzátartozik az emberi létezéshez.	Gazdálkodás idővel, napirend készítése. Gazdálkodás pénzzel, zsebpénznapló. Boltban vásárlás vagy saját készítés. Miből készül? Hogyan készül? Menyibe kerül?	Tud felsorolni, indokolni rendszeres napi tevékenységeket, rendszeres kiadásokat. Mennevezni takarékosági eljárásokat.
<i>Ünnep a családban</i> Helyes étrend, ételhigiéna.	Családi együttműködés, munkamegosztás igénye.	Szituációs játékok csoportmunkában. Feladattervek. Gazdasági számítások.	Képes meghatározni feladatokat a családi együttélésben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Tudja-e a tanuló

- lakásának helyiségeit, azok funkcióját meghatározni;
- felsorolni 3-4 berendezési tárgyat funkciójukkal együtt;
- bemutatni egy háztartási eszközt vagy gépet (régén és ma)?

Ismeri-e

- a munkamegosztás alapvető módjait;
- saját feladatait a családjában;
- az egészséges táplálkozás alapelveit?

Képes-e alaprajzot értelmezni, készíteni; napirendet, gazdasági naplót vezetni?

5. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Közlekedési eszközök csoportosítása</i>	Ki kell alakítani a közlekedési eszközökre, azok használatára vonatkozó hasznosságtudatot, de egyúttal be kell mutatni a közlekedés veszélyhelyzeteit.	Közlekedési eszközök rendszerezése. Csoportmunka, szituációs játékok.	Ismeri a tömegközlekedési eszközök használatára vonatkozó szabályokat.
<i>A közlekedés irányítása</i>	A lakóhelyhez kötődő konkrét helyzetelemzések járuljanak hozzá a szabályismeretekhez, szabályalkalmazásokhoz.	Jelzőlámpa modellezése a megismert anyagokból. Terepasztalon közlekedési helyzetek modellezése.	Felismeri a biztonságos közlekedést segítő közúti létesítményeket, azok feladatait; a forgalom-irányítást szolgáló fényjelző készülékek jelzései.
<i>Utazás vasúton</i> Vasúti információk rendszerezése.	Vasút jelentőségének belátása a személy- és teherszállításban Balesetveszélyek elkerülésének módjai.	Útvonalterv osztálykiránduláshoz. Szituációs játék: információ, jegyváltás. Internetes menetrend.	Ismeri a vasúti közlekedés alapvető szabályait.
Közúti közlekedés gyakorlása (terepasztal, KRESZ-park). Közlekedési ismeretek rendszerezése, összefoglalása.	Magabiztos közlekedési ismeretek és szabálykövető magatartás.	Közlekedési információs anyag összeállítása a lakóhely közlekedéséről.	Tud biztonsággal gyalogosan és tömegközlekedési járművön közlekedni.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- A közvetlen lakókörnyezet úthálózatának, forgalmi jellemzőinek ismerete.
- A közlekedési eszközök csoportosítása (kik használják, hol használják).
- A gyalogos közlekedés szabályainak teljes körű ismerete és a szabálykövető magatartás.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Technikatörténet	7
2. Műszaki ábrázolás	4
3. Modellezés	12
4. Gépek a környezetünkben	2
5. Jeles napok – életvitel – háztartás	8
6. Közlekedési ismeretek	4

1. TECHNIKATÖRTÉNET

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tematikus részegységek: <i>Háborítatlan természet.</i> <i>Első lépések a természet meghódítására.</i> <i>Az ember meghódítja a vizet.</i> <i>Az ember már várakat épít.</i> <i>Az ember felhasználja a természet energiáját.</i> <i>Az ember megépíti a vasszerkezetű hidat.</i> <i>Az ember a levegőt is meghódítja.</i>	A modellezéssel, anyagalakítással együtt azokba beépítve is kialakítani a technikai fejlődést értő, értékelő szemléletmódot. A technikai fejlődés főbb állomásainak felismertetése, az okok meggláttatása. Tudatosítani a tanulókkal, hogy az ember környezetei (természeti környezet, társadalmi környezet, technikai környezet) nem választhatók el egymástól.	Tematikus képek alapján az alábbi gondolatlánc szerint elemzés: Hogyan élt az ember? Hol lakott, milyen építményei voltak? Milyen anyagokat adott a természet az ember számára? Hogyan tudta átalakítani az anyagokat saját igényeinek megfelelően? Milyen szerszámai, eszközei voltak? Mivel táplálkozott? Ruházata miből készült? Hogyan közlekedett? Jellegzetes mesteriségek, foglalkozások. A lakóhely jellegzetes technikatörténeti emlékeinek bemutatása.	Ismeri a technika fejlődéseinek főbb állomásait. Ismeri a technika jelentőségét az ember életében. Tud megnevezni technikai fejlesztést befolyásoló tényezőket.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- Ismerje a tanuló a technika fejlődésének főbb állomásait.
- Tudja a technika szükségességét az ember életében.
- Képes megnevezni technikai fejlesztést befolyásoló tényezőket.

2. MŰSZAKI ÁBRÁZOLÁS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>A műszaki ábrázolás jelei.</i> A méretmegadás elemei. A tárgyak nézeti képeinek származtatása.	A tanulók absztrakciós képességeinek fejlesztése, a műszaki ábrázolás alapelemeinek tudatosítása.	Építőelemek felismertetése vetületi képek alapján. A mérés és a rajzeszközök használatának gyakorlása hasznos tárgy vagy modell tervezése során. A feladat elképzelése, megoldási tervek készítése.	Tud alakrajzot, nézetrajzot és a tárgyat megfigyelni Képes egyszerű műszaki rajz olvasására, mérési eredmények feljegyzésére, méretek leolvasására rajzos ábrákról.
<i>Vetületi ábrázolás (3óra)</i> Tervezési, rajzolvasási, rajzkészítési gyakorlatok.	Térérzékelés fejlesztése. A tervezési képesség fejlesztése: képzelet, lényegkiemelés.	Vázlatrajz készítése, becslés, alakfelismerés, arányok mérlegelése, rajzeszközök használata, mm pontosságú mérés, többféle megoldási terv készítése, legmegfelelőbb kiválasztása, döntési képesség, értékelés adott szempontok szerint. Nézeti képek olvasása, készítése, értelmezése.	Képes tervezésre: lényegkiemelés, térérzékelés, vázlatrajzkészítés, becslés, alakfelismerés, arányok mérlegelése, rajzeszközök használata, cm pontosságú mérés, rajzolás.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- Ismeri a tanuló a vetületképzés szabályait.
- Tudja a tanuló a síkbeli méretezett rajz készítésének elveit, rajzeszközök használatát; mérési eredmények feljegyzését, méretek leolvasását rajzos ábrákról.
- Képes a tanuló alakrajz, nézetrajz és a tárgy megfigyelésére; egyszerű műszaki rajzok olvasására.

3. MODELLEZÉS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Barlangtól a mai településig</i> Az építkezés anyagainak rendszerezése. Az agyag felhasználása napjainkban.	Rendszerezési, összehasonlító képesség fejlesztése (környezetünk anyagai, eredetük, felhasználásuk, tulajdonságaik, megmunkálás műveletei, szerszámai).	Ősi lakhelyek: agyagkunyhó, pásztor-kunyhó, vályogház stb. modellezése. Csoportmunka.	Ismeri az építés főbb anyagait, az agyag mint természeti anyag tulajdonságait.
<i>Szövés, szövőkeret</i> Fáról tanultak ismételése. Szövet szövése, fonalszerű, lapszerű anyagok (szálirány, keresztirány).	Az emberi alkotótevékenység folyamatának bemutatása, átélése egyszerű használati tárgy tervezése, kivitelezése során.	1.Szövőkeret tervezése, kivitelezése. 2. Szövés.	Ismeri a szövés alapelemeit, eszközeit és egyszerű gyakorlatát.
<i>Vízi közlekedés</i> Vízi járművek fejlődéstörténete. Víz és szél energiájának hasznosítása. Vízi jármű irányítása. Vitorla, kormány szerepe, anyaga, alakja.	A tanulók alkalmazkodási, cselekvési és együttműködési képességének fejlesztése. Lényegkiemelő képesség alakítása a hasonlósági (azonos, különböző) tulajdonságok alapján.	Kísérletek úszó fatörzsszel. Tutaj alapjának tervezése, kivitelezése. Műszaki rajz ismeretek alkalmazása. Vitorla, kormány tervezése, kivitelezés.	Egy adott terv megvalósítása algoritmus segítségével és önállóan.
<i>Szélergia hasznosítás</i> Mozgásátalakítás. Alumínium tulajdonságai és alakítása. Kartonalakítás. Különböző anyagok szerelése.	A természeti energiák (víz, szél) felhasználási módjainak, átalakításának bemutatása. Az ember természetátalakító tevékenységének értékelése napjainkban. Vitakészség fejlesztése.	Szélmalom elemzése funkció alapján. Szélmalom modell tervezése, anyagválasztás (karton, alumíniumlemez) ezek alakítása, szerelő műveletek.	Tud papírfajtákat rendszerezni tulajdonságaik alapján. Felsorolás szintjén ismerni az egyszerű energiaátalakítási folyamatokat.
<i>Tárgyak alakja és terhelhetősége</i> Formák anyagszerkezetek, épített szerkezetek elemzése. Hídépítés szakmái.	A természetes és mesterséges formák közti különbségek felismertetése, ok-okozati összefüggés keresése.	Kísérlet különböző szerkezetekkel (sima, redőzött, gyűrt, „szendvics”-szerkezet). Hidak elemzése, hídmodell tervezése, kivitelezése fémépítő, karton, hurkapálca felhasználásával adott teherbírásra.	Tudja, hogy ma már nem élhet az ember technikai környezete nélkül.
<i>Ahol szüleinkkel élünk</i> Lakásunk külső és belső környezete.	Tudatosítani, hogy az otthonuk, a háztartás és eszközeink fejlettsége is célszerű emberi tevékenység eredménye.	A lakások, otthonok külső és belső környezetének megfigyeltetése, fejlődésük vizsgálata. Lakásalaprajz.	Ismeri a mindennapi létünk nélkülözhetetlen technikai elemeit.
<i>Kiállítás.</i>	Objektív önértékelésre nevelés. Saját munka bemutatása.	Kiállításra munkadarab válogatása. Kiállítás környezetének rendezése.	Képes saját és mások munkájának értékelése.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Ismerje tanuló

- az építés főbb anyagait megkülönböztetve a természetes és mesterséges anyagokat;
- a technikai fejlődés változásának okait kiváltó tényezőket;
- a modell és valóság viszonyát.

Legyen képes a tanuló egyszerű tárgyak, játékok, modellek tervezésére, kivitelezésére, kipróbálására önállóan, illetve különböző mértékű segítséggel.

4. GÉPEK A KÖRNYEZETÜNK BEN

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Környezetünk gépei</i> Gépek fő részei. Gépek energiaforrásai. A mozgásátvitel szükségességét és lehetőségét bemutatni. Gépek otthonunkban.	Bemutatni, hogy a technikai kultúra alakulása során a gépek milyen jelentőséggel bírtak, milyen veszélyeket rejtettek és rejtenek az ember számára. Megismertetni a környezetükben (otthon, iskola, közlekedés stb.) előforduló gépek közös jellemzőit, különbségeiket.	Játékos ismerkedés a gépekkel. Egyszerű szerkezet kialakítása szerelőkészletből. Vásárlási és vagy használati tanácsadó készítése egy kiválasztott gépről.	Tud felsorolni gépeket a környezetéből. Képes a gépek funkciójának megfogalmazására és a fő részeinek megnevezésére. Ismeri a gépek előnyeit, veszélyeit.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- Ismerje fel a tanuló a gépek szerepét az ember életében, a gépek jellegzetes anyagát, fő részeit, a mozgásátvitel szükségességét és lehetőségét.
- Tudja a környezetében leggyakrabban előforduló gépek rendeltetését megfogalmazni.

5. JELES NAPOK – ÉLETVITEL – HÁZTARTÁS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Téli ünnepek</i> Vendégvárás, vendég meghívása, ajánlókészítés.	Ünnepi szokások rendszerezése. Információ gyűjtése az ünnepi tevékenységekhez.	Ötletelés, igény megfogalmazása, egyszerű tárgy készítése tanulói szükségletre a már megismert anyagokból. Projekt munkák, csoport munkák.	Képes tevékenység dokumentálására (rajzban, írásban).
<i>Tavaszi ünnepkör</i> Anyagalkítás, háztartási tevékenységek.	A tanult ismeretek rendszerezése, szintetizálása. Információgyűjtés az ünnepi	1–4 osztályban megismert anyagok alkalmazása a tanult műveletek gyakorlítása, rendszerezése.	Ismer ünnepnaphoz kapcsolódó szokásokat, képes ezek felsorolására.

	tevékenységhez és dokumentálás.		
<i>Konyha és eszközei</i> Konyhatechnológia. Konyhák régen és ma. A jövő konyhája.	A konyhatechnológiai műveletek, sorrendiségének megismertetése, rendszerezése egyszerű étel elkészítése során. Igényesség a környezet tisztasága iránt.	A leggyakrabban használt háztartási eszközök funkcióját, szerkezetét, gazdaságos, takarékos használatát elsajátítani.	Be tud mutatni egy konyhai eszközt, gépet (funkciója, története, részei, anyaga, használata, tisztítása). Ismeri kedvenc ételét, fel tudja sorolni összetevőit, az elkészítés műveleteit
<i>Születésnapomra készülök</i> Meghívó, meghívás. Takarítás. Játéktervezés. Ételkészítés. Terítés.	Összetett háztartási munkafajták, munkaformák, munkaszervezési módok, a családi szerepek bemutatása. A családi együttélés, munkamegosztás, az önellátás, a lakásgondozás alapvető módjainak ismerete. Esztétikus környezet igényére nevelés, környezetvédelem a lakásban és a lakóhely környékén.	Projektmunka Összetett háztartási feladatok résztevékenységekre bontása, a résztevékenységeket rangsorolása. Elemi háztartás technikai műveletek elvégztetése. Gazdasági számítások. Fogyasztási szokások elemzése.	Képes 3-4 háztartási munka megnevezésére Képes a környezet tiszteletére és védelmére. Ismeri a takarékoság, gazdaságosság lehetőségeit a háztartási munkákban

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Ismerje a tanuló...

- a gyerekek feladatait a családban, a családi szerepeket;
- a konyhatechnológiai műveletek sorrendiségét egyszerű étel elkészítése során; a leggyakrabban használt háztartási eszközök funkcióját, szerkezetét, gazdaságos, takarékos használatát.

Tudjon a tanuló...

- összetett háztartási feladatot résztevékenységekre bontani, a résztevékenységeket rangsorolni;
- meghatározni személyes tennivalóit a családi munkamegosztásban;

Legyen képes...

- igényeit megfogalmazni, ötleteit elmondani az ünnepi készülődés során,
- tervet készíteni munkájához;
- egy konyhai eszköz, gép bemutatására (funkciója, története, részei, anyaga, használata, tisztítása stb.).

6. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Közlekedési eszközök</i> csoportjai; különleges eszközök.	A tanulók felkészítése a biztonságos, balesetmentes közlekedésre a gyalogos közlekedési szabályok gyakoroltatásával. A balesetmentes járműhasználat szabályainak felismerése, magyarázata.	Lakóhely közlekedésének elemzése. Tanulmányi séta, szituációs játék.	Ismeri a gyalogos kötelességeit és jogait a közúti közlekedésben.
<i>A kerékpár</i> mint környezetbarát közlekedési eszköz. A kerékpár funkcionális egységei. Biztonságos kerékpározás feltételei. Biztonsági felszerelések.	A kerékpárosra vonatkozó közlekedési szabályok, veszélyhelyzetek felismerése, megismertetése.	A kerékpár vezetésére vonatkozó szabályok gyakorlása: le- és felszállás, egyenes haladás és kanyarodás, követési távolság. Gyorsítás, lassítás. Biztonsági eszközök anyaga, működése, használata.	Tudja a kerékpáros közlekedés szabályait, a kerékpárosokra vonatkozó jelzőtáblák, útburkolati jelek jelzéseit.
<i>Közlekedési játék</i>	A közlekedésről tanultak ismétlése, rendszerezése.	Terepasztal tervezése, kivitelezése, modellezése. Társasjáték tervezése, kivitelezése a tanult anyagokból és műveletekkel.	Ismeri a közlekedési eszközöket, a gyalogos közlekedés szabályait.
<i>Közlekedési teszt</i>	A közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szokások, elvárt udvariassági szabályok rendszerezése, alkalmaztatása.	Az úttesten való átkelés szabályainak ismerete, tudatos gyakorlati alkalmazása. Járműhasználattal kapcsolatos veszélyhelyzetek elemzése, a balesetek megelőzési lehetőségeinek ismerete. Gyakorlatok, szituációs játékok, KRESZ-teszt, KRESZ-játékok.	Alkalmazza a gyalogos közlekedés szabályait. Ismeri és alkalmazza az udvarias magatartási szokásokat. a közlekedésben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- Az úttesten való átkelés szabályainak ismerete, tudatos gyakorlati alkalmazása.
- Járműhasználattal kapcsolatos veszélyhelyzetek elemzése, a balesetek megelőzési lehetőségeinek ismerete.
- A kerékpáros közlekedés szabályainak ismerete.
- A kerékpár vezetésére vonatkozó szabályok ismerete: le- és felszállás, egyenes haladás és kanyarodás, követési távolság.
- A kerékpár közlekedésbiztonsági berendezéseinek felsorolása.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI A 4. ÉVFOLYAMRÓL

A munka és a technika szükségessége, jelentősége és szerepe az emberi életben, haszna és veszélyei terén:

- Tudja felsorolni a természetes és mesterséges környezet néhány elemét.
- Konkrét esetekben ismerje fel a technikai problémát.
- Nevezze meg környezete tárgyainak anyagát.

Dokumentumismeret (tárgy, könyv, hálózati dokumentum).

- Keressen tanári irányítással saját tapasztalatai alapján megoldásokat technikai problémahelyzetekre.

Az alkotás folyamata, a gyakorlati probléma-felismerési és problémamegoldó folyamat terén

- Fogalmazza meg szóban, tanári segítséggel az adott technikai problémát.
- Terveit tudja megjeleníteni szóban, írásban, rajzban, tárgyi alkotásban.
- Tudjon elkészíteni egyszerű műveletekkel, alapszerszámokkal vagy kézzel tárgyat, modellt.
- Mondja el a munkafolyamatot rajzos folyamatábráról.
- Állapítsa meg, hogy egy anyagon belül az egyes fajták tulajdonságai hogyan befolyásolják a megmunkálhatóságot.
- Azonosítsa a térbeli képet a tárggyal.
- Tudjon becsülni, mérni, egyszerű műszaki ábrát készíteni terveihez.
- Mutasson be egy általa megismert szakmát.
- Mondja el elemi szinten a gazdálkodás, takarékoság, szolgáltatás lényeges jegyeit.

Munkavégzési és tanulási, magatartási szokások terén

- Vegye figyelembe az építés során az arányokat, oldja meg a tárgy és a funkció összhangját.
- Mutasson rá a megismert anyagok legjellemzőbb tulajdonsága és a felhasználhatósága közötti összefüggésre.
- Válassza ki a tanult megmunkáláshoz szükséges szerszámot, eszközt.
- Alkosson véleményt adott technikai probléma megoldásáról.
- Törekedjen a tanult eljárások, munkafogások szabályos alkalmazására, elvégzésére.
- Soroljon fel alapvető háztartási munkát.
- Egészséges életvitel alapelveinek ismerete és alkalmazása.
- Környezettudatos magatartást tanúsítson.
- Ismerje lakhelyének közlekedési rendjét.
- Balesetmentes közlekedésre legyen képes.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

TESTNEVELÉS

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETÉS

A tanterv alapfeladatként fogalmazza meg a mozgásműveltség kialakítását, a kondicionális és koordinációs képességek (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség) fejlesztését. A tananyag tartalma, annak feldolgozása közvetlenül szolgálja az egészségvédelmet, a tanulók fizikai állapotának javítását, teherbíró képességük növelését. A tanító segítse a gyermek természetes mozgásigényének érvényesülését, alakítsa ki bennük a mindennapi testedzés iránti igényt. Ennek érdekében alapvető cél a testmozgás, testnevelés tantárgy megszerettetése. A testnevelési óra minden egészséges tanuló számára kötelező. A tanulók mozgástulajdonságai, fizikai állóképességük az alsó tagozatban – különösen az 1–2. osztályban – nagyon eltérőek (egy év eltérés is lehet a naptári és biológiai életkor között).

A testnevelés célja és feladata:

- Az egészség biztosítása és megőrzése.
- Differenciált nevelő-oktató tevékenységgel a gyengébb tanulók közepes szintre hozása.
- A testtartási hibák megelőzése.
- A tanulók kedvező erkölcsi, akarat tulajdonságainak formálása.
- A mozgásműveltségük formálása, fejlesztése testgyakorlatokkal és játékokkal.
- Minden testnevelési óra a gyermek számára az öröm, siker forrása.
- A közúti közlekedéshez szükséges képességek, készségek fejlesztése.
- Játékos mozgástevékenységgel gazdagítsa és fejlessze a tanulók...
 - mozgásműveltségét;
 - pótolja az esetleges elmaradásokat;
 - koordinációs képességeiket fejlessze olyan szintre, hogy alkalmassá tegye őket a későbbi hatékony mozgásos cselekvés tanulására, sportolásra;
 - elégítse ki a tanulók mozgásszükségletét;
 - fejlessze mozgásos cselekvési biztonságukat, alapvető mozgás- és feladatmegoldó képességüket;
 - járuljon hozzá a sportolás eszközeivel a tanulók életigenlő, az egészséget sajátos értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé formálásban.

Kulcskompetenciák fejlesztése

- Anyanyelvi kommunikáció. A testnevelés nyelvezetét rendszeres gyakorlással kell elsajátítani.
- A mozgást nagymértékben segíti, ha a tanulók megismerik saját testi-lelki adottságaikat, ezáltal eredményesebben fejleszthető önismeretük, önértékelésük.
- A testnevelés mozgásanyagának segítségével, nagy hatékonysággal fejleszthetők a korosztályok értelmi képességei.
- A higiéniai szokások kialakítása, az egészségfejlesztési eljárások, módszerek, megismertetése segíti az egészség megőrzését.
- Vállalkozói kompetencia. Cél az aktív életvitelű, pozitívan gondolkodó állampolgár formálása, aki elviseli a fizikai igénybevételt, stresszt, megmérettetést, értékelést.

- Az élet értékéért felelős magatartás megalapozása, a pozitív hozzáállás.
- Leendő munkavállalóként gondot fordít saját fizikai állapotára, szellemi frissességére.
- A testnevelés sajátos eszközeivel alakítja a környezettudatos magatartást, a természet és épített környezet védelmét.
- A szép, harmonikus mozgás segíti az esztétikai-művészi tudatosság fejlesztését.
- A mozgáskultúra kialakításán túl a szervezet edzettségi szintjének emelése, alakítása is folyik.

Bevezető–kezdő szakasz (1–4. évfolyamok)

Célok és feladatok

Az iskolai testnevelés és sport az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak. Ennek feltétele, hogy ismerjék motorikus képességeik szintjét, a motorikus képességek fejlesztésének és fenntartásának módját, legyen személyes és társas élményük a mozgásos játék, a versengés öröme. A testnevelés és a sport hozzájárul ahhoz, hogy a diákok megbecsüljék társaik teljesítményét, motorikusan képzettek legyenek, mozgásuk kulturálódjon, felismerjék a testnevelés és a sport egészségügyi és prevenciós értékeit. Cél, hogy a rendszeres fizikai aktivitás váljon magatartásuk részévé. Az 1–4. osztályos testnevelés a testkultúra elemeiből nyert értékekből olyan testi műveltséggel (ismeretekkel, jártasságokkal, készségekkel, képességekkel) ruházza fel a kisiskolásokat, amely későbbi cselekvési biztonságukat, rendszeres fizikai aktivitásukat megalapozza. Ez teszi alkalmassá őket arra, hogy a későbbiekben képesek legyenek sportági feladatok és mozgásrendszerek eredményes elsajátítására, motorikus képességeik hatékony fejlesztésére. Az alsó tagozatos testnevelési óra sajátos módszereivel, elsősorban mozgásos játékokkal és versengésekkel segíti a zökkenőmentes átmenetet a kötetlenebb óvodai élet és az önálló munkát követelő iskolai élet között, ezen kívül kötődést jelentő élményeket nyújt a gyerekek mozgásvágyának fenntartásához.

Az egészséggel kapcsolatos feladatok: a testi fejlődés, érés támogatása; a higiéniai szokások kialakítása, erősítése; az ellenálló képesség, edzettség fejlesztése; az ortopédiai elváltozások megelőzése, ellensúlyozása; megfelelő felkészítés keringési és légző rendszeri megbetegedések megelőzésére, a károsodás csökkentése; a prevenció lényegének és a relaxációs eljárásoknak a megismerése, megértése.

A mozgáskultúra fejlesztése: az alapvető (genetikus) mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése; az úszás elsajátítása; a kondicionális és a koordinációs képességeknek az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése. Sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség-készlet megszerzése; a feladatmegoldáshoz, készségfejlesztéshez és a játékhoz, sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek (szabályok, történeti vonatkozások, mechanikai-biomechanikai törvényszerűségek, feladatmegoldó sémák, egészségügyi megfontolások) megszerzése; mozgáskommunikáció.

Tanulási, játék- és sportolási élmények nyújtása: elsajátítás, teljesítmény, kollektív siker, a tevékenység öröme.

Értékes személyiségvonások fejlesztése: a félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, céltartás, a nehézségek leküzdése, kudarc tűrése, a természet szeretete, környezetkímélő magatartás.

FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK

A NAT kiemelt fejlesztési feladatai a bevezető-kezdő szakaszban:

Énkép, önismeret

- Találja meg helyét saját közösségében.
- Pozitívan értékelje saját elért eredményét, ismerje el társai teljesítményét.

Hon- és népismeret:

- Az iskolán kívüli sportmozgások-játékok, túrák, kirándulások alkalmasak a közöttük élő emberek, szokások, értékek természetes és épített környezet megismerésére.

Demokráciára nevelés

- A testnevelési- és népi játékok alkalmas terület a konfliktusok kezelésére, szabályok betartására, a durva játék, viselkedés megelőzésére, kezelésére.

Óvják, védjék környezetüket, a testnevelési szereket, az eszközöket, a pályákat, az épület berendezéseit.

A bevezető-kezdő szakasz a legmegfelelőbb alkalom a sokoldalú mozgástanulásra, ennek tudatosítására.

Könnyített feladatokkal, fokozott figyelemmel alakítsuk a lemaratottakat a testi-lelki egészségük fejlesztéséhez.

Fejlesztési célok	1–2. évfolyam Bevezető szakasz	3–4. évfolyam Kezdő szakasz
Tananyag		
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Játék az ujjakkal, körjátékok, járások és futások	Ugróköteles játékok, járások és futások
A tanulás megtanulása	Madzagos játékok, szökdelések és ugrások	Rímfaragás, szökdelések és ugrások
Vállalkozói kompetencia	Megfigyelőkészséget fejlesztő játékok, dobások	Kiesős játékok, dobások
Anyanyelven folytatott kompetencia	Testtartást, járást fejlesztő játékok, egyensúlygyakorlatok	Tapsos játékok, egyensúlygyakorlatok
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Babzsákos játékok, labdás feladatok	Megfigyelőkészséget fejlesztő játékok, labdás feladatok
Vállalkozói kompetencia	Fogócskák, küzdő feladatok	Testtartást, járást fejlesztő játékok, küzdő feladatok
Interperszonális, szociális kompetencia	Szabadidős sporttevékenység, úszás	Szabadidős sporttevékenység, úszás

1–2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám (1–2. évfolyam)
Anyanyelven folytatott kommunikáció Játék az ujjakkal, körjátékok, járások és futások	16
Tanulás megtanulása Madzagos játékok, testtartást fejlesztő játékok, szökdelések és ugrások	16
Vállalkozói kompetencia Megfigyelőkészséget fejlesztő játékok, dobások	16
Anyanyelven folytatott kompetencia Testtartást, járást fejlesztő játékok, egyensúlygyakorlatok	16
Anyanyelven folytatott kommunikáció Babzsákos játékok, labdás feladatok	16
Vállalkozói kompetencia Fogócskák, küzdő játékok	16
Interperszonális, szociális kompetencia Szabadidős sporttevékenység, úszás	16

JÁTÉK AZ UJJAKKAL+ KÖRJÁTÉKOK, JÁRÁSOK ÉS FUTÁSOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1–2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>A biztonságos járás kialakítása zárt és szabad térben</i> – járás közben feladatok végeztetése, – a szép, harmonikus járás elsajátítása, – a kötetlen, tartós futás megismertetése, – a tanulók futógyorsaságának fejlesztése, – reakció- és cselekvésgyorsaság kiala-	Játék az ujjakkal: Egér a házamban Fa Pocsolyában Aranygyűrűk Lépcsőn pici láb Körjátékok: Zsófi a nap körül	A futó-ugró-dobó mozgások változatos alkalmazására törekedjünk, változtassuk a külső és belső körülményeket, az egyes tanulók egyéni képességét vegyük figyelembe (pl.: futás távjának kijelölésénél).	Tud járásgyakorlatokat végezni. Tud egyenletes iramban (gyengébbeknek kisebb séta beiktatásával) 4-6 percig futni, vagy 6-8 percig tartó fogó- és futójátékban részt venni. Tud szépen, harmonikusan járni. harmonikus.

kítása. <i>A játékok: fogójátékok ismerete.</i> A futásgyakorlatok játék közben való végzése – a szép, természetes járás kialakítása, – járás közben a társsal való együttműködés megteremtése, – változatos feladatok végrehajtása járás közben, – a futómozgások: játékoság, – a tartós egyenletes iramú futás időtartamának egyénre szabott, fokozatos növelése, – a gyors indulással a gyors reagálóképesség fejlesztése.	Az én kiskacsám Nyuszi ül a fűben Szállhat mind a szép galamb Sellő Ki jön a gyűrűmbé? Mosónő Száll, száll a szél Csengő Glória Jézus anyja Járásgyakorlatok: Utánzó járások: „hegymászó”, „golya”, „óriás”, „törpe”, „majom” stb. Járási dalra, zenére: „Kis kacska fürdik...”, „Tekeredik a kígyó...”, „A gazda rétre megy...”, „Megy a gőzös...” stb. Futásgyakorlatok: Kötetlen tartós futás. Futás végtelenített akadálypályán. gyorsfutás. Futás: – irányváltoztatással, – tárgykerüléssel, – cikcakkban.		Ismeri a futómozgás változatait. Tud: 6-8 percig futni megállás nélkül.

MADZAGOS JÁTÉKOK. SZÖKDELÉSEK, UGRÁSOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1–2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Koordinációs képességek fejlesztése</i> összetett feladatokkal. – futás közben végeztetett szökdelések, ugrások megtorpanás nélkül a biztonságos mozgás érdekében. Ugrókészség fejlesztése: sorozatug-	Madzagos játékok: Bagoly Sárkány Törpesapka Sátor Szökdelések: – páros és egy lábon helyben, haladással,	Ne használjunk edzésre, atlétikai órára a testnevelés órát, ellenkezőleg, a játékoság, a verseny, versengés legyen elsődleges. Az egyes technikai részmozdulatok alapvető jegyeit sajátíttassuk el. Játékosan tanítsuk meg az ugrókötél,	Ismeri a gyakorláshoz felhasznált szerek, eszközök nevét Ismeri a testnevelési órán tanított, kidolgozott mozgásformákat és gyakorlatokat. Képes ezeket önállóan bemutatni, fel-, leugrani, egy és páros lábról egyensúlyvesztés nélkül,

rásokkal, ügyelve a folyamatosságra, a rugalmas talajra érkezésre. <i>Alapvető ugrásformák elsajátítása játékos formában.</i> Eredményre törekvés kötélhajtásban. Folyamatos elugrás futásból. <i>Ugrókészség fejlesztése:</i> az ugrás hosszától függően. Az elugrás irányának változtatása. Biztonságos átugrás alacsony akadályok felett (40-50 cm). Pontos feladat-végrehajtásra nevelés, szakkifejezések megértése, a játékok nevének, szabályinak és végrehajtási módjának ismerete alapján.	előre, hátra, oldal irányba, – páros és egy lábon vonalak ugrókötelek fölött, – különböző feladatokkal. Ugrókötel-áthajtási kísérletek. – páros és egy lábon, – egyenes- és Ugrások: – helyből, páros lábról, – fel- és elugrások egy és páros lábról, futásból, – akadályok fölött, – felfutás tornaszerekre, leugrás, – dalra, zenére: „Mackó, mackó” stb. Játékok: „Pám-pám paripám”, „Koszorú, koszorú”, (békaugrás, nyúlugrás, galopp). – sorozatugrások, – fel- és leugrások, – célbaugrások, – ugrás távolba, – ugrás talajszőnyegre, – átugrások.	hullahopp-karika használatát.	rugalmasan talajra érkezni. Szakkifejezések megértése: váltott lábú szökdelés Tudja a futásból ugrásba történő átmenetet.

MEGFIGYELÉST ÉS TESTTARTÁST FEJLESZTŐ JÁTÉKOK, DOBÁSOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1–2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– az alapvető fogásbiztonság fejlesztése, – a különféle feldobásokban, elkapásokban jártasság kialakítása, – a pontosságra törekvés a célba dobásokban, – a dobásoknál az erőközlés mértékének érzékelése (távolságbecslés, téri tájékozódó képesség),	Testtartást fejlesztő játékok: A földműves vetőmagja Nagymama papucsja Farkas úr Király Anyu, szabad? „Nappal és éjszaka” „Kecskézés”	Az „atlétika jellegű” óránál nagyon fontos a tanulók felkészítésére való bemelegítés lazító-nyújtó gimnasztikai gyakorlatokkal. Az időjárás körülményeihez igazodva a futás legyen állandó része a testnevelési órának (téli is).	Ismeri az egy- és kétkézű dobásokat Tudj célba dobni 4-5 m-es távolságra, Ismeri a használt szerek nevét. Érti a használt szakkifejezéseket.

– eredményre törekvés a kislabdahajításban és dobásokban, – öntevékeny és kreatív feladatmegoldások. <i>Dobókészség kialakítása:</i> egykezes felsődobás. Dobókészség fejlesztése: dobás különböző súlyú labdával. Figyelem összpontosítása a célba dobásnál. Öntevékenység a szerek elhelyezésében. A tanítás-tanulás során igénybevett sportpályák, gyakorlókörök ismerete, azok rendeltetésszerű használata.	„Utolsó pár előre fuss” „Tűz, víz, repülő” „Házatlan mókus” Gimnasztikai alapgyakorlatok: nyak, kar, törzs, lábgyakorlatok, testtartásjavító törzsgyakorlatok. Dobások különböző méretű és súlyú szerekkel távolba és célba (különböző testhelyzetekből). Babzsák feldobása, elkapása helyben, járás közben. Célba dobás 4-5 m-re lévő vízszintes, és függőleges célba. Játékok: „Célba dobó verseny babzsákkal”, „Dobáló őrbácsi”. Dobás távolba és célba: – különböző testhelyzetből, – különböző szerekkel.		

TESTTARTÁST, JÁRÁST FEJLESZTŐ JÁTÉKOK, EGYENSÚLYOZÓ GYAKORLATOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1–2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Támaszhelyzetben való haladás a test súlyának kézre helyezésével.</i> <i>Mászási kísérleteknél kitarítás az erőfejlesztésben.</i> Mászás fölfelé és lefelé folyamatos fogással mászókan, bordásfalon, kötélén vagy rúdon. Ügyesség és általános erőfejlesztés lejtős padon, támaszfeladatok végzésénél. <i>Egyensúlyérzék fejlesztése hely- és</i>	Testtartást fejlesztő játékok: A földműves vetőmagja Nagymama papucsja Farkas úr Király Anyu, szabad? „Nappal és éjszaka” „Kecskézés” Egyensúlyozó gyakorlatok: a.) – haladás utánzó járással,	Az erőfejlesztést ebben a korban nagyon óvatosan, körültekintően végeztessük. Elsősorban dinamikus (mozgásos) gyakorlatokat részesítsük előnyben. Az ügyesség fejlesztését a gyakorlatok változatos alkalmazásával, az iram, mozgás-mozdulat gyorsasággal érjük el. Fejlesszük helyzetfelismerő képességüket a mozgásos feladatok végzésénél (pl.: az egyes szereken,	A gyakorlatokhoz használt szerek, eszközök nevének ismerete: bordásfal, mászórudd, mászóka stb. Szakkifejezések megértése tovahaladás a szereken támaszban, függésben. Szakkifejezések megértése. Képes a testnevelési órákon tanított támasz- és egyensúlygyakorlatok segítségével való bemutatására.

<i>helyzetváltozásokkal.</i> Bizonytalan egyensúlyi helyzetben és függésben korrekciós mozgások. <i>Általános erő- és ügyességi fejlesztés utánzó járásokkal, szereken történő átjutással.</i> A tanult támasz- és függésgyakorlatok sikeres alkalmazása természetes akadályokon (mászórács, létra). <i>Biztonságos mozgás függésben.</i> Akadálypályák – útmutatással, tanári segítséggel történő felépítése, lebontása.	(kutyafutás, pókjárás, sántaróka), – csúszás, átbújás, kúszás, átmászás, – guruló átfordulások, – tarkóállás, – „kiscsikó”, – felugrás zsámolyra, szekrényre, és leugrások Játékok: sor- és váltóversenyek „Sántaróka”, „Pókjárás”, „Kúszó örbácsi” stb. b.) – játékos függésgyakorlatok természetes akadályokon, tornaszereken, – feladatok bordásfalon, mászókötélen, mászókán. Játékok: „Kötélhúzás”, „Függőfolyosó”, „Lajharmászás” stb.	bordásfalon való továbbhaladás mikéntjét ne korlátozzuk egy változatra).	

BABZSÁKOS JÁTÉKOK, LABDÁS FELADATOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1–2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Ismerkedés a labda sajátosságaival.</i> A hajító mozdulat elsajátítása. Egyszerű labdakezelési módokkal a dobás- és fogásbiztonság fejlesztése. A labdatovábbítások, elkapások ismerete. Labdajátékok elsajátítása <i>A labdaérzék fejlesztése:</i> gurítással, labdapattintással, labda elfogásával, megállítással. Kétkezes átadások helyben és mozgás közben. A dobás erejének és ívének változtatása a feladatoknak megfelelően.	Babzsákos játékok: Van nálunk egy kisegér Labdás feladatok: – a labda fogása, gurítása, terelgetése kézzel, lábbal, gurítás társhoz oda-vissza terpeszülésben, – labdaadogatás, feldobott labda elfogása, – labdapattogatás, – labdadobás távolba, célba (gumilabdával). Játékok: „Labdacica”, „Dobáló örbácsi”, „Vigyázz a labdára”, „Váltóverseny labdával” stb. – labda egyensúlyozása, pörgetés (tala-	A „labdás” órák elsődleges feladata a tanulók „labdás ügyességének” fejlesztése. Mindig törekedjünk a változatos gyakorlatanyag kijelölésére. A rendetlenség elkerülésére határoljuk be a gyakorlóléhelyet, egyéni, páros- és csapatfeladat (játék) végzésénél. Ne féljenek tanítványaink a feljűk érkező labdától, tanítsuk meg őket arra, hogy hogyan védjék magukat. Kezdetben közepes méretű gumilabdával dolgozzunk! Ideális, ha minden tanulónak, tanulópárnak jut egy labda.	A gyakorlatokhoz használt szerek, eszközök nevének ismerete, Szakkifejezések megértése. Ismeri: – a labdafogást, – a labdagurítást, – a labdaadogatást. Tud: – labdát gurítani, vezetni, feldobni, elkapni.

Helyben és mozgás közben labdás ügyesség fejlesztése labdavezetéssel.	jon) gurítása, – guruló labda megállítása, felvétele kézzel, – utánzójárásokban labdaterelgetés kézzel, fejjel, lábbal, – labda feldobása, elkapása, – különböző irányból érkező labda elkapása.	Az óra előkészítését szolgálja, ha előkészítjük a labdákat (az óra végén számoljuk meg). Egy-egy gyakorlat, „labdakezelés” a jó beidegződés végett legalább 20-25-szöri ismétlésig tartson.	

FOGÓCSKÁK, KÜZDŐ JÁTÉKOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1–2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– az akaratitulajdonságok fejlesztése, a szabályok megtartására nevelés, – együttműködés a közös tevékenységben, – pontos feladat-végrehajtás – biztonságos mozgás kialakítása a küzdőfeladatok végzésekor, – az akaratitulajdonságok fejlesztése, a szabályok megtartására nevelés, – együttműködés a közös tevékenységekben, – a pontos feladatvégrehajtás, – a biztonságos mozgás kialakítása a küzdőfeladatok végzésekor, – a balesetveszély elhárítása, – a fegyelem fenntartása a feladatok végzése közben.	– állásban húzások-tolások párokban („Húzd-told el a párodat!”) – a társ áttolása (háttal ülve egymásnak), – lábra lépés, – kakasviadal. Játékok: „Lovascsata”, „Körszakítás” stb. – karemelés, illetve leszorítás társ ellenállásával szemben („Ne engedd, hogy társad mélytartásból oldalsó középtartásba emelje a kezét és vizont!”) – állásban húzások-tolások, párokban – a társ áttolása (háttal ülve egymásnak), – leülések, felállások párokban karfogással, hátukat összetámasztva. Játékok: „Lovascsata”, „Körszakítás”, „Kakasviadal – Ki a legény a csárdában?”, „Vöröpecsenye” – kézvívás fekvőtámaszban.	A biztonságos mozdulatokat, mozgásokat fokozatosan, sérülésmentesen alakítsuk ki!	Biztonságos mozgás a páros gyakorlatok végzésében.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK, ÚSZÁS

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1.-2. évfolyam		
	16		
Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra.</i> Az úszástanítással, -tanulással kapcsolatos célkitűzés a ráfordítható időkeret miatt behatárolt. A legtöbb iskolában az 1–2. osztályban, valamint a 3–4. osztályban legfeljebb 2-szer 16-26 órás tanfolyamszerű oktatásra kerülhet sor. Olyan mértékű haladás érhető és várható el, amely szerint az 1-2. osztályban a tanuló képes legyen fennmaradni a vízben és 6-10 m-t levegővétellel (vagy anélkül) leúszni (háton, illetve hason). <i>Az alapmozgások elsajátítása.</i>	– görkorsolyázás, gördeszkázás, – duatlon, (triathlon), – csúszkálás, korszolyázás, szánkózás, – hógolyózás. Játékok: – a jégen, – hőember építése, – távdobás, célba dobás hógolyóval, hógolyócsata, – korszolyázás, szánkózás, – hógolyózás. Úszás: – vízhez szoktatás, – víz alatti tartózkodás- merülés – légzés-lebegés, – „felhajtóerő”, haladás, siklás, – vízfekvés- és siklási gyakorlatok, – segédeszközök használata a siklásnál, – lábmunka bevezetése, levegővétel nélkül, majd levegővétellel.	A szabadtéri órákat előre tervezzük meg és a tanulókat idejében tájékoztassuk a megfelelő ruha és cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően. Törekedjünk az érdekes és változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb.). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reagálását, fokozatosan ügyelünk a sérülések megelőzésére.	Vízbiztonság elérése helyes vízfekvés ismerete, lábmunka alkalmazása eszköz nélkül is

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Mozgáskoordináció

- Mozgása összerendezett.
- Mozgásának összerendezettsége fejlődő.
- Mozgása bizonytalan, összerendezetlen.

Önszabályozása a mozgásos feladathelyzetekben

- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályait érti és igazodik ezekhez. Konfliktushelyzetekben is sportszerűen viselkedik.
- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit érti, de időnként nem tarja be azokat. Előfordul, hogy türelmetlen, sportszerűtlenül viselkedik a társaival.
- A sportjátékok, versengések mozgássorozatok szabályit többnyire ismeri, de gyakran előfordul, hogy nem tartja be azokat. Meggondolatlan (türelmetlen) erőszakos viselkedésével veszélyezteti saját és mások testi épségét.

Labdajátékok

- A labdajátékokban ügyes, aktív, kezdeményező.
- A labdajátékokban aktív, de nem kezdeményező.
- A labdajátékokban egyre ügyesebb, aktívabb, kezdeményezőbb.
- A labdajátékokban nem elég aktív, kezdeményező.

Gimnasztika

- A gimnasztikai gyakorlatokat ütemtartással, pontosan hajtja végre.
- A gimnasztikai gyakorlatokat többnyire ütemtartással, de néha pontatlanul hajtja végre.
- A gimnasztikai gyakorlatokat nem mindig hajtja végre ütemtartással, fegyelmezetlenül végzi.

Atlétika jellegű mozgások

- Gyors és kitartó futásra is képes.
- A szökdeléseket, ugrásokat megfelelő ritmusban hajtja végre.
- A szökdeléseket, ugrásokat nem tudja megfelelő ritmusban végrehajtani.
- A kislabda hajítás adott technikáját elsajátította, képes a szert távolba és célba juttatni.
- A kislabda hajítás adott technikáját nem tudta elsajátítani, nem képes a labdát távolba és célba juttatni.
- Képes különböző testhelyzetekből dobásokra álló és mozgó célpontokra.

Torna jellegű mozgások

- Szívesen végzi a játékos feladatokat támasz- és függéshelyzetben.
- A támasz- és függésgyakorlatok sikeres végzéséhez erősíteni kell izomzatát.
- Képes gurulóátfordulást végezni előre és hátra.
- A gurulóátfordulást előre biztonsággal végzi.
- A gurulások kivitelezése mindkét irányban nehézséget okoz.

Labdajátékok

- A labdajátékokban ügyes, aktív, kezdeményező.
- A labdajátékokban aktív, de nem kezdeményező.
- A labdajátékokban egyre ügyesebb, aktívabb, kezdeményezőbb.
- Különböző méretű labdák kezelésében ügyes, labdaérzéke jó.
- Különböző méretű labdák gurításával, fogásával, felkapásával és elkapásával részt vesz az óra munkájában, de labdakezelése bizonytalan.
- Különböző méretű labdákkal végzett mozgások közben gyakran ejt hibát. Labdaérzéke, ügyessége külön fejlesztést igényel.
- A csapatjátékokban együttműködő, képes a szabályok betartására és alkalmazására.

3. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 111 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Járások és futások	16
Szökdelések és ugrások	18
Dobások	20
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlás	20
Labdás gyakorlatok	20
Küzdő feladatok és játékok	9
Szabadidős sporttevékenységek	9

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra.

RENDGYAKORLATOK, GIMNASZTIKAI PREVENCIÓS FELADATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– az alkalmazott szervezési szakkifejezések elsajátítása, – az alapvető személyi és mentálhigiéniai szokások kialakítása, – a sportöltözet, sportfelszerelés használatának tudatosítása, – a felelősök munkájának megszervezése, – a tanult gimnasztikai alapformák szép kivitelezése, pontos bemutatása, – a gimnasztikai alapformák összekapcsolása, – gimnasztikai gyakorlatok összeállítása.	Harmadik, negyedik osztályban a testfordulatokat két ütemben hajtassuk végre. A menetelés megindítását helyben járással kezdjük. Rendszeresen végeztessünk változatos keringésfokozó, a szervezetet sokoldalúan felkészítő fejlesztő gyakorlatokat.	Az eddig tanultak gyakorlása kettes csoport alakítása. Megindulás, megállás két ütemben. Fejlődések, szakadozások járás közben. Vonulások lépéstartással. Nyitódás, zárkózás tér- és távköz felvétele. Statikus és dinamikus alapformájú szabadgyakorlatok. Tartásjavító gyakorlatok. Páros gyakorlatok. Pad, bordásfal, labdagyakorlatok. Ugrókötel-gyakorlatok.	Ismeri a szervezési szakkifejezéseket Képes: – a tanult szabad- és kéziszergyakorlatok alkalmazására, önálló kombinálására tanórán (tanórán kívül is).

JÁRÁSOK ÉS FUTÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>Fejlesszük:</i> – a jelzésekre történő gyors reagálást, – a járásvariációkat (pl. utánlépéssel történő járás), – az árnyékmozgást. Végeztessünk változatos feladatokat járás közben. <i>Valósítsuk meg:</i> a rendszeres futás lehetőségét tanítványaink számára, ezáltal az egészséges életmódra nevelést, – az ellenállóképesség növelését a szabadtéri órákon. Alakítsuk ki tanulóink gyors indulását a különböző jelre végzett feladatokban, a futás közben feladatok pontos végrehajtását.	Járások mint előbb, valamint hátrafelé, ütem- és lépéshossz-szabályozással, oldalirányú keresztlépéssel, magas térdemeléssel. Állóképesség fejlesztés: – tartós futással, – játékos formában, – iram és irányváltoztatással, – végtelenített akadálypályán. A futógyorsaság fejlesztése: – változatos feladatok futás közben, – gyorsfutás, szlalomfutás, – fokozófutás. Reakció- és cselekvésgyorsaság fejlesztés: – rajtversenyek, indulások különböző testhelyzetekből. Állórajt és guggoló rajt. Játékok: „Szalagos fogó”, „Szalagszerző”, „Négykézláb fogó”, „Félperces fogó”, „Páros fogó”, „Fészek fogó”, „Nyúl a bokorban”.	A futás megszerettetéséhez hozzájárul a változatosság. Írány-, iramváltás. Gyorsfutás különböző testhelyzetből indulva. Futás egyéni iramban. Akadályfutás. Váltófutás. Tartós futás. Futás feladatokkal. A futást egész évben végeztessünk, ha a rossz időjárás nem akadályoz ebben! Kerüljük a kemény felületen, poros helyen való rendszeres futást, mert különféle panaszokat okozhat.	Tud egyenletes iramban futni.

SZÖKDELÉSEK ÉS UGRÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Fejlesszük a tanulók öntevékenységet a szerek elhelyezésében. Cél: – a különböző mozgásformák összekapcsolása,	Szökdelések – páros és egy lábon, különböző kartartásokkal (továbbá váltott lábos is), – ugrókötéllal előre, hátrahajtással,	Az előkészítő gyakorlatok végzésénél az ugróerő, az ügyesség fejlesztése kerüljön előtérbe, hogy ha a távol- vagy magasugrásra kerül sor, akkor az ugrás egyes fázisaira figyelni tudjanak. Az egész	Tud szökdelni. Jártasság szinten tud néhány lépés nélkül futással távolba ugrani.

– a sorozatugrásoknál: emelkedő elugrás, gördülékeny talajra érkezés, – összetett feladatokkal a koordinációs képesség fejlesztése. <i>Növeljük a tanulók ugróerejét, ugró állóképességét.</i>	helyben, guggolásban (egyidejű koordináció képességfejlesztés) – szökdelés cikcakkban, – futás, szökdelés összekapcsolása, – szökdelések zenére, taps ritmusát követve. Ugrások: – futó-, ugrásgyakorlatok akadályok fölött, – átugrás szereken (zsugorkanyarlati ugrás), – ugródeszkáról történő felugrás (felbukfenc szekrényre), – ugrás távolba (neki futással egy lábról, páros lábra), – ugrási kísérletek (magasba).	mozgást kell tanítani, de csak egy szempontot emeljünk ki, mert többre nem tudnak figyelni. Sorozatugrások. Játékok: „Jöjj velem”, „Kenguru fogó”, „Kecskézés”, „Akadályváltó”.	

DOBÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– dobókészség fejlesztése a dobás szabályozásával kapcsolatos feladatokkal, – távolba dobáskor felgyorsuló, erőteljes hajító mozdulat, – célunk, hogy a tanulók a dobásoknál eredményesen alkalmazkodjanak a labda súlyához, és a dobás távolságához (célba dobásoknál) megfelelő módosítás, – a tanult dobásmód pontos kivitelezése, – teljesítményre törekvés (vízszintes, függőleges cél, és a távolság növelése terén), – általános erősítés	Dobások: – különböző szerekekkel egy és két kézzel, – távolba és célba (helyből, járva, társra) – mozgásból, – kislabda hajítás néhány lépés neki futással távolba. Játékok: „Labdacica dobással”, „Céldobó versenyek”, „Döngető”, „Fogyasztó”.	Kislabda hajításnál ne töltsünk hosszú időt a helyből hajítással, inkább többször térjünk vissza rá, csiszolva a hajító mozdulatot, javítva a hibákat.	Tud: – állásból, célba dobni, – kislabdával távolba dobni.

TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLAT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– biztonságos haladás függésben, – gyors haladás az akadályra fel- és le-mászásban, az utánzó járásokban, – koordinációs képesség fejlesztése összetett feladatokkal, – váll- és izomzat erősítése a teherbíróképesség növelése, – akarati tulajdonságok fejlesztése: ki-tartás az erőfejlesztésben, figyelemben, – pontos kitartó munkára nevelés.	a) – utánzó járások – csúszás-, kúszásgyakorlatok – gurulóátfordulások előre és hátra guggolótámaszból, terpeszállásból, – sorozat- gurulóátfordulások előre – haránt-, oldalszármga kísérletek, – zsugorfejjállás, fejjállás és kézállási kísérletek, – lépegetés kézállásban – cigánykerék – zsugorkanyarlati és bátor ugrás b) – mászási kísérletek kötélén – vízszintes függeszkedés bordásfalon – lajhármászás rézsutosan elhelyezett szereken – gyűrűn húzódkodás, – függésben térd-, lábemelés, lengés, lengetés. c)– egyensúlygyakorlatok különböző testhelyzetek változtatásával, akadályok leküzdésével (tornapad, létra, mászóka stb.). Játékok: „Mozdulatlanság”, „Pókfoci”, „Csőszjáték”, „Taliccsa verseny”. Sor- és váltóversenyek utánzó járásokkal.	A mászás a kar, a váll izomzatát erősíti, fejleszti az önuralmat és akaraterőt. hernyószerű mozgás, ahol a kar, a törzs és a láb összehúzódnása és kinyúlása periodikusan követik egymást. Jó végrehajtása elsősorban a kar húzóerejétől függ. A jó végrehajtást gyorsítja, segíti a mászókulcsolás megtanítása. A gurulóátfordulások végzésekor hangsúlyozottan gondoljunk a gerinc csigolyaizületeinek fokozott bemelegítésére, az azon végiggurulás érzékeltesére (az oktatás eredményességét felgyorsíthatjuk ezáltal). Ügyeljünk arra, hogy a tarkóállás alátámasztási pontjait a felkar-vállak-nyakcsigolyák és a tarkó adja. A tarkóállásnál a törzs teljesen nyújtott. Kézállásnál törekedjünk arra, hogy a fellendülés közben a karok nyújtva legyenek, és a csípő minél jobban az alátámasztási pont fölé kerüljön. a lendítő láb legyen nyújtott, míg az elrugaszkodó a talajt elhagyva nyúlik ki és lendül a másik mellé.	KÉPES növekvő erő kifejtésekre a függés gyakorlatokban végzett haladásban. Tud guruló átfordulást végezni

LABDÁS GYAKORLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<i>A labdás ügyesség fejlesztése a labda mozgásával.</i>	Labdás ügyességfejlesztés: – labda pattogatása, váltott kézzel,	A labda fogását, dobását, elkapását, rúgását, vezetését különböző méretű	Ismeri a labda birtokba vételének, tovább-

Javítsuk az irányítás pontosságát a dobásokban, átadásokban. Folyamatos haladás labdavezetéssel tárgykerüléssel. Egymás segítése a feladatok jó megoldásában, együttműködés a labdagyakorlatokban.	különböző testhelyzetekben és továbbhaladással, egy lábon, szökdeléssel, szlalomozva, – labda gurítása, vezetése helyben, mozgás közben feladatokkal, – átadások: egy -, kétkezes, felső, pattintott stb., – dobások, hajítások távolba, célba, – rúgások távolba, célba, labdavezetés lábbal meghatározott útvonalon, valamint kis területen az ütközések elkerülésével	gumi- műanyag, bőrlabdával végeztessük, ügyelve a kétoldalasság kialakulására.	bításának módját, vezetését kézzel, lábbal, mozgás közben is.

KÜZDŐ FELADATOK ÉS JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– <i>a mozdulatgyorsaság fejlesztése</i> , – az ellenfél megbecsülése, – az akarati tulajdonságok fejlesztése: kitartás az erő kifejtésben, – a társ mozgásához igazodás, – az önellenőrzés mozgás közben, tudatos feladatmegoldás, – <i>a balesetveszély elhárítása</i> .	Grundbirkózás. Mögékerülés, kiemelés. Vívás két kézzel. Kézráútés mellső fekvőtámaszban.	Változatos játékokkal, egyszerű feladatokkal (sérüléseket elkerülve) kedveltessük meg a test-test elleni küzdelmet.	Ismeri és betartja a játék- és magatartási szabályokat.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Tervezzünk és végezzünk mind a négy évszaknak megfelelő foglalkozást a szabadban. Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra, ennek érdekében célunk és feladatunk: – a szabadtéri órákat előre tervezzük meg és a tanulókat idejében tájékoz-	– számháború (a lehetőségek függvényében) – járőrversenyek (tájékozódási feladatokkal) – görkorcsolyázás, kördeszkázás, – duatlon (triatlon) – csúszkálás, korcsolyázás, szánkózás – hógolyózás	Készítsük fel tanítványainkat időben a szabadban végzett sporttevékenységre (szerek-eszközök, egyéni felszerelés, öltözet stb.).	Képes rendszeres mozgásos tevékenységre a szabadban. Ismeri a speciális szabadtéri játékokat: ugróiskola, labdaiskola, labdajátékok.

tassuk a megfelelő ruha, cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően, – törekedjünk az érdekes, változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék).	Játékok: – a jégen – hóember építése – távdobás, célba dobás hógolyóval, hógolyócsata, – szánkó húzó-toló verseny – lesikló verseny szánklóval.		

4. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 111 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Járások és futások	16
Szökdelések és ugrások	18
Dobások	18
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlás	20
Labdás gyakorlatok	20
Küzdő feladatok és játékok	10
Szabadidős sporttevékenységek	10

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLAT, GIMNASZTIKA, PREVENCIÓS FELADATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendszeresség, önállóság, az óra előtti és utáni teendők (átöltözés, tisztálkodás stb.) elvégzésének tudatosítása. Különböző alakzatok kialakítása a tanulók kijelölésével, az elhelyezkedés helyének megjelölésével, a tanulók önálló, gyors beállásával. Szakkifejezések megismertetése, pl. támadóállás, lépőállás stb. A tanított mozgásformák, gyakorlatok önálló gyakorlásának elsajátítása.	Sorakozás kétsoros vonalban, kettes oszlopban. Vigyázz és pihenj állás. Vonulások, fejlődések, szakadozások egyes, kettes, hármas, négyes oszlopba és oszlopból. Testhelyzetek: támadóállás, lépőállás, hajlított terpeszállás, combon fekvés, oldalfekvés stb. Az előző osztályban tanultak, alkalmazásával általános hatású, valamint erősítő, nyújtó és izületet lazító gyakorlatok.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra készítjük az idegrendszert.	Igényli a külső rendet, tudatosul annak hasznossága és a rend szépsége. Tud: – sorakozni vonalban (segédvonal nélkül) – testfordulatot végezni ütemtartással, – járni tapssal, dalra, zenére, – fejlődésekre, szakadozásokra, – igazodásra, takarásra. Ismeri: a kiinduló és belépő helyzeteket. Ismeri a szakkifejezéseket.

JÁRÁSOK, FUTÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A különböző feladatokkal, változatos megoldási lehetőségekkel a tanulók mozgásműveltségének gyarapítása. Az elől haladók lépéseire történő gyors reagálás. A járásgyakorlatoknál a játékosság biztosítása árnyék- és társas gyakorlatokkal. Szereken a járás biztonságára törekvés. Futó állóképesség fejlesztése (az egyéni képességek fokozott kibontakoztatása az egyénre szabott feladatok végeztetésével). A gyorsaság növelése változatos feladatokkal. Iramjátékos futás, indulás, iram- és irányváltoztatásnál a technikai végrehajtás csiszolásával. Játékosságra törekvés a rajtversenyeknél. Akadályfutásban folyamatos haladás minél kisebb sebességcsökkenéssel.	Járások: – behunyt szemmel előre, hátra, oldalra, – jelre a tanult testhelyzetek gyors felvétele, – meghatározott lépésszámmal, – oldalpárban, kéz-, vállfogással, érintőjárás, – járás tapssal, dobantással, énekszóra, járás lépcsőn, tengerészjárás oldalirányba kitámasztással) Futások: – kötetlen, tartós futás (8-10 perc), – futás összetett feladatokkal, – futás végtelenített akadálypályán, – futás iram-, irányváltoztatással. Gyorsfutás: – 30-60 m-en, – speciális feladatokkal, – cikcakkban, – akadályok felett, – gyors indulások, – rajtok, rajtversenyek. Fogójátékok: „Üsd a harmadikat”, „Félperces fogó”, „Árokfogó”, „Csapatfogó”, „Kotló és a kánya”, futóversenyek stb.	Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. Használjuk ki azok mosolyt fakasztó hatásait is. A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatgatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani.	Változó feltételeknek megfelelően tudja szabályozni járását, futását. Járás közben pontosan, fegyelmezetten hajt végre különféle feladatokat, Tud egyenletes iramban 8-10 percig futni, 12-15 percig tartó futómozgást tartalmazó játékban részt venni. Ismeri az állórajttal történő indulást.

SZÖKDELÉSEK, UGRÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az ismert mozgásformák feladathelyzetben való alkalmazása. Végeztessük könnyedén, folyamatosan a sorozatugrásokat. Futás közben végzett ugrások – szökdelések gördülékeny összekapcsolása. Biztonságos talajra érkezés a sorozatugrásoknál és a mély ugrásoknál. Erőtéljes fölfelé történő elugrás a nagy ívű ugrásoknál.	Szökdelések: – páros és egy lábon, továbbá feladatokkal, – fordulatokkal, ugrókötéllal, – lengőkötéllal, – különböző alakzatban. Ugrások: – futás közben felugrás, – futó-, ugrógyakorlatok akadályok között, – sorozatugrások, egy és páros lábon, – felfutás lépcsőzetesen elhelyezett szerekre (elugrással) – ugrás dobantódeszkáról, – ugrási kísérlet magasba, leugrás függésből, – ugrás távolba nekifutással elugrásból, helyből magasugrás. Játékok: versengések, kötélugró iskola stb.	Elsődleges célunk ebben az előkészítő fázisban az, hogy a tanulók intra- és intermuszkuláris koordinációját fejlesszük, ami elsősorban az idegrendszer alkalmazkodóképességének a fejlesztésében jelentkezik. Éppen ezért a feladat végrehajtások tekintetében bármelyik mozgásvégrehajtás elfogadható, hiszen jelen esetben nincs modelltechnika, aminek konkrét elsajátítására törekszünk.	Tud szökdelést végezni. Képes ugrásgyakorlatot végrehajtani – páros és egy lábon, továbbá negyed- és félfordulattal, – ugrókötéllal előre, hátrahajtással, – lengőkötéllal (társak által hajtott), – különféle alakzatban. – futás közben felugrással jelekre, – futó-, ugrógyakorlatot akadálypályán, – lépcsőzetesen elhelyezett szereken, – el- és felugorva néhány lépés nekifutással. Tudjon távolba ugrani nekifutással 60 cm-es elugró sávból nekifutással. Tudjon ugródeszkáról páros lábbal szabályosan elugrani, ugrási kísérletet végezni magasba.

DOBÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A koordinációs képesség fejlesztése az összetett feladatok gördülékeny összehangolásával (pl.: akadályversenyekbe épített dobásfeladatok). A dobás távolságától és a szer súlyától függően a dobások erejének szabályozása.	Dobások: – különböző nagyságú szerekkal: jobb-, bal-, két kézzel, – különböző dobásmódokkal, – távolba, célba, helyből, mozgással. Kislabda hajítás helyből, kidobóállásból, befordulással és kilépésből. Tömött labda lökése távolba (egy és két	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott	Képes dobásokra célba, állásból, járásból, futásból vízszintes és függőlegesen elhelyezett tárgyra. Távolba dobásra helyes technikával. Ismeri az egy- és kétkézes dobásokat, lökéseket, hajításokat A mozgásfolyamat lényegi hibáinak felismerése, megnevezése, kijavítása

Dobásoknál haladás közben a figyelem célpontra irányítása (vízszintes, függőleges cél). Dobókészség fejlesztése az egy- és kétkezes, illetve alsó és felső dobásoknál. A különböző feladathelyzeteknek megfelelő dobásforma megválasztása.	kézzel). Játékok: „Bombázó”, „Céllabda”, „Vadászlabda”, „Szabadulás a labdától”, „Léggömbvadászat”.	kombinációk használatára akkor jelentkeznek, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra készítjük az idegrendszert. Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. Használjuk ki azok mosolyt fakasztó hatásait is.	(pl.: a kar helytelen helyzete dobásnál, lökésnél).

TÁMASZ, FÜGGŐ, ÉS EGYENSÚLY GYAKORLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Általános erő- és állóképesség fejlesztése. A koordinációs képesség fejlesztése. Haladás közben gördülékeny akadályleküzdés kéztámasszal. A jó időkihasználásra nevelés. Térbeli tájékozódóképesség növelése. Az egyes gyakorlatok önálló, szép bemutatása, kivitelezése.	a) – nyúlugrás, bátorugrás, bakugrás társon át, „hosszú bukfenc” – fekvőtámaszban végzett gyakorlatok, guggolótámaszból vetődés előre, mellső fekvőtámaszba és vissza, – kézállesi kísérletek bordásfalnál (kézállás), cigánykerék, bordásfalnál hátsó guggolótámaszból járás a lábakkal kézállás felé és vissza, – zsugorkanyarlati átugrás, – függőleges repülés, – „kismacska”-ugrás. – bordásfalon végzett – majomugrás, – mászás kötélén (lefele függeszkedés), – gyűrűn: húzódkodás, zsugorfüggés, lebegőfüggés, lefüggés, ugrással átfordulás hátsó függőállásba és vissza, hintázás futással. – járás, futás különböző szereken, – egyensúlyozás állásban, leülés-felállásban, libikókán, változatos szereken, kézben, fejen tartott tárgyakkal,	Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességei nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egy időben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartjuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	Tudatosan végzi az általános erő- és állóképesség gyakorlatait (láb-, kar-, has-, hátizom). Betartja a játék és magatartási szabályokat, Képes a feladatok pontos végrehajtására, teljesítmény javítására. Tudja: – a tanított mozgásformák, gyakorlatok eredményes, szép kivitelezését, – a térbeli tájékozódást fordított testhelyzetben (fejállás, kézállás, lefüggés), – részt vesz az általános erő- és állóképességben (láb-, kar-, has-, hátizom).

	– gurulások tárgyakkal szerekekkel, – gyakorlatok labdával (szereken állva).		

LABDÁS GYAKORLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– biztonságos labdavezetés, irányváltóztatással, haladással, – helyezkedés a labda elkapásához, – labdajáték közben a kedvező helyzetben lévő társ gyors megtalálása és pontos célzás képessége, – labdajátékok elsajátítása: zsinórlabda, zsámolylabda (mini kosárlabda, kézilabda), – a rendszeres testgyakorlási igény megszilárdítása, megszerettetése.	Labdás ügyességi feladatok helyben, mozgás közben: – terelgetés iram-, irányváltással, – gurítás kézzel, lábbal, – feldobás. elkapás, ütögetés, pörgetés, – érkező labdák elfogása, elkapása, – labdavezetés feladatokkal (mindkét kézzel kis területen, társhoz igazodva), – átadások, hajítások, dobások, rúgások helyből, nekifutással távolba, társnak, célba, – labda fejelése, visszafejelése, passzolási kísérletek párokban helyben, – labda levegőben tartása kézzel, lábbal, fejjel, kapura dobási, rúgási kísérletek, kosárdobási kísérletek helyből.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgásával hajtjuk végre. A feladatokat minden esetben végezzük el különböző méretű és súlyú labdákkal. A labdavezetés minden esetben történjen meg lábbal és kézzel egyaránt akár egyszerre is. Párokból történő munkánál használjunk egy vagy akár több labdát, melyek lehetnek egyformák és különbözőek is. Hajtassuk végre a feladatokat nyitott szemmel és csukott szemmel egyaránt. Az is elfogadható, ha csak az egyik szem van becsukva, de ilyenkor mindkét szemmel dolgozzunk felváltva. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. A gyakorlatosotok összeállításánál vegyük figyelembe, hogy nem kifejezetten az egyes labdajátékokban alkalmazható továbbítási és érintési módokat gyakoroltatjuk. Ezért nyugodtan használjunk kosárlabda helyett, röplabdát, vagy focilabdát, de adott esetben a pöttyös labda és a teniszlabda is megfelelő egy esetleges alkarérintéshez. Ne a már megszokott és az ismert sportágaknak megfelelő szereket válasszunk ki.	Tud önállóan játszani a tanult játékok felhasználásával. Ismeri a legmegfelelőbb labdafogást, elkapást, birtoklást, feladathelyzetben, játék közben. Tud alkalmazkodni a labda méretéhez, súlyához, a repülő labda útjához, ívéhez, irányához, sebességéhez.

KÜZDŐ FELADATOK ÉS JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– a mozdulatgyorsaság fejlesztése, – az ellenfél megbecsülése, – az akarati tulajdonságok fejlesztése, kitartás az erő kifejtésben, – a társ mozgásához igazodás, – önellenőrzés mozgás közben, tudatos feladatmegoldás, – balesetveszély elhárítása.	Szabadulás csuklón fogásból. Grundbirkózás. Kötélhúzás. Mögékerülés, kiemelés. Vívás két kézzel. Kézráütés mellső fekvőtámaszban. „Legyező” (szemben álló kézfogó társsal dőlés hátra karnyújtásig és vissza).	A fejlesztendő képességek tekintetében ajánlott az egyéni, páros és együttes osztályfoglalkozások gyakori váltogatása a sokféle szituációs helyzet kialakítása érdekében. Ösztönzzük a tanulókat az alapjátékok szabályainak módosítására a kreativitás és innovatív gondolkodás fejlesztése érdekében. Ne féljünk a gyakori szabálmódosítástól még akkor is, ha az pillanatnyilag megértési problémákat okozhat a tanulók fejében. A lehetőségek figyelembevétele mellett ösztönözzük a tanulókat, hogy bátran készítsenek saját csapatjátékot, az ő általuk kitalált szabályok megtartása mellett.	Helyzetfelismerés a védekező és támadó helyzetben. Képes a mozgásban előforduló hibák felismerésére, azok kijavítására. Teljesítmény: szabályok ismeretében, betartásával – mögékerülés, grundbirkózás.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tervezzünk és végezzünk mind a négy évszagnak megfelelő foglalkozást a szabadban. Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra.	– számháború (a lehetőségek függvényében) – járőrversenyek (tájékoztató feladatokkal) – görkorsolyázás, kördeszkázás, – duatlon, (triatlon), – csúszkálás, korszolyázás, szánkózás, – hógolyózás. Játékok: – a jégén, – hóember építése, – távdobás, célba dobás hógolyóval,	A szabadidő órákat előre tervezzük meg és a tanulókat idejében tájékoztassuk a megfelelő ruha, cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően Törekedjünk az érdekes, változatos órávezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb.). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerek állapotát, reakcióját. Fokozatosan figyeljük a sérülések megelőzésére.	Elviseli az időjárás kellemetlen hatásait. Felkészül a szabadidő foglalkozásokra (ruházat, felszerelés). Képes az évszagnak megfelelő mozgás (játék) üzése a szabadban.

	hógolyócsata, – szánkó húzó-toló verseny, – lesikló verseny szánklóval.		

ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendelkezésre álló időt gazdaságosan kell felhasználni, ezért az oktatás hatékonyságát biztosítani: – segédeszközök felhasználásával, – a szervezési formák változataival, célszerű alkalmazásával, – együttgondolkodás helyzetének kialakításával, a végrehajtást követő értékeléssel, – hibajavítással, felzárkóztatással, iskolázással. Az úszás tudatos fejlesztése terén: – a gyermekek úszástudásának továbbfejlesztése, – tanítványaink ismerjék meg, szeressék meg a vizet, de reális képük alakuljon ki a víz (vadvíz) veszélyeiről, – a két úszásnem technikájának megtanítása.	Az eddig elsajátított úszásnem mellett egy további úszásnem kar- és lábtempójának elsajátítása (gyors- és hátúszás, vagy mellúszás oktatása). – siklás levegővétellel, – siklás hason-háton, majd kar- és lábtempóval (összekapcsolva), – merülés, vízbe ugrás, – folyamatos úszás sekély, mély vízben (légvétellel), – úszás mély vízben, – segédeszközzel úszás mély vízben: technika csiszolása, – tartós-folyamatos úszás, – játék a vízben (víz alatti fogó, fejelő csata).	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra készítjük az idegrendszert.	Tud: – a víz alatt 5-10 mp-ig tartózkodni. – biztonságosan, egyensúlyvesztés nélkül a vízben fennmaradni, – mély vízben lemerülni. Ismeri: – a siklást, az úszásnem kar-, lábtempóját, légvételét, ezek összekapcsolását, – a vízbe ugrásokat (talpas, fejes), – vízi játékokat, – tartós úszást (két úszásnemben).

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Önszabályozása a mozgásos feladathelyzetekben

- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit érti és betartja. Minden helyzetben sportszerűen viselkedik.
- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit érti, de időnként nem tartja be. Előfordul, hogy türelmetlenül, sportszerűtlenül viselkedik.
- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit többnyire érti, de gyakran nem tartja be.

Gimnasztika

- A gimnasztikai gyakorlatokat az utasításoknak megfelelően, pontosan, esztétikai igényességgel hajtja végre.
- A gimnasztikai gyakorlatokat az utasításoknak megfelelően hajtja végre, de esztétikai igényességre még nem törekszik.

- A gimnasztikai gyakorlatokat legtöbbször pontatlanul hajtja végre, nem törekszik az utasítások tudatos megfigyelésére.

Torna jellegű mozgások

- A tornagyakorlatokat koordinált mozgással és esztétikai igényességgel hajtja végre, tud egyensúlyozni, támasz-, és függéshelyzetben saját testtömegének megtartására és mozgatására is képes. A kötélmászást lábkulcsolással végzi.
- A tornagyakorlatok végrehajtásában mozgása és egyensúlyozása időnként bizonytalan. Támasz-, és függőhelyzetekben saját testtömegét nehezen tudja megtartani, mozgatni alig képes. A kötélmászást hibás technikával végzi.
- A tornagyakorlatok végrehajtásában mozgása és egyensúlyozása gyakran bizonytalan. Támasz-, és függéshelyzetekben saját testtömegének megtartására és mozgatására nem képes. Egyelőre nem tud felmászni a kötélre.

Atlétika jellegű mozgások

- Tud kitartóan futni, futással együtt járó tevékenységet végezni, futását változó feltételeknek megfelelően szabályozni. A szökdeléseket, ugrásokat összerendezetten hajtja végre. a kislabda hajítás mozdulatait megfelelő technikával végzi.
- Tud kitartóan futni, futással együtt járó tevékenységet végezni, de futását nem mindig képes a változó feltételeknek megfelelően szabályozni. Az ugrásokat összerendezetten hajtja végre, de kar- és lábmunkája, illetve elrugaszkodása nem elég erőteljes. A kislabda hajítás mozdulatait gyakran hibás technikával végzi.
- Nem tud kitartóan futni, futással járó tevékenységet végezni, de rövidebb távon képes a változó feltételeknek megfelelően szabályozni. Az ugrásokat nem összerendezetten hajtja végre, mert kar- és lábmunkája nincs összhangban, illetve elrugaszkodása nem elég erőteljes. Kislabda hajítás mozdulatait gyakran hibás technikával végzi.
-

5-8. évfolyam

AZ ALAPFOKÚ NEVELÉS-OKTATÁS ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZA 5–8. ÉVFOLYAM BEVEZETŐ

Kiemelt fejlesztési feladatok az alapozó és a fejlesztő szakaszban

Az előző két szakasz szerves folytatásaként fogalmaztuk meg kerettantervünkben a fejlesztés feladatsorát. Az 5–6. évfolyamon jellemzően az integratív-képi gondolkodásra alapozunk, míg a 7–8. évfolyamon, az elvont fogalmi és elemző gondolkodás lehetőségei hasznosulnak.

Az énkép és önismeret fejlesztésében fontos kihasználni azt az érzékenységet, amely az alapvető erkölcsi normák iránti fogékonyságból adódik. A tanulók ebben az életkorban, személyes életükben, sorsuk alakulásában már sokféle tapasztalattal rendelkeznek. A pedagógus felelőssége és lehetősége a reális önismeret továbbfejlesztése, értékeinek folyamatos tudatosítása, a környezettel való harmonikus viszony formálása. Az önmegismerés és önkontroll, a feladatokkal vállalt felelősség magatartást irányító tevékenység. A kiskamaszok énképe a róluk alkotott vélemények ellenére, az önmagukkal szemben támasztott követelmények, elvárások hatására formálódik. Arról kell gondoskodni, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésükben.

Hon –és népismeretben kitüntetett szerepe volt a sajátélményű tanulásnak az alsóbb évfolyamokon. A felsős évfolyamokon fokozatosan előtérbe kerül az önálló tanulás, a történelmi változások figyelemmel kísérése, az egyéni vélemények megfogalmazása, a vita, a demokratikus polgári lét magatartásformáinak kialakítása.

A fejlesztés kiemelt területei: a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, az elemi szintű jogismeret, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás fejlesztése, a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek kialakítása. Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről.

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra kiemelt fejlesztési feladaton belül az Európai Unió tagországaként, tanulóinkat a különböző kultúrák, különböző nemzetiségek elfogadására, a másság tiszteletére neveljük. Személyes tapasztalatok felhasználásával, a nemzetközi együttműködésről szerzett információkkal gazdagítjuk tudásukat. Képes ebben a korban a tanuló önálló vélemény megfogalmazására társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Segíteni kell az érvek gyűjtésében a saját vélemény alátámasztására. Fejlesztő feladat lehet az érvek gyűjtése meghatározott álláspontokhoz, melyek az EU híreihez kapcsolódnak. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.

Az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés fejlesztési feladat, a civil életben fontos polgári lét alapjait segíti megteremteni. A társadalmi együttélés közös szabályait, követelményeit tudatosítja tanulóinkban. Ismeretek, képességek és megfelelő beállítódás szükséges ehhez. Az 5–8. évfolyamon az aktív állampolgársághoz szükséges részképességek fejlesztésére kell gondolni. Ilyenek: A konfliktuskezelés képessége, az együttműködés képessége, az iskolai élet demokratikus gyakorlatában elsajátítható felelősségvállalás, közéleti szerep gyakorlása.

Gazdasági nevelés: a gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás-elemek beépítését kívánja a helyi tanterv tartalmaiba. Egyszerű eszközök, szerszámok használatában fontos a figyelem és az elővigyázatosság megtanulása. A rend és az időbeosztás hatását a hatékony munkavégzésben tapasztalhatják a tanulók. Az érdeklődés és munkamód befolyással lehet az időbeosztásra.

A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy az élő természet és a társadalmak fenntartható fejlődését segítse elő a nevelésben, a tanulók szemléletformálásával.

A környezettudatos, a természet kincseit védő, óvó magatartás a Föld iránt érzett felelősség kialakításához járul hozzá. A kiemelt fejlesztési feladat arra hívja fel a tanulók figyelmét, hogy az ember része a természetnek, annak rendszereivel megbonthatatlan egységet alkot, társadalmi és egyéni cselekvései a természet folyamatainak részét képezik. Ez az összefonódás mutat rá az ember, az emberiség és az egyének sajátos felelősségére is.

A hétköznapi életben egyre inkább érik a gyerekeket, a fiatalokat olyan hatások, amelyek sokszor semmibe veszik a természettudományos összefüggéseket, törvényeket. A rajzfilmek butaságaitól kezdve a számítógépes játékok irreális mozzanatain keresztül a reklámok blödségekkel teli információi veszélyesek, és ezzel kapcsolatban egy kritikus gondolkodásmód kialakítása nagyon is indokolt. A tantárgyak lehetőségei szerint, minden évfolyamon lehetőség van a környezetkímélő magatartás felismertetésére, adott helyzetek kritikus megítélésére.

A tanulás tanítása

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módjait, stratégiáit, stílusát, szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, és ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Gondosan kutassa fel és válassza meg a fejlesztés tárgyi-cselekvéses, szemléletes-képi és elvont-verbális útjait, és életszerű tartalommal ruházza fel azokat. Törekedjen a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a valós vagy szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás és kombináció, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, mindennapokban történő felhasználására. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. A tanulás az iskola alapfeladata, amely magába foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését.

A kiemelt fejlesztési feladat 5–8. évfolyamon a tanulás elengedhetetlen előfeltételeinek – alapozó munkában a biztonságos készség-, képesség- szinteknek az elérését hangsúlyozza. Az elmaradó tanulók esetében az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése hatékony lehet. Ugyanígy a tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; osztályokba sorolás, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével járul hozzá a fejlődéshez. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése; a tudatos, célirányos figyelem elengedhetetlen feltétele az ismeretek hatékony elsajátításának.

Testi és lelki egészség

Az 5–8. évfolyamon az egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás formálása, az alsóbb évfolyamok fejlesztését folytatja. Az egészségkultúra területén az egészséges életmód, a korszerű táplálkozás, a napi testmozgás szerepéről és jelentőségéről sok ismerettel és tapasztalattal rendelkeznek a tanulók. Felkészítésükben az önálló életvitelre, a helyes döntéshozásra, a megelőzésre helyezzük a hangsúlyt. A veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű kezelésére, a balesetvédelemben. A veszélyes anyagokkal való bánásmódban a helyes kezelésre a megelőzés érdekében. A káros függőségek kialakulásának megelőzésében, a függőséghez vezető szokások kialakulásának megakadályozásával szükséges segítséget nyújtani. Mindezekben az iskolai környezet, de a pedagógus életvitele is hatást gyakorol.

Felkészülés a felnőttlét szerepeire

Az iskolának átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. A megszerzett ismeretek alapján segíteni kell, hogy a tanulók tudatos szemléletvé és a gyakorlatban előhívható magatartási mintává váljon a környezet és a természet védelme, az egyéni életük biztonságát is szem előtt tartva. A legfontosabb pályák, foglalkozási ágak tartalmának, s a hozzájuk vezető utak megmutatása mellett, be kell mutatni az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket. Az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret hozzájárul, hogy a tanulók érdeklődésüknek megfelelő területen ismerkedjenek adott pályákkal. A pályaaorientáció tanórai és tanórán kívüli tevékenységek összehangolásával, tudatos szervezésével valósulhat meg eredményesen.

AZ ÉRTÉKEKÉLÉS ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI AZ 5-8. ÉVFOLYAMOKON

Az értékelés, mint a pedagógiai folyamat része jelentős szerepet tölt be a napi gyakorlat légkörének, hatékonyságának alakításában. Az 1-4 évfolyamban követett szöveges értékelési gyakorlat után az 5-6. évfolyamokon, az új elvárásoknak való megfelelés nehéz helyzet elé állítja a tanulókat.

Pedagógiaailag várhatóan pozitív hatást vált ki, hogy az 1-4. osztályokban alkalmazott eljárás nem címkézte a tanulókat, tartalmában komplex volt, a továbblépésre mindig konkrét javaslatokat fogalmazott meg. Összességében a formáló és diagnosztizáló funkcióval alkalmazott értékelést ezért, ezekben az osztályokban is előtérbe kell helyezni (különösen az első félévekben).

Az alapozó szakaszban – az 5.-6. évfolyamon - részben *nem szakrendszerű* oktatás, részben szakrendszerű oktatás megszervezéséről kell gondoskodni. A nem szakrendszerű időszámban, a tanulók százalékos eloszlását az alapképességekben, öt elsajátítási szint (előkészítő, kezdő, haladó, befejező, optimális) szerint különböztetjük meg. A százalékos eloszlás (országos kompetenciamérési tapasztalatok szerint) a vizsgált csoport fejlesztésének feladataira utal. Például azoknak a tanulóknak, akiknek az olvasáskézsége még előkészítő szinten van, problémáik vannak egyes betűk felismerésével, összeolvasásával. A kezdő és a haladó szintet elért tanulóknak sem megfelelő az olvasáskézsége, nem képesek az olvasás eszközszzerű használatára. Ezeknek a tanulóknak, a felzárkóztatást biztosító időkeretben továbbra is szövegesen érdemes értékelést adni. A szaktárgyi tanulás óráin térhetünk át az osztályzattal való értékelésre. A tantárgyak kritérium szerinti értékelése, a kerettantervekben javasolt tantárgyi diagnosztikus mérések megtervezése, a helyi tanterv számára is követendő példa.

Az íráskézség a kézírással működő írásbeli kifejezés, közlés kritikus feltétele, amely a tevékeny iskolai tanulás ma még nélkülözhetetlen eszköze. Gyakorlottság szerint kétféle íráskézség létezik: rajzoló és kiírt íráskézség. A jól működő rajzoló íráskézséggel a nyelv milliónyi szavának bármelyikét le tudjuk írni. Ez a fajta íráskézség azonban csak nagyon lassú, a betűk rajzolására koncentráló írást tesz lehetővé, gyakorlati célra használhatatlan. Mivel a 4-5. évfolyamon már használni kellene az íráskézséget, gyakorlatlansága miatt alig olvashatóvá esik szét. Ebből a problémából kiindulva célszerű lenne az iskolákban az 5., 6. évfolyamokon több gondot fordítani a kiírt íráskézség kifejlesztésére is.

Az elemi számolási készség összefoglaló megnevezés alatt a számírás készségét, a mértékegység-váltás és a négy alpművelet 100-as számkörbeli készségeit értelmesszük. A felmérés eredményei lehetővé teszik az elemi számolási készség elsajátítási szintjének (kiépülésének, vagyis az összetevők elsajátításának) értékelését a 4. évfolyam végén a készség kiépülési kritériumához, valamint a közoktatás évfolyamain megvalósuló fejlődési folyamathoz viszonyítva. Belátható, hogy ezeknek az elemi készségeknek az optimális kiépülése és optimális gyakorlottsága nélkül bizonytalan alapokra épül a matematika tanítása, a kutatások pedig azt mutatják, hogy ebben az életkorban az elemi számolási készség fejlettsége szorosan összefügg az intelligencia fejlettségével. Vagyis

ezeknek az elemi készségeknek az optimális szintű elsajátítása kulcsfontosságú feladat. Ennek az a feltétele, hogy ismerjük az optimális elsajátítás kritériumait és az azokhoz viszonyítva elért szinteket, de ezek az adatok a 4. évfolyamos országos mérés iskolai jelentéseiből könnyedén kinyerhetők minden iskolában.

Az alapozó funkciók között elsődlegesen az önálló tanuláshoz szükséges készségeket, képességeket tartjuk számon. Célszerű minden iskolában diagnosztikus méréssel tájékozódni az alapozó funkciókat illetően. Kerettantervünkben a Magyar nyelv és irodalom tantárgy tantervében konkrét javaslatok vannak ehhez. A diagnosztikus felmérés célja az, hogy a pedagógiai döntések, beavatkozás, fejlesztés előtt a pedagógusok részletes információt szerezzenek arról, hogy a tanulók milyen feltételekkel kezdik a nevelés –oktatás adott szakaszát, melyek azok a területek, ahol lemaradtak, mely területeken kiemelkedők. A felmérésen elért eredmények alapján a tanulók induló tudásának feltárása biztosított lehet, beazonosítható, hogy mire építhet az iskola, feltárható, hogy mennyire rendelkeznek a tanulók azokkal az ismeretekkel, készségekkel, képességekkel, amelyekre a tantárgy 5., illetve 6. tanév eleji tanításának megkezdésekor, vagy egy adott tantervi tematikus egység (modul) megkezdése előtt támaszkodhatunk. A diagnosztikus mérés eredményét nem javasolt osztályozni, de az elért eredmény alapján a tanuló szövegesen értékelhető. Így a szülő részére a pontosabb tájékoztatás céljából hasznos információ adható a tanuló további fejlesztése céljából.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A magyar nyelv és irodalom a magyar kultúra hordozója és alakítója. A műveltségi terület tanítási óráin a nemzeti hagyományok befogadása és átörökítése történik, hiszen a múlt, a jelen és a jövő közötti kapcsolat az irodalmi művekkel folytatott hatékony kommunikáció révén jön létre. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, ugyanakkor segíti az egyént kulturális önazonosságának kialakításában. Meghatározó szerepe van az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében és a megoldási módok keresésében, a saját és mások kultúrájának megismerésében, a kultúrák közötti különbség felismerésében, a másság elfogadásában, tiszteletében. Az olvasás és az olvasottak értelmezése fejleszti a kritikai érzéket, az empátiát. Lehetőséget teremt a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére.

A *Magyar nyelv és irodalom műveltségi területet* az 5–8. évfolyamon két tantárgyra bontottuk **Magyar nyelv**, valamint **irodalom** tantárgyra. Tettük ezt konvencionális meggondolásból, de elfogadjuk és valljuk az a nézetet, miszerint az anyanyelvi és az irodalmi nevelés egységet alkotva szolgálja az anyanyelvi kompetencia fejlesztését.

Azonosulunk a Nemzeti alaptanterv azon felfogásával, miszerint a „tanítás nem más, mint a tanulók tanulásának szervezése: tervezése, irányítása, szabályozása és értékelése. Az a pedagógus, aki jól ismeri tanítványai motivációit, képességeit, érdeklődéseit és tanulási szokásait, eredményesen tudja megoldani a tanulásszervezéssel kapcsolatos feladatait.” Ezért kerettantervünkben kiemelt szerepet kapnak a tananyaghoz kapcsolt tanulói tevékenységekre és módszerekre tett javaslatok. A fő hangsúlyt a tanulóközpontú tanulásszervezésre helyeztük. Évfolyamonként ajánlásokat teszünk a különböző értékelési módszerek alkalmazására is.

MAGYAR NYELV

5–8. ÉVFOLYAM

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az anyanyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás és a tanulás előfeltétele és legfőbb közege. Ebből következik, hogy az anyanyelv tanításának alapvető célja és feladata:

- a jövőendő tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése,
- az anyanyelvi szókészlet és a nyelvtan alapos megismertetése a tudatos és kreatív nyelvhasználat érdekében,
- a biztos kommunikációs készség elsajátítása.

A diákok az iskoláztatás e négy évében igen nagy lépést tesznek a szociális érésben, az önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében, átélhetik a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát. Az anyanyelv kellő színvonalú ismerete ugyanakkor alapul szolgál más nyelvek megismeréséhez és elsajátításához, amely lehetővé teszi az egyén számára az európai nemzetek és az emberiség közösségében való kommunikációt.

Minden műveltségi területen, de a magyar nyelv és irodalom műveltségi területen különösen nagy gondot kell fordítani az értő, majd értelmező, később a kritikai és a kreatív olvasási képesség fejlesztésére, értve ezalatt a hagyományos és a digitális csatornákon keresztül érkező jelek befogadását, értelmezését és megválaszolását egyaránt. Ennek feltétele az optimálisan fejlett és használható olvasáskészség (olvasástechnika) birtoklása. Az alapozó szakaszban (5–6. évfolyam) az e téren lemaradt tanulókat a lehető legintenzívebb módszerekkel és munkaformában kell felzárkóztatni, ugyanis ennek hiányában a tanulók nem képesek a magasabb olvasási szinteket elérni. E cél eléréséhez konkrét módszertani javaslatokat közlünk kerettantervünkben.

Bár a magyar nyelv tanítása az 5–8. évfolyamon egységes kerettantervi anyagban – témakörökben, fejlesztési célokban, tananyagtartalmakban, tanulói tevékenységekben, módszertani ajánlásokban és továbbhaladási feltételekben – épül egymásra, azt azonban hangsúlyoznunk kell, hogy a két szakasz: az alapozó és fejlesztő szakasz több vonatkozásban eltér egymástól.

Az alapozó szakasz (5–6. évfolyam) folytatja és továbbfejleszti az előző két szakaszban (1–2. és 3–4. osztályban) kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást. Továbbá a legkülönbözőbb irodalmi és nem irodalmi szövegek) feldolgozásával bevezeti a gyermekeket a magyar nyelv rendszerébe, amely elősegíti az anyanyelv használatának megértését. Megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatokat megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus művét. Ezáltal építi tovább a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli, erkölcsi képességeit és műveltségét.

A 7–8. évfolyam már a következő, középfokú iskolafokozat tanulmányait is tekintetbe veszi. A művelődési szokások és alapszerkezetek ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. Erre a nyelvhasználati, a grammatikai, a jelentéstani témák és az irodalmi olvasmányok adnak módot.

Kerettantervünkben a magyar nyelv tantárgyhoz kötött ismeretek és képességek nem elszigeteltek. Elsősorban az irodalommal integráljuk, de más tantárgyakkal való koncentrációra is hangsúlyt helyezünk, illetve folyamatosan más kulcskompetenciákkal is kapcsolatot keresünk és tartunk.

A változatos munkaformákban (egyéni munka, páros munka, csoportmunka stb.) folyó feladatvégzéssel nemcsak az ismeretszerzés és anyanyelvi képességek fejlesztése a célunk, hanem az is, hogy a tanulók elsajátítsák a társas együttműködésben való részvételt.

KULCSKOMPETENCIÁK

Anyanyelvi kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a gondolatok, érzések és érzelmek kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt, valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot az élet minden területén: családon belül, iskolában, társadalmi érintkezések, szabadidős tevékenységek stb. során.

Az anyanyelvi kommunikáció az anyanyelv elsajátításának eredménye, amely kapcsolódik az egyén megismerő képességének fejlődéséhez. Az anyanyelvi kommunikáció feltétele a megfelelő szókincs, a funkcionális nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók biztos ismerete. A szókincs intenzív fejlesztése minden műveltségi területen cél.

Kerettantervünkben a nyelvtani ismeretek elsajátítását konvencionális alapokra helyeztük, azaz a szemben álló nyelvészeti nézetek közül a konvencionálist helyeztük előtérbe, mivel úgy gondoljuk, az általános iskola alapozó és fejlesztő szakasza nem alkalmas színtér nyelvészeti viták lefolytatására. Ugyanakkor el akartuk kerülni azt, hogy a tanulók nyelvi dogmákban gondolkodjanak. A hipotézisek alkotását segítjük, ha rámutatunk arra, bizonyos kérdésekben a nyelvészek is ütköztetik álláspontjukat. Ezzel rámutatunk a nyelv állandó változására, valamint a nyelvészeti kutatások fontosságára.

A kompetenciák részben fedik egymást, egymásba fonódnak: az egyik területhez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Ez fokozottan érvényes az anyanyelvi kommunikációra. A kezdeményezőképeség és vállalkozói, valamint a matematikai kompetencia magában foglalja az anyanyelvi kommunikáció képességét is. Például a tervekészítés feltételezi az információk megértését, az írásbeli szövegalkotást. Ugyanez vonatkozik a matematikai utasítások megértésére, a válaszok megfogalmazására. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség kompetenciája már nevében utal az anyanyelvi kompetenciával való szoros kapcsolatára: az esztétikai minőség tisztelete, mások véleményének elfogadása, az élmények és érzések kreatív kifejezése stb.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelvi kommunikáció az anyanyelvi kommunikáció elemeivel jellemezhető. Feltételezi az adott idegen nyelv szókincsének, funkcionális nyelvtanának, a szóbeli interakciók főbb típusainak és a nyelvi stílusoknak ismeretét. Az anyanyelv szókincsének megfelelő mélységű birtoklása, nyelvtani szerkezetének és rendszerének ismerete nagymértékben megkönnyíti az idegen nyelvi kommunikáció képességének fejlesztését. Sokféle összevetésre is alkalmat ad a két kompetencia egyidejű fejlesztése, pl.: a kulturális sokféleség megismerése és tiszteletben tartása, a másság elfogadása stb.

Digitális kompetencia

Ez a kulcskompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát. A főbb számítógépes ismeretek – szövegszerkesztés, információkeresés- és kezelés, az internet által kínált lehetőségek és az elektronikus média útján történő kommunikáció (e-mail, hálózati eszközök) – birtoklása elengedhetetlen feltétel a munka világában való eligazodásban, az élethosszig tartó tanulás folyamatában. A digitális kompetencia a tanulás terén is új utakat nyit. A munka, a tanulás folyamatában viszont, mint az már többször hangsúlyoztuk, meghatározó szerepe van az anyanyelvi kommunikációnak.

Hatékony, önálló tanulás

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást. Ez egyrészt új ismeretek megszerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti.

A hatékony és önálló tanulás olyan képességek meglétét igényli, mint az írás, az olvasás, a szövegértés, az információs technológiák eszközeinek használata. A csoportos tanulás feltételezi a szóbeli kommunikáció képességét is a csoport tagjai között.

Szociális és állampolgári kompetencia

A személyes, értékközpontú, személyek és kultúrák közötti, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és közösségi beilleszkedés feltételei. A közjó iránti elkötelezettség és tevékenység lefedik a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalomban. E kulcskompetencia alapja a különböző területeken folyó hatékony kommunikáció, a különböző nézőpontok megértésének és figyelembe vételének képessége, az empátia. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy aktívan vegyen részt a közügyekben.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása

A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A kulturált nyelvi magatartás kialakítása, a szituációhoz, a címzetthez, a témához való rugalmas alkalmazkodással, a partnerekkel való együttműködés képességének fejlesztése, mely megköveteli a tanulótól a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára való odafigyelést. A szóhasználat, a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. A különféle beszédműfajok felfogása és alkalmazása, a konfliktus fölismerési és kezelési képességének fejlesztése, valamint az életkorban elvárható kritikus magatartásnak a kialakítása a manipulációs szándékokkal szemben. A szöveg jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása szóbeli szövegalkotásban, a szöveg megértésében, elemzésében. A kommunikáció lényegének és tényezőinek megértése. Az életkornak megfelelő tájékozottság a médiumok szerepéről az egyén és a társadalom életében, valamint a leggyakoribb tömegkommunikációs műfajok kifejezőmódjának megismerése. A beszédkészségnek és a szóbeli szövegek megértésének fejlesztésével önismeretre, önbecsülésre, az ezeken alapuló magabiztos fellépésre és mások személyiségének tiszteletére, véleményének megbecsülésére nevelés.

2. Olvasás, írott szövegek megértése

Az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító hangos és néma olvasás kifejlesztése. A nyelvi eszközök és a jelentés kapcsolatának megfigyelése, felfogása, a különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló élőszóbeli és írott szövegek (magáncélú, hivatalos, publicisztikai, tudományos és szépirodalmi) szerkezetének, jelentésrétegeinek fokozódó önállóságú felfogása, befogadása és kritikája.

Feladatok a szövegáttekintésre, a lényeg kiemelésére, adatkeresésre, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelésére, ok-okozati összefüggés fölismerésére, a szöveg tömörítésére, vázlatírássra, jegyzetelésre. A kreativitás fejlesztése válogató olvasással, előremondással (jóslással), megbeszéléssel, átalakítással, kiegészítéssel. A leírás különféle kifejezőeszközeinek megfigyelése nem irodalmi művekben.

A gyakoribb tömegkommunikációs műfajok elemzése, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek fölismerése, megnevezése, értékelése tanári segítséggel. A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás, cikk, kommentár; riport, interjú.

Az aktív és passzív szókincs folyamatos gazdagítása, az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása.

3. Írás, szövegalkotás

Az írástechnika továbbfejlesztése másolással, tollbamondással, emlékezet utáni írással. A tanulási igényeknek megfelelő, rendezett írásmód, az anyanyelvi normákat követő helyesírás begyakorlása. A korábban tanult helyesírási ismeretek alkalmazása fogalmazásokban.

A szöveg jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása írásbeli szövegalkotásban. Szövegalkotási feladatok írásban: elbeszélés adott téma, szempont alapján és terjedelemben (pl. tetőpontos, időrendi szerkezetben); leírás készítése megfigyelt tárgyakról, jelenségekről azonosságok, különbségek összevetésével, lényeges és lényegtelen vonások elkülönítésével; jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről. A szemléletesség nyelvi eszközeinek alkalmazása.

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos műfajainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában. Ismertetés, könyvajánlás, kritika írása irodalmi művekről különféle idézési módok alkalmazásával, (pl.: egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb.) idézésével.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Az alapműveltség elsajátításához szükséges információk megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikái (szövegáttekintés, lényegkiemelés, adatkeresés, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelése, ok-okozati összefüggés fölismerése, szövegtömörítés, vázlatírás, jegyzetelés), ezek megismerése és használatuk gyakorlása. A verbális és vizuális információ együttes kezelésében való jártasság kialakítása.

A könyvtári munka megismertetése. Tapasztalatszerzés a segédkönyvek, a szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről, a forrásfeldolgozás és az idézés etikai és formai követelményeiről. Segédkönyvek, a korosztálynak készült szótárak, lexikonok használata ismeretlen kifejezések magyarázatára, személyekhez, témákhoz kapcsolódó adatok gyűjtése a tanult anyag bővítésére. Források azonosítása (szerző, cím, kiadó, a kiadás helye, éve), rövid följegyzés készítése a felhasznált könyvekről.

A modern technológián alapuló információhordozók megismerése. Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése az interneten, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével különféle, más tantárgyakat is integráló témákból.

Különböző tanulási stratégiák és módszerek megismerése. Egyéni tanulási stratégiák és technikák megválasztásának szempontjai. Az ismétlés szerepe a tanulási folyamatban.

5. Ismeretek az anyanyelvről

A mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek megszilárdítása a felismerés és megnevezés, majd a fogalmi meghatározás szintjén. A nyelv rendszerére vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. Önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal. Egynyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használata.

Az egyéni nyelvhasználat továbbfejlesztése az irodalmi művek jobb megértése, valamint az idegen nyelvek tanulásának könnyebbé tétele végett. A nyelvszemlélet gazdagítása a magyar nyelv sajátosságainak, szépségeinek fölismerésével, tudatosság és felelősségérzet a nyelvhasználatban. A nyelvi kultúra

fejlesztése, amely megalapozza a tanulók sikeres szocializációját, hozzájárul megfelelő önértékelésük kialakulásához, önbecsülésük fejlesztéséhez. Nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntés és a helyesírási biztonság továbbfejlesztése.

6. Ismeretek az irodalomról

A költői nyelv sajátosságainak megfigyelése, megértése, összevetése különféle köznyelvi, nem irodalmi formákkal. Irodalmi művek feldolgozásakor annak átélése, hogy a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll a mű jelentésével, hatásával, esztétikai karakterével.

A tanulók aktuális életproblémáival, érdeklődésével rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása. Az olvasott művekben megjelenített érzelmekhez, emberi kapcsolatokhoz fűződő véleményalkotás és véleménynyilvánítás elősegítése.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Tájékozottság a magyar nyelv életére vonatkozó alapvető nyelvtörténeti tényekről, a magyar nyelv jellemző sajátosságairól (nyelvtípusáról). A tanulók érzelmeinek és élettapasztalatainak gazdagítása, erkölcsi és esztétikai véleménycserére, vitára, ítéletalkotásra való ösztönzés. A történeti érzék fejlesztése különböző korokban született szövegek összehasonlítása révén, a nyelvi kifejezés formáinak történetisége.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 – Heti óraszám: 2

Témakörök	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismételés		3	1	4
Eligazodás a minden-napi kommunikációs helyzetekben	2	6	—	8
A beszélt nyelv	10	6	4	20
Az írott nyelv	12	8	4	24
A szavak jelentése és szerkezete	8	4	2	14
Könyv- és könyvtárhasználat,				folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
	Diagnosztizáló mérések nyelvtanból és szövegértésből.	Az első órák egyikén írássuk meg. Értékelése után konkrétan tervezhető az év eleji ismételés tartalma és terjedelme, szervezeti keretei, a nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Az 1-4. évfolyamon tanult szófajok (ige, főnév, melléknév számnév) biztos felismerése és megnevezése szövegben. A tanult helyesírási szabályok helyes alkalmazása a begyakorolt szókészleten. Rendezett kiírt írás.
Az 1–4. osztályban elsajátított anyanyelvi ismeretek rendszerbe foglalásával az alapvető nyelvi ismeretek megszilárdítása. A tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályok kreatív alkalmazása a gyakorlatban.	Az 1–4. osztályban tanultak nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek ismételése, alkalmazása szóbeli és írásbeli szövegalkotásban.	Eddig tanult anyanyelvi ismeretek felidézése csoportmunkában. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló feladatok megoldása egyéni, páros és/vagy csoportmunkában. Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: másolás, tollbamondás, emlékezet utáni	Kb. egy-egy oldal terjedelmű elbeszélő, magyarázó-értelmező és dokumentumszöveg megértése néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos vélemény értelmes megfogalmazása. A szövegek értelemtükröző felolvasása felkészülés után.

A hangos olvasási képesség fejlesztése gyorsolvasási tréningekkel (látászögnövelő, ritmikus szemmozgás fejlesztő, hibakereső stb.).		írás alkalmával.	
	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, megértése.	Szövegek felolvasása, szövegértés gyakorlása feladatok segítségével. Vázlatkészítés tanári segítséggel vagy önállóan.	

2. ELIGAZODÁS A MINDENNAPI KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEKBE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése.	A hangsúlyozás, dallam, tempó és szünettartás szerepe a beszédben.	A helyes beszédlegzés, beszédszünet, az artikuláció, a megfelelő hangsúly és hangerő, beszédtempó, hanglejtés gyakorlása minden tanítási órán folyamatosan, tréning-szerűen.	A hangsúly, a dallam, a tempó, a szünet adekvát használata egy-egy konkrét, a tanár által meghatározott szóbeli a kommunikációs helyzetben (pl.: élménybeszámoló társnak majd felnőttnek, véleménynyilvánítás olvasmányról)
A verbális és nem verbális kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek megértése és feldolgozása. A beszédhelyzetnek megfelelő, kulturált nyelvi magatartás megismerése, egyénre szabott alkalmazása. Empátia és bizalom a beszédpartner iránt.	Alapismeretek a kommunikáció tényezőiről: feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna.	A kommunikáció tanult tényezőinek felismerése játékos formában. Pl.: Jelek a világűrben. Kinek üzen a költő? Stb. A kommunikációs zavarok felismerése filmrészletekben, regényrészletekben. Javaslatok a feloldásukra.	
Hallott szöveg megértése, mások véleményének megértése, ellenvélemény megfogalmazása szóbeli kommunikációs helyzetekben. Különböző nézőpontok megértése, figyelembe vétele szóbeli kommunikációs helyzetekben. Magatartási normák megfigyelése.	Mindennapi kommunikációs helyzetek: kapcsolatfelvétel: köszönés, megszólítás, bemutatkozás szándéknyilvánítás: kérdés, tudakozódás, kérés, felszólítás, Véleménynyilvánítás.	Szituációs játékok (bemutatkozás, bemutatás, tudakozódás stb.) páros és csoportmunkában. A kapcsolatfelvétel és szándéknyilvánítás különféle formáinak megismerése, használata páros munkában a nem nyelvi kifejezőeszközök alkalmazásával. Rövid véleményalkotás közös élményről, pl.: kirándulás, olvasmányélmény, filmélmény. Mások véleményének	A kapcsolatfelvétel, a megszólítás, a köszönés, a kérdés különféle formáinak ismerete és adekvát alkalmazása. Saját vélemény tömör megfogalmazása, megvédése egy-két érv említésével.

	Beszélgetés	meghallgatása ugyanarról az élményről.	
Mások kommunikációs tevékenységének megfigyelése, értékelése.	Hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalása.	Részvétel kiscsoportos beszélgetésben a tanár vagy a tanulók által meghatározott témában, pl.: Ki hogyan tölti a szabadidejét? Szituációs játékok: üzenet átadása; televízióban, interneten, rádióban, hallott hír elmondása osztálytársaknak. A testbeszéd komplex működésének megfigyelése filmrészleten vagy társon (pl.: felelet közben).	
Az önálló ismeretszerzés, a tanulási képesség fejlesztése.	A testbeszéd fő formáinak: arcjáték, gesztus, testhelyzet, távolságtartás, szemkontaktus, szerepe a kommunikációban.		
	A testbeszéd elemeinek kapcsolata a nyelvi kifejezőeszközökkel.	A testbeszédről szóló rövid szövegek feldolgozása egyéni páros és/vagy csoportmunkában.	
Verbális és nem verbális kommunikáció összefüggéseinek megfigyelése.	Az emberi beszéd kialakulása, szerepe az emberiség történetében.	A szóhasználat, a kiejtés, a testbeszéd összehangolása egyéni élmény vagy humoros történet elmondása, közben.	
A tartalom és a cím közötti összefüggés Az ok-okozati összefüggések felismerése, rögzítésük vázlatban.	Az írás kialakulása, fejlődése, szerepe az írásbeli kommunikációban.	A cím és a tartalom közötti összefüggés vizsgálata közös megbeszéléssel. A címadás gyakorlása.	
		Az emberi beszéd kialakulásáról szóló szövegek feldolgozása kooperatív technikával heterogén csoportokban. Saját és társak munkájának értékelése.	
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése.		Az írás kialakulásáról szóló szöveg feldolgozása kooperatív munkaformában: információkeresés, tételmondatok alapján vázlatírás stb.	
		Bevezetés a jegyzetelés technikájába tanári irányítással, kiemelten a rövidítések alkotására. A jegyzet	
Az elemi jegyzetelési technikák			

elsajátítása: rövidítések alkalmazása.		jellemzőinek összegyűjtése, a vázlat és a jegyzet összehasonlítása csoportmunkában. Rövid, a korosztály számára izgalmas ismeretterjesztő szövegek (az írás kialakulása kapcsán) értelmező hangos felolvasása. A különböző kultúrák eltérő létmódjának, szemléletének, kommunikációjának megtapasztalása az írás kialakulásáról szóló szövegekben olvasottak alapján (inkák, egyiptomiak, sumérok, görögök stb.).	
Más kultúrákra jellemző tárgyak, szövegek idegenségének megtapasztalása, reflektálás a különbségre, tolerancia.			

3. A BESZÉLT NYELV

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az eltérő elképzelések figyelmes és türelmes meghallgatása, tisztelete. Saját álláspont megvédése vagy korrekciója. A feltevések összevetése a megfigyelt tapasztalatokkal és az olvasott információkkal.	A hangok, a beszédhangok keletkezése, a hangképzési folyamat.	A tanulók egyénileg hipotéziseket fogalmaznak meg a beszédhangok keletkezéséről. Az egyes feltevésekkel kapcsolatos érvek és cáfolatok ütköztetése tanári irányítással.	
Ábra jelentésének értelmezése. Csoporton belüli együttműködés. Meglévő tudás mozgósítása új szempont szerint.		A hangok keletkezésének megfigyelése egyszerű kísérleteken (pl.: különböző poharak ütögetése, gumi pengetése stb.). Rövid, a hangok keletkezéséről szóló ismeretterjesztő szöveg értelmezése. Ismertető megfogalmazása ábra alapján a beszélőszervek működéséről csoportmunkában. Az alsó tagozatban a beszédhangokról és a betűkről szerzett ismeretek aktualizálása helyesírási gyakorlatokhoz kapcsolva (pl.: betűrejtvények, szóegyenletek)	
	Hang és betű.	A hang, a betű és írásjegy fogalmának	A hang és a betű megkülönböztetése.

A tanult idegen és a magyar nyelv hangtani sajátosságainak összevetése a magyar nyelv hangtani sajátosságaival.		pontosítása (pl.: dzsessz = 3 hang, 4 betű, 7 írásjegy) Két tanáros órarészlet idegen nyelvet tanító pedagógus közreműködésével: hangtani érdekességek megfigyeltetése, tapasztalatok közös megfogalmazása.	Hang – betű – írásjegy.
Megfigyelési képesség fejlesztése megadott szempontok alapján.	Beszédhangok csoportosítása: magán- és mássalhangzók	A magán és mássalhangzók képzésének megfigyelése: egyénileg vagy páros munkában. Tapasztalatok egyéni megfogalmazása. Helyesejtési és helyesírási gyakorlatok a magánhangzók időtartamának helyes érzékeltetésére.	A magán- és mássalhangzók közötti különbségek megfogalmazása képzésük és hangzásuk alapján.
Tapasztalatok pontos, más számára érthető megfogalmazása. A köznyelvi kiejtést tükröző írásmód, a helyesírási biztonság továbbfejlesztése.	Magánhangzók csoportosítása: - időtartam szerint	Az időtartam jelentés-megkülönböztető szerepének (pl.: <i>irat</i> – <i>írat</i>, <i>fűzet</i> – <i>fűzet</i>) igazolása szómagyarázatok készítésével. A magas és mély hangok közötti különbség felfedezése ok-okozati összefüggések felismerésével. Pl.: összefüggés a hangszerek nagysága és hangmagasságuk között, a nyelv vízszintes mozgásának szerepe a szájüreg terjedelmének változásában. Azonos fogalomhoz (tárgyhoz) eszperente, öszpöröntő, aszparanta meghatározások alkotása csoportmunkában.	
Ok-okozati összefüggések szabatos megfogalmazása.	- a nyelv vízszintes mozgása szerint		
A hangrend és a szóhangulat közötti összefüggés felfedezése lírai művek olvasása közben.	A hangrend és az illeszkedés.	Irodalomórán megismert versek hangrendi vizsgálata, a szóhangulat megállapítása. A hangrend szerepének megfigyelése a toldalékolásban. Az illeszkedés törvényének megfogalmazása anyanyelvi tapasztalatok alapján önállóan vagy	

Logikai kapcsolatok felismerésének képessége.		tanári segítséggel.	
	A mássalhangzók csoportosítása jegyeik és időtartamuk szerint.	A mássalhangzók csoportosítása jegyeik és időtartamuk alapján önállóan. <i>Dz</i> és <i>dzs</i> betűk kettőzése.	
Az alsó tagozatban elsajátított ismeretek megerősítése és működőképességének fokozása.	Zöngés és zöngétlen mássalhangzók.	Mássalhangzók zöngésség szerinti csoportosítása hangzásuk megfigyelése alapján. Zöngés – zöngétlen mássalhangzó párok rögzítése játékos formában: <i>kép–gép</i> , <i>volt–folt</i> , <i>sír–zsír</i> stb.	A zöngés és zöngétlen mássalhangzók ismerete.
Lényegkiemelő és rendszerező képesség fejlesztése.	A mássalhangzótörvények	A hangok egymásra hatásának megfigyelése beszéd közben. Az összeolvadás és a hasonulások rendszerének megismerése, meglétük okának felismerése.	
Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése szótárak, lexikonok használatára való igény kialakításával.	Az ábécé és a betűrend.	A betűrendbe sorolás szabályainak megismerése a helyesírási szabályzat szabálya alapján. Gyakorlati alkalmazása szótárak, lexikonok használata közben.	Hangtörvények a hangok között, a beszédben létrejövő törvényszerűségek.
A témának, a címzettnek megfelelő árnyalt kifejezőmód fejlesztése	Az elválasztás.	Az egyszerű és az összetett szavak elválasztása közötti különbség megismerése. A szavak elválasztásának gyakorlása, összekapcsolása szómagyarázatokkal (pl.: meg-int, me-gint; gép-elem, gé-pelem stb.).	A betűrendbe sorolás szabályainak ismerete. Az egyszerű és összetett szavak elválasztása.
Az önkifejezés aktivizálása a szóbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével.	Cselekményismertetés, beszámoló.	Közösen olvasott elbeszélés cselekményének ismertetése a saját nézőpont érzékeltetésével. Beszámoló egyéni élményről a hallgatóság figyelmének ébrentartásával. A mondottakhoz való viszony tükrözése.	

4. AZ ÍROTT NYELV

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hangos olvasási képességek fejlesztése a mondatfonetikai eszközök érvényesítésével. Kapcsolattartó képesség (szemkontaktus, mimika) fejlesztése felolvasás közben.	Különböző műfajú szövegek olvasása	Magyarázó-értelmező, valamint dokumentum szövegek néma és hangos olvasása. Olvasástechnikai gyakorlatok végzése differenciált csoportmunkában. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Az előbeszéd tempójával megegyező, folyamatos hangos olvasás.
Az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás.	A szövegfeldolgozási algoritmus megismerése.	A szövegértési technikák gyakorlása: adatkeresés, lényegkiemelés stb. egyénileg, csoportosan önállóan vagy tanári irányítással. Vázlat készítése a feldolgozott szövegek megértésének igazolására, fogalmazások írásához.	
Vázlat felhasználása az önálló tanuláshoz. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése, helyes tanulási szokások megerősítése.	Az írástechnika tovább-fejlesztése.	A jegyzetelési technikák megismerése differenciált munkában. A tanulási igényeknek megfelelő és rendezett írásmód gyakorlása (másolás, emlékezet utáni írás, tollbamondás) differenciált csoportmunkában. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	A feldolgozott szövegek tartalmának elmondása vázlat alapján.
Az olvasható, kiírt írás képességének fejlesztése.			Hibátlan másolás, emlékezet utáni írás.
A képzelet, az önkifejezés aktivizálása az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével.	Elbeszélés, leírás és levél írása.	Rövidebb szövegek: (leírás, elbeszélés, levél) alkotása egyéni munkában vázlat alapján. Magánlevél megfogalmazása; a szóhasználat, a levél hangnemének megválasztása a címzethez igazodva.	Egy-másfél oldalas elbeszélő, leíró szöveg alkotása.
A kiírt írás eszközszintű használata.	A mássalhangzótörvények helyesírási kérdései, a helyesírási alapelvek.	A helyesírás alapvető szabályainak gyakorlása és alkalmazása. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása. A helyesírás rendszerének a helyesírási	

A lényegkiemelő, rendszerező képesség fejlesztése.	<i>A magyar helyesírási szabályai</i> című mű megismerése.	alapelvek (kiejtés, szóelemzés, hagyomány, egyszerűsítés) megismerése, gyakorlati alkalmazása kiemelten az akaratlagos írás során. A helyesírási alapelvek alkalmazásakor a differenciált csoportmunkát érdemes alkalmazni a tanulók eltérő helyesírási képessége miatt. Helyesírási ismeretek alkalmazása fogalmazásokban. A tanulók figyelmének felhívása az önkorrekciónak fontosságára. A helyesírási szabályzat felépítése, tartalma. A szükséges szabálypontok megkeresésének különböző módjaitak tárgymutató, tartalomjegyzék, szótár részi hivatkozás) megismerése kooperatív munkaformában. A hibafelismeréstől a hiba kijavításáig.	
Az elmélyültség, az igényesség fokozása.		Írásbeli munkák javítása tanári irányítással és önállóan.	
Ösztönzés a helyesírási szabályok alkalmazására az írásbeli nyelvhasználatban.			
A problémaérzékenység, a problémamegoldó képesség fejlesztése. A tanulói önállóság növelése az önellenőrzésben. Számítógépes helyesírási programok használatával és kritikai alkalmazásával a digitális kompetencia fejlesztése.			

5. A SZAVAK JELENTÉSE ÉS SZERKEZETE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Fogalmak értelmezése és helyes felhasználása szövegértelmezésben.	A hangalak és a jelentés viszonya:	A hangalak és a jelentés közötti viszony felfedeztetése szövegfeldolgozás során tanári irányítással. Egyjelentésű szavak önálló gyűjtése, ellenőrzés értelmező szótárak segítségével.	
Problémamegoldó képesség fejlesztése.	Az egyjelentésű szavak	Beszélgetés arról, miért vannak többjelentésű és azonos alakú szavaink?	
		A többjelentésű és azonos alakú szavak jelentése közötti különbség érzékeltetése rajzok, ábrák, példamondatok segítségével.	

	A többjelentésű és az azonos alakú szavak	Csoportmunkában a <i>Magyar értelmező kéziszótár</i> szócikkeinek vizsgálata a többjelentésű és azonos alakú szavak megkülönböztetésére. Színimák gyűjtése gondolatok, érzések pontosabb, árnyaltabb kifejezésére, fogalmazások korrekciójához. Pl.: felesleges szóismétléseket tartalmazó fogalmazások javítása színimák alkalmazásával.	Rokon értelmű szavak használata a felesleges szóismétlés elkerülésére szövegalkotáskor.
Az egyéni aktív és passzív szókinés gazdagítása. Ösztönzés színimák használatára a szóbeli és írásbeli szövegalkotásban. Szótárhasználat az írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztéséhez.	A rokon értelmű szavak	A Magyar Színimaszótár használatának megismerése kooperatív munkaformában. A szöveggörnyezethez igazodó színimák használatának gyakorlása fogalmazások korrekciójával. Ellentétes szójelentéseken alapuló humoros versek olvasása és értelmezése közösen (pl.: Tamkó Sirató Károly: <i>Vándor móka</i>)	
Az egyéni szókinés bővítése és árnyalása			
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése pontos szóhasználattal.	Az ellentétes jelentésű szavak	Szöveg átalakítása ellentétes jelentésű szavak alkalmazásával (pl.: téli erdő – tavaszi erdő, napnyugata – napkelte).	
Képesség a szó szerintitől eltérő jelentések felismerésére.		Szövegkorrekció végzése, ahol a kommunikációs hibát a hasonló alakú szavak helytelen használata okozza (pl.: helység–helyiség, egyenlőre–egyenlőre)	
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítésével a szövegértés színvonalának emelése.	A hasonló alakú szavak		
A szövegtől eltérő információhordozók (képi elemek, ábrák) megfelelő értelmezése.	A hangutánzó és hangulatfestő szavak	Szóbeli és/vagy írásbeli szövegek szemléletesebbé tétele hangulatfestő szavak használatával (pl.: <i>Elégtelel kaptam, Ötösre feleltem</i>) A szó szerinti jelentésen túli átvitt jelentések megtapasztalása szólásokban és közmondásokban.	
A kreativitás fejlesztése	Szólások, szóláshasonlatok, közmondások.		

szövegalkotással.		Szólások, közmondások eredetéről szóló szövegek néma, értő olvasása differenciált csoportmunkában. A szöveghez kapcsolódó illusztrációk megfigyelése, a szöveggel való összefüggésük felismerése egyéni munkában. Szólás vagy közmondás eredetének magyarázata egyéni fantázia alapján, hozzá illusztráció készítése. O. Nagy Gábor <i>Magyar szólások és közmondások</i> című könyvének használata páros munkában. Memoriterek tanulása: szólások, közmondások.	
Az információszerzés képességnek fejlesztésével ösztönzés az önálló ismeretszerzésre.			
Az alsó tagozatban megismert alaktani ismeretek rendszerbe foglalása és megerősítése.	A szavak szerkezete: szótő és toldalék: képző, jel, rag.	A szavak szerkezetének megfigyelése. A szóelemek (szótő, képző, jel, rag) felismerése és megnevezése tanári segítséggel, majd önállóan. Alaktani elemzések végzése tanári irányítással (pl.: szavakhoz szóképletek rendelése, illetve szóképletekhez szavak gyűjtése)	A szó és a szóelemek megkülönböztetése.

6. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanult nyelvi (hangtani, alaktani és jelentéstani) ismeretek rendszerezésével a rendszerezési képesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az 5. osztályban tanult hangtani, alaktani, jelentéstani ismeretek összefoglalása.	A tanultak nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása differenciált csoportmunkában. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló feladatok megoldása egyéni, páros és csoportmunkában differenciáltan.	
A tanulói önállóság növelése a		A tanév során megismert tanulást segítő szótárak önálló használata. Helyesírási feladatok megoldása	

szabályalkalmazásban.	A helyesírási szabályok alkalmazása írásbeli tevékenységek során. Szövegértés gyakorlása különböző szövegtípusokon.	differentiált munkában.	
Az önkontroll képességének aktivizálása felmérés írása közben.	Év végi felmérés szövegértésből, anyanyelvi ismeretekből és helyesírásból.	Rövid, a tanulók érdeklődésére számot tartó ismeretterjesztő szövegek néma és hangos olvasása. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az egyik legfontosabb alapelv, hogy a tanuló minden szóbeli és írásbeli produktumát értékeljük. Ez legtöbb esetben elegendő, ha néhány szavas vagy mondatos. Az értékelés pontos, lényegre törő és előremutató legyen, még akkor is, ha nem dicséretről van szó. A tanulónak éreznie kell, hogy figyelemmel kísérjük minden megmozdulását. Ezáltal a motiváltságot is ébren tarthatjuk.

Csak annyit íratassunk a tanulókkal, amennyit ellenőrizni, ellenőriztetni, értékelni, javítani és javíttatni tudunk. Minél több alkalommal végeztessünk a tanulókkal önellenőrzést, támaszkodva az 1–4. évfolyamon elsajátított és begyakorolt módszerekre. Nagyon jó megoldásnak tartjuk a füzetlapok alján lévő javító sorokat, így a javítás ugyanarra az oldalra kerül, ahol a hiba található.

Írásbeli szövegalkotáskor lehetőleg néhány mondatos szöveges értékelést is adjuk. A numerikus értékelés sok esetben nem ad a tanuló számára konkrét fogódzót, miben teljesít kiválóan, miben vannak hiányosságai, miben hibázott, s azt a következőkben hogyan kerülheti el.

Hosszabb szóbeli megnyilatkozáskor az értékelés folyamatába vonjuk be a többi tanulót is. Feltétlen adjuk számukra megfigyelési szempontokat, vagy közösen állapodjunk meg a szempontokban. Minden alkalommal adjunk lehetőséget az értékelt tanulónak is, hogy értékelje saját teljesítményét, esetleg ütköztesse a többiek véleményével. Ez a szocializálódási folyamat egyik lényeges állomása.

Értékeléskor törekedjünk arra, hogy a tanulót ne csak másokhoz viszonyítva, hanem önmagához képest is értékeljük. Biztosítsuk számára a javítás lehetőségét.

Nagyon fontos a diagnosztizáló mérések (év elején mindenképp) beiktatása a tanulási folyamatba. Ezek alapján tervezheti meg a pedagógus az egyes tanulók egyéni fejlesztési stratégiáját, így tudja hatékonyan megszervezni az egyes tanítási órákat. Így válhat a tanulási folyamat valódi szervezőjévé, így lesz mind tudatosabb a fejlesztési tevékenysége. Félévkor és év végén szükséges a tanulók teljesítményének numerikus értékelése. Javasolt a továbbhaladás ütemezéséhez, a további tanítási és tanulási stratégiák kialakításához témazáró felméréseket is beiktatni.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 – Heti óraszám: 2

A nem szakrendszerű oktatás időszáma a heti kötelező órákhoz viszonyítva évi **65 óra**. Ebből **52 óra** a kötelező órák + **13 óra** a nem kötelező órakeret terhére.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismételtes		4	2	6
Páros és kisközösségi kommunikáció	2	6	—	8
Szóbeli és írásbeli szövegműfajok főbb ismérvei	4	5	1	10
A szavak jelentése és szerkezete, szófajtani besorolása	16	20	10	46
Könyv- és könyvtárhasználat				folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szelektáló, rendszerező és ismeretalkalmazási képesség fejlesztése.	Az 5. osztályos hangtani, jelentéstani és alaktani ismeretek átisméltése.	Az ismeretek felidézése, rendszerezése differenciált csoportmunkában és/vagy egyéni munkában.	
A tanult kifejezőeszközök változatos alkalmazása szövegalkotáskor.	Az 5. évfolyamon tanult helyesírási szabályok átisméltése.	Egyéni fejlesztés differenciáltan: másolás, hibajavítás, tollbamondás. Akaratlagos írás gyakorlása egyéni élményen alapuló, rövid elbeszélő szöveg alkotásával.	
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése.	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, értéke.	Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	

2. PÁROS ÉS KISKÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szóhasználat, kiejtés, testbeszéd összehangolása a hatékony kommunikáció érdekében a szociális kompetencia fejlesztésére.	A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása.	Beszédművelési gyakorlatok tréningyszerű végzése minden tanítási órán: a beszédtempó, a hangmagasság, hangerő, hanglejtés tudatos alkalmazása. A hallgatósághoz, a beszédhelyzethez való alkalmazkodás, a személyiséghez illő fellépés érzékeltetése páros, szituációs játékokban (pl.: üzenet rövid, szóbeli összefoglalása, segítségkérés, tudakozódás társtól, felnőttől).	
Adatgyűjtés és rendszerezés, a lényeges adatok kiemelése, a feleslegesek szelektálása. Jegyzetkészítés. Az önálló tanulás technikai ismereteinek	A testbeszéd önkéntelen és szándékos gesztusai	A gesztusokról szóló, rövid szövegek olvasása és feldolgozása egyéni vagy páros munkában. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	

bővítése. A szociális kompetencia fejlesztése a hatékony kommunikáció erősítésével.	Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás.	A kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás különböző módozatainak gyakorlása páros munkában (pl.: köszönés, névnap köszöntés).	A beszédhelyzethez (szándék, címzett, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai helyzeteiben (pl.: tanítási órán, szünetben, iskolai ünnepségeken).
A kulturált vitatkozás alapvető szabályainak ismerete: ellentétes vélemény meghallgatása, tisztelete; saját álláspont érvekkel történő alátámasztása, esetleges korrigálása. A szabályok betartásával a szociális kompetencia fejlesztése.	Véleménynyilvánítás.	Saját vélemény megfogalmazása és megvédése a témának és beszédhelyzetnek megfelelően. Mások véleményének meghallgatása, megértése kisközösségi (iskolai, baráti) helyzetekben.	
	Vita.	A vitatkozás kulturált formájának megismerése, gyakorlása páros és csoportmunkában. Olyan vitatémákat kell megadni, amiről a tanulóknak van ismeretük, mondanivalójuk. A vitára előzetes felkészülési időt kell adni, legalább 3-4 napot.	

3. SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGMŰFAJOK FŐBB ISMÉRVEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Lényegkiemelő képesség fejlesztése a fontos és lényegtelen elemek szelektálásával. A szókincs, kifejező képesség fejlesztése az olvasott szövegekben található kifejezések felhasználásával.	Az olvasottak reprodukálása.	Rövidebb, különböző műfajú szövegek (elbeszélés, leírás, jellemzés) fontosabb gondolatainak összefoglalása, elmondása társnak. A páros munka során hallgató kérdéseket tehet fel, így a beszélő megtapasztalja, milyen lényeges elemet nem mondott el.	
Nézőpontok feltárása és következtetések levonása.	A nézőpont szerepe az elbeszélésben és a leírásban, nézőpontváltás.	Elbeszélés és leírás alkotása különböző nézőpontból a címzett megváltoztatásával (pl.: felelet	

Az önkifejezést, a kommunikációs partner megértését elősegítő kommunikációra való képesség.		elmesélése barátnak, szülőnek; ruházat leírása divatbemutatóra, barátnak).	Másfél-két oldal terjedelmű elbeszélés írása jellemzéssel személyes élmény alapján.
	Elbeszélés alkotása párbeszéddel.	Szépirodalmi szövegekben a párbeszéd megfigyelése (megfogalmazás, leírás formai követelményei) egyénileg. Narratív szövegrész (pl.: mondarészlet) átalakítása párbeszéddé páros munkában, majd a párbeszéd lejegyzése egyéni munkában.	
Elemző képesség fejlesztése.	A jellemzés	Szépirodalmi művek (pl.: Toldi) jellemzést tartalmi részeinek olvasása, elemzése. A különféle jellemzési módok megfigyelése csoportmunkában. Néhány soros jellemzés alkotása osztálytársról. Rövid önjellemzés írása. Az önjellemzések alapján az osztálynak ki kell találnia ki írta magáról. Akit nem ismernek fel, annak baj van az önértékelésével.	
A kritikai érzék, az önértékelési képesség fejlesztésével a szociális kompetencia fejlesztése.	Kombinált jellegű szövegek alkotása.	Elbeszélés ötvözése leírással (pl.: kirándulás történetének bővítése helyszín bemutatásával), levél bővítése jellemzéssel (pl.: új osztálytárs jellemzése barátnak írt levélben).	
	Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben.	Könyvtárban ismeretterjesztő könyvek olvasásakor elbeszélő, leíró és jellemző részek keresése, ezekhez kapcsolódó feladatok megoldása kooperatív munkában.	
Ismeretszerző és alkalmazó képesség fejlesztése. Információk keresése, összegyűjtése és feldolgozása, kritikus alkalmazása. Önkifejezés és kreativitás fejlesztése.	Kreatív fogalmazás alkotása.	Mi lenne, ha...? típusú fogalmazások témája lehet: <i>Mi lenne, ha 2201-et írnánk? Mi lenne, ha életre kelnének a dinoszauruszok? Ösztönözzük a tanulókat szabad témaválasztásra.</i>	

4. A SZAVAK JELENTÉSE ÉS SZERKEZETE, SZÓFAJTANI BESOROLÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szövegértő képesség kiterjesztése a vizuális információkra. A szófajok kialakulásával kapcsolatos információk keresése az internet keresőprogramjaiban. Hatékony önálló tanulás és a problémamegoldás ösztönzése.	A szófajok kialakulása.	Rövid, a korosztály számára érthető szövegek (a szófajok kialakulása kapcsán) értelmező néma olvasása. A tipográfiai megoldások (pl.: kiemelések eltérő betűtípusokkal) megfigyelése. Jegyzet készítése tanári irányítással. A szófajok fogalmának kialakításakor a hangsúlyt a jelentésre helyezzük, ne a kérdőszavakra! A bevezető szakaszban (1–4. osztály) megszerzett szófajtani ismeretek aktivizálása differenciált osztálymunkában szófajfel-ismerési és helyesírási gyakorlatokkal. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Szavak szófajának felismerése, megnevezése szövegben (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, igenév, viszonyzó, mondatzó). A szófajok jelentéstani és alaktani jellegzetességeinek ismerete.
A tapasztalatokon alapuló nyelvi fogalomrendszer kialakítása a szófajok körében.	A magyar nyelv szófaji rendszere.		
Analizáló, szintetizáló, absztrakciós képesség fejlesztése az új szófajok tanulása közben. Problémamegoldás, szabályalkotás.	Az ige.	Az ige jelentése a tanulók nyelvi tapasztalatai alapján: cselekvés vagy történés a szöveggörnyezettől függően (pl.: <i>Éva versenyre készül. Készül az ebéd.</i>) Az igékhez járó személyragok elkülönítése alaktani elemzések során az alanyi és tárgyias ragozás megnevezése nélkül. Az igemódokról tanultak felidézése differenciált csoportmunkában. Az igemódok és a mondatfajták közötti kapcsolat tudatosítása mondat- és szöveg-átalakítási feladatok segítségével (pl.: ételrecept elmondása különböző címzettnek kijelentő, illetve felszólító módban). Az igemódok és igeidők kapcsolatának	

A nyelvi tapasztalatok körének bővítése.		felfedeztetése elbeszélő szöveg értelmezése és spontán nyelvhasználat közben. Az ikes igék helyes használata. Beszélgetés a nyelvi állapot megőrzésének fontosságáról. Az igékkel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák tisztázása, korrekciója, önkorrekciója (pl.: „nákozás”, „suk-sükölés, szuk-szükölés”). Nyelvhelyességi hibák gyűjtése a médiákból. Szituációs játék: Hogyan figyelmeztessék társukat vagy egy felnőttet, ha nyelvhasználati hibát vét. Az igékhez kapcsolódó helyesírási problémákat mindig az adott anyagrésznél tisztázzuk és gyakoroltassuk. Így biztosítjuk a folyamatos képességfejlesztést.	
Álláspont kialakítása nyelvhelyességi kérdésekben nyelvtani ismeretek alapján.			
A helyesírási problémaérzékenység továbbfejlesztése, a helyesírási szabálygyűjtemények tudatos használata.	A névszók. A főnév.	A főnévről a bevezető szakaszban tanultak felidézése, az ismeretek bővítése metanyelvi szöveg értelmezésével. A kulcsszavak tipográfiai kiemelésével a jegyzetkészítés segítése. Az új fogalmak (konkrét és elvont főnév, egyedi név, anyag- és gyűjtőnév) reprodukív definíciójának megfogalmazása páros munkában. A tulajdonnevek fajtáinak tanulásakor a helyesírási szempont kerüljön előtérbe.	
	A tulajdonnevek helyesírás.	A személynevek kialakulásáról, a névadási szokásokról szóló szöveg néma, értelmező olvasása. Ok-okozati összefüggések felismerése, történelmi	

A helyesírási problémaérzékenység fejlesztése a helyesírási szótárak használatára való szoktatás. Szövegértő képesség elmélyítése az ok-okozati összefüggések felfedeztetésével. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése. A hagyományörzés, a magyarságtudat erősítése a névválasztás kapcsán.		ismeretek felhasználása a szövegértelmezésben. A földrajzi és az intézménynevek helyesírásának egyszerűbb esetei, gyakorlás, alkalmazás differenciált csoportmunkában. Korrektorjáték: helyi, területi folyóiratokban a földrajzi és intézménynevek helyesírásának ellenőrzése. A földrajzi és az intézménynevekből képzett melléknevek helyesírásának gyakorlása egyszerű esetekben a helyesírási szabályzat felhasználásával.	A szófajok helyesírására, helyes használatára vonatkozó szabályok ismerete és alkalmazása szóbeli és/vagy írásbeli nyelvhasználat során.
	A melléknév.	A melléknév fokozásakor viszonyítási alapok megkeresése. A szófajjal kapcsolatos szófajtani ismeretek elmélyítése a helyesírási szabályok rendszerezésével csoportmunkában.	
	A számnév.	Számnévek alkalmazása a mindennapi életben (pl.: csekk, pénzes utalványok kitöltése, grafikonok, diagramok értelmezése stb.) Nyelvhasználati hibák javítása önállóan (pl.: sok emberek, hat kerület stb.) indoklással.	
Az ismeretszerző és -alkalmazó képesség fejlesztése.			
A kifejezőképesség fejlesztése a szófajtani ismeretek felhasználásával, a szövegkohézió tudatos biztosítása.	A névmások.	A névmások fogalmának kialakítása a főnév, melléknév és számnév fogalmának összevetésével tanári irányítással. A névmások fajtáinak megismerése. A névmásítás szerepe a	
A különféle szociális kapcsolatok elemzésével a mindennapi társas			

helyzetekben való eligazodás erősítése, kulturált nyelvhasználatra való ösztönzés.		szövegalkotásban szövegkorrekciós feladatok megoldásával önállóan. A felesleges szóismétlés elkerülése névmásokkal. A tegezés, magázás, önözés kialakulásáról szóló szöveg feldolgozásával a helyes nyelvi forma kiválasztása adott kommunikációs helyzetben szerepjátékkal. A vonatkozó névmás fogalmát jobb 8. osztályban az összetett mondat tanításakor tisztázni.	
A nyelvi elemzési készség és a rendszerező képesség fejlesztése, a nyelvtani fogalmak tudatos használata.	A névszókhoz járuló jelek.	Alaktani elemzések végzésével a jelek (többesjel, birtokjel, birtoktöbbesítő jel, birtokos személyjelek, fokjelek) szerepének tudatosítása.	
	Az igenevek.	A bevezető szakaszban a főnévi igenévről tanultak átismétlése, az ismeretek bővítése. Táblázat kiegészítése vagy készítése önállóan nyelvi tapasztalat alapján a főnévi igenév személyragozásáról. A melléknévi igenév képzésmódja szabályjáték alkalmazásával. A melléknévi igenevek fajtáinak megfigyelése rövid, szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegeken, használatuk szövegalkotáskor. A határozói igenévvel bővebben a 7. osztályos tananyagánál, a határozók kifejezőeszközeinél érdemes foglalkozni.	
A nyelvi eszközök (határozószók, viszonyítók) alkalmazása szóbeli és írásbeli nyelvhasználatban.			
	A határozószók.	A határozószók szerepének megfigyelése szövegalkotáskor: eseményleírások pontosítása, játékos szókincsfejlesztő gyakorlatok (pl.:	

A tanulók önállóságának növelése a feladatvégzésben, a szabályalkalmazásban.		Mondd a párját! sebbel-..., ügyel-..., kézzel-... stb.; Mondd az ellentétét! elől-... alul-... stb.). Helyesírási szabályok alkalmazása a határozószók körében (pl.: -ul, -ül). A névelő, névutó, igekötő helyes használatának megfigyelése rövid szövegeken, helyesírási, nyelvhelyességi problémák tisztázása. A kötőszó szerepe a szövegkohézió megteremtésében mondatok befejezésével, összekapcsolásával.	Jártasság a korosztály számára készült helyesírási szótárak használatában.
	A viszonzyszók.		
	A mondatszók.	A mondatok értelmének árnyalása, módosítása módosítószókkal. Szerepük a nézőpont megváltoztatásában.	
Önellenőrzés helyesírási szótárak, számítógépes ellenőrzőprogramok felhasználásával.	A szófajok helyesírási és nyelvhelyességi kérdései.	A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási és nyelvhelyességi szabályok összegyűjtése, rendszerezése, táblázatba foglalása kooperatív munkaformában. A helyesírási szabályzat használatának gyakorlása differenciált osztálymunkában, a tárgymutató szerepe a szabálykeresésben. Tanulók által írt szövegek helyesírási ellenőrzése, értékelése önállóan, a társ munkájának ellenőrzése, javítása. A szófajtani ismeretek felhasználása a szövegek műfajának meghatározásakor (pl.: az elbeszélésben több az ige, a leírásban a névszó – főnév, melléknév; az igeidőváltás élénkebbé teszi a szöveget stb.)	

5. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szófajok elkülönítésével és rendszerezésével a rendszerezési képesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az 6. osztályban tanult szófajtani, alaktani és jelentéstani ismeretek rendszerezése.	Az összefoglaló táblázatok segítségével a magyar nyelv szófaji rendszerének összeállítása kooperatív munkaformában. Különböző műfajú szövegek szavainak szófajtani statisztikájának összeállítása csoportmunkában. Differenciált osztálymunkában a helyesírási ismeretek alkalmazása tollbamondás, akaratlagos írás (pl.: SMS, e-mailüzenet stb.) közben. Az egészséges táplálkozással kapcsolatos szöveg értelmezése, átalakítása tanácsokká. Saját álláspont kifejtése az olvasottakról, kérdések, válaszok megfogalmazása. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Korábban az egyes témaköröknél megfogalmazott ismeretek, képességek, jártasságok megléte.
A helyesírási képesség aktivizálása akaratlagos írás közben.	A helyesírási szabályok alkalmazása írásbeli tevékenységek során.		
Szövegértési képesség, a megfelelő hatékonyságú műveletvégzés, valamint a szerzett információ felhasználása képességének fejlesztése.	Szövegértés gyakorlása különböző szövegtípusokon. Év végi felmérés szövegértésből, anyanyelvi ismeretekből és helyesírásból.		

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az alapozó szakasz második évfolyamában az értékeléskor ugyanazokat a szempontokat kell figyelembe venni, amelyeket az 5. évfolyamnál már felsoroltunk. A „nem szakrendszerű” órákon az elért fejlődést szöveges értékeléssel ismerjük el. A reális értékelések segítik a tanulók önértékelésének és önbizalmának fejlődését. Külön fordítsunk figyelmet a tanuló írásának rendezettségére. Az egyéni írásmód ne jelentheti azt, hogy az írás olvashatatlaná válik. Az iskolai és otthoni írásbeli szövegalkotást továbbra is javítani, javíttatni és szövegesen (is) értékelni kell. Értékeléskor a tanulót saját képességeihez mérten, a fejlődését figyelve vizsgáljuk.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 74 óra – Heti óraszám: 2

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismétlés		4	2	6
Magán- és közéleti kommunikáció	6	8		14
Az egyszerű mondat	18	8	6	36
Helyesírási ismeretek	3	7	2	12
Könyv- és könyvtárhasználat				folyamatos
Év végi összefoglalás			6	6

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szelektáló, rendszerező képesség és ismeretalkalmazási képesség fejlesztése	Az 6. osztályos szófajtani és alaktani ismeretek rendszerezése.	Az ismeretek felidézése, rendszerezése differenciált csoportmunkában és/vagy egyéni munkában. Egyéni fejlesztés differenciáltan: másolás, hibajavítás, tollbamondás. Akaratlagos írás gyakorlása egyéni élményen alapuló, rövid elbeszélő szöveg alkotásakor. Különböző műfajú szövegek feldolgozása egyéni vagy páros munkában. Felkészülés utáni hangos olvasás.	
A helyesírási képesség fejlesztése.	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, értése.		
A hangos olvasási és szövegértő képesség fejlesztése. A szociális kompetencia fejlesztése a hatékony kommunikáció erősítésével.	Egyszerű, érthető és hatékony közlés változatos kommunikációs helyzetekben. Diagnosztizáló mérések nyelvtanból és szövegértésből		

2. MAGÁN- ÉS KÖZÉLETI KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Lényegkiemelő, összehasonlító képesség fejlesztése.	A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban.	Szóbeli és írásbeli szövegek közötti azonosságok és különbségek felismerése, megnevezése a magán- és közéleti kommunikációban kooperatív módszerrel folyóiratok, internetes portálok, rádió- és tévéfelvételek felhasználásával,	Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.
Források keresése könyvtárban és interneten, kritikus felhasználásuk.		Alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különféle konkrét beszédhelyzetekben páros és/vagy csoportos iskolai, osztálybeli események megbeszéléskor, vita esetében. A vita témáját előre meg kell adni (pl.: egy regényalak személyisége, az osztálykirándulás helyszíne stb.), hogy a tanulók kialakíthassák álláspontjukat, érveket gyűjtsenek, és azokat tudatosan fogalmazhassák meg.	
A kulturált vitatkozás alapvető szabályainak ismerete és betartása.	A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: Megbeszélés, vita.	Mintaadás: Kossuth Lajos országgyűlési felszólalásának elemzése, szerkezeti egységeinek bejelölésével és megnevezésével. Rövidebb felszólalások (pl.: diákönkormányzati ülésre) anyagának gyűjtése, rendszerezése, írása tanári segítséggel, csoportosan vagy önállóan. A felszólalás és hozzászólás közötti különbségek tisztázása pl. országgyűlési ülések részletének lejátszásával, azok elemzésével. A felszólalás és hozzászólás gyakorlása osztályközösséget érintő témák megvitatásakor.	Résztétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek különféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában.
Mások véleményének meghallgatásával, saját vélemény korrekciójával a szociális kompetencia fejlesztése.	Felszólalás, hozzászólás.	Egy nemzeti ünnepen, iskolai	A mindennapi élet problémáiról saját vélemény megfogalmazása az érvelés szabályait követve.
Megfelelő stílus és magatartás			Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

megtalálása a közéleti kommunikációs helyzetben.	Rövid alkalmi beszéd.	ünnepségen elhangzott ünnepi beszéd szövegének elemzése vázlatának összeállítása közösen, tanári irányítással. Rövid ünnepi beszéd megfogalmazása egyéni, páros vagy csoportmunkában (pl.: ballagásra a nyolcadikosokat búcsúztató beszéd megírása, egyéni előadása).	
Előadói, kapcsolattartó képesség fejlesztése a testbeszéd és a mondatfonetikai eszközök alkalmazásával.		A kiselőadás szerkezeti felépítésének megfigyelése egy kiselőadás szövegén (pl.: Jókai Mór gyermek- és ifjúkora) szövegértelmező feladatok megoldásával. Anyaggyűjtés könyvtárban vagy interneten a kiselőadáshoz egyéni vagy páros munkában. A jegyzetelési technikák alkalmazása a kiselőadáshoz való felkészüléskor. A kiselőadás megtartása.	
Önálló állásfoglalást kifejező képesség fejlesztése a különböző nézőpontok megértésével és figyelembevételével.	Kiselőadás.		
A témához illő szakirodalom gyűjtésével, források keresésével a könyvtárban és/vagy az interneten a digitális kompetencia fejlesztése. A források kritikus felhasználásának képessége.			

3. AZ EGYSZERŰ MONDAT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szelektáló, összehasonlító képesség és az együttműködési készség továbbfejlesztése.	A szövegek kommunikációs szempontú csoportosítása.	Különböző szövegfajták (közlő, érzelemkeltő stb.) biztonságos, értelmző felolvasása. A műfaji sajátosságok megfigyelése, táblázatba rendezése kooperatív munkával.	A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szöveghű folyamatos felolvasás.
Szövegértelmező képesség fejlesztése szóbeli és írásbeli szöveg esetén.	Szóbeli és írásbeli szövegek.	Ugyanarról a témáról szóló (pl.: közös kirándulásról) szóbeli és írásbeli szöveg	

		közötti különbségek megfigyelése szempontok alapján. A szóbeli szöveget rögzíthetjük magnón (többszöri meghallgatás lehetősége az írásbeli szöveggel való összehasonlításhoz).	
Hangos olvasási képesség fejlesztése a mondatfonetikai eszközök tudatos és változatos alkalmazásával. A logikus gondolkodás fejlesztése tagadások, kettős tagadások, állítások értelmezésével.	A mondat fogalma. A mondat fajtái: a mondatok a beszélő szándéka szerint. A mondatok logikai minősége.	Az eddig tanultak felidézése a mondatról fogalmi jegyek pontosítása, kiegészítése. A mondat tartalmát és a beszélő szándékát tükröző ejtismód eszközeinek alkalmazása (hangsúly, hanglejtés stb.), a különféle mondatfajták változatos és tudatos használata a közlési célnak és szándékának megfelelően. Mondatátalakítási gyakorlatok (állítóból tagadó) önállóan.	A mondatfajták biztos megkülönböztetése.
A szöveges és vizuális információk együttes felfogásával az egyéni tanulási stratégiák továbbfejlesztése.	Feleletterv készítésének tanulása.	Feleletterv minta értelmezése, felépítésének megfigyelése, megszerkesztésének módja. A feleletterv készítése folyamatos feladat a fokozatosság elvének betartásával (sorba rendezés, kiegészítés, önálló megalkotás).	
A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer megindítása a mondatrészek körében. A folyamattervezési képesség fejlesztése a mondatelemzés lépéseinek tudatosításával. Vizuális információk értelmezésével a hatékony tanulás képességének fokozása.	Az egyszerű mondat szerkezete. A mondatrészek és a szószerkezetek (szintagmák).	Metanyelvi szövegeken (Az egyszerű mondat szerkezete) szövegelemzés eljárásainak önálló alkalmazása (pl.: cím és tartalom összefüggése, téma-megállapítás, lényegkiemelés, ok-okozati összefüggések fel-ismerése stb.), jegyzetkészítés tanári segítséggel vagy önállóan. Jegyzet alkotó felhasználása tanuláskor.	Az egyszerű mondat elemzése. A mondatrészek megnevezése.
Nyelvhasználati kérdések megítélésében nyelvtani (szófajtani, mondattani)	A predikatív szerkezet. A tőmondat. Az állítmány és az alany fogalma,	A nyelvtani fogalmak kialakítása deduktív úton nyelvi tapasztalatok hozzárendelésével.	

ismeretek alkalmazása.	szófaja, fajtái.	A mondatelemzés algoritmusának kialakítása tanári irányítással, az ágrajzok olvasása és ágrajzok készítésének technikája. A mondatrészek tanításakor az azonos szófajba tartozó szavak összefüggése mondatbeli viselkedésükkel (pl.: ige csak állítmány lehet, határozószó csak határozó stb.). Nyelvhelyességi problémák tisztázása mondattani szempontból (alany és állítmány egyeztetése, tárgyas alakok: őtet, aztat stb.).	
Tipográfiai elemek, ábrák értelmezésével a szövegértelmező képesség fejlesztése.			
Definíció alkotásával a lényegkiemelő képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése.			
Kritikus gondolkodás fejlesztése nyelvhelyességi hibák javításával.	A bővítmények.	A bővítményekről szóló metanyelvi szöveg értelmezése önállóan szövegértelmező feladatok megoldásával. A szöveg fizikai, vizuális környezetének tájékoztató szerepe. Meghatározás (alaptag, bővítmény) alkotása a szövegben olvasott információk alapján.	
A mondatrészek közötti viszony megállapításával a logikus gondolkodás fejlesztése.	A tárgy, a tárgyas szintagma. A tárgy alakja, fajtái. Az alanyi és tárgyas ragozás.	A nyelvhelyességi problémák tisztázása mindig az adott mondatrészhez kötve, a 6. osztályos szófajtani ismeretekre is építve önállóan. A mondatelemzés gyakorlása bővített mondatokon tanári irányítással vagy önállóan. A kétféle igeragozási rendszer jelentésmegkülönböztető szerepe a kommunikációs helyzetekben (pl.: Imi filmet néz. Imi egy filmet néz. Imi a filmet nézi.). Tárgyas szerkezetet tartalmazó szólások, közmondások gyűjtése. Az alárendelő szintagma fogalmának	

Elemző képesség fejlesztése mondatok elemzésével, pontos kérdésfeltevéssel.		pontosítása mondatelemzéssel.	
	A határozók, a határozós szintagmák. A határozó fogalma, fajtái és kifejezőeszközei.	A határozók rendszerének megismerése táblázat alapján, értelmezése. A határozói irány-hármaság megfigyelése, helyes használatuk életszerű helyzetekben (pl.: iskolából jövök, iskolába megyek, iskolában tanulok). A határozók fajtáihoz kapcsolódó mondatalkotási, -elemzési gyakorlatok differenciált osztálymunkában. Az összetéveszthető határozók fogalmának kialakítása (pl.: eszköz-társ, cél-ok stb.) összehasonlítással. Összefoglaló táblázat kiegészítése egyéni vagy páros munkában.	
Következtetések levonásával a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.			
Rendszerező képesség fejlesztése a megszerzett tudáselemek táblázatba rendezésével.	A mellérendelő szintagmák.	A leggyakrabban használt mellérendelő szintagmák (kapcsolatos, ellentétes, választó) felismerése, megnevezése ábrázolása önálló mondatelemzés közben. A ritkábban használt (magyarázó és következtető) mellérendelő szintagmákról metanyelvi szöveg értő olvasása.	
Szövegkörnyezethez illő jelzők használatával a kifejező képesség fejlesztése.	A jelzők, a jelzős szerkezetek. A jelző fogalma, fajtái és kifejezőeszközei.	A jelzők szerepének megfigyelése a különböző műfajú (szépirodalmi, matematikai, természetismereti) szövegeken. Szókincsfejlesztő gyakorlatok szótárakkal, lexikonokkal, nyelvi játékokkal csoportmunkában. Komplex mondatelemzési gyakorlatok differenciált osztálymunkában: aláhúzással, ágrajzzal, kifejezőeszközök	

		megnevezésével. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek összegyűjtése.	
Az ismétlés, összefoglalás, rendszerezés fontosságának megértésével a hatékony tanulási képesség fejlesztése.	A szintagmákról, mondatrészekről tanultak összefoglalása.	Az összefoglalás sajátosságainak ismerete. Összefoglalás készítése megadott szempontok alapján tanári irányítással, csoportosan vagy egyéni munkában.	
Nézőpontok és következtetések levonása párbeszédok olvasásával.	A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentése.	A pragmatikai funkció felfedezése a mondat (szöveg) kommunikációs helyzetben betöltött szerepének vizsgálatával (közös nyelvűség, háttérismeret, nézőpont, rejtett szándék és cél stb.). Többféle nézőpont (pl.: ironikus, gúnyos, felmagasztáló, lekicsinylő stb.) érvényesülése ugyanazon esemény értékelése Kapcsán. Pragmatikai előfeltevések megfogalmazása mondatokhoz (pl.: Petra már megint késik. – Petra már máskor is elkésett).	

4. HELYESÍRÁSI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Különböző információhordozók (helyesírási szótárak, számítógépes helyesírási ellenőrző programok) alkalmazása a helyesírási képesség fejlesztése céljából.		A helyesírási rendszer grammatikai meghatározottságának felismerése, az ismeretek bővítése, gyakorlati alkalmazása egyéni munkában vagy differenciált csoportmunkában a helyesírási szótárak, számítógépes programok felhasználásával. A helyesírás folyamatos gyakorlása a	A tanult és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása.

A helyesírási problémamegoldó képesség fejlesztése.		mondatrészek tanulásakor. Helyesírási hibák javítása egyre növekvő önállósággal. Az egyszerű mondatokhoz kapcsolódó helyesírási tudnivalóinak felidézése (mondatvégi írásjelek) új szabályok megismerése és alkalmazása a nyelvtani ismeretek aktivizálásával: vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontos vessző használata.	
A tanulók önállóságának növelése a szabályalkotásban és szabályalkalmazásban.	Az egyszerű mondat központosítása.		Az egyszerű mondatok leírásakor a mondatvégi és a mondatközi írásjelek helyes használata.
	A tulajdonnevek helyesírási ismereteinek bővítése.	A tulajdonnevekhez kapcsolódó helyesírási szabályok bővebb megismerése a helyesírási szabályzat alapján. Az egybe-, külön- és kötőjeles írásmódú földrajzi nevek és intézménynevek helyesírásának gyakorlása -i képzős alakjaikkal együtt egyéni és páros munkában. Szó- és nyelvi rejtvények megoldása a földrajzi nevek helyesírásának gyakorlására, térképhasználat, útvonaltervek készítése, adatlapok kitöltése.	A tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett melléknévek helyesírásának ismerete és megfelelő alkalmazása. Olvasható, esztétikus írás Rendezett, egyéni íráskép.

5. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az egyénileg vagy csoportosan gyűjtött információk elrendezésének képessége. Tömörítő és lényegkiemelő képesség, a képi elemek használatának képessége összefoglaláskor.	A 7. osztályban tanult mondattani ismeretek rendszerezése. A tanult helyesírási szabályok rendszerezése, tudatos alkalmazása.	Felismerési, mondatelemzési és helyesírási gyakorlatok egyénileg és/vagy csoportosan. A helyesírási szótárak önálló használata önellenőrzéskor, javításkor. Nyelvtani összefoglaló táblázatok önálló értelmezése. Rövid írásbeli szövegek (levél, SMS) alkotása közben a tanév során elsajátított ismeretek alkalmazása.	
Helyesírási információhordozók használatának képessége.			

Az anyanyelvi és idegen nyelvi ismeretek összevetésének képessége.	Az anyanyelvi és a tanult idegen nyelvi mondattani ismeretek összehasonlítása	Kooperatív technikák alkalmazása a két nyelv összehasonlításakor.	
	Év végi felmérés szövegértésből, anyanyelvi ismeretekből és helyesírásból.		

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A fejlesztő szakasz első évfolyamán egy-egy tananyag feldolgozása során már elsajátíthatnak annyi anyanyelvi ismeretet, hogy előtérbe helyezhetjük a szóbeli feleletet. A felelet is szövegalkotó tevékenység. Tehát értékeléskor ezt a szempontot is figyelembe kell venni. A szóbeli felelete értékelése következetesnek, de egyben tapintatosnak is kell lennie. Ne felejtjük el, hogy sok tanuló küzd lámpalázzal, még akkor is, ha régóta ismert közösség előtt kell megszólalni. Bár a felelet meghallgatása időigényes, de lemondani róla súlyos pedagógiai vétség lenne. Azt is szem előtt kell tartanunk, hogy a tanulói munka értékelése egyben az önértékelés fejlődését is segíti. Alkalmat kell adni a tanulónak, hogy saját teljesítményét értékelje, illetve vonjuk be az osztálytársakat is teljesítményének értékelésébe.

Szükséges – még ebben a szakaszban is – a tanulók olvasási képességének verbális és numerikus értékelése.

A terjedelmes mondattani tananyag miatt a folyamatos értékelés mellett szükség van három tudásszintmérő dolgozat megírására is, és osztályzattal történő értékelésre is.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 55 óra – Heti óraszám: 1,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismételés		3	1	4
A tömegkommunikáció	3	2		5
Az összetett mondat	10	4	4	18
A szóalkotási módok	3	6	2	11
Helyesírási ismeretek	3	3		6
Kitekintés a magyar nyelv életére	3			3
Szövegműfajok és kifejezésformájuk		5		5
Könyv- és könyvtárhasználat				folyamatos
Év végi összefoglalás		2	1	3

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szelektáló és rendszerező képesség fejlesztése Helyesírási, nyelvhelyességi hibák javításának képessége a helyesírási szabályzat használatával, illetve a nyelvtani ismeretek alkalmazásával.	Az 5–6–7. osztályos nyelvtani, helyesírási, nyelvhasználati ismeretek ismételése, rendszerezése.	A tanulók képességeinek ismeretében differenciált csoportmunka és egyéni munka megszervezése: a tanuló azt ismételve, amiben hiányossága van. Az 5. és 6. osztályos ismeretek felidézése a tanév közbeni felzárkóztatás tervezéséhez szükséges. Rövid, helyesírási, nyelvhelyességi szövegek önálló javítása, korrekciója.	

2. A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szövegértelmező képesség fejlesztése közlő és befolyásoló szövegeken. Az értelemtükröző hangos olvasási képesség fejlesztése a mondatfonetikai eszközök tudatos alkalmazásával a mondottakhoz való viszony érzékeltetésével.	Alapismeretek a tömegkommunikációról elsősorban a befogadás oldaláról.	Publicisztikai szövegek önálló olvasása és megértése. A szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazása (adat-keresés, lényegkiemelés, ok-okozati összefüggés, vázlat-, jegyzetkészítés, összefoglalás stb.)	A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, elmondása.
	A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: hír, tudósítás; cikk, kommentár, kritika; interjú, riport.	Különféle tömegkommunikációs szövegműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és értékelése (pl. a szándék és hatáskeltés eszközei a kommunikáció eredményessége szempontjából.) közösen, egyéni tapasztalatok felhasználásával. Tájékoztató és véleményközlő műfajok közötti különbségek (hír és kommentár) megfigyelése szövegek értelmezésével. Az információ kritikus befogadásának megalapozása (pl.: azonos témáról különböző forrásból származó rövidebb információk összevetése tanári irányítással, csoportosan).	Tájékozottság és ítéletalkotás az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismerése.
Információhordozók kritikai használati képességének továbbfejlesztése tömegkommunikációs műfajok olvasásával és értelmezésével.			
A tanulók önállóságának növelése az információk felhasználásában.	A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.	A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés vizuális környezetének átlátása, ábrák, illusztrációk értelmezése.	

3. AZ ÖSSZETETT MONDAT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az önálló tanulás képességének fejlesztése tananyagrészek önálló feldolgozásával. Pozitív tanulási szokások erősítése.	Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje, stílusértéke és hatása a szövegben.	Az összetett mondat fogalmi jegyeinek összegyűjtése, rendszerezése önállóan metanyelvi szöveg feldolgozása alapján. A mondatrend változatainak megfigyelése, tudatos alkalmazása. Az utalószó és kötőszó felismerésének, jelölésének gyakorlása páros munkában.	Alárendelő és mellérendelő mondatok felismerése és megnevezése. A szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Összetett mondatok elemzése egyszerűbb esetekben.
Folyamattervező képesség fejlesztése algoritmus értelmezésével.	A vonatkozó névmás.	A vonatkozó névmás fogalmának pontosítása metanyelvi szöveg, táblázat értelmezésével.	
	Sajátos jelentéstartalmú mondatok.	A sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok megismerése, jelentésmódosító hatásuk a kommunikációban. Helyes kötőszóhasználat gyakorlása differenciált osztálymunkában. Az alárendelő összetett mondatok elemzési algoritmusának elsajátítása tanári irányítással vagy önállóan.	
A tagmondatok közötti viszony megállapításával a logikai készség fejlesztése.	Az alárendelő összetett mondat fajtái, jelölésük, ábrázolásuk: állítmányi alanyi tárgyi határozói jelzői	Az alárendelő összetett mondatok fajtáinak felismerése, összehasonlítása, különbségek felfedezése, ismeretek táblázatba rendezése. Szerkezeti ábrák értelmezése és készítése tanári irányítással, majd önállóan. Mondatzsugorítási gyakorlatok (pl. a különböző határozói mellékmondatok felismerése, megnevezése a zsugorított mondat határozója alapján. Felelettervek önálló készítése az egyes anyagrészekhez ábrák felhasználásával.	Mondattani nyelvhasználati ismeretek alkalmazása szóban és írásban.
Felelettervek önálló készítésével lényegkiemelő, összefüggést felfedező, problémafeltáró- és megoldó,	A mellérendelő összetett mondat fajtái: kapcsolatos	A mellérendelő összetett mondatok fajtái. A tagmondatok közötti tartalmi és logikai kapcsolatok nyelvi kifejezési	

általánosító képesség fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése felelettervek kreatív felhasználásával felelet közben.	ellentétes választó következtető magyarázó	módjainak megfigyelése. Mondatelemzési gyakorlatok, szerkezeti rajzok készítése. A következtető és magyarázó mellérendelő összetett mondatok összehasonlítása, különbségük meghatározása tanári irányítással.	
A ismeretalkalmazó és problémamegoldó képesség fejlesztése a tagmondatok közötti kapcsolat felfedezésével.	A többszörösen összetett mondat.	A többszörösen összetett mondatok vizsgálata. Elemzési gyakorlatok differenciált osztálymunkában.	
	A mondat és a szöveg viszonya.	A szöveg mibenléte. A szöveg mikroszerkezete: a mondategész, mondategység, a tagmondat felismerése, szerepük megfigyelése a szövegszerkesztésben, szövegalkotásban metanyelvi, elemző szöveg segítségével.	
A szövegek vizuális környezetét átlátó képesség. A meglévő ismeretek újszerű elrendezésének képessége.	Tanulói rövid írásbeli szövegek (fogalmazások) vizsgálata nyelvtani, szerkezeti szempontból.	A makroszerkezet: bevezetés, tárgyalás, befejezés tudatos, stílusos használata egyéni élményen alapuló szövegalkotáskor. Kombinált órarészlet az idegen nyelvet tanító szaktanár bevonásával.	
	Az anyanyelv és a tanult idegen nyelv közötti mondattani azonosságok és különbségek.		
Az anyanyelv és a tanult idegen nyelv összevetésével az összehasonlító képesség fejlesztése.			

4. A SZÓALKOTÁSI MÓDOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Analizáló, szintetizáló, konkretizáló, általánosító képesség fejlesztése önálló ismeretszerzéssel.	A szóösszetétel.	A szóösszetétel fogalma.	Az alárendelő és a mellérendelő szavak megkülönböztetése.
	Az alárendelő összetett szavak.	Az alárendelő összetett szavak fajtáinak: (alanyos, tárgyas, határozós, jelzős) megismerése kooperatív munkaformában.	
	A mellérendelő összetett szavak.	A mellérendelő összetett szavak: szóismétlés, ikerszavak, jelentéssűrítő összetételek megkülönböztetése differenciált osztálymunkában. Helyesírási problémák felismerése.	
	A szóképzés.	A korábbi évfolyamokon megismert képzők rendszerezése: gyakori névszó és igeképzők. Alaktani elemzések, játékos nyelvi feladatok a szóalkotás gyakorlására differenciált osztálymunkában.	
Ismeretalkalmazó képesség fejlesztése korábban tanult ismeretek felidézésével, alkalmazásával. Az egyéni aktív és passzív szókincs fejlesztése kreatív szóalkotási feladatokkal.	A ritkábban használt szóalkotási módok.	A szóelvonás, szóvegyülés, mozaikszóalkotás, rövidülés megfigyelése konkrét nyelvi példákon.	

5. HELYESÍRÁSI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Helyesírási szabályok önálló alkalmazásának képessége.	A magyar helyesírás alapelvei.	A helyesírási rendszer grammatikai meghatározottságának felismerése, az ismeretek bővítése, rendszerezése folyamatosan, mindig a tanult nyelvtani ismerethez kapcsolva. A kiejtés, a szóelemzés, a hagyomány és az egyszerűsítés elvének érvényesítése a tanuló írásbeli munkái során.	

Készség az önkontrollra, az önálló hibajavításra.	Az összetett mondat központosítása. Az idézetek írásmódja. A szóösszetételek helyesírása.	Az összetett mondatok központosítása: a mondatközi (vessző, pontosvessző, kettőspont) és a mondatvégi írásjelek helyes használata.	Az alárendelő és mellérendelő összetett mondatok mondatvégi írásjelének helyes használata.
A helyesírási képesség fejlesztése az összetett mondatokhoz kapcsolódó nyelvtani ismeretek alkalmazásával.		Az egyenes és függő idézet írásmódja. Az idézetek helyes alkalmazása írásbeli szövegek alkotásakor.	Az egyenes (szó szerinti) idézet helyesírása.
A számítógép keresőprogramjának felhasználásával, az idézet forrásának megjelölésére a digitális kompetencia fejlesztése.		Egybe-, külön- és kötőjeles írásmód gyakorlása differenciált osztálymunkával párban vagy csoportban. Olvasható, esztétikus írásmód a tanulási szintnek megfelelően.	A begyakorolt alárendelő és mellérendelő összetett szavak helyesírása. A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható esztétikus írás.
A helyesírási képesség fejlesztése önállóan helyesírási szótárak és a helysírasi szabályzat felhasználásával.			

6. KITEKINTÉS A MAGYAR NYELV ÉLETERÉ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A magyar nyelv eredetével kapcsolatos, az interneten a keresőprogramok segítségével megtalált források kritikus felhasználásával a digitális kompetencia fejlesztése.	Nyelvünk eredete és nyelvrokonaink.	Anyanyelvünk eredetéről kiselőadás írása egyéni vagy páros munkában.	Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.
Tolerancia és tisztelet más népek nyelve iránt. A kulturált vitatkozás szabályainak betartása.	A magyar nyelv korábbi állapotának megtapasztalása.	Vita a magyar nyelv rokonságával kapcsolatos nézetekről megbízott (a kiselőadást tartó) tanuló irányításával.	
Régi szövegek olvasásával a régi és mai nyelvállapot közötti különbség felfedezésével a megfigyelő, összehasonlító és logikus gondolkodás	típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői.	Rövidebb, a mai köznyelvtől eltérő, régi, archaikus szövegek olvasása, idegenségük megtapasztalása (néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátosság), megértésük segédeszközökkel (pl. egy nyelvű szótárakkal) kooperatív munkaformában.	A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szóképzésében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő
	Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai	A szókincs mai rétegződéséről szóló	

képességének fejlesztése	magyar nyelvben.	szöveg feldolgozásával a nyelvi állandóság és változás megfigyelése. A változást előidéző okok keresése a témáról való beszélgetés során. A diáknyelv és a szleng szókincsének vizsgálata közösen, az etikai normák figyelembe vételével.	használatuk.
Önálló információgyűjtő képesség Elemző, megfigyelő, hipotéziseket alkotó képesség fejlesztése.			
A nyelvi normaszegés felismertetésével és értelmezésével a kulturált nyelvi magatartás erősítése.			

7. SZÖVEGMŰFAJOK ÉS KIFEJEZÉSFORMÁJUK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ismeretalkalmazó képesség fejlesztése a mindennapi életben használatos iratok kitöltése kapcsán.	A mindennapi élet néhány alapvető, hivatalos irata.	Nyugta, kérdőív, kérvény kitöltése közösen, majd önállóan. Gyakorlati alkalmazásának ismerete.	A gyakrabban használt, a mindennapi életéhez kapcsolódó hivatalos iratok jellemzőinek ismerete.
Önismereti, önkifejező, önérvényesítő képesség fejlesztése önéletrajzírással.	Önéletrajz. tartalmi és formai kérdései.	Az önéletrajz tartalmi és formai kérdései. A klasszikus és új típusú önéletrajz közötti tartalmi és formai különbségek felfedezése. Önéletrajz írása. Nyelvhasználati, helyesírási ismeretek alkalmazása önéletrajz íráskor.	

8. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretalkalmazó, rendszerező képesség fejlesztése összefoglalás alkalmával.	Az 5–8. évfolyamon tanultak rendszerezése, összefoglalása. A szavak jelentésének, szófaji és mondatbeli szerepének összefüggése.	A nyelvi egységek jelentéstani, szerkezeti összefüggéseinek megfigyelése, elemzése, összefoglaló táblázatok értelmezése. A nyelvi egységek kommunikációs szerepének vizsgálata pl.: beszélgetés, vita közben.	
A tanulók önállóságának fejlesztése a helyesírási szabályok alkalmazásában és az önellenőrzésben.	A magyar helyesírás rendszere.	A 8. évfolyam nyelvtani anyagához kapcsolódó helyesírási gyakorlatok differenciált osztálymunkában. Játékos nyelvi és helyesírási vetélkedő rendezése heterogén csoportok között.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A fejlesztő szakasz második évfolyamán fontos, hogy a tanulók minél többféle helyzetben kipróbálhassák magukat. Ezekben a helyzetekben még jobban igénylik az értékelést, hogy megerősítést vagy útba igazítást kapjanak, azaz nagyon fontos számukra a pedagógus szóbeli, írásbeli szöveges értékelése, illetve az osztályzatokkal történő minősítés.

A diagnosztikus és összegző minősítés mellett érdemes minél gyakrabban élni a formatív értékeléssel. Ez az értékelési forma alapvetően a folyamat közbeni irányítást, segítséget tűzi ki célul. Nem minősítést, ítélezést jelent, hanem egyrészt a tanulási sikerek megerősítését, másrészt a tanulási hibák, nehézségek feltárását, ami lehetővé teszi a tanuló számára az önkorrekciót.

Az értékelés, a sikerek és kudarcok befolyásolják a tanuló tanulási motivációját. A kamaszgyerek esetében ez fokozottan érvényesül. Tehát nagy körütekintést igényel a pedagógus részéről. Minden esetben megfontoltan és tapintatosan kell eljárni, főleg elmarasztalás esetén. A fejlődő tendenciát erősíteni, a továbbhaladást ösztönözni, a teljesítményt bizonyos esetekben osztályozni kell. A fogalmazások közül azokat osztályozzuk, amelyeket jól előkészítettünk.

Az óraszám 3 tudásszintmérő dolgozatnál többet nem tesz lehetővé, de érdemes 10-15 perc alatt megoldható diagnosztizáló méréseket beiktatni, hogy pontos visszajelzést kapjunk tanítványaink elért szintjéről, ami alapján még tudatosabban tudjuk megszervezni a tanulás folyamatát, a tanítási órákat.

MAGYAR IRODALOM

5–8. évfolyam

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az 5-8. évfolyamokon a *Magyar nyelv és irodalom* műveltségi területet minden évfolyamon két tárgyra bontottuk: *Magyar nyelvre* és *Magyar irodalomra*. Ez a konvencionális elkülönítés ugyanakkor teljes mértékben elfogadja azt a nézetet, hogy az anyanyelvi és irodalmi nevelés egységet alkotva szolgálja az anyanyelvi kompetencia fejlesztését.

Az irodalmi nevelés megérteni, beszélni, írni, gondolkodni tanít, ezzel valamennyi tantárgy tanulását segíti. Ugyanakkor az anyanyelvi kompetencia valamennyi műveltségi terület feladata.

Az irodalmi nevelés alapvető célja és feladata a jövőbeni tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. Ebből következik, hogy az irodalom meghatározza a tanulás egész folyamatát, és alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában és fejlesztésében.

Az anyanyelv ismerete a társadalmi kommunikáció alapja. Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata ebből következően az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét a tanulók életkoruknak és a konkrét pedagógiai célnak megfelelő szinten birtokolják.

Minden nevelő számára cél, egyszersmind feladat is a tanulás tanítása. Olyan fiatalokat kell oktatni és nevelni, akik sikeres tanulási stratégiákkal rendelkeznek, és képesek kreatívan és kritikusan felhasználni az információs társadalom technológiai adta lehetőségeket és eszközöket. Ezáltal lehetővé válik számukra az élethosszig tartó tanulás képességének elsajátítása. Kerettantervünkben hangsúlyos szerepet kap a tanulók központú tanulásszervezés. A változatos tevékenységformákban folyó feladatvégzéssel az ismeretszerzésen és a képességek fejlesztésén kívül az is a célunk, hogy a tanulók elsajátítsák a társas együttműködésben való részvételt. Ezáltal fejlődik konstruktív magatartásuk, szociális kompetenciájuk is.

Az irodalmi nevelés fontos feladata az olvasási kedv felkeltése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak a megismertetése. Az irodalmi művek olvasása és értelmezésének elsajátítása, gyakorlása képessé teszi a tanulókat az esztétikai, morális és kulturális értékek befogadására. Fejleszti a kritikai érzéküket, empátiájukat; segíti őket abban, hogy megértsék az emberi, társadalmi problémákat, tudatosabbá váljon az önmagukhoz és a környezetükhöz való viszonyuk.

Kerettantervünkben kitágul az irodalom tananyag fogalma is, megjelenik a regionális kultúra, a tánc és a dráma.

Az irodalmi nevelés az 5–8. évfolyamon egységes kerettantervi anyagban épül egymásra. Ugyanakkor az alapozó szakasz és a fejlesztő szakasz több vonatkozásban is eltér egymástól. Az 5–6. évfolyam folytatja és továbbfejleszti az első szakaszban (1–4. osztály) kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást. Az alapozó szakasz első évfolyamán a tanulóknak és a tanárnak a kezdő szakaszból való átmenet nehézségeivel is számolnia kell. Az 5–6. évfolyamon irodalmi és nem irodalmi szövegek feldolgozásával bevezeti a gyermekeket az anyanyelv életének, a magyar nyelv használatának megértését elősegítő rendszerébe olyan módon, hogy megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatokat is megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus művével. Ezáltal építi tovább a gyermek

társas nyelvhasználati, fogalmi, gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli és erkölcsi műveltségét.

A 7–8. évfolyam már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődési szokások és alapszerkezetek ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. Erre az irodalmi olvasmányok is módot adnak.

A magyar irodalom tantárgyhoz kötött ismeretek és képességek nem elszigetelten jelennek meg kerettantervünkben. Legszorosabban a magyar nyelv oktatásához kapcsolódunk, de folyamatosan kiemljük a más tantárgyakkal való koncentráció lehetőségét is.

KULCSKOMPETENCIÁK

Anyanyelvi kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a gondolatok, érzések és érzelmek kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt, valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot az élet minden területén: családon belül, iskolában, társadalmi érintkezések, szabadidős tevékenységek stb. során.

A szókincs, a funkcionális nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók biztos ismerete az anyanyelvi kommunikáció feltétele. Ez az ismeretanyag felöleli a szóbeli kapcsolattartás fő típusait, az irodalmi és nem irodalmi szövegek egész sorát.

Az anyanyelvi kompetencia feltételezi, hogy a tanuló rendelkezik azzal a képességgel, hogy szóban és írásban kommunikálni tud a legkülönbözőbb helyzetekben. A kommunikációs folyamatot figyelemmel kíséri, és a célnak és a helyzetnek megfelelően alakítani tudja. Képes érveit a helyzetnek megfelelően kifejezni, meggyőzően tolmácsolni.

Folyamatos feladat a szókincs gyarapítása, a szavak jelentésének megismerése, hisz az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a megfelelő szókincs ismerete. Rendelkeznie kell a tanulónak azzal a képességgel is, hogy figyeljen a címzettre és a kommunikációs helyzetre.

A pozitív attitűd magában foglalja a kritikus és építő jellegű párbeszédre való törekvést, az esztétikai minőség tiszteletét, mások megismerésének az igényét.

A tanuló a társaival együttműködő, kooperatív tevékenységformákban olyan képességekre is szert tesz, amelyeket majd a munkája során is hasznosíthat.

A kompetenciák egymásba fonódnak, az egyik kompetenciaterülethez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Ez különösen érvényes az anyanyelvi kommunikációra. A kezdeményezőképeség és vállalkozói, valamint a matematikai kompetencia magában foglalja az anyanyelvi kommunikáció képességét is.

Az idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelvi kommunikáció az anyanyelvi kompetenciák tudatos és magas szintű birtoklása nélkül nem valósulhat meg. Más népek irodalmának, művészetének megismerésén keresztül alakul ki a képesség az eltérő kultúrák megismerésére, a kultúrák közötti különbség megértésére. A pozitív attitűd magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását, a nyelvek és kultúrák iránti érdeklődést és kíváncsiságot.

Digitális kompetencia

A digitális kompetencia a tanulás terén is új utakat nyit, felöleli az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a tanulás, a képzés, a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. A szövegszerkesztés, az információkeresés- és kezelés, az internet által kínált lehetőségek és az információs társadalom technológiai útján történő kommunikáció (e-mail, hálózati eszközök) mind feltételezik az anyanyelvi kommunikáció magas szintjét. A digitális és hagyományos források révén elért információk szűrése, kritikus felhasználása elképzelhetetlen az aktív és felelősségteljes attitűd kialakítása nélkül. Ennek érdekében a tevékenységformáknak be kell mutatni a digitális eszközök helyes használatát, a jó és rossz gyakorlatok megkülönböztetését.

A hatékony, önálló tanulás

A helyes tanulási stratégiák elsajátítása teszi alkalmassá a tanulót az élethosszig tartó tanulásra, az önálló orientációra és ismeretszerzésre. Ennek érdekében szükséges a folyamatos, egymásra épülő tevékenységtípusok bevonása a tanítási és tanulási folyamatba. Az irodalom terén is nagy hangsúlyt kap a differenciált egyéni vagy kooperatív munka.

A hatékony, önálló tanulás módszereinek kialakítása érdekében szükséges a motiváció fenntartása, az új ismeretek szintetizálásának képessége, az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás. Ugyancsak fontos a tanulók ösztönzése a különféle források megismerésére, kritikus felhasználására.

Szociális és állampolgári kompetencia

E kulcskompetencia alapja a hatékony kommunikáció, a különböző nézőpontok megértésének és figyelembe vételének képessége, a környezet problémái iránti érzékenység.

A sikeres kommunikációs kapcsolatok és a társadalmi részvétel érdekében elengedhetetlen a normatudat, a viselkedési és magatartási szabályok megértése. Ennek érdekében olyan légkörben kell folytatni a pedagógiai tevékenységet, hogy a tanulók elsajátíthassák a konstruktív kritika és a konfliktuskezelés gyakorlatát.

A pozitív attitűd magában foglalja az irodalmi tanulmányok során elsajátítható humanista értékeket, az emberi, társadalmi problémák iránt érzékenységet és együttérzést.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása

Az artikulált nyelvi magatartás kialakítása és a társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése.

A szóhasználat, a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolásának fejlesztése az adott kommunikációs célnak és helyzetnek megfelelően. A szöveg jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása a szóbeli szövegalkotásban, a szöveg megértésében és elemzésében. A kommunikáció lényegének és tényezőinek megértetése, az író, a mű és az olvasó viszonyának mint sajátos kommunikációnak felfogása.

Gyakorlatok végzése a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban. Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezőmóddal. Önismeretre, önbecsülésre, az ezeken alapuló magabiztos fellépésre és mások személyiségének tiszteletére, véleményének megbecsülésére nevelés.

A memoriterek szöveghű, értő és megértető tolmácsolása.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító hangos és néma olvasás fejlesztése mind az alapozó, mind a fejlesztő szakaszban.

A különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló előszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek egyre önállóbb értelmezése, a szövegekben megformált értékek felfogása, elfogadása, kritikája. Feladatok a szöveg tagolására, a lényeg kiemelésére, a szöveg tömörítésére.

Az aktív és passzív szókincs folyamatos gazdagítása.

A szó szerinti és az átvitt jelentés megkülönböztetése szépirodalmi és más olvasmányokban. A művészi szövegek metaforikus jelentéseinek megértése a korosztály szintjének megfelelő szinten.

3. Írás, szövegalkotás

A köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód kialakítása, a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítása.

A szöveg jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása írásbeli szövegalkotásban, a szöveg megértésében, elemzésében. Az anyanyelvű írásbeliség normáinak megismerése, a kreatív írás, az önkifejezés, az egyéni stílus fejlesztése.

Az életkornak megfelelő írástechnika, olvasható betűformák, rendezett, esztétikus íráskép kialakítása. Az anyanyelvi normákat követő helyesírás.

Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről.

Epikus részletek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában.

Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása.

4. A tanulási képesség fejlesztése

A különböző információhordozók ismerete, a verbális és vizuális információk felhasználása. A könyvtári munka megismerése. Tapasztalatszerzés a segédkönyvek, a szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről. Tantárgyi gyűjtőmunka, az adatok elrendezése, a gyűjtött anyag felhasználása pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban. Hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával. A források azonosítása. A modern technológián alapuló információhordozók megismerése. Az információk minőségének felismerése, értékelése, kritikája.

Az alapműveltség elsajátításához szükséges információk megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikáinak (lényegkiemelés, tömörítés, vázlatírás, szöveg-kiegészítés stb.) megismerése és gyakorlása.

Egy téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és feldolgozás segítségével. Beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával.

Különböző tanulási stratégiák és módszerek megismerése. Egyéni tanulási stratégiák és technikák megválasztásának szempontjai.

5. Ismeretek az anyanyelvről

Az egyéni nyelvhasználat továbbfejlesztése az irodalmi művek jobb megértése, valamint az idegen nyelvek tanulásának könnyebbé tétele végett. A nyelvi kultúra fejlesztése, amely megalapozza a tanulók sikeres szocializációját, hozzájárul megfelelő önértékelésük kialakulásához, önbecsülésük fejlesztéséhez.

A tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása, nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntés és a helyesírási biztonság továbbfejlesztése. Az egyéni nyelvhasználat igényesebbé, változatosabbá és kifejezőbbé tétele.

6. Ismeretek az irodalomról

A költői nyelv sajátosságainak megfigyelése, megértése, összevetése különféle köznyelvi, nem irodalmi formákkal. Irodalmi művek feldolgozásakor annak átélése, hogy a nyelvi kifejezésmód szoros kapcsolatban áll a mű jelentésével, hatásával, esztétikai karakterével.

Az alsó tagozatban elsajátított ismeretekre építve a műalkotások megértéséhez szükséges elemi ismeretek megszerzése.

A költői nyelv sajátosságainak megfigyelése, megértésének megalapozása és fejlesztése.

A tanulók életproblémáival, érdeklődésével rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása. Az irodalmi művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, problémák iránti érzékenység.

A magyar és az európai, valamint a világirodalom egy-egy kiemelkedő korszakának, néhány alkotójának és művének befogadása és értelmezése.

A különböző műfajok tartalmi és formai sajátosságainak megismerése.

Azonos témák más-más műfajú megjelenítése. Azonos motívumok megfigyelése és összevetése különböző művészeti ágakban.

Az irodalmi művek jobb megértése és a kommunikációs képességek fejlesztése drámajátékkal, dramatizálással és színdarabok előadásával.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltsága, a kulturális másság felismerése, megértése, és erre épülő tisztelete.

A műalkotások aktív befogadása, igény és fogékonyság a műélvezetre. A mű fiktív létmódjának megértése, valós és fiktív viszonya.

A tanulók érzelmeinek és élettapasztalatainak gazdagítása, erkölcsi ítéletalkotásra való ösztönzése. A művekkel kapcsolatos érzelmek, gondolatok megfogalmazása, a személyes élmény és a vélemény megjelenítése beszélgetésekben, vitákban. A jó és a rossz, az igazság és az igazságosság megkülönböztetése. Az erkölcsi választások indoklása, beszélgetés érzelmekről: szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála stb.

A humor kiemelt szerepének érzékelése az irodalomban és a mindennapokban.

Érzelmek, gondolatok megjelenítésének megfigyelése irodalmi művekben, a tapasztalatok megbeszélése, a vélemények összehasonlítása különféle műfajú olvasmányélményekkel kapcsolatban.

5. ÉVFOLYAM

Évesi óraszám: 74 – Heti óraszám: 2

A nem szakrendszerű oktatás időszáma a heti kötelező órákhoz viszonyítva évi **65 óra**.
Ebből **52 óra** a kötelező órák + **13 óra** a nem kötelező órakeret terhére.

Témakörök	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismételtes, ismerkedés, felmérés		2	2	4
A könyvek varázsa	2	-	-	2
Ritmusos játékok-játékos ritmusok	4	1	1	6
Mesék bűvöletében	10	3	5	18
Petőfi Sándor: János vitéz	11	3	5	19
Múltunk a mítoszokban	3	1	1	5
A Biblia világa	3	1	1	5
Az ember világa	8	2	1	11
Könyv- és könyvtárhasználat				Folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS, ISMERKEDÉS, FELMÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Rendszerezés, összehasonlítás, összefüggések felismerése.	Az 1-4. évfolyamon tanultak rendszerezése, ismételtes, alkalmazása.	Az eddig tanult irodalmi ismeretek felidézése különböző munkaformákban. Az észlelt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlatok egyéni, páros és/vagy csoportmunkában.	A 4. osztály végén megfogalmazott továbbhaladási feltételek. Kb. egy oldal terjedelmű elbeszélő vagy
	Az alsó tagozatban tanult műfajok fő jellegzetességei.		
A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése.	Különböző szövegműfajú szövegek	A helyes beszédlejtés, a szünet, az artikuláció, a hanglejtés, hangsúly,	

	néma és hangos olvasása, értése.	hangerő, beszédtempó gyakorlása folyamatosan, minden tanítási órán, tréningszerűen.	ismeretterjesztő szöveg kellő tempójú, a megértést biztosító olvasása, felolvasása.
A hangos olvasási képesség és a szövegértési képesség fejlesztése.	Diagnosztizáló mérések.	A hangos, kifejező olvasás és a néma, értő olvasás gyakorlása és ellenőrzése.	
		A taneszközök használatának megismerése.	
		A kötelező és ajánlott olvasmányok bemutatása.	

2. A KÖNYVEK VARÁZSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítésével a szövegértés színvonalának emelése és az irodalmi élmények iránti fogékonyság erősítése.	Művek a világ- és/vagy magyar irodalomból az olvasás szeretetéről, a tömegkommunikációs eszközök különféle hatásairól.	Az írók, költők korábban olvasott műveinek közös felidézése. A címadás gyakorlása. A cselekmény felidézése, tömör összefoglalása.	Az epikai művek formai jellemzőinek ismerete.
Az információhordozók kritikai használati képességének továbbfejlesztése.	Pl.: Szabó Lőrinc: <i>Olvasás</i> , Móra Ferenc: <i>A századik könyv</i> , Roald Dahl: <i>Tanács a televíziózással kapcsolatban</i> .	Önálló szövegfeldolgozás kérdések alapján. A tanulócsoporthoz olvasási szokásainak megbeszélése. Érvek és ellenérvek megfogalmazása a tömegkommunikációs eszközök hatásairól. Ellentétes véleményeket képviselő csoportok kialakítása, a vélemények szembesítése.	Saját vélemény megfogalmazása és megvédése egy-egy érv említésével a témának és a beszédhelyzetnek megfelelően. Mások véleményének meghallgatása, megértése.
A vélemények különbségének felismerése, tudatosítása, erre épülő tolerancia.	A műfordítás.	Egy rövid vers különféle fordításainak összevetése, beszélgetés a különbségek okairól, hatásáról.	A műfordítás mint kulturális jelenség ismerete, néhány példa.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

A témakör feldolgozásában nagy szerepet kaphat az önálló tanulói tevékenység. A tanulók ebben a témakörben jelentős előismerettel rendelkeznek korábbi tanulmányaik, olvasmány- és filmélményeik alapján. Ezeknek az ismereteknek a mélyítésére és bővítésére ajánljuk az alábbi projektfeladatokat.

- Irodalmi és egyéb jellegű szövegek, festmények stb. keresése az olvasásról, a könyvek szeretetéről

3. RITMUSOS JÁTÉKOK - JÁTÉKOS RITMUSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A meglévő tudás mozgósítása, új szempont szerinti rendezése.	A ritmus.	A korábban tanult verstani ismeretek felidézése pl. ötletbörze segítségével.	Változatos ritmikai és zenei formálású lírai művek ismerete.
Az önálló és csoportos ismeretszerzés hatékonyságának megtapasztalása. Törekvés a saját tanulási stratégia fokozatos kialakítására.	Néhány mondóka, népi játék, találós kérdés, közmondás, szólás ritmikai jellemzői.	A tanult műfajok sajátosságainak felfedezése. Tanári magyarázat után különböző játékos szövegek, népdalok, műköltészeti alkotások ritmusának felismerése egyéni és csoportos formában.	A fejezet feldolgozása során megismert népköltészeti műfajok jellemzőinek felismerése.
A szókincs bővítése, árnyalása, a kifejező képesség fejlesztése az olvasott szövegben található új kifejezések felhasználásával.	Néhány (két-három) népdal ritmikai jellemzői.	Egy népi játék eljátszása. A már ismert népdalok felidézése.	
Képesség az ütemhangsúlyos verselés ritmusának felismerése.	A hangsúlyos verselés, az ütem, a hangsúlyos és hangsúlytalan szótag. A népköltészet hatása Petőfi Sándor verseiben.	Versek ritmusának összehasonlítása, verses történetek átírása prózába, az átírások összevetése, megbeszélése. A már ismert Petőfi-művek felidézése előzetes feladatként. A megbeszéléskor a tanulók tanári irányítással összevetik ismereteiket, tapasztalataikat.	A ritmus eszközeinek ismerete. Az ütemhangsúlyos verselés ritmusának ismerete. A hangsúlyos és a hangsúlytalan szótag megkülönböztetése.
Az összehasonlító és elemző képesség fejlesztése a rímfajták jellemzőinek felismerése és összehasonlítása során.	Néhány gyakori rímfajta (páros, kereszt-, bokor-, ölelkező, félrím). A tiszta rím és az asszonánc.	A rímelés megfigyelése megadott szempontok alapján pedagógus irányításával, csapatmunkában majd önállóan.	Néhány gyakori rímfajta ismerete.
Az összehasonlító és elemző képesség fejlesztése az ütemhangsúlyos és az időmértékes verselés jellemzőinek	Az időmértékes verselés, a rövid és a hosszú szótag.	Verselési játékok különböző tevékenységformákban.	A rövid és a hosszú szótag megkülönböztetése. Verstani alapismeretek, az időmértékes és az ütemhangsúlyos

felismerése során.			verselés közötti különbségek ismerete.
A kifejezőképesség fejlesztése a memoriterek hangoztatása során.	Versek a 20. század irodalmából, a kortárs magyar gyermek-költészet néhány alkotása: Pl. Weöres Sándor: <i>A tündér</i> , Nemes Nagy Ágnes: <i>Déli felhők</i> Varró Dániel, Kovács András Ferenc versei stb.	A versek témájának, hangulatának, hangnemének megbeszélése csapatmunkában, a tapasztaltak összevetése frontálisan. Memoriterek ritmikus hangoztatása, memoriterek tanulása.	A versek témájának, hangulatának, hangnemének megnevezése. Memoriterek szöveghű ismerete, értelmező előadása, néhány találós kérdés és közmondás.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Album készítése szabályos ismétlődést, ritmust ábrázoló épületekről, természeti jelenségekről

4. MESEK BŰVÖLETÉBEN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A meglévő tudás mozgósítása, felelevenítése, új szempont szerinti rendezése.	A népmese és a műmese, a verses és a prózai forma.	Az alsó tagozatban megismert mesefajták műfaji sajátosságainak felismerése tanári irányítással vagy önállóan.	
A kultúrák közötti különbség felismerése, átélése, elfogadása.	Mesék a klasszikus és a mai magyar irodalomból és a világirodalomból.	A különböző kultúrák meséinek megismerése egyéni, csoportos munkaformában, a tapasztaltak összevetése frontálisan.	
A hangos, kifejező olvasás képességének gyakorlása a mesék feldolgozása során.	Mesefajták: néhány gyakori mesefajta (pl. állatmese, csalímese, tündérmese)	A hangos olvasás gyakorlása szereposztásban.	Egy rövid mese értő, értelmező felolvasása a szereplők jellemének érzékeltetésével.
A rendszerezés, a csoportosítás képességének fejlesztése a mesefajták és a szerkezeti sajátosságok szintetizálása során.	A mesei jellemzők, motívumok, meseformulák (pl.: mesekezdet, mesezárás, állandó kifejezések, meseszámok, átváltozások, eszközök, tárgyak, ismétlődő tettek, cselekedetek, szereplők, szerepkörök,	A mesék csoportosítása kooperatív technikával. A humor szerepének érzékelése különféle mesékben.	A megismert mesefajták néhány műfaji sajátosságának ismerete. A mesei jellemzők ismerete.

Az elemző képesség fejlesztése a különböző nyelvvállapotú mesék olvasása során. A szövegalkotási képesség fejlesztése, kreatív szövegalkotás. A kifejezőképesség fejlesztése a memoriterek hangoztatásával.	helyszínek).	A mesei jellemzők megismerése, megfigyelése az alsó tagozatban tanultak felhasználásával. A mesei motívumok táblázatba foglalása.	A jegyzetelés, vázlatkészítés ismerete.
		A mesék cselekményének összefoglalása.	
		Dramatizálás, meserészletek eljátszása pl. bábokkal.	A szóhasználat, a kiejtés, a testbeszéd összehangolása különféle beszédhelyzetekben
	A beszélő név.	A beszélő név jellemzőinek megismerése, beszélő név kitalálása mesei szereplőknek.	A beszélő név felismerése.
	Nyelvi sajátosságok. Nyelvváltozatok.	A népmesék korábbi nyelvvállapotot tükröző kifejezéseinek felfedezése és értelmezése szótárak lexikonok segítségével.	A mai és korábbi nyelvvállapot különbségeinek felismerése.
	Az elbeszélő fogalmazás jellemzői.	Szövegalkotási gyakorlatok különböző munkaformákban. „Egérrágtá”, bevezetés, befejezés stb. nélküli mesék kiegészítése, a különféle megoldások összehasonlítása.	Mese írása mesei motívumok felhasználásával egy-másfél oldal terjedelemben.
		Memoriterek tanulása.	Meserészletek szöveghű ismerete, kifejező előadása.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Képregény készítése egy meséhez

5. PETŐFI SÁNDOR: JÁNOS VITÉZ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az irodalmi mű, mint a kulturális emlékezet szereplőjének és közvetítőjének elmélyült befogadása, egyéni, csoportos és közös munkára épülő feldolgozása.	Az epikus művek szerkezeti egységei (előkészítés, bonyodalom, a cselekmény kibontakozása, tetőpont, megoldás) és jellemzőik.	Az epikus művek szerkezeti egységeinek felfedezése, megismerése, megnevezése. Jósolás: a művet kezdjük el olvasni, és időnként megállva jósoltassuk meg, hogyan fog folytatódni a történet. Írassunk a műhöz egy másik befejezést!	A mű részeinek értő, értelmező felolvasása a párbeszéd érzékeltetésével. Az epikus művek szerkezeti elemeinek ismerete. A tetőpontok, a fordulópontok,

Az irodalmi értékek iránti fogékonyság erősítése az alkotást méltató szövegek megismertetésével.		Válasszuk ki közülük érvek meghallgatása után a legjobbnak tűnőt!	a kitérők érzékelése. A versszak és a nagyobb szerkezeti egységek viszonyának megértése.
	Az elbeszélő költemény.	Feladatok a különböző műfaji ismertetőjegyek felismerésére, a jellemzők egyéni vagy csoportos táblázatba foglalása, a megoldások összevetése.	Az alkotás műfaji jellemzőinek felismerése, más műfajoktól (pl. a mesétől) való különbségének érzékelése.
	A próza és a vers közötti különbség.	Gyakorlatok a prózai és a verses forma jellemzőinek feltárására, a vers cselekményének, figuráinak átírása prózába.	A próza és a vers közötti különbségek felismerése.
Az összehasonlító és az elemző képesség fejlesztése a prózai és verses forma összehasonlítása során.	Néhány szókép (hasonlat, megszemélyesítés, metafora) és jellemzőik. A képiség megjelenése a műben.	A szóképek felismerésének gyakorlása, hasonlatok, metaforák írása.	A hasonlat, a megszemélyesítés és metafora ismerete, értelmezése, hangulati hatásuk felismerése.
	Néhány nyelvi alakzat (megszólítás, felkiáltás, kérdés, felsorolás, ismétlés) és jellemzői.	Nyelvi alakzatok keresése majd írása páros munkában, egymás megoldásainak értékelése, önértékelés, a tanulságok és a legjobban sikerült megoldások közös megbeszélése.	Néhány gyakori nyelvi alakzat felismerése és értelmezése.
A megfigyelő képesség fejlesztése a nyelvi alakzatok megismerése során.	A meseszerű és a valós az elbeszélő költeményben.	A meseszerű és reális elemek keresése a szövegben egyéni és csoportos munkában, a tapasztaltak megbeszélése frontálisan.	A meseszerű és a valós közötti különbség érzékelése.
	A szereplők cselekedetei, a hős kalandjai, erkölcsi választásai.	Vélemény megfogalmazása a szereplők cselekedeteiről, helyzetekről.	Saját vélemény megfogalmazása a szereplők erkölcsi választásairól, döntéseiről, és azok megvédése érvek és a szövegből vett idézetek felhasználásával.
	Az idő és a tér az elbeszélő művekben.	Feladatok az idő és a tér megállapítására, rajzok készítése a helyszínekről, az alkotások összevetése, megbeszélése.	Az idő és a tér mozzanatainak azonosítása.
A szociális kompetencia fejlesztése mások véleményének türelmes és figyelmes meghallgatása, szembesítése során.	Az ütemhangsúlyos verselés, a felező 12-es. A páros rím.	Az ütemhangsúlyos verselés felismerésének gyakorlása. Páros rímű vers írása megadott szavak felhasználásával.	Az ütemhangsúlyos felező 12-es és a páros rím ismerete.
	Az elbeszélés és a leírás műfaji	Fogalmazási gyakorlatok: pl. a szobád	Nyelvileg és tartalmilag egyaránt jól
A tér- és időészlelés képessége.			

	jellemzői.	leírása valamelyik sarokból elindulva. Azonos tárgyról különféle nézőpontból (vagy hangnemben) készített leírások összevetése.	formált elbeszélés írása leíró résszel egymásfél oldal terjedelemben.
A verselési mód, a rímfajták felismerésének fejlesztése.	A mű részleteinek dramatikus feldolgozása.	Kreatív feladatok: pl. kiscsoportos tablók komponálása János vitézről, képregény alkotása a mű lényeges mozzanatairól, stílusjáték a francia udvarban történetekről.	A szóhasználat, a kiejtés, a testbeszéd összehangolása különféle beszédhelyzetekben.
A szövegalkotási képesség fejlesztése adott nézőpontú leírások megfogalmazásával és összehasonlításával.		Memoriterek tanulása, ritmikus hangoztatása. Hangformáló gyakorlatok.	Memoriterek szöveghű, kifejező előadása: (15- 20 versszak a műből).
A kifejezőképesség fejlesztése a memoriterek ritmikus hangoztatásával.			

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Album készítése Petőfi Sándor hazai és külföldi ismertségének, tiszteletének bemutatására
- János vitéz utazásainak helyszínei- térképkészítés
- A János vitézhez készült illusztrációk, zenei művek, képzőművészeti alkotások összegyűjtése

6. MÚLTUNK A MÍTOSZOKBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A meglévő tudás felelevenítése, új szempont szerinti rendezése.	A mítoszok és a mitológia fogalmának, néhány ismertetőjegyének az ismerete.	Koncentráció: a történelemórákon tanultak felidézése. A mítoszok jellemzőinek feltárása projektmunkában vagy kooperatív technikával.	Alapismeretek a mítoszokról.
Vizuális és auditív információk célszerű gyűjtése, rendszerezése, felhasználása.	Néhány mítosz (legalább három-négy ismerete).	Egy-egy mítoszhoz kapcsolódó különféle korokban született képzőművészeti és/vagy zenei alkotás összegyűjtése és összevetése csoportmunkában, a csoportok munkájukat bemutatják a	Adott feladat kapcsán részvétel a csoportos kutatómunkában.
Az irodalom folytonosságának és változó jellegének felismerése, egy-egy téma			

megjelenítése más művészeti ágakban.		többieknek.	
Az összehasonlítás képességének fejlesztése a mítoszfeldolgozások olvasása és a mesékkel való összevetés során.	A mítoszok és a mesék különbségei.	A mítoszok és a mesék jellemzőinek megfigyelése, összehasonlítása tanári irányítással. A tanulást segítő grafikus módszerek alkalmazása: például a két különböző műfajú és rendeltetésű szövegtípus összehasonlítása, a tapasztalatok ábrázolása Venn-diagram segítségével.	A mítosz és a mese megkülönböztetése.
	Az empátia megjelenése az irodalomban.	Kreatív feladat: Egy-egy mítoszi történet egyéni vagy csoportos átültetése a mai viszonyok közé, a különféle megoldások megbeszélése, a helyzetek átélése, dramatikus megjelenítése az empátia fejlesztésére.	
	A görög mitológiai történetek dramatikus feldolgozási lehetőségei.	Kreatív feladatok: Kiscsoportos tablók készítése egy-egy ismert görög mítosz szereplőiről/cselekményéről; egy görög istenhez szertartás kitalálása és bemutatása stb.	Tapasztalatszerzés a dramatikus feldolgozás sajátosságairól.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A mítoszok alakjainak továbbélése a művészetben

7. A BIBLIA VILÁGA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A meglévő ismeretek felelevenítése, újrendezése. A történeti és erkölcsi érzék fejlesztése bibliai történetek olvasása és feldolgozása kapcsán. A kulturális és történeti távolság felfedezése, megértése és elfogadása.	<i>A Biblia,</i> Ószövetség, Újszövetség, evangélium,	Koncentráció: a történelemórákon tanultak felidézése. Térképhasználat során a bibliai helyszínek megkeresése. A kulturális és történeti különbözőség egy-egy példájának megfigyelése és megbeszélése az életmód, a tárgyi kultúra stb. kapcsán.	Alapismeretek a Bibliáról. Az olvasott szépirodalmi szövegek szó szerinti és többletjelentésének megkülönböztetése.

	próféta, szállóige.		
	Bibliai történetek.		
Könyvtári tájékozódás, a különböző információhordozók használatának és az internet kereső programjának a felhasználásával. A digitális kompetencia fejlesztése.	Az elbeszélés nézőpontja, az elbeszélő személye, az elbeszélő és a szereplők.	Az elbeszélő személyének megállapítása, a nézőpontváltásos történetmondás gyakorlása adott rövid elbeszélő szövegek feldolgozása és újraírása során. Egy kiválasztott történet csoportos feldolgozása, irodalmi és képzőművészeti alkotások összegyűjtése, az eredmények előadássá, prezentációvá formálása és bemutatása.	Az elbeszélő személyének megállapítása, az elbeszélő és a szereplő értelmezése.
	Könyv- és könyvtárhasználat.	Az önálló feladatvégzés, ismeretszerzés gyakorlása. Az anyaggyűjtés és elrendezés gyakorlása.	Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek és a könyvkölcsönzés, a könyvtárhasználat alapjainak ismerete. Az anyaggyűjtés és elrendezés alapjainak ismerete.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A Biblia témáinak, alakjainak továbbélése a művészetben

8. AZ EMBER VILÁGA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A hangos olvasás fejlesztése különböző műfajú szövegekkel.	A korosztály életproblémáihoz és érdeklődéséhez kapcsolódó versek, elbeszélések olvasása, feldolgozása.	A művek közös és önálló olvasása, értelmezése, közös megbeszélése.	Különböző témájú versek értő, értelmező felolvasása a művek hangulatának érzékeltetésével.
A kifejezőképesség fejlesztése, a kommunikációs célnak és helyzetnek megfelelő nyelvhasználat erősítése.	A közösség néhány jellemző élethelyzetének, konfliktusának megjelenítése az irodalomban.	Gyakorlatok az olvasmányélmények rövid megfogalmazására különféle, szóbeli és írásos műfajokban.	Az olvasmányélmény megfogalmazása.
	A tájleíró költemény, az életkép, a	Feladatok néhány, a korosztály	Néhány alapvető irodalmi téma

Az önálló munka és a csoportos kooperáció alapvető műveleteinek élménye.	regény. Petőfi Sándor: <i>Az alföld</i> és még két-három verse (pl. <i>István öcsémhez</i> , <i>Egy estém otthon</i> , <i>Szülőföldemen</i> , Arany János: <i>Családi kör</i> .	életproblémáihoz és érdeklődéséhez kapcsolódó irodalmi téma megismerésére páros vagy csoportos munkában. A téma bemutatása idézetek segítségével és kommentárral.	felismerése. A tájleíró költemény, az életkép, a regény műfaji jellemzőinek ismerete.
A szövegértés színvonalának emelése és az irodalmi értékek iránti fogékonyság erősítése.		Az alkotások műfaji sajátosságainak felismerése, a jellemzők összegyűjtése és közös megbeszélése.	Az epikai és lírai művek jellemző vonásainak ismerete: a cselekmény, a szerkezet, a képiség, a zeneiség eszközei, a verselés.
		A lírai művek témájának, hangnemének hangulatának megfigyelése, pl. egy mű hangulatához illő zenerészlet keresése.	A lírai alkotás témájának, hangnemének és hangulatának felismerése.
	Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i>	Kreatív gyakorlatok (pl. szereplő jellemzése egy másik szereplő szempontjából, egy szereplő feltételezhető gondolatainak megfogalmazása stb.).	Művek önálló elolvasása után a cselekmény utólagos felidézése, a szereplők cselekedeteinek, jellemének, gondolatainak megértése.
Verbális és nem verbális kapcsolata, együttes értelmezésük.	A régió, a lakóhely irodalmi emlékei.	A szövegekhez kapcsolódó illusztrációk megfigyelése, illusztráló rajzok készítése.	
	Szöveg és illusztráció kapcsolata, alapvető típusai.	A regényből készült film, vagy abból részletek megtekintése. A regény és a film összehasonlítása a kifejezőeszközök, a befogadói élmény és a jelentés szempontjából.	
Az összehasonlító képesség fejlesztése egy regény és annak különféle feldolgozásainak összevetése során.		Memoriterek tanulása, ritmikus hangoztatása.	Memoriterek szöveghű, kifejező előadása (pl.: Petőfi Sándor: <i>Az alföld</i> , Arany János: <i>Családi kör</i>).
A kifejezőképesség fejlesztése a versek ritmusának érzékeltetésével.			

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Újságkészítés A Pál utcai fiúk című regény cselekményéről
- A grund makettjének elkészítése

9. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A nyelvhasználati, szövegalkotási és szövegértő képesség komplex fejlesztése.	Az 5. osztályban tanult ismeretek rendszerezése.	A tanult ismeretek alkalmazása az év végi összefoglaló feladatokban. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlatok.	Az év során megfogalmazott továbbhaladási feltételek.
Rendszerező, ismereteket alkalmazó és tudatosan használó kommunikációs képesség fejlesztése.	A szövegértés és a szövegalkotás gyakorlása különböző szövegtípusokon.	Év végi felmérés szövegértésből. Az irodalmi feladatlap év végi felmérésének megírása.	
	Mérések szövegértésből, irodalmi ismeretekből.	Az összefoglalás sajátosságainak és szerepének megismerése és megértése különböző munkaformákban és feladattípusokkal.	Az összefoglalás sajátosságainak ismerete.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A számonkérés történhet szóban és írásban is. Fordítsunk nagy hangsúlyt a szóbeli ellenőrzésre! Ha a tanulók írásbeli szövegalkotását értékeljük, adjunk néhány mondatos szöveges értékelést is! Az érdemjeggyel történő értékelés ugyanis nem ad a tanuló számára konkrét fogódzót, nem tárja fel a konkrét hiányosságokat, és nem ad javaslatokat a fejlesztésre.

Hosszabb szóbeli megnyilatkozáskor az értékelés folyamatába vonjuk be a többi tanulót is, adjunk számukra megfigyelési szempontokat! De a felelő számára is tegyük lehetővé, hogy értékelje saját teljesítményét! Ez a szocializálódásnak egyik lényeges állomása.

Az értékeléskor figyeljünk arra, hogy a tanulót önmagához képest is értékeljük!

Nagyon fontos a diagnosztizáló mérések beiktatása a tanulási folyamatba. Ezek alapján tervezheti meg a pedagógus az egyes tanulók egyéni fejlesztési stratégiáját, így tudja hatékonyan megszervezni az egyes tanítási órákat. Így válhat a tanulási folyamat valódi szervezőjévé, így lesz mind tudatosabb a fejlesztési tevékenysége.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 – Heti óraszám: 2

A nem szakrendszerű oktatás időszávja a heti kötelező órákhoz viszonyítva évi **65 óra**.
Ebből **52 óra** a kötelező órák + **13 óra** a nem kötelező órakeret terhére.

Témakörök	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismételés, ismerkedés, felmérés		2	2	4
Kezdődjék a kalandozás!	1	-	—	1
Monda, rege, legenda, ballada, románc	14	2	2	18
Arany János: Toldi	14	2	4	20
Gárdonyi Géza: Egri csillagok	5	1	3	9
Jellem, kaland, konfliktus az elbeszélő műfajokban	8	2	2	12
Ízelítő a költészet remekeiből	3	1	2	6
Könyv- és könyvtárhasználat				Folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS, ISMERKEDÉS, FELMÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Áttekintő, lényegkiemelő, rendszerező képesség fejlesztése. Hatékony műveletvégzés és információ-felhasználás.	Az 5. évfolyamon tanultak rendszerezése, ismételése, alkalmazása.	Az ismeretek felidézése, rendszerezése differenciált tevékenységformákban.	Az 5. osztályban megfogalmazott továbbhaladási feltételek.
A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése.	A tanult műfajok fő jellegzetességei.	Az észlelt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások egyéni, páros és/vagy csoportmunkában.	

	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, értése.	A helyes beszédlejtés, a szünet, az artikuláció, a hanglejtés, hangsúly, hangerő, beszédtempó gyakorlása folyamatosan, minden tanítási órán, tréningszerűen.	
	Diagnosztizáló mérések.	A hangos, kifejező olvasás és a néma, értő olvasás felmérése. A taneszközök használatának megismerése. A kötelező és ajánlott olvasmányok bemutatása.	

2. KEZDŐDJÉK A KALANDOZÁS! - BEVEZETŐ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A hangos olvasási képesség fejlesztése a párbeszédes, leíró és elbeszélő részek felolvasása során.	Egy-két, a korosztály számára érdekes és izgalmas szöveg az olvasásról, a könyvekről, illetve ezek szerepéről az ember életében.	A mű/művek közös és önálló olvasása, eszmecsere az olvasás örömről és „nehézségeiről”.	A mű/művek értő olvasása, felolvasása a párbeszédes, leíró és elbeszélő részek kifejező felolvasásával.
		Kedvenc olvasmányok (nem csak szépirodalmi) élményszerű, kedvesináló bemutatása.	Igény és képesség az olvasás örömeinek megosztására, az olvasottak és a befogadás tapasztalatának rövid összefoglalására.

3. MONDA, REGE, LEGENDA, BALLADA, ROMÁNC

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Könyvtári tájékozódás, a különböző információhordozók használatának képessége.	A monda műfaji jellemzői, néhány mondatípus. A mondakör fogalma.	Ismeretek gyűjtése az ősköltészetéről, a költészet kialakulásáról könyvtárak, az internet segítségével. A tapasztalatok összevetése, összegzése, összefoglalása vázlat formájában.	Gyermekeknek szóló néhány ismeretterjesztő kézikönyv, lexikon, szótár ismerete, használata.
Az összehasonlító képesség fejlesztése a műfaji jellemzők felismerése során.		A monda műfaji jellemzőiről vázlatírás. A monda és a mese műfaji jellemzőinek	

A hangos olvasási képesség fejlesztése a párbeszédes és elbeszélő részek felolvasása során.	Két-három magyar történeti monda (pl. <i>A magyarok eredete</i> és/vagy <i>A csodaszarvas</i> , <i>A fehér ló mondája</i> és/vagy <i>A balatoni kecskeköröm</i> .	összehasonlítása konkrét szövegpéldák kapcsán, az eredmények megjelenítése pl. Venn-diagram segítségével.	Egyszerűbb szövegek műfaji különbségeinek érzékelése, néhány jellemző ismerete.
	A rege, a legenda, a ballada, a románc műfaji jellemzői. Pl. Arany János: <i>Rege a csodaszarvasról</i> , egy legendarészlet <i>Kőműves Kelemenné</i> , Arany János: <i>A walesi bárdok</i> , Vörösmarty Mihály: <i>Szép Ilonka</i> című művek olvasása során.	A műfajok ismertető-jegyeinek táblázatba foglalása. Az olvasott balladák „hiányzó” elemeinek megírása, a született szövegek felolvasása, összehasonlítása. A tisztán elbeszélő és dramatikus műrészeket megkülönböztetése a kifejező felolvasás segítségével.	A jegyzetkészítés, vázlatírás alapjainak ismerete, néhány vázlatpont önálló összegyűjtése, vázlat önálló kiegészítése. Az elbeszélő és dramatikus műrészeket különbségeinek ismerete.
	Néhány gyakori szókép, nyelvi alakzat és jellemzői.	Gyakorlatok a szóképek és nyelvi alakzatok felismerésére, jelentéseik, jelentésmódosító szerepük értelmezésére. Adott szövegrész szóképeinek, alakzatainak átírása, helyettesítése.	Néhány gyakori szókép és nyelvi alakzat ismerete, értelmezése, hangulati hatásuk felismerése.
A szókincs bővítése és árnyalása, a kifejezőképesség fejlesztése az olvasott szöveg kapcsán.	Az időmértékes és az ütemhangsúlyos verselés.	Az időmértékes és az ütemhangsúlyos verselés gyakorlása, verssorok, versszakok írása adott ritmus szerint.	Néhány gyakori versláb ismerete.
	A leggyakoribb verslábak.	A leggyakoribb verslábak felismerésének gyakorlása. Versszakok újraírása más ritmusban.	
Az összehasonlító és elemző képesség fejlesztése az ütemhangsúlyos és időmértékes verselés jellemzőinek felismerése során.		Műrészeket dramatikus megjelenítése csoportosan, a különféle dramatizálások összevetése, beszélgetés szöveg és előadás, illetve az előadások különbségeiről. Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl. bábjáték, némajáték, helyzetgyakorlatok), a szerzett	Alapismeretek a dramatikus megjelenítési formákról.

A kifejezőképesség fejlesztése memoriterek hangoztatása során.		tapasztalatok megbeszélése, összefoglalása	Memoriterek szöveghű, kifejező előadása: egy balladából részletek, néhány versszak a <i>Rege a csodaszarvasról</i> című műből.
		Memoriterek tanulása, ritmikus hangoztatása.	

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A magyarság eredete a mondákban és a történelemben
- Az emberáldozat, a hiedelem motívumainak továbbélése a művészetben
- Mátyás király reneszánsz udvara

4. ARANY JÁNOS: TOLDI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A hangos olvasás gyakorlása hangsúlyos verselésű mű felolvasásával.	Az elbeszélő költemény. A mű cselekménye és szerkezete. A tér és az idő. A főszereplő összetett jelleme: próbatételek, konfliktusok, lelki folyamatok megjelenítése. A jellemzés eszközei. A jellemzés tartalmi és formai hagyományai: a jellemzés mint műfaj, a jellemzési módok.	A <i>Toldi</i> műfaji sajátosságainak megfigyelése, összehasonlítása az eddig tanult epikai műfajokkal.	Szövegek műfaji különbségeinek felismerése. Hangos olvasás a versritmus érzékeltetésével.
Áttekintő, lényegki-emelő, rendszerező képesség fejlesztése.		A mű cselekményének és szerkezetének megfigyelése. Események időrendbe állítása, vázlatírás, vázlatpontok sorrendjének megállapítása.	A szereplők cselekedeteinek, jellemének, nézeteinek megértése.
A tér- és időészlelés képességének fejlesztése.		A jellemábrázolás módjainak, az epizód szerepének, a főhős jellemfejlődésének megfigyelése.	Néhány mondatos vélemény megfogalmazása a szereplők jelleméről, szubjektív benyomások megfogalmazása, érvelés idézetekkel alátámasztva.
Irodalmi művek értelmezése, kifinomult szövegelemzési képesség, az irodalmi kifejezőmód iránti fogékonyság erősítése, a történeti és az esztétikai érzék fejlesztése.		Gyakorlatok rövid, néhány mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására a szereplők jelleméről és tetteiről: pl. bírósági tárgyalás megtartása (védelem és vád képviselői) a vitéz halála után, gyászbeszéd stb.	
A kifejezőképesség fejlesztése szóbeli vélemény megfogalmazásával.		Elbeszélés és leírás alkotása különböző nézőpontból.	
Az ítélőképesség fejlesztése érvek megfogalmazásával.			Elbeszélés írása jellemzéssel és /vagy leírással kb. másfél-két oldal

		Az elbeszélői előadásmód sajátosságainak a megfigyelése.	terjedelemében.
A szövegalkotási képesség fejlesztése.	Az előadásmód sajátosságai.	Néhány gyakori szó-kép, nyelvi alakzat fel-ismerése és megnevezése.	Néhány gyakori költői kifejezőeszköz és nyelvi alakzat ismerete, hangulati hatásuk felismerése.
A megfigyelő képesség fejlesztése az elbeszélői előadásmód elemzése során.	Néhány gyakori szókép, nyelvi alakzat és jellemzői.	A költő nyelvhasználatának (képes beszéd, hangulatteremtés, szó-rend stb.) megfigyelése, folyamatos szógyűjtés. Népi motívumok gyűjtése.	Korábbi évszázadokban született szöveg és a mai nyelvállapot különbségének felismerése, egy-két konkrét nyelvi különbség ismerete.
A meglévő tudás mozgósítása.	Nyelvi sajátosságok.	A <i>János vitéz</i> és a <i>Toldi</i> összehasonlítása különféle, előre megbeszélt szempontok alapján, csoportbontásban. A tapasztalatok közös összevetése.	
		Verselési, rímelési gyakorlatok.	
Művek összehasonlítása, a hasonlóságok és a különbségek megnevezése.		Kiscsoportos tablók komponálása Toldi Miklósról. Jelenetek előadása a <i>Toldi</i> cselekményelemeiből vagy kitalált helyzetek alapján. Forgatókönyv részlet, filmajánló, reklámfilm tervezése a „ <i>Toldi</i> ” című filmhez.	Az ütemhangsúlyos felező 12-es, a gyakori rímfajták ismerete.
	Hangsúlyos verselés, felező tizen-kettes, páros rím.	Memoriterek tanulása, ritmikus hangoztatása.	Alapismeretek a dramatikus feldolgozás sajátosságairól.
Az egyéni kifejezőmód és a kooperáció fejlesztése dramatikus játékokkal	A <i>Toldi</i> dramatikus feldolgozási lehetőségei.		Memoriter, 10-15 versszak szöveghű, kifejező előadása.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A Toldi-trilógia keletkezése, fogadtatása
- A lovagkor, Nagy Lajos udvara
- A János vitéz és a Toldi összehasonlítása
- Petőfi és Arany barátsága

5. GÁRDONYI GÉZA: EGRI CSILLAGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Irodalmi művek értelmezése, kifinomult szövegelemzési képesség, az irodalmi kifejezőmód iránti fogékonyság erősítése, a történeti és az esztétikai érzék fejlesztése.	A történelmi regény, a regény műfaji sajátosságainak felidézése, bővítése (pl. a kaland, a hős, az értékszerkezet).	A regény önálló elolvasása. Műrészletek felolvasása. Az önálló elolvasás előtt: Ismeretek önálló és/vagy csoportos összegyűjtése és megbeszélése a regény történeti koráról, a megírás koráról és a szerzőről. A történelmi regény kapcsán a hitelesség és a fikció összefüggésének néhány problémája, egy-egy szövegrészlet ismert történelmi regényekből.	A házi olvasmányként elolvasott mű cselekményének összefüggő ismertetése, a befogadói élmény kifejezése, önálló vélemény alátámasztása idézetekkel.
Hatékony, önálló információgyűjtés a szótárak, lexikonok, az internet kereső programjainak felhasználásával.	A regény kora, helyszínei, szereplői, cselekménye, szerkezete, motívumai.	A cselekménynek, a szerkezetnek, az ismétlődő motívumok szerepének megfigyelése csoportmunkában, a tapasztalatok közös összegzése.	Néhány mondatos vélemény megfogalmazása az olvasmány hatásáról. A közösen elemzett motívumok értelmezésének önálló összefoglalása írásban és szóban.
Az idő- és térszerkezet érzékelése.		A főszereplők regénybeli „életútjának” nyomon követése (pl.: közösen készített térkép készítése). A szereplők tulajdonságait legjobban kifejező szövegrészletek összegyűjtése és összevetése. Az érzelmek kifejezésének formái a regényben: önálló és vagy csoportmunka.	A mű idő- és a térszerkezetének felismerése.
		A regény, illetve a történelmi regény műfaji sajátosságai a regényben, jellemző szövegrészletek válogatása.	A szereplő külső és belső jellemzőinek összefoglalása. A mű értékszerkezetének felismerése.
		A regény adaptációinak feldolgozása, mű és adaptáció összehasonlítása.	Műfaji ismeretek a történelmi regényről. Rövid, néhány mondatos vélemény megfogalmazása a szereplők jelleméről.
		Elbeszélés, jellemzés és leírás alkotása különböző nézőpontból a regény	Elbeszélés írása jellemzéssel és /vagy leírással kb. másfél-két oldalas terjedelemben.

Az egyéni kifejezőmód és a kooperáció fejlesztése dramatikus játékokkal	Az <i>Egri csillagok</i> dramatikus feldolgozásának lehetőségei.	szereplőinek, cselekményének kapcsán. Elbeszélés írása párbeszéddel önállóan vagy páros munkában.	Ismeretek a dramatikus feldolgozás sajátosságairól.
		A regény dramatikus feldolgozása például egész csoportos improvizáció a katonák toborzásáról; egész osztályos tablókészítés a törökök és a magyar vitézek szembenállásáról; az egri vár alaprajzának közös megrajzolása, a katonák szálláshelyének, stb. pontos kijelölésével; jelenet arról, miről álmodik egy katona a közelgő török elleni csata előtt.	
		Memoriter tanulása.	Memoriter szöveghű és kifejező előadása a műből (pl. Dobó esküje.)

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez::

- A regény egyik szereplőjének életrajza (elképzelt)
- Az egri vár makettjének elkészítése
- Útikönyv összeállítása Eger nevezetességeiről

6. JELLEM, KALAND, KONFLIKTUS AZ ELBESZÉLŐ MŰFAJOKBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A hangos olvasási képesség és a szövegértési képesség gyakorlása régies nyelvezetű szövegen.	Fazekas Mihály: <i>Lúdas Matyi</i>	Az elbeszélő költemény műfaji sajátosságainak felfedezése, megnevezése.	A szövegek műfaji különbségeinek érzékelése.
	Az elbeszélő költemény.		
	Mesei elemek. Néhány elbeszélés (legalább három) olvasása, legalább egy a 20. század második feléből.	Mesei elemek a műben: egyéni és/vagy csoportos gyűjtés, a szövegből vett idézetekkel, mesei párhuzamokkal. A szereplők egymáshoz fűződő viszonyának feltérképezése. A szereplők tulajdonságainak, tetteinek értékelése.	A szereplő külső és belső jellemzőinek összefoglalása. A mű értékszerkezetének felismerése. A saját vélemény alátámasztása érvekkel, a szövegből vett

A szókincs árnyalása és bővítése, a kifejező képesség fejlesztése az olvasott szövegben található kifejezések felhasználásával.	Helyzetek,	Véleményalkotás, mások véleményének meghallgatása.	idézetekkel.
	kalandok,	A szerkezeti jellemzők vizsgálata. Lényegkiemelés, vázlatkészítés.	
	konfliktusok, szereplők, jellemzések,	Adaptációk (film, rajzfilm) megtekintése, megbeszélése, az irodalmi mű és az adaptáció összehasonlítása, különös tekintettel az időbeli távolságra és a művészeti ág/technika nyújtotta lehetőségekre. Verselési gyakorlatok. A hexameter szerkezetének megfigyelése. Műrészlet „skandáló” olvasása.	Alapismeretek az időmértékes verselésről és a hexameterről.
	Az időmértékes verselés, a hexameter.		

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Képregény készítése Fazekas Mihály Lúdas Matyi című elbeszélő költeményéhez

7. ÍZELÍTŐ A KÖLTÉSZET REMEKEIBŐL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A hangos olvasási képesség gyakorlása különböző korokból származó lírai művek értő, értelmező előadásával, a történeti és az esztétikai érzék fejlesztése.	Képek és formák a költészetben. Legalább nyolc lírai mű elemzése különböző korokból, ebből négy a 20. század magyar költészetéből, kettő a 20. század utolsó harmadából.	Lírai művek közös és önálló olvasásának gyakorlása, feldolgozása különböző munkaformákban és feladattípusokkal. Szövegek átírása, az olvasott művekhez új befejezések írása.	A versek témájának, hangulatának, hangnemének felismerése. A szó szerinti és a metaforikus jelentés megkülönböztetése.
Az önkifejezés képességének fejlesztése a szövegek átírása során. A szociális kompetencia fejlesztése mások véleményének türelmes és figyelmes meghallgatása, szembesítése		Vélemények megfogalmazása a lírai mű témájáról, hangulatáról, hangneméről. A vélemény érvelő kifejtése, alátámasztása idézetekkel. Mások véleményének meghallgatása, a vélemények közötti különbség megfogalmazása, kulturált vita. Összegzés: a műről közös olvasat	Saját vélemény megfogalmazása, megvédése érveléssel, idézetekkel.

során.		kialakítása, megjelenítése pl. gondolattérkép segítségével.	
	A lírai műnem sajátosságai.	A lírai műnem eddig tanult sajátosságainak összegzése. A költői szöveg- és képalkotás vizsgálata. A versekben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerésének, megnevezésének, szerepének és hangulati hatásának megfogalmazása. Átírás, képek, alakzatok helyettesítése, megváltoztatása adott szempontok alapján.	A lírai műnem sajátosságainak ismeretei.
	A lírai formanyelv sokfélesége: változatok a képiségre, a zeneiségre, a szerkezetre.		A versekben megjelenő egyszerűbb képek és alakzatok, azok szerepének és hangulati hatásának megnevezése.
A kifejezőképesség fejlesztése a memoriterek kifejező előadásával.		Memoriterek tanulása, ritmikus hangoztatása.	Memoriterek szöveg-hű, kifejező előadása (három- négy vers).

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Balassi Bálint és Csokonai vitéz Mihály nyelvének, képeinek vizsgálata
- A fősvénység, a zsugori ember alakjának megjelenése a szépirodalmi művekben, a szólásokban és a közmondásokban

8. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A nyelvhasználati, szövegalkotási, szövegértési képesség fejlesztése.	A 6. osztályban tanult ismeretek rendszerezése. A szövegértés és a szövegalkotás gyakorlása különböző szövegtípusokon. Diagnosztizáló mérések.	A tanult ismeretek alkalmazása az év végi összefoglaló feladatokban. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlatok. Év végi felmérés szövegértésből. Az irodalmi feladatlap év végi felmérésének megírása.	Az év során megfogalmazott továbbhaladási feltételek.
A rendszerező és a szelektáló képesség fejlesztése.			Az összefoglalás sajátosságainak ismerete.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az alapozó szakasz második évfolyamában az értékeléskor ugyanazokat a szempontokat kell figyelembe venni, amelyeket az 5. évfolyamnál már megemlítettünk.

Az iskolai és otthoni írásbeli szövegalkotást továbbra is javítani, javíttatni és szövegesen is értékelni kell.

A diagnosztizáló és értékelendő felmérések értékelésekor fordítsunk figyelmet arra, hogy a tanulót mindig értékeljük saját képességeihez mérten is!

A reális értékelések segítik a tanulók önértékelésének és önbizalmának fejlődését.

Az egyéni írásmód nem jelentheti azt, hogy az írás olvashatatlaná válik. Fordítsunk figyelmet a tanuló írásának külalakjára, rendezettségére, tisztaságára!

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 – Heti óraszám: 2

Témakörök	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismétlés, ismerkedés, felmérés	-	2	2	4
Irodalom és kulturális élet a reformkorban	12	4	4	20
Történelmi események megjelenítése lírában és epikában	8	2	4	14
A szerelem mint ihletforrás	5	1	2	8
Prózaváltozatok	10	3	2	15
A komédia	3	1	-	4
Mindannyiunk otthona: a Föld - az ismeretterjesztő irodalom	3	1	1	5
Könyv- és könyvtárhasználat				Folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS, ISMERKEDÉS, FELMÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A meglévő ismeretek felelevenítése, rendszerezése. A felelettervek önálló készítéséhez lényegki-emelő, összefüggést kereső, problémafel-táró- és megoldó, általánosító képesség fejlesztése. A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése a memoriterek felidézése során.	A 6. évfolyamon tanultak rendszerezése, ismétlése, alkalmazása.	Az ismeretek felidézése, az észlelt hiányosságok pótlása. Az ismétlés történhet csoportmunkában, előzetes feladatok alapján. A csoportok felelettervet készítenek, és Beszámolnak munkájukról. A hangos, kifejező olvasás és a néma, értő olvasás értékelése. A taneszközök használatának megismerése. A kötelező és ajánlott olvasmányok bemutatása.	A 6. évfolyam végén megfogalmazott továbbhaladási feltételek.
	Diagnosztizáló mérések.		

2. IRODALOM ÉS KULTURÁLIS ÉLET A REFORMKORBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Áttekintő, lényegkiemelő, rendszerező képesség fejlesztése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a nemzeti kultúra hagyományainak megismerése, pozitív attitűd a hagyományok aktív befogadásában.	Olvasmányok a reformkor irodalmából, szerzők és művek, írók és olvasók, írói életpályák, a színházi élet hőskora, irodalmi kapcsolatok.	A témakör bevezetése-ként célszerű áttekinteni a korábban tanultakat, a felidézés történhet pl. az elmúlt tanévben megismert művek újraolvasásával, megvitatásával.	Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek lehetséges jelentéseinek csoportos, egyéni, irányított és önálló ismerete.
A tájékozódási képesség fejlesztése a korszak történetének, az alapvető műfajoknak és különböző stílusoknak a körében.	Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz, Huszt, Parainesis Kölcsey Kálmánhoz</i> (részletek). Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i> , Petőfi Sándor: <i>Nemzeti dal, Reszket a bokor, mert..., Szeptember végén, Egy gondolat bánt engemet...</i>	Epizódok, érdekes, izgalmas jelenetek a kor irodalmi és színházi életéből. Egyéni vagy páros munkával tájékozódás könyv-tárak, az internet segítségével. Jelenségek értelmezése, ismertetőjegyek összegyűjtése pl. gondolat-térkép segítségével.	Tájékozottság a magyar romantika sajátosságairól. Műismeret, elemi ismeretek Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi és Arany költészetéről.
	és/vagy <i>A XIX. század költői</i> , és/vagy <i>Föltámadott a tenger</i> .	A költők életútjának megrajzolása különféle források, szövegrészletek nyomán, szöveg-feldolgozási technikák	Néhány fontos adat ismerete az alkotók életrajzából. A jegyzetkészítés ismerete.

A műelemző képesség fejlesztése különböző műfajú lírai alkotások (himnusz, óda, dal, elégia, rapszódia) elemzése során. Képesség a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások alkalmazására. Az önálló ismeretszerzés megalapozása, a tanulási képesség fejlesztése. Kapcsolódási pontok felismerése a különböző művészeti ágak alkotásai között. Képesség szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére.	Alapismeretek a fejezetben olvasható alkotások műfajairól (pl. a himnusz, az óda, a dal, az elégia, a rapszódia stb.).	gyakorlása. Prezentáció készítése egyéni vagy csoportmunkában a korszak jelenségeinek, alkotóinak kapcsán. Jegyzetkészítés tanári irányítással.	Olvasható és esztétikus írásmód.
	Arany János művei (pl. <i>A fülemile</i> stb.).	Barkochbázis, melynek témája lehet pl. egy alkotó, műfaj, alkotás stb. Irodalomtörténeti atlasz készítése a fejezet feldolgozása során, mely az összefoglalást is segítheti.	A különböző műfajok közötti különbségek ismerete.
	A romantikus világszemlélet; a stílusjegyek közös vonásai a művészetek különböző ágaiban.	A kor világképének, esztétikai, etikai értékrendjének megvilágításával szövegek, szövegrészletek elemző értelmezése.	Alapismeretek a kor világszemléletéről.
		A témakör jellege szerint kedvez a kooperatív, ill. a projektorientált tanulási formáknak. A művek feldolgozásakor motiválhatjuk a tanulókat az irodalmi szövegeken kívül képek, illusztrációk, metszetek bemutatásával, azokra irányuló feladatokkal.	Szöveg és kép összejátékának, viszonyának ismerete.
		A történelmi ismeretek felelevenítése. A korstílus jegyeinek felismerése, elemzése képzőművészeti és zenei alkotásokban.	Alapismeretek a szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazásáról. A közösen elemzett művek értelmezésének önálló összefoglalása írásban és szóban.
		Gyakorlatok különböző munkaformákban a minél teljesebb megértést biztosító néma, illetve kifejező olvasásra (pl. a téma megállapítása, a lényeg kiemelése, adatkeresés, ok-okozati kapcsolatok, válaszadás kérdésekre, vázlatkészítés, összefoglalás.)	
		Stílusalakzatok, szóképek, verselési módok megismerése, illetve a korábbi	Egyszerű képek, alakzatok, verselési

A korábbi ismeretek felelevenítése, mozgósítása.	Nyelvi alakzatok, költői kifejezőeszközök. Az ütemhangsúlyos és az időmértékes verselésről tanultak bővítése.	isme-retetek felelevenítése.	módok ismerete.
A szövegalkotási képesség fejlesztése különböző művek összehasonlítása során.		Rövid, rávezető feladatok az összehasonlító verselemzés gyakorlására, különféle szempontok alapján. Különböző jó megoldások összevetése.	Az összehasonlító verselemzés néhány műveletének ismerete.
A kifejezőképesség fejlesztése a memoriterek hangulatának és ritmusának megfelelő előadásmóddal.		A témakör feldolgozásában a kifejező versolvasásnak, szavakat közös meghallgatásának és megbeszélésének nagy szerepe lehet.	Memoriterek szöveg-hű, kifejező előadása (Kölcsey: <i>Himnusz</i> , Huszt, Vörösmarty: <i>Szózat</i> , Petőfi: <i>Reszket a bokor, mert...</i> , <i>Szeptember végén és/</i> vagy még egy vers.)

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A színjátászkas hősckora
- Irodalmi folyóiratok, divatlapok, szintársulatok
- A romantika festészete, zenéje

3. TÖRTÉNELMI ESEMÉNYEK MEGJELENÍTÉSE LÍRÁBAN ÉS EPIKÁBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése a történelmi eseményeket megidézö lírai és epikai művek olvasása során.	Magyar történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban.	A feldolgozott művekhez kötökö kifejezőmókö jellemzőinek megnevezése. Szépirodalmi szövegek lehetséges jelentéseinek csoportos, egyéni, irányított és önálló megismerése, a megértés gyakorlása.	Ismert tartalmú szövegek biztonságos, értelmezö felolvasása.
A nemzeti kultúra hagyományainak megismerése, pozitív attitűd a hagyományok aktív befogadásában.	Válogatás a magyar irodalomból. (Például Arany János néhány verse: <i>Szondi két apródja</i> vagy más műve; Balassi Bálint: <i>Egy katonaének</i> vagy más mű.)	A szövegben ki nem fejtett tartalmak megértésének gyakorlása differenciált munkával, ismerkedés a szövegértési technikákkal.	Szépirodalmi szövegek lehetséges jelentéseinek megértése, a közösen elemzett művek értelmezésének önálló összefoglalása. A szövegben ki nem fejtett tartalmak kikövetkeztetése és megértése.
	Jókai Mór: <i>A köszívű ember fia</i> vagy	Előzetes gyűjtömunka, kiselőadás az íróról, a mű történelmi koráról.	Önálló feladatvégzés, alapismeretek az információgyűjtés és ismeretszerzés módszereiről.

Az önálló ismeretszerzés képességének megalapozása.	más regénye.	A regény cselekményének és szerkezetének, a motívumok szerepének, az időnek, a helyszíneknek, a szereplők viselkedésének a megfigyelése. A tanári javaslat és a tanulók párválasztása alapján szerveződő párosok egy-egy előbbi szempont bemutatására készülnek fel.	
A szintetizálási képesség fejlesztése a szerkezeti felépítés elemzése során.	A regény fogalmának bővítése.		A kompozíciós egység ismerete.
	A regény cselekménye és szerkezete.		
	A helyzet, helyszín, a szereplők, a cselekményelemek ismerete, az idő- és eseményszerkezet követése.	Gyakorlatok a jellemzési eljárásokra, (pl.: beleképzeléses módszerrel, <i>Ki vagyok én?</i> formában).	A jellemzés fő eszközeinek azonosítása, ismerete.
Szövegek tér- és időszerkezetének érzékelése és értelmezése.	Érzelmek, maga-tartások, jellemek, kapcsolatok, indítékok bemutatása az olvasott művekben.	A regény adaptációjának feldolgozása, szöveg és adaptációi összehasonlítása. Az olvasott művek kifejezőmódbeli és műfaji és verselési jellemzőinek a megfigyelése, összegyűjtése, a korábbi ismeretek felelevenítése.	A különböző műfajok és verselési módok közötti különbségek ismerete.
A műelemzési képesség fejlesztése történelmi témájú művek elemzése során.	Különféle műfajú lírai alkotások, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, a versformák változatai. Alapismeretek a fejezetben olvasható alkotások műfaji és nyelvi sajátosságairól.	A mai köznyelvtől eltérő szavak megismerésére szótárak készítése.	A mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú szövegek ismerete.
Képesség szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére.		Szövegalkotási gyakorlatok, (pl.: szövegek mondatainak időrendi sorrendbe állítása, leírás bővítése melléknevekkel).	Elbeszélés leírással kb. két oldal terjedelemben. Olvasható, esztétikus írásmód a tanulási szintnek megfelelően.
A szövegalkotási képesség fejlesztése elbeszélés és leírás készítése során.			

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Történelmi események megjelenítése a 20. század utolsó évtizedeinek lírájában és epikájában

4. A SZERELEM MINT IHLETFORRÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A lírai művek elemzési, értelmezési képessé-gének fejlesztése.	Szerelmi dalok, virágénekek (pl.: <i>Tavaszi szél vizet áraszt, Soproni virágének</i> stb.).	A műfaji sajátosságok megfigyelése. Az olvasott művek legfontosabb műfaji ismérveinek összegyűjtése csoportmunkában, a korábbi ismeretek felelevenítése.	Alapismeretek a műfaji jellemzőkről, a műfajok közötti különbségekről.
Rendszerezés, összehasonlítás, összefüggések megállapítása pl. az irodalmi témák felismerése során.	Szerelmi témájú dalok a magyar és világirodalomból (pl. Balassi Bálint: <i>Hogy Júliára talál, így köszöne néki</i> ; Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i> stb.).	Műfaji meghatározások készítése. Gyakorlatok a téma, a motívumok felismerésére.	Néhány szerelmi témájú lírai mű ismerete.
A műelemzés képességének fejlesztése lírai alkotások olvasásával.		A versek elemzéséhez ajánljuk számítógépes program segítségével színdiagramok készítését, illusztrációk rajzolását.	Az irodalmi alkotásokban megjelenő néhány jellegzetes téma, motívum ismerete.
		A szövegekhez kapcsolódó vizuális elemek megfigyelése.	Szöveg és kép összjátékának, viszonyának ismerete.
	Különféle műfajú lírai alkotások, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, költői kifejezőeszközök és versformák változatai.	Stílusalakzatok, szóképek megismerése, illetve a korábbi ismeretek felelevenítése.	Néhány gyakori szókép, alakzat, verselési mód ismerete.
A kifejezőképesség fejlesztése a régies nyelvezetű versek szöveghű tolmácsolásával.		Verselési gyakorlatok.	
		Memoriterek tanulása, ritmikus hangoztatása.	Memoriterek (két-három vers) szöveghű tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A szerelem mint ihletforrás a 20. század lírai alkotásaiban

5. PRÓZAVÁLTÓZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A műelemzés képességének fejlesztése prózai művek olvasása során.	Válogatás a prózai műfajokból (pl.: az adoma, az anekdota, a novella, az	Műfaji meghatározások készítése tanári	Változatos műfajú prózai művek ismerete.

A szövegértő, -alkotó képesség fejlesztése: megfigyelő, analízáló, szintetizáló képesség fejlesztése műelemzéssel.	elbeszélés, a regény műfajában írt alkotásokból). Alapismeretek a fejezetben olvasható alkotások műfajairól.	irányítással vázlatírás során. A tapasztaltak megbeszélése, elemzése.	Alapismeretek a prózai műfajok sajátosságairól.
Együttműködő, kezdeményező képesség fejlesztése kooperatív munkával.	A novella szerkezeti jellemzői.	Az IST használatával művek gyűjtése, rendezése a prózai műfajok áttekintéséhez, elemzéséhez. A tanulók közösen alakítják ki a feladatok megoldásához szükséges szempontokat, a feladatokat is felosztják egymás között. Az elvégzett munkáról prezentáció formájában számolnak be.	A közösen elemzett művek értelmezésének önálló össze-foglalása írásban és szóban.
A szerzett információ felhasználása képességének fejlesztése.	Mikszáth Kálmán néhány műve, pl.: <i>A pénzügyminiszter reggelije</i> , <i>A néhai bárány</i> , <i>A korlátfa</i> , <i>Szent Péter esernyője</i> , <i>Gavallérok</i> vagy más mű.	A helyzet, helyszín, a szereplők, a cselekményelemek felismerése, az idő- és eseményszerkezet követése tanári irányítással, kooperatív tevékenységformában és önállóan. Az elvégzett munkáról beszámoló készítése.	A művek egy-egy olvasatának, erkölcsi álláspontjának tárgyyszerű ismertetése. Jegyzetelés, vázlat-készítés ismerete. Rövidebb beszámolók készítéséhez az anyaggyűjtés módszerének ismerete.
A hangos olvasási képesség fejlesztése a párbeszédes és elbeszélő részek felolvasása során.	Válogatás prózai művekből, pl.: Gárdonyi Géza, Mezei András, Nádas Péter, Gyurkovics Tibor stb. alkotásaiból.		
Szövegek tér- és időszerkezetének érzékelése és értelmezése. Az önálló ismeretszerzés megalapozása. A tanulási képesség fejlesztése.	A cselekmény, a szerkezet, a helyzet, a helyszín, a szereplők, a cselekményelemek ismerete, az idő- és eseményszerkezet követése.		

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Írjunk, gyűjtsünk anekdotát!

6. A KOMÉDIA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A műelemzés képességének fejlesztése drámai mű, műrészlet feldolgozásával.	A dráma műneme. A komikum, a humor, a paródia tartalmi és nyelvi eszközei.	A drámai műnem sajátosságainak megismerése. A komédia műfaji jellemzőinek megfigyelése, táblázatba foglalása. A feldolgozandó mű cselekményének, szerkezetének vizsgálata tanári irányítással.	A drámai műnem sajátosságainak és a komédia műfaji jellemzőinek ismerete.

A szövegértő képesség kiterjesztése a vizuális információkra.	Válogatás drámai művekből: pl.: Molière: <i>A fősvény</i> (részlet), Szigligeti Ede- Mészöly Dezső- Makk Károly: <i>Liliomfi</i> (részlet).	Jellem- és helyzetkomikumok felfedezése a vígjátékban csoporthoz tartozó munkával. A szemléltetéshez célszerű felhasználni filmrészleteket, színházi előadások részleteit vagy az elektronikus könyvtárak anyagát is.	A helyzet- és jellemkomikum szerepének ismerete.
		Kiscsoportos és páros jelenetalkotások, amelyekben alkalmazni kell mozgáselemeket, hanghatásokat (pl.: tapsot, dobogást, kopogást). Díszlet- és jelmeztervek készítése.	A testbeszéd, az arcjáték néhány jelének ismerete, értelmezése.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A színház változásai
- Egy kiválasztott jelenet teljes feldolgozása, előadása
- Díszletek, jelmezek elkészítése

7. MINDANNYIUNK OTTHONA: A FÖLD – AZ ISMERETTERJESZTŐ IRODALOM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szövegek tér- és időszerkezetének érzékelése és értelmezése. A tájékozódási képesség, a felelős környezeti magatartás fejlesztése.	Az ismeretterjesztő irodalom jellemzői, válogatás az ismeretterjesztő művekből: pl. <i>Teleki Sámuel kelet-afrikai felfedezőútja</i> , Molnár Gábor: <i>Az óriáskígyók földjén</i> , Cousteau: <i>Vízi barátaink</i> (részletek) stb.	A tartalmat jól közvetítő hangos olvasás gyakorlása. Az újonnan tanult ismeretek felhasználása, önálló szövegalkotás. A szöveg mondatainak sorrendbe állítás, újrendezése, hibás mondatok felismerése és javítása, kiegészítés, újírás. Beszélgetés, vita az olvasott szöveg kapcsán. Önálló vélemény, érvek és cáfolatok szabatos megfogalmazása.	Kb. egy – másfél oldal terjedelmű ismeretterjesztő szöveg kellő tempójú, a megértést biztosító olvasása, felolvasása.
A gondolkodási műveletek, az ok- okozati összefüggések felismerése, következtetések levonása. Kreatív gondolkodás, döntéshozatal, problémamegoldás, előrelátás, hatékony érvelés beszélgetés és vita során.		Szótárak, lexikonok használata ismeretlen kifejezések értelmezése során. A földgömb, a térkép és egyéb kiegészítők használata a szövegértelmezés során.	Néhány ismeretterjesztő szöveg, és azok műfaji jellemzőinek ismerete.
Az összehasonlító képesség fejlesztése az eltérő kultúrák megismerése során. A szociális kompetencia fejlesztése, tolerancia és tisztelet más népek			

kultúrája iránt.		Kutatómunka, ismerkedés a szerzők többi művével. Prezentációk készítése (egyéni, csoportos) adott konkrét témáról (pl.: a természetvédelem kapcsán).	Az eltérő életforma és a világlátás, a kulturális különbségek ismerete.
		Filmrészletek megtekintése a témához kapcsolódóan, szövegek és film összevetése.	Elemi gyakorlottság az információ felhasználásában, a források jelölésének ismerete.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Plakát készítése a környezetvédelem fontosságáról
- Tájéleíró költemények, prózarészletek gyűjtése

8. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Rendszerezés, összefoglalás. A nyelvhasználati, szövegalkotási, szövegértési képesség fejlesztése. A szelektáló képesség fejlesztése.	A 7. évfolyamon elsajátított ismeretek rendszerezése. A szövegértés és a szövegalkotás gyakorlása. Év végi felmérés szövegértésből. Az irodalmi feladatlap év végi felmérésének megírása.	A tanult ismeretek alkalmazása az év végi összefoglaló feladatokban. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tanév során megfogalmazott továbbhaladási feltételek.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A fejlesztő szakasz első évfolyamán is értékelnünk kell a tanulók olvasási képességét, tegyük ezt verbálisan és numerikusan is!

A folyamatos értékelés mellett szükség van a tudásszintet mérő dolgozatok megírására, és osztályzattal történő értékelésére is.

A különféle szövegalkotó tevékenységek (prezentáció, vita stb.) értékelésekor figyelembe kell venni a szövegalkotással szembeni elvárásainkat. Értékeléseinkkor következetesnek kell lenni, a szóbeli feleletekről nem szabad lemondani. A tanulói munka értékelése egyben az önértékelés fejlődését is segíti. Alkalmat kell adni a tanulónak arra, hogy saját teljesítményét értékelje. Az értékeléskor figyeljünk arra, hogy a tanulót önmagához képest is értékeljük!

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55 óra – Heti óraszám: 1,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismételés, ismerkedés, felmérés		2	2	4
Új művészi törekvések a 19. század második és a 20. század első felében	2	-	1	3
A Nyugat vonzásában	18	3	4	25
A házi olvasmány feldolgozása	3	1	3	7
Irodalom és történelem	3	1	2	6
Teremtett világok- a mágikus, a fantasztikus a modern irodalomban	3	-	1	4
Modern idők - dráma és film	3	-	-	3
Könyv- és könyvtárhasználat				Folyamatos
Év végi összefoglalás	-	2	1	3

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS, ISMERKEDÉS, FELMÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendszerező képesség fejlesztése.	A 7. évfolyamon tanultak rendszerezése, ismételése, alkalmazása.	A tanult irodalmi ismeretek felidézése, a hiányosságok pótlására irányuló gyakorlatok egyéni, páros és/vagy csoportmunkában.	A 7. évfolyam végén megfogalmazott továbbhaladási feltételek.
Az alapkészségek, az írás, az olvasás és a beszéd fejlesztése.	A korábban tanult műfajok fő jellegzetességei.	A helyes beszédlejtés, a szünet, az artikuláció, a hanglejtés, hangsúly, hangerő, beszédtempó gyakorlása folyamatosan, minden tanítási órán, tréningyszerűen.	
A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése.	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, értése.		

	Diagnosztizáló mérések.	A hangos, kifejező olvasás és a néma, értő olvasás értékelése. A taneszközök használatának megismerése. A kötelező és ajánlott olvasmányok bemutatása.	

2. ÚJ MŰVÉSZI TÖREKVÉSEK A 19. SZÁZAD MÁSODIK ÉS A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Kapcsolódási pontok és különbségek felismerése a különböző művészeti irányzatok alkotásai között.	A 19. század második és a 20. század első felének művészet-felfogása, a századforduló, a megjelenő új művészi törekvések szellemi háttere.	A különböző irányzatok bemutatása csoportmunkában (prezentációk készítése, értékelése), összehasonlításuk táblázatos formában. A tapasztalatok közös megbeszélése.	A magyar és a világirodalom néhány jelentős témájának és formai hagyományának ismerete.
Az összehasonlító képesség fejlesztése a különböző irányzatok bemutatásával.	Szellemi körkép, néhány jelenet a filozófia, pszichológia történetéből a művészeti törekvések háttéréül.	Az adott műhöz kötődő kifejezőmód feltárása, értelmezése.	Néhány stílusirányzat, korstílus ismerete.
	A korszakban megjelenő legfontosabb irányzatok rövid jellemzése, néhány alkotás az irányzatok szemléltetésére. A szimbolizmus és az avantgárd fogalma, szellemi háttere, legfontosabb irányzatai.	Az avantgárd fogalmának értelmezése tanári segítséggel, a jellemzők ábrázolása gondolattér-képpel. Néhány sajátosság megnevezése.	Egymástól lényegesen különböző esztétikai normákhoz kapcsolódó művek ismerete.
	A képvers mint kifejezési forma, pl. Guillaume Apollinaire: <i>A megsebzett galamb és a szökökút</i> .	Képvers írása szabadon választott témában. Érvek és ellenérvek megfogalmazása egy-egy művészeti törekvés jellemzőiről. Ellentétes véleményeket képviselő csoportok kialakítása, a vélemények szembesítése.	Érvelési ismeretek saját vélemény megfogalmazására és megvédésére.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Egy avantgárd irányzat részletes bemutatása
- :A különböző stílusirányzatok összehasonlítása

3. A NYUGAT VONZÁSÁBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az összehasonlítás képességének fejlesztése a korstílusok, a motívumok, az alapvető témák felismerése során.	A Nyugat arculata, jelentősége, legfontosabb alkotói. Ady Endre pályaképe, költői hitvallása, küldetéstudata, a „magyar Ugar” és a halál motívumai, szerelmi költészete, „forradalmisága”. Ady Endre néhány műve (legalább öt-hét): pl.: <i>Góg és Magóg fia vagyok én, Sem utódja, sem boldog őse, A magyar Ugaron, Párisban járt az ősz, Lédával a bálban, Őrizem a szemed, Dózsa György unokája</i> stb.	Az alkotói szabadság, a nemzedék fogalmának értelmezése tanári irányítással. Ismerkedés a korstílusokkal, a korstílus és egy-egy mű közötti összefüggéssel csoportmunkában, a tapasztalatok közös megbeszélése, rögzítése vázlat formájában. A már ismert lírai verses műfajok, olvasott művek felidézése. Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán. Szóképek, alakzatok, rím és verselés felismerése, megnevezése. A szimbólum költészeti jelenségének megbeszélése, versek, idézetek keresése egyénileg vagy csoportosan, vita.	Tájékozottság a Nyugat folyóiratról, nemzedékeinek sajátosságairól. Ady Endre, Móricz Zsigmond, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula, József Attila, Radnóti Miklós, munkássága fő jel-lemzőinek ismerete. A költői pályaképek-hez kapcsolódó jellemző fogalmak ismerete.
Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése (pl.: könyvtári kutatómunka során).	A kötet, a ciklus, a motívum, a szinesztézia, a szimbólum.	A kötet, a ciklus mint egység, mint jelentéshordozó; a motívum, a szinesztézia költészeti jelenségeinek értelmezése, példák önálló és/vagy csoportos gyűjtése. Szinesztéziát, szimbólumot tartalmazó (vers) szöveg alkotása nem irodalmi témáról. A megoldások összevetése, vita. Kutatómunka a könyvtárban és az interneten, ismerkedés a korszak más műveivel. Prezentációk készítése (az IST felhasználásával) a századelő egy-egy irodalmi, művészeti, kulturális jelenségéről.	A téma, a hangnem, a beszédhelyzet és műfaj összefüggésének ismerete.
A szövegalkotás képességének fejlesztése a költői életrajzokból írt kiselőadások készítésével.			A közösen elemzett motívumok önálló értelmezése.
A műelemzés fejlesztése a szereplők érzelmi megnyilvánulásainak és azok kifejezésének megfigyelése során.			A kompozíció meghatározó elemeinek felismerése, értelmezése.
Az olvasottak alkotó továbbgondolása, a megszerzett ismeretek önálló			A lírai mű beszédhelyzetének megállapítása.

alkalmazásának képessége.			
Az összehasonlító képesség fejlesztése tematikai, poétikai szempontok összevetése során.	Móricz Zsigmond pályaképe, novellái, regényírói stílusa, történelmi regényei.	A művek által megjelenített konfliktusok, problémák azonosítása, átélése, empátia.	
Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a nemzeti kultúra megismerése és a hagyományokkal folytatott párbeszéd ösztönzése.	Móricz Zsigmond néhány novellája: pl.: a <i>Barbárok</i> , <i>Tragédia</i> . A novellaszerkezet, az elbeszélői nézőpont.	Elbeszélő művek önálló olvasása, feldolgozása előre megadott szempontok alapján. A tapasztalatok megbeszélése, vita. A novellaszerkezet, az elbeszélői nézőpont értelmezése. Művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempontok alapján.	
Az önkifejezés képességének fejlesztése kreatív szövegalkotással.	Babits Mihály pályaképe, költői stílusa, néhány műve.	Az impresszionista stílusjegyek felismerése. Az impresszionizmus jellemző vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban.	
Az összehasonlító képesség fejlesztése az idő- és térviszonyok megfigyelése során.	Kosztolányi Dezső pályaképe, lírájának jellegzetességei, prózanyelve.	Saját használati tárgyokról szócikk írása „ <i>Az én együgyű lexikonom</i> ” címmel.	
Az önkifejezés különféle formáinak és lehetőségeinek megismertetése, megvalósításának támogatása.	Karinthy Frigyes pályaképe, az irodalmi humor prózájában, pl.: a <i>Röhög az osztály</i> , az <i>Együgyű lexikon</i> részletei alapján.	A hang, a szó, a szószerkezet, a szófaj mint a költői kifejezés eszköze. Statisztikai elemzés készítése, költői szótárak használata. A lírai mű beszédhelyzetének, a megszólító-megszólított viszony néhány jellegzetes típusának megismerése és értelmezése, kreatív gyakorlatok (pl. újrírás más beszédhelyzetben).	
Felelettervek önálló készítéséhez lényegkiemelő, összefüggést kereső, problémafeltáró- és megoldó, általánosító képesség fejlesztése.	Krúdy Gyula munkásságának fő jellemzői néhány műve/műrészlete alapján.		
	József Attila pályaképe, korai versei, az anya-gyermek kapcsolat lírai megjelenése, a rend és a közélet motívumai. Néhány verse, pl.: <i>Szeretném, ha vadalmafa lennék!</i> , <i>Tiszta szívvel</i> , <i>Anyám</i> , <i>Mama</i> , <i>Levegőt!</i> , <i>Születésnapomra</i> .	József Attila megzenésített verseinek meghallgatása, a szöveg és a dallam kapcsolatának közös megbeszélése.	
		A korról tanultak felidézése egyéni vagy csoportos prezentációk	

A szövegalkotási képesség fejlesztése.	Radnóti Miklós pályaképe, néhány verse, pl.: <i>Nem tudhatom</i> stb. A publicisztika, a kritika, a riport.	meghallgatásával.	Fogalmazás írására kb. másfél-két oldal terjedelemben a fejezetben megismert író, költő munkásságáról vagy költészetének egy jellemző témájáról.
A kifejezőképesség fejlesztése memoriterek szöveghű hangoztatásával.		A szövegműfajok ismertetőjegyeinek ábrázolása Venn diagrammal.	
		Szövegalkotási gyakorlatok: rövid esszé a fejezetben megismert művek egyikéről, szabadon választott szempont alapján.	
		Memoriterek tanulása, ritmikus és értelmi-kifejező előadása.	

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Egy kiválasztott motívum (pl. a pénz, a szerelem) vizsgálata
- A Nyugat nemzedékeinek összehasonlítása
- Ady Endre utóélete (kortársak, utódok, visszaemlékezések)

4. A HÁZI OLVASMÁNY FELDOLGOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szövegértés, a megfelelő hatékonyságú műveltség, valamint a szerzett információ felhasználása képességének fejlesztése.	Egy magyar regény a 20. század első harmadából (pl. Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, Tamási Áron műve). Az epikai szerkezet. A regény cselekménye és szerkezete. Jellegetes motívumok. Helyzetek, kalandok, konfliktusok, szereplők, jellemzések. A regény elbeszélője.	Kreatív szövegértési és szövegalkotási gyakorlatok: pl.: hírügynökségi jelentések készítése a regény koráról, interjúkészítés a szereplőkkel; történetmondás egy szereplő nézőpontjából. Leírás és rajz készítése a helyszínekről, fantomkép a szereplőkről.	Az epikai művek idő- és eseményszerkezetének ismerete.
A szövegértő képesség kiterjesztése a vizuális információkra.		Lehetőség szerint a regényből készült film vagy abból részletek megtekintése.	A kompozíciós egység felismerése és értelmezése.
A szóhasználat, a kiejtés, a testbeszéd összehangolásának képessége jelenetek		A regény egy részletének dramatizálása. Páros jelenetek alkotása, amelyben előre meghatározott mondatok hangozhatnak el.	Ismeretek a dramatikus feldolgozás sajátosságairól.

előadása során.		A regény szókincsének megfigyelése páros és önálló munkában. A saját és a regény szókincsének összevetése.	Ismeretek a nyelvi állandóságról és változásról.
Az összehasonlító képesség fejlesztése szókincsvizsgálat során.		Szövegalkotási gyakorlatok: szinonimák gyűjtése, mondatok bővítése stb.	Fogalmazás írása a megismert fogalmazási műfajokból szabadon választhatóan kb. két-három oldal terjedelemben.
A szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegalkotási gyakorlatok, fogalmazás írása során.		Memoriter tanulása.	Memoriterek szöveghű, kifejező előadása megjelenítéssel (kb. 15 soros prózarészlet a műből).
A kifejezőképesség fejlesztése memoriterek megjelenítése során.			

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Nyilas Misi életrajza (elképzel)
- A kollégium házirendjének elkészítése

5. IRODALOM ÉS TÖRTÉNELEM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az összehasonlító képesség fejlesztése, kapcsolódási pontok felismerése a különböző műfajú alkotások témái között.	A háború borzalma, az egyén szerepe, élethelyzete, morális helye. A halál értelme és értelmetlensége. Egy-egy novella, regényrészlet a 20. század második feléből (pl.: Örkény István, Sánta Ferenc, Bodor Ádám egy-egy novellája).	Az irodalmi művekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása. A témák projektjellegű feldolgozása – különösen a történelemórákon tanultak felidézésével.	Ismert tartalmú szövegek biztonságos, értelmező felolvasása. Ismeretek a szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző kiejtés mód eszközeiről.
A szintetizáló képesség fejlesztése a témák projektjellegű feldolgozása során.	A holokauszt mint művészi téma (pl.: Kertész Imre: <i>Sorstalanság</i> – részlet, egy-egy film vagy filmrészlet)	A holokauszt témáját feldolgozó film vagy filmrészlet megtekintése.	Dramatizált formák, dialógusok közös és önálló olvasása, feldolgozása. Szituációk és instrukciók értelmezése, felismerése.
A szövegértő és összehasonlító képesség kiterjesztése a vizuális információkra.	Az agitációs és propagandairóda-lom céljai, jellege; az irodalom „szintjei”. A szatíra mint látásmód; szatíra az irodalomban és filmben, pl.: Bacsó Péter: <i>A Tanú, Titánia, Titánia</i> (részlet),	Az agitációs és propagandaversek, a vicc, a paródia a szatíra fogalmának, jellegzetességeinek megismerése, ábrázolásuk gondolatérték kép segítségével.	Az agitációs és propagandaversek, a vicc, a paródia a szatíra műfaji jellemzőinek ismerete.

A műelemzés képességének fejlesztése adott téma irodalmi feldolgozásainak elemzése során.	Esterházy Péter: <i>Kis Magyar Pornográfia</i> –(részletek).	<i>A Tanú</i> című film vagy abból részletek megtekintése, szállóigévé vált mondások gyűjtése. Komikus fordulatok, részletek keresése. Tanulói szótárak összeállítása sajátos szófordulatokból.	Alapismeretek a közvetett idő- és térmegjelölések azonosításának módjáról.
Együttműködő, kezdeményező képesség fejlesztése kooperatív munkával. Az empátia, a beleélő képesség, a fantázia, a kreativitás és az önismeret fejlesztése.	Az 956-os forradalom mint téma a művészetben. Írók, költők szerepvállalása (pl. Illyés Gyula: <i>Egy mondat a zsarnokságról</i>, Nádas Péter: <i>Emlékiratok könyve</i> (részlet), a forradalomról készült film vagy filmrészlet).	A közvetett idő- és térmegjelölések megfigyelése páros munkában. A tapasztalatok, vélemények megfogalmazása érvek felsorolásával. Mások véleményének meghallgatása.	
Az összehasonlító képesség fejlesztése az időrendek érzékelése során.	A kortárs irodalom.	Az elbeszélő viszonya az elbeszélte történethez, az elbeszélés hangneme, nyelvi megvalósulása, szóhasználat, ironia stb.	Az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérés érzékelése, ismerete. Ismeretek az előreutalások és késleltetések szerepéről.
	Rövid művek, műrészletek az elmúlt két évtized prózájából (pl.: Mészöly Miklós, Nádas Péter, Esterházy Péter, Parti Nagy Lajos műveiből).	Az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérés érzékelésére gyakorlatok. Előreutalások és késleltetések érzékelése és értelmezése az elbeszélésben.	A regionális kultúra egyes intézményeinek, szereplőinek, műveinek ismerete.
	Az összehasonlítás képességének fejlesztése különböző művészi törekvésekhez, esztétikai elvekhez kapcsolódó művek olvasása során.	A saját régió kultúrájának, hagyományainak megismerése; az irodalmi emlékek, az intézmények, az irodalmi élet bemutatása prezentáció formájában, csoportmunkában. Feladatok egymástól lényegesen különböző művészi törekvésekhez, esztétikai elvekhez kapcsolódó művek összehasonlítására. Provokatív, izgalmas, „divatos” témák feldolgozása egyénileg vagy csoportosan (pl. Ki olvas ma? Szép-e ma a szépirodalom? Értéktelen-e a népszerű irodalom? stb.), különféle álláspontok megfogalmazása, vita.	Alapvető esztétikai minőségek felismerése. Saját vélemény megfogalmazása és megvédése egy-egy érv és idézet említésével a témának és a beszédhelyzetnek megfelelően.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- A holokauszt mint irodalmi téma

6. TEREMTETT VILÁGOK – A MÁGIKUS, A FANTASZTIKUS A MODERN IRODALOMBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendszerezés, szelektálás, lényegkiemelés képességének fejlesztése a fantasztikus irodalom jellemzése során.	A fantasztikum az irodalomban.	A tanulók előzetes ismereteinek és tapasztalatainak felidézése, rendszerezése differenciált csoportmunkában és/vagy egyéni munkában.	A fantasztikus irodalom fő jellemzőinek ismerete.
A hatékony tanulás megszervezése egyénileg és csoportban. Az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás. Az ítéletképeség fejlesztése.	A tudományos-fantasztikus irodalom jellemző vonásai, a 19. és 20. századi változatai. A mágikus „realizmus”, a képzelet, a mese, a fantasztikum a latin-amerikai regényekben (García Marquez, Vargas Llosa stb.). A fantasy jellegzetességei, pl. Jules Verne, Tolkien, Rowling művei.	Ötletbörze segítségével a fantasztikus irodalom jellemzőinek összeállítása projektmunkában vagy kooperatív technikával.	Az érvelés néhány sajátosságának ismerete. Alapismeretek az érzelmek, gondolatok megjelenítéséről, a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáiról, az eltérő ízlésváltozatokról.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Dísztetek, jelmez készítése egy kiválasztott műhöz

7. „MODERN IDŐK”- DRÁMA ÉS TÁNC

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A nem verbális kifejezőeszközök értelmezése, különféle művészeti ágak sajátos kifejezőeszközeinek megismerése, összehasonlítása és értelmezése.	A némafilm mint önálló kifejezési forma. (Részletek némafilmekből, pl. Chaplin, Buster Keaton vagy mások filmjeiből).	A némafilm néhány jellegzetességének megfogalmazása projektmunkában, audiovizuális prezentáció készítése, előadása.	Alapismeretek a némafilm fő jellegzetességeiről.
	A tragikus szerelmi motívum a drámában, színpadon és filmen, pl.: Shakespeare: <i>Rómeó és Júlia</i> (részlet vagy az egész mű, adaptációk, feldolgozások).	Az arcjáték, a gesztusok megfigyelése, utánzása előzetes szempontok alapján. Kiscsoportos és páros jelenetalkotások, amelyekben alkalmazni kell mozgáselemeket, hanghatásokat.	A testbeszéd, az arcjáték néhány jelének ismerete. Különböző konfliktuskezelési eljárások ismerete.
	A drámai szerkezet, a monológ, a dialógus, a tragédia műfaji jellemzői.	A drámai szerkezet, a monológ, a dialógus, a tragédia műfaji jellemzőinek	Alapismeretek a drámai szerkezet, a monológ, a dialógus, a tragédia műfaji

Az összehasonlítás képességének fejlesztése különböző műfajok és művek összevetése alapján.		megismerése.	jellemzőiről.
		Az epikai és drámai történetmegjelenítés közötti hasonlóságok és eltérések megfigyelése.	Az epikai és drámai történetmegjelenítés különbségeinek ismerete.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

- Egy kiválasztott jelenet teljes feldolgozása, előadása
- Charlie Chaplin művészete

8. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A nyelvhasználati, szövegalkotási, szövegértési képesség fejlesztése.	A 8. évfolyamon tanult ismeretek rendszerezése.	A tanult ismeretek alkalmazása az év végi összefoglaló feladatokban.	Az év során megfogalmazott továbbhaladási feltételek.
Rendszerezés, összefoglalás, szelektálás.	A szövegértés és a szövegalkotás gyakorlása különböző szövegtípusokon. Év végi felmérés szövegértésből.	A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások egyéni, páros és csoportmunkában differenciáltan.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A fejlesztő szakasz második évfolyamán a diagnosztikus és összegző minősítés mellett érdemes minél gyakrabban élnünk a formatív értékeléssel. Ez az értékelési forma lehetővé teszi a tanuló számára az önkorrekciót. A folyamat közbeni irányítást tűzi ki céljául, a tanulási sikerek megerősítését szolgálja, nem ítélkezik.

Az értékelés nagy körütekintést igényel a pedagógus részéről, hisz a tanuló tanulási motivációját befolyásolja a siker és a kudarc. Elmarasztalás esetén is megfontoltan és tapintatosan kell eljárni.

Az év során tanácsos 10-15 perc alatt megoldható diagnosztizáló méréseket beiktatni, amelyek segítségével pontosabb visszajelzést kapunk tanítványaink elért szintjéről. Ez segítségünkre van abban, hogy még tudatosabban tudjuk megszervezni a tanulás folyamatát, tanítási óráinkat.

ÉLŐ IDEGEN NYELV

ANGOL, NÉMET

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

ÁLTALÁNOS CÉLOK ÉS FELADATOK

Az élő idegen nyelv műveltségi terület céljai és tartalma összhangban vannak az alaptanterv többi műveltségi területének céljaival és tartalmával, valamint az Európa Tanács ajánlásaival:

„Európa népei sok, egymástól különböző nemzetből, közösségből, kultúrából és nyelvi csoportból egy egységes uniót alakítanak ki. Ez az unió a gondolatok és hagyományok egyenlő alapon történő cseréjére épül, és azon alapul, hogy a különböző történelmi múlttal, ám közös jövővel rendelkező népek kölcsönösen elfogadják egymást. Ezért még soha nem volt ennyire fontos az, hogy polgárai rendelkezzenek azokkal a képességekkel, melyek szomszédaik megértéséhez és az azokkal való kommunikációhoz szükségesek. Tehát el kell sajátítanunk az egymással való eredményes kommunikációhoz és egymás megértéséhez szükséges készségeket. Más nyelvek ismerete arra ösztönzi az embert, hogy nyitottabb legyen mások, illetve mások kultúrája és szemlélete felé.

A gazdasági, társadalmi és környezeti megújulás 2000. márciusában elindított lisszaboni stratégiájának keretében az Unió az évtized végére a világ legversenyképesebb tudásalapú gazdasága kíván lenni. Ennek eléréséhez kulcsfontosságú egy tudásalapú társadalom építése. A nyelvtanulás ehhez a célhoz azáltal járul hozzá, hogy fejleszti a kognitív készségeket és megerősíti a nyelvtanuló anyanyelvi készségeit, ezen belül az írás- és olvasási készséget. Az állampolgárok nyelvi készségeinek fejlődése sok más, európai szintű politika számára is hasznos lehet. Röviden szólva, *más nyelvek megértésének és kommunikációjában való használatának a képessége minden európai polgár számára alapvető készség.*

Az Európai Parlament 2001. december 13-i határozata a nyelvtanulást és nyelvi sokszínűséget támogató intézkedésekre szólított fel. 2002. február 14-én az Oktatási Miniszterek Tanácsa felkérte a tagállamokat arra, hogy tegyenek konkrét lépéseket a nyelvi sokszínűség és a nyelvtanulás elősegítése érdekében, és kérte az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki javaslatokat ezeken a területeken. Az akcióterv elkészítése során az Európai Bizottság széleskörű nyilvános konzultációt folytatott, majd ezt a civil társadalom képviselőinek konferenciája zárta, melyre 2003. április 10-én került sor Brüsszelben. A konferencián a válaszadók elfogadták a Bizottság jelenlegi helyzetről szóló elemzésének legfontosabb üzenetét és jövőre vonatkozó javaslatait. Egyetértés volt például abban, hogy kívánatos lenne az élethosszig tartó tanulás jegyében, a kisgyermekkorától kezdve minden európai polgár számára lehetővé tenni, hogy élvezhesse a soknyelvűség előnyeit. Széles körű támogatást nyert az, hogy emelni kell a nyelvtanítás színvonalát, mivel *a nyelvi kompetencia azok közé az alapvető készségek közé tartozik, melyekre mindenkinek szüksége van a képzésben, a foglalkoztatásban, a kultúrák találkozása során és az önmegvalósításhoz.* Azok, akik gyermekkorban kezdik a nyelvtanulást, jobban tudatában lesznek saját kulturális értékeiknek, saját kultúrájuk hatásainak, nagyobb megbecsülést mutatnak más kultúrák iránt, nyitottabbak és érdeklődőbbek lesznek mások iránt.

A tagállamok egyetértenek abban, hogy *a hangsúly a hatékony kommunikáció képességére, azaz az aktív készségekre, és ne a passzív tudásra helyeződjön.* A cél nem az anyanyelvi szint elérése, hanem a megfelelő szintű olvasási, szövegértési, írás- és beszédképesség elsajátítása. Az Európai Bizottság úgy gondolja, hogy az európai szintű akcióknak a következő kulcsterületekre kell irányulniuk: a nyelvek befogadó jellegű szemléletének támogatása, nyelvbarát közösségek kialakítása, a nyelvtanulási kínálat és a nyelvtanulási lehetőségek igénybevétele a javítása.”

Az ötödik évfolyam megkezdésekor már minden diák (legalább) egy éve tanulja az idegen nyelvet. Megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek az órai tevékenységek és az azzal kapcsolatos kifejezések, motiváltak és bíznak magukban.

A négy tanév céljai között első helyen áll a motiváció fenntartása, a gyerekek sikerélményhez juttatása pl. életszerű szituációkkal, érdekes – eleinte könnyített, néhány mondatos, majd eredeti – olvasmányokkal, ritmikus mondókákkal (ún. *chant*okkal), az életkori sajátosságaiknak megfelelő dalokkal. Elengedhetetlen a hallás utáni értés fejlesztéséhez, hogy megfelelő mennyiségű autentikus hanganyag álljon rendelkezésre. Igyekezünk minél több reáliát felhasználni a tananyagban (pl. zeneszámok, újságok, jegyek, csomagolások stb.)!

Fontos szerephez jut a humor, mind a szövegekben, mind az illusztrációkban, mivel a tapasztalat azt mutatja, hogy a tanulók sokkal szívesebben, ezért könnyebben is tanulnak humorral átszótt tananyagot.

Továbbra is a receptív készségek (hallott és olvasott szöveg értése) fejlesztése áll a középpontban, de az évek előrehaladtával egyre nagyobb hangsúlyt kap a beszédképesség. Lényeges nevelési cél a diákok olvasási igényének kialakítása és fejlesztése érdekes, könnyített vagy eredeti, illusztrált szövegek olvastatásával. A 7. évfolyamtól kezdődően fordítsunk több időt az írásképesség fejlesztésére is, hiszen a tanulók nagy részének még az anyanyelvén is gondot okoz egy rövid, összefüggő szöveg megalkotása.

A 10–14 éves korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik memóriájára, mint a célnyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képes szabályszerűségeket észrevenni a nyelvben. A szabályok ismerete ugyanakkor csak kis mértékben segíti nyelvi fejlődésüket. A nyelvhasználatban a folyékonyság (*fluency*) az erősségük a nyelvhelyességgel szemben, de emellett szükség van a legfontosabb struktúrák automatizálására is.

A négy év során a diákoknak el kell jutniuk a célnyelv olyan szintű használatához, ami lehetővé teszi számukra az osztályterem falain kívüli idegen nyelvi hatások (filmek, zene, tévéműsorok, újságok) hasznosítását és az irányított önálló haladást.

A nyolcadik osztály végére nyelvtudásuk eléri azt a mérhető szintet, amellyel képesek ismert témakörökben idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakciókban sikerrel részt venni, amely cél megegyezik az A1-es szint elérésével (részletesen ld. később).

KIEMELT FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS KULCSKOMPETENCIÁK

A fejlesztési feladatok szerkezete

A fejlesztési feladatok minden nyelvelsajátítási szinten a következő egységekből állnak:

- beszédértés (*listening*)
- beszédképesség (*speaking*)
- olvasásértés (*reading*)
- írás (*writing*)

Fejlesztési feladatok

Az élő idegen nyelv tanításának és tanulásának alapvető célja a használható nyelvtudás megszerzése (= *kommunikatív nyelvi kompetenciák kialakítása*). Ez az adott szituációnak megfelelő nyelvhasználati képességet jelenti, amelyek mérése és értékelése a négy nyelvi alapképességen (hallás, beszéd, olvasás és írás) keresztül történhet.

A kommunikatív nyelvi kompetencia fejlesztése a következőket jelenti:

1. A kötelező oktatás végére a tanulók képesek lesznek egy vagy két idegen nyelvet személyes, oktatási, közéleti és szakmai kontextusban megfelelően használni.
2. A nyelvtanulás során a tanulóknak kialakul a nyelvtanulás, a tanult nyelv, az azt beszélő emberek és kultúrájuk, valamint általában más nyelvek és

kultúrák megismerése iránti kedvező attitűd és motiváció.

3. Nyelvtudásukat egész életükben képesek lesznek önállóan fenntartani, fejleszteni, emellett újabb idegen nyelveket hatékonyan és sikeresen elsajátítani.

Az alaptanterv a közoktatás kétéves szakaszaira (6., 8., 10. és 12. évfolyamok végére) minden diák számára a minimális szintet határozza meg, amelyet a négy alapkészség területén kell teljesíteni. Ezek a szintek összhangban vannak az európai hatfokú skálán meghatározott szintekkel.

Az alaptantervi követelmények az általános iskola végére minden diák számára legalább egy élő idegen nyelvből az A1-es szint elérését tűzik ki célul.

Ezen belül a nyelvtanulás az első öt évfolyamon elsősorban játékos ismerkedést jelent az idegen nyelvvel, de az a cél, hogy a tanulók a 6. osztály végére érjék el az A1-szintet, amely az európai minimumszint fele (részletesebben ld. a 6. évfolyam továbbhaladási feltételeinél).

Az európai minimumszint: A1

Ezen a szinten a diák megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni, és be tud mutatni másokat, meg tud válaszolni és fel tud tenni személyes jellegű kérdéseket (pl.: hogy hol lakik) ismerős emberekre és dolgokra vonatkozóan. Képes egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan, világosan beszél és segítőkész.

Beszédértés

- Megérti az ismerős szavakat, fordulatokat, amelyek személyére, családjára, közvetlen környezetére vonatkoznak.

Beszédképesség

Képes egyszerű beszélgetésben részt venni, amennyiben a partner lassan, jól artikulálva beszél.

Képes feltenni és megválaszolni egyszerű kérdéseket ismerős témára és helyzetre vonatkozóan.

Lakóhelyét, ismerőseit képes egyszerű fordulatokkal leírni.

Olvasásértés

- Megérti az ismerős szavakat, egyszerű mondatokat feliratokon, reklámokban, katalógusokban.

Írás

- Képes egyszerű nyomtatványt kitölteni, rövid üdvözlőt megírni.

Minimum, ill. optimum szókészlet az A1 eléréséhez, teljesítéséhez az 5 – 8. évfolyamon évente minimálisan 300 szó, optimálisan 400 szó. (Részletezve ld. az egyes témaköröknél.)

A 9–12. évfolyamra többféle követelményt fogalmaznak meg aszerint, hogy a nyelvtanuló az adott nyelvből milyen szintre szeretne eljutni a kötelező iskolázás végére, nyelvtanulása mennyire intenzív, illetve milyen szintű érettségi vizsgát kíván tenni. Ha a 12. évfolyam végére a diák a B1-es szintet kívánja elérni, a 10. évfolyam végére az A2-es szintet kell elérnie [(a) tanterv]. Ha a 12. évfolyam végére a cél a B2-es szint, a 10. évfolyam végére a B1-es szint teljesítése a kívánatos [(b) tanterv], ami a 8. évfolyam végére az A2-es szint elérését jelenti. Azokban az iskolákban, ahol az Európai Bizottság ajánlásai megvalósulnak („... ha a pedagógus megfelelő képzettséggel rendelkezik ahhoz, hogy kicsi gyerekeknek nyelvet tanítson, ha az osztálylétszám elég alacsony ahhoz, hogy a nyelvtanulás eredményes lehessen, ha megfelelő tananyag áll rendelkezésre, és ha a tanterv elegendő óraszámot biztosít a nyelvtanuláshoz...”), ez reális célkitűzés lehet.

Az európai alapszint: A2

Ezen a szinten a diák megért olyan mondatokat és gyakrabban használt kifejezéseket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak (pl. nagyon alapvető személyes és családdal kapcsolatos információk, vásárlás, helyismeret, állás). Az egyszerű és begyakorolt nyelvi helyzetekben tud kommunikálni úgy, hogy egyszerű és direkt módon információt cserél családi vagy mindennapi dolgokról. Tud egyszerű nyelvi eszközöket használva beszélni saját háttéréről, szűkebb környezetéről és a közvetlen szükségleteivel kapcsolatos dolgokról.

Beszédértés

- Megérti a leggyakoribb fordulatokat és szókincset, ha számára ismert, közvetlen dologról van szó.
- Megérti a rövid, világos és egyszerű üzenetek, bejelentések, egyéb gyakori szövegek lényegét.

Beszédképesség

- Részt vesz egyszerű, begyakorolt, hétköznapi témáról szóló beszélgetésben, amely közvetlen információcserét igényel ismert tevékenységgel kapcsolatban.
- Megérteti magát a társasági beszélgetésben.
- Röviden le tudja írni például a családját, lakóhelyét, tanulmányait.

Olvasásértés

- Megérti rövid, egyszerű szövegek, köztük történetek lényegét. A kért információt ki tudja keresni.

Írás

- Rövid feljegyzéseket, üzeneteket, magánlevelet tud írni.

Képességfejlesztés az A2-es szinthez

Beszédkésztség

- Képes egyszerű kifejezésekkel személyek, életkörülmények, napi tevékenységek leírására, tetszés, nem tetszés kifejezésére; mondatokat alapfokon fűz össze.
- Kommunikálni tud munkával és szabadidővel kapcsolatos rutinhelyzetekben, amelyekben egyszerű és direkt információcsere szükséges.
- Rövid párbeszédet tud folytatni.

Beszédértési készség

- Megérti a világos és lassú tempójú beszélgetés témáját.

Íráskészség

- Egyszerű formában, alapvető kötőszavakat használva, mindennapi életével kapcsolatos információt tartalmazó szöveget tud alkotni.
- Rövid, egyszerű levélformulákat tud írni ügyei elintézésére, valamint köszönő és bocsánatkérő baráti leveleket meg tud fogalmazni.

Olvasásértési készség

- Megérti a hétköznapi témájú, gyakran előforduló szavakat tartalmazó szövegtípusokat.

Szókincs

- Alapvető szókincse segítségével megbirkózik a mindennapi, kiszámítható helyzetekkel. A szavakat még keresi, és mondanivalóját szókincse szerint igazítja.

Nyelvtan

- Az egyszerű szerkezeteket helyesen használja, de még gyakoriak az alapvető hibák. Mondanivalója világos és érthető.

Kultúra

- A célnyelvi kultúrát a sajátjához tudja viszonyítani.
- Kulturálisan érzékeny, és különböző stratégiák segítségével kapcsolatot tud fenntartani más kultúrákból származó emberekkel.

Tanulási készségek

- Tudatosulnak benne a különböző tanulási technikák és stratégiák.

KULCSKOMPETENCIÁK MEGJELENÉSE

A Nemzeti Alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek, amelyek összekötik a műveltségterületek bevezetőit és fejlesztési feladatait.

Az idegen nyelvi kommunikáció az anyanyelvi kommunikáció elemeivel jellemezhető: fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), a társadalmi és kulturális tevékenységek megfelelő keretein belül – oktatás és képzés, munka, családi élet és szabadidős tevékenységek –, az egyén szükségleteinek megfelelően. Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése (vö. *szociális és állampolgári kompetencia*). Az ehhez szükséges képességek felölelik a szóbeli üzenetek megértését, beszélgetések kezdeményezését, folytatását és lezárását), valamint a szövegolvasást, -értést és -alkotást az egyéni igényeknek megfelelően. Továbbá az egyénnek képesnek kell lennie a segédeszközök megfelelő használatára (vö. *digitális kompetencia*) és az egész életen át tartó tanulás részeként a nyelv nem formális keretekben történő elsajátítására is (vö. *hatékony, önálló tanulás kompetenciája*).

Ha a tanulói tevékenységekből indulunk ki, fontos szerephez jut az *esztétikai-művészeti tudatosság és* (főként) *kifejezőkészség-kompetencia*, pl. projektmunka, daltanulás, szerepjátás során.

Fontos feladat a harmonikus kapcsolat elősegítése a természeti és a társadalmi környezettel (vö. *alapvető kompetenciák a természettudományok és azok alkalmazása terén*).

A sikeres nyelvtanításban és -tanulásban tehát minden kulcskompetenciának meg kell jelennie, ahogyan a különböző élethelyzetekben is szükségünk van a különböző kompetenciákra.

A NAT szerint a kiemelt fejlesztési célok, a kulcskompetenciák hatékony fejlesztésének egyik feltétele a fejlesztési célokkal adekvát tanítási folyamat, tevékenység. A Nemzeti Alaptanterv azt a felfogást képviseli, hogy a tanítás nem más, mint a tanulók tanulásának szervezése: tervezése, irányítása, szabályozása és értékelése. Az a pedagógus, aki jól ismeri tanítványai motivációit, képességeit, érdeklődéseit és tanulási szokásait, eredményesen tudja megoldani a tanulásszervezéssel kapcsolatos feladatait. A tanulásszervezés optimális megoldásához persze nem elég a képzett pedagógus, szükség van a pedagógiai infrastruktúra széles választékára: könyvekre, nyomtatott tananyagokra, kísérleti felszerelésekre, informatikai programokra, programcsomagokra és más eszközökre.

Az idegen nyelv tanításakor a tanári és tanulói tevékenységformák között első helyen a kommunikatív feladatok állnak. Szakítani kell az évtizedeken keresztül szinte egyeduralkodó ún. nyelvtani – fordító módszerrel (*Grammar – Translation Method*). Idegen nyelvet azért tanulunk, hogy használjuk. Ha a kommunikáció folyamatos és sikeres, a nyelvtani hibák kevésbé lényegesek. Mind a négy alapkészség – beszédértés (*listening*), beszédalkotás (*speaking*), olvasásértés (*reading*), írás (*writing*) – fejlesztésében a kommunikatív tevékenységekre kell a hangsúlyt fektetni. A nyelvtani szabályok súlykolása helyett életszerű feladatokra koncentráljunk! Sokkal motiválóbbak azok a helyzetek, amelyekkel az életben is találkozhatnak a tanulók.

Közismert tény, hogy egy átlagos tanórán egy tanuló átlagosan 20 másodpercet beszél. Minden órán, de különösen egy nyelvvórán ez döbbenetesen kevés. Ha csak 5 perc pármunkát alkalmazunk, ez az idő már a 15-szörösére nőhet. A frontális osztálymunka helyett – különösen nagy létszámú osztályok esetében – sokkal célravezetőbb páros és csoportos tevékenységeket, illetve projektmunkát alkalmazni.

ANGOL NYELV

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 – Heti óraszám: 2,5

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Én és a családom, háziállataink	12
2. Személyi adatok (életkor, születésnap, lakcím, foglalkozás)	10
3. Ünnepek (családi ünnepek, néhány fontos magyar és brit állami ünnep)	8
4. Emberek külső és belső jellemzése; állatok, tárgyak külsejének leírása	10
5. Lakóhelyünk bemutatása (otthonunk helyiségei, fontosabb tárgyai; falu / kisváros / nagyváros és környéke)	12
6. Napirend; iskolai és otthoni tevékenységek, órarend, szabad-idő	12
7. Öltözködés, ruhadarabok	10

1. ÉN ÉS A CSALÁDOM, HÁZIÁLLATAINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a szituációnak megfelelően köszönni és elköszönni, bemutatkozni és bemutatni szűkebb családját, közelebbi rokonait. Családfa alapján ismerje fel az alapvető rokonsági fokokat. Tudjon érdeklődni más családjáról (pl.: hány testvére van). Tudjon beszélni saját állatairól és megnevezni egyéb, kedvtelésből tartott állatokat is.	Kb. 45 szó, ill. kifejezés (elsősorban rokonsági fokokat kifejező főnevek, háziállatok; üdvözléssel, bemutatkozással, bemutatással kapcsolatos kifejezések, köszönések; személyes, birtokos és mutató névmások).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: önismeret, természetismeret, országismeret, illemtan.	Tudjon köszönni, bemutatkozni és elköszönni. Ismerje a szűkebb családtagokat megnevező szavakat. Tudja megmondani, milyen állata van és ismerje néhány más háziállat nevét is.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- hallás után lejegyezni egy család tagjait, a család „házi-kedvenceit”	- tipikus angol és magyar családról szóló szövegek - gyakoribb angol nevek - képek és szövegek párosítása: kinek milyen állata van	- saját család bemutatása fénykép alapján - saját háziállat bemutatása - szituációs játékok (pl. ismerkedés) - betűzés kérése, betűzés	- <i>scrapbook</i> : családfa készítése, milyen háziállata van, ill. nincs háziállata

2. SZEMÉLYI ADATOK (ÉLETKOR, LAKCÍM, SZÜLETÉSNAP, FOGLALKOZÁS)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megmondani és az iránt érdeklődni, ki hány éves és mikor van a születésnapja, mi a címe, a telefonszáma és a foglalkozása. Tudja ezeket az adatokat kérdőívbe beírni, borítékot helyesen megcímezni, rövid e-mailt, üzenetet, születésnapi meghívót (minta alapján) írni. Ismerje a leggyakoribb foglalkozásokat és	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (tő- és sorszámnevek 100-ig; napok, hónapok, évszakok; foglalkozások; országok, nemzetiségek, néhány külső és belső tulajdonságra utaló melléknév)	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, matematika.	Tudja megmondani, hány éves és mikor van a születésnapja. Ismerje a számokat, hónapokat, napokat. Legyen képes minta alapján rövid üzenetet, jókívánságot írni. Tudja megnevezni szülei foglalkozását.

munkahelyeket. Használja a birtokos névmásokat, szerkezeteket.			

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- fontosabb adatok (életkor, születésnap, telefonszám, lakcím és foglalkozás) hallás utáni lejegyzése	- születésnap meghívó - születésnap Nagy-Britanniában, születésnap buli, képeslapok	- szituációs játékok - érdeklődés a családtagok, barátok, híres emberek adatai iránt, saját adatok összefüggő ismertetése - telefonbeszélgetés: információkérés és -adás	- rövid üzenet, e-mail - boríték megcímezése - születésnap meghívó - egyszerű kérdőív kitöltése (személyi adatok)

3. ÜNNEPEK – CSALÁDI ÜNNEPEK, NÉHÁNY FONTOSABB BRIT ÉS MAGYAR ÁLLAMI ÜNNEP

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni a fontosabb ünnepeket (születésnap, névnap, karácsony, húsvét, pünkösd, szilveszter, újév). Ismerjen néhány angolszász nyelvterületre jellemző ünnepet (pl.: <i>Guy Fawkes Day</i> , <i>Halloween</i> , <i>Valentine's Day</i>). Használja az évszámokat és a dátumokat.	Kb. 30 szó, ill. kifejezés (ünnepek, családi események neve és az azzal kapcsolatos kifejezések és cselekedetek, néhány étel és ital).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: történelem, földrajz, hon- és népismeret.	Ismer néhány (családi és nemzeti) ünnepet. Tudja megmondani az aznapi dátumot.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- események dátumának lejegyzése	- ünnepek Nagy-Britanniában és Amerikában, az ezekhez kapcsolódó szokások	- ünnepeink a családban és az iskolában - szokások nálunk és más országokban	- karácsonyi, húsvéti, Bálint-napi képeslap írása - rövid gratuláció írása

4. EMBEREK KÜLSŐ ÉS BELSŐ JELLEMZÉSE, ÁLLATOK ÉS TÁRGYAK KÜLSEJÉNEK LEÍRÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes személyek, állatok, tárgyak külsejét leírni, megnevezni néhány fontosabb belső tulajdonságot. Mások leírása alapján az adott személyt, állatot, tárgyat több közül kiválasztani. Tudjon tetszést / nemtetszést nyilvánítani és ezt röviden (egy mondatban) megindokolni, valamint mások véleményét megkérdezni. Tudja fokozni a mellékneveket, ezáltal összehasonlítást tenni. Képes rövid jellemzést írni saját magáról, egyéb személyekről, állatokról és tárgyairól. Használja a személyes névmások tárgyas alakját és a melléknevek fokozott alakjait.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (testrészek, külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevek, a minket körülvevő leggyakoribb tárgyak, anyagok neve; érzelmeket / tetszést / nemtetszést kifejező igék, kedvelt és nem kedvelt tevékenységek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i>, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, biológia, művészetek, médiaismeret.	Ismer néhány külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevet. Tud tetszést / nemtetszést nyilvánítani. Ismerje a személyes névmásokat és néhány szokásos cselekvésre utaló igét.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- állat, személy v. képzeletbeli alak (szörny, marslakó) rajzolása hallás után - egy bizonyos személy, állat, tárgy több közül kiválasztása leírás alapján	- képek és leírások párosítása - egy ismert személy - egy érdekes állat	- saját maga és általa ismert személyek jellemzése - interjú készítése / adása (mit kedvel, mi a véleménye) - barkohba	- rövid jellemzés, leírás fogalmazása - kérdőív kitöltése (kedvelt és nem kedvelt dolgok)

5. LAKÓHELYÜNK BEMUTATÁSA (OTTHONUNK HELYISÉGEI, FONTOSABB TÁRGYAI; FALU / KISVÁROS / NAGYVÁROS ÉS KÖRNYÉKE)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 5-6 összefüggő mondatban bemutatni saját otthonát, további 5-6 összefüggő mondatban lakóhelyét. Tudjon érdeklődni más lakásáról, lakóhelyéről. Tudjon néhány mondatot mondani Magyarországról és Nagy-Britanniáról. Tudja megnevezni a lakás berendezési tárgyait, a falu / kisváros / nagyváros jellemző helyeit, épületeit, természeti környezetére vonatkozó kifejezéseket.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (berendezési tárgyak, lakás helyiségei, épületek, természeti formák, melléknevek, elöljárószavak, képességhez kötött cselekvések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, médiaismeret.	Tud néhány mondatot mondani a lakóhelyéről. Ismeri a legfontosabb berendezési tárgyakat. Legyen képes pár mondatot mondani arról, hogy mit tud és mit nem tud csinálni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- helymeghatározás alapján beazonosítani v. térképre berajzolni tárgyakat, épületeket - lejegyezni egy ház helyiségeit, egy településen található látnivalókat	- egy tipikus magyar, ill. brit falu / kisváros / nagyváros - egy tipikus angol otthon - apróhirdetések - prospektusok	- szituációs játékok - <i>information gap</i> - képleírás - saját lakás, lakóhely bemutatása, érdeklődés máséról	- rövid ismertető és programjavaslat a saját lakóhelyről - <i>scrapbook</i>: az én otthonom / az én lakóhelyem (falum / városom)

6. NAPIREND; ISKOLAI ÉS OTTHONI TEVÉKENYSÉGEK, ÓRAREND, SZABADIDŐ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes elmondani, hogyan tölti egy átlagos napját, illetve hétvégéjét. Milyen tantárgyakat tanul, melyiket szereti, ill. nem szereti. Mivel tölti szabadidejét, milyen sportokat kedvel, mi a hobbija. Tudjon a fentiekről érdeklődni. Legyen képes megmondani,	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (mindennapi cselekvések, hobbik, sportok, tantárgyak, idővel kapcsolatos kifejezések, elöljárószók)	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi	Tudj néhány mondatot mondani a leggyakoribb napi tevékenységeiről. Ismeri a fontosabb tantárgyakat. Tud megnevezni néhány sportágat és szabadidős tevékenységet. Meg tudja kérdezni és mondani, mennyi az idő.

mennyi az idő, ill. mit mikor szokott csinálni. Használja az egyszerű jelen időt és az idővel kapcsolatos elöljárószókat.		területekkel: testi és lelki egészség, tanulás, kultúra, médiaismeret, földrajz.	

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- időpontokat feljegyezni (pl. menetrend, mozifilm kezdési időpontja) - egy személy napirendje - tanórákat, sportokat, egyéb tevékenységeket felismerni zajok vagy szövegek alapján	- egy ismert személy napirendje - érdekes hobbik, különleges sportok - brit gyermekek órarendje, tipikus napja - időzónák	- interjúkészítés, -adás (napirend, kedvelt / nem kedvelt tantárgyak és tevékenységek) - egy nap (hétköznap, hétvége) elmesélése	- rövid levél / e-mail írása a mindennapi tevékenységekről - kérdőív kitöltése - <i>scrapbook</i>: az én órarendem

7. ÖLTÖZKÖDÉS, FONTOSABB RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a leggyakoribb ruhadarabok nevét, legyen képes leírni saját és mások ruházatát. Tudja a fontosabb anyagneveket, mintákat, ezeket leíró mellékneveket. Használja az öltözködéssel kapcsolatos igéket, a folyamatos jelen időt.	Kb. 35 szó, ill. kifejezés (ruhadarabok, öltözködési kellékek, anyagok, minták, melléknevek, öltözködéssel kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: történelem, divattörténet, képzőművészetek, médiaismeret	Meg tud nevezni néhány fontosabb ruhadarabot és az azokkal kapcsolatos mellékneveket.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- egy személyt több közül kiválasztani a ruházata alapján	- divat - öltözékek régen és most - katalógus	- képleírás - kedvenc ruhadarabjaim - egy személy ruházatát leírni	- ruházati katalógus megrendelőlapjának kitöltése - rövid leírás egy személy ruházatáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz, kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat elolvas;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti.

Íráskésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, rövid mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás	<i>Excuse me.</i>	<i>Yes?</i>
Üdvözlési formák	<i>Good morning / afternoon / evening / night. Hello / Hi. How are you? Goodbye / Bye / See you.</i>	<i>Good morning / afternoon / evening / night. Hello / Hi. I'm fine / very well, thanks / thank you. Goodbye / Bye / See you.</i>
Köszönet	<i>Thanks. Thank you (very much).</i>	<i>That's all right. You're welcome.</i>
Bemutakozás, bemutatás	<i>I'm... My name is... This is...</i>	<i>Hello. Hi.</i>
Érdeklődés hogylét iránt	<i>How are you (today)? What's the matter?</i>	<i>Fine / OK / Much better, thanks. I'm afraid I'm not very well.</i>
Bocsánatkérés	<i>I'm sorry.</i>	<i>That's alright. Never mind.</i>
Jókívánságok	<i>Merry Christmas! Happy Birthday / New Year! Have a nice holiday!</i>	<i>Merry Christmas! Happy Birthday / New Year! Thank you.</i>

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés	<i>What do you think (of...)? Do you like...?</i>	<i>I think it is... I like it / I don't like it.</i>
Érzelmek és lelkiállapot kifejezése	<i>I'm (so) happy / sad.</i>	<i>Great! Oh dear. Oh no!</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	<i>What / Who is it?</i> <i>What's ... in English?</i> <i>What does ... mean?</i> <i>What is ... like?</i>	<i>It's ... / That's...</i> <i>It means...</i> <i>It's...</i>
Tudás, nemtudás	<i>Where does he live?</i>	<i>I don't know. Now I know.</i>

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	<i>Can I have..., please?</i> <i>Give me..., please.</i>	<i>Yes, of course.</i> <i>Here you are.</i> <i>Sorry, I need it.</i>
Javaslat	<i>Let's go to the...</i>	<i>Good idea.</i>

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása - visszakérdezés, ismétléskérés - betűzés kérése, betűzés - nemértés	<i>Sorry? Pardon?</i> <i>Repeat it, please.</i> <i>Can you spell it, please?</i> <i>Sorry, I don't understand.</i> <i>What does it mean?</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései
Cselekvés, történés, létezés kifejezése - jelenidejűség	<i>Present Simple</i> <i>Present Continuous</i>	<i>I get up at...</i> <i>Now I'm sitting.</i>
Birtoklás kifejezése	<i>Possessive adj.</i> <i>Have / has got</i> <i>Genitive 's</i>	<i>My, your, his, her...</i> <i>Tom's sister</i>
Térbeli viszonyok - irányok, helymeghatározás	<i>Prepositions</i> <i>Prepositional phrases</i> <i>Adverbs</i>	<i>In, on, under...</i> <i>On the left / right...</i> <i>Here, there...</i>
Időbeli viszonyok	<i>When?</i> <i>What time?</i>	<i>Now, on Monday...</i> <i>At 6 o'clock...</i>

	<i>What's the time?</i>	<i>It's half past ten.</i>
Mennyiségi viszonyok	<i>Irregular plurals</i> <i>Cardinal numbers 1-100</i> <i>Ordinal numbers</i>	<i>Children, men...</i> <i>One, two...</i> <i>First, second...</i>
Minőségi viszonyok	<i>Comparative</i> <i>Superlative</i>	<i>Younger, better...</i> <i>The highest, the best...</i>
Modalitás	<i>Ability: can</i>	<i>I can swim...</i>
Logikai viszonyok	<i>Linking words</i>	<i>And / or / but</i>
Szövegösszetartó eszközök	<i>Articles</i> <i>Some, any + plural noun</i> <i>Nominative personal pronouns I, you, he...</i> <i>Accusative pers. pr.</i> <i>Demonstrative pronouns</i>	<i>A / an / the</i> <i>There are some pens.</i> <i>There aren't any pens.</i> <i>Me, him, us...</i> <i>This, that, these...</i>

NÉMET NYELV

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 – Heti óraszám: 2,5

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására,
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Én és a családom, háziállataink	12
2. Személyi adatok (életkor, születésnap, lakcím, foglalkozás)	10
3. Ünnepek (családi ünnepek, néhány fontos magyar és német állami ünnep)	8
4. Emberek külső és belső jellemzése; állatok, tárgyak külsejének leírása	10
5. Lakóhelyünk bemutatása (otthonunk helyiségei, fontosabb tárgyai; falu / kisváros / nagyváros és környéke)	12
6. Napirend; iskolai és otthoni tevékenységek, órarend, szabad-Idő	12
7. Öltözködés, ruhadarabok	10

1. ÉN ÉS A CSALÁDOM, HÁZIÁLLATAINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a szituációnak megfelelően köszönni és elköszönni, bemutatkozni és bemutatni szűkebb családját, közelebbi rokonait. Családfa alapján ismerje fel az alapvető rokonsági fokokat. Tudjon érdeklődni más családjáról (pl.: hány testvére van). Tudjon beszélni saját állatairól és megnevezni egyéb, kedvtelésből tartott állatokat is.	Kb. 45 szó, ill. kifejezés (elsősorban rokonsági fokokat kifejező főnevek, háziállatok; üdvözléssel, bemutatkozással, bemutatással kapcsolatos kifejezések, köszönések; személyes, birtokos és mutató névmások).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe</i> , <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: önismeret, természetismeret, országismeret, illetan.	Tud köszönni, bemutatkozni és elköszönni. Ismerje a szűkebb családtagokat megnevező szavakat. Tudja megmondani, milyen állata van és ismeri néhány más háziállat nevét is.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- hallás után lejegyezni egy család tagjait, a család „házi-kedvenceit”	- tipikus német és magyar családról szóló szövegek - gyakoribb angol nevek - képek és szövegek párosítása: kinek milyen állata van	- saját család bemutatása fénykép alapján - saját háziállat bemutatása - szituációs játékok (pl. ismerkedés) - betűzés kérése, betűzés	- <i>Tagebuch</i> : családfa készítése, milyen háziállata van, ill. nincs háziállata

2. SZEMÉLYI ADATOK (ÉLETKOR, LAKCÍM, SZÜLETÉSNAP, FOGLALKOZÁS)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megmondani és az iránt érdeklődni, ki hány éves és mikor van a születésnapja, mi a címe, a telefonszáma és a foglalkozása. Tudja ezeket az adatokat kérdőívbe beírni, borítékot helyesen megcímezni, rövid e-	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (tő- és sorszámnevek 100-ig; napok, hónapok, évszakok; foglalkozások; országok, nemzetiségek, néhány külső és belső tulajdonságra utaló melléknév).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe</i> , <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka.	Tudja megmondani, hány éves és mikor van a születésnapja. Ismerje a számokat, hónapokat, napokat. Legyen képes minta alapján rövid üzenetet, jókívánságot írni. Tudja megnevezni szülei foglalkozását.

mailt, üzenetet, születésnap meghívót (minta alapján) írni. Ismerje a leggyakoribb foglalkozásokat és munkahelyeket. Használja a birtokos névmásokat, szerkezeteket.		Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, matematika.	

Tevékenységszabványok

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- fontosabb adatok (életkor, születésnap, telefonszám, lakcím és foglalkozás) hallás utáni lejegyzése	- születésnap meghívó - születésnap Németországban, születésnap buli, képeslapok	- szituációs játékok - érdeklődés a családtagok, barátok, híres emberek adatai iránt, saját adatok összefüggő ismertetése - telefonbeszélgetés: információkérés és -adás	- rövid üzenet, e-mail - boríték megcímezése - születésnap meghívó - egyszerű kérdőív kitöltése (személyi adatok)

3. ÜNNEPEK – CSALÁDI ÜNNEPEK, NÉHÁNY FONTOSABB BRIT ÉS MAGYAR ÁLLAMI ÜNNEP

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni a fontosabb ünnepeket (születésnap, névnap, karácsony, húsvét, pünkösd, szilveszter, újév). Ismerjen néhány német nyelvterületre jellemző ünnepet (pl. Martinstag, Valentinstag, Oktoberfest usw.). Használja az évszámokat és a dátumokat.	Kb. 30 szó, ill. kifejezés (ünnepek, családi események neve és az azzal kapcsolatos kifejezések és cselekedetek, néhány étel és ital).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: történelem, földrajz, hon- és népismeret.	Ismer néhány (családi és nemzeti) ünnepet. Tudja megmondani az aznapi dátumot.

Tevékenységsformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- események dátumának lejegyzése	- ünnepek német nyelvterületen, az ezekhez kapcsolódó szokások	- ünnepeink a családban és az iskolában - szokások nálunk és más országokban	- karácsonyi, húsvéti, Bálint-napi képeslap írása - rövid gratuláció írása

4. EMBEREK KÜLSŐ ÉS BELSŐ JELLEMZÉSE, ÁLLATOK ÉS TÁRGYAK KÜLSEJÉNEK LEÍRÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységsformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes személyek, állatok, tárgyak külsejét leírni, megnevezni néhány fontosabb belső tulajdonságot. Mások leírása alapján az adott személyt, állatot, tárgyat több közül kiválasztani. Tudjon tetszést/nemtetszést nyilvánítani és ezt röviden (egy mondatban) megindokolni, valamint mások véleményét megkérdezni. Tudja fokozni a mellékneveket, ezáltal összehasonlítást tenni. Legyen képes rövid jellemzést írni saját magáról, egyéb személyekről, állatokról és tárgyokról. Használja a személyes névmások tárgyas alakját és a melléknevek fokozott alakjait.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (testrészek, külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevek, a minket körülvevő leggyakoribb tárgyak, anyagok neve; érzelmeket/ tetszést/ nemtetszést kifejező igék, kedvelt és nem kedvelt tevékenységek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtereppen,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, biológia, művészetek, médiaismeret.	Ismer néhány külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevet. Tud tetszést/ nemtetszést nyilvánítani. Ismeri a személyes névmásokat és néhány szokásos cselekvésre utaló igét.

Tevékenységsformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- állat, személy v. képzeletbeli alak (szörny, marslakó) rajzolása hallás után - egy bizonyos személy, állat, tárgy több közül kiválasztása leírás alapján	- képek és leírások párosítása - egy ismert személy - egy érdekes állat	- saját maga és általa ismert személyek jellemzése - interjú készítése/ adása (mit kedvel, mi a véleménye) - barkohba	- rövid jellemzés, leírás fogalmazása - kérdőív kitöltése (kedvelt és nem kedvelt dolgok)

5. LAKÓHELYÜNK BEMUTATÁSA (OTTHONUNK HELYISÉGEI, FONTOSABB TÁRGYAI; FALU/ KISVÁROS/ NAGYVÁROS ÉS KÖRNYÉKE)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 5-6 összefüggő mondatban bemutatni saját otthonát, további 5-6 összefüggő mondatban lakóhelyét. Tudjon érdeklődni más lakásáról, lakóhelyéről. Tudjon néhány mondatot mondani Magyarországról és Németországról. Tudja megnevezni a lakás berendezési tárgyait, a falu/ kisváros/ nagyváros jellemző helyeit, épületeit, természeti környezetére vonatkozó kifejezéseket.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (berendezési tárgyak, lakás helyiségei, épületek, természeti formák, melléknevek, előjárószavak, képességhöz kötött cselekvések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, médiaismeret.	Tud néhány mondatot mondani a lakóhelyéről. Ismerje a legfontosabb berendezési tárgyakat. Tud pár mondatot mondani arról, hogy mit tud és mit nem tud csinálni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- helymeghatározás alapján beazonosítani v. térképre berajzolni tárgyakat, épületeket - lejegyezni egy ház helyiségeit, egy településen található látnivalókat	- egy tipikus magyar, ill. német falu/ kisváros / nagyváros - egy tipikus angol otthon - apróhirdetések - prospektusok	- szituációs játékok - képleírás - saját lakás, lakóhely bemutatása, érdeklődés máséról	- rövid ismertető és programjavaslat a saját lakóhelyről - <i>Tagebuch</i>: az én otthonom/ az én lakóhelyem (falum/ városom)

6. NAPIREND; ISKOLAI ÉS OTTHONI TEVÉKENYSÉGEK, ÓRAREND, SZABADIDŐ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes elmondani, hogyan tölti egy átlagos napját, illetve hétvégéjét. Milyen tantárgyakat tanul, melyiket szereti, ill. nem szereti. Mivel tölti szabadidejét, milyen sportokat kedvel, mi a hobbija. Tudjon a fentiekről érdeklődni. Legyen képes megmondani, mennyi az idő, ill. mit mikor szokott csinálni. Használja az egyszerű jelen időt és a jelen idővel kifejezett jövő idővel kapcsolatos elöljárószókat.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (mindennapi cselekvések, hobbik, sportok, tantárgyak, idővel kapcsolatos kifejezések, elöljárószók).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: testi és lelki egészség, tanulás, kultúra, médiaismeret, földrajz.	Tud néhány mondatot mondani a leggyakoribb napi tevékenységeiről. Ismeri a fontosabb tantárgyakat. Tud megnevezni néhány sportágat és szabadidős tevékenységet. Tudja megkérdezni és megmondani, mennyi az idő.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- időpontokat feljegyezni (pl. menetrend, mozifilm kezdési időpontja) - egy személy napirendje - tanórákat, sportokat, egyéb tevékenységeket felismerni zajok vagy szövegek alapján	- egy ismert személy napirendje - érdekes hobbik, különleges sportok - német gyermekek órarendje, tipikus napja - időzónák	- interjúkészítés, -adás (napirend, kedvelt / nem kedvelt tantárgyak és tevékenységek) - egy nap (hétköznapi, hétvége) elmesélése	- rövid levél/ e-mail írása a mindennapi tevékenységekről - kérdőív kitöltése - <i>Tagebuch</i>: az én órarendem

7. ÖLTÖZKÖDÉS, FONTOSABB RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a leggyakoribb ruhadarabok nevét, legyen képes leírni saját és mások ruházatát. Tudja a fontosabb anyagneveket, mintákat, ezeket leíró mellékneveket. Használja az öltözködéssel kapcsolatos igéket, a folyamatos jelen időt.	Kb. 35 szó, ill. kifejezés (ruhadarabok, öltözködési kellékek, anyagok, minták, melléknevek, öltözködéssel kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: történelem, divattörténet, képzőművészetek, médiaismeret.	Tud megnevezni néhány fontosabb ruhadarabot és az azokkal kapcsolatos mellékneveket.

Tevékenységszervezés

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- egy személyt több közül kiválasztani a ruházata alapján	- divat - öltözékek régen és most - katalógus	- képleírás - kedvenc ruhadarabjaim - egy személy ruházatát leírni	- ruházati katalógus megrendelőlapjának kitöltése - rövid leírás egy személy ruházatáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz, kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat elolvas;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megért.

Íráskésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, rövid mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz.

ANGOL NYELV

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 – Heti óraszám: 2,5

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Ételek, étkezések otthon és étteremben; viselkedés az asztalnál	12
2. Vendégségben: bemutatkozás, bemutatás, ismerkedés, kínálás	12
3. Meghívás, programjavaslat	10
4. Tárgyak leírása (forma, anyag, használat)	8
5. Hobbik, szórakozás, vásárlás (mindennapos, ajándék), pénz	12
6. Kedvenc együttes, tévéműsor, játék, sport	8
7. Híres emberek, múltbeli események	12

1. ÉTELEK, ÉTKEZÉSEK OTTHON ÉS ÉTTEREMBEN; VISELKEDÉS AZ ASZTALNÁL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje az alapvető étkezéseket, ételféleségeket mind Magyarországra, mind Nagy-Britanniára jellemzően. Tudjon étlapról udvariasan rendelni, az ételekről, italokról információt kérni, véleményt nyilvánítani. Legyen képes helyesen viselkedni étkezéskor. Tudja elmondani egy egyszerűbb étel receptjét. Használja a <i>would</i> segédigét, ismerje a megszámlálható és megszámlálhatatlan kategóriát.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (étkezések, ételek, evőeszközök, edények, főzéssel kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: gasztronómia, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismer és tud megnevezni néhány egyszerű ételt és italt. Igazodjon el egy angol nyelvű étlapon. Tudjon valamit kérni és azt megköszönni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- leírni egy étel hozzávalóit - étlapon bejelölni, ki mit rendelt	- hagyományos brit ételek - néhány nagyon egyszerű recept (pl. szendvics, saláta) - különböző vendéglátóipari üzemegységek Magyarországon és külföldön (pl. McDonald's, hagyományos éttermek, önkiszolgáló éttermek, büfék stb.)	- éttermi párbeszéd: rendelés, rendelésfelvétel - asztali párbeszéd - kedvenc étel ismertetése - teafőzés	- néhány egyszerűbb recept - étlap összeállítása

2. VENDÉGSÉGBEN: MEGHÍVÁS, BEMUTATKOZÁS, BEMUTATÁS, ISMERKEDÉS, KÍNÁLÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes udvariasan bemutatkozni, másokat bemutatni, ismerkedést kezdeményezni, ill. arra megfelelően reagálni. Tudja, hogyan illik viselkedni vendégként, ill. vendéglátóként; kínálni és kínálást elfogadni, ill. visszautasítani. Tudjon egyszerű meghívót írni. Használja udvarias kéréshez a <i>could</i> és a <i>may</i> , javaslattevéshez a <i>shall</i> segédigét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (udvariassági formulák; kommunikáció kezdeményezése, fenntartása, zárása; telefonálással kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: hon- és népismeret, illetan, egészségtan.	Tud bemutatkozni és valakit bemutatni. Ismeri a leggyakoribb udvariassági formulákat. Tud valamit kérni és azt megköszönni. Minta alapján tudjon rövid meghívót írni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- emberek közti viszonyok felismerése - telefonon kapott információ lejegyzése	- érdekes szokások más országokban - hivatalos és baráti meghívók	- szituációs játékok: meghívás, vendégségben, bemutatás - telefonbeszélgetés	- meghívás

3. PROGRAMJAVASLAT, HOBBI, SZÓRAKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes szóban és írásban is beszámolni kedvenc időtöltéséről, néhány ismertebb társasjátékot megnevezni (pl. <i>Activity</i> , <i>Scrabble</i> , <i>20 questions</i>), tudjon érdeklődni mások szabadidős tevékenységéről. Tudjon vendégének programot összeállítani (jó és rossz időre is), s azt megindokolni.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (egyéni és szervezett szabadidős tevékenységeket kifejező igék, azokkal kapcsolatos főnevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: médiaismeret, sport, képzőművészetek, kultúra, egészségtan, természetismeret.	Tudja megnevezni hobbiját, kedvenc időtöltését, és ismerjen néhány más szabadidős tevékenységre utaló főnevet. Tud rövid programot javasolni néhány egyszerű mondatban.

Tevékenységszámok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- programjavaslat (megfelelő kiválasztani)	- ki hogyan tölti a szabadidejét - viccek - újsághirdetések	- párbeszéd, szituációs gyakorlatok: programjavaslat - kedvenc időtöltésem, hobbi (indoklással) - képleírás	- program összeállítása külföldi vendég részére (jó időre, rossz időre) - <i>scrapbook</i> : az én hobbi

4. TÁRGYAK LEÍRÁSA (FORMA, ANYAG, HASZNÁLAT)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszámok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló jellemezni tudja a mindennapi tárgyakat: formájukat, anyagukat és elmondani, hogy mire használatosak. Tud kérdéseket feltenni adott tárgyakkal kapcsolatban. Használja az <i>It's made of...</i> és az <i>It's used for...</i> szerkezeteket.	Kb. 25 szó, ill. kifejezés (használati tárgyak, anyagnevek, a tárgyakat leíró melléknevek és a használatukkal kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: életvitel és gyakorlati ismeretek, vizuális kultúra, természetismeret.	A mindennapi használati tárgyairól tud egy-két mondatot mondani és írni. Ismer néhány ezzel kapcsolatos melléknevet és igét.

Tevékenységszámok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- tárgyak felismerése	- katalógusok, reklámok, áruismertetők, blokkok, jótállási jegyek	- árucikkek ismertetése, „reklámja” - barkochba	- árucikk ismertetése - <i>scrapbook</i> : kedvenc tárgyaim

5. VÁSÁRLÁS (MINDENNAPOS, AJÁNDÉK), PÉNZ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes megnevezni a mindennap vásárolt árucikkeket és a fontosabb egyéb árucikkeket; az üzletfajtákat, áruházi osztályokat. Tudja használni a vásárláskor használatos leggyakoribb kifejezéseket, az árucikkekről információt kérni, azok árát megérteni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (alapvető árucikkek, boltfajták, áruházi osztályok, szolgáltatások, vásárlással kapcsolatos igék, kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: hon- és népismeret, médiaismeret, természetismeret, illetan, életvitel és gyakorlati ismeretek.	Ismer néhány üzletfajtát és alapvető bolti cikket. Tud valamit kérni és azt megköszönni. Legyen képes elolvasni és megérteni az árcédulán szereplő összeget.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- üzlet, áru megnevezése vásárláskor történő párbeszéd alapján	- katalógusok, reklámok, áruismertető, blokkok, jótállási jegyek	- szituációs játékok (vásárlás) - napi bevásárlás	- rendelés katalógusból - postai feladóvevény kitöltése

6. KEDVENCEINK (EGYÜTTES, TÉVÉMŰSOR, JÁTÉK, SPORT STB.)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes kedvenc együtteséről, zenei stílusáról, könyveiről, tévé- vagy rádióműsoráról, filmjéről, játékaról stb. néhány mondatban beszámolni, azokról mástól érdeklődni, véleményt nyilvánítani. Igazodjon el tévé-, rádió- vagy moziműsorban. Pontosan használja az időmeghatározással kapcsolatos kifejezéseket.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (zenei stílusok, tévéműsorok, filmek fajtái, gyakoriságot kifejező határozószók, játékokkal, sporttal, szórakozással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: éneke-zene, sport, irodalom, képzőművészet, médiaismeret.	Tud néhány mondatot mondani kedvenc együtteséről, énekeséről és tévéműsoráról. Tudja kifejezni tetszését vagy nemtetszését. Legyen képes kitölteni egyszerű kérdőívet saját magáról.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- zenei stílusok felismerése - kezdési időpontok - lejegyzése	- részlet (könnyített) egy ifjúsági műből - tévé-, rádió-, moziműsor - film, színdarab könnyített szinopszisa	- kedvenc együttes, műsor, könyv stb. bemutatása - interjúkészítés, -adás (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat)	- kérdőív kitöltése (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat) - <i>scrapbook</i>: kedvenc együttesem

7. HÍRES EMBEREK, MÚLTBELI ESEMÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes saját életrajzát röviden elmondani, ill. néhány általa jól ismert híres személyiség életét ismertetni. Tudjon múltbeli eseményeket néhány mondatban elmesélni, ill. múltba vonatkozó kérdéseket feltenni és azokra válaszolni. Ismerje a létige és a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (életrajzzal kapcsolatos kifejezések, igék rendhagyó múlt idejű alakjai, foglalkozások, felfedezések, találmányok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: irodalom, történelem, képzőművészet, földrajz stb.	Tud saját életéről néhány mondatot mondani. Értse meg egy általa is ismert személy életéről szóló szöveg lényegét. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- évszámok és életrajzi adatok párosítása - egy érdekes múltbeli történet	- egy ma élő és egy régebben élt ismert személy érdekes élete	- életrajz ismertetése (saját és másé)	- önéletrajz - kérdőív kitöltése (életrajzi adatok)

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Az európai minimumszint fele: A1

Ezen a szinten a diák

- megérti a legegyszerűbb ismert utasításokat, kéréseket, és röviden válaszolni tud,
- megérti a tanult témákhoz kapcsolódó ismerős szavakat, fordulatokat,
- képes egyszerű kérdéseket feltenni és azokra válaszolni,
- felismeri és megérti az ismerős szavakat, igen egyszerű mondatokat.
- a tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja írni.

TARTALMAK

(Az előző évfolyamokhoz képest újonnan belépő kommunikációs szándékok, fogalomkörök és új példák)

a.) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönet	<i>Thanks a lot. It's very kind of you.</i>	<i>No problem Don't mention it..</i>
Bemutakozás, bemutatás	<i>Can I / Let me introduce myself. Can I / Let me introduce you to...?</i>	<i>Pleased / Nice to meet you.</i>
Bocsánatkérés	<i>I beg your pardon.</i>	<i>It doesn't matter. No problem.</i>
Jókívánságok	<i>Many happy returns of the day! Congratulations! All the best! Cheers!</i>	<i>Thank you. The same to you. Cheers!</i>

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés	<i>How do you like it?</i>	<i>I think it is... I like it / I don't like it.</i>
Akarat, kívánság	<i>Would you like ...?</i>	<i>I'd like... I want...</i>
Valaki igazának elismerése / el nem ismerése	<i>You are right. You are wrong.</i>	

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	<i>What is it? What is ... like?</i>	<i>It's a kind of... It's used for... It's...</i>
Tudás, nemtudás	<i>Where does he live?</i>	<i>I have no idea.</i>
Információkérés, -adás	<i>Did you see him?</i>	<i>Yes, I did. / No, I didn't.</i>

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	<i>Could you give me a...? Could you pass the sugar, please?</i>	<i>Yes, sure. Here you are.</i>
Javaslat	<i>Why don't we...?</i>	<i>Good idea.</i>
Meghívás	<i>Would you like to come to...? Can we meet at 6? Are you free on Monday? Let's...</i>	<i>Yes, I'd love to. That's very kind of you, but... I'm sorry, I can't. I'm afraid I can't. Yes, that would be OK. What shall we do?</i>
Kínálás	<i>Would you like another drink? What would you like? Help yourself. Have a piece of cake.</i>	<i>That's very kind of you. Yes, please. / No, thanks. An orange, please.</i>

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása - visszakérdezés, ismétléskérés - nem értés	<i>Can you say that again slowly, please?</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történet, létezés kifejezése - múltidejűség - jövőidejűség	<i>Past Simple</i> <i>Present Cont.</i>	<i>I got up at...</i> <i>What are you doing tomorrow?</i>
Birtoklás kifejezése	<i>Past forms of have</i>	<i>I had to go.</i>
Térbeli viszonyok - irányok, helymeghatározás	<i>Prepositions</i> <i>Prepositional phrases</i>	<i>opposite, above...</i> <i>In the middle...</i>
Időbeli viszonyok - gyakoriság	<i>How often?</i>	<i>Always, often, never...</i> <i>Once a week...</i>
Mennyiségi viszonyok	<i>Cardinal numbers over 100</i> <i>Countable nouns</i> <i>Uncountable nouns</i>	<i>Two thousand...</i> <i>How many?</i> <i>A lot of / few CDs...</i> <i>How much?</i> <i>A little cheese...</i>
Logikai viszonyok	<i>Linking words</i>	<i>so / because</i>
Szövegösszetartó eszközök	<i>Some, any</i> <i>+ singular noun</i> <i>Indefinite pronouns</i>	<i>There is some rice.</i> <i>There isn't any water.</i> <i>somebody, everybody, nobody...</i>

NÉMET NYELV

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 – Heti óraszám: 2,5

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására,
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Ételek, étkezések otthon és étteremben; viselkedés az asztalnál	12
2. Vendégségben: bemutatkozás, bemutatás, ismerkedés, kínálás	12
3. Meghívás, programjavaslat	10
4. Tárgyak leírása (forma, anyag, használat)	8
5. Hobbik, szórakozás, vásárlás (mindennapos, ajándék), pénz	12
6. Kedvenc együttes, tévéműsor, játék, sport	8
7. Híres emberek, múltbeli események	12

1. ÉTELEK, ÉTKEZÉSEK OTTHON ÉS ÉTTEREMBEN; VISELKEDÉS AZ ASZTALNÁL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje az alapvető étkezéseket, ételféleségeket mind Magyarországra, mind Németországra jellemzően. Tudjon étlapról udvariasan rendelni, az ételekről, italokról információt kérni, véleményt nyilvánítani. Legyen képes helyesen viselkedni étkezéskor. Tudja elmondani, egy egyszerűbb étel receptjét. Ismerje a megszámlálható és megszámlálhatatlan kategóriát.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (étkezések, ételek, evőeszközök, edények, főzéssel kapcsolatos igék)	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: gasztronómia, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismer és tud megnevezni néhány egyszerű ételt és italt. Igazodjon el egy angol nyelvű étlapon. Tudjon valamit kérni és azt megköszönni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- leírni egy étel hozzávalóit - étlapon bejelölni, ki mit rendelt	- hagyományos német ételek - néhány nagyon egyszerű recept (pl. szendvics, saláta) - különböző vendéglátóipari üzemegységek Magyarországon és külföldön (pl. Imbiss, McDonald's, hagyományos éttermek, önkiszolgáló éttermek, büfék stb.)	- éttermi párbeszéd: rendelés, rendelésfelvétel - asztali párbeszéd - kedvenc étel ismertetése - teaőzés	- néhány egyszerűbb recept - étlap összeállítása

2. VENDÉGSÉGBEN: MEGHÍVÁS, BEMUTATKOZÁS, BEMUTATÁS, ISMERKEDÉS, KÍNÁLÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes udvariasan bemutatkozni, másokat bemutatni, ismerkedést kezdeményezni, ill. arra megfelelően reagálni. Tudja, hogyan illik viselkedni vendégként, ill. vendéglátóként; kínálni és kínálást elfogadni, ill. visszautasítani. Tudjon egyszerű meghívót írni. Használja udvarias kéréshez a <i>möchte</i> és a <i>können</i> , javaslattevéshez a <i>wollen</i> segédigéket.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (udvariassági formulák; kommunikáció kezdeményezése, fenntartása, zárása; telefonálással kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: hon- és népismeret, illetan, egészségtan.	Tud bemutatkozni és valakit bemutatni. Ismerje a leggyakoribb udvariassági formulákat. Tud valamit kérni és azt megköszönni. Minta alapján tudjon rövid meghívót írni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- emberek közti viszonyok felismerése - telefonon kapott információ lejegyzése	- érdekes szokások más országokban - hivatalos és baráti meghívók	- szituációs játékok: meghívás, vendégségben, bemutatás - telefonbeszélgetés	- meghívás

3. PROGRAMJAVASLAT, HOBBI, SZÓRAKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes szóban és írásban is beszámolni kedvenc időtöltéséről, néhány ismertebb társasjátékot megnevezni (pl. <i>Activity, Scrabble</i>), tudjon érdeklődni mások szabadidős tevékenységéről. Tudjon vendégének programot összeállítani (jó és rossz időre is), s azt megindokolni.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (egyéni és szervezett szabadidős tevékenységeket kifejező igék, azokkal kapcsolatos főnevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: médiismeret, sport, képzőművészetek, kultúra, egészségtan, természetismeret.	Tudja megnevezni hobbiját, kedvenc időtöltését, és ismerjen néhány más szabadidős tevékenységre utaló főnevet. Tudjon rövid programot javasolni néhány egyszerű mondatban.

Tevékenységszámok

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- programjavaslat (megfelelő kiválasztani)	- ki hogyan tölti a szabadidejét - viccek - újsághirdetések	- párbeszéd, szituációs gyakorlatok: programjavaslat - kedvenc időtöltésem, hobbi (indoklással) - képleírás	- program összeállítása külföldi vendég részére (jó időre, rossz időre) - <i>Tagebuch</i> : az én hobbi

4. TÁRGYAK LEÍRÁSA (FORMA, ANYAG, HASZNÁLAT)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszámok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudja jellemezni a mindennapi tárgyakat: formájukat, anyagukat és elmondani, hogy mire használatosak. Tudjon kérdéseket feltenni adott tárgyakkal kapcsolatban. Használja a <i>stammt von..., kommt aus...</i> szerkezeteket.	Kb. 25 szó, ill. kifejezés (használati tárgyak, anyagnevek, a tárgyakat leíró melléknevek és a használatukkal kapcsolatos igék) igék.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: életvitel és gyakorlati ismeretek, vizuális kultúra, természetismeret.	A mindennapi használati tárgyairól tudjon egy-két mondatot mondani és írni. Ismer néhány ezzel kapcsolatos melléknevet és igét.

Tevékenységszámok

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- tárgyak felismerése	- katalógusok, reklámok, áruismertető, blokkok, jótállási jegyek	- árucikkek ismertetése, „reklámja” - barkohba	- árucikk ismertetése - <i>Tagebuch</i> : kedvenc tárgyam

5. VÁSÁRLÁS (MINDENNAPOS, AJÁNDÉK), PÉNZ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes megnevezni a mindennap vásárolt árucikkeket és a fontosabb egyéb árucikkeket; az üzletfajtákat, áruházi osztályokat. Tudja használni a vásárláskor használatos leggyakoribb kifejezéseket, az árucikkekről információt kérni, azok árát megérteni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (alapvető árucikkek, boltfajták, áruházi osztályok, szolgáltatások, vásárlással kapcsolatos igék, kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: hon- és népismeret, médiaismeret, természetismeret, illetlen, életvitel és gyakorlati ismeretek.	Ismer néhány üzletfajtát és alapvető bolti cikket. Tudjon valamit kérni és azt megköszönni. Legyen képes elolvasni és megérteni az árcédulán szereplő összeget.

Tevékenységszervezés

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- üzlet, áru megnevezése vásárláskor történő párbeszéd alapján	- katalógusok, reklámok, áruismertető, blokkok, jótállási jegyek	- szituációs játékok (vásárlás) - napi bevásárlás	- rendelés katalógusból - postai feladóvevény kitöltése

6. KEDVENCEINK (EGYÜTTES, TÉVÉMŰSOR, JÁTÉK, SPORT STB.)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes kedvenc együtteséről, zenei stílusáról, könyveiről, tévé- vagy rádióműsoráról, filmjéről, játékaról stb. néhány mondatban beszámolni, azokról mástól érdeklődni,	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (zenei stílusok, tévéműsorok, filmek fajtái, gyakoriságot kifejező határozószók, játékokkal, sporttal, szórakozással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i>	Tud néhány mondatot mondani kedvenc együtteséről, énekeséről és tévéműsoráról. Tudja kifejezni tetszését vagy nemtetszését. Tudjon kitölteni egy egyszerű kérdőívet saját magáról.

véleményt nyilvánítani. Igazodjon el TV-, rádió- vagy moziműsorban. Használja pontosan az időmeghatározással kapcsolatos kifejezéseket.		Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: ének-zene, sport, irodalom, képzőművészet, médiaismeret.	

Tevékenységszabványok

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- zenei stílusok felismerése - kezdési időpontok lejegyzése	- részlet (könnyített) egy ifjúsági műből - TV-, rádió-, moziműsor - film, színdarab könnyített szinopszisa	- kedvenc együttes, műsor, könyv stb. bemutatása - interjúkészítés, -adás (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat)	- kérdőív kitöltése (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat) - <i>Tagebuch</i>: kedvenc együttesem

7. HÍRES EMBEREK, MÚLTBELI ESEMÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes saját életrajzát röviden elmondani, ill. néhány általa jól ismert híres személyiség életét ismertetni. Tudjon múltbeli eseményeket néhány mondatban elmesélni, ill. múltba vonatkozó kérdéseket feltenni és azokra válaszolni. Ismerje a létige és a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (életrajzzal kapcsolatos kifejezések, igék rendhagyó múlt idejű alakjai, foglalkozások, felfedezések, találmányok).	Lánccjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat</i> usw. Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: irodalom, történelem, képzőművészet, földrajz stb.	Tud saját életéről néhány mondatot mondani. Értse meg egy általa is ismert személy életéről szóló szöveg lényegét. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- évszámok és életrajzi adatok párosítása - egy érdekes múltbeli történet	- egy ma élő és egy régebben élt ismert személy érdekes élete	- életrajz ismertetése (saját és másé)	- önéletrajz - kérdőív kitöltése (életrajzi adatok)

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Az európai minimumszint fele: A1

Ezen a szinten a diák

- megérti a legegyszerűbb ismert utasításokat, kéréseket, és röviden válaszolni tud;
- megérti a tanult témákhoz kapcsolódó ismerős szavakat, fordulatokat;
- képes egyszerű kérdéseket feltenni és azokra válaszolni;
- felismeri és megérti az ismerős szavakat, igen egyszerű mondatokat;
- a tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja írni.
-

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- tanult minta alapján kérdéseket tesz fel;
- tanult minta alapján egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat elolvas;

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megért.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz;
- egyszerű szöveget (baráti üzenet, üdvözlés) tanult minta alapján létrehoz.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Köszönés, elköszönés	<i>Guten Morgen/Tag! Auf Wiedersehen!</i>
Köszönet és arra reagálás	<i>Danke! Bitte!</i>
Bemutatkozás	<i>Ich heiße... Ich bin...</i>
Megszólítás	<i>Entschuldigung, ...</i>
Érdeklődés howlét iránt, arra reagálás	<i>Wie geht's dir? Danke, prima.</i>
Bocsánatkérés és arra reagálás	<i>Entschuldigung! Kein Problem!</i>
Gratuláció, jókívánságok, arra reagálás	<i>Herzlichen Glückwunsch zum..., Danke. Fröhliche Weihnachten !</i>

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, arra reagálás	<i>Magst du Mathe? Ja.</i>
Valaki igazának az elismerése, el nem ismerése	<i>Da hast du (nicht) recht!</i>
Egyetértés, egyet nem értés	<i>Ja, das stimmt! Nein, du hast nicht recht!</i>
Tetszés, nemtetszés	<i>Das finde ich gut/blöd!</i>
Akarat, kívánság, képesség	<i>ich will..., ich möchte..., ich kann...</i>
Kedvtelés	<i>ich mag..., ich spiele gern Fußball</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	<i>Das ist... Meine Mutter ist...</i>
Információkérés, -adás	<i>Wie ist...? Prima. /Wie alt bist du?</i>
Ígenlő vagy nemleges válasz	<i>ja, nein, nicht, kein, doch</i>
Tudás, nemtudás	<i>Ich weiss (nicht).</i>

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	<i>Gib mir bitte...!</i>
Javaslat, arra reagálás	<i>Möchtest du...? Spielen wir...! Ja, gerne!</i>
Meghívás és arra reagálás	<i>Kommst du mit? Ja. Nein, es tut mir leid.</i>
Kínálás és arra reagálás	<i>Noch ein Stück Kuchen? Ja, bitte. Nein, danke.</i>

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Visszakérdezés	<i>Wie bitte?</i>
Nemértés	<i>Ich verstehe nicht.</i>
Betűzés kérése, betűzés	<i>Buchstabiere bitte.</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök (5-6. évfolyam)		A fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történet létezés kifejezése	Jelenidejűség	<i>Präsens</i>	<i>Ich bin heute zu Hause. Die Sonne scheint.</i>
		<i>Präsens mit Vokalwechsel, Er liest das Buch vor. trennbare Verben , sich-Verben Ich freue mich.</i>	
	Múltidejűség	<i>Präteritum (haben, sein)</i>	<i>Er hatte ein Fahrrad. Ich war schon in England.</i>

		<i>Perfekt</i>	<i>Ich habe ein Eis gegessen.</i>
	Jövőidejűség	<i>Futur (mit Präsens)</i>	<i>Ich bleibe morgen zu Hause.</i>
Birtoklás kifejezése		<i>Sich-Verben</i>	<i>Ich freue mich.</i>
		<i>Haben</i> <i>Possessivpronomen</i>	<i>Ich habe einen Bruder.</i> <i>Das ist meine Familie.</i>
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	<i>Hier, dort, links, rechts, oben, unten, hinten... in, auf, vor, hinter, neben (A/D)</i>	<i>Ich lege das Heft auf den Tisch.</i> <i>Das Bild hängt an der Wand.</i>
Időbeli viszonyok	Gyakoriság	<i>Wie oft, selten, manchmal, oft, immer, nie</i>	<i>Ich spiele oft mit Peter.</i>
	Időpont Dátum	<i>In, um, am, wann?</i>	<i>Im Winter, um 8 Uhr, am Freitag, der 14. April, am 14-ten April</i>
Mennyiségi viszonyok	Határozott mennyiség, határozatlan mennyiség	<i>Alles, viel, wenig, nichts</i>	<i>Eins, zwei, eine Portion</i> <i>Pommes</i> <i>Ich lerne viel, und ich habe wenig Zeit.</i>
Minőségi viszonyok	Melléknevek összehasonlítás	<i>Wie?</i>	<i>Ich bin zufrieden. Das finde ich prima.</i> <i>...besser, als...</i> <i>...so schön, wie....</i>
	Származás	<i>Woher...?</i>	<i>stammt aus..., kommt von...</i> <i>besteht aus...</i>
Modalitás		<i>möchte</i> <i>können, wollen</i> <i>mögen</i>	<i>Ich möchte ein Eis.</i> <i>Er kann nicht schwimmen.</i> <i>Ich will nach Hause.</i> <i>Er mag Tischtennis.</i>
Esetviszonyok	Felszólítás	<i>névszók a mondatban</i> <i>Nominativ, Akkusativ</i>	<i>Komm morgen wieder!</i> <i>Spielt Tennis!</i> <i>Mein Freund zeichnet Bilder.</i>
Szövegösszetartó eszközök	Kötőszók, névmások	<i>und/oder/aber/denn</i> <i>das/ich, mich,</i> <i>mein/dieser/man</i>	

ANGOL NYELV

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Időjárás, képleírás	10-15
2. Utazás, nyaralás: előkészületek, közlekedési eszközök	12-15
3. Útbaigazítás, tömegközlekedés	10-15
4. Barátság; levelezés, e-mail, internet	8-10
5. Egészség, betegség	12-15
6. Sportolás télen és nyáron; a teremben és a szabadban	10-15
7. Telefonálás, posta	8-10
8. Magyarország	10-12

1. IDŐJÁRÁS, KÉPLEÍRÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon az évszakhoz tartozó legfontosabb természeti, időjárási jelenségekről, illetve az egyes időjárással kapcsolatos öltözködésről beszélni (a már tanult ruhadarabok megnevezésével), valamint az egyes	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (időjárási jelenségek megnevezése, évszakokhoz kötött tipikus tevékenységek, gyümölcsök, zöldségek, téli sportok). Helymeghatározással kapcsolatos kifejezések, elöljárószavak.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi	Tud néhány mondatot mondani az aktuális időjárásról, ill. röviden jellemezni az egyes évszakokat. Tud rövid képleírást adni szóban és/vagy írásban. Ismerje fel az egyszerű és a folyamatos jelen időt.

évszakokhoz tartozó legfontosabb tevékenységekről. Tudjon képekről beszélni, azokon egyes részletek helyét megérteni és meghatározni. Tudjon különbséget tenni a folyamatos és egyszerű jelen idő között.		területekkel: természetismeret, hon- és népismeret, sport, egészségtan.	

Tevékenységszervezés

Listening	Reading	Speaking	Writing
- időjárás-jelentés - tevékenységek felismerése	- hogyan élnek az emberek távoli tájakon (pl. Kanada, Ausztrália, Új-Zéland)	- képleírások - beszédhelyzetek: kedvenc évszakom (indoklással)	- időjárás-jelentés - <i>scrapbook</i>: kedvenc évszakom

2. UTAZÁS, NYARALÁS: ELŐKÉSZÜLETEK, KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszervezés Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes információt szerezni utazásról, utazási lehetőségekről, tudjon jegyet váltani. Tudjon az előkészületekről és az utazásról beszámolni. Ismerje a közlekedési eszközöket, azok főbb előnyeit, hátrányait. Használja a múlt idejű igealakokat és a <i>going to</i> jövő időt.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (közlekedési eszközök, utazással kapcsolatos kifejezések, további rendhagyó múlt idejű igealakok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, technika.	Legyen képes az utazással kapcsolatos legfontosabb információkat szövegből / prospektusból kiszűrni. Tud megnevezni közlekedési eszközöket. Ismerje a leggyakoribb igei múlt idejű alakját.

Tevékenységszervezés

Listening	Reading	Speaking	Writing
- pályaudvaron, repülőtérén (utazással kapcsolatos információk lejegyzése)	- menetrend - menetjegyek - híres utazók, nagy utazások	- szituációs játékok - (utas-ügyintéző; utas-utas) - beszámoló egy utazásról - képleírás	- utazási terv összeállítása (néhány látnivalóval) - beszámoló levélben vagy e-mailben egy utazásról

3. ÚTBAIGAZÍTÁS, TÖMEGKÖZLEKEDÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes útbaigazítást kérni és adni, a térképen eligazodni. Ismerje a tömegközlekedési eszközöket és használatuk módját (jegyváltás, mozgólépcső stb.), alapvető előnyeiket és hátrányaikat.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tömegközlekedési eszközök, útbaigazításhoz szükséges kifejezések, városban található dolgok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, technika, illemtan.	Értsen meg és tudjon adni egyszerű útbaigazítást. Ismerje és tudja megnevezni a leggyakoribb tömegközlekedési eszközöket.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- térképen eligazodás - adott úti cél megtalálása	- menetjegyek - metró térkép - jegykezelő automata használati utasítása	- szituációs gyakorlatok: útbaigazítás - egy tömegközlekedési eszköz bemutatása - jegyvásárlás	- üzenet írása - <i>scrapbook</i>: hogyan jövök iskolába

4. BARÁTSÁG; LEVELEZÉS, E-MAIL, INTERNET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. A tulajdonságok alapján tudja véleményét kifejezni (tetszés / nemtetszés / helyeslés / rosszallás). Ismerje az angol levélírás sajátosságait, ezeket tudja alkalmazni. Tudjon e-mailt írni. Tudja elmondani pár mondatban, mire való az internet. Helyesen használja a hasonlítás különböző formáit.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (levélíráshoz szükséges kifejezések, melléknevek, informatikai kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: informatika, illemtan, irodalom.	Tud másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. Tudja véleményét kifejezni (tetszés / nemtetszés). Tudjon rövid e-mailt / levelet írni. Ismerje a melléknevek fokozott alakjait.

Tevékenységsformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- személyek jellemzés alapján történő kiválasztása	- levél - e-mail - internetes honlap - újságcikkek	- barátja jellemzése - képleírás	- baráti levél - e-mail - internetes kérdőív kitöltése

5. EGÉSZSÉG, BETEGSÉG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységsformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon válaszolni az egészségére vonatkozó alapvető kérdésekre, legyen képes elmondani a leggyakoribb panaszokat (fejfájás, láz, köhögés, hasmenés stb.) és ezek iránt érdeklődni. Ismerje a leggyakoribb betegségeket. Tudja elmondani, hogyan zajlott le egy betegsége, mi történt az orvosnál. Tudjon egyszerű tanácsokat adni. Tudjon néhány mondatot mondani az egészséges életmódról, pl.: mit együnk/ne együnk, sport, fitness, dohányzás mellőzése stb.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (betegségek, tünetek, gyógyszerek, orvos utasításai).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i>, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: egészségtan, biológia, természetismeret, történelem, kémia, fizika, orvostudomány.	Tud a hogylétére vonatkozó kérdésre választ adni, legyen képes megmondani, ha fáj valamije, tudja megnevezni a testrészeket. Ismer néhány gyakori betegséget és azok tüneteit.

Tevékenységsformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- betegség felismerése tünetek alapján	- gyógyszerek használati utasításai - elsősegélynyújtás - betegségek régen és most (pl. a londoni pestisjárvány)	- szituációs játékok: orvosnál, patikában - egy betegség lezajlása - egészséges életmód (táplálkozás, fitness) - képleírás	- tanácsadás - mielőbbi gyógyulást kívánó üdvözlőlap írása

6. SPORTOLÁS TÉLEN ÉS NYÁRON; TEREMBEN ÉS A SZABADBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a különféle sportágakat, tudja őket csoportosítani (téli sportok, teremsportok, küzdősportok, labdajátékok stb.). Tudjon beszámolni saját sportolási szokásairól, és tudjon erről érdeklődni. Tudja elmondani, milyen sportolási lehetőségek vannak az iskolában.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (sportágak, sportfelszerelések, helyszínek, sportolással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: testnevelés és sport, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismeri a különféle sportágakat. Néhány egyszerű mondatban tudjon beszámolni saját sportolási szokásairól és kedvenc sportjáról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- sportversenyek eredményeinek lejegyzése	- híres sportolók - extrém sportok - hagyományos sportok Angliában	- beszámoló a kedvenc sportágról, kedvenc sportoló / csapat bemutatása - sportolási lehetőségek az iskolában - képleírás	- <i>scrapbook</i> : kedvenc sportom vagy sportolóm / focicsapatom

7. TELEFONÁLÁS, POSTA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre; telefonhívást fogadni és kezdeményezni, majd lezárni, üzeneteket lejegyezni, ill. átadni. Tudja elmagyarázni, hogyan használjuk a mobiltelefont (ennek előnyeit és hátrányait).	Kb. 20-30 szó, ill. kifejezés (telefonálással, levél- és csomagküldéssel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: informatika, illetan, technika és életviteli ismeretek.	Tudja megmondani a telefonszámát és értse meg másét. Legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre, rövid üzeneteket lejegyezni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- telefonbeszélgetésből bizonyos információkat kiszűrni - telefonszámokat, egyéb üzeneteket lejegyezni	- nyilvános készülék használati utasítása - hogyan telefonáljunk külföldről	- telefonbeszélgetés - elmagyarázni, hogy működik a telefon / mobiltelefon - képleírás	- postai feladóvevény kitöltése - <i>scrapbook</i>: az én mobiltelefonom

8. MAGYARORSZÁG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 6-8 összefüggő mondatot mondani Magyarországról, 6-8 mondatot annak történelméről. Tudja ismertetni a legnépszerűbb idegenforgalmi célpontok (Balaton, Budapest) és néhány nagyobb város látnivalóit (képek alapján), és természetesen saját lakóhelyének nevezetességeit. Tudjon érdeklődni egy idegen vidék látnivalóiról.	Kb. 40-50 szó, ill. kifejezés (nevezetességek, földrajzi nevek, történelemmel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.	Tud néhány összefüggő mondatot mondani Magyarországról és saját lakóhelyének nevezetességeiről. Tud érdeklődni egy másik hely látnivalóiról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- adatok lejegyzése egy ország / tájegység / város ismertetőjéből	- egyszerűsített prospektusok, idegenforgalmi kiadványok	- Magyarország nevezetességeinek bemutatása (különös tekintettel a saját lakóhely és környékére) - szituációs játék: érdeklődés egy utazási irodában - képleírás	- prospektus összeállítása - <i>scrapbook</i>: az én lakóhelyem

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből a fontos információt kiszűri;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti ismeretlen nyelvi elemek jelentését

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket tesz fel;
- tanult minta alapján eseményeket mesél el;
- részt vesz egyszerű párbeszédben;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű szöveget (baráti üzenet, üdvözlét) létrehoz;
- tanult minta alapján tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

TARTALMAK

(Az előző évfolyamokhoz képest újonnan belépő kommunikációs szándékok, fogalomkörök és új példák)

a.) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás	Kezdeményezés és válasz	
	Excuse me.	Yes, can I help you?
Elköszönés	Take care.	Thanks. Bye!
	Have a good trip.	Thanks. OK, bye.
Bemutatkozás, bemutatás	May I introduce myself. May I introduce you to...?	Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.
Köszönet	I'd like to thank you for your help.	My pleasure.
Bocsánatkérés	Please, forgive me.	No problem.
Megszólítás és elbúcsúzás személyes levélben	Dear John, Best wishes, Love (from), I am looking forward to hearing from you soon.	

Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Csodálkozás	This is a book for you.	What a surprise!

Személyes beállítódás és vélemény

Véleménykérés	What's your opinion about it? You are right.	I think it is difficult. I don't like it. I think it's fair enough.
Valaki igazának elismerése és el nem ismerése	You are wrong.	
Egyetértés, egyet nem értés	Do you agree? How do you feel about it?	OK. / All right. I'm afraid I don't agree. I think he's wrong/right.
Kötelezettség, szükségesség, lehetőség	Must we fill in this form now? When do we have to leave?	We must fill it in now Right now.

Ígélet	<i>Will you come and meet me at the station?</i>	<i>Don't worry, I will. I promise to be there at five.</i>
Szándék, kívánság	<i>What would you like to do? Would you like to have a rest?</i>	<i>I'd like to see that film.</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Események leírása	<i>What happened?</i>	<i>First she opened the window, then she phoned the ambulance...</i>
Információkérés, -adás	<i>How do you make an omelette? Please, can you tell me the way to the station?</i>	<i>You take two eggs and some milk and flour. Take the second turning on the right</i>
Bizonyosság	<i>Do you think they will come?</i>	<i>I think they will come.</i>

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	<i>Could you give me your tele- phone number? Would you pass me the sugar please?</i>	<i>Yes, sure. Of course. Yes, of course.</i>
Kínálás és arra reagálás	<i>How about...?</i>	<i>That's very kind of you.</i>

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása. Visszakérdezés, ismétlés	<i>Did you say the castle? Sorry, where does she live?</i>
Nem értés, magyarázatkérés, magyarázatértés ellenőrzése	<i>Could you understand?</i>

b.) Fogalomkörök

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései
Cselekvés, történet, létezés kifejezése Jövőidejűség	Going to - <i>What are you going to do on Saturday?</i>
Birtoklás kifejezése	Have with will - <i>I will have a Porsche.</i>

Térbeli viszonyok	Picture location - in the corner of the room, at the top of/at the bottom of, on the left hand side...
Időbeli viszonyok Időtartam Mennyiségi viszonyok	How long? + Past Simple - How long were you in hospital? For two weeks. Uncountable nouns - A cup of tea, a piece of cake
Modalitás	Must / needn't - I must read it.
Minőségi viszonyok	What does it look/taste/sound/feel like? It's too big, it's not small enough. Should/shouldn't - You should ask her.
Függő beszéd	Reported speech with present reporting verb – He says he's tired. I don't know where he lives. Tell him to stop it.

NÉMET NYELV

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111- heti óraszám 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására,
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Időjárás, képleírás	10-15
2. Utazás, nyaralás: előkészületek, közlekedési eszközök	12-15
3. Útbaigazítás, tömegközlekedés	10-15
4. Barátság; levelezés, e-mail, internet	8-10
5. Egészség, betegség	12-15
6. Sportolás télen és nyáron; a teremben és a szabadban	10-15
7. Telefonálás, posta	8-10
8. Magyarország	10-12

1. IDŐJÁRÁS, KÉPLEÍRÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon az évszakhoz tartozó legfontosabb természeti, időjárási jelenségekről, illetve az egyes időjárással kapcsolatos öltözködésről beszélni (a már tanult ruhadarabok megnevezésével), valamint az egyes	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (időjárási jelenségek megnevezése, évszakokhoz kötött tipikus tevékenységek, gyümölcsök, zöldségek, téli sportok). Helymeghatározással kapcsolatos kifejezések, előjárószavak.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka.	Tud néhány mondatot mondani az aktuális időjárásról, ill. röviden jellemezni az egyes évszakokat. Tud rövid képleírást adni szóban és/ vagy írásban. Ismerje fel az egyszerű és a folyamatos jelen időt.

évszakokhoz tartozó legfontosabb tevékenységekről. Tudjon képekről beszélni, azokon egyes részletek helyét megérteni és meghatározni. Tudja használni az igék múlt idejű alakjait.		Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, hon- és népismeret, sport, egészségtan.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- időjárás-jelentés - tevékenységek felismerése	- hogyan élnek az emberek távoli tájakon (pl. Kanada, Ausztrália, Új-Zéland)	- képleírások - beszédhelyzetek: kedvenc évszakom (indoklással)	- időjárás-jelentés - <i>Tagebuch</i>: kedvenc évszakom

2. UTAZÁS, NYARALÁS: ELŐKÉSZÜLETEK, KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes információt szerezni utazásról, utazási lehetőségekről, tudjon jegyet váltani. Tudjon az előkészületekről és az utazásról beszámolni. Ismerje a közlekedési eszközöket, azok főbb előnyeit, hátrányait. Használja a múlt idejű igealakokat és a jövő időt a <i>werden</i> segítségével.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (közlekedési eszközök, utazással kapcsolatos kifejezések, további rendhagyó múlt idejű igealakok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, technika.	Legyen képes az utazással kapcsolatos legfontosabb információkat szövegből / prospektusból kiszűrni. Tud megnevezni közlekedési eszközöket. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakjait.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- pályaútvonal, repülőtér (utazással kapcsolatos információk lejegyzése)	- menetrend - menetjegyek - híres utazók, nagy utazások	- szituációs játékok - (utas – ügyintéző; utas – utas) - beszámoló egy utazásról - képleírás	- utazási terv összeállítása (néhány látnivalóval) - beszámoló levélben vagy e-mailben egy utazásról

3. ÚTBAIGAZÍTÁS, TÖMEGKÖZLEKEDÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes útbaigazítást kérni és adni, a térképen eligazodni. Ismerje a tömegközlekedési eszközöket és használatuk módját (jegyváltás, mozgólépcső stb.), alapvető előnyeiket és hátrányaikat.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tömegközlekedési eszközök, útbaigazításhoz szükséges kifejezések, városban található dolgok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel</i> , <i>Lückentexte</i> , <i>Wörtertreppen</i> , <i>Buchstabenquadrat oder- salat</i> usw. projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Értsen meg és tudjon adni egyszerű útbaigazítást. Ismerje és tudja megnevezni a leggyakoribb tömegközlekedési eszközöket.
		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, technika, illetan.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- térképen eligazodás - adott úti cél megtalálása	- menetjegyek - metró térkép - jegykezelő automata használati utasítása	- szituációs gyakorlatok: útbaigazítás - egy tömegközlekedési eszköz bemutatása - jegyvásárlás	- üzenet írása - <i>Tagebuch</i>: hogyan jövök iskolába

4. BARÁTSÁG; LEVELEZÉS, E-MAIL, INTERNET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. A tulajdonságok alapján tudja véleményét kifejezni (tetszés/ nemtetszés/ helyeslés/ rosszallás). Ismerje a német levélírás sajátosságait, ezeket tudja alkalmazni. Tudjon e-mailt írni. Legyen képes elmondani pár mondatban, mire való az internet.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (levélíráshoz szükséges kifejezések, melléknevek, informatikai kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel</i> , <i>Lückentexte</i> , <i>Wörtertreppen</i> , <i>Buchstabenquadrat oder- salat</i> usw. Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. Tudja véleményét kifejezni (tetszés/ nemtetszés). Tud rövid e-mailt/ levelet írni. Ismerje a melléknevek fokozott alakjait.

Használja helyesen a hasonlítás különböző formáit.		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: informatika, illetan, irodalom.	

Tevékenységsformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- személyek jellemzés alapján történő kiválasztása	- levél - e-mail - internetes honlap - újságcikkek	- barátja jellemzése - képleírás	- baráti levél - e-mail - internetes kérdőív kitöltése

5. EGÉSZSÉG, BETEGSÉG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységsformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon válaszolni az egészségére vonatkozó alapvető kérdésekre, legyen képes elmondani a leggyakoribb panaszokat (fejfájás, láz, köhögés, hasmenés stb.) és ezek iránt érdeklődni. Ismerje a leggyakoribb betegségeket. Legyen képes elmondani, hogyan zajlott le egy betegsége, mi történt az orvosnál. Tudjon egyszerű tanácsokat adni. Tudjon néhány mondatot mondani az egészséges életmódról, pl. mit együnk/ ne együnk, sport, fitness, dohányzás mellőzése stb.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (betegségek, tünetek, gyógyszerek, orvos utasításai).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: egészségtan, biológia, természetismeret, történelem, kémia, fizika, orvostudomány	Tud a hogylétére vonatkozó kérdésre választ adni, legyen képes megmondani, ha fáj valamije, tudja megnevezni a testrészeket. Ismer néhány gyakori betegséget és azok tüneteit.

Tevékenységsformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- betegség felismerése tünetek alapján	- gyógyszerek használati utasításai - elsősegélynyújtás - betegségek régen és most (régimódi,	- szituációs játékok: orvosnál, patikában - egy betegség lezajlása	- tanácsadás - mielőbbi gyógyulást kívánó üdvözlőlap írása

	hagyományos, népi gyógymódok)	- egészséges életmód (táplálkozás, fitness) - képleírás	

6. SPORTOLÁS TÉLEN ÉS NYÁRON; TEREMBEN ÉS A SZABADBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a különféle sportágakat, tudja őket csoportosítani (téli sportok, terem sportok, küzdősportok, labdajátékok stb.). Legyen képes beszámolni saját sportolási szokásairól és tud erről érdeklődni. Tudja elmondani, milyen sportolási lehetőségek vannak az iskolában.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (sportágak, sportfelszerelések, helyszínek, sportolással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel</i> , <i>Lückentexte</i> , <i>Wörtertreppen</i> , <i>Buchstabenquadrat</i> oder- salat usw., Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: testnevelés és sport, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismeri a különféle sportágakat. Néhány egyszerű mondatban tudjon beszámolni saját sportolási szokásairól és kedvenc sportjáról.

Tevékenységek

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- sportversenyek eredményeinek lejegyzése	- híres sportolók - extrém sportok - hagyományos sportok Németországban	- beszámoló a kedvenc sportágról, kedvenc sportoló/ csapat bemutatása - sportolási lehetőségek az iskolában - képleírás	- <i>Tagebuch</i> : kedvenc sportom vagy sportolóm / focicsapatom

7. TELEFONÁLÁS, POSTA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre; telefonhívást fogadni és kezdeményezni, majd lezárni, üzeneteket lejegyezni, ill. átadni. Tudja elmagyarázni, hogyan használjuk a mobiltelefont (ennek előnyeit és hátrányait).	Kb. 20-30 szó, ill. kifejezés (telefonálással, levél- és csomagküldéssel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: informatika, illetan, technika és életviteli ismeretek.	Tudja megmondani a telefonszámát és értse meg másét. Legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre, rövid üzeneteket lejegyezni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- telefonbeszélgetésből bizonyos információkat kiszűrni - telefonszámokat, egyéb üzeneteket lejegyezni	- nyilvános készülék használati utasítása - hogyan telefonáljunk külföldről	- telefonbeszélgetés - elmagyarázni, hogy működik a telefon/ mobiltelefon - képleírás	- postai feladóvevény kitöltése - <i>Tagebuch</i>: az én mobiltelefonom

8. MAGYARORSZÁG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 6-8 összefüggő mondatot mondani Magyarországról, 6-8 mondatot annak történelméről. Tudja ismertetni a legnépszerűbb idegenforgalmi célpontok (Balaton, Budapest) és néhány nagyobb város látnivalóit (képek alapján), és természetesen saját lakóhelyének	Kb. 40-50 szó, ill. kifejezés (nevezetességek, földrajzi nevek, történelemmel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud néhány összefüggő mondatot mondani Magyarországról és saját lakóhelyének nevezetességeiről. Tud érdeklődni egy másik hely látnivalóiról.

nevezetességeit. Tudjon érdeklődni egy idegen vidék látnivalóiról.		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.	

Tevékenységszabványok

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- adatok lejegyzése egy ország / tájegység / város ismertetőjéből	- egyszerűsített prospektusok, idegenforgalmi kiadványok	- Magyarország nevezetességeinek bemutatása (különös tekintettel a saját lakóhely és környékére) - szituációs játék: érdeklődés egy utazási irodában - képleírás	- prospektus összeállítása - <i>Tagebuch</i> : az én lakóhelyem

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti ismeretlen nyelvi elemek jelentését.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket tesz fel;
- tanult minta alapján eseményeket mesél el;
- részt vesz egyszerű párbeszédben;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű szöveget (baráti üzenet, üdvözlét) létrehoz;
- tanult minta alapján tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

ANGOL NYELV

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Földünk nevezetes tájai, természeti környezetünk; A természet megóvása, veszélyeztetett növények és állatok	10-15
2. Utazás egy angliai nyelvtanfolyamra	12-15
3. A tenger (a tenger élővilága, felfedezők, hajótörés, kalózkodás, csempészek, lakatlan sziget, rejtelmes sziget...)	10-15
4. Egy kis történelem	12-15
5. Házimunka; Főzés, receptek, egészséges életmód	12-15
6. Otthoni és iskolai rendszabályok	12-15
7. Tervek a szünidőre és a jövőre; Továbbtanulás, pályaválasztás	12-15

1. FÖLDÜNK NEVEZETES TÁJAI, TERMÉSZETI KÖRNYEZETÜNK. A TERMÉSZET MEGÓVÁSA, VESZÉLYEZTETETT NÖVÉNYEK ÉS ÁLLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerjen néhány jellegzetes, más földrészen élő állat- és növényfajt. Tudjon néhány mondatot mondani a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (növények, állatok, földrajzi fogalmak, országok, népek, nyelvek, környezetvédelemmel kapcsolatos fogalmak).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, biológia, természetismeret, környezetvédelem.	Tud néhány mondatot mondani a fontosabb állatokról és növényekről, a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- nyelvek felismerése - állatok, növények azonosítása	- veszélyeztetett állat- és növényfajok - Földünk néhány nevezetes tája - a Világörökség részei (főként Magyarországon)	- képleírás (növények, állatok, tájak) - beszámoló irányított kérdések alapján	- plakát készítése (veszélyeztetett növény- és állatfajok) - egy ország rövid ismertetése

2. UTAZÁS EGY ANGLIAI NYELVTANFOLYAMRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje azokat az alapvető szavakat, kifejezéseket, amelyek szükségesek egy angliai nyelvtanfolyamra való jelentkezéshez, az utazáshoz és a részvételhez. Tudja, hogyan kell viselkedni egy vendéglátó családban, legyen képes a velük való alapvető kommunikációra.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (jelentkezési lap kitöltéséhez szükséges szavak, mindennapi tevékenységgel, kirándulással, nyelvórával kapcsolatos kifejezések, tárgyak nevei).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, hon- és népismeret, illetan.	Tud eligazodni alapvető élethelyzetekben. Tud segítséget kérni, és legyen képes egyszerű helyzetekben a mindennapi kommunikációra.

Tevékenységsformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- repülőtéren vagy kompon hallható információ - idegenvezető által mondottakból fontos információ kiszűrése	- tájékoztató a nyelvtanfolyamról - prospektusok, szórólapok - figyelmeztető feliratok	- szituációs gyakorlatok, párbeszéd a vendéglátó családdal - segítségkérés - érdeklődés nevezetességekkel kapcsolatban - beszámoló egy (képzelt) utazásról fényképek alapján	- jelentkezési lap kitöltése - kizsallókártya (landing card) kitöltése - tanfolyam-értékelési kérdőív kitöltése - beszámoló levélben vagy e-mailben a tanfolyamról és a családról

3. A TENGER

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységsformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni néhány, a tengerrel és a hajózással kapcsolatos dolgot, fogalmat. Tudjon egy rövid történetet elmesélni (pl. Robinsonról, a Titanicról vagy Cook kapitányról). Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tengerrel, hajózással kapcsolatos főnevek, pl. apály, dagály, vitorla, sirály stb., valamint igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i>, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, földrajz, technika.	Tud megnevezni néhány katasztrófaféleséget. Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.

Tevékenységsformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- rádiós hírek katasztrófákról	- újságcikkek	- túlélőként beszámoló egy képzelt esetről - szituációs játékok	- minta alapján rövid cikk írása

4. EGY KIS TÖRTÉNELEM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes pár mondatban hazánk és a világtörténelem néhány jelentős eseményét elmondani. Ismerjen néhány jelentős brit és amerikai történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani. Értse meg a történelemtől szóló egyszerűbb szövegek, regényrészletek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (történelmi eseményekkel kapcsolatos igék, népek, helyszínek, fegyverek stb.).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: történelem, földrajz, hon- és népismeret, irodalom.	Legyen képes megérteni általa ismert történelmi eseményről szóló rövid olvasmány lényegét. Ismer néhány jelentős történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani.

Tevékenységszabványok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- történelmi eseményből információkat kiszűrni, lejegyezni	- népekről (pl. vikingek, indiánok) - egy történelmi ifjúsági regény egyszerűsített részlete - angol királyok, királynők	- egy történelmi esemény bemutatása - képleírás - szerepjátékok (indiánok / cowboyok)	- <i>scrapbook</i> : kedvenc királyom (vagy egyéb történelmi személyiségeim)

5. HÁZIMUNKA; FŐZÉS, RECEPTEK, EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes beszámolni a mindennapos, illetve ritkábban végzett házimunkákról, a családi munkamegosztásról, valamint érdeklődni ezekről a tevékenységekről. Ismerje a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Tudja elmondani néhány egyszerű étel receptjét. Tudjon pár mondatot mondani az egészséges életmódról; mit együnk / ne együnk; igyunk / ne igyunk; hogyan éljünk.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (házimunkával kapcsolatos igék, háztartási gépek, konyhai eszközök, alapanyagok, ételek, italok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: gasztronómia, egészségügy, technika és életviteli ismeretek.	Tud pár mondatot mondani a mindennapos házimunkákról. Ismerje a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Értse meg néhány egyszerű étel receptjét.

Tevékenységszabályok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- egy étel hozzávalóinak, elkészítési módjának lejegyzése	- receptek - háztartási gépek használati utasítása - prospektusok, reklámok	- beszámoló a kedvelt / nem kedvelt házimunkákról - egy étel elkészítési módjának ismertetése - tanácsadás -	- <i>scrapbook</i>: kedvenc étel, ital

6. OTTHONI ÉS ISKOLAI RENDSZABÁLYOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabályok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon szóban és írásban beszámolni iskolai munkájáról, pozitív és negatív iskolai élményekről, az iskola adottságairól, környezetéről, véleményét mondani mindezekről, valamint másoktól ezek iránt érdeklődni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (iskolai élettel kapcsolatos igék, főnevek; tanításon kívüli eseményekre utaló szavak és kifejezések, otthoni kötelességek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, illetve, hon- és népismeret.	Tud néhány mondatot mondani és írni iskolai munkájáról, az általa kedvelt és nem kedvelt tantárgyakról.

Tevékenységszabályok

Listening	Reading	Speaking	Writing
- utasítássorozatból a lényeges információt kiszűrni	- tiltó táblák, feliratok - szokások brit és egyéb külföldi iskolákban	- beszámoló az iskolai és az iskolán kívüli tevékenységekről, kötelességekről	- poszter készítése: mit szabad és mit nem szabad az iskolában

7. TERVEK A SZÜNIDŐRE ÉS A JÖVŐRE: TOVÁBBTANULÁS, PÁLYAVÁLASZTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes közelebbi és távolabbi terveiről beszélni, azokat megindokolni, más tervei felől érdeklődni. Ismerje az iskolatípusokat, a választott iskoláról tudjon néhány mondatot mondani. Ismerjen minél több foglalkozást.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (foglalkozások, az ezekkel kapcsolatos igék, iskolatípusok, melléknevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>mingling</i> , projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: pályaorientáció, technika és életvitel, földrajz.	Tud néhány egyszerű mondatot mondani és írni közelebbi és távolabbi terveiről, ismerjen néhány foglalkozást.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- útitervek közül a megfelelő kiválasztása - foglalkozások felismerése	- prospektusok, reklámok - iskolák a világban	- nyaralás tervezése, szervezése - beszámoló közeli és távolabbi tervekről - képleírás	- önéletrajz írása - jelentkezési lap ki töltése - levélírás a választott iskoláról, szakmáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket feltesz;
- eseményeket elmesél;
- fenntartja a beszélgetést, pl. új témát kezdeményez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníti.

Íráskésztség

A tanuló

- egyszerű szöveget (üzenet, üdvözllet, baráti levél) létrehoz;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott – ismert struktúrák felhasználásával – tényszerű szöveget helyesen leír;
- információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- kb. 50 szavas jellemzést, beszámolót ír.

TARTALMAK

(Az előző évfolyamokhoz képest újonnan belépő kommunikációs szándékok, fogalomkörök és új példák)

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás	<i>I am sorry to disturb you.</i>	<i>Yes, can I help you?</i>
Elköszönés	<i>Give me a ring some time. Keep in touch!</i>	<i>Thank you, I will. I will. OK, bye.</i>
Bemutakozás, bemutatás	<i>May I introduce myself? May I introduce you to...?</i>	<i>Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.</i>
Engedélykérés	<i>May I use your telephone? Do you mind if I open the window?</i>	<i>Yes, go ahead. Not at all.</i>

Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Öröm, sajnálkozás, bánat	<i>Are you happy about that?</i>	<i>I am so glad. I am glad to hear that. I am so pleased that... Good for you. Congratulations.</i>
	<i>How do you feel about that?</i>	<i>I feel so happy for... I'm sorry to hear that. What a pity. I feel so sorry for...</i>
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság	<i>What do you think of...? Are you happy with...?</i>	<i>That was fine/good/ nice I'm quite happy with... It's not good enough. That wasn't very good. I'm tired of...</i>
Csodálkozás	<i>Jane has lost her money. Tom is twenty.</i>	<i>Really? Is he?</i>

Remény	<i>What are you hoping for? What are you looking forward to?</i>	<i>I am looking forward to... I hope you'll come.</i>

Személyes beállítódás és vélemény

Egyetértés, egyetnemértés	<i>What's your opinion?</i>	<i>I think he's wrong/right.</i>
Tetszés, nemtetszés	<i>You like meat, don't you?</i>	<i>I don't think it's good.</i>
Akarat, kívánság	<i>I want you to pay.</i>	
Kötelezettség, szükségesség, lehetőség	<i>It may rain. She might be late.</i>	<i>People must sleep sometimes..</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Információkérés, -adás	<i>How far is your school? How long does it take to get there?</i>	<i>It's 20 minutes by bus.</i>
Bizonyosság, bizonytalanság	<i>Do you think they will come? How old do you think she is?</i>	<i>They will probably come. She can't be very old. She must be 25.</i>

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	<i>I'd like you to...</i>	<i>Yes, sure. I'm afraid I can't.</i>
Tiltás, felszólítás	<i>Keep off the grass. You must not smoke here.</i>	
Javaslat	<i>I suggest going to... Which one do you prefer?</i>	<i>Yes, let's go to... I prefer...</i>
Kínálás	<i>Let me get you a drink.</i>	<i>That's very kind of you.</i>

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása	<i>Sorry, what did you say?</i>
Visszakérdezés, ismétléskérés	<i>Could you say that again slowly, please?</i>
Nem értés, magyarázatkérés, magyarázatértés ellenőrzése	<i>Am I making myself clear?</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése - Jelenidejűség - Múltidejűség	<i>Present Perfect Simple</i> <i>Past Simple Continuous</i>	<i>Have you done your room?</i> <i>I haven't finished it yet.</i> <i>I was ironing when he came in.</i>
Időbeli viszonyok	<i>Adverbs of time with Present Perfect Simple</i>	<i>already, yet, just</i>
Mennyiségi viszonyok		<i>All, both, none, neither</i> <i>Each, every</i>
Modalitás	<i>Should/shouldn't</i>	<i>You should ask her.</i>
Logikai viszonyok	<i>Conditional 1</i> <i>Conditional 2</i> <i>Infinitive to express purpose</i>	<i>We'll stay at home if it rains.</i> <i>If I had some money, I would buy it.</i> <i>I've been to London to visit the Queen.</i>
Függő beszéd	<i>Reported speech with past reporting verb</i>	<i>He said he was tired.</i>
Szövegösszetartó eszközök	<i>Reflexive pronouns</i>	<i>myself, yourself...</i>

NÉMET NYELV

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására,
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
8. Földünk nevezetes tájai, természeti környezetünk; A természet megóvása, veszélyeztetett növények és állatok	10-15
9. Utazás egy németországi nyelvtanfolyamra	12-15
10.A tenger (a tenger élővilága, felfedezők, hajótörés, kalózkod, csempészek, lakatlan sziget, rejtelmes sziget...)	10-15
11.Egy kis történelem	12-15
12.Házimunka; Főzés, receptek, egészséges életmód	12-15
13.Otthoni és iskolai rendszabályok	12-15
14.Tervek a szünidőre és a jövőre; Továbbtanulás, pályaválasztás	12-15

1. FÖLDÜNK NEVEZETES TÁJAI, TERMÉSZETI KÖRNYEZETÜNK. A TERMÉSZET MEGÓVÁSA, VESZÉLYEZTETETT NÖVÉNYEK ÉS ÁLLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerjen néhány jellegzetes, más földrészen élő állat- és növényfajt. Tudjon néhány mondatot mondani a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (növények, állatok, földrajzi fogalmak, országok, népek, nyelvek, környezetvédelemmel kapcsolatos fogalmak).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, biológia, természetismeret, környezetvédelem.	Tud néhány mondatot mondani a fontosabb állatokról és növényekről, a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- nyelvek felismerése - állatok, növények azonosítása	- veszélyeztetett állat- és növényfajok - Földünk néhány nevezetes tája - a Világörökség részei (főként Magyarországon)	- képleírás (növények, állatok, tájak) - beszámoló irányított kérdések alapján	- plakát készítése (veszélyeztetett növény- és állatfajok) - egy ország rövid ismertetése

2. UTAZÁS EGY NÉMETORSZÁGI NYELVTANFOLYAMRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje azokat az alapvető szavakat, kifejezéseket, amelyek szükségesek egy németországi nyelvtanfolyamra való jelentkezéshez, az utazáshoz és a részvételhez. Tudja, hogyan kell viselkedni egy vendéglátó	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (jelentkezési lap kitöltéséhez szükséges szavak, mindennapi tevékenységgel, kirándulással, nyelvvórával kapcsolatos kifejezések, tárgyak nevei).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka.	Tud eligazodni alapvető élethelyzetekben. Tud segítséget kérni, és legyen képes egyszerű helyzetekben a mindennapi kommunikációra.

családban, legyen képes a velük való alapvető kommunikációra.		Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, hon- és népismeret, illetan	

Tevékenységszabványok

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
repülőtéren vagy kompon hallható információ idegenvezető által mondottakból fontos információ kiszűrése	tájékoztató a nyelvtanfolyamról prospektusok, szórólapok figyelmeztető feliratok	szituációs gyakorlatok, párbeszéd a vendéglátó családdal segítségkérés érdeklődés nevezetességekkel kapcsolatban beszámoló egy (képzelt) utazásról fényképek alapján	jelentkezési lap kitöltése kiszállókártya (landing card) kitöltése tanfolyam-értékelési kérdőív kitöltése beszámoló levélben vagy e-mailben a tanfolyamról és a családról

3. A NÉMET NYELVŰ ORSZÁGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységszabványok Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 6-8 összefüggő mondatot mondani Németországról, Ausztriáról és Svájcra, 6-8 mondatot annak történelméről. Tudja ismertetni a legnépszerűbb idegenforgalmi	Kb. 40-50 szó, ill. kifejezés (nevezetességek, földrajzi nevek, történelemmel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel</i> , <i>Lückentexte</i> , <i>Wörtertreppen</i> , <i>Buchstabenquadrat</i> oder- salat usw. Projektmunka.	Tud néhány összefüggő mondatot mondani Magyarországról és saját lakóhelyének nevezetességeiről. Tud érdeklődni egy másik hely látványosságairól.
Célpontok és néhány nagyobb város látványosságait (képek alapján), és természetesen saját lakóhelyének nevezetességeit. Tudjon érdeklődni egy idegen vidék látványosságairól.		Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.	

Tevékenységsformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- adatok lejegyzése egy ország/ tájegység / város ismertetőjéből	- egyszerűsített prospektusok, idegenforgalmi kiadványok	- a német nyelvű országok neve- zetességeinek bemutatása - szituációs játék: érdeklődés egy utazási irodában - képleírás	- prospektus összeállítása - <i>Tagebuch</i> : a kedvenc országom

4. A TENGER

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységsformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni néhány, a tengerrel és a hajózással kapcsolatos dolgot, fogalmat. Tudjon egy rövid történetet elmesélni (pl. Robinsonról, a Titanicról vagy Cook kapitányról). Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tengerrel, hajózással kapcsolatos főnevek, pl. apály, dagály, vitorla, sirály stb. valamint igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte,</i> <i>Wörtertreppen,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, földrajz, technika.	Tud megnevezni néhány katasztrófaféleséget. Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.

Tevékenységsformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- rádiós hírek katasztrófákról	- újságcikkek	- túlélőként beszámoló egy képzelt esetről - szituációs játékok	- minta alapján rövid cikk írása

5. EGY KIS TÖRTÉNELEM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes pár mondatban hazánk és a világtörténelem néhány jelentős eseményét elmondani. Ismerjen néhány jelentős német történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani. Értse meg a történelemről szóló egyszerűbb szövegek, regényrészletek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (történelmi eseményekkel kapcsolatos igék, népek, helyszínek, fegyverek stb.).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: történelem, földrajz, hon- és népismeret, irodalom.	Legyen képes megérteni általa ismert történelmi eseményről szóló rövid olvasmány lényegét. Ismerjen néhány jelentős történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- történelmi eseményből információkat kiszűrni, lejegyezni	- népekről (pl. - egy történelmi ifjúsági regény egyszerűsített részlete) - német királyok, királynők -	- egy történelmi esemény bemutatása - képleírás - szerepjátékok	- <i>Tagebuch</i> : kedvenc királyom (vagy egyéb történelmi személyiségem)

6. HÁZIMUNKA; FŐZÉS, RECEPTEK, EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes beszámolni a mindennapos, illetve ritkábban végzett házimunkákról, a családi munkamegosztásról, valamint érdeklődni ezekről a tevékenységekről. Ismerje a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Tudja elmondani néhány egyszerű étel receptjét. Tudjon pár mondatot mondani az egészséges életmódról; mit együnk/ ne együnk; igyunk/ ne igyunk; hogyan éljünk.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (házimunkával kapcsolatos igék, háztartási gépek, konyhai eszközök, alapanyagok, ételek, italok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel</i> , <i>Lückentexte</i> , <i>Wörtertreppen</i> , <i>Buchstabenquadrat</i> oder- salat usw. Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: gasztronómia, egészségtan, technika és életviteli ismeretek.	Tud pár mondatot mondani a mindennapos házimunkákról. Ismeri a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Értse meg néhány egyszerű étel receptjét.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- egy étel hozzávalóinak, elkészítési módjának lejegyzése	- receptek - háztartási gépek használati utasítása - prospektusok, reklámok	- beszámoló a kedvelt/ nem kedvelt házimunkákról - egy étel elkészítési módjának ismertetése - tanácsadás	- <i>Tagebuch</i> : kedvenc ételem, italom

7. OTTHONI ÉS ISKOLAI RENDSZABÁLYOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon szóban és írásban beszámolni iskolai munkájáról, pozitív és negatív iskolai élményekről, az iskola adottságairól, környezetéről, véleményt mondani mindezekről, valamint mástól ezek iránt érdeklődni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (iskolai élettel kapcsolatos igék, főnevek; tanításon kívüli eseményekre utaló szavak és kifejezések, otthoni kötelességek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel</i> , <i>Lückentexte</i> , <i>Wörtertreppen</i> , <i>Buchstabenquadrat</i> oder- salat usw. Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása.	Tud néhány mondatot mondani és írni iskolai munkájáról, az általa kedvelt és nem kedvelt tantárgyakról.

		(Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	
		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, illemtan, hon- és népismeret.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- utasítássorozatból a lényeges információt kiszűrni	- tiltó táblák, feliratok - szokások német és egyéb külföldi iskolákban	- beszámoló az iskolai és az iskolán kívüli tevékenységekről, köteleességekről	- poszter készítése: mit szabad és mit nem szabad az iskolában

8. TERVEK A SZÜNIDŐRE ÉS A JÖVŐRE: TOVÁBBTANULÁS, PÁLYAVÁLASZTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes közelebbi és távolabbi terveiről beszélni, azokat megindokolni, más tervei felől érdeklődni. Ismerje az iskolatípusokat, a választott iskoláról tudjon néhány mondatot mondani. Ismerjen minél több foglalkozást.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (foglalkozások, az ezekkel kapcsolatos igék, iskolatípusok, melléknevek).	Lánccjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, <i>Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppe,</i> <i>Buchstabenquadrat oder- salat usw.</i> Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) Kapcsolatok más műveltségi területekkel: pályaaorientáció, technika és életvitel, földrajz.	Tud néhány egyszerű mondatot mondani és írni közelebbi és távolabbi terveiről, ismerjen néhány foglalkozást.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- útitervék közül a megfelelő kiválasztása - foglalkozások felismerése	- prospektusok, reklámok - iskolák a világban	- nyaralás tervezése, szervezése - beszámoló közeli és távolabbi tervekről - képleírás	- önéletrajz írása - jelentkezési lap kitöltése - levélírás a választott iskoláról, szakmáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket feltesz;
- eseményeket elmesél;
- fenntartja a beszélgetést, pl. új témát kezdeményez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníti.

Íráskészség

A tanuló

- egyszerű szöveget (üzenet, üdvözllet, baráti levél) létrehoz;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott – ismert struktúrák felhasználásával – tényszerű szöveget helyesen leír; információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- kb. 50 szavas jellemzést, beszámolót ír.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás	<i>Entschuldigung, ...</i>
Köszönés, elköszönés	<i>Guten Morgen/Tag! Auf Wiedersehen!</i>
Köszönet és arra reagálás	<i>Danke! Bitte!</i>
Bemutatás, bemutatkozás	<i>Das ist Peter. Ich heiße... Ich bin...</i>
Érdeklődés howlyét iránt, arra reagálás	<i>Wie geht's dir? Danke, prima. Was fehlt dir? Ich habe Kopfschmerzen.</i>
Engedélykérés, arra reagálás	<i>Kann ich das Fenster öffnen? Ja, bitte.</i>
Bocsánatkérés és arra reagálás	<i>Entschuldigung! Kein Problem!</i>
Segítségkérés	<i>Könne Sie mir bitte sagen, ...!</i>
Gratuláció, jókívánságok, arra reagálás	<i>Herzlichen Glückwunsch zum... Danke, Fröhliche Weihnachten. Gute Besserung!</i>
Személyes levélben megszólítás, elbúcsúzás	<i>Liebe(r) ... Dein(e) ..., Viele Grüße.</i>

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Sajnálkozás	<i>Es tut mir leid!</i>
Öröm	<i>Ich freue mich, dass.../Toll!</i>
Elégedettség, elégedetlenség	<i>Es ist prima, dass... Schade, dass...</i>
Csodálkozás	<i>Oh, das ist aber schön!</i>
Remény	<i>Ich hoffe, du kannst kommen!</i>

Bosszúság	<i>Das ist aber schlimm!</i>

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, arra reagálás	<i>Magst du Mathe? Ja.</i>
Véleménynyilvánítás	<i>Was meinst du dazu?</i>
Valaki igazának az elismerése, el nem ismerése	<i>Da hast du (nicht) recht!</i>
Egyetértés, egyet nem értés	<i>Ja, das stimmt! Nein, du hast nicht recht!</i>
Tetszés, nemtetszés	<i>Das finde ich gut/blöd! Das gefällt mir (nicht)!</i>
Akarat, szándék, kívánság, képesség	<i>ich will..., ich möchte..., ich kann</i>
Ígéret	<i>Ich mache das schon!</i>
Dicséret	<i>Klasse!</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	<i>Das ist... Meine Mutter ist...</i>
Események leírása	<i>Zuerst... dann..., zum Schluss. Es war einmal...</i>
Információkérés, -adás	<i>Weißt du...? Können Sie mir, bitte sagen?</i>
Igenlő vagy nemleges válasz	<i>Ja, nein, nicht, kein, doch</i>
Tudás, nemtudás	<i>Ich weiß (nicht), dass/ob...</i>
Bizonyosság, bizonytalanság	<i>Ich weiss es (nicht) genau. Ich bin mir (nicht) sicher, dass/ob...</i>

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés 7. o.	<i>Gib mir bitte...! Kannst du bitte...?</i>
Felszólítás 7. o.	<i>Schreib noch nicht. Öffne die Tür!</i>
javaslat, arra reagálás 8. o.	<i>Möchtest du...? Ja, gerne! Können wir gehen?</i>
Meghívás és arra reagálás 7. o.	<i>Kommst du mit? Ja. Nein, es tut mir leid.</i>
Kínálás és arra reagálás 7. o.	<i>Noch ein Stück Kuchen? Ja, bitte. Nein, danke.</i>

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Visszakérdezés, ismétléskérés	<i>Wie, bitte? Wiederholen Sie bitte.</i>
	<i>Sag es noch einmal!</i>
Nemértés, magyarázatkérés	<i>Ich verstehe nicht. Warum....?</i>
	<i>Entschuldigung, ich habe es nicht verstanden.</i>

Betűzés kérése, betűzés	<i>Buchstabiere bitte.</i>
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	<i>Kannst du bitte langsamer/leuter schprechen?</i>

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök (7–8. évfolyam)		A fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, törtézés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	<i>sein, es gibt Präsens Präsens mit Vokalwechsel,</i> <i>trenn-bare Verben</i>	<i>Ich bin heute zu Hause. Hier gibt es keinen Hamburger. Die Sonne scheint.</i> <i>Er liest das Buch vor.</i>
	Múltidejűség	<i>Präteritum (haben, sein)</i> <i>Perfekt</i>	<i>Er hatte ein Fahrrad.</i> <i>Ich war schon in England.</i> <i>Ich habe ein Eis gegessen.</i>
	Jövőidejűség	<i>Futur</i> <i>sich-Verben</i>	<i>Ich werde morgen zu Hause bleiben.</i> <i>Ich freue mich.</i>
	Személytelenség	<i>es</i>	<i>Es ist kalt.</i> <i>Es regnet.</i>
Birtoklás kifejezése		<i>haben gehören Wessen?</i>	<i>Ich habe einen Bruder. Die Tasche gehört mir. Das buch von Peter,</i>
		<i>von, -s</i>	<i>Peters Geschichte</i>
		<i>Possessivpronomen</i>	<i>Das ist meine Familie.</i>
Térbeli viszonyok	irányok, helymeghatározás		
		<i>Lokaladverbien</i>	<i>hier, dort, links, rechts, oben, unten, hinten...</i>
		<i>an, auf, in, hinter, neben, über, unter, vor, zwischen (A/D)</i>	<i>Ich lege das Heft auf den Tisch.</i>
		<i>durch, um (A)</i> <i>bei, zu, von (D)</i>	<i>Gehen Sie durch den Park!</i> <i>Die Bücher sind bei Karl.</i> <i>Ich komme von meiner Oma.</i>
Időbeli viszonyok	Gyakoriság	<i>Wie oft? selten, manchmal, immer, nie</i>	<i>Ich spiele oft mit Peter.</i>

	Időtartam, időpont	Wie lange? in, um, am, wann?	eine Woche, von... bis, den ganzen Tag im Winter, um 8 Uhr, am Freitag diesen/letzten/vorigen/ nächsten Monat
Mennyiségi Viszonyok	Határozott mennyiség	(tő-, sor-, törtszámnevek)	eins, zwei, eine Portion Pommes
	Határozatlan mennyiség	alles, viel, wenig, nichts, alle, einige, keine	Ich lerne viel, und ich habe wenig Zeit.
Minőségi viszonyok		Wie? Was für ein? Welcher? (Adjektivdeklináció) Vergleichen	Ich bin zufrieden. Das finde ich prima. Das ist eine leichte Aufgabe. Dieses Buch ist besser, als...
Modalitás		mögen, können, wollen, müssen, sollen, dürfen	Ich möchte ein Eis. Er kann nicht schwimmen. Ich will nach Hause. Du sollst Sport treiben.
	Feltételes mód	würde	Ich würde gern...
	Felszólítás		Komm morgen wieder! Esst schnell! Nehmen Sie bitte Platz!
Esetviszonyok	Névszók a mondatban	Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv	Mein Freund zeichnet Bilder.
Logikai viszonyok	Alárendelések	Kausalsatz Objektsatz	denn, weil Ich weiss (nicht), dass (ob)... Ich weiss, wo du wohnst.
Szövegösszetartó eszközök	Kötőszók	Und/oder/aber/denn Weil/dass/ob	
	Névmások		Das/ich, mich, mir, mein/dieser, jener, man

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A tanulói teljesítmények értékelésének három célja van: egyrészt visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról, az erős és gyenge pontokról, másrészt a tanulók nyelvtanulási motivációját fenntartani és tovább erősíteni, harmadrészt hozzájárulni reális önértékelésük kialakításához.

Mivel a kerettantervi célok között első helyen a hallott és olvasott szövegek értésének fejlesztése áll, a diákokat elsősorban ezekből az alapkészségekből kell értékelni. A bevezetésben arról volt szó, hogy a tanulók teljesítményének mérése és értékelése a négy nyelvi alapkészségen (beszédértés, beszédkészség, olvasásértés és íráskészség) keresztül valósulhat meg. A két utóbbival nincsenek is nehézségek, hiszen ezekből a legkönnyebb a számonkérés, míg a hallás utáni értést és a beszédkészséget hajlamosabbak vagyunk elhanyagolni. Pedig ez nem helyes, hiszen ha ezeket a készségeket nem értékeljük rendszeresen, a gyerekekben kialakulhat az a téves elképzelés, hogy ezek nem is olyan fontosak.

Alapelv, hogy értékeléskor a gyakorlás során alkalmazott tevékenységeket kell használni, és a tanulók értékelése folyamatosan történjen. Legalább minden hónapban kapjanak visszajelzést az előrehaladásról, hogy értsék, miben és hogyan fejlődhetnek tovább. Az értékelésnek pozitívnak kell lennie, amely nem azonos a hibák összeszámolásával. Azt értékeljük, amit a diákok tudnak, ne a hiányosságokat hangsúlyozzuk! Mivel ennek a korosztálynak is a beszédértésben és beszédkészség területén is a folytonosság (*fluency*) az erőssége, csak tapintatosan és türelemmel törekedhetünk a hibátlan megoldásokra (*accuracy*).

A számonkérés történhet csoportban, párban vagy egyénileg, a gyakorláshoz hasonlóan. A gyengébb teljesítményt nyújtó gyerekeknek több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Lehetőleg kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

A felső tagozatban már számíthatunk a tanulók önértékelésére is. Fontos, hogy tisztában legyenek saját fejlődésük menetével, hol kell még jobban teljesíteniük, milyen területen igazán jók.

A teljesítmények értékelésekor is fontos alapelv: ne a nyelvről való tudást, hanem a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük!

MATEMATIKA

MATEMATIKA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A matematika kerettanterv az Oktatási és Kulturális Minisztérium által kiadott hivatalos Nemzeti Alaptanterv (NAT) 2007. alapelvei szerint készült.

A kerettanterv a hagyományosan igényes oktatáson kívül nagy hangsúlyt fektet az *alapozó szakaszban* (1–6. évfolyam) keretén belül az 5–6. évfolyamon a *nem szakrendszerű oktatás* keretében a felzárkóztatásra, amely hozzájárul az *esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez*. Továbbá a kerettanterv lehetőséget biztosít a tehetséggondozásra is mind a négy évfolyamon. Így jobban a biztosítható a tanulók egyéni képességeinek fejlesztése.

Ezért olyan iskolák számára ajánlott, amelyek az oktatás minőségét és hatékonyságát fontosnak tartják.

Az óraszámok az Oktatási Törvényben meghatározott lehetséges számokhoz igazodnak.

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti óraszám	4	3	3	3
Éves óraszám	148	111	111	111
Nem szakrendszerű oktatás órászáma	129	129	0	0

A témaköröket tartalmazó táblázatban megjelöltük azokat a tananyagrészeket, amelyekhez kiegészítő órákat javaslunk a *nem szakrendszerű oktatás* keretén belül. (5–6. évfolyamon az alapozó szakaszban.)

ÁLTALÁNOS CÉLOK ÉS FELADATOK

Az általános iskola 5–8. évfolyamán a matematikaoktatás megismerteti a tanulókat az őket körülvevő világ konkrét mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozza a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket és az életkoruknak megfelelő szinten biztosítja a többi tantárgy tanulásához szükséges matematikai ismereteket és eszközöket. Alapvető célunk a gondolkodás képességének folyamatos fejlesztése és a kompetenciák kialakítása.

Az általános iskola 5–8. évfolyama egységes rendszert alkot, de – igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz – két, pedagógiailag elkülöníthető periódusra tagolódik. Az alapozó szakasz utolsó két évében a tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz, ezért itt az integratív-képi gondolkodás fejlesztése a cél. A 7–8. évfolyamon elkezdődik az elvont fogalmi és elemző gondolkodás kialakítása is.

Ez a tanterv a NAT 2007-ben megfogalmazott fejlesztési célokhoz és a kijelölt legfőbb kompetenciaterületekhez kapcsolódó tananyagrendszert tartalmazza a fejlesztés-központúságot szem előtt tartva. A fejlesztő munkát a matematikai tevékenységek rendszerébe kell beépíteni. Ezért alapvető fontosságú, hogy az

alapozó szakaszban a tevékenységek részletesen legyenek kifejtve, így például a mérések, a fogalomalkotást előkészítő játékok, az alapszerkesztések és a geometriai transzformációk tulajdonságainak megtapasztalása. Ezeket kiegészítik a tananyag feldolgozásában megjelenő munkaformák: a pár-, illetve csoportmunka, valamint a projektfeladatok. Természetesen az önálló feladatmegoldást, a differenciált munkaformát továbbra is alkalmazzuk.

A tevékenységek tárházába tartozik az eszközök használata, különös tekintettel az elektronikus eszközökre, azon belül az oktatási célú weblapokra az interneten.

Fejlesztendő a tanulók kommunikációs képessége, saját gondolataik szabatos megfogalmazása szóban és írásban; mások gondolatainak megértése, a vitákban érvek és ellenérvek logikus használata.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldások mellett a felvetett kérdések igazságának, vagy hamisságának eldöntése, a döntések igazolása. A tanulók legnagyobb része ebben a korban jut el a konkrét gondolkodástól az absztrahálásig. Ezért a legfontosabb cél a konstruktív gondolkodás kialakítása, amelyet a tanulók életkorának megfelelően manipulatív tevékenységek elvégeztetésével, az összefüggések önálló felfedeztetésével érhetünk el. Az önellenőrzéssel növeljük a tanulók önbizalmát, a változatos módszerekkel, a korosztálynak megfelelő játékos formákkal, kis lépéseken keresztül, természetes módon hangoljuk őket a matematika tudományának befogadására.

Fontos, hogy a valóságban előforduló problémákra a tanulók meg tudják találni a megfelelő matematikai modellt, azokat helyesen tudják alkalmazni. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a szövegértő, elemző olvasásra. Ugyanakkor azt is el kell érni, hogy a matematikában tanult ismereteket a tanulók alkalmazni tudják más műveltségi területeken is.

Fokozatosan kell kialakítani a matematika szaknyelvének pontos használatát és jelölésrendszerének alkalmazását.

Az általános iskolai matematikaoktatás alapvető célja, hogy a megszerzett tudás az élet minden területén, a gyakorlati problémák megoldásában is alkalmazható legyen.

FEJLESZTÉSI CÉLOK

1. Tájékozódás

- Tájékozódás a térben
- Tájékozódás az időben
- Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban

2. Megismerés

- Tapasztalatszerzés
- Képzelet
- Emlékezés
- Gondolkodás
- Ismeretek rendszerezése
- Ismerethordozók használata

3. Ismeretek alkalmazása

4. Problémakezelés és - megoldás

5. Alkotás és kreativitás: alkotás öntevékenyen, saját tervek szerint; alkotások adott feltételeknek megfelelően; átstrukturálás

6. Akarati, érzelmi, önfejlesztő képességek és együttéléssel kapcsolatos értékek

- Kommunikáció
- Együttműködés
- Motiváltság
- Önismeret, önértékelés, reflektálás, önszabályozás

7. A matematika épülésének elvei

KULCSKOMPETENCIÁK

- A matematikai kulcskompetenciák folyamatos fejlesztése:
 - számlálás, számolás
 - mennyiségi következtetés, valószínűségi következtetés
 - becslés, mérés
 - problémamegoldás, metakogníció
 - rendszerezés, kombinativitás
 - deduktív és induktív következtetés
- A tanulók értelmi képességeinek – logikai készségek, problémamegoldó, helyzetfelismerő képességek – folyamatos fejlesztése

- A tanulók képzelőerejének, ötletességének fejlesztése
- A tanulók önellenőrzésének fejlesztése
- A gyors és helyes döntés képességének kialakítása
- A problémák, egyértelmű és egzakt megfogalmazása, megoldása
- A tervszerű és célirányos feladatmegoldási készség fejlesztése
- A kreatív gondolkodás fejlesztése
- A világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása
- A tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben

A helyes tanulási szokások, attitűdök kialakítása

A tanulók

- a számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek,
- a feladatmegoldások helyességét ellenőrizték,
- a feladatok megoldása előtt megoldási tervet készítsenek,
- a geometriai szerkesztések elkészítése előtt vázlatrajzot készítsenek,
- a szöveges feladatok megoldásánál a szöveget pontosan értelmezzék, és a választ valamint az ellenőrzést szabatosan írják le.

A tanulók

- gondolataikat pontosan, életkoruknak megfelelően a szaknyelv használatával tudják elmondani,
- a számolási készség kialakulása után használják a zsebszámológépet,
- szakirodalomból, internetről, egyéb ismerethordozókból önállóan is gyarapítsák tudásukat,
- tájékozódjanak a korosztálynak megfelelő újságok, folyóiratok és szaklapok körében,
- ismerjék a tananyaghoz kapcsolódó matematikatörténeti érdekességeket.

Javasolt projektfeladatok a tantervben megjelenő témakörökhöz

SZÁMTAN, ALGEBRA

- Becslések szükségessége a mindennapi életben
- Számelméleti problémák az ókori matematikában
- A hatványértékek „rohamos” növekedése, nevezetes példák felkutatása
- Arányosságok, összefüggések a mindennapi életben
- A számrendszerek kialakulása, fejlődése a matematika története során
- Negatív számok, nem racionális számok a matematika történetében

ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

- Helymeghatározás terepen, térképeken, csillagászatban
- Sorozatok előfordulása a környezetünkben
- Nevezetes sorozatok a matematika történetében
- Számítógépes függvényábrázoló program bemutatása
- Grafikonok mindenütt (pl.: más tudományágakban)

GEOMETRIA, MÉRÉS

- Mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel (régi magyar mértékegységek, angol mértékegységek)
- Szimmetria az építészetben, a művészetekben
- A kör az ókori matematikában
- Számítógépes szerkesztőprogram bemutatása
- Térbeli alakzatok és a valóság (fotóalbumok, makettek készítése)
- Hasonlóság alkalmazása megjelenése a mindennapi életben
- Pitagorasz és tanítványai
- Magyar matematikusok

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

- Nevezetes problémák a valószínűségi játékok történetében (kockajátékok)
- Szerencsejátékok
- Kiválasztott statisztikai adatsokaságok különböző szempontok szerinti bemutatása

A négy év során tudatosan kell fejleszteni a tanulók lényegkiemelő képességét, analízáló és diszkussziós készségét, átfogó, nagyobb összefüggések felfedezésére is képes gondolkodását. Erre irányul a matematikaoktatásban a sokféle logikai feladat, a felfedezettő tanítás, az ismétlés, a rendszerezés, a szövegelemzés, a megoldások vizsgálata, a matematikai tartalmú játékok, és a tanár egyéniségétől, igényeitől függő, változatos módszertani megoldás. Kiemelt cél a *matematikai kompetenciák* megszerzése, amelyeket új módszerek bevezetésével lehet elősegíteni. Ilyenek például a *csoport-, illetve a projektmunkák*. A közösen, csoportban (vagy párban) végzett munka során ki kell alakítani a tanulók közötti együttműködést, a helyes munkamegosztást, az

egyéni és a közösségi felelősségvállalást. A közös eredmény érdekében előtérbe kerül egymás személyének tiszteletben tartása, a szolidaritás, a tolerancia, a segítőkészség. Ebben a szocializációs folyamatban könnyebben fejleszthetők a tanulók egyéni képességei, könnyebben kialakul az intenzív érdeklődés és a kíváncsiság, ami elősegíti a hatékonyabb tanulást.

„A matematikai kompetencia: az alapműveletek és arányképzés alkalmazásának képessége a mindennapok problémáinak megoldása érdekében, a fejben és papíron végzett számítások során. A hangsúly a folyamaton és a tevékenységen, valamint a tudáson van. A matematikai kompetencia felöleli – eltérő fokban – a matematikai gondolkodásmód alkalmazásának képességét és az erre irányuló hajlamot (logikus és térbeli gondolkodás), valamint az ilyen jellegű megjelenítést (képletek, modellek, szerkezetek, grafikonok, táblázatok).

A matematika kompetenciához szükséges *tudás* magában foglalja a számok, a mértékek és szerkezetek, az alapműveletek és alapvető matematikai fogalmak és koncepciók és azon kérdések megértését, amelyekre a matematika válasszal szolgálhat.

Az egyénnek rendelkeznie kell azzal a készséggel, hogy alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat a mindennapok során, otthon és a munkahelyen, valamint hogy követni és értékelni tudja az érvek láncolatát. Képesnek kell lennie arra, hogy matematikai úton indokoljon, megértse a matematikai bizonyítást és a matematika nyelvén kommunikáljon, valamint hogy megfelelő segédeszközöket is alkalmazzon.

A matematika terén a pozitív *hozzáállás* az igazság tiszteletén és azon a törekvésen alapszik, hogy a dolgok okát és azok érvényességét keressük.”

/Kulcskompetenciák az élethosszig tartó tanuláshoz – Európai referenciakeret anyagából/

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám:148 – Heti óraszám: 4

Témakör	Szakrendszerű oktatásra javasolt óraszám	Nem szakrendszerű oktatásra javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Számтан, algebra	$86 = 24 + 14 + 26 + 22$	$72 = 20 + 12 + 20 + 20$
Összefüggések, függvények, sorozatok	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Geometria, mérés	$46 = 20 + 6 + 14 + 6$	$41 = 20 + 5 + 12 + 4$
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő

A szabadon hagyott órák felhasználása

Szakrendszerű oktatásban	Nem szakrendszerű oktatásban
• TSZAM (Továbbhaladáshoz Szükséges Alapismeretek Mérése), illetve diagnosztizáló felmérések írása • szükség szerinti gyakorlás • tehetséggondozás • projektfeladatok megbeszélése	A csoport igényeinek megfelelő felhasználása

1. A GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése; összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; osztályokba sorolás. A tudatos célirányos figyelem fejlesztése.	Alakzatok.	Tárgyak megfigyelése, csoportosítása önállóan. Barkochba – frontális játék. Memóriajáték csoportban.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.
Rendezés. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása.	Természetes számok, egész számok, törtek. Sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint.	Számsorozatok képzése, szabályainak felismerése. Játék kártyákkal csoportban. Számlánc.	
Megosztott figyelem. .	Alakzatok, természetes számok, egész számok, törtek. Szétválogatás két szempont szerint; megosztott figyelem; két, több szempont egyidejű követése.	Alakzatok csoportosítása, számok nagyság szerinti osztályozása, a relációk helyes alkalmazása. Síkídomok válogatása pármunkában. Játék kártyákkal.	
Halmazok eszköz jellegű használata.		Közös tulajdonságú tárgyak, alakzatok, számok kiválasztása, az adott tulajdonsággal nem rendelkező elemek kiszűrése.	
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Alakzatok előállítás, számalkotások, elemek kiválasztása, sorba rendezése.	Építések síkban és térben adott feltételekkel, számalkotások adott feltételek szerint számkártyákból. Néhány elem manipulatív sorbarendeze, közülük bizonyos elemek kiválasztása majd a lehetséges esetek összeszámlálása.	.
A nyelv logikai elemeinek használata. A matematikai logika nyelvének megismerése, tudatosítása.	Állítások megítélése igazságértékük szerint, nyitott mondatok lezárása, a „nem”, „és”, „vagy”, „minden”, „van olyan”...	Folyamatosan fejlesztendő.	
Problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Szöveges feladatok megoldása.	Változatos tartalmú szövegek értelmezése, modellalkotás, megoldás, adott modellhez probléma megfogalmazása.	

Gondolkodás a saját gondolkodási folyamatokról.	Feladatok megoldási folyamatának elemzése.	Saját megoldási folyamat lépésenkénti felidézése, mások gondolatainak követése.	
A valószínűségi és a statisztikai gondolkodás fejlesztése.	A relatív gyakoriság és a valószínűség fogalmának előkészítése.	Valószínűségi játékok, tapasztalatok gyűjtögetése.	
Absztrahálás, konkretizálás.	Fogalmak megalkotása, besorolás adott fogalom alá.	Hasonló tulajdonságú síkidomoknak, testeknek közös elnevezés kitalálása.	

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A számfogalom mélyítése, egyre bővülő számkörben. A természetes szám modellként való kezelése (különféle fogalmi tartalmak – darabszám, mérőszám, értékmérő, jel – szerint), törtszám, negatív szám, egész szám, modellként való kezelése; számegyenes, mint modell alkalmazása az új számkörökben.	Természetes számok milliós számkörben, egészek. Alaki érték, helyiérték. Negatív szám értelmezése. Törtek kétféle értelmezése, tizedes törtek. Ellentett, abszolút érték.	Helyiérték-táblázat használata a természetes számkörben és a tizedes törteknél. Postai csekkek kitöltése, a számok helyesírása. Játék számkártyákkal, a „tökéletes pénztárgéppel”. Negatív szám fogalmának alapozása modellek segítségével: irányított mennyiségek (pl. hőmérő, számegyenes), ill. a tényleges hiány megtapasztalásával: adósság – készpénzcédulák, ezek eszközként való használata. A törtrészek előállítás hajtogatással, színezéssel, kirakással csoportmunkában.	Tudja a tanult számokat helyesen leírni, olvasni, számegyenesen ábrázolni, két számot összehasonlítani.
Kétváltozós aritmetikai műveletek értelmezésének kiterjesztése, mélyítése (tapasztalati előkészítése; kétváltozós műveletek értelmezése, műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata). Algoritmus követése, értelmezése. Számolási készség fejlesztése a kibővített számkörben.	Műveletek szóban (fejben) és írásban, szemléltetés számegyenesen. Műveleti jelek, számok összetett alakjainak használata. Szorzás, osztás 10-, 100- 1000-rel. Szorzás, osztás többjegyű számmal. Összeadás, kivonás az egészek és a törtek körében. Törtek és a tizedes törtek szorzása, osztása egészszel. (0 szerepe a szorzásban, az osztásban).	Láncszámolás. Számkorongok használata az egész számok összevonásánál. Számpiramis és számrejtvények megfejtése. Önellenőrzésre alkalmas számolási feladatok önálló megoldása.	Tud összeadni, kivonni, szorozni, kétjegyűvel osztani a természetes számok körében. Tud egyjegyű pozitív nevezőjű törteket összeadni, kivonni két tag esetén. Tud egyjegyű nevezőjű pozitív törteket és legfeljebb ezredek tartalmazó tizedes törteket összeadni és kivonni.

Matematikai jelek értelmezése tevékenységgel, számjelek, műveleti jelek, <, >, =, ≠, ≈, ≤, ≥, (...) stb.) értése.	Természetes számok, egész számok, törtek helye a számegyenesen, nagyságrendi összehasonlítások.	Demonstrációs számegyenes használata a tanult számkörben, a tanulók egymást követve versenyeznek a táblánál.	Ismeri a <, >, = relációjeleket és helyesen használja azokat.
Fegyelmezettség, következetesség fejlesztése.	A helyes műveleti sorrend ismerete a négy alpművelet esetén. Zárójelhasználat.	Önellenőrzésre alkalmas számolási feladatok önálló megoldása.	Ismeri a helyes műveleti sorrendet a négy alpművelet esetén.
Becslnési készség fejlesztése. Közelítő értékek szükségességének alakítása. Értő-elemző olvasás, problémamegoldó képesség fejlesztése, következtetési készség fejlesztése	A kijelölt művelet eredményének előzetes becslné. A kapott eredmények helyes kerekítése. Egyszerű elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, lebontogatással, ellenőrzés behelyettesítéssel.	A valóságból vett problémák felvetése, azok helyes értelmezése. A megoldások becslné. A kapott eredmények ellenőrzése a valóságban. Számfeladatokhoz szöveg megfogalmazása pl. „feladatküldő” csoportmunkában.	Megold egyszerű szöveges feladatokat következtetéssel.

3. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tájékozódás (pl. az osztályban, iskolában, iskola környékén) nagytesti mozgással; mozgási memória fejlesztése.	Derékszögű koordináta-rendszer előkészítése.	Mozgásos játék, a megadott (oszlopok és sorok az osztályban) pontok megkeresése. Memóriajáték a rendezett számpár fogalmának kialakítására.	
Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok megismerése. Tájékozódás a számegyenesen, a síkban, a térben, megfogalmazott információk szerint.	Tájékozódás földgömbön, térképen, sakktáblán. A külső környezetben való tájékozódás (iskola, lakhely környéke).	A tanulók feladatokat adnak egymásnak pármunkában meghatározott tárgyak megkeresésére. Borítékcímzés. Színházjegy, mozijegy. Projekt munkában térkép készítése a környékről.	
Helymeghatározás, adott tulajdonságú pontok keresése. Tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben.	Számegyenes, számintervallumok ábrázolása. Descartes-féle derékszögű koordináta-rendszer.	Ponthalmazok keresése számegyenesen, a kijelölt pontthalmazok algebrai megfogalmazása és leírása. Feladatlapok kitöltése önállóan. Torpedójátékkal a rendezett számpár fogalmának tudatosítása. Különböző figurák megrajzolása	Tud pontokat ábrázolni koordináta-rendszerben, leolvassa pontok koordinátáit.

		meghatározó pontjainak koordinátaival, pármunka.	
Összefüggések felismerésének fejlesztése. Táblázat hiányzó adatainak keresése adott szabálynak, összefüggésnek megfelelően, illetve felismert kapcsolat szerint. Táblázatok, grafikonok értelmezése és készítése. A függvény fogalmának előkészítése.	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok. Egyszerűbb szabállyal megadott táblázatok kitöltése. Arányos következtetések (szabványmértékek és átváltásuk).	Csoportmunkával táblázatok, grafikonok, posztterek értelmezése és készítése. Kétváltozós kapcsolatok felfedezése (pl.: arányosságok).	
Szabály intuitív követése, tudatos megfigyelés, akaratlagos figyelem fejlesztése, szabály felismerése, kifejezése, tudatosítása.	Sorozatok képzése. Megfigyelésben, számlálásban, számolásban gyűjtött elemek sorozatba rendezése. Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott szabály vagy a felismert összefüggés szerint.	Periodikus motívumok gyűjtése és készítése.	

4. GEOMETRIA, MÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése, összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; osztályokba sorolás különféle tulajdonságok szerint. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelem; elemek, tulajdonságok megnevezése. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása. Fogalomalkotás előkészítése.	Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján. Téglatest (kocka) tulajdonságai, hálózata. Párhuzamosság, merőlegesség. Tételek kölcsönös helyzete. Síkidomok és sokszögek szemléletes fogalma, tulajdonságai.	A lényeges geometriai tulajdonságok kiemelése valós tárgyakon. Memóriajáték, barkochba. Demonstrációs mértani testek vizsgálata és csoportosítása. A sík parkettázása különböző alakú síkidomokkal, pármunkában.	Felismeri a kockát és a téglatestet. Ismeri a háromszöget és a speciális négyszögeket.
A térszemlélet fejlesztése. Adott tárgy más nézőpontból való elképzelése, például testek építése különböző nézeteikből, vetületeikből. Vizuális képzelet fejlesztése.	Testek építése, tulajdonságai. Különböző nézetekben megadott testek elkészítése.	Csoportmunkában testet építése különböző alapelemekből. Különböző nézetekben megadott testek elkészítése csoportmunkában. Testhálók készítése, testhálók testek párosítása csoportmunkában.	
Az alkotó képzelet fejlesztése.	Egyszerűsített rajz készítése lényeges	Önálló munka.	

Lényegkiemelés. (Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával.) Problémamegoldó képesség fejlesztése. Célszerű eszközhasználat. Fogalomalkotás.	elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával. Körző, vonalzó használata. Két vonalzóval párhuzamosok és merőlegesek rajzolása. Háromszögek, négyszögek és tulajdonságaik, valamint szerkesztésük. Távolság fogalma. Adott tulajdonságú pontok keresése. A kör és a gömb. Szakaszfelező merőleges. A szög fogalma, mérése, szögfajták.	Különböző alaprajzok megismerése, készítése (pl.: telek, ház, lakás...).	Ismeri a háromszöget és a speciális Négyszögeket. Tud szakaszt másolni. Tud két vonalzóval párhuzamosokat és merőlegeseket rajzolni. Ismeri a szakaszfelező merőleget. Ismeri a szögfajtákat.
Mérések, mérőeszközök használata. A becslés képességének fejlesztése.	A szögmérő helyes használata.	Különböző mérőeszközök használata (pl.: szögsablonok, szögmérő, zsineg, vonalzó...), konkrét mérések elvégzése.	
A kerület, terület, felszín és térfogat fogalmának előkészítése. Számolási készség fejlesztése. A becslőképesség fejlesztése.	Téglalap kerülete, területe. Téglatest (kocka) hálój, felszíne és térfogata. Mértékegységek átváltása.	Tetszőleges alakzatok, síkba kiteríthető tárgyak kerületének és területének mérése különböző eszközökkel (zsineg, egységnégyzet, egység háromszög stb.)	A hosszúság és terület szabványegységei és egyszerűbb átváltások konkrét gyakorlati feladatokban. A térfogat, űrtartalom, idő, tömeg mértékegységei. Tud mértékegységeket átváltani.

5. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Változó helyzetek megfigyelése: a változás lejártsza manipulatív úton tárgyi eszközökkel. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelem. Rendszerezés. A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A számolási készség fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek elvégzése, megfigyelése. Relatív gyakoriság. Adatsokaság rendezése, csoportba foglalása adott szempont szerint.	Valószínűségi játékok. Kísérletek (pl. valószínűségi kísérletek) végzése, a történet többszöri megfigyelése. Adatok megfigyelése, rendezése, ábrázolása. Valószínűség előzetes becslése.	Relatív gyakoriság kiszámítása néhány kísérlet alapján. Megkülönbözteti a biztos és a lehetetlen eseményt.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után célszerű az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozni a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor célszerű röpdolgozatot íratni, amelyet nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, vagy egy másik anyagrész tanítása után a nehéznek tűnő anyagrésszel való foglalkozást „pihentetve” később lehet rá visszatérni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérő íratása javasolt. Az egyes feladatok megoldását pontozással kell értékelni, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kérje számon.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés nem jellemző matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan kell fejleszteni, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges, dicsérjük őket, ha megérdemlik; de ne feleltessünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös, vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – Heti óraszám: 3

Témakör	Szakrendszerű oktatásra javasolt óraszám	Nem szakrendszerű oktatásra javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Számтан, algebra	$60 = 15 + 13 + 19 + 13$	$74 = 20 + 12 + 24 + 18$
Összefüggések, függvények, sorozatok	11	10
Geometria, mérés	$28 = 11 + 17$	$33 = 15 + 18$
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő

A szabadon hagyott órák felhasználása

Szakrendszerű oktatásban	Nem szakrendszerű oktatásban
- TSZAM, illetve diagnosztizáló felmérések írása - szükség szerinti gyakorlás - tehetséggondozás - projektfeladatok megbeszélése.	A csoport igényeinek megfelelő felhasználása

1. A GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika értékeinek és eredményeinek megismerésére való igény felkeltésével pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése		Matematikatörténeti érdekességek bemutatása, kiselőadás. Könyvtár és informatikai eszközök használata, projekt munka.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.
A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Rendezés.	Néhány elem rendszerezett felsorolása. Az esetek számának összeszámolása. A rendezést segítő eszközök és algoritmusok megismerése. Fadiagram, táblázat.	A tanulók aktív tevékenységgel tapasztalják meg a sorbarende zési lehetőségek számát (modellezés, kártyák).	
A matematikai nyelv logikai elemeinek	Összehasonlításhoz, viszonyításhoz	Matematikatörténeti érdekességek	

helyes használata. Kommunikációs készség fejlesztése.	szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl.: egyenlő, kisebb, nagyobb, legalább, legfeljebb). Állítások igazságának eldöntése (és, vagy, minden, van olyan). Igaz és hamis állítások megfogalmazása.	bemutatása, kiselőadás. Könyvtár és informatikai eszközök használata, projektmunka.	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	A biztos, a lehetséges és a lehetetlen fogalma.	Valószínűségi kísérletek végzése, megfigyelése.	
Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése.	Változatos tartalmú szöveges feladatok értelmezése, matematikai modellek megalkotása, megoldása. Számfeladathoz, nyitott mondathoz szöveg alkotása. A szaknyelv fokozatos elsajátítása.	A szaknyelv fokozatos elsajátítása. Egyszerű matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.	
Gondolatmenet kiépítése. A tervekészítés módjának megalkotása. Megoldási stratégia alkotása. Ellenőrzés igényének kialakítása.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	Megoldási terv készítése szöveges feladatokhoz, megértett probléma részletproblémákra bontása, sorrendbe állítása. Csoportban a munka tervezése, szervezése, megosztása.	

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A számfogalom továbbfejlesztése egyre bővülő számkörben. A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése. Együttműködési készség, önellenőrzés fejlesztése.	Törtek, tizedestörtek, és kapcsolatuk. A számok reciproka. Műveletek racionális számkörben. - szorzás, osztás törttel, tizedestörttel, - alpműveletek negatív számokkal. Műveleti tulajdonságok. A helyes műveleti sorrend.	Láncszámolás. Pármunkában egymásnak adott számolási feladatok megoldása és azok ellenőrzése. Önellenőrzésre alkalmas feladatok számolási feladatok megoldása (találós kérdések, keresztretjtvény, eredmény alapján történő színezés).	A tört, a tizedes tört, a negatív szám fogalmát ismeri.
A számok többféle alakja. Kétfváltozós műveletek értelmezésének tapasztalati előkészítése; kétfváltozós műveletek értelmezése (mint a különféle konkrét tartalmú műveletek szintézise); műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata.	Törtek egyszerűsítése, bővítése, tizedestört alakja. Vegyes szám szorzása, osztása egész számmal.	Önálló gyakorlás feladatlapokon. Eszközhasználat: törtes dominó, számpiramis kitöltése.	A négy alpműveletet ismeri ebben a számkörben. Tudja a műveletek sorrendjét, a zárójelhasználatát.

A becslési készség fejlesztése.	Becslés a törtek körében.	A becslések elvégzése gyakorlati feladatokon keresztül.	
A bizonyítási igény felkeltése.	Oszthatósági szabályok (10-zel, 100-zal, 1000-rel, 2-vel, 5-tel, 4-gyel, 25-tel).	2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatósági szabályok felfedeztetése számkártyák szétválogatásával.	Alkalmazza 2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatósági szabályokat.
A következtetési képesség fejlesztése. Szövegértés fejlesztése.	Arányossági következtetések, egyenes, fordított arányosság. Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati feladatokban. A százalék fogalma.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel. Csoportmunka.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatokat megoldja következtetéssel.
A nyelv és a gondolkodás összefonódása, kölcsönhatása Szövegértés, kommunikációs képességek fejlesztése. Az ellenőrzési igény kialakítása. Önellenőrzés, az eredményért való felelősségvállalás.	Elsőfokú, egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása lebontogatással, mérlegelvvel. Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. A megoldások ábrázolása számegyenesen. Szöveges feladatok megoldása egyenlettel.	Egyenlettel leírható szöveges feladatok átírása matematikai jelekkel, vagy értelmező ábrák segítségével. Szöveg alkotása egy vagy két műveletet tartalmazó számfeladathoz, nyitott mondathoz.	Egyszerű elsőfokú egyenleteket megold szabadon választható módszerrel.

3. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak jegyzése: tapasztalati függvények alkotása, értelmezése matematikai modell keresése a változások leírására.	A változó mennyiségek közötti kapcsolatok, azok ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.	A függvény fogalmának előkészítése feladatlapokkal. Összetartozó és össze nem tartozó elemek vizsgálata.	Biztosan tájékozódik a derékszögű koordináta-rendszerben.
Megfigyelőképesség, összefüggés felismerő képesség, rendszerező képesség fejlesztése.	Megfigyelésben, számlálásban, számolásban gyűjtött elemek sorozatba rendezése. Sorozatok képzése. Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott szabály vagy a felismert összefüggés szerint.	Geometria i alakzatok tulajdonságait leíró összefüggések sorozatba rendezése (szögek mértéke, átlók száma).	
A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése. A függvény szemlélet fejlesztése.	Az egyenes és fordított arányosság grafikonja. Példák konkrét sorozatokra.	Az arányosságokban az összetartozó értékpárok ábrázolása koordináta-rendszerben	Az egyenes arányosság grafikonjához tartozó értékpárokat ábrázolja a koordináta-rendszerben.

		tanári irányítással, írásvetítőn lapozható fóliákkal.	

4. GEOMETRIA, MÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika kapcsolata más tudományágakkal, a gyakorlati élettel. A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével. Esztétikai érzék fejlesztése.	A tengelyes szimmetria felismerése a természetben és a művészetben. Tükrös alakzatok térben és síkban.	Művészeti alkotások és a természetben előforduló tengelyesen szimmetrikus tárgyak vizsgálata manipulációval. Szimmetrikus síkidomok és síkszimmetrikus testek keresése. Posztterek készítése szimmetrikus alakzatok felhasználásával.	
A hozzárendelés fogalmának elmélyítése. Megfigyelőképesség, összehasonlítás, tudatosítás.	A tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása.	Adott alakzat tengelyes tükörképének megszerkesztése. Euklideszi szerkesztő program használata.	Adott alakzat tengelyes tükörképét megszerkeszti.
Vizuális képzelet fejlesztése.	Feltételeknek megfelelő alkotások elképzelése, azok elkészítése előtt vázlatos ábrák rajzolása; a tényleges alkotás összevetése az elképzelttel.	Makettek és azok vázlatának elkészítése projektmunkában.	
Problémamegoldó képesség, alkotóképzelet fejlesztése. Szerkesztési eszközök célszerű használata.	Körző, vonalzó és szögmérő használata. Megoldási terv készítése.	Önálló szerkesztési feladatok elvégzése, a szerkesztések gyakorlása.	Ismeri a szimmetrikus háromszög tulajdonságait. Az elemi szerkesztési feladatok elvégzése.
A területfogalom továbbfejlesztése.	A tengelyesen szimmetrikus háromszögek, négyszögek kerülete és területe.	Területképletek felfedezése síkbeli ábrák szétदारabolásával.	Háromszögek, négyszögek kerületét kiszámítja.
Ismeretek alkalmazási képességének fejlesztése. Fejlesztés a gyakorlati mérések, és mértékegységváltások helyes elvégzésében. Önellenőrzés.	Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán.	Önellenőrzésre alkalmas feladatlapok megoldása. Átváltások gyakorlása dominóval.	Az alapvető mértékegységeket biztosan ismeri (szög, hosszúság, terület).
Absztrakciós képesség fejlesztése. Pontos munkavégzésre nevelés, és az esztétikai készségek fejlesztése.	Kör és részei, kör és egyenes együttes szimmetriája. Szakaszelező merőleges.	Hajtogatással tapasztalatszerzés, majd a kapott tapasztalatok tudatos megfogalmazása.	Tud párhuzamos és merőleges egyeneseket előállítani, szöveget másolni, szakaszelező merőleget szerkeszteni.

	Szögmásolás, szögfelezés.		
A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.	Téglatest hálójá, felszíne, térfogata.	Téglatest építése különböző építő anyagokból csoportmunkában. A vázas és a tömör modell összehasonlítása. Zsinóros modell készítése önállóan szorgalmi feladatként.	Konkrét esetekben meghatározza a téglatest felszínét és térfogatát. A térfogat és az űrtartalom mértékegységeit átváltja.

5. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek. Relatív gyakoriság meghatározása egyszerű esetekben. Egyenlően valószínű események valószínűségének meghatározása egyszerű esetekben.	Kísérletek elvégzése, adatok lejegyzése, táblázatba foglalása, relatív gyakoriság kiszámítása.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen eseményeket felismeri.
Megfigyelőképesség, elemzőképesség fejlesztése. Számolási készség fejlesztése. Rendszerező képesség, rendszerszemlélet fejlesztése.	Adatok gyűjtése, rendezése. Adathalmaz jellemzése, ábrázolása oszlop-, illetve kördiagramon. Számítási átlag kiszámítása néhány adat esetén.	Projekt munkában adatok gyűjtése, azok elemzése, ismertetése az osztálynak.	Ki tudja számítani két szám számtani közepét.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után célszerű az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozni a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor célszerű röpdolgozatot íratni, amelyet nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, vagy egy másik anyagrész tanítása után a nehéznek tűnő anyagrésszel való foglalkozást „pihentetve” később lehet rá visszatérni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérő íratása javasolt. Az egyes feladatok megoldását pontozással kell értékelni, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kérje számon.

Ennél a korosztálynál a szóbeli felettetés nem jellemző matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan kell fejleszteni, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges, dicsérjük őket, ha megérdemlik, de ne feleltessünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös, vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – Heti óraszám: 3

A szabadon hagyott órák száma: 12

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő
Számтан, algebra	34 = 12 + 8 + 14
Összefüggések, függvények, sorozatok	24 = 12 + 12
Geometria, mérés	41 = 14 + 17 + 10
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő

1. GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összességek alkotása adott feltétel szerint; halmazalkotás; definiáló tulajdonság megalkotása; a tulajdonság tagadásának megalkotása a komplementer halmaz elemeinek közös, meghatározó ismérveként. A halmazszemlélet fejlesztése.	Példák konkrét halmazokra. Unió, metszet, részhalmaz, kiegészítő halmaz megalkotása. Halmazok ábrázolása Venn- diagram segítségével. Skatulyaelv.	Tárgyak, elemek, számok halmazokba rendezése. A kapott halmazok közötti kapcsolatok felfedezése csoportmunkában Unió, metszet, részhalmaz, kiegészítő halmaz megalkotása. Halmazok ábrázolása Venn- diagram segítségével.	Halmazokba rendez konkrét tárgyakat, elemeket, számokat.
Rendszeralkotás: elemek elrendezése különféle szempontok szerint; rendszerezést segítő eszközök használata, készítése. A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolására. Sorbarendeázés, kiválasztás néhány elem esetén. Fadiagram, útdiagram, táblázatok használata, készítése. Sorbarendeázés ismétlés nélkül és ismétléssel.	Az ismétléses és az ismétlés nélküli esetek különbségének felfedezése pármunkában.	Tud sorbarendeázni legfeljebb négy elem esetén.
Sejtések megfogalmazása; divergens gondolkodás. Megértett probléma „eredményének” elképzelése, előre vetítése; a sejtés megfogalmazása, lejegyzése, az ellenőrzés, önellenőrzés	Különféle szöveges feladatok szövegének értelmezése a valóságban és a matematikai gondolkodásban, ábrák, jelölések alkalmazása a probléma lejegyzésére, megoldási terv készítése.	Önálló feladatmegoldás feladatlapok segítségével, párban vagy csoportban. Egymás munkájának ellenőrzése.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.

igényének alakítása.			
A szaknyelv logikai elemeinek helyes használata. A matematikai fogalmak egyértelmű körülírása korábban megismert fogalmak segítségével. A kommunikációs készség fejlesztése.	Az „és”, „vagy”, „ha”, „akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” kifejezések jelentése. Egyszerű állítások átfogalmazása, cáfolata konkrét példákkal. Fogalmak, állítások logikai kapcsolata. Definíciók megfogalmazása.	Viták kezdeményezése. Érvek és ellenérvek megfogalmazása. A lényeges és a lényegtelen tulajdonságok megfogalmazása szóban.	Gondolatait világosan, érthetően közli szóban és írásban. El tudja dönteni egyszerű állítások igazságát.

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A racionális számkörben a számolási készség kialakítása. Zsebszámológép használata.	Műveletek a racionális számok körében.	Csoportmunkában számkártyákkal, feladatlapok kitöltésével a műveletek gyakorlása. Ellenőrzésként a zsebszámológép használata.	Tudja a négy alpműveletet helyesen elvégezni törtek és tizedestörtek körében. A műveleti sorrendet biztosan alkalmazza.
Kétváltozós műveletek értelmezése és alkalmazása. Az algebrai kifejezések fogalmának előkészítése. Gyakorlati problémák összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén.	Egynemű algebrai kifejezések, és azok helyettesítési értékének kiszámítása. Több tag összevonása. Összeg szorzása egytagú kifejezéssel.	Az egyszerű azonosságok felfedezése számolási feladatok és geometriai ábrák segítségével. Ezekről posztterek készítése. Eszköz: memóriajáték, dominók.	
Pontos munkavégzésre nevelés. Algoritmusok helyes alkalmazása. Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Számolási készség fejlesztése.	Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvvel, grafikusan algebrai és grafikus megoldással. Alaphalmaz, megoldáshalmaz, az egyenletek, egyenlőtlenségek megoldásainak az alaphalmazhoz való viszonya.	Önellentőzésre alkalmas feladatlapok kitöltése. Próbálgatás az alaphalmaz elemeivel az egyenlőtlenségek megoldásánál.	Tud elsőfokú egyenleteket megoldani a mérlegelv alkalmazásával
Kérdés tartalmának megértése a megfogalmazott problémában. Adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemelése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értése; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata. A következtetési készség fejlesztése	Szöveges egyenletek megoldása. Arány, aránypár, arányos osztás. Egyenes és fordított arányosság. Arányossági összefüggések gyakorlati esetekben. Százalékszámítási feladatok.	A mindennapi élet problémáinak, összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén. Csoportmunkában szöveges egyenletek értelmezése, különböző megoldási módszerek keresése, a megoldás szövegszerű ellenőrzése.	Tud egyszerűbb szöveges feladatokat megoldani. Felismeri az egyenes és fordított arányosságot, és alkalmazza konkrét feladatokban. Számol aránypárral. Egyszerű százalékszámítási feladatokat megold következtetéssel.

összetettebb feladatokban.			
Fogalmak alkotása, módosulása újabb tapasztalatok, ismeretek szerint; egy-egy fogalom újabb fogalommá bővítése. Fogalmak alkotása specializálással, definíciók megfogalmazási igényének felkeltése.	A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákban. Normálalak.	Egynemű kifejezések szorzásának elvégzése közben a hatványozás fogalmának előkészítése. A hatványértékek növekedési ütemének bemutatása érdekes példákon keresztül, kutatás szakirodalmakban és az interneten.	10 pozitív egész kitevőjű hatványait ismeri.
Matematikatörténeti érdekességek megismerése iránti igény felkeltése.	Prímtényező felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Prímtéglákkal oszthatósági feladatok kirakása. Természetes számok csoportosítása, halmazokba sorolása oszthatósági szempontok szerint. Matematikatörténeti érdekességek feldolgozása csoportmunkában.	Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, és néhány közös többszörösének megkeresése.

3. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Modell alkotása fogalmakhoz, szöveges feladatokhoz, összefüggésekhez: reláció, függvény. Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak lejegyzése: tapasztalati függvények készítése a változások leírására.	Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordináta-rendszerben. Lineáris függvények. Példa néhány nemlineáris függvényre.	Táblázatok, grafikonok készítése konkrét összefüggések, képletek esetén. Grafikonok gyakorlati alkalmazása csoportmunkában.	Tud lineáris függvényeket ábrázolni értéktáblázattal.
Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak lejegyzése, sorozatok alkotása, értelmezése matematikai modell keresése változások leírására. Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.	Sorozatok vizsgálata, számtani sorozat.	Pármunkában adatok, elemek, számok sorbarendeze. A számtani sorozat képzési szabályának felfedezése, szöveges feladatok értelmezése és megoldása.	Egyszerű sorozatokat folytat adott szabály szerint.

4. GEOMETRIA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika kapcsolata a természettel és a művészeti alkotásokkal. A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével. Esztétikai érzék fejlesztése.	A középpontos szimmetria felismerése a természetben és a művészetben.	Művészeti alkotások és a természetben előforduló szimmetrikus tárgyak vizsgálata manipulációval. Szimmetrikus síkidomok és testek keresése. Poszterek készítése szimmetrikus alakzatok felhasználásával.	Tengelyesen és középpontosan szimmetrikus alakzatokat megkülönböztet.
A hozzárendelés fogalmának alkalmazása. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása. A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése.	A középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. A paralelogramma és tulajdonságai. Speciális négyszögek szerkesztése. Szögpárok (egyállású, váltó, kiegészítő szögek). Szabályos sokszögek.	Adott alakzat középpontos tükröképének megszerkesztése. Transzformációk végrehajtása a sík mozgatásával. Másolópapírral való rajzolás. Euklideszi szerkesztő program használata.	Egyszerű alakzatok középpontos tükröképét megszerkeszti.
A vitakészség fejlesztése, igaz és hamis állítások megfogalmazása.	A háromszög magasságvonala. Paralelogramma, trapéz deltoid, kerületük és területük. A kör kerülete és területe.	Szólánc a tulajdonságok felsorolására. Kártyákra írt állítások párjának megkeresése. Halmazábrák készítése a négyszögek tulajdonságai alapján.	A tananyagban felsorolt négyszögeket felismeri. A háromszög területét kiszámítja.
A bizonyítási igény felkeltése.	A háromszög belső és külső szögeinek összege. A négyszögek belső szögeinek összege.	A szögösszegek felfedezése parkettázással, hajtogatással, tépegetéssel.	Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összegét kiszámítja.
A lényeges és a lényegtelen adatok megkülönböztetése. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése. Esztétikai nevelés.	Háromszög szerkesztése alapesetekben. A háromszögek egybevágósági alapesetei.	A szerkesztés lépéseinek önálló végrehajtása (adatok kikeresése a szövegből, vázlatkészítés, a szerkesztés menetének megtervezése és végrehajtása).	Egyszerű háromszög szerkesztési feladatokat elvégez.
Térszemlélet fejlesztése. A valóság tárgyainak modellezése. Együttműködésre nevelése.	Egyenes hasábok, forgáshenger hálójá, felszíne, térfogata.	Makettek, modellek, testhálók készítése csoportmunkában. Projekt munkával fotóalbum készítése, amelyben olyan épületek fényképei vannak, amikről ebben a témakörben tanultak.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábokat, valamint a hengert felismeri, jellemzi.
Fejlesztés a gyakorlati mérések, és mértékegységváltások helyes elvégzésében. Együttműködésre, önállóságra, önellenőrzésre nevelés.	Megoldási terv készítése kerület, terület, felszín és térfogat számítási feladatoknál. Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán.	Önellenőrzésre alkalmas feladatlapok megoldása. Átváltások gyakorlása dominóval.	Az alapvető mértékegységek biztosan ismeri (szög, hosszúság, terület, térfogat).

5. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Ez a tananyag beépül a különböző témakörökbe.		Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalmát alkalmazza egyszerű kísérletekben.
Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Adatok gyűjtése, értelmezése. Adatsokaság szemléltetése oszlop- és kördiagramon.	Egyszerű grafikonokat értelmeze, készít.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után célszerű az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozni a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor célszerű röpdolgozatot íratni, amelyet nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, esetleg később vissza lehet rá térni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérő íratása javasolt. Az egyes feladatok megoldását pontozással kell értékelni, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kérje számon.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés nem jellemző matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan kell fejleszteni, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges; dicsérjük őket, ha megérdemlik; de ne feleltessünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 111 – Heti óraszám: 3

A szabadon hagyott órák száma: 16 amely felhasználható a középiskolára való felkészítésre

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő
Számтан, algebra	29 = 18 + 11
Összefüggések, függvények, sorozatok	18
Geometria, mérés	38 = 12 + 13 + 13
Valószínűség, statisztika	10

1. GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika tanuláshoz szükséges nyelvi-logikai szerkezetek fokozatos megismerése. Állítások tagadásának megfogalmazása, A „ha..., akkor”, „csak akkor..., ha”; helyes használata. A köznyelv és a matematikai nyelv tudatos megkülönböztetése. Mások gondolatainak megértésére törekvés (példák és ellenpéldák keresése, kérdések megfogalmazása érvek ellenérvek mentén.) Mások gondolataival való vitába szállás és a kulturált vitatkozás elsajátítása.		Állítások megfogalmazása és a megfogalmazott állítások cáfolata. Csoportmunkában elvégzett feladatmegoldások ismertetése az osztály előtt.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.
Saját gondolatok kifejezése, rögzítése matematikai szöveg írása, értelmezése, jegyzet készítése.		Kiselőadások megtartása. A matematikai jelölések tudatos alkalmazása.	
Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Az önellenőrzés igényének fejlesztése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, megoldása és a szöveg alapján történő ellenőrzése.	Könyvtár és informatikai eszközök használata.	Szöveges feladatok megoldása.

Rendszerszemlélet fejlesztése. A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása.	A geometriai transzformációk között fennálló kapcsolatok. Skatulyaelv.	Különböző sorrendben elvégzett többféle transzformáció eredményének elemzése pármunkában.	A halmazműveletek alkalmazása két halmazra a matematika különféle területein.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel.	Fadiagram készítése. Különböző szövegek kiolvasási lehetőségeinek összeszámlálása különböző módszerekkel csoportmunkában.	Sorbarendeázés, kiválasztás néhány elem esetén.

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Eljárásokra, módszerekre való emlékezés: a tanult algoritmusok felidézése, használata, analógiák alapján való műveletvégzések. Induktív, deduktív gondolkodás fejlesztése.	Műveleti azonosságok rendszerező áttekintése. Algebrai egész kifejezések, képletek átalakításai (nevezetes azonosságok). Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása, osztása. A hatványozás azonosságainak előkészítése.	Az egyszerű azonosságok felfedezése számolási feladatok és geometriai ábrák segítségével. Eszköz: memóriajáték, párkeresés, dominók. Feladatlapok önálló kitöltése, ellenőrzés páros munkával.	Egyszerű algebrai egész kifejezések (képletek) átalakítása, helyettesítési értékek kiszámítása.
Gondolatmenet kiépítése: „megoldási terv” szöveges feladathoz. Megértett probléma részletproblémákra bontása modell nélkül vagy modell segítségével; a részletproblémák sorrendbe állítása, tervkészítés. Az eltervezett megoldás lépéseinek végrehajtása; a részeredmények értelmezése, a végeredmény vonatkoztatása az eredeti problémára, válaszadás diszkusszió nélkül, illetve diszkusszióval.	Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek algebrai és grafikus megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz. Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Különböző szöveges feladatok megoldása.	Változatos szövegű és témájú, a gyakorlati életből merített szöveges feladatok feldolgozása csoportmunkában. A feladatok megoldásának ismertetése az osztály előtt az előadókészség fejlesztése érdekében.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel és a megoldás szöveg szerinti ellenőrzése.

A zsebszámológép használata. A becslés képességének fejlesztése és gyakoroltatása.	A racionális szám fogalma: véges, végtelen tizedes törtek. Példák nem racionális számra: végtelen, nem szakaszos tizedes-törtek. A négyzetgyök fogalma.	Feladatlapok becslésre, pontos számításra. Zsebszámológéppel való számolás gyakorlása.	Alapműveleteket helyes sorrendben elvégzi a racionális számkörben.
A rendszerező képesség fejlesztése.	A természetes, az egész és a racionális számok halmazának kapcsolata. Kitekintés a racionális számkörből.	Műveletekkel megadott számok csoportosítása, elhelyezése Venn-diagramon, pármunkában. A számok többféle alakjának tudatosítása számdominóval.	A racionális számok tulajdonságait ismeri, velük való számolási készsége meg van.

2. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Célirányos, akaratlagos figyelem fejlesztése. Tudatos megfigyelés adott tulajdonságok szerint, és a tulajdonságok közötti kapcsolatteremtés képességének fejlesztése.	Lineáris függvények: elsőfokú és konstans függvények, az egyenes arányosság és grafikonjaik. Az $x \mapsto x $, $x \mapsto x^2$ és az $x \mapsto \frac{1}{x}$ függvények tulajdonságai és grafikonjainak ábrázolása. Egyismeretlenes egyenletek grafikus megoldása.	Egy adott összefüggésben az összetartozó elemek értéktáblázatának elkészítése. A számpároknak megfelelő pontok ábrázolása a koordinátarendszerben. Poszterek készítése különböző függvénykapcsolatok grafikonjairól, projektmunkában. Számítógépes programok alkalmazása a függvényábrázolásnál.	Az $x \mapsto ax+b$ függvény grafikonját ábrázolja konkrét racionális együtthatók esetén.
Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatként való lejegyzése, sorozatok alkotása, értelmezése matematikai modell keresése változások leírására. A szabályosság felismerése.	Sorozatok vizsgálata, mértani sorozat.	Adatok, elemek, számok sorbarendeze. A mértani sorozat képzési szabályának felfedezése, szöveges feladatok értelmezése és megoldása. Számítási, mértani és egyéb sorozatok szétválogatása csoportmunkában.	Sorozatok folytat adott szabály szerint.

3. GEOMETRIA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Állítások, kérdések megfogalmazása képről, helyzetről. Saját gondolatok megfogalmazása; elképzelések, definíciók és tételek alkotása, kimondása, leírása.	Pitagorasz-tétel. Háromszögek nevezetes vonalai és körei. A háromszög körülírt köre, beírt köre. Sokszögekre vonatkozó ismeretek. Kör és részei (ív, húr, átmérő, körcikk, körszelet, körgyűrű). A kör érintője és szelő egyenesei.	A Pitagorasz-tétel felfedezése tapasztalati úton csoportmunkában. Érvelés, cáfolás, bizonyítási módszerekkel való ismerkedés. Korábbi ismeretek új helyzetekben való alkalmazása a háromszögek és négyszögek esetén. Számolási feladatok megoldása, ellenőrzés párban.	A Pitagorasz tételt felhasználja számítási feladatokban. Négyszögeket, sokszögeket csoportosít.
A hozzárendelés fogalmának elmélyítése. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása. A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése. Diskusszió. A lehetőségek számbavétele. A feltételekkel való összevetés során annak tudatosítása, hogy miben és hogyan befolyásolják a feltételek a végeredményt.	A vektor fogalma, két vektor összege és különbsége. Eltolás síkban. Párhuzamos szárú szögek. A tanult egybevágósági transzformációk rendszerezése. Középpontos hasonlóság és tulajdonságai.	Adott alakzat eltolt képének megszerkesztése. Transzformációk végrehajtása a sík mozgatásával. Másolópapírral való rajzolás. Hasonlóság alkalmazása a környezetünkben. Gyűjtőmunka csoportokban. Önállóan elvégzett szerkesztési feladatok, és azok diskussziójának megvitatása osztály előtt.	Tud adott alakzatot eltolni adott vektorral. A kicsinyítést és nagyítást felismeri a valóság tárgyain és alkalmazza más tantárgyakban.
A térszemlélet fejlesztése. A térfogat és a felszín fogalmának elmélyítése. Algebrai műveletek alkalmazása geometriai feladatokban. Zsebszámológép használata. Együttműködés, önállóság fejlesztése.	A forgáskúp, a gúla, a gömb. A tanult testek rendszerezése. Számításos geometriai feladatok a geometria különböző területeiről.	Testek építése. A síkba kiteríthető testek hálójának elkészítése. Testek különböző nézeteinek lerajzolása, a nézetekből a test kitalálása csoportmunkában Activity-játék a testek tulajdonságairól. Geometriai feladatok (kerület, terület, felszín, térfogat számítás) megoldása páros munkában.	A hasábokat, hengereket, gúlákat, kúpokat felismeri. Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszínét és térfogatát ki tudja számítani.

4. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Önálló eljárások keresése, megoldási kísérletek, tippelések szabad végzése, összevetése a kapott információkkal, valósággal. Valószínűségi szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek megfigyelése, lejegyzése. Biztos, lehetetlen események. A valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Különféle valószínűségi kísérletek elvégzése csoportmunkában.	A relatív gyakoriságot kiszámítja.
Táblázatok készítése. Megfigyelésben, számlálásban, kísérletben gyűjtött adatpárok, rendezése, kapcsolatok vizsgálata. A statisztikai szemlélet fejlesztése.	Adatsokaságok elemzése. Középértékek: <i>átlag, medián, módusz</i> fogalma. Diagramok fajtái.	Adatok gyűjtése, azok értékelése csoportmunkában. Poszterek készítése és azok bemutatása az osztály előtt. Grafikonok és diagramok készítése önállóan adott adatsokaság alapján. Hétköznapi életből (újságokból, internetről) vett grafikonok elemző olvasása.	A leggyakoribb és a középső adatot meghatározza konkrét adathalmazban. Tud grafikonokat készíteni, olvasni egyszerű esetekben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után célszerű az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozni a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor célszerű röpdolgozatot íratni, amelyet nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, vagy egy másik anyagrész tanítása után a nehéznek tűnő anyagrésszel való foglalkozást „pihentetve” később lehet rá visszatérni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérő íratása javasolt. Az egyes feladatok megoldását pontozással kell értékelni, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kérje számon.

Célszerű külön foglalkozni azokkal a tanulókkal, akiknek a középiskolai felvételét a matematika írásbeli dolgozat határozza meg.

Korábbi évek felvételi feladatsorai közül minél többet oldjanak meg a tanulók, nem feltétlenül értékelés céljából, hanem hiányosságaik kiderítése és azok pótlása miatt.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés nem jellemző matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan kell fejleszteni, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges; dicsérjük őket, ha megérdemlik; de ne feleltessünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös, vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

EMBER ÉS TÁRSADALOM

TÖRTÉNELEM

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A NAT *Ember és társadalomra* vonatkozó korábbi értelmezések kisebb-nagyobb változtatásokkal adaptálhatók a NAT 2007 alapelemeibe, a célok pedig lényegében nem változtak. Érdemi változás csupán az 5–6. évfolyam tantervében történt. A folyamatosságot az iskolák a helyi tanterveikben úgy valósíthatják meg, ha az eddig jól működő oktató-nevelő munkájukat nem borítják fel. Ez nem jelenti azt, hogy a szükséges, a rendelet által előírt korrekciókat nem hajtják végre. (Ezekre a fejlesztési feladatok, a kulskompetenciák, illetve az órahálók részletezése során visszatérünk.)

Alapelvek, célok

Az *Ember és társadalom* műveltségi terület középpontjában az emberiség története áll. Ennek az alapvető műveltségi területnek három fontos eleme van: a *történelem*, az *emberismeret* és a *társadalomismeret* (jelenismeret).

A történelem a társadalom közös emlékezete. Tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely a közös kommunikációs alapot és ez által a kölcsönös megértés lehetőségét biztosítja a szűkebb és tágabb közösség (a lakóhelyüktől a nemzetünkön és európai közösségünkön át az emberiségig) számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a nemzeti és az európai identitástudatnak az elmélyítéséhez. A történelmi folyamatok megértése alapozza meg a történelmi tudat kialakulását, vagyis annak konkrét belátását, hogy egyrészt a jelen – saját életünket is beleértve – nagymértékben a múlt eseményeinek eredménye, másrészt mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára. Ezért fontos, hogy a történelmi múlttal való találkozás és a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes, megélt élményt jelentsen.

Az *emberismeret*, az *etika*, az *antropológia* és a *pszichológia* alapfogalmainak, értelmezési kereteinek bemutatásával hozzájárul önismeretünk elmélyítéséhez, továbbá megalapozza a középiskolai tanulmányokat. Betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékilemmákat, megismerteti az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, a felelős döntéshez, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

A *társadalomismeret* ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. A társadalomismeret az ismereteken túl mindenek előtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. A társadalomismeret tanulása során ismerkedhetnek meg a tanulók a gazdaság, a gazdálkodás, a vállalkozás és a pénz világával is. Látóköre kiterjed a lakóhely, az ország, Európa és az egységesülő világ problémáira, ezáltal készít fel a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A társadalmi tapasztalatoknak és ismereteknek az alsóbb évfolyamokon a játékokban, a konkrét szituációkban, az életszerű helyzetekben van kitüntetett szerepük. A felsőbb évfolyamokon fokozatosan előtérbe kerül az önálló tanulás, a politikai-társadalmi-gazdasági mozgások és változások figyelemmel kísérése, az egyéni vélemények megfogalmazása, továbbá a vita, s mindezekből eredően a demokratikus polgári lét magatartásformáinak kialakítása.

A fejlesztés kiemelt területei: a személyiség és emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás, valamint a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek fejlesztése.

A fejlesztési feladatok szerkezete

1. Ismeretszerzés, tanulás
2. Kritikai gondolkodás
3. Kommunikáció
4. Tájékozódás térben-időben
5. A tartalom kulcselemei
6. A reflexiót irányító kérdések

Az első négy fejezet a fejlesztendő képességeket sorolja fel és rendszerezi. Az ötödik fejezet már a tananyagról szól. Az itt felsorolt tartalmi elemek azonban semmiképpen nem tekinthetők tantervi témáknak: különböző témákhoz kapcsolódhatnak, és feldolgozásuk a tananyag kiválasztásának és elrendezésének egészen különböző modelljei keretében történhet. Az utolsó fejezet olyan – nem egyértelműen megválaszolható és a filozófiai gondolkodás felé is utakat nyitó – kérdéseket fogalmaz meg, amelyeket az adott szakaszban a gondolkodásfejlesztés középpontjába kell állítani. A többi fejezettől eltérően itt nincs átfedés az egyes szakaszok között; ez azonban csak annyit jelent, hogy a képzési szakaszok központi kérdéseit fogalmazzuk meg, amelyek természetesen más képzési szakaszokban is relevánsak lehetnek.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Ismeretszerzés, tanulás

5–6. évfolyam

- Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, az erre a célra készült animációs, oktató filmekből.
- Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.
- A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban.
- Segédkönyvek, atlaszok, gyermeklexikonok használata.

•

7–8. évfolyam

- Ismeretszerzés az alapozó szakaszban meghatározottakon túl ismeretterjesztő-, játék- és dokumentumfilmekből, a továbbá más tömegkommunikációs eszközökből.
- A műveltségi területhez kapcsolódó kulcsszak és kulcsmondatok keresése a szövegekben.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban, interneten. A gyűjtött adatokról rövid tartalmi ismertető készítése.
- Néhány kézikönyv, atlasz, lexikon használata.
- A tanultak felhasználása új helyzetekben.

2. Kritikai gondolkodás

5–6. évfolyam

- Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.
- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből.
- A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.
- Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.
- Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.
- A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.
- Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről.
- Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.
- Ellenérvek gyűjtése az ellenvélemények cáfolására.
- A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán.
- Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (például helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

7–8. évfolyam

- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, továbbá tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.
- Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.
- Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása.
- Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.

- Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.
- Önálló vélemény megfogalmazása, érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, szükség esetén vita a témáról.
- Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól.
- Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.

3. Kommunikáció

5–6. évfolyam

Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról.

A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.

- Saját vélemény érthető megfogalmazása.
- Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.
- Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.
- Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi témáról.
- Rajz készítése történelmi és társadalmi témáról.
- Rajzos vázlat készítése.
- Modellek, makettek, tárgyak másolatának készítése.
- Tárgyak készítése hagyományos kézművestechnikákkal.
- Egyes események, történetek, jelenségek mozgásos dramatikus megjelenítése.

7–8. évfolyam

- A tárgyilagos érvelés megfogalmazása úgy, hogy az a saját véleményt érthetően, logikusan támassza alá.
- Mások véleményének meghallgatása, figyelembevétele, s beépítése a saját érvrendszerünkbe.
- Események, történetek elbeszélése olvasott szövegből, emlékezetből, élőszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtőmunkából, majd arról fogalmazás írása.
- Rajz, ábra, diagram készítése történelmi vagy társadalmi témáról, adatokról.
- Rajzos vázlat készítése.
- Modellek, makettek, tárgymásolatok készítése.
- Tárgyak készítése hagyományos kézművestechnikákkal.

4. Tájékozódás térben-időben

5–6. évfolyam

- Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: perc, óra, nap, hét, hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő.
- Időmeghatározás már korábban megismert eseményre, jelenségre való utalással (például amikor a piramisok épültek, honfoglalás után, Mátyás uralkodása idején) Krisztus előtt, Krisztus után.
- Viszonyítások gyakorlása: előbb, később, ugyanakkor, most, régebben, nagyon régen.
- Az idő ábrázolása tér-vizuális eszközökkel (például időszalag készítése, homokóra bemutatása).
- Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete.
- A tanultak elhelyezése az időben a kiemelt időpontokhoz képest.
- Egyszerű kronológiai számítások. Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- Egyszerű térképek másolása kézi munkával.
- A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések.
- Események jelenségek leolvasása történelmi térképekről.
- Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken.
- Egyszerű alaprajzok készítése.
- Történelmi helyszínek modellezése.
- Események kapcsolása a tanult helyekhez.

7–8. évfolyam

- Az idő tagolása, az idő pontos meghatározása ismert eseményre, illetve jelenségre való utalással.
- Az idő ábrázolása tér-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.
- Kiemelt események, jelenségek, híres személyiségek tettei időpontjának ismerete.
- A tanultak elhelyezése az időben a kiemelt időpontokhoz képest.
- Egyszerű kronológiai számítások.
- Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- Térképek másolása, vaktérképek kitöltése kézi munkával.
- A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések.
- Események jelenségek leolvasása történelmi térképekről.
- Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken.
- Egyszerű alaprajzok készítése.
- Történelmi helyszínek modellezése, illetve események és földrajzi helyek összekapcsolása térképen.

5. A tartalom kulcselemei

5–6. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy

- további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról; a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- megismerjenek néhány mondát, elsősorban a magyar történelemből; a történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozzák (például a honfoglalók élete, Mátyás udvara);
- egy-egy jelenség változását az időben több korszakot átfogóan is tanulmányozzák (például a közlekedési eszközök fejlődése, a higiénés szokások alakulása);
- ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének legfontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem első fél évezredének kiemelkedő személyiségeinek történetével;
- ismereteket szerezzenek arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban;
- különbözőképpen értelmezzenek egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el; további ismereteket szerezzenek a magyar és nemzetiségi népszokásokról, a hagyományos életmódról; ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal;
- tájékozódjanak arról, hogyan élnek napjainkban az emberek – és különösen a gyerekek – a világ különböző pontjain, különböző civilizációkban; felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, továbbá a gazdálkodás kérdései.

7–8. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra,

- hogy további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról; a lakóhely múltjáról, a környék, továbbá a tágabb lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- a történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozzák;
- egy-egy jelenség változását az időben több korszakot átfogóan is tanulmányozzák;
- további ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének legfontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem kiemelkedő személyiségeinek történetével, további ismereteket szerezzenek az európai történelem jelentős állomásairól és legalább egy Európán kívüli civilizációról;
- ismereteket szerezzenek arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban; ismereteket szerezzenek a politikai konfliktusokról (forradalmakról, háborúkról), különösen azok hétköznapi, emberi, erkölcsi, kulturális vonatkozásairól;
- különbözőképpen értelmezzenek egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el;

- ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal; felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökből, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolat egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok; szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein;
- ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve azokkal kapcsolatos problémákra.

6. A reflexiót irányító kérdések

5–6. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők:

- Mi az ember? Miben különbözik az állatoktól?
- Miben hasonlítunk mindannyian? Honnan erednek az emberek közötti különbségek? Miért gondolkodnak másként a különböző életkorú emberek?
- Mi mindentől függhet a döntések és tettek megítélése?
- Miért vannak szegények és gazdagok? Milyen mértékben határozza meg a természeti környezet az emberek mindennapi kultúráját?

7–8. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők:

- Mit jelent az, hogy minden embert egyenlő méltóság illet meg?
- Mit tehet az egyes ember másokért, a közösségért, a rászorulókért?
- Van-e fejlődés a történelemben?
- Miért vannak háborúk?
- Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes országok, civilizációk életében?
- Mitől függnék az egyes emberek, embercsoportok érdekei?
- Miért vannak gazdag és szegény országok?
- Milyen mértékben hatnak a „nagy emberek” a történelmi eseményekre és folyamatokra?
- Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében?
- Van-e célja az emberi életnek, illetve az emberi történelemnek?
- Miért van az, hogy ugyanazt a történelmi eseményt vagy jelenséget különbözőképpen élik át az emberek?

KULCSKOMPETENCIÁK ÉRVÉNYESÜLÉSE AZ EMBER ÉS TÁRSADALOM MŰVELTSÉGI TERÜLETEKNÉL

A 21. század elején az iskolai nevelés-oktatás tetemes idő- és energiaráfordítást, illetve anyagiakat igényel. Az *Ember és társadalom* műveltségi terület, amely magába foglalja a történelem tantárgyat, a társadalmi és gazdasági ismereteket, továbbá a hon- és népismeret, valamint az etika témaköreit, műfajából eredően igényli azt az oktatási, nevelési gyakorlatot, amelyet a kulcskompetenciák nyújtanak. Továbbá megfogalmazható az a kitétel is, hogy a kulcskompetenciák nélkül nem lehet eredményesen tanítani, átadni az Ember és társadalom műveltségi terület egyik szeletét sem.

Anyanyelvi kommunikáció

Könnyen belátható, hogy tárgyait elsőrendű közvetítő közege az *anyanyelv*. Mind szóban, mind írásban otthon kell lennie a tanulónak az anyanyelvi kommunikációban, hiszen a legfontosabb fogalmak, gondolatok, tények, források csak így mélyülhetnek el. Az Ember és társadalom igényli a magyarázatot, a vitát, a véleménynyilvánítást, nemkülönben az olvasást, vázlatkészítést, dolgozatok, előadások lejegyzetelését. A nyelvhasználat tárgyunk esetében valóban kulcskérdés.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az európai történelem tanítása, a források megjelölése műfajából eredően a latin nyelvre támaszkodik. Óhatatlanul találkozunk az 5–8. évfolyamon olyan szavakkal, fogalmakkal, amelyek az idegen nyelv alapjainak ismeretét feltételezik.

Matematikai kompetencia

Műveltségi területünk alapkövetelménye az idő fogalmának megértése, az idő számítása. A matematikai gondolkodás elengedhetetlen. Hasonlóképpen szükséges ez a kompetencia például egy földterület kiszámításához, az oszlop- és kördiagramok megrajzolásához, továbbá a táblázatok kitöltéséhez, értelmezéséhez.

Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

A történelem, továbbá a hon- és népismeret egészen végighúzódik a természeti jelenségeknek, a természeti világ alkotóelemeinek hatása és kölcsönhatása. Gondoljunk az időszámítás, a naptár, a Nap, a Hold, a Föld csillagászati jelenségeire, valamint az időjárás és a terméseredmények összefüggéseire. Végeredményben a történelem választ ad arra, hogy az emberi tevékenység az évezredek során miképpen változtatta meg a természetet, a világot. A történelem tárgya lehet az is, hogy a tudomány, a technológiai módszerek, a találmányok alkalmazása hogyan köti össze a társadalmi és természeti folyamatokat.

Digitális kompetencia

Információs társadalmunkban a digitális technológiák alkalmazása az ember és társadalom műveltségi terület hatékonyabb megértéséhez, tanulásához is nélkülözhetetlenek.

Hatékony, önálló tanulás

A tanuló legyen képes a kitartó, önálló tanulásra, rohanó világunkban legyen képes gazdálkodni idejével, energiájával. Tudja az új ismereteket megérteni, feldolgozni, s eddigi ismereti mellé beépíteni. Ehhez szükséges az információs kommunikációs technológiák (IKT) biztos kezelése, illetve azok segítségével a kreativitás fejlesztése. A hatékonyság, önállóság segítse a problémamegoldást, a konfliktusok kezelését, az új tanulási lehetőségek felkutatását. A módszerek, a kimeneti követelmények felkészítik a tanulót a továbblépésre, végső soron a középiskolai tanulmányokra.

Szociális és állampolgári kompetencia

A szociális, azaz személyes, valamint a személyek közötti, továbbá az emberek kulturális igényei és életszínvonala mentén történő közösségi beilleszkedés, a harmonikus életvitel mind része annak, hogy az egyén hogyan tud érvényesülni az egyre színesebbé, változatosabbá váló társadalmunkban. Az Ember és társadalom műveltségi terület, kiváltképpen a történelem és az etika foglalkozik a szociális és állampolgári kompetencia kérdéseivel.

A történelmet az egyének és a csoportok tevékenysége viszi előre, s a demokráciát az állampolgárok egymáshoz való viszonya alakítja, fejleszti.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

A tudás, a kreativitás, a kockázatvállalás, az újítás korunkban egyre nagyobb hangsúlyt kap. Azok a speciális ismeretek, képességek, amelyek kialakítják a tanulóknál a vállalkozói tevékenységet, a tanulás folyamatában kiemelt hangsúlyt kapnak. Ebben a folyamatban a gazdasági ismeretek elsajátítása a felnövekvő nemzedék életének alapjait jelenthetik. A történelem erre a kompetenciára is választ ad.

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A művészetek, stílusok, az ember mindennapjait kísérő olyan dolgok, mint az öltözködés, a lakás, a szórakozás, a szabadidő eltöltése (zene, tánc, kirándulás, utazás stb.) olyan kísérő elemei az életnek, amelyek a történelem s a honismeret révén közvetíthetők az egyén felé.

A történelem, a társadalmi ismeretek, az azokban történő elmélyedés lehetőséget teremt arra, hogy az óriási mennyiségű információözönből a tanuló kiválassza az értékeset, az esztétikusabbat, a művészeti értéket magába rejtő információkat.

A történelem a maga eszközeivel – például a korstílusok megismertetésével – a tradíciókat képes rendszerbe foglalni, s ez által az esztétikai-művészeti értékeket, mint alapvető kompetenciát elsajátíttatni a tanulókkal.

KIEMELT FEJLESZTÉSI FELADATOK

A kerettanterv eddigi jól bevált gyakorlatára, azaz a hagyományokat őrző koncepciójára, a pedagógusokkal kiépített kapcsolatára hagyatkozva kiemelt fejlesztési területként kezeli a *Hon- és népismeret* modult. A magyar múlt személyi, nyelvi, tárgyi értékei, szokásrendszere oly gazdag és szerteágazó, hogy azok ápolását kiemelt feladataink közé soroljuk. Célunk tehát, hogy a tanulók ismerjék meg népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, *nemzeti kultúránk* legjelentősebb értékeit. Ennek érdekében tanulmányozzák a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét, munkásságát. Ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és a velünk együtt élő más népek megismeréséhez, megbecsüléséhez, s a velük való azonosuláshoz vezetnek.

Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit. Alapvető nevelési célnak tartjuk, hogy a tanulók a társadalmi és természeti környezet szűrőjén át alapozzák meg a nemzettudatukat, nemzeti önismeretüket, végeredményben pedig a hazaszeretetüket. Ismerjék meg és tiszteljék a hazánkban és

környezetünkben élő más népek kultúráját, eredményeit! Ösztönözzük fiataljainkat a szűkebb és tágabb környezet történelmi és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására! Készítsük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre!

Egyéb kiemelt fejlesztési feladatok

A 21. század elején egységesülő Európa olyan tudást, ismereteket követel meg polgáraitól, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy az egyén tájékozódni, érvényesülni tudjon az *európai nyitott társadalmakban*. Ehhez ismerni kell az *egyetemes emberi civilizáció* legfőbb jellemzőit, részt kell venni a nemzetközi kapcsolatok ápolásában. Ennek a tudásnak legmegfelelőbb közvetítője az *Ember és társadalom* műveltségterület, akárcsak a *demokrácia*, az *aktív állampolgárságra* nevelésnek.

Átfogó tudást nyújtó műveltségterületünk alkalmas arra is, hogy a *gazdasági nevelést*, a tudatos fogyasztóvá válást, s az ezzel összefüggő *környezettudatosságra nevelést* megvalósítsa.

Hosszú távon olyan személyiségek nevelésére van szükség, akik *testi és lelki egészség* harmóniájában élnek, s akik tudatosan készülnek a *felnőtt lét szerepére*.

ALAPOZÓ SZAKASZ I.

Az alapozó szakasz a 10-12 éves korosztály, az 5–6. évfolyam tanulóinak fejlesztését, a továbbképzéshez szükséges képességek megszerzését tűzi ki célul. Ebben a szakaszban a tanítás és a tanulás folyamatának erőteljes tagolódása történik meg.

A helyi tantervek átdolgozásakor kiemelt figyelmet kell fordítani az alábbiakra:

- önálló tanulás, jegyzetelési technikák tanítása 10-12 éves korban,
- információszerzés és feldolgozás (forrásból tájékozódás, szelektálás, rendszerezés, felhasználás, új kontextusban való alkalmazás),
- kommunikációs képességek (például: műfajok ismerete, értése, nyelvhelyessége, helyesírása, alkotása hétköznapi helyzetekben),
- szociális kompetenciák fejlesztése,
- térbeli, időbeli, mennyiségi viszonyokban való tájékozódás.

Az 5. és 6. évfolyamokon megfontolt, jól megszervezett és előkészített differenciálást érdemes megvalósítani. Ajánlatos, hogy a kijelölt műveltségi területeken legalább három csoport (haladók, közepesek, gyengék) kialakítására kerüljön sor. Összességében véve tehát a *készségek, képességek, ismeretek* megszerzésére kell törekedni a tanulócsoporton belül.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 - Heti óraszám: 2

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezetés. A történelem és kutatásának fogalmai	5
2. Az őskor	6
3. Az ókori Kelet világa	8
4. Az ókori görögök	13
5. Az ókori rómaiak	15
6. A magyar történelem kezdetei	9

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	5
Beszámolók, kiselőadások	4
Helytörténet, múzeumlátogatások	3

1. BEVEZETÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Kapcsolat teremtés az alsó tagozatban tanult történelmi <i>olvasmányok</i> és az események időben való elhelyezése között. A néprajz, és más segédtudományok forrásainak fontosságának felismerése. Alapozás a már ismert tudásanyagra, illetve a <i>történelem korszakainak</i> tanításakor a <i>család tagjainak</i> eltérő korára és tapasztalataira.	1. A történelem kezdete 2. Ismerjük meg a múltat! 3. A régészek munkája 4. A történelem korszakai (kiegészítő anyag)	Használja a tanuló a <i>tankönyv</i> és más elérhető forrás képanyagát. Fedezze fel az összhangot a <i>rajz</i> , a <i>környezet</i> , valamint a <i>honismeret</i> tantárgyakkal. Ajánlott a <i>múzeumi</i> látogatás, a <i>jegyzetelés</i> műveleteinek folyamatos gyakoroltatása. <i>Történelmi térképek</i> megismerése, annak kapcsolata a korábban megismert térképekkel. <i>Időszalag</i> készítése, segítséggel.	Tudjon a tanuló segítséggel tájékozódni a <i>térben</i> és <i>időben</i> . Legyen képes az első 4-5 óra után felismerni a <i>történelem forrásait</i> . Végezzen <i>gyűjtőmunkát</i> , tudja a gyűjtött információkat részben segítséggel feldolgozni, <i>rendszerezni</i> . A tanulók mindegyikének lehetőséget kell teremteni arra, hogy tartson <i>kiselőadásokat</i> .

2. AZ ŐSKOR

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A <i>tankönyv</i> képei és más <i>források</i>, különösen az ide vonatkozó ismeretterjesztő filmek segítségével az ősember környezetének elképzelése. Az emberi fejlődés lépcsőfokainak megkülönböztetése, ezzel párhuzamosan az <i>időben és térben</i> való tájékozódás. Filmek, képek, s különösen CD játék segítségével az ősember életmódjának felfedezése. Az étkezés, öltözködés, lakásviszonyok maival történő <i>összevetése</i> sokat segít ebben. Magyarázat, hogy mi tartotta életben a <i>gyűjtögető</i>, illetve a <i>termelő</i> embert.	1. Az ősember környezete 2. Az őskori ember élete 3. A termelő ember 4. Az első mesterségek és a cserekereskedelem kialakulása 5. Varázslat és művészet	<i>Készítsen</i> a tanuló szakócat, tűzfűrőt, kőbaltát, ősemberi ruházatot. <i>Kutasson</i> otthon vagy a könyvtárban a témához tartozó képek után. <i>CD játék otthoni, önálló használata</i> segít az őskor egyes fejezeteinek jobb megértésében. <i>Gyakorlás kérdések, feladatok segítségével</i>, amelyek segítik az önálló tanulást. Jó lehetőséget kínál a <i>szituációs játék</i> (például a nagyvad elejtésétől a varázstáncig).	Tudjon a diák – egyre kevesebb segítséggel – <i>gyűjtőmunkát</i> folytatni. Találjon ki maga <i>szituációs játékokat</i>, s társaival játssza el. Készítsen a tárgyalta korról <i>rajzokat</i>. Tudja kezelni a <i>számítógépes</i> játékot, s a megoldásokat hasznosítsa az őskor témájának feldolgozása során. Tudja a régi és a mai kor emberét <i>párhuzamba állítani</i>, és a különbségeket felismerni, megfogalmazni. Sajátítsa el a <i>kézművesség</i> fogalmát és az <i>anyagok ismeretét</i>, mert ezek hiánya a felsőbb évfolyamokon visszatérő probléma.

3. AZ ÓKORI KELET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az <i>időben</i> való tájékozódás képessége. Az őskornál még elegendő a nagyon régen, régen <i>időmeghatározás</i>. Az ókorhoz azonban be kell vezetni a konkrét (5-6000 évvel ezelőtt) történeteket. Az események <i>egymás mellé</i> (például Egyiptom és Mezopotámia azonos időben való kialakulása) és <i>egymás után</i> (például a piramisok építése előbb volt, mint a kínai nagy falé) rendezése. <i>Időszalag készítés</i>. Az időben való tájékozódás mellett a <i>térben</i> történő <i>elgazodás</i> alapelemeit is el kell sajátítani. A <i>vaktérkép</i>	1. Az ember és a múlt idő (kiegészítő anyag) 2. Mezopotámia 3. Egyiptom, a Nílus ajándéka 4. A piramisok rejtélye és a vallás 5. Az ősi India 6. Az ókori Kína 7. A Biblia népe	Gyűjtsön történeteket a TV <i>ismeretterjesztő, dokumentum- és játékfilmjeiből</i>. Rendszeresítsük a tanulók felkészüléséhez a <i>kiselőadásokat</i>, a <i>gyűjtőmunkát</i>, s egy-egy témakörnél nagyon hasznos lehet a <i>szituációs játék</i>. (Például a fáraó udvarában, a bibliai történetekben). <i>Kutassanak</i> együtt azután a térképen, hogy ma melyik ország fekszik a tanult ókori birodalmak helyén.	Tudjon a tanuló <i>önállóan</i> feladatokat megoldani. Segítséggel tudja <i>megrajzolni, kitölteni</i> a vaktérképeket. Tudja megmagyarázni, hogy miért a nagy folyók mentén alakultak ki az első nagy birodalmak. Tudjon <i>különbséget tenni</i> a több- és egyistenhívő vallások között. Tudjanak csoportosan <i>szituációs játékokat</i> előadni, <i>múzeumlátogatásra</i> felkészülni. Tudjon <i>értelmezni, elemezni</i> forrásszemelvényeket, olvasmányokat. A topográfiai ismeretek, a források feldolgozása és a múzeumlátogatások nélkülözhetetlenek a felsőbb évfolyamba

felismerése, használata. Az állam (birodalom) és a városállam közötti eltérés			történi továbblépéshez

4. AZ ÓKORI GÖRÖGÖK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az ókori görögök történelmének elhelyezése az <i>időben</i> , továbbá az ókori és a mai Görögország <i>földrajza</i> közötti párhuzam felállítása. Mit örökölt a modern Európa az ókori görögöktől (például olimpiák, művészetek, színház, írás, építkezés). Az életmód, a szórakozás, vagy éppen a pénz fontossága tekintetében meg kell állapítani, hogy mennyire voltak az ókori görögök hasonlatosak hozzánk. A <i>demokrácia</i> szó <i>tartalmának elsajátítása</i> , s mai, általunk is megélt gyakorlata. Az ókori görög család és a mai magyar család életmódjának összevetése.	1. A krétai mondakör 2. A görög istenvilág 3. A trójai háború 4. A poliszok hajósai és kereskedői 5. Az ókori görög olimpiák 6. Athén. A királyságtól a demokráciáig 7. Spárta, a katonaállam 8. Csata és hősök. A görög-perzsa háborúk 9. Athén Periklész korában 10. Mesterek, művészek, tudósok 11. Történetek Nagy Sándorról 12. A család és a nevelés (kiegészítő anyag)	Használjuk rendszeresen a kézi atlaszbeli és a fali <i>térképet</i>. Támaszkodjunk azon tanulók <i>beszámolóira</i>, <i>gyűjtőmunkáira</i>, akik már jártak – vagy valamelyik családtagjuk már járt – Görögországban. Használják a képes albumokat, amelyek révén be lehet mutatni az ókori görög világ egy-egy szeletét. A népszerű <i>filmeket</i> a megfelelő tanári irányítással és kritikával elemezzük. (Trója, Nagy Sándor, 300, Odüsszeusz). Az <i>ismeretterjesztő filmek</i> ugyancsak sok lehetőséget nyújtanak a tananyag feldolgozásához, akár csak a <i>szituációs játékok</i>. Készítsen a tanuló <i>fogalomkártyákat</i>, s adjon elő társaival <i>szituációs játékokat</i>, amelyekre a görög történelem jó lehetőségeket kínál. Keressünk olyan alkotásokat, fogalmakat, amelyek igazolják a kultúra folyamatosságát. (Például a színház, olimpia, az építészet, a demokrácia, filozófia, gimnázium, pedagógus stb.) <i>Játsszuk</i> el a cserépszavazást egy aktuális témára. Olvassák el Schliemann életrajzát, amely sok tizenéves gyerek példaképe lehet.	Meg kell tudni <i>különböztetni</i> a tanulóknak a Balkán, a Kis-ázsiai partvidék és a szigetvilág <i>földrajzi</i> egységét. Ismerje fel a tanuló a görög művészet jeles alkotásait, amelyeknek eredetije és másolata a mai Európában számtalan helyen látható. Az épületekben <i>ismerje fel az ókori görög</i> hatást. Tudja a forrásokat, olvasmányokat <i>tanári segítséggel</i> feldolgozni, értelmezni, s <i>jegyzetet</i> készíteni. Tudja az <i>időszalagot</i> önállóan tovább fejleszteni, használni.

5. AZ ÓKORI RÓMA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Képanyagról <i>beszélgetés</i>. A képek felhasználásával <i>különbségtétel</i> Görögország és Róma között. Hasonlóság bizonyítása a görög és a római kultúra között. A Tiberis-parti kistelepülésből hogyan lett egy világbirodalom bemutatása. Ennek érdekében a római hadsereg szerepének érzékeltetése, a fegyelem és szervezettség birodalomépítő hatása. Az Itália földjén élő népek kultúrájának az azt magába záró római sokszínűséggel együtt való bemutatása. A római mondák, az azokban megismert hősök példája alapján <i>bizonyítás</i>, hogy Róma erejét, nagyságát a város polgárai teremtték meg, és hogy Julius Caesar és Augustus a névsor csúcsát jelentik. A római számok ismerete, az <i>általános műveltség</i> mellett mindennapjaink velejárói is.	1. Róma születése 2. Róma a köztársaság korában 3. Nagy csaták, nagy római győzelmek 4. Válságban a köztársaság 5. Julius Caesar 6. Köztársaságból császárság 7. Róma császárai és műemlékei (kiegészítő anyag) 8. Róma, a birodalom fővárosa 9. Családi élet Rómában 10. A rómaiak Pannóniában 11. A kereszténység születése 12. Jézus kálváriája 13. A keresztény egyház kezdete 14. A népvándorlás viharában	Kutatómunka. A <i>szituációs játékok</i>, a jól ismert római szállóigék, a közismert hősök (Brutus, Crassus, Augustus, Spartacus, Pompeius) támaszt nyújtanak a <i>téma feldolgozásához</i>. Rajzoljanak le egy legióst, illetve a római hadseregben használt bármilyen fegyvert (például pajzs, döfőorr, csapóhíd, „vadszamar”, kard, sisak, saru stb.). Külön blokkban dolgozzuk fel a Biblia Újszövetség részét, illetve Jézus tanításait. <i>Tantárgyi koncentrációként</i> alkalmazhatjuk a <i>vizuális</i> nevelés (művészettörténet-tanórán tanultakat). <i>Látogatás</i> egy ókori római város romjaihoz. (Óbuda, Tác, Szombathely, Pécs stb.)	Tudjon a tanuló <i>önállóan beszámolót</i> készíteni, <i>vaktérképet</i> kitölteni, <i>gyűjtőmunkát</i> végezni. Tudjon <i>tájékozódni</i> a Római Birodalom területén, s megnevezni néhány országot, amelyek ma, a volt birodalom területén fekszenek. Tudatosuljon a tanulóban, hogy mind a tanulási módszereket, mind a tananyagot illetően a római fejezet elsajátítása sokat segít a felsőbb évfolyamra történő lépésben, s a későbbi középiskolai tanulmányokban.

6. A MAGYAR TÖRTÉNELEM KEZDETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Annak felismerése, hogy ahogyan a görögöknek vagy a rómaiaknak, úgy a magyar népnek is van őstörténete, mondavilága. Mint minden ősrégének, a magyar mondáknak is vannak valós és mesei elemei. Az <i>összhang megtalálása</i> a többféle tudományos kutatás között. Az Uráltól a Kárpát-medencéig tartó főbb <i>földrajzi helyek</i> egymás után, akár vaktérképen való elhelyezése. Más nomád népek közül a sztyeppei magyarok kultúrájának, benne az öltözködésnek, a harcmódorának, gazdasági életének, továbbá a magas színvonalú ötvösművészetének a felismerése. Felismerése annak, hogy őseink tehetsége és szerencséje abban állt, hogy a korabeli népek tengerében, melyek közül sok véglegesen eltűnt – néhány kivételtől eltekintve –, mi megmaradtunk és államot alapítottunk.	1. A magyar nép eredete a krónikák szerint 2. A tudományos kutatások 3. Hunok és avarok a Kárpát-medencében 4. A vándorló magyarok életmódja 5. A magyar nép vándorlása 6. A honfoglaló magyarok 7. A honfoglalás 8. Berendezkedés a Kárpát-medencében	A <i>tankönyv</i> s más források igénybevételével <i>állítsuk párhuzamba</i> őseink társadalmát más pusztai népekével. A <i>szituációs játékok</i> kitűnő lehetőséget adnak (például a vándorlás, jurtaállítás, kazár fogságból való kitörés, a vérszerződés, fejedelmválasztás és más események) eljátszására. <i>Vaktérkép használata.</i> Lehetőség szerint <i>látogassunk el</i> legalább egyszer a Hősök terére és Ópusztaszerre, a Nemzeti Történelmi Emlékparkba.	Tudja a 10-11 éves tanuló a magyarok vándorlásának feltételezett <i>útvonalát</i>, néhányat a legrégebbi <i>szavaink</i> közül, s a szomszédos népek nevét. Tudnia kell a tanulónak <i>hét vezér</i> és a <i>hét törzs</i> nevét, továbbá a törzs-nemzetség-nagycsalád felépítést. Tudja elhelyezni a tanuló a <i>földrajzi</i> neveket a <i>térképen</i>. Hiszen ez a környezetismerethez, s a továbblépéshez, továbbá a felsőbb évfolyamokban megkövetelt ismeretekhez szükséges. Tudja használni az <i>időszalagot</i>.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 Heti óraszám: 2

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezető. Év eleji ismételés	2
2. Képek a középkori Európa életéből	13
3. Magyarország az Árpádok idején	11
4. A virágzó középkor Magyarországon	12
5. Az újkor kezdetén	9
6. Magyarország az újkor kezdetén	11

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	5
Beszámolók, kiselőadások	2
Helytörténet, múzeumlátogatás	3

1. BEVEZETÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Emlékszel még?</i> címmel az 5. évfolyamos tananyag tartalmakat a 6. évfolyamon <i>összefoglaló térképek</i> alapján ismételjük át.	1. Bevezetés a 6. osztályos történelem tananyagba 2. Az 5. évfolyamos tananyag átisméltése	Támaszkodjunk a 6-os taneszközök <i>térképes összefoglalóira</i> , illetve az 5. évfolyamos taneszközökre. Javasolt, hogy az egyes fő témaköröket egy-egy <i>kiscsoport</i> (3-4) fős dolgozza fel, és ismertesse. Így minden tanuló kap feladatot.	Tudják megfogalmazni a tanulók <i>ókor</i> és a <i>középkor átmenetének</i> legfőbb jellemzőit.

2. KÉPEK A KÖZÉPKORI EURÓPA ÉLETÉBŐL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A középkori Európa kialakuló új államainak elhelyezése a történelmi <i>térképén</i> . A tanuló korábbi ismereteire való alapozás, az <i>összefüggések, a</i>	1. A felbomlott Római Birodalom 2. Középkori emberek	A középkor első fejezetének feldolgozását kövesse végig a <i>kiscsoportos munka</i> , amelynek része a <i>kooperatív tanulásszervezés</i> . Így minden	Tudjon a tanuló tanári segítséggel <i>következtetéseket levonni</i> a kialakuló új Európa rendjéről, országainak társadalmi berendezkedéséről. Váljon a tanulók

<i>történelmi folyamatok</i>, ami az ókori nagy birodalmak uralkodói és alattvalóik, illetve a középkori királyságok királyai és alattvalóik között fennállt felismertetése. <i>A történelem folyamatának és a társadalmi változásoknak</i> máig ható üzenetének megértése. Annak megértése, hogy az ókor fejlődését hogyan váltotta fel, és vitte tovább a középkor, s abból miképpen jöhetett létre mai, modern társadalmunk. Annak ismerete, hogy <i>mi maradt meg</i> napjaink társadalmában a középkorból (például a római katolikus egyház, a királyság intézménye, valamint számos épület) és <i>mi nem maradt meg</i> (például a feudalizmus rendszere, az inkvizíció, az istenítéletek, és számos épület). Az első fejezet <i>kulcsfogalmainak</i> (dézsmá, hűbériség, feudalizmus, szerzetes, kolostor, jobbágyság, földesúr, céh, iszlám stb.) <i>ismerete</i>, mert a magyar középkor tárgyalásakor többek között majd erre kell alapozni. <i>Topográfiai ismeretekre</i> pedig szűkebb hazánk és a tágabb Európa ismerete okán kell szert tenni.	3. Élet az uradalomban 4. A nemesek és a jobbágyság élete 5. Az Arab Birodalom és az iszlám* kialakulása 6. Nagy Károly Frank Birodalma 7. A középkori keresztény egyház 8. Szerzetesek és kolostorok 9. Európa középkori városai 10. Iparosok, kereskedők, céhek 11. A román és gótikus művészet 12. A reneszánsz és a humanizmus kezdete	tanuló aktívan részt vesz a munkában. Szakítsunk időt a <i>tanulói kiselőadásokra</i>, hiszen a tananyag műfajából eredően (lovagok, szerzetesek, jobbágyság, élete, az uradalom, az egyház szervezete, céhek, városok kialakulása, stílusirányzatok) erre számos kitűnő alkalom kínálkozik. A tanulók folyamatosan alkalmazzák a <i>topográfiai ismereteket</i>, hiszen Európa kialakulása e nélkül nem érthető meg. Segít a gazdag <i>térkép kínálat</i>. A különböző <i>források, olvasmányok</i> feldolgozása vagy azok alapján újak beszerzése a <i>kutatómunka</i> lehetőségét rejtje magában. Legyen a megismerés egyik módja a <i>fotózás, rajzolás</i>, majd a fotók, rajzok rendszerezése. <i>Múzeumlátogatás</i> a téma tanulásához elengedhetetlen.	rendszeres gyakorlatává a <i>könyvtári és az internetes kutatómunka, a források</i> feltárása. Legyen képes a tanuló a tanári magyarázat, a szövegek és képek, továbbá feladatok alapján a tanult anyagrész <i>reprodukálására</i>. <i>Tudja megfogalmazni</i> a kereszténység kialakulásának lényegét, továbbá kettészakadásának máig ható következményeit. <i>Ismerje fel</i> a középkor három meghatározó stílusirányzatának jegyeit, s végezzen <i>gyűjtőmunkát e témában</i>. <i>Tudja alkalmazni</i> a korszakra vonatkozó <i>időszalagokat, vaktérképeket</i>, azaz a térbeli és időbeli tájékozódás legelemibb ismereteit.

3. MAGYARORSZÁG AZ ÁRPÁDOK IDEJÉN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A magyar nép vándorlásának, majd végleges letelepedésének <i>okai</i>, máig ható <i>összefüggései</i>, ezek <i>megértése</i> kapcsolódva az 5. évfolyamos tananyaghoz. A Kárpát-medencével összefüggésben a <i>nép-vándorlás népei közül</i> azoknak a bemutatása, amelyek a	1. Letelepedés a Kárpát-medencében 2. A Magyar Királyság megalapítása 3. Szent István, az államalapító	Legyen alapvető <i>forrás a tankönyv</i> szövege, képei, ábrái, térképei. Ennek alapján <i>gyűjthetnek</i>, s <i>kutathatnak</i>, újabb <i>források</i> után. A <i>tanulói kiselőadások és a kollektív munka egymásra építése</i> a tanulás egyik alapja. A lehetőségtől függően sokat	Tudjon a tanuló <i>önállóan</i> vagy kevés segítséggel <i>következtetést levonni</i> a honfoglalás és az államalapítás eseményei között. Tudjon <i>beszámolót, kiselőadást</i> tartani az Árpád-ház nagy alakjairól és fontosabb eseményeiről.

magyar néppel <i>társadalmi, topográfiai</i>, vagy <i>hadi</i> cselekmények vonatkozásában, kapcsolatban voltak. Annak magyarázata, hogy a honfoglalást és az államalapítást előkészítő <i>fejedelmek milyen szerepet</i> játszottak történelmünkben. Hogyan lehetett az, hogy számos, a magyarnál erősebb, nagyobb nép eltűnt a népvándorlás viharában, a mi őseink pedig megmaradtak. A <i>kifejezőkészség</i> az események bemutatása mellett nyilvánuljon meg az olyan <i>fogalmak használatával</i>, mint a félnomád, gyula, kende, várjobbágy, székelyek, szászok, szerviensek, familiaritás, tatárok. <i>Tájékozódás időben</i> a vándorlás, a honfoglalás, a kalandozások, az államalapítás, a német támadások, vagy a tatárjárás eseményeinek sorba rendezésekor. <i>Tájékozódás térben</i>, a térképolvasáskor: Etelköz, Bizánc, Itália, Kárpát-medence, vagy éppen Erdély, Dunántúl, a Vereckei-hágó, Pozsony, Esztergom, Ópusztaszer. A <i>Képes Krónika egyes részletei</i> segítségével válaszok az Árpád-kor történelmi összefüggéseire.	4. Trónviszályok és pogánylázadások kora 5. Szent László (1077 –1095) 6. Könyves Kálmán (1095–1116) és kora 7. Országépítő és törvényhozó királyok 8. A tatárjárás (1241–1241) 9. A második honalapítás. Az Árpád-ház kihalása 10. Az Árpád-kori magyarság műveltsége	segíthet egy-egy <i>tanulmányi kirándulás</i> (pl. Esztergom, Fehérvár, Lébény, Ópusztaszer, Ják, Zsámbék, Ócsa, Velem, Pécs, Csemeszkopács, Pécsvárad, Tákos, Csaroda, Vésztő, Veszprém, Öskü, Szekszárd, Eger, Rudabánya, Muhi, Szalonna, Feldebrő). Az egyéni, vagy kiscsoportos módon készített <i>tabló</i>, fogalomkártya, <i>beszámoló</i>, <i>királyok családfája</i> továbbá a <i>szituációs játékok</i> hálás témája a vérszerződés, a korona vagy kard, az Aranybulla kiadása, Szent Margit, Szent Erzsébet legendája. A <i>Szent Korona története</i> külön feldolgozandó.	<i>Időszalag, vaktérkép, kronológia</i> segítségével tudjanak a tanulók <i>tájékozódni térben és időben</i>.

4. A VIRÁGZÓ KÖZÉPKOR MAGYARORSZÁGON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Kifejtése annak</i>, hogy mit jelent a trónviszály, illetve a bárók hatalma, Hogyan hatott Károly Róbert trónra kerülése az ország sorsára. A szétforgácsolódás, illetve a központi hatalom egymást váltó időszakainak <i>történelmi törvényszerűségeinek felismerése</i>. Az Árpád-	1. Károly Róbert „kincses Magyarországa” 2. Nagy Lajos, a lovagkirály 3. Luxemburgi Zsigmond uralkodása	<i>Egyéni munkára, feladatmegoldásokra</i> is számtalan lehetőség adódik (a magyar lovagkor, egy virágzó bánya- vagy királyi város, a fekete sereg, a reneszánsz Buda vagy Visegrád, a mohácsi csatater).	Tudjon a tanuló <i>önállóan</i>, vagy segítséggel <i>következtetéseket levonni</i> a fejezetcímben szereplő jelző alapján. („Kincses Magyarország”) Ismerje a tanuló a <i>korszak idő és térbeli jellemzőit</i>.

korról szerzett <i>tapasztalatokból kiindulva következtetések levonása</i> a jól működő gazdaság, az erős hadsereg és a hazájának elkötelezett király és nemesség jó együttműködéséről. Annak felismerése, hogy hatalom és gazdasági élet harmóniája esetén rend van, és fejlődés. A tárgyalt korszak <i>kiemelkedő alakjainak</i> (Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás) bemutatása úgy, hogy az eltérő dinasztiákból érkező uralkodók között <i>párhuzamot vonunk</i>. (A <i>hasonlóságok és az eltérések kiemelése</i>.) Az <i>időrend, a topográfia</i> megfelelő helyen kezelése. A kulcsesemények <i>évszámokhoz</i> (1301, 1351, 1456, 1490, 1526, 1541) rendelése. A <i>kifejezőképesség</i> és az <i>ismeretszerző képesség</i> fejlesztésének bővülése az események bemutatásakor az állami jövedelmek, bandérium, báró, ösiség, pallosjog, úriszék, városfejlődés, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, zsoldos, reneszánsz, fekete sereg, corvina kifejezésekkel.	4. A középkori magyar városok 5. Az Anjou- és a Zsigmond-kor műveltsége 6. A törökverő Hunyadi János 7. A nándorfehérvári diadal 8. Hunyadi Mátyás uralkodása 9. A hódító Mátyás reneszánsz udvara 10. A Jagellók kora (1490–1526) 11. A mohácsi vész. A három részre szakadt ország	A fejezet feldolgozása során a tanuló részesítse előnyben a <i>kutató</i> és a <i>gyűjtőmunkát</i>. Erre számtalan lehetőség adódik. <i>Koncentráció</i> más tantárgyakkal: <i>irodalom</i> (Janus Pannonius, Toldi), Jó lehetőséget ad a témakör a <i>szituációs gyakorlatokra</i> (lovagi párviadal, Hess András nyomdaja, adók beszédese, nándorfehérvári diadal, mohácsi csata). Készítsünk <i>középkori használati tárgyakat</i> (ruha, fegyver, viaszpecsét, cserépedény, cégér stb.).	Tudjon <i>választ adni</i> a tanuló arra, hogy miért nevezik ezt a korszakot a „vegyes házi királyok” korának. <i>Kapcsolja össze</i> a törökverő Hunyadi János személyén keresztül a kormányzó fogalmát, s a nándorfehérvári diadal jelentőségét. A tárgyalt topográfiai adatok Tudjon választ adni arra, hogy miért tekinti az utókor Mátyást ma is az egyik legnagyobb magyar királynak.

5. AZ ÚJKOR KEZDETÉN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A <i>topográfiai ismeretek bővítése</i>, amikor Európa országainak megismerése után az Újvilágot, azaz Amerikát is meg kell találni a térképen. Ezzel együtt jár a Föld óceánjainak megismerése is. A topográfiai tanulmányok mellett az eddig tanult európai társadalmak után az attól eltérő <i>idegen kultúrák</i> tanulmányozása. Annak megértése, hogy a <i>topográfiai (térbeli) kitágulás</i> nem jár együtt az idő hasonló változásával. A nagy felfedezések Mátyás uralkodását követő	1. A nagy földrajzi felfedezések 2. Amerika őslakói. Két világ találkozása 3. A felfedezések hatása Európára 4. Reformáció és ellenreformáció 5. A spanyol világbirodalom és Németalföld	A tanárnak a <i>tantárgyi koncentrációt</i> mindenképpen ki kell használni a tanulók felkészülése során: <i>Beszámolók készítésére</i> (Kolumbusz naplója, maják, aztékok, inkák kultúrája, Luther és Kálvin élete, tevékenysége, a németalföldi és az angliai forradalom, a spanyol inkvizíció, a Napkirály építkezései, Péter cár utazásai, illetve a nagy tudósok alkotásai és a földrajzi felfedezések). A témák <i>csoportmunkában</i> is feldolgozhatók.	Tudja a tanuló az alapvető <i>topográfiai követelményeket</i>, tehát tudja megmutatni térképen az Újvilágot és az óceánokat. Tudja térképen megmutatni, illetve <i>vaktérképen</i> berajzolni a nagy felfedezők (Kolumbusz, Díaz, Magellán) útját. Tudja a tanuló felsorolni, és röviden bemutatni a legfontosabb <i>új protestáns irányzatokat</i>, s tudjon melléjük egy-egy országot rendelni, ahol a jelzett vallás először elterjedt. Tudja összefoglalni a <i>polgárosodás</i>,

– a török Európára törésének – évtizedeiben zajlottak le. Ezek összefüggéseinek magyarázata, illetve a <i>két különböző világ egymásra hatásának</i> (gazdasági, kulturális, vallási) elemzése. Annak felismerése, hogy a <i>polgárosodás</i> (reformáció, manufaktúra, a tőke és tőkés megjelenése, a polgári forradalmak) illetve annak eredményei a mai modern korszakunkban is éreztetik hatásukat. <i>Világosan kell látni, hogy a feudalizmus ellen fellépő, hatalomra törő új rend, a polgárság vallása a reformáció. A nagy változások társadalmi, topográfiai kísérőjelenségei az angliai és a németalföldi események. A világ felosztását, a hatalom, pénz, vallás mentén zajló változások összefüggéseit</i> Kolumbusz, Luther, Cromwell neve jelzi. Ezzel egy időben Európa más országaiban pedig a feudalizmust konzerváló napkirályok terjesztették ki hatalmukat (XIV. Lajos és Nagy Péter). A csillagászat, és a fizika fejlődésének ismerete, mely tudományok gyökeres fordulatot idéztek elő a világ szellemi és tudományos életében.	6. Angliától Nagy-Britanniáig 7. A Napkirály Franciaországa és Nagy Péter Oroszországa 8. Tudomány és művészet kora újkorban	Lehet tankönyvi képek, ábrák, térképek alapján <i>rajzolni, vaktérképet</i> kitölteni, s további <i>források</i> után a <i>könyvtárban</i> és az <i>interneten</i> kutatni. A fejezet eseményei nagyszerű alkalmakat szolgáltatnak a <i>szituációs játékhöz</i>. A tanulók <i>készítsenek fogalomkártyákat</i>, amelyet <i>összefoglaló órán</i> használhatnak. Készíthetnek <i>fogalomtáblát</i>, amelybe folyamatosan jegyzetelhetnek, s amely alapján tarthatnak <i>kiselőadást</i>. Lehet készíteni <i>életrajzokat</i> a nagy felfedezőkről, a leghíresebb reformátorokról és a nagy tudósokról. A témát a lényegre törő <i>feladatlapok</i> megoldása vagy a <i>múzeumlátogatás</i> könnyíti meg.	illetve a <i>polgári forradalom</i> lényegét, s ezzel összefüggésben a <i>tőkés társadalom</i> kialakulásának folyamatát.

6. MAGYARORSZÁG AZ ÚJKOR KEZDETÉN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összefüggést teremtetése a <i>mohácsi vész, Buda elfoglalása s az ország három részre szakadása között</i>. Az események a leglátványosabban a <i>topográfiai</i> (három szín, három országrész) megoldással magyarázhatók. Új elem az	1. A három részre szakadt Magyarország 2. A várháborúk hősei 3. A Királyi Magyarország és az Erdélyi Fejedelemség	<i>Alkalmazzák</i> a tanulók az eddig tanult <i>fogalmakat</i> (iszlám, református, evangélikus, római katolikus, fejedelem, várháborúk, ellenreformáció, barokk stb.). Ajánlott a <i>kiscsoportos</i> és az <i>önálló</i> tanulási módszer.	Tudja a tanuló a három országrész, a legfontosabb várak, a három szabadságharc (Bocskai, Thököly, Rákóczi) <i>topográfiai</i> alapkövetelményeit. Tudja a tanuló, hogy a 1526–1711

eddig tanultakhoz képest a <i>Török Hódoltság</i>. A valaha egységes, a 16. század derekától a <i>három</i> különböző <i>kultúra</i>, <i>három</i> vallás, <i>három</i> ország összefüggéseinek bemutatása. A <i>reformáció</i> különböző ágainak elterjedése a <i>szászok</i> és <i>magyarok</i> között. A magyarországi helyzet összevetése például a <i>németalföldivel</i>. Kíséri-e Magyarországon a reformációt a polgárosodás? Annak <i>megfogalmazása</i>, hogy a hazánkban miért nem alakult ki a nyugati államkéhez hasonló polgárosodás. A történelmi jelentőségű fejedelmeknek, szabadsághősöknek, nemzeti érzelmű politikusok (I. Rákóczi György, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, Zrínyi Ilona, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc) magyar történelemben játszott szerepének értelmezése. A <i>három szabadságküzdelem</i> (Bocskai, Thököly, II. Rákóczi Ferenc), összevetése a nyugati, <i>római katolikus</i> Zrínyi Miklóst az erdélyi <i>protestáns</i> Bethlen Gáborral és a felvidéki <i>evangélikus</i> Thökölyvel. Magyarország <i>három országrészének állapotának</i> összevetése a <i>török kiűzése</i> utáni Magyarország állapotával, amikor az országrészek újra egyesültek.	4. A reformáció elterjedése Magyarországon 5. Bocskai István szabadságharca. Az ellenreformáció 6. Erdély aranykora 7. Zrínyi Miklós a függetlenségi mozgalom élén 8. Buda visszavétele és a török kiűzése Magyarországról 9. II. Rákóczi Ferenc a szabadságharc élén 10. A Rákóczi-szabadságharc bukásához vezető út. Az emigráció	Használják a tankönyvi <i>térképeket</i>, <i>vaktérképeket</i>. Tankönyvi és más <i>források</i>, <i>olvasmányok</i> elemzése. A témakör tartalmából adódóan (török világ, várháborúk, Bocskai és a hajdúk, Zrínyi halála, főúri összeesküvés, a Rákóczi-szabadságharc számos hadvezére, Zrínyi Ilona Munkács védője stb.) számos lehetőséget kínál <i>szituációs játékokhoz</i>, illetve <i>egyéni</i> és <i>kiscsoportos</i> munkához.	közötti szük <i>két évszázad</i> hogyan <i>határozta meg Magyarország fejlődését, jövőjét</i>. Tudjon választ adni arra a kérdésre is, hogy a <i>Bocskai</i>-, illetve a <i>Rákóczi-szabadságharc</i> milyen <i>eredménnyel</i> járt, mi volt a máig ható <i>kisugárzása</i>.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ AZ ALAPOZÓ SZAKASZ UTÁN

Az *értékelés* az alapozó szakasz megismerési folyamatának zárása. Természetesen magába foglalja az *elsajátítási időszak* (két tanév) *egészét*.

Az értékelés irányul egyrészt a *tanuló tudására* (kéességek, készségek, tantárgyi tartalmak), másrészt a *tanári tevékenységre* (didaktikai, módszertani alapelvek átadására, s főleg gyakorlatban való alkalmazására), eljárásokra. Az értékelés célja a *tanuló előrehaladásának* mérése, s ezzel együtt a *tanár által alkalmazott módszerek, eljárások* eredményességének vizsgálata. (Ne feledkezzünk meg soha arról a nagyon fontos, sokszor mellőzött tényről, hogy a bármilyen jó taneszközök, a legjobban kidolgozott módszerek is csak akkor érvényesülnek, ha a *tanár személyisége, tudása, a* gyerekekkel kialakított jó kapcsolata azokat „működésbe” hozza.)

Az értékelés legegyszerűbb, „kézzel fogható” módja az *ellenőrzés*, amely történhet *szóban* és *írásban*.

a) Szóbeli ellenőrzés:

Klasszikus módja a *feleltetés*, amelyre az utóbbi időben az idő szűkössége miatt egyre ritkábban kerül sor. Pedig egy-egy lecke (témakör) szóban történő elmondása a kifejezőkészséget, a szövegértést, egyáltalán a kommunikációs készséget növelné hatékonyan. Jó lehetőséget teremt a tanuló számára a *kiselőadás* vagy *beszámoló*, amely egy-egy témában (életrajz, csoport (kunok, hajdúk) élete, csata, családfa, vallás) való elmélyülésre s az önálló kutatómunkára serkent.

Hasznos az ellenőrzés során a *vita*, amikor egy-egy arra alkalmas témában (vallási eltérések, szemben álló felek, szabadságharc szereplői stb.) kapnak lehetőséget az érvelésre.

A *szituációs játék* szintén fejleszti a *kifejezőkészséget* és a *dramatikus* képességeket. A *forráselemzés* szóban történő megnyilvánulása szintén az önálló kutatómunkát, a szövegértést és annak „lefordítását” teszi lehetővé.

Összefoglalva: a szóbeli megnyilvánulások a *reprodukálás* képességét és a *kifejezőkészséget* fejlesztik, ezért alkalmazásukra feltétlenül szükség van.

b) Írásbeli ellenőrzés:

A 10-12 éves gyerekek táblai ábrázoláson, illetve írásvetítőn, projektoron keresztül tudjanak *vázlatot* készíteni. Ez a lényeglátás fejlesztésére, az otthoni tanulás megkönnyítésére szolgál. Látja a szülő is a tanítás-tanulás folyamatát.

Adott témában készíthet (készítsen) a tanuló *esszé*t. Az esszéírás önállóságra, kutatómunkára, lényeglátásra nevel.

A *forráselemzés* nem csak szóban, hanem írásban is elvégezhető. Növeli a szövegértést, íráskészséget.

A *teszt-feladatlapok* a számonkérés, ellenőrzés leggyakoribb formái. Hátránya a személyes kontaktus hiánya, előnye a sokszínűség, játékoság, a sokféle, szerteágazó ismeretek ez által történő mederbe terelése (hiszen a tesztlapon szerepelhet keresztrejtvény, hiányos szöveg pótlása, feleletválasztás, párba állítás, fogalmak, események, évszámok, adatok pótlása, társítása, ábrák kitöltése, vaktérkép megoldása, ábrák felismerése, adók kiszámítása stb.).

Az írásbeli ellenőrzéshez sorolhatjuk még a *tablókészítést* is, hiszen a gyűjtött képeket a tanuló feliratokkal, képaláírásokkal, magyarázó szövegekkel látják el.

Az értékelés természetesen sokkal szélesebb skálát ölel fel, mint az említett ellenőrzési formák. Az értékelés tulajdonképpen az egész tanéven áthúzódó *tanítás-tanulás folyamatos kontrollja*.

Lehet eredményes az a tanuló is, aki esetleg a konkrét számonkérések alkalmával nem a legeredményesebb, de érdeklődő, „ott van az órán lélekben is”, gyakran hoz szorgalmat, elmegy a tanár által szervezett órán kívüli programokra (múzeumlátogatás, helytörténeti kirándulás, országjárás, bemutatók megtekintése stb.).

Figyelembe kell venni a *szülőket, nagyszülőket visszajelzéseit*, mert azok sokat segíthetnek a tanuló objektív megítélésében.

Értékelni kell az internetről, tévéműsorokból letöltött szöveges és képes, filmes anyagokat, amelyek a jövőben egyre nagyobb hangsúlyt kapnak. A történelemtanítás különösen gazdagodhat műfajából eredően a képi világ alkalmazásával.

Ezek azok a tényezők, amelyek lehetőséget adnak a visszacsatolásra, korrekcióra, s egyéb finomításokra.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 - Heti óraszám: 2

A FEJLESZTŐ SZAKASZ I.

A fejlesztő szakasz feladata, hogy kapcsolódva az előző alapo­zó szakaszhoz, a változó és egyre összetettebb tudástartalmakat rendszerbe foglalja. Célja, hogy teremtsen összefüggést a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, finomítása, bővítése, egyszóval hatékonyabbá tétele között.

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezetés. Az alapo­zó szakasz átismétlése	3
2. A polgári átalakulás kora Európában és az Európán kívüli világban	11
3. Magyarország a Habsburg Birodalomban. A reformkor Magyarországon	10
4. Forradalom és szabadságharc Magyarországon 1848–49-ben	8
5. A nemzeti államok és birodalmak kora (1849–1871)	6
6. Megtorlás, kiegyezés, boldog békeidők	7
7. Európa nagyhatalmai és Magyarország az imperializmus korában. Az első világháború	9

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	6
Beszámolók, kiselőadások	4
Helytörténet, múzeumlátogatás	4

1. BEVEZETÉS. AZ ALAPOZÓ SZAKASZ ÁTISMÉTLÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A 6. évfolyamos témakörök legfontosabb <i>történelmi csomópontjainak</i> felidézése, ha kell, segítséggel. <i>Térben</i> (Európa és Amerika), <i>időben</i> (6–17. század) való tájékozódás.	1. Bevezetés 2. Alapo­zó szakasz átismétlése I. 3. Alapo­zó szakasz átismétlése II.	Használja az átismétléshez a tanuló a 6. <i>osztályos tankönyvét</i> , továbbá a kézi <i>atlaszt</i> , s az elmúlt tanév során készített <i>jegyzeteit és vázlatfüzetét</i> .	Tudja <i>önállóan</i> felidézni a tanuló a középkor nagy fordulópontjait, a feudalizmus egyes szakaszait, s a <i>feudalizmusból a polgári társadalomba történő átmenet</i> törvényszerűségeit. Tudjon a <i>tőkés felhalmozásról</i> , a <i>protestáns</i> vallásról, valamint a polgári

			forradalmak közötti összefüggésekről rövid beszámolót tartani.

2. A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA EURÓPÁBAN ÉS AZ EURÓPÁN KÍVÜLI VILÁGBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az alapozó szakaszban tanult <i>topográfiai</i> ismeretek (Amerika és Európa) összehangolása a polgárosodással, továbbá a felvilágosodás eszméivel. Kapcsolatteremtés a németalföldi és angol <i>polgári forradalom</i>, valamint az európai és észak-amerikai <i>történelmi változások</i> között. Az angol, holland és ír telepések hatása mellett a francia társadalmi változások hatásának felfedezése (többek között a Függetlenségi Nyilatkozat szövegében). A <i>gazdasági fejlődés</i>, a tőke hatalma és a <i>társadalmi változások</i> közötti összefüggések meglátása, s ezzel kapcsolatos <i>demográfiai adatok</i> gyűjtése és értelmezése. Az események bemutatása kapcsán fejlődik a <i>kifejezőkészség</i>, amikor az új szakszavakat (farmer, ültetvényes, szenátus, alapító atyák, harmadik rend, jakobinusok, diktatúra, felvilágosodás, géprombolók, liberalizmus, nacionalizmus) beemeljük a témakör tanulásakor. Az <i>időben való tájékozódás</i> tartama szűkül, hiszen itt csak évtizedeket kell (18. század) sorrendbe rakni. Ettől azonban az időben való tájékozódás nem lesz könnyebb. A <i>technikai</i>, sőt az <i>ipari fejlődés</i> összekapcsolása James Watt találmányával.	1. A polgárság megerősödése Nyugat-Európában 2. A feltörekvő államok: Franciaország és Poroszország. A felvilágosodás kora 3. Észak-Amerika angol gyarmatosítása. A gyarmatok összefogása Anglia ellen 4. A francia forradalom előzményei. A királyság bukása 5. A polgári köztársaságtól a jakobinusok rémuralmáig 6. Franciaország és Európa Napóleon idején 7. A mezőgazdasági és az ipari forradalom 8. Az ipari forradalom gazdasági és társadalmi következményei 9. A Szent Szövetség kora. Új eszmei irányzatok	Az <i>önálló és kiscsoportos tanulás</i>, kifejeződhet egy-egy anyagrész feldolgozásában. A <i>gyűjtőmunka</i> révén bemutatathatók a kor nagy emberei (például Washington, Napóleon, James Watt, Voltaire). <i>Helytörténeti kirándulás</i> is szervezhető, a fővárosi és vidéki <i>múzeumokban</i>, amelyek a 18–19. századot mutatják be. Összeállíthatnak a tanulók <i>szituációs gyakorlatot</i>, lehet készíteni <i>tablót</i> a kor nagy embereiről, eseményeiről. Támaszkodjanak egyre gyakrabban a <i>forrásokra</i>, hiszen a 13-14 éves korosztály már képes a bonyolultabb szövegeket is értelmezni, elemezni. A	Tudjon a tanuló a feldolgozandó témák bármelyikéről <i>önállóan következtetést</i> levonni szóban és írásban. Tudjon a <i>könyvtárban kutatni</i>, s újabb forrásokat feldolgozni. Készítsen önállóan <i>kiselőadásokat, beszámolókat</i>. Tudja a tanári magyarázatot <i>reprodukálni</i>, illetve a gyűjtött <i>információkból</i> tanári segítséggel egy adott <i>téma vázlatát</i>, majd teljes <i>anyagát összeállítani</i>. Ismerje a korszak legfontosabb <i>időbeli és térbeli</i> jellemzőit. Tudja a tanuló az adott témakör legfontosabb üzenetét, nevezetesen az USA megalakulásának körülményeit felvázolni, másrészt az ipari forradalom hatását, a társadalom fejlődésének összefüggéseit elemezni. Tudjon a tanuló következtetni a 19. század első éveinek, a <i>Napóleont követő</i> Európa változásaira, illetve az új európai rendből fakadó <i>eszmeáramlatokra</i> következtetni.

Napóleon történelmi nagysága a korszak eseményeibe beillesztve, továbbá párhuzamba állítva Napóleont az <i>ókor</i> és a <i>középkor</i> nagy alakjaival. A 19. század szellemi áramlatainak ismertetése.			

3. MAGYARORSZÁG A HABSBURG BIRODALOMBAN. A REFORMKOR MAGYARORSZÁGON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A Rákóczi-szabadságharc utáni társadalmi, politikai és <i>topográfiai</i> állapotok felismerése. A térképen a Habsburg Birodalom, benne Magyarország határainak meghatározása. A <i>térbeli</i> tájékozottság összhangba hozása az <i>időbeli</i> állapottal. Ez növeli a <i>kifejezőkészséget</i> , amit új fogalmak (betelepítés, úrbér, vándormozgalom, vallási türelem, oktatáspolitikai, alsótábla, felsőtábla, örökváltság, zsellér, reformkor, felelős kormány, nemzetiség stb.) beemelésével gazdagítunk. A politikai erővonalak finomodásának, végeredményben pedig a pártok megalakulásának megértése, feldolgozása.	1. Magyarország beillesztése a Habsburg Birodalomba 2. Mária Terézia és II. József kora 3. Magyarországon a francia forradalom és a napóleoni háborúk időszakában 4. A reformokhoz vezető út 5. A reformkori magyar társadalom. A pozsonyi országgyűlések 6. Gróf Széchenyi István a reformkori küzdelmek és a polgári átalakulás élén 7. Kossuth Lajos fellépése és politikai pályája 8. A reformkori Magyarország élete. Az első politikai pártok megalakulása	Hasznos a témakör hatékonyabb feldolgozásához a <i>tanári koordináció</i>, amely jelentheti az <i>egyéni</i> és a <i>csoportmunka</i> összehangolását s a <i>tantárgyi koncentrációt</i>. A témakör tárgyalásánál leghatékonyabban a <i>magyar irodalom</i> segít, tekintettel a reformkor nagy költőire, íróira (Petőfi, Jókai, Vörösmarty, Eötvös). Sokat segít, ha visszautalnak az alapozó szakasz <i>hon- és népismereti</i> tanulmányaikra. Eredményes lehet a <i>fotózás</i>, a <i>források</i> gyűjtése, elemzése, feldolgozása. A <i>tankönyv</i> továbbá a <i>prezentációs</i> anyag mindenhez biztos alapot nyújt.	Tudjon a tanuló önállóan <i>vázlatot</i>, <i>kiselőadást</i>, <i>beszámolót</i> készíteni, illetve azt szóban megadott témáról előadni. Tudjon a tanuló egyszerű <i>táblázatokat</i>, <i>grafikonokat</i>, <i>diagramokat</i> (kör és oszlop) készíteni. Tudja a tanuló a neves történelmi személyiségeket a megfelelő történelmi korba és földrajzi helyre tenni, cselekedeteiket, ha kell, tanári segítséggel pontosan jellemezni. Tudja térkép alapján megállapítani, hogy kik voltak a 19. századi Magyarország legnagyobb létszámú nemzetiségei, s hogy az ország melyik részén éltek.

	9. A soknemzetiségű Magyarország tudományos és művészeti élete		

4. FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON 1848–49-BEN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>A forradalom célkitűzéseinek ismerete.</i> A korábban tanult (például az angol és francia) forradalmak előzményeinek összevetése, azok között közös pontok találása. A reformkor eseményeinek főbb követelései. A reformkor és a forradalom eseményeinek a korszak jeles személyiségein keresztül való értelmezése (Petőfi, Kossuth, Wesselényi, Széchenyi, Görgey, Ferenc József, Batthyány, Deák). <i>A kifejezőképesség, továbbá az ismeretszerzési és feldolgozási képesség fejlesztése érdekében a 12 pont és a Batthyány-kormány névsorának megtanulása. Az áprilisi törvények lényegének ismerete, a jobbágyfelszabadítás, az örökváltság, a nyelvrendelet, a közös teherviselés fogalmainak használata. Biztos tájékozódás a térképen a Kárpát-medence csataterein, a jeles városaiban Pozsonytól Nagyszebenig és Temesvárig. A topográfiai és történelmi, valamint társadalmi események kapcsán annak felmérése, hogy mit jelentett az orosz támadás Magyarország ellen.</i>	1. A márciusi fordulat 2. A Batthyány-kormány megalakulása és az 1848. évi törvények 3. A magyar szabadságharc kezdete 4. Az udvar újabb támadása 5. A dicsőséges tavaszi hadjárat 6. A szabadságharc sorsa	Fontos a tanári segítség a sűrűn zajló események <i>koordinálására</i>. Ez a topográfiai és harci cselekmények összehangolására fokozottan igaz. A tanuló a <i>topográfia</i> gyakorlása révén tud eligazodni a szabadságharc sűrűn változó csataterein. A <i>gyűjtőmunka</i> az <i>egyéni</i> és a <i>csoportos</i> tanulásra, a <i>topográfiai</i> és az <i>időbeli</i> ismeretek rendszerezésére egyaránt kiterjedhet. Fontos a <i>tantárgyi koncentráció</i>. Nélkülözhetetlen az <i>irodalom</i> (Petőfi, Arany, Jókai, Vörösmarty stb.), a <i>földrajz</i> (Erdély, Felvidék, Kárpátok stb.). A <i>munkafüzet</i> feladatlapjai, a <i>források</i>, a korszakot feldolgozó albumok, mind-mind gazdagítják a tanulók ismereteit. Szervezzenek a tanulók önállóan, vagy tanári, szülői irányítással <i>tanulmányi kirándulást</i>, amely terjedjen ki a helytörténeti és a múzeumok meglátogatására, csataterekre, emlékhelyekhez.	Tudjon a tanuló a források elemzése, képek, könyvek, fotók, prospektusok <i>gyűjtése, múzeumlátogatás</i> alapján <i>önállóan következtetéseket</i> levonni a forradalom és a szabadságharc kirobbanásának okairól. Tudjon a tanári magyarázat után <i>kiselőadást</i> tartani, illetve tudja azt <i>reprodukálni</i>. Ismerje a korszak <i>időbeli, térbeli</i> jellemzőit. Tudjon a tanuló <i>vaktérképes</i> feladatokat megoldani. <i>Készítsen</i> a csata helyszíneken <i>fotókat</i>, csináljon azokból <i>tablót</i>, vagy albumot. <i>Rajzkészítés</i> a korabeli ruhákról, fegyverekről. Tudja a tanuló a forradalom és szabadságharc eseményeit és történelmi törvényszerűségeit magabiztosan kezelni

5. NEMZETÁLLAMOK ÉS BIRODALMAK KORA (1849–1871)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Eddigi ismeretek alapján annak a <i>folymatnak a felismerése</i>, amelyben a nagyhatalmak (Anglia, Franciaország) felosztják maguk között a világot, továbbá amint az USA megszilárdítja belső társadalmi, politikai, gazdasági hatalmát. A <i>kifejezőképesség</i>, továbbá az <i>ismeretszerzési és feldolgozó képesség</i> fejlesztése érdekében beemeljük az olyan fogalmakat, földrajzi neveket (mint a polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, gyarmatbirodalom, szociálpolitika, monopólium), illetve olyan földrajzi neveket (Indokína, Marsala, Königratz, Észak-Dél ellen), amelyek a történelmi ismeretek mellett <i>térben</i> is eligazítanak. Az <i>időben</i> való <i>tájékozódás</i> a 19. század derekára, második felére tolódott. Fontos annak felismerése, hogy a bukott magyar szabadságharc után a külföldi csatatereken harcoltak a legjobb magyar tisztek és kőzkatonák. Része volt a magyaroknak az olasz egység megteremtésében, a krími háborúban, s az amerikai polgárháborúban.	1. Európa nagyhatalmai 2. A nagyhatalmak versengése a gyarmatokért 3. Olaszország egységének kialakulása 4. Az egységes Németország kialakulása 5. Polgárháború az Egyesült Államokban 6. A második ipari forradalom. Új technikai találmányok 7. Az állam új feladatai 8. A társadalom és az életmód változása a XIX. század második felében 9. A munkásmozgalom kialakulása és főbb áramlatai 10. Úton a nagy háború felé	Éljenek a tanulók a <i>tanári koordináció</i> adta lehetőségekkel, hiszen a tananyag olyan <i>topográfiai</i> ismereteket kíván, amelyek részben ismeretlen terepet jelentenek a tanuló számára. Használjuk ki a <i>tantárgyi koncentrációt</i>, amely az <i>irodalom</i>, a <i>földrajz</i>, az <i>idegen nyelv</i> tekintetében érvényesülhet. Sokat segítenek a témával kapcsolatos <i>ismeretterjesztő és játékfilmek</i>, a <i>könyvtári gyűjtőmunka</i>, az <i>internet</i> használata. A <i>rajzolás</i>, <i>fotózás</i> hozzájárul a tudás elmélyítéséhez. Folyamatosan használja a tanuló a <i>tankönyve és a térképet</i>. A <i>források</i> elemzése ennél a témakörnél is ajánlott és hasznos. A téma feldolgozása jó lehetőséget kínál a következő tanévekben szükséges tanulástechnikák elsajátítására is. Például a topográfia, és a történelmi események mellett fel kell tudni dolgozni az ipari forradalom mentén (robbanásszerű technikai fejlődés) kialakuló társadalmi változások mélyáramlatait is	Tudja a tanuló a téma kapcsán a <i>térképen</i> elhelyezni a nagyhatalmakat (anyaországokat) és azok meghódított gyarmatbirodalmát. Követelmény a konkrét tananyag topográfiai ismerete mellett a modern Európa kialakulásának gyökereit felismerni. Tudjon párhuzamot felállítani az <i>időben</i> és történelmi <i>térben</i>. Használja biztonsággal Európa, Ázsia, Afrika és Amerika <i>térképét</i>. Tudjon <i>tablót</i>, <i>fogalomtáblát</i> készíteni.

6. MAGYARORSZÁG A DUALIZMUS KORÁBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A reformkor gazdasági, kulturális fejlődésének felismerése. Hazánk a 19. század második felében (időben való tájékozódás) felzárkózott Európa (topográfia) nagyhatalmaihoz ennek elemzése. Az új fogalmak, földrajzi nevek (dualizmus, kiegyezés, passzív ellenállás, dzsentrí, nagypolgárság, asszimiláció, millennium, Zágráb, Pest-Buda, Arad, Osztrák-Magyar Monarchia) segítségével a kifejezőképesség, illetve az ismeretszerző és ismeretátadó képesség fejlesztése. A tananyag lényegének megfogalmazása: a magyar alkotóerő sok nagy tetterre és teljesítményre képes.	1. Magyarország az önkényuralom éveiben 2. A kiegyezéshez vezető út 3. A kiegyezés és az Osztrák-Magyar Monarchia 4. Magyarország gazdasági „aranykora” 5. A polgári Magyarország kialakulása 6. Világváros születik. Budapest 7. A Millennium és a századforduló Magyarországa 8. A falusi társadalom hagyományos életkerete	Éljenek a tanulók a téma feldolgozása kapcsán az egyéni és kiscsoportos munka tanári koordinálásával. A tantárgyi koncentráció pedig elsősorban az irodalom (Jókai, Arany, Tompa Mihály, Vajda János, Vörösmarty), a földrajz (Monarchia) (feltalálók és találmányaik, például Eötvös Loránd, Irinyi János, Ganz Ábrahám, Baross Gábor, Bánki Donát stb.) tantárgyak bevonásával érvényesül. Hasznos a gyűjtőmunka, a múzeumlátogatás, továbbá az idegenvezetés, tervezése is.	Tudjon a tanuló önálló következtetéseket levonni. Tudja a gyűjtött információkat feldolgozni, s a magyarországi helyzetet összevetni a nyugat-európai államok ipari, társadalmi fejlettségével. Legyen képes a tanuló a tanári magyarázatot reprodukálni, s ismerje a korszak időbeli és térbeli jellemzőit.

7. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A 19–20. század fordulójára felgyülemlett politikai, gazdasági, társadalmi bajok felismerése. A korszak térbeli és időbeli összefüggéseinek megértése, s a témáról rövid, egyszerű beszámoló készítése. A kifejezőképesség fejlesztése érdekében olyan új kifejezések, fogalmak, mint például	1. Az első világháború kirobbanása 2. Tömegek és gépek háborúja 3. Az Osztrák-Magyar Monarchia az első világháborúban	Szükséges a téma feldolgozása során a tanári koordináció. A tanulók a tanév utolsó fejezetéhez érve számos tanulási technikát (mint például diagramok, források, pártok, eszmék, politizálás, párhuzamba állítás) megtanultak és alkalmazzák. A sok ország sokféle célja, programja azonban bonyolult történelmi	Tudjon a tanuló a szerzett ismeretek alapján következtetéseket levonni a szembenálló hatalmi tömbök céljáról. Tudjon önállóan beszámolót készíteni, kiselőadást tartani. Tudja kifejteni a tanuló, hogy az 1914–1918 közötti háború miért volt világháború, s miért mondható arról el, hogy az összecsapás a

(front, imperializmus, antant, nőmozgalom, villámháború, tömeghadsereg, bolsevik, állóháború, anyagcsata) használata. A mondott és írott szöveg <i>reprodukálása</i>, a szembenálló nagyhatalmak bemutatása. A sűrűn változó, egy időben, párhuzamosan történő események <i>időbeli</i> és <i>térbeli</i> elhelyezése, következményei. A (térkép és a béke szövegének egy részlete alapján) a nagy háború utáni békekötés (Trianon) legigazságtalanabb döntésének felvázolása.	4. Az oroszországi forradalom 5. A központi hatalmak veresége	helyzetet teremt. Ennek tisztázásához kell a <i>tanári magyarázat</i>. Sokat segít a feldolgozásában a <i>múzeumlátogatás</i> (helytörténeti kiállítások, temetők, emlékhelyek, Budapesten a Hadtörténeti és a Közlekedési Múzeum). A tanulók a <i>gyűjtőmunkát</i> a könyvtárban és az interneten végezhetik. A téma fontosságát kiemeli, hogy a 20. század történelmi tanulmányaihoz az első világháború törvényszerűségeinek ismerete nélkülözhetetlen. Ebből adódóan ez a téma a továbblépés alapfeltétele.	<i>tömegek és gépek csatája</i> volt. Tudja, mely fegyverek jelentették az <i>újítást</i>, a <i>technika fejlődését</i>. Tudjon választ adni arra, hogyan függött össze a fejlett világban végbemenő technikai fejlődés a nagy háborúval. Tudja biztonsággal követni a <i>térképen</i> a háború eseményeit, s bejelölni azokat <i>vaktérképen</i>.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 74 - Heti óraszám: 2

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezetés. Alapozó és fejlesztő szakasz I. átismétlése	3
2. Háborútól háborúig. Európa és az USA a húszas és a harmincas években	9
3. Magyarország a két világháború között	9
4. A második világháború. Magyarország részvétele a világháborúban	9
5. A globalizálódó világ	8
6. Magyarország története 1945-től napjainkig	8
7. Állampolgári ismeretek	6

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	6
Beszámolók, kiselőadások	5
Helytörténet, múzeumlátogatás	5

1. BEVEZETÉS. ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ I. ÁTISMÉTLÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A <i>történelem tantárgy</i> lényegének meghatározása, mivel foglalkozik, s mi a célja. Az <i>alapozó szakasz</i> legfontosabb ismeretanyagának <i>felidézése</i> . Az első ismétlő óra anyaga az őskortól a honfoglalásig, a második óra témája a Rákóczi- szabadságharc végéig, a harmadik összefoglaló óra pedig az első világháborúig tart. Az emberiség történetének, benne kiemelten Európa és a magyar <i>történelem törvényszerűségeinek kiemelése</i> .	1. Bevezetés 2. Az 5. és 6. évfolyamos alapozó szakasz ismétlése 3. A 7. évfolyamos fejlesztő szakasz I. ismétlése	A tanuló ismétlje át a <i>feladatokat</i> , felidézve a <i>vaktérképeket</i> , a kulcsmondatokat, a legfontosabb <i>fogalmakat</i> , neveket és földrajzi neveket. A hatékonyabb tanulást segítik a jegyzetek, térképek, vázlatfüzetek, s az egyéb gyűjtött anyagok, például a fotók, a múzeumi emlékek. Az ismétlő órák főszereplői a tanulók, amikor egy-egy adott témát egy-egy vállalat alapján ismertetnek.	Tudjon a tanuló az <i>alapozó</i> és az eddig tanult <i>fejlesztő</i> szakasz minden fejezetéből egy-egy lényeges eseményt kiemelni, elmondani. Az ismétlés során a kifejezőkészség segítségével tudjon a tanuló <i>térben</i> és <i>időben</i> tájékozódni és szóban, írásban tájékoztatást adni. Tudjon a tanuló <i>különbséget</i> tenni, illetve kapcsolatot teremteni a <i>történelmi korok</i> és a történelem legnagyobb hatású <i>személyiségei</i> között.

2. HÁBORÚTÓL HÁBORÚIG. EURÓPA ÉS AZ USA A HÚSZAS ÉS A HARMINCAS ÉVEKBEN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az első világháború kirobbanásának oka, legfontosabb hadi és politikai eseményei, s végeredményének értelmezése. A <i>térképek</i> segítségével a háború előtti, s a háború utáni <i>területi változások értelmezése</i> . Annak <i>megfigyelése</i> , hogy mely népek, illetve nemzetiségek kerültek új országba. <i>Felismerése annak</i> a történelmi törvényszerűségnek, hogy az igazságtalan béke újabb békétlenséghez, háborúhoz vezet. A <i>kifejezőképességet</i> , s az <i>ismeretszerző képességet</i> újabb fogalmak, nevek (békediktátum, hadikommunizmus, személyi kultusz, terror, fasizmus, koncentrációs tábor, fajelmélet, kolhoz, New Deal, öt éves terv, GULAG) beemelásával fejleszthetjük. A téma feldolgozása során az <i>időben egyszerre történő</i> (helyszín változó) eseményeket a maguk helyén kell kezelni.	1. Az antant békerendszere 2. A Monarchia szétesése. Új államok születése 3. A Szovjetunió megalakulása 4. A világ elmaradott térségei 5. A nagy háború utáni gazdasági és társadalmi fordulat 6. A nagy gazdasági világválság (1929–1933) 7. Az európai fasizmusok hatalomra jutása 8. Úton egy újabb világháború felé. Spanyolország	A tanulók a <i>tanári koordinációt</i> figyelembe véve, az adott történelmi kor bonyolult viszonyait könnyebben fel tudják dolgozni. A korszak megértését a <i>dokumentum- és játékfilmek</i> közös megnézésével, megbeszélésével könnyíthetik meg. <i>Gyűjtőmunka</i> . A <i>források feldolgozása</i> könyvtári és internetes kutatások révén történik. Szerencsés, ha a tanulók az egyes témákat egymással párhuzamosan, <i>egyéni</i> vagy <i>csoportos</i> módszerrel dolgozzák fel. Ennek érdekében készíthetnek <i>fogalomtárat</i> , de előkészülhetnek <i>kiselőadásra, beszámolóra</i> , sőt <i>szituációs játékokra</i> is.	Tudjon a tanuló <i>önállóan következtetéseket</i> levonni arra vonatkozóan, hogy a szembenálló felek milyen célokért küzdöttek, s hogy a békekötés kielégítő volt-e mindegyik ország számára. Tudja a tanuló az eseményeket <i>időben és térben</i> követni, azaz térképen megmutatni, szóban <i>megmagyarázni</i> a háború utáni nagy változásokat, különös tekintettel a Monarchiára. Tudja a 20. századi Európára vonatkozó legfontosabb <i>következtetéseket</i> levonni, aminek lényege a <i>fasizmus</i> és a <i>kommunizmus</i> hatalomra kerülése. Ezzel párhuzamosan tudja elmondani a <i>New Deal</i> (USA) irányvonalát, a <i>demokrácia</i> lényegét.

3. MAGYARORSZÁG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az előző fejezetben tanultak alapján következtetés <i>levonása</i> arra, hogy Magyarország útja a következő világégés során hova fog vezetni. A <i>térben</i> való ismeretek kiterjesztése hazánk területére, illetve az elszakított országrészekre. Az <i>időben</i> történő tájékozódás a két háború közötti két évtizedet ölelje fel, szem előtt tartva az <i>ezzel</i>	1. Az őszirózsás forradalom és az első Magyar Köztársaság 2. Tanácsköztársaság Magyarországon 3. A Horthy-korszak kezdete 4. A trianoni békerendszer	Az <i>egyéni</i> és a <i>csoportos</i> tanulást <i>tanári koordináció</i> megkönnyíti, hiszen szaporodnak az elvont gondolkodást feltételező anyagrészek. A <i>gyűjtőmunka</i> , a <i>múzeumlátogatás</i> (helytörténeti kiállítások, temetők, Budapesten a Hadtörténeti, az Iparművészeti és a Mezőgazdasági Múzeum) a lehetőségek gazdag tárházát nyújtja.	Tudja az eseményeket <i>időben és térben</i> elhelyezni, s a trianoni béke igazságtalanságát a szövegek és a térkép alapján <i>bizonyítani</i> . Tudja a Horthy-korszak alapján a háború előtti <i>Magyarországot</i> összevetni a maival. Tudja <i>kezelni</i> a tanuló az <i>audio-vizuális</i> eszközöket, hogy azok használatával

<i>egy időben</i> Európa nyugati és keleti térségeiben zajló eseményeket, illetve az USA-ban végbemenő folyamatokat. A <i>kifejező</i>, továbbá az <i>ismeretszerző</i> és <i>feldolgozási képességet</i> új fogalmak, nevek (mint például revízió, infláció, nacionalizmus, Vix-jegyzék, kormányzó, vörös és fehérterror, népbiztos, statárium, direktórium, népiskola, nemzetiszocialista) beemelésével erősíthetjük.	5. Bethlen István konszolidációs rendszere 6. Gazdasági és politikai válság a harmincas évek Magyarországon 7. Életmód, kultúra, művelődés a két háború közötti Magyarországon 8. Magyarország útja a második világháború felé		sokoldalú ismeretekhez juthasson.

4. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ. MAGYARORSZÁG RÉSZVÉTELE A VILÁGHÁBORÚBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az első és a második világháború kirobbanása körülményeinek párhuzamba állítása, továbbá a második világháború közvetlen okainak levezetése. A második háború legfontosabb szakaszainak eseményeinek térben és időben való elhelyezése. A háború kezdeti szakasza, majd a szovjet front, s a partraszállás vaktérképen való jelölése. A <i>kifejezőképesség</i>, továbbá az <i>ismeretszerzési</i> és <i>feldolgozási képesség</i> fejlesztése érdekében számos új fogalmat (mint például korridor, gettó, radar, furcsa háború, kamikaze, háromhatalmi szerződés, nyilasok, holokauszt, sárga csillag, partizánok, háborús bűnös, deportálás) kell beemelni a <i>feleletbe</i>, a <i>kiselőadásba</i>. A világháborút összetettségének és bonyolultságának magyarázata, s az abban résztvevő népek	1. A második világháború kezdete 2. Franciaország kapitulál, Anglia ellenáll 3. A háború kiterjedése újabb földrészekre 4. A Szovjetunió megtámadása. Az Egyesült Államok hadba lépése 5. Magyarország bekapcsolódása a második világháborúba 6. Fordulat a világháború történetében 7. Magyarország a voronyezsi katasztrófa után. A német megszállás	A tanuló a témakör feldolgozásához alkalmazza a <i>tanári koordinációt</i>. Fontos a <i>tantárgyi koncentráció</i>: az irodalom (nagy írók, költők, Németh László, Szerb Antal, Veres Péter, Illyés Gyula), a <i>földrajz</i> (az európai és a világ más csataterén történő tájékozódást segíti, amikor a nyugati front, a Don és a Volga folyó, Észak-Afrika, vagy a Csendes-óceán szigetvilága helyeit meg tudja határozni a tanuló). A <i>médiaismeretek</i> (a sok második világháborús játék- és dokumentumfilm, például <i>A halál ötven órája</i>, a <i>Pearl Harbor</i>, a <i>Sztálingrád</i> stb. sokat segítenek a háború értelmezését illetően). Fontos a <i>gyűjtőmunka</i>, ami (újságok, pénzek, könyvek, plakátok, képek) másolatát is jelentheti. A <i>múzeumlátogatás</i> (pl. a Hadtörténeti és Budapest Történeti Múzeum, Terror	Tudja a tanuló a világháború kirobbanásának okait. Legyen képes a gyűjtött <i>források</i> (szöveges, képes) alapján <i>feldolgozni</i>, <i>rendszerezni</i> az információkat, továbbá tudja azt <i>szóban előadni</i>. Tudjon <i>önállóan</i> (vagy kevés segítséggel) összehasonlítást végezni megadott téma alapján (események, nagyhatalmak, helyszínek, fegyverek). Ismernie kell a tanulóknak a korszak <i>időbeli</i> és <i>térbeli</i> jellemzőit. Tudjon <i>önállóan internetes és könyvtári</i> kutatómunkát végezni, az előbbiit megfelelő ellenőrzés mellett. Tudjon a második világháború, általa ismert eseményei alapján <i>következtetéseket</i> levonni.

szerepvállalásának elhelyezése.	8. A második világháború befejeződése. A háborút lezáró békeszerződések	Háza Múzeum, helytörténeti és más kiállítások) mellett a kiadványok, <i>családi emlékek</i> , fotók szemléletesebbé teszik a tananyagot. A fentiekén kívül <i>fotózás</i> , <i>fogalomtár</i> , <i>tablókészítés</i> is gazdagíthatja a tanuló ismereteit.	

5. A GLOBALIZÁLÓDÓ VILÁG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A konkrét ismeretekre, a tantárgyhoz fűződő <i>tanulási technikákra</i> , <i>tapasztalatokra</i> támaszkodva annak meghatározása, hogy milyen folyamatok kezdődtek el a második világháborút követően a világ egyes térségeiben. <i>Következtetések levonása a kétpólusú világ</i> lényegére, a két, egymással szemben álló hatalmi tömb kialakulásának körülményeire. A <i>térbeli és időbeli</i> jellemzők különválasztása, s a térképen a tárgyalt országok (például NDK, NSZK, vagy India, Kuba, Vietnám), térségek megjelölés. A <i>kifejezőképességet</i> , valamint az <i>ismeretszerző és feldolgozási képességet</i> az új fogalmak, nevek (mint például NATO, vasfüggöny, katonai tömbök, cionista, KGST, berlini fal, nukleáris, SALT, diáklázadás, integráció, harmadik világ, olajárrobbanás, környezetkárosítás, túlnépesedés) beemelésével gazdagítjuk. A 20. század közepétől napjainkig tartó <i>folyamatok felvázolása</i> .	1. A kétpólusú világ kialakulása 2. A kommunista diktatúrák hatása a háborút követő évtizedekben 3. A gyarmati rendszer felbomlása. A „harmadik világ” kialakulása 4. A világgazdaság szocialista és kapitalista útja 5. Úton az egyesült Európa felé 6. A globalizáció előnyei és veszélyei 7. Az európai szocialista rendszerek összeomlása	A tananyag feldolgozása során a tanulók éljenek a <i>tanári koordináció</i> lehetőségével. <i>Tantárgyi koncentráció: irodalom</i> (a 20. század második felének íróit, költőit sorakoztatja fel), <i>földrajz</i> (az egész világ átfogó térképét ismerteti), <i>vizuális nevelés</i> (divat, sport, építészet, új formák a bútorok, autók, használati tárgyak vonatkozásában), <i>médiaismeretek</i> (a film- és fotóművészet új és legújabb alkotásai), <i>éneke-zene</i> (a beat korszak és az azt követő modern zenei irányzatok hatása), <i>informatika</i> (a számítógép adta lehetőségek kihasználása), <i>idegen nyelv</i> (az angol mint világnyelv ismerete). Javasolt a <i>fotózás</i>, a <i>gyűjtőmunka</i> (korunk tárgyai, relikviái, amelyekkel együtt élünk, a közeli jövőben már történelmi tárgynak fognak számítani).	Tudjon a tanuló <i>önálló</i> feldolgozás alapján <i>kiselőadást</i> tartani. Tudjon a <i>források</i>, a <i>tankönyv</i>, a tanári magyarázat, a <i>gyűjtött</i> anyagok, s egyéb információk alapján „<i>egységes</i>” <i>képet alkotni</i> a 20. század második felének kétpólusú világáról. Tudjon <i>szóban és írásban</i> a korszak nagy eseményeiről és jeles személyiségeiről <i>beszámolót</i> készíteni, illetve <i>kiselőadást</i> tartani.

6. MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE 1945-TŐL NAPJAINKIG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az előző fejezetekben tárgyalt ismeretek alapján <i>önálló megfogalmazása annak</i>, hogy Magyarország a kétpólusú világ melyik részéhez tartozott, s az a különböző korszakokban (Rákosi-korszak, 1956, Kádár-korszak) hogyan működött. Az események <i>térben és időben</i> való elhelyezése. A <i>kifejező</i>, továbbá az <i>ismeretszerzési és feldolgozó képességet</i> olyan új fogalmak és nevek (mint például a szalámitaktika, málenkij robot, fényes szelek, sortűzek, B-lista, padlássöprés, egypártrendszer, téeszesítés, háztáji, államosítások, pufajkások, privatizáció) beemelásával erősítjük. A 20. század második felének nagy fordulópontjainak, főbb eseményeinek kiemelése, s a magyarországi történésekkel való összevetése.	1. Magyarország szovjet megszállás alá kerül (1945–1948) 2. A Rákosi-rendszer az 1948-1950 közötti Magyarországon 3. Az „ötvenes évek” és Nagy Imre reformkísérlete 4. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 5. A Kádár-korszak (1956–1988) 6. A határainkon túl élő magyarok helyzete 7. A pártállam csődje és összeomlása. A rendszerváltás.	A tanuló a tananyag jobb megértéséhez igényli a <i>tanári koordinációt</i>. Sokat segít a tantárgyi <i>koncentráció: irodalom</i> (kortársírók, költők), <i>földrajz</i> (Magyarország részletes térképe, a határon túli magyarok szülő- és lakhelye), médiaismeretek (ismeretterjesztő, játék- és dokumentumfilmek, például <i>A tanú</i>, ismeretterjesztő műsorok), <i>informatika</i> (internet, játékok stb.) <i>matematika</i> (diagramok, táblázat, grafikonok), <i>vizuális ismeretek</i> (fotók, szobrok, képek, épületek). A <i>múzeumlátogatás</i> sorában első helyen a 20. századdal foglalkozó gyűjtemények és a helytörténeti kiállítások állnak. Tegyenek <i>látogatást</i> az 1956-os <i>emlékhelyeken</i>. Budapesten (például a 301-es parcellához, a forradalom jeles helyszíneihez a: Széna téren, a Bem téren, a Corvin közben, a Múgyetemen, a Rádiónál, a Felvonulási téren), vidéken pedig a forradalmi emlékhelyekhez: (Miskolc, Mosonmagyaróvár, Salgótarján Győr stb.)	Tudjon a tanuló a korszak témakörét illetően <i>önállóan következtetéseket</i> levonni, s azt <i>megfogalmazni</i>, majd saját szavaival <i>előadni</i>. Tudja a tanuló a magyarországi eseményeket <i>térben és időben</i> elhelyezni. Tudja az <i>egyetemes történelem</i> kapcsán tanult eseményeket <i>összeegyeztetni</i> a 20. század második felének <i>magyarországi történelmével</i>.

7. ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A Magyar Köztársaság alkotmányos rendjének legfontosabb elemeinek ismerete, s annak <i>gyakorlatának megfigyelése</i> a saját lakóhely önkormányzatán át. Adott szempontok szerint a <i>televízió</i> híradóinak adásainak figyelemmel kísérése. Annak <i>lejegyzése</i>, hogy milyen napi ügyek, események kapcsán láthatunk, hallhatunk híradást, például az <i>alkotmánybíróságról</i>, a <i>parlamentről</i>, a <i>kormányról</i>, az egyes <i>minisztériumokról</i>, a <i>rendőrségről</i>, <i>tűzoltóságról</i>, a <i>bíróságról</i>, az <i>ügyészségről</i>, a <i>kisebbségekről</i>, vagy éppen a <i>választásokról</i> és a <i>népszavazásról</i>. Egy-egy életből ellesett mozzanat hitelessé teszi, s általa a 14 éves állampolgár jobban <i>megismerheti a magyar állam belső életét</i>. A nagyon hasonló berendezkedésű szomszédos államok is más törvények alapján működnek, mint hazánk. Az <i>állampolgári jogok és kötelességek</i> dolgában jártasság szerzése. A határon belül élő más <i>vallású</i>, más <i>bőrszínű</i>, a többségtől eltérő <i>nemzetiségű</i>, vagy <i>kisebbségben élő</i> polgártársaink jogok és kötelességek ismerete. A <i>határon túl élő magyarok jogai és kötelességei, valamint kapcsolatuk az anyaországgal</i>.	1. Államformák és kormányzati rendszerek 2. Az állampolgár alapvető jogai és kötelességei 3. Parlamenti és önkormányzati választások 4. Az állam feladatai és a legfőbb hatalmi ágak 5. Az igazságszolgáltatás. A helyi önkormányzat	A tananyag feldolgozása mintegy „rákényszeríti” a tanulót a napi <i>kormányzati, társadalmi és helyi</i> folyamatok tanulmányozására. A tanulókat is érintő napi dolgok iránt az <i>önálló és csoportos</i> módon történő feldolgozás a leghatékonyabb. A következő órán a csoportok a megfigyeléseiket összevetik, ami sok tanulságot fog a felszínre hozni. A tanulók élnek a <i>gyűjtőmunka</i>, a <i>fotózás</i>, az <i>internet</i> használata, <i>újságok</i> figyelésének lehetőségeivel. Készítsenek adott téma elemzésével <i>kiselőadást</i>, vagy <i>beszámolót</i>. <i>Tantárgyi koncentrációt</i> lehet teremteni az irodalommal, a médiaismerettel, a földrajzzal, az informatikával és az idegen nyelvvel.	Tudjon a tanuló <i>önállóan</i>, vagy <i>kiscsoportban</i> dolgozva a napi események kapcsán <i>következtetéseket</i> levonni az állam, a parlament, a bíróság, az alkotmánybíróság, az ügyészség tevékenységét elemezve. Tudja a tanuló, hogy melyek a <i>gyerekek és a felnőttek alapjogai és kötelességei</i>. Ismerje a könyvtári és az internetes <i>hozzáféréseket</i>, ahol minden, állampolgárt érintő jognak, törvénynek utána lehet nézni. Tudjon a tanuló a politikai, társadalmi eseményekről, ami a <i>nagyvilágban és idehaza</i> történik.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ A FEJLESZTŐ SZAKASZ UTÁN

Az *értékelés* a fejlesztő szakasz megismerési folyamatának a zárása. Természetesen magába foglalja az *elsajátítási időszak* (két tanév) egészét. Az értékelés egyrészt a *tanuló tudására* (képességek, készségek, tantárgyi tartalmak), másrészt a *tanári tevékenységre* (didaktika, módszertani alapelvek gyakorlata) irányul. Az életkori sajátosságokból eredően kiemelten fontos a tudásanyagnak a gyakorlatban történő alkalmazása.

Más szempontból az életkori sajátosság – kiváltképpen a 8. évfolyamon – a 20–21. század történéseivel párosulva, a személyiség fejlődése mellett erőteljesen hat a *világnézet alakulására*. Meghatározó a tanár személyisége, hiszen a sokféle hatás (család, televízió, internet, barátok, ismerősök) mellett a tanár, különösen a történelemtanár személyisége alakíthatja a 14 éves tanuló gondolkodását.

Az értékelés legegyszerűbb, közvetlenül mérhető módja az *ellenőrzés*, amely történhet *szóban* és *írásban*.

a) Szóbeli ellenőrzés

A leggyakoribb közvetlen szóbeli ellenőrzés a *feleltetés*. Havonta legalább egy alkalommal kellene minden tanulót szóban feleltetni, erre azonban reménytelenül kevés a heti két óra.

A szóbeli ellenőrzés másik lehetősége a *kiselőadás*, amely egy-egy adott témában való elmélyülésre, valamint kutatómunkára ad lehetőséget.

Hasznos szóbeli ellenőrzési módszer a *vita*, amelynek előnye, hogy abban egyszerre, adott idő alatt két vagy több tanuló is részt vehet.

A szóbeli értékelések közé sorolhatjuk a *forráselemzést*, ami nem csak írásban, hanem élőszóban is alkalmas a megnyilvánulásra, a kritikai gondolkodás minősítésére.

A szóbeli értékeléshez sorolhatjuk a *szituációs játékot*, hiszen ez által a kifejezőkészséget, a dramatikus képességet is fejleszthetjük.

Ide sorolhatjuk a *vetélkedőt* is, amelynek számos szóbeli eleme van.

Összefoglalva: a szóbeli megnyilvánulások bármelyik formája a *reprodukálás* képességét és a *kifejezőkészséget* fejleszti. Alkalmazására feltétlenül szükség van.

b) Írásbeli ellenőrzés

Az írásbeli ellenőrzést, tekintettel arra, hogy dokumentálható, a NAT követelményei jobban körülírják, mint a szóbelit. A 13-14 éves tanulóknak – készülve a középiskolába – meg kell tanulniuk *jegyzetelni*, *vázlatot készíteni*. Ez a lényeglátás fejlesztését, az otthoni tanulás folyamatát, a szülő tájékoztatását is lehetővé teszi.

Készíthet a tanuló adott témában *esszét*, amely kutatómunkára, önállóságra, a lényeg felfedezésére nevel. A *forráselemzés* írásban is elvégezhető.

Az ellenőrzés gyakori formái közé tartoznak a *teszt-feladatlapok*. Hátránya a „szükszavúság”, a személyes kibontakozás lehetőségének hiánya. Előnye a sokféle módszer kipróbálásának lehetősége, a játékosság, a sokszínűség, az agytorna (hiszen a tesztlapokon szerepelhet keresztrejtvény, vaktérkép, betűrejtvény, párba állítás, időrendbe állítás, fogalmak, események, földrajzi nevek, történelmi személyiségek adatainak pótlása, esszék, források felismerése, értékelése, gazdasági mutatók kiszámítása, grafikus, diagramos, táblázatos ábrázolása).

Írásbeli ellenőrzés lehet a *tablókészítés*, hiszen a gyűjtött képeket a tanulók feliratokkal látják el.

Az értékelés a felsoroltaknál természetesen jóval több lehetőséget ölel fel, magába foglalva a tanév minden egyéb mozzanatát. Az értékelés a *tanítás-tanulás folyamatos kontrollja* kell hogy legyen (például a tanuló, aki az órai szereplései után csupán közepes teljesítményt nyújt, de „lélekben is ott van az órán”, gyakran hoz szorgalmi munkát, elmegy a tanár által szervezett, órán kívüli programokra (múzeum, helytörténet, városnézés, kirándulás), mindenképpen értékelendő.

Figyelni kell a *szülők, nagyszülők visszajelzéseit*, mert azok sokat segíthetnek a tanuló objektív megítélésében.

Értékelnie kell a tanárnak az *internetről, tévéműsorokból* letöltött, felvett anyagokat, amelyeknek elemzése jó lehetőséget ad egyes témáknak más szemszögből való megközelítéséhez. Ráadásul ezek az elektronikus források a jövőben egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert.

A bizonyítványba, ellenőrzőbe kerülő, kifelé (szülők, önkormányzat, társadalom) szánt értékelés történhet érdemjeggyel, illetve szöveges formában megfogalmazva is, ami az iskola helyi programjától függ.

EMBER ÉS TÁRSADALOM

ETIKA

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7. évfolyam

BEVEZETÉS

ÁLTALÁNOS IRÁNYELVEK ÉS CÉLKITŰZÉSEK A 7. OSZTÁLYBAN

Az **aktív állampolgári** létre való felkészülés-felkészítés fontos feladata a közoktatásnak. Az eredményes megoldáshoz szükséges megfelelő ismeretek az Ember és társadalom műveltségi területre koncentrálnak. Az ismeretközvetítési folyamatot erősíti az Etika c. önálló tantárgy beemelése az oktatási folyamat fejlesztő szakaszának befejező évfolyamain. A képességek, értékorientációk, beállítódások fejlődéséhez az iskolai tanulás teljes folyamata és az iskolai élet teremt lehetőségeket.

A NAT legutóbbi átdolgozása a tananyag szempontjából viszonylag kis mértékben érintette az Ember és társadalom műveltségi területet. A fejlesztési feladatok szerkezete változatlan maradt. Az ember világát megragadó földolgozásban a múltra irányuló, közös emlékezetet megjelenítő történelem diszciplína dominanciája nem csorbult., ugyanakkor a jelen és az „örökkévalóság” aspektusait kifejező társadalomismeret és emberismeret is *mutatis mutandis* megőrződött. A NAT 2007–ben a műveltségi területen kiemelten fejlesztendő ismeretek, képességek és attitűdök felsorolása nem változott, ezek:

- a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés,
- a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése,
- a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság,
- a környezetért érzett felelősség,
- más kultúrák megismerése és elfogadása,
- a humánus, értékeket védő magatartás,
- a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek fejlesztése.

A kiemelten fejlesztendő területeken viszont a hangsúlyok eltolódása figyelhető meg egyfelől a kulcskompetenciák középpontba állítása, másfelől az általános részben megfogalmazott Kiemelt fejlesztési feladatok fejezet két új részlete, az Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés és a Gazdasági nevelés témakörök megjelenésével. Ezek az új momentumok számos ponton felülírják a korábbi arányokat. A szociális és állampolgári kompetencia, az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés és a gazdasági nevelés igénye a közoktatásban kiváltképp a fejlesztő szakaszra és az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakaszra ró ki újabb feladatokat.

- A személyes, értékorientációs, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, ... lefedik a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá ha szükséges, konfliktusokat is meg tud oldani. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva, aktívan vegyen részt a közügyekben.
- A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben. Olyan részvétel, amelyet a megfelelő tudás, a társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség jellemez, és az emberi jogok, a demokrácia értékeinek tisztelete vezérel. A Magyar Köztársaság közoktatási rendszerének tehát egyik alapvető feladata olyan formális, nem formális és informális tanulási lehetőségek biztosítása, amelyek elősegítik a tanulók *aktív állampolgárrá válását*.

- A gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás nélkül nem érthetjük meg a bennünket körülvevő világ számunkra fontos folyamatainak jelentős hányadát; e tudás általános műveltségünk részévé vált. A gazdaság alapvető összefüggéseit értő és a javaikkal okosan gazdálkodni képes egyének nélkül nem képzelhető el sem működő demokrácia, sem életképes piacgazdaság. Minden olyan országnak, amely anyagi biztonságra törekszik és szeretne helytállni a globális versenytérben, elemi érdeke, hogy állampolgárai nyitottak legyenek a gazdaság világa felé. A társadalom számára is nélkülözhetetlen, hogy tagjaiban pozitív attitűd alakuljon ki az értékteremtő munka, a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt. A gazdasági nevelésnek alapvető szerepe van abban, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéssel járó kockázatot, hasznot vagy költséget. Hozzájárul annak a képességnek a kialakításához, hogy egyensúlyt találjanak a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Elősegíti, hogy képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. Nemcsak az egyén létérdeke, hogy okos döntéseket tudjon hozni, amikor hitelekről vagy megtakarításokról van szó, hanem a társadalomé is, amely számára komoly veszélyt jelenthet a pénzügyek megingása. Ezért is fontos, hogy az iskolai nevelés során kellő figyelmet fordítsunk a gazdálkodással és a pénzügyekkel kapcsolatos kérdésekre, és a személyiségnevelés fontos részének tekintsük az okos gazdálkodás képességének a kialakítását.

A végzősök érdeke, hogy a klasszikusan nagybetűs életbe kilépésük előtt a még a felnőttek által is kevésbé tapasztalt demokrácia építésének ismeretekkel, képességekkel és megfelelő attitűdökkel már valamilyen szinten rendelkező alkotóivá váljanak. Az iskola érdeke is persze, hogy diákjaikat ezeken a területeken is fejlesszék, ugyanis **a diákok**, akik természetesen tanáraikkal egyetemben **iskolapolgárok** kell legyenek, korukból és pozíciójukból következően (7., 8. vagy 11., 12. ill. 13. osztályosok) példaképek a helyi társadalomban, az oktatási intézményben, és sok múlik azon, hogy milyen mintát kapnak tőlük rájuk felnéző fiatalabb társaik.

ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK A 7. OSZTÁLYBAN

Ismeretszerzés, tanulás:

- Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből.
- A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban, interneten.
- A gyűjtött adatokról rövid tartalmi ismertető készítése.
- Néhány kézikönyv, atlasz, lexikon használata.
- A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben

Kritikai gondolkodás:(a különösen fontos elemek kiemelten szerepelnek)

- Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.
- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, **tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.**
- A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. **Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.**
- Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása.
- **Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.**
- A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról.

- A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.
- Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.
- **Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.**
- Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű élethelyzetek megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

Kommunikáció:

- Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi témáról.
- A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.
- Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.
- Események, történetek elbeszélése emlékezetből előszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.
- Fogalmazás írása valamely társadalmi témáról.
- Rajz készítése társadalmi témáról. Rajzos vázlat készítése.
- Események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenítése.

Tájékozódás térben és időben:

- Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő.
- Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.
- Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- A családtörténetből megismert helyek megkeresése a térképen.

A tartalom kulcselemei:

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy

- szerezzenek további ismereteket a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- szerezzenek ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban;
- szerezzenek ismereteket a politikai konfliktusokról (forradalmakról, háborúkról), különösen azok hétköznapi, emberi, erkölcsi vonatkozásairól;
- értelmezzenek különbözőképpen egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el;
- ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal;
- folytassanak kommunikációt felkészültségüknek megfelelő szinten olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok;
- szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein;

- ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra.

A reflexiót irányító kérdések:

- Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől?
- Mi a kultúra? Mi az ember társadalmi természete?
- Mit jelent az, hogy minden embert egyenlő méltóság illet meg?
- Mit tehet az egyes ember másokért, a közösségért, a rászorulókéért?
- Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes emberek, az egyes országok, civilizációk életében?
- Mitől függnek az egyes emberek, embercsoportok érdekei?
- Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében?
- Van-e célja az emberi életnek?
- A lehető legnagyobb boldogságra, vagy inkább a lehető legkisebb boldogtalanságra kellene-e törekedni?

A MŰVELTSÉGI TERÜLET KULCSKOMPETENCIÁI A 7. OSZTÁLYBAN

Anyanyelvi kommunikáció

Amellett, hogy a fejlesztés tárgyi-cselekvéses és szemléletes-képi útjait is preferáljuk, a társas lét etikai aspektusú elvont-verbális vizsgálatát kiváltképp fontosnak tartjuk. Ez utóbbi a nyelvi közvetítést messzemenően igényli. Életszerű helyzetek elemzésével törekszünk a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, és ezeknek a mindennapokban történő felhasználására. Fontos kiemelni a vitakultúra fejlesztését, kiváltképp a konszenzuskereső problémamegoldásokhoz felhasználandó érvelési eljárások gyakorlását.

Idegen nyelvi kommunikáció

A kulturális sokféleség tiszteletben tartásának tudatosításával és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti érdeklődés felkeltésével a pozitív attitűd elsajátításához járulunk hozzá.

Matematikai kompetencia

Mind a logikailag helyes következtetések alkalmazása az érvelésekben, mind a statisztikai számítások, táblázatok olvasása, feldolgozása erősíti a matematikai kompetenciát. A kreatív és a kritikai gondolkodás technikáinak alkalmazása a vitákban lesz hasznos eszköz. A modellek használata, a hasonlóságok és analógiák felismerésén alapuló struktúrák alkotása a társas kapcsolatokban, a vertikális és horizontális relációk szerint történő besorolásban lesznek nagyon fontosak.

Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

Az emberi tevékenység okozta változások megértésének és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásáért viselt egyéni és közösségi felelősségnek a problémája közvetlenül megjelenik a tantárgy oktatásában. Az etikai kérdések iránti érdeklődés felkeltése és kiművelt kielégítése eminens feladat. A biztonság és a fenntarthatóság tisztelete a tudományos és technológiai fejlődésnek az egyénre, a családra, a közösségre és az egész emberiségre gyakorolt hatása kritikai elemzésével formálódik. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás is mint meghatározó erkölcsi alapelv bekerült a megvitatandó témák közé. Fontos az egészségtanban (6. osztály) tanultak felelevenítése.

Digitális kompetencia

Azoknak a képességeknek a fejlesztése, amelyek felölelik az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetését, a tantervi témaválasztásban elhagyhatatlan. A komplex információ előállítását, bemutatását és megértését elősegítő eszközök használata, valamint az internet alapú szolgáltatások elérése, a velük való kutatás, az IST alkalmazása a tantárgy kritikai gondolkodást fejlesztő célkitűzéseiben nélkülözhetetlen.

Hatékony, önálló tanulás

A tantárgy elsősorban a pozitív hozzáállás erősítését segíti azzal, hogy a diákoknak korábbi tanulási és élettapasztalataikat a téma megértéséhez és feldolgozásához fel kell használniuk. Az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása nem céltalan, a többiekkel elvégzendő közös munkában fontos értéket képvisel minden egyes diák alkalmazott ismerete.

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség

A nemzeti, az európai és az egyetemes kultúra értékeinek befogadására való képesség fejlesztését támogatja az erkölcsi, a gazdasági, a környezeti témájú képek, reklámfilmek, plakátok bemutatása. Az esztétikai befogadóképesség fejlesztése egyes, a környezetet ábrázoló műalkotások erkölcsi tartalmú elemzésével valósul meg.

A TANTÁRGY CÉLJA

Ebben az életkorban a gyermekek többsége sokat foglalkozik saját értékrendjének, életszemléletének mibenlétével, ami kedvező feltételt teremt a tárgy iránti megismerési vágy felkeltésére, tehát ez az időszak kulcsfontosságú a társadalomismereti kérdéseket vizsgáló tantárgyak oktatásában. Ha a témák a diákok érdeklődési köréhez közel állnak, és változatosak, nem lesz gondunk a felfedezési vágy felkeltésével sem, hiszen a problémamegoldó tevékenység élményt nyújtó folyamatában ez csak fokozódni fog. Hasznos kombinálni az ember- és társadalomismereti tananyagot a művészettel, természettudománnyal. Olyan tudást kell kialakítanunk az emberről, a társadalomról és benne az erkölcsről, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni.

További célok: a csoportos munkára való képesség, a csapatszellem kialakítása; a felelősségérzet és az önfegyelem tisztelete; a döntéshozatal, az elkötelezettség és a kockázat felvállalása; a kezdeményezőkézség, a kíváncsiság, a kreativitás erősítése; a szakmai öntudat, a kiválóságra törekvés, a versenyszellem ösztönzése.

Módszertani észrevételek:

A diákok a tanév elején elkezdnek egy átfogó munkát. A feladat alapvetően induktív jellegű: kiindulópontja **egy elképzelt jövőbeni élethelyzet értelmezése**. Az én gyermekem iskolája címmel készítik el a produktumaikat.

A produktum lehet:

- kérdőíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- műsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskolatelevízió számára.

A munka értékelése folyamatos, a tevékenységet egyéni konzultációval ellenőrzi és segíti a tanár, maga a folyamat az értékelés alapja. A legjobb produktumok bemutatása az utolsó órákon történik.

Hasonlóan hosszabb távon dolgoznak majd a második félévben: csoportokban (min. 4 fő) szervezett kutatási házi feladat valamely választott reális társadalmi struktúra (csoport, réteg, intézményi kollektíva, gazdasági szervezet, stb.) aktuális vizsgálata előre megadott szempontok szerint, de a műfaj itt is az előbbieket értelmében változatos. A produktum elkészítése során a diákok, a tanárok, a szülők és (amennyiben ez lehetséges) a vizsgált közösség egyes tagjai partnerként működnek együtt.

A befejezés (a közös produktum leadása) határideje a tavaszi szünet vége. Itt a „végtermék” az értékelés tárgya.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18,5 - heti óraszám: 0,5

	Témák	Új tananyag feldolgozása	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1.	Az ember helye az univerzumban	3	0,5	3,5
2.	Társas kapcsolatok	4	1	5
3.	Érdekek és értékek	4	0,5	4,5
4.	Gazdaság és erkölcs	2	0,5	2,5
5.	Az élet minősége	2	1	3

1. AZ EMBER HELYE AZ UNIVERZUMBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, a lelkiismereti szabadság, a személyiség fejlődése, a személyes cselekvés lehetőségének határai. A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.	Egyed, egyén, személyiség. Cselekvő lény. Fizikai, verbális és mentális cselekedetek. Van-e minden cselekvésnek célja? Hogyan kellene élnünk az életünket?	A diákok szerezzenek ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban; egyéni munka, forráskutatás az iskolai könyvtárban és az interneten. Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől? Dramatikus improvizációk. Mit jelent az, hogy az ember cselekvő lény? – vita.	A „gondolkodó lény”, a „társas lény”, és az „alkotó ember” kifejezések közötti különbségek és azonosságok felismerése. Példák adása a fizikai, a verbális és a mentális cselekedetekre.
Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi témáról. A tárgyilagos érvelés és a	Testi és lelki egészség, életvitel, magatartás. Az Egészségtanban 6. osztályban	<i>Hogyan mérhető az élvezet? Minden élvezet egyenlő-e?</i> - vita a konszenzuserősítő	Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése. Az alkohol, a

személyeskedés megkülönböztetése. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele. A személyes cselekvés lehetőségének határai.	tanultak felelevenítése.	problémamegoldásokhoz felhasználható érvelési eljárások gyakorlására. Kitalált történetek eljátszása a „csak kipróbáltam” szituációról. Interjú egy elvonókúráról visszatért fiatallal.	drogok, a kábítószerként fogyasztott gyógyszerek, a dohányzás egészségkárosító hatásainak megismerése. Kapcsolat a drogprevenciós iskolai csoporttal – legalább egy feladat elvállalása munkájukban. Az öröklődés és az egészség közti kapcsolat felismerése, öröklött kockázatok, betegségek létének tudatosulása, e tudás alkalmazása a jövőkép formálásában.
A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.	Az ember és természeti, az ember és társadalmi, az ember és mentális környezete.	Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes emberek, az egyes országok, civilizációk életében? Három új osztálytársunk érkezett: Amerikából, a csángók földjéről, Svájcban - szituációs játék. Mi a kultúra? Mi az ember társadalmi természete? – vita. A mentális környezet otthona az anyanyelv. A verbális és a nonverbális kommunikáció gyakorlása. Mondd el szóban, mondd el cselekvéssel!	A rendszer és a környezet elválasztása, a határok önkényességének megértése.

2. TÁRSAS KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A szűkebb földrajzi környezetben és a gyakorlati életben való eligazodáshoz szükséges személyes technikák kialakítása. Az egyén és a kisebb-nagyobb társadalmi közösségek (pl. család, lakóközösség, állam) szerepének belátása a környezet értékeinek, harmóniájának megóvásában.	Család. Iskola. Rokonság. Barátok. Lakóhelyi közösségek. Civil szervezetek. Pl. cserkészek, úttörők, Green Peace,	Családfa készítése: minimum öt nemzedék felkutatása és bemutatása – önálló házi feladat Társadalmi rendszerek elemzése: az egyensúly jelentőségének felismerése a rendszerállapot megőrzésében. A dinamikus egyensúlyra vezető társadalmi folyamatok bemutatása képekkel, karikatúrákkal illusztrált (tanári) előadás	Legyen tisztában a családi munkamegosztás és a családi költségvetés jellemzőivel. Írásban értelmezze a szülő-gyermek kapcsolat jellegzetes (erkölcsi) problémáit. Tudjon beszélni a nők és a férfiak társadalmi szerepéről a családban és a munkahelyeken .

Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő. Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése. Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása. A családtörténetből megismert helyek megkeresése a térképen. A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése. Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése. A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.	Harry Potter baráti kör, stb. Nemzet – haza. Európai Unió. Emberiség.	keretében, legjobb lenne oktatóprogrammal. Csoportokban (min. 4 fő) szervezett kutatási házi feladat elindítása: valamely választott társadalmi struktúra (csoport, réteg, intézményi kollektíva, gazdasági szervezet, stb.) vizsgálata megadott szempontok szerint, a befejezés (a közös produktum leadása) határideje a tavaszi szünet vége.	Az életből vett és irodalmi példák segítségével érzékeltesse: a barátság sajátosságait. Ismerje az iskolai életet szabályozó helyi dokumentumok le- és előírásait.
Ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal; Folytassanak kommunikációt felkészültségüknek megfelelő szinten olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya.	Egyén és közösség. Az ember egyidejűleg különböző társadalmi csoportokba tartozó lény.	Írásban mutassa be a versengés, illetve a kölcsönös segítség jelentőségét a diáktársadalomban. Mit jelent a nyilvánosság az életünkben? Hogyan alakulhatott ki a mai nyilvánosság? – vita. Hogyan vizsgálhatjuk valamely korban és társadalomban a nyilvánosságot? - történeti források gyűjtése a könyvtárból és az internetről.	Az eleme, a részhalmaz, és a halmaz fogalmak pontos értelmezése az ember és az embercsoportok relációjában.

3. ÉRDEKEK ÉS ÉRTÉKEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.	1. Államformák és kormányzati rendszerek. 2. Az állampolgár alapvető jogai és kötelességei. 3. Európai parlamenti, országgyűlési és önkormányzati képviselői választások, népszavazások. 4. Az állam feladatai és a legfőbb hatalmi ágak. 5. Az igazságszolgáltatás. 6. A helyi önkormányzat. Az iskolai demokrácia.	A történelem tantárgy keretében a 8. osztályban az állampolgári ismeretek tematikaként kerül földolgozásra. Itt csak előkészítjük a témát.	Rövid írásos feleletválasztó teszt eredményes kitöltése az ismeretek ellenőrzésére. Értékelhető házi feladat beadása a hat téma valamelyikének kifejtéséről. Az iskolában megvalósuló demokratikus gyakorlatot alapul véve. mindenki megalkotja a gyermeke iskoláját bemutató verbális, képi vagy egyéb digitalizált önálló munkáját Határidő: 3 hónap
Felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikáljanak olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok; szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein; ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra.	Az erkölcsileg megítélhető, (másik) ember(ek)re irányuló cselekedetek: - a tett és hiánya, - a beszéd és hiánya, - a gondolat és hiánya, (fizikai, verbális és mentális cselekedetek). Mi köze van mindennek az erkölchöz? – beszélgetés.	Alternatív beszélgetési témák. Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől? Ez minden emberre mindig vonatkozik-e? Befolyásol-e minket ítéleteinkben Isten létezése vagy nem létezése? Mekkora a szándék jelentősége? Mit értünk az alatt, hogy „hatással van másokra”? Mit értünk „sérelem” és „előny” alatt?	Ismerje a fogalmakat: tabu, szokáserkölc, tekintélyelv, szankció, lelkiismereti szabadság, konszenzus. Magyarázza meg példákkal a következő ellentétpárokat a cselekedet erkölcsi megítélése szempontjából: eszköz - cél, szándék - következmény, magánérdek - közjó. Értelmezze a tetteinkért, illetve a másokért viselt felelősség fogalmát.
Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.	Az erkölcsi személyiség kialakulásának folyamata az egyén szocializációja során: a példa- és szabálykövetéstől a tudatos meggyőződésen alapuló lelkiismereti döntésig.	Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében? Van-e kapcsolat a vallásos hit és moralitás között? Mi a humanizmus? Lehet-e valaki vallásos és ugyanakkor humanista is? Milyen nehézségekbe ütközik egy ateista	A szabálykövetés fogalmának megértése.

		számára erkölcsi ítéleteket hozni? Szükségszerű-e, hogy minden ateista szerint az erkölcs szubjektív vagy relatív legyen?	
Szerezzenek további ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban; mit tekintettek alapértéknek.	Erkölcsi alapértékek az európai civilizációban. A szeretet jelentősége a zsidó-keresztény hagyományban, és ennek hatása az európai erkölcsi gondolkodásra. Fogalmak értelmezése: meggyőződés, hit, kétely, nyitottság, türelem, előítélet.	Töltsük ki a kérdőívet, majd vitassuk meg a válaszokat! Van rá okod, hogy ne higgyél az óriásokban? Van rá okod, hogy ne higgyél a tündérekben? Hihetnéd-e azt, hogy valami hamis, és aztán kiderül, hogy igaz? Hihetnéd-e azt, hogy valami igaz, és aztán kiderül, hogy hamis? Kiderülhet-e, hogy a te hited hamis, és neked mégis sok okod van rá, hogy higgyél benne? Kiderülhet-e, hogy a te hited igaz, annak ellenére, hogy nincs semmi érved arra, hogy higgyél benne? Megpróbálhat-e valaki rávenni téged arra, hogy valami hamis dologban higgyél? Megpróbálhat-e a barátod rávenni arra, hogy valami hamis dologban higgyél? Megpróbálhat-e valaki rávenni téged arra, hogy valami igaz dologban higgyél? Szeretnéd, hogy minden, amiben hiszel, igaz legyen? A színlelés igaz-e, hamis-e vagy sem nem igaz sem nem hamis?	A kulcsfogalmak ismerete: a demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, a lelkiismereti szabadság, Az alapértékek ismerete és elfogadása a személyiség fejlődése, az alapvető közösségek (család, nemzet, az európai nemzetek közössége, az emberiség) együttműködésének kibontakoztatása, a népek, nemzetek, nemzetiségi, etnikai csoportok és a nemek egyenlősége, a szolidaritás és a tolerancia a hazaszeretet és a nemzeti és európai identitás.

4. GAZDASÁG ÉS ERKÖLCS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A gazdaság és a helyi környezet érdekeinek összehangolása, a felelős környezeti magatartás. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű élethelyzetek megítéléséről (pl.: helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).	Az emberiség természetátalakító tevékenysége, és a beavatkozások következményei. A gazdasági cselekvéseket és döntéseket befolyásoló erkölcsi konfliktusok kezelésének problémái. a) egyéni döntések: a gazdasági tevékenységben aktív szerepet játszó embernek erkölcsi választása alkalmával két kérdésre kell felelnie. Emberi lényként mit kell tennem? Szakemberként mit kell tennem? A két válasz között konfliktusok lehetnek, és újabb kérdés vetődik föl: ha van konfliktus, hogyan kezeljem azt? b) testületi döntések: a gazdasági érdek és az erkölcsi érték konfliktusának kezelésére döntési alternatívákat kell kigondolni, és lehetőség szerint az optimálisat választani.	Vitajavaslatok: Vannak-e természettől való jogaink a természet leigázására? Létezik-e bármilyen általános elv, amely alkalmazható a környezetvédelmi kérdésekben? Nevezhető-e egy önérdektől vezérelt cselekvés erkölcsösnek?	Kitalált történet írása, amely egy vállalatnál játszódik, és éppen állásinterjú készül.

5. AZ ÉLET MINŐSÉGE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.	A munka és a szabadidő világának átalakulása a globalizáció korában. Főbb fogalmak: világ gazdaság, fogyasztói társadalom, környezetszennyezés, energia- és nyersanyagforrások kimerülése, demográfiai robbanás,	Vitassuk meg: A lehető legnagyobb boldogságra, vagy inkább a lehető legkisebb boldogtalanságra kellene-e törekedni?	Az egész világot érintő átfogó kérdésekre vonatkozóan az egyén, az állam, a civil szféra, a kisebb és nagyobb közösségek felelősségének felismerése

	népességcsökkenés, globális felmelegedés és klímaváltozás, géntechnológia, atomenergia-ipar, biztonság, ökológiai katasztrófa, globális migráció, információs társadalom, tudásipar, tömegkultúra, szórakoztatóipar, reklám, telekommunikáció		
Kreativitás, magabiztosság.	Az én gyermekem iskolája.	A legjobb dolgozatok, produktumok bemutatása.	

Ajánlott szempontok az értékeléshez:

- * az értékelés célja az elért haladás megerősítése, nem pedig a sikertelenség büntetése;
- * az egyéni képességek, a közös értékek és a csapatszellem a tudás keresésével egyenlő elismerést élvezzenek;
- * az „A gyermekem iskolája” c. egyéni produktum kutató tevékenysége 30%-kal súlyozva veendő figyelembe;
- * az év végi érdemjegy megállapításában a legnagyobb súllyal, 50%-kal a közös vizsgálódás értékelése szerepel-

Alapfogalmak

1. alapító okirat – küldetés nyilatkozat 2. alkohol 3. ateista 4. atomenergia-ipar, biztonság 5. az iskola pedagógiai programja 6. barátság 7. család 8. demográfiai robbanás 9. dohányzás 10. döntés 11. drog 12. egyén és közösség 13. előítélet 14. energia- és nyersanyagforrások kimerülése 15. erkölcs 16. erkölcsi alapértékek 17. erkölcsi ítélet	42. lelkiismereti döntés 43. lelkiismereti szabadság 44. magánérdek – közjó 45. meggyőződés 46. mentális cselekedetek 47. mentális környezet 48. moralitás 49. Nemzet – haza 50. nemzeti identitás 51. népességcsökkenés 52. nikotin 53. nonverbális kommunikáció 54. nyilvánosság 55. nyitottság 56. ökológiai katasztrófa 57. példakövetés 58. reklám

18. erkölcsi személyiség 19. eszköz – cél 20. Európai Unió 21. felelősség 22. fizikai cselekedetek 23. fogyasztói társadalom 24. gazdasági érdek és erkölcsi érték konfliktusa 25. géntechnológia 26. globális felmelegedés és klímaváltozás 27. globális migráció 28. globalizáció 29. gondolkodó lény 30. hazaszeretet 31. hit 32. humanizmus 33. identitás 34. információs társadalom 35. kétely 36. konfliktus 37. konszenzus 38. kölcsönös segítség 39. környezetszennyezés 40. kultúra 41. lelkiismeret	59. relativizmus 60. szabálykövetés 61. szándék – következmény 62. szankció 63. szeretet 64. szocializáció 65. szokáserkölc 66. szolidaritás 67. szórakoztatóipar 68. tabu 69. társadalmi környezet 70. társas lény 71. tekintélyelv 72. telekommunikáció 73. természeti környezet 74. testi és lelki egészség 75. tolerancia 76. tömegkultúra 77. tudásipar 78. vallás 79. vallásos hit 80. verbális cselekedetek 81. verbális kommunikáció 82. világgazdaság

EMBER A TERMÉSZETBEN

TERMÉSZETISMERET

ALAPOZÓ SZAKASZ

5-6. évfolyam

BEVEZETÉS

Az intézményi gyakorlatnak megfelelően az 5-6. évfolyamos természetismeret tantárgy az „Ember a természetben” és a „Földünk-környezetünk” műveltségterületek tartalmait egységes tantárgyba foglalja össze. Több ponton kapcsolódik az „Ember és társadalom” műveltségterület egyes témaköreihez is.

A tantárgy tanítása során a tanulók korszerű természettudományos alpműveltséget szereznek, és formálódik a természettudományos világképük is. Az alapozó szakaszban megszerzett ismereteik és képességeik magasabb szinten továbbfejlődnek, és az újabb tapasztalatok megszerzésével kiszélesednek.

A tárgy tanításának fontos alapelve, hogy a tanulók a természeti jelenségeket egységükben és komplex módon értelmezzék. Ennek érdekében az élő és élettelen természet biológiai, földrajzi, fizikai, kémiai alapjelenségeit – ahol erre lehetőség van – integráltan dolgozza fel.

A tárgy tanulása során a tanulók érzékelik a Föld és a természeti jelenségek egységét, az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát. A sikeres tanulás elengedhetetlen feltétele a tárgy iránti érdeklődés felkeltése, és magas szinten tartása, továbbá a természeti környezetben zajló folyamatok megfigyelésével a közvetlen tapasztalatszerzések biztosítása.

A TERMÉSZETISMERET TANTÁRGY TANÍTÁSÁNAK CÉLJAI ÉS ALAPELVEI

A TANÍTÁS CÉLJAI

A **természetismeret** tantárgy oktatásának-nevelésének céljai tartalmukban és szemléletükben az 1–4. évfolyamos **környezetismeret tantárgyra épülnek**, azzal egységes rendszert alkotnak. A természetismeret tantárgy pedagógiailag az ott elsajátított ismeretekre, képességekre, beállítódásokra alapoz. A tantárgyi koncentráció elvének megfelelően visszatér a korábban megszerzett ismeretekre, de azokat magasabb szinten kibővíti és továbbfejleszti.

1. A komplex szemlélet érvényesítése

Az élő és élettelen természetet **komplex módon**, a maga összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban, konkrét valóságában, **interdiszciplináris szemlélettel kell a tanulókkal megismertetni**.

Ez egyben azt is jelenti, hogy a természetismeret tantárgy nem az egyes resztudományok alapjait tartalmazza, nem azok elvont fogalmi rendszerét és definícióit tanítja.

2. A képességek fejlesztése

Az 5–6. évfolyamos tanulók gondolkodása képszerű, az elvonatkoztatás képessége még kezdetleges. A megismerési folyamatban ezért döntő a **sokoldalú érzéki megismerés**en alapuló **tapasztalatszerzés**. Ennek módszerei: az élő és élettelen természet sokféleségének megfigyelése, közvetlen tapasztalatok szerzése, vizsgálódások, kísérletek, mérések, összehasonlítások végzése stb. Az így kialakult **képzetek** biztosítják, hogy a természetben zajló folyamatokat, összefüggéseket felfogják, megértsék, helyesen értelmezzék, és reálisan szemléljék.

A tapasztalatszerzéssel párhuzamosan fejlődnek a tanulók értelmi képességei.

Az **értelmi képességek** közül a megfigyelőképesség fejlesztése, a fogalomalkotáshoz szükséges emlékezet és a gondolkodási műveletek gyakorlása a cél. A tárgy tanulása során képessé kell válniuk tapasztalataik, képzeteik alapján összehasonlítások végzésére, következtetések levonására, általánosításokra és elemi szinten ítéletek megfogalmazására, problémák felvetésére, ill. megoldására.

A tantárgy keretében fejleszteni kell önálló ismeretszerzési képességüket. Ennek érdekében végezzenek minél több önálló megfigyelést, majd legyenek képesek a megfigyelések eredményét elemezni, a lényeges jegyeket kiemelni, és önállóan véleményt formálni.

Legyenek képesek egyre nagyobb önállósággal – egyéni érdeklődésüknek megfelelően is – ismereteket szerezni, és az információforrásokat (ismeretterjesztő irodalom, elektronikus média stb.) felhasználni.

3. A környezettudatos magatartás kialakítása

A természetismeret tanítása során ki kell alakítani a környezet állapota iránti pozitív attitűdöket. Ennek érdekében a tanulóknak közvetlen tapasztalatokat kell szerezniük lakóhelyük és környékének, majd a hazai tájak legjellemzőbb füves, fás, vizes élőhelyeinek környezeti állapotáról, az élőhelyek veszélyeztetettségéről, a szennyezések formáiról és következményeiről.

A környezetet veszélyeztető tényezők tudatosításával párhuzamosan kell megismerniük a hazai tájak élő és élettelen természeti értékeit, mivel védeni csak azt lehet, amit ismerünk.

A hazai tájak élőhelyei, élőlényei, valamint az élettelen környezetükkel való szoros kapcsolatuk bemutatásával kell megalapozni az ökológiai szemléletet, a környezetük iránti felelősségtudat fejlesztésével pedig a környezettudatos magatartást.

A tárgy tanításának célja, hogy a megszerzett ismeretek, képességek, a formálódó természettudományos szemlélet és gondolkodásmód biztosítsa a tanulóknak a rá épülő tantárgyak eredményes tanulását, valamint alapozza meg a **7. évfolyamtól a természettudományos tantárgyak** (biológia, egészségtan, földrajz, fizika, kémia) sikeres elsajátítását.

A TERMÉSZETISMERET TANÍTÁSÁNAK ALAPELVEI

A **Nemzeti alaptanterv „Kiemelt fejlesztési feladatai”** az uniós elvárásokat is figyelembe véve készültek. Mindezek alapján a **természetismeret tanításának alapelvei** a következők:

A tanulók **énképe és önismerete** alapjaiban meghatározza bármilyen jellegű tevékenységük irányát, aktivitását és hatékonyságát. Ha a tanuló elvárása (igényszintje) alacsony saját teljesítményével szemben, akkor az aktivitása, a tanulási teljesítménye alacsony színvonalú lesz. A jó énképpel rendelkező tanulók többnyire sikerorientáltak, aktívak, kezdeményezők, és szeretik az önállóságukat érvényesíteni. A rossz énképű tanulók kudarckerülők, önállótlanok, nem szívesen vállalnak feladatokat, mivel félnek a sikertelenségtől, a kudarcoktól.

A természetismeret tanításában – az énkép alakítása érdekében – folyamatosan motiválni kell a tanulókat, hogy elfogadják, és magukénak érezzék a tantárgy által közvetített értékeket. A tárgy tanítási céljainak elfogadása akkor sikeres, ha a tanulók a mindennapi életük során látják az elsajátított ismeretek és képességek értelmét, fontosságát. Az elvont, elméleti jellegű tananyag a 10-12 éves életkorban nem alkalmas az énkép ilyen irányú fejlesztésére. A tárgy tanítása számos alkalmat teremt a tanulónak önmaguk megismerésére, a felelősségtudatuk kialakítására, az önállóságuk és az önművelődés igényének fokozatos fejlesztésére is.

Az énkép és az önismeret kialakításában jelentősége van a folyamatos tanári értékelésnek. Ez akkor fejlesztő hatású, ha jobbitó szándékú, kellően objektív és mindig segíti a tanulót hiányosságai kiküszöbölésében. Ötleteket, javaslatokat ad a hatékonyabb tanuláshoz, illetve megerősíti a tanuló pozitív tevékenységeit, segíti mindezek megszilárdítását és tartóssá tételét. A tanulók énképének fejlesztéséhez közvetlen, elfogadó, személyközpontú, empátikus tanár kell. Ha nem rendelkezik a felsorolt képességekkel, az értékelés nem éri el célját.

Az önbírálat, a reális önértékelés képességének kialakítása szintén fontos eszköz az énkép és az önismeret fejlesztésében.

A természetismeret tanításának sajátos lehetőségei vannak a **hon- és népismeret** kiemelt fejlesztési feladat területén.

Mind a földrajzi, mind a biológiai tartalmak feldolgozása során bővül a hazáról alkotott kép. Megismerik a szülőföldjüket, annak tágabb környezetét, majd hazánk nagy tájait. Tapasztalatokat szereznek az erdős, a füves, a vizes élőhelyek legjellemzőbb növény- és állatfajairól. A hazaszeretet elmélyítése érdekében mutassuk be az élőhelyek és az élővilág sokféleségét, az élő és élettelen természeti értékeinket.

A hon- és népismeret érdekében az elmúlt évszázadokra visszatekintve mutassuk be a Kárpát-medencében élő emberek és a természet kapcsolatát, együttélését (történelmi ökológiai). Továbbá régi mesterségeket, néprajzi emlékeket, amelyek az ember és a természet több évszázados kapcsolatát szemléltetik (halászat, vadászat, ártéri mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, legeltető állattenyésztés, mezőgazdasági termékek feldolgozása stb.).

Ismertessük, hogyan változott meg ez a kapcsolat és hogyan vezetett a természeti erőforrások kizsákmányolásához, a környezeti állapot romlásához.

Az **aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés** sajátos lehetőségei a természetismeret tanításában:

A lehetőségeknek és érdeklődésüknek megfelelően kapcsolódjanak be a természetvédelmi egyesületek, környezetvédelmi mozgalmak, állatvédő egyesületek gyermek- és ifjúsági tagozatainak a munkájába. Számos helyen arra is van lehetőség, hogy a tanulók bekapcsolódjanak az élőhelyek aktív megőrzésére, rekonstrukciójára, védelmére szerveződő mozgalmak, táborok, egyesületek munkájába.

A felsorolt tevékenység során erősödnek a hazához és annak természeti értékeihez fűződő pozitív érzelmeik, alkalmazhatják a tanórai keretek között megszerzett tudásukat. Mindezek mellett az aktív állampolgári lét elemeit is gyakorolhatják, melynek alapelvei: a társadalmi együttélés szabályainak betartása (erőszakmentesség, emberi jogok tiszteletben tartása) és a demokrácia értékeinek tisztelete. Olyan sajátos állampolgári léthez tartozó képességek is

fejlődhetnek, mint a konfliktuskezelés, az együttműködési készség és a társadalmi kapcsolatrendszerek felismerése. Az attitűdök közül pedig a felelősségtudat, az önállóság, a megbízhatóság, a tolerancia és a társadalmilag elfogadott viselkedés.

A környezettudatosságra nevelés

A természetismeret tantárgy alapvető célja a környezeti nevelés, a környezeti kultúra és az ökológiai szemlélet megalapozása. Reálisan elérhető cél, hogy a tanulók életmódjának része legyen a természet védelme, tisztelete és a felelősségteljes magatartás. Lehetőség szerint kapcsolódjanak be közvetlen környezetük természeti értékeinek megóvásába, gyarapításába. Tekintsék megőrizendő értéknek a hazai élővilág sokféleségét, tudatosítsák, hogy azok pótolhatatlan értéket képviselnek.

Mindezek mellett hosszabb távú feladat a környezettudatosság fejlesztése, melynek átfogó célja, „hogyan elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válságelmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését.” (Nemzeti alaptanterv. „Kiemelt fejlesztési feladatok”).

A természetismeret tanulása során folyamatosan megismerkednek a környezeti problémákkal (szennyezések, természetes élőhelyek és élőlények pusztulása stb.). A hazai és távoli tájak életközösségeinek tanításakor mutassuk be az egyes tájegységeket és az életközösségeket közvetlenül veszélyeztető környezeti ártalmakat, valamint azok következményeit.

A hazai példákon kívül szerezenek ismereteket a Föld globális környezeti problémáiról és azok hatásairól.

A tanulás tanítása fejlesztési feladat terén a természetismeret tantárgy a maga sajátos lehetőségeivel járuljon hozzá a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott feladatokhoz: „A tanulás a pszichikum tartós módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretelsajátítás és a figyelem, emlékezet működése. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ez az iskola alapfeladata.”

A tanulás tanításának feladatai:

- az érdeklődés felkeltése a természettudományos tartalmak iránt
- folyamatos segítségadás az elsajátításban lemaradó tanulóknak, a tanulási esélyegyenlőség segítése
- az önállóság fejlesztése az egyéni tanulási feladatok végrehajtásában
- segítségadás a tanulás feltételeinek megteremtésében.

A tanulás hatékonyságának növelése érdekében:

- a természetismeret tanulása során is folyamatosan fejleszteni kell az alapkészségeket (pl. értő olvasás, íráskészség, verbális kommunikáció);
- az értelmes tanulás érdekében, az új témakörök feldolgozásakor mindig építeni kell az előzetes tudásra, a korábbi tapasztalatokra (tantárgyon belüli és tantárgyak közötti koncentráció); meg kell tanítani a természetismeret tanulásának sajátos módszereit; folyamatos gyakorlással egyre magasabb szintre kell hozni a kooperatív és csoportmunkához szükséges képességeket; nagy hangsúlyt kell fektetni a sikeres tanuláshoz nélkülözhetetlen értelmi képessége fejlesztésére, pl. a megfigyelőképességre, az emlékezet (bevésés, megtartás, felidézés) és a képzelet fejlesztésére, a gondolkodásra, a gondolkodási műveletek megtanítására (analízis, szintézis, elvonatkoztatás, általánosítás, következtetés, összefüggések keresése, problémamegoldás, ítéletalkotás).

A tárgy tanulása során különösen jó lehetőségek adódnak az önálló munka módszereinek alkalmazására, továbbá az önművelődés és az egész életen át tartó tanulás fontosságának a bemutatására. Ismerjék meg és az iskolai, ill. otthoni tanulás során egyre gyakrabban alkalmazzák az ehhez szükséges

forrásanyagokat és eszközöket (elektronikus média, könyvtárak ismeretterjesztő irodalom, szakfolyóiratok), valamint alakítsuk ki a használatukhoz szükséges képességeket (anyaggyűjtés, rendszerezés, csoportosítás, tömörítés, lényegkiemelés, beszámoló összeállítása stb.).

A testi és lelki egészség kiemelt fejlesztési feladatok megoldásának néhány lehetősége a természetismeret tanítása során:

- a tananyag feldolgozása során ismertetni kell az egészséges testi, lelki és szociális fejlődés lényegét
- ki kell alakítani a pozitív beállítódásokat, magatartásokat és szokásokat az egészséges életmóddal kapcsolatban
- tudatosítani kell, hogy az egészséges életmód nem csak betegségmegelőzést jelent – kezeljük értékként az egészséget.

A természetismeret órákon megismerik a termesztett zöldség- és gyümölcsféléinket, a tenyésztett haszonállatokat. A témák jó lehetőséget biztosítanak arra is, hogy tudatosítsuk az egészséges táplálkozás lényegét, a tápanyagok összetételének fontosságát, az egyes vitaminok, ásványi anyagok jelentőségét az egészséges testi fejlődésben.

Értsék meg, hogy a tizenéves korosztály számára különösen fontos a rendszeres mozgás, sportolás, szabad levegőn való tartózkodás. Ismerjék fel, hogy az elhízás veszélyforrás az egészségre nézve.

Az ember szervrendszereinek alapszintű megismerése során tudatosítsuk a diákokban a függőséghez vezető, egészségromboló és az élet minőségét veszélyeztető helytelen szokások kialakulásának folyamatát, az alkohol, a dohányzás, a kábítószer romboló hatását.

KULCSKOMPETENCIÁK ÉS AZOK ÉRVÉNYESÍTÉSE A TERMÉSZETISMERET TANÍTÁSÁBAN-TANULÁSÁBAN

Az Európai Unió országaiban meghatározták azokat a kulcskompetenciákat, amelyek az iskolai képességfejlesztő munka alapjait jelentik. Olyan képességeket, amelyek birtokában az unió polgárai gyorsan és hatékonyan tudnak alkalmazkodni a világhoz.

Az iskolai műveltség tartalmának meghatározásakor a kulcskompetenciákból kell kiindulni. A kulcskompetenciákra minden egyénnek szüksége van. Ezek a feltételei a személyes boldogulásnak, a társadalmi beilleszkedésnek és a sikeres munkavégzésnek. Valamennyi egyformán fontos, azonos módon járul hozzá a sikeres élethez és a tudásalapú társadalomhoz.

Anyanyelvi kommunikáció

A természetismeret tanításában az alábbi konkrét lehetőségek adódnak a fejlesztésre:

- tanórákon a tények, fogalmak, gondolatok, érzések, vélemények felfogása, értelmezése, kifejezése, vagyis a szövegalkotás és a szövegértés az **anyanyelv használatával** történik
- az anyanyelv használatához kapcsolódó **nyelvhelyességi szabályok** gyakorlati **alkalmazása** (és betartása) a természetismeret órákon is alapvető képességfejlesztési feladat
- a tananyag feldolgozása során **bővül az általános és speciális** (a természettudományos megismerés során kialakuló) **szókincsük, fejlődik szóbeli és írásbeli kommunikációs képességük**
- a természetismeret művelődési anyaga lehetőséget biztosít, hogy ismeretterjesztő irodalomból, digitális információhordozókból gyakoroltassuk a tananyaghoz kapcsolódó **leírások, képek, ábrák** szempontok szerinti összegyűjtését, azok **feldolgozását** és értékelését.

Matematikai kompetencia

Az élőlények szervezettani felépítésének és azok szabályszerűségeinek felismertetése fejleszti a *matematikai tudásuk alkalmazási képességeit*. Számos lehetőség adódik, pl. a térképeken való mérések, becslések elvégzésére, a növekedési, fejlődési és az életfolyamatok szabályozását bemutató

grafikonok adatainak elemzésére. A matematikai kompetenciák szükségesek továbbá a táplálkozási, tápanyag - összetételi táblázatok értékelésére, matematikai számítások végzésére (pl. pulzus, légzésszám, vérnyomás, az úszó, lebegő, aljzatra süllyedő vízi élőlények felszíne, tömege, térfogata, sűrűsége stb.). A tanulók a kapott adatokat, a vizsgálatok, számítások eredményeit szintén a matematikai kompetenciák segítségével értékelik és indokolják.

A természettudományokhoz és azok alkalmazásához kapcsolódó kompetenciák

A természettudományok iránti megismerő tevékenységben a 10-12 éves korosztály számára meghatározó erejű a **motiváció**. A természetismeret órák feladata olyan attitűdök kialakítása, amelyek biztosítják a folyamatos érdeklődést és az aktivitás magas szintjét a természetben zajló folyamatok megismerésére.

A **természettudományos szemléletet és gondolkodásmódot** a természeti, ill. a gazdasági-társadalmi folyamatok kölcsönhatásainak bemutatásával és értelmezésével alapozhatjuk meg.

A kompetencia fejlesztése során olyan ismeretek, képességek, készségek kialakítása is szükséges, amelyek birtokában a tanulók **elemi magyarázatokat és előrejelzéseket képesek adni** a természeti folyamatokról.

A tárgy tanulása során ismerjék meg az alapvető természettudományos fogalmakat, az emberi beavatkozások különböző formáit, azok hatásait a **bioszférára**. Mindezek birtokában értsék meg a beavatkozások kockázatait, és tudjanak véleményt mondani a különböző **döntéshozatalokról** és azok **erkölcsi kérdéseiről**.

A természetismeret tanítása során ismerjék meg az emberi tevékenység negatív hatásait a természeti környezetre, és szerezzenek elemi ismereteket a **fenntartható fejlődés** lényegéről, az **emberi felelősségtudatról**.

A természettudományos műveltségüknek alkalmasnak kell lennie arra, hogy segítse az **eligazodást a hétköznapi élet problémáiban**. A kompetenciáknak biztosítani kell, hogy a tanulók segítségével felismerjék a **tudományellenes megnyilvánulásokat és az áltudományos nézeteket**.

Digitális kompetencia

A természetismeret tanítása-tanulása számos lehetőséget nyújt a digitális kompetencia fejlesztésére. El kell érni, hogy a tanulók **legyenek képesek** a digitális eszközöket (számítógép, tv, fényképezőgép, kamera, digitális táblák) tanári segítséggel **használni és a művelődési anyaghoz kapcsolódó információkat összegyűjteni**, ill. ismeretforrásként tanári segítséggel, majd egyre nagyobb önállósággal felhasználni.

A hatékony, önálló tanulás

A természetismeret tanítása-tanulása – a többi tantárgyhoz hasonlóan – fejleszti a hatékony és az önálló tanuláshoz szükséges alapképességeket (írás, olvasás, szövegértés, lényegkiemelés, informatikai eszközök használata), amelyekre az új ismeretek elsajátítása, feldolgozása épül.

A tanórákon fejleszteni kell az **önálló tanuláshoz** (tanulási stratégiák kidolgozása, motiváció, a figyelem, kitartás, nehézségek leküzdése, a saját munkájuk értékelése) és a **közös** (páros vagy csoport) **munkához szükséges képességeket** (együttműködés, feladatmegosztás, felelősségtudat stb.).

A hatékony tanulás képességeinek – így a természetismeret tanulási képességeinek is – biztosítani kell, hogy a tanulók **ismereteiket alkalmazzák, segítve ezzel a mindennapi élet problémáinak, akadályainak leküzdését**.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 92,5 - Heti óraszám: 2,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Gyümölcsseink, zöldségféléink és károsítóik	18
2. Tájékozódás a térképen és a természetben	10
3. Változások a környezetünkben	8
4. Időjárás, éghajlat	9
5. A földfelszín változása	20
6. Testfelépítésünk és életműködéseink	9
7. Háziállatok, ház körül élő állatok	18

A javasolt óraszámok magukban foglalják az ismételtsre, összefoglalásra, gyakorlásra, ellenőrzésre, kísérletek-vizsgálatok végzésére és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. GYÜMÖLCSEINK, ZÖLDSÉGFÉLÉINK ÉS KÁROSÍTÓIK

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A gyümölcs- és zöldségféléink termesztési körzeteinek megismerésekor a „Tájékozódás a térképen és a természetben” témakörben megszerzett ismeretek és képességek alkalmazása. A megszerzett ismeretek alapján összefüggések keresése, az összefüggések feltárásával érvelés, állítások valós ismeretekkel való alátámasztása,	A szilvafa jellemzői. A csonthéjas termés részei. Csonthéjas termésű gyümölcsseink.	Megfigyelések, vizsgálatok: A szilva, az alma, a szőlő, viaszos héjú termése, a vöröshagyma viaszos levele (vízlepergetés). A magot védő csonthéj és a hártvás rekeszek. Vad gyümölcsfák terméseinek és a kinemesített fajták terméseinek megfigyelése. A termések monília gomba fertőzése (kézinagyítóval). A szőlőmagvak olajtartalmának kimutatása. A burgonya gumó keményítő	Ismeri a tanult zöldség- és gyümölcsfélék nevét.
	A szilvafa kártevője a szilvamoly. A szilvamoly fejlődése.		Tudja a tanult növények termésének felépítését.
	Az almafa jellemzői. Az almatermés részei,		Tud példákat mondani a zöldség- és

Ismereteket alkalmazva egyszerűbb általánosítások végzése, pl.: a növények környezeti feltételekhez való alkalmazkodására (kacs; áttelelő hagyma és fagyökérzet; viaszos levél és termés; mirigyszőr).	Az almamoly fejlődése és kártétele.	tartalmának kimutatása jódoldattal. Keményítőkészítés. A paradicsom szárán, levelén lévő mirigyszőrök kézi nagyítás megfigyelése. Savanyú káposzta készítése, tapasztalatszerzés az erjedés biológiai folyamatról. Az erjesztő baktériumok mikroszkópos megfigyelése.	gyümölcsfélék termesztési feltételeire.
Összefüggés felismerése a termesztett növényeink szaporítási módjai és hazánk éghajlati adottságai között.	A szőlő jellemzői. A bogyótermés és részei.		Érti az egynyári, kétnyári, évelő növény fogalmak lényegét.
A megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek konkrét tapasztalataiból következtetések levonása.	A paprika és a paradicsom felépítése, főbb jellemzőik (egynyári növények, bogyótermés, magas vitamintartalom).	Megfigyelések, vizsgálatok az állati kártevőkről: Néhány alma- vagy szilvamoly hernyójának felnevelése inszektáriumban. Növekedésük, táplálkozásuk, fejlődésük (vedlés) folyamatos megfigyelése.	Ismeri a leggyakoribb kártevők nevét.
A vad gyümölcsfák terméseinek és a belőlük kinemesített fajták terméseinek összehasonlítás, a megváltoztatott tulajdonságok értelmezése.			
A zöldség- és gyümölcsöskertben tett tanulmányi kirándulások során szempontok alapján megfigyelések végzése, azok tapasztalatainak összegzése, csoportosítása, és rövid írásos vagy szóbeli megfogalmazása.	A sárgarépa és a petrezselyem jellemzői (hidegtűrő, raktározó fagyökérzet, kétnyári növények).	Folyamatos megfigyelések: Magvetésről néhány zöldségféle szaporítása, és a fejlődés megfigyelése. Kifejlett hagyma hajtatása, a mellékgyökérzet és a hengeres, viaszos levelek megfigyelése. Kifejlett sárgarépa gyökérzetének elültetése, a levelek, a virágzat és a termés megjelenésének megfigyelése. A burgonya gumójának hajtatása, a járulékos gyökerek kifejlődése a rügyekből. Néhány iskola környéki gyümölcsfa életének a megfigyelése a virágzástól a termésérésig.	Érti a kártevők fejlődését.
A szakszerűtlen műtrágya- és a növényvédőszer-felhasználás és a környezeti károk közötti összefüggés felismerése.	A fejes káposzta és egyéb káposztaféléink felépítése és jellemzői. A káposztalepke fejlődése és a hernyók kártétele.		Tudja, hogy a kártevők ellen különböző módon védekeznek. Ismeri a kártevők természetes ellenségeit.
A biogazdálkodás és a nagyüzemi termelés összehasonlítása. Érvelés az előnyök és hátrányok mellett. A környezetbarát növényvédelem fontosságának megértése.	A vöröshagyma felépítése és termesztése.	Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése: a tanult zöldség- és gyümölcsfélék tulajdonságairól (félbevágott termések, gyökérzetek, levelek alakja, erezete stb.)	Tudja a zöldségek és gyümölcsök fontosságát az egészséges táplálkozásban.

Az énekesmadarak (és más állatsoportok) jelentőségének felismerése a termesztett növényeink kártevőivel szembeni védekezésben.	A burgonya növény és gumójának jellemzői. A burgonyabogár fejlődése és kártétele.	és a kártevő rovarok főbb tulajdonságairól (testrészek száma, a szárny felépítése, a szíjszerv, stb.)	Ismeri a környezetbarát növénytermesztés lényegét.
A növénytermesztés konkrét példáit elemezve következtetések levonása a gondatlan vegyszerfelhasználásáról és a műtrágyázás káros hatásairól.	A zöldség és gyümölcsfélék jelentősége az egészséges táplálkozásban.	Gyakorlati feladatok: Lehetőségek szerint komposztkészítés az iskola környékén. A komposztkészítés összekapcsolása a szelektív hulladékgyűjtéssel. Madárvédelem, madáretetés. Etetők kihelyezése, majd az etetőanyag folyamatos biztosítása.	
	A májusi cserebogár testfelépítése, szaporodása, kártétele.	Információforrások használata (CD, internet, könyvek, folyóiratok,) és önálló vagy csoportmunkában anyaggyűjtés	Tudja, hogy a vegyszeres növényvédelem és tápanyagpótlás (műtrágyázás) környezeti károkat okozhat.
	A vegyszeres növényvédelem környezeti ártalmai.	Tanulmányi kirándulás egy lakóhely környéki zöldséges- vagy gyümölcsöskertbe. Szempontok alapján megfigyelések végzése (termesztés, növényápolás, tápanyagpótlás, védekezés a kártevők ellen, betakarítás, tárolás,).	
	A környezetbarát növénytermesztés fogalma, jelentősége. Környezeti károk a vegyszerek és műtrágyák nem megfelelő alkalmazása során.	Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. Technika, 1-4. évf. Természetes és a mesterséges környezet. Az ember természetátalakító munkája. Természetismeret, 5. évf. Hazánk éghajlatának jellemzői. A hőmérséklet évi és napi változása. Az emberi tevékenység felszínformáló hatása.	
	Környezetbarát zöldség-gyümölcstermesztés és a tápanyagpótlás (pl. komposzt) alapismeretei.		
	A kártevők természetes ellenségei (katicabogarak, énekesmadarak, vakond, sün,).		
	A biogazdálkodás, és a biotermékek fogalma, jelentősége.		
	Az egészséges táplálkozás. Ételeink,		

	élelmiszereink tápanyag összetétele.		
	A zöldségek és gyümölcsök jelentősége az egészséges táplálkozásban.		

2. TÁJÉKOZÓDÁS A TÉRKÉPEN ÉS A TERMÉSZETBEN

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
	Az alapvető szakkifejezések megismertetése, és helyes használatuk gyakorlása.	A témához kapcsolódó információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek használata csoportmunkában.	
A matematikai kompetencia fejlesztése a térképen történő mérések és becslések végzésével a térképen.		Felismerés, keresés, iránymeghatározás Magyarország domborzati térképén. A keresőhálózat használatának gyakorlása. Mérés és becslés a térképen. Útvonaltervek készítése turista- és autóstérkép segítségével.	Ismerje a térkép fogalmát.
A lakóhelyen, valamint annak szűkebb és tágabb környezetében való tájékozódás képességének fejlesztése.	A térkép méretaránya, a vonalas mérték. A domborzat ábrázolása a térképen. A magasság meghatározása a térképen. A leggyakoribb térképjelek értelmezése. Az irány és távolság meghatározása a térképen.		Legyen alkalmas az elemi térképhasználatra a leggyakoribb térképjelek alapján.
A térkép segítségével való eligazodás és	A keresőhálózat, kilométer-hálózat használata. Tájékozódás a mindennapokban használatos térképeken (települési,	Tájékozódási gyakorlatok a lakóhelyen és annak környékén. A hely, az irány és a távolság meghatározása, a világtájakra és a térképekre vonatkozó ismeretek használatának gyakorlása terepen. Vázlatrajz készítése a lakóhelyről és környékéről.	Legyen képes az iránymeghatározásra és az egyszerű mérések elvégzésére a térképen a vonalas mérték segítségével.

tájékozódás képességének fejlesztése. Azon képesség fejlesztése, hogy a különböző tartalmú térképek közötti összefüggéseket fel tudja ismerni tanári irányítással.	autós-, turistatér-képen).	Iránytű készítése. Egyszerű kísérletek mágnesekkel A mágnesek és a mágnesezhető anyagok között fellépő hatások vizsgálata	Ismerje az iránytű használatát.
	Tájékozódás a természetben iránytű nélkül és iránytűvel.		Értse az iránytű működését. Ismerje a mágneses kölcsönhatás alapvető jelenségeit
	Az iránytű működésének értelmezése a mágneses kölcsönhatás vizsgálatával.	A különböző tartalmú térképek közötti összefüggések felismertetése tanári irányítással.	
	A térkép betájolása.	Elemi leolvasások és eligazodás domborzati, közigazgatási, egyszerű tematikus és a lakóhelyi környezetet ábrázoló térképeken, tanári irányítással.	
	Tájékozódási gyakorlatok Magyarország térképén.	Tematikus térképek elemzése. Egyszerű tematikus térképek készítése megadott adatok alapján.	Tudjon információt leolvasni a legegyszerűbb tematikus térképekről.
	Tematikus térképek.		

3. VÁLTOZÁSOK A KÖRNYEZETÜNKBEN

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A természet- és társadalom-tudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése. A környezettudatos, a természet-re nyitott gondolkodás alapjainak kiépítése.		Megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, megfelelő tanulói eszközök használatával – önállóan és csoportmunkában is.	Tudjon elvégezni egyszerű kísérleteket. Legyen képes következtetések levonására az elvégzett kísérletek alapján.
A mérésekben és a mértékegységek	A hőmérséklet észlelése, mérése.	A hőmérő helyes használatának,	Ismerje a folyadékos hőmérő részeit és működését.

használatában való jártasság fejlesztése.		leolvasásának gyakorlása. A hőmérséklet mérése különböző hőmérőkkel.	
Az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okainak magyarázat			
Digitális kompetencia fejlesztése az ismeretek önálló feldolgozása során.	Hőtágulás. Hogyan terjed a hő?	A hőtágulás bemutatását szolgáló egyszerű kísérletek. Kísérletek a hőterjedés megfigyelésére	Tudja hogyan terjed a hő a különböző halmazállapotú anyagokban.
	Halmazállapot-változások a természetben: olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás.	A halmazállapot-változáshoz kapcsolódó kísérletek. A vizsgálati eszközök balesetmentes használata.	Ismerje a halmazállapot fogalmát, változásait Tudjon példákat felsorolni a természetben végbemenő halmazállapot-változásokra.
	A fény és az anyag egyszerű kölcsönhatásainak vizsgálata: visszaverődés, törés, prizma, színek.	Egyszerű játékok a hang, a fény és a hő terjedésével kapcsolatban.	

4. IDŐJÁRÁS, ÉGHAJLAT

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A természet- és társadalomtudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése.		Megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, megfelelő tanulói eszközök használatával – önállóan és csoportmunkában is.	
Az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okainak magyarázata. A mindennapi élet problémáinak megoldása során a már meglévő elemi természettudományos ismeretek felhasználása és alkalmazási képességük fejlesztése.	A levegő és a légkör. A gázok jellemzői, a levegő mint anyag, a levegő nyomása.	A levegő, mint gáz halmazállapotú anyag tulajdonságainak vizsgálata egyszerű kísérletekkel	Ismerje a levegő, mint gáz halmazállapotú anyag legfontosabb fizikai tulajdonságait és a légnyomást.
A matematikai kompetencia fejlesztése az időjárási jellemzők kiszámítása során.	Napsugárzás, napfény. A napsugárzás mint fontos megújuló energiaforrás.	Játékos feladatok megoldása. Egyszerű időjárási jellemzők kiszámítása – napi és évi középhőmérséklet, napi és	Ismerje az időjárás és az éghajlat elemeit. Tudja összehasonlítani, elemezni az

A mindennapokban használatos mérésekben és a mértékegységek használatában való jártasság fejlesztése. Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése a gyűjteményekben, ill. a bennük található információs anyagokban való tájékozódással és válogatással. Az együttműködés, a konfliktuskezelés képességének továbbfejlesztése a közös munka során.	A hőmérséklet napi és évi változása, a hőingadozás. Az üvegházhatás és következményei.	évi közepes hőingadozás.	egy-egy évszakok időjárását.
	A szél keletkezése, iránya. A szélenergia.	Egyszerű vizsgálati eszközök készítése: papírkígyó, szélirány-jelző, csapadékgyűjtő edény.	
	A csapadék keletkezése. A csapadékformák. A víz körforgása.		
	Az időjárás és az éghajlat. A meteorológia jelentősége a társadalmi-gazdasági életben. Az időjárás megfigyelése régen és ma. Időjárás-megfigyelési gyakorlatok. Az éghajlati elemek alakulása hazánk éghajlatában. A szélsőséges időjárás okozta katasztrófák: belvíz, árvíz, villámcsapás, erdőtüz, szélvihar, hóvihar.	Népi időjóslás – gyűjtemény készítése. Az időjárás elemeinek mérése, megfigyelése egy héten keresztül. Az adatok és tapasztalatok leírása, rögzítése megadott táblázatban. Gyűjtőmunka, majd tablóképzés Az utóbbi évek időjárási szélsőségei és azok következményei c. témában.	

5. A FÖLDFELSZÍN VÁLTOZÁSA

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A tanuló földrajzi-környezeti kíváncsiságának felébresztése. A digitális kompetencia fejlesztése az animációk, szimulációk értelmezése közben.	A földfelszín állandó változása. Felszínformák és domborzati elemek: lejtő, síkság, völgy, medence, fennsík, hegy, hegység, domb, dombság. A hegységek kialakulása – vulkánizmus, gyűrődés, vetődés.	A felszínformák terepasztali modellezése. Vázlatrajz készítése a lakóhely és környéke felszínformáiról.	Legyen képes felismerni és jellemezni a tanult felszínformákat. Ismerje a felszínváltozások főbb folyamatait, és tudja őket bemutatni példákon keresztül. Ismerje fel a változási folyamatok eredményeit.

Az együttműködés, a konfliktuskezelés képességének továbbfejlesztése a közös projektmunka során.	Földrendések.	A belső erők munkáját szemléltető animációk, szimulációk bemutatása és azok elemzése. Projekt tervezése, szervezése, kivitelezése A vulkánok világa c. témában.	Ismerje fel az időjárás eseményei és a felszín változása közötti összefüggéseket.
	A legjellemzőbb kőzetek tulajdonságai. A kőzetek és a felszín formakincse közötti kapcsolat. Kőzetvizsgálati gyakorlatok: a leggyakoribb hazai kőzetek vizsgálata. Ásványi nyersanyagok és csoportosításuk.	Kőzetvizsgálati gyakorlatok megadott szempontok alapján, csoportmunkában és önállóan. Megfigyelések, vizsgálatok menetének és tapasztalatainak leírása, rögzítése, értelmezése tanári segítséggel. Kőzetgyűjtemény összeállítása.	Tudja jellemezni a megfigyelt kőzetmintákat. Legyen képes felismerni a kőzetanyag, a külső erők és a felszín formakincse közötti összefüggéseket.
	A külső erők szerepe a felszín formálásában A hőingadozás felszínformáló hatása – aprózódás, fagyaprózódás.	A külső erők munkájának terepasztali modellezése.	
	A szél építő és pusztító munkája.		
A logikai gondolkodás képességének fejlesztése a természetföldrajzi összefüggések felismerésével, tanári irányítással.	A folyadékok tulajdonságai. A folyadékok nyomása, a testek úszása, lebegése.	Egyszerű megfigyelések, kísérletek a folyadékok tulajdonságainak feltárására.	Ismerje a folyadékok fizikai tulajdonságait. Tudja mi a különbség a szilárd testek úszása, lebegése és merülése között. Mindezekre tudjon példát mondani.
	A folyóvizek jellemzői: főfolyó, mellékfolyó, vízgyűjtő terület, vízváltó, a folyók vízjárása, esése.	A környéken lévő természetes víz vizsgálata. A témakörhöz kapcsolódó tanulmányi kirándulás – terepi munka, megfigyelések megadott szempontsor alapján.	
	Hazánk legnagyobb folyója, a Duna.	A könyvtárhasználat gyakorlása. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák,	
Az egyszerű terepi természetföldrajzi megismerési és vizsgálódási módszerek technikai elsajátításának fejlesztése.			

Az információszerzés és a megszerzett információk feldolgozási képességének fejlesztése.	A tavak: jellemzőik, keletkezésük és pusztulásuk.	térképek, használata csoportmunkában. Adott irodalomból meghatározott szempontok szerinti információk kigyűjtése.	Ismerje fel az emberek földrajzi környezetet veszélyeztető tevékenységét. Váljon életformájává a környezet állapotának megőrzése.
	Magyarország legnagyobb tava, a Balaton.	A lakóhely közelében található élővíz szennyezettségének vizsgálata egyszerű módszerekkel.	
	Az édesvizek gazdasági jelen-tősége.		
Az energiatakarékos magatartás megalapozása.	A vizek szennyezése, és annak következménye az ember életére. A víz tisztítása egyszerű módszerekkel.	A földrajzi környezetre kifejtett emberi hatások és az azokból adódó problémák felismertetése, megoldási módok keresése.	
A környezettudatos magatartás formálása.	A víz felszíninformáló munkája. A víz munkája a hegységek belsejében (mészköhegységek). A jég és a felszín formakincse.	Talajvizsgálat.	
	A belső és a külső erők munkájának eredménye: a síkságok kialakulása. A talaj keletkezése, jellemzői. A talaj védelme. Az ember felszíninformáló tevékenysége.	Anyaggyűjtés az internet segítségével, a gyűjtött anyagokból tabló készítése az ember felszínátalakító tevékenységéről.	

6. TESTFELÉPÍTÉSÜNK ÉS ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Magyarázó rajzok, makettek, filmek szempontok alapján történő megfigyelése, és a megfigyelések tapasztalatainak kiemelése, szóbeli és írásbeli rögzítése.	Az ember testfelépítése: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet fogalma.	Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek az ember életműködéseiről: A pulzus mérése, az adatok összehasonlítása, magyarázatok az eltérések okairól.	Ismerje az emberi test főbb részeit.
	Az ember bőre. A bőr egészséges működése, általános		Tudja a főbb szervrendszerek nevét és

	egészségtana.	A tüdő befogadóképességek vizsgálata. A ki- és belélegzett levegő térfogata.	alapműködéseit.
A vizsgálatok eredményeinek (pulzusszám, percenkénti lélegzetvételek száma, vérnyomás stb.) értékelése.	A mozgásszervrendszer felépítése. A csontváz és az izomzat feladata.	Az érzékszervek működésének vizsgálata (bőrérzékelés, színlátás, hallásküszöb stb.) Az emésztőmirigyek működése, a lebontás folyamata (zsírok, fehérjék, szénhidrátok emésztése).	Ismerje a szervrendszerek egészségmegőrzésének főbb szabályait.
A különböző adatok összehasonlítása a matematikai kompetenciák segítségével.	A mozgásszervrendszer gyakoribb betegségei. A csontok, izmok egészséges fejlődésének feltételei.	Megfigyelések az izmok működéséről: a hajlításról és a feszítésről, az ízületek és a csontok mozgásáról. Az izomerő mérése.	Ismerje az egészséges életmód összetevőit.
A zöldségekről, gyümölcsökről tanultak alkalmazása az egészséges táplálkozásban.	A légzés lényege, fontosabb légzőszerveink.	Csoportmunkában és önálló munkával ismeretszerzés és anyaggyűjtés (ismeretterjesztő könyvekből, lexikonokból, elektronikus médiából): a csontok, izmok egészséges fejlődésének és működésének megőrzéséről, az egészséges életmód és a helyes táplálkozás jelentőségéről.	Ismerje az egészséges táplálkozás követelményeit.
A tanultak alapján a környezetben előforduló egészségkárosító környezeti hatások felismerése.	A légzés egészségtana. A környezetszennyezés hatása a légzőszervekre.	Tanári segítséggel a táplálkozással, emésztéssel kapcsolatban vizsgálatok, kísérletek végzése, azok eredményeinek a tanultak felhasználásával való magyarázata és értékelése.	
Az érzékszervek működésével kapcsolatban a szemléltető képek és a működést leíró szöveg kapcsolatának felismerése.	A táplálkozás és az emésztés főbb szervei. A tápanyagok emésztése és felszívása. Folyamatában.	Diagramok, grafikonok elemzése a szív működéséről, a tüdő működéséről, az élelmiszerek tápanyag- és ásványi anyag összetételéről.	Értse a rendszeres mozgás és sportolás jelentőségét az egészségmegőrzésben, a csontok, az izmok, a tüdő, a szív fejlődésében.
Összefüggések keresése a helytelen táplálkozás, a nem megfelelő életmód és bizonyos betegségek kialakulása között.	Az egészséges táplálkozás főbb ismérvei.	Koncentráció: Környezetismeret, 1–4. évf. Gyermekekori fertőző betegségek. A	Ismerje a serdülőkor fontosabb testi és
	A vérkeringés feladata, a szív és az erek alapműködései.		
	A szív és az érrendszer egészségtana.		
	A kiválasztás folyamatának lényege.		
	Az ember szaporító szervrendszere.		

	A nemi érés jelei fiúknál, lányoknál. Testi és lelki változások a prepubertás- és a pubertáskorban.	védőoltások fontossága. Az ember életkori szakaszai. Helyes és helytelen szokások. Egészségkárosító szokások.	lelki változásait.
	Érzékszerveink (látás, hallás, szaglás, ízlelés, bőrérzékelés) jelentősége. Az érzékszervek egészségmegőrzésének főbb tudnivalói. Az idegrendszer működésének lényege	Természetismeret, 5. évf. Az egészséges táplálkozás. A zöldségek, gyümölcsök vitamin-, ásványianyag-tartalma és rostanyagai. A legfontosabb tápanyagaink.	Értse az érzékszervek alapműködését, tudja az egészséges működés megőrzésének szabályait.
	Az egészséges életmód jelentősége a testi és a lelki egészség megőrzésében.		Tudja, hogy mely környezeti ártalmak veszélyeztetik az ember egészségét.

7. HÁZIÁLLATOK, HÁZ KÖRÜL ÉLŐ ÁLLATOK

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A háziastított állatok testfelépítésének és életmódjának ismerete alapján összehasonlítások végzése.	A házi sertés testfelépítése, életmódja-táplálkozása, szaporodása, gazdasági jelentősége.	Megfigyelések: Koponyák (szarvasmarha, sertés, ló, kutya, macska), fogazatok (gumós, redős, ragadozó, rágcsáló) és végtag preparátumok megfigyelése.	Ismerje a tanult háziállatok nevét, testfelépítésük főbb jellemzőit.
Következtetések levonása a háziállatok testfelépítéséből az életmódjukra.			
A tananyaghoz kapcsolódó vizuális információk (képek, magyarázó rajzok, folyamatábrák, faliképek, videofilmekek stb.) megfigyelése, a megfigyelések nyomán a lényeges elemek szóban és írásban való kiemelése.	A szarvasmarha testfelépítése, (növényevő fogazat, összetett gyomor, páros ujjú patás végtag) életmódja és szaporodása. A szarvasmarha tenyésztés gazdasági jelentősége.	Csoportmunkában lexikonokból, elektromos médiából, ismeretterjesztő irodalomból képi és szöveges ismeretek gyűjtése: A háziastítás folyamatáról. A háziállatok őseiről, a régi magyar pásztoréletéről, annak néphagyományairól, néprajzi emlékeiről, a csikósok, gulyások, kanászok, juhászok életéről. A háziállatok sokoldalú hasznosításáról	Tudja, hogy a háziállatokat vadon élő ősökől tenyésztették ki.
Az állattartás szabályainak ismeretében az ember felelősségének felismerése az állatok tartása során.			Tudja, hogy a háziállatokat milyen gazdasági célból tenyésztik

A védett területek jelentősége az ősi háziállatfajták (szürke marha, rackajuh, mangalica, stb.) fennmaradásában.	A házi ló testfelépítése, életmódja és szaporodása. A lótenyésztés céljai régen és napjainkban.	az elmúlt évszázadokban. A gyűjtött anyagból szemléletes beszámolók tartása, tablók készítése.	
A házi kutya és a házimacska néhány jellegzetes viselkedésének megfigyelése, és abból következtetések őseik viselkedésére.		Folyamatos egyéni és csoportos megfigyelések: A ház körül élő állatok életéről, táplálkozásáról, viselkedéséről (fecskek, rigók, cinegék, verebek, vetési varjak, gólyák stb.). Feljegyzések készítése és beszámoló tartása a megfigyelések eredményeiről.	Ismerje a háziállatok testfelépítésének és életmódjának (táplálkozás) a kapcsolatát.
Hipotézisek megfogalmazása a megtelepedés okairól.	A házityúk, a házi pulyka a házi kacsá, házi lúd testfelépítése, életmódja szaporodása és gazdasági jelentőségük.	Önálló megfigyelések végzése a lakóhely környezetében megtelepedő állatokról.	Tudja a tanult házi állatokat és ház körül élő állatokat szempontok alapján csoportosítani (testfelépítés, életmód, szaporodás, gazdasági jelentőség).
Ismeretek szerzése a tenyésztett házi állatokról és gazdasági jelentőségükről.	Az állattartás általános szabályai, az állatvédelmi törvény előírásai. A nagyüzemi állattartás jellegzetességei.	Tanulmányi kirándulás egy állattartó telepre: Közvetlen tapasztalatok szerzése a háziállatok tartási körülményeiről, a takarmányozásáról, a feldolgozás és értékesítés folyamatáról. Tanulmányi kirándulás a lakóhely környékének jellegzetes növényei és állatai megfigyelésére.	Ismerje az állattartás legfontosabb szabályait.
	A kutya, macska testfelépítése, életmódja, szaporodása, jellegzetes viselkedési formáik. A ragadozó életmód és a testfelépítés kapcsolata.	Akvárium, terrárium, inszektárium berendezése a tanteremben. Az állatok folyamatos megfigyelése és rendszeres gondozásuk.	Értse meg az ember felelősségét az állattartási szabályok betartásában.
	A házi egér és a patkány testfelépítése, életmódja, szaporodása.	Koncentráció: Környezetismeret, 1–4. évf.	Tudja, hogy számos fertőző betegséget a házi állatok és ház körül élő állatok terjesztenek.
	A házi veréb és a molnárfecske testfelépítése, életmódja, táplálkozása.		

	A házi légy testfelépítése, életmódja, betegségterjesztése.		
	A háziállatok és ház körül élő állatok betegségterjesztése. Higiéniás szabályok a fertőzések megelőzésért.		
	A város és jellemző élőhelyei és élőlényei.		

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 92,5 - Heti óraszám: 2,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az erdő élete	18
2. Tájékozódás a térképen és a földgömbön	11
3. Kölcsönhatások	6
4. A Föld éghajlata	8
5. Magyarország	21
6. Vizek, vízpartok élete	17
7. Füves területek élete	11

A javasolt óraszámok magukban foglalják az ismételésre, összefoglalásra, gyakorlásra, ellenőrzésre, kísérletek-vizsgálatok végzésére és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. AZ ERDŐ ÉLETE

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Oksági összefüggések keresése, pl.: hazai erdők típusai és a kialakulásuk környezeti feltételei között.	A hazai erdők kialakulásának környezeti feltételei.	Megfigyelések, vizsgálatok: Megfigyelések a lakóhely környéki természetes erdőben: 1. Az erdő mint élőhely. Az erdő sajátos élőhelyei (avar, talaj, kidőlt fa; mélyebben fekvő, időszakosan vízzel borított területek) megfigyelése. 2. Természetes és telepített erdők megfigyelése, összehasonlítása. 3. Termések, magvak gyűjtése (tölgy, bükk, fenyő), és cserépben való csíráztatásuk, növekedésük, fejlődésük. 4. A moha- és zuzmótelepek sokféleségének megfigyelése. Rajzok	Ismerje a hazai erdők kialakulását meghatározó élettelen környezeti tényezőket.
A konkrét tapasztalatokból azonosságok és különbségek keresése, pl.: a megismert erdőtípusok (tölgyerdő, bükkerdő, fenyőerdő) között.	Hazánk leggyakoribb erdői: a tölgyesek, bükkösök és fenyőerdők.		Tudja a tölgyerdőket, a bükkerdőket és a fenyőerdőket jellemezni.
	A tölgyfa és a bükkfa jellegzetességei, az erdők színtezetisége.		
A megismert élőlények szempontok alapján való csoportosítása.	Az őshonos fenyőerdők földrajzi elhelyezkedése hazánkban. Az erdei fenyő főbb tulajdonságai.		Ismerje az erdőt alkotó fajok nevét és

Az élőlények egymásrautaltságának megértése, példák felsorolása az élőlények közötti kapcsolatokra.	A természetes és a telepített erdők jellemzői. Az erdők jelentősége, védelmük.	készítés egy-egy mohanövénykéről. A páfrányok spóratokjainak megfigyelése. 5. Az erdei avar és talajfelszín élőlényeinek megfigyelése. Az élőhelyeken önálló és csoportos megfigyelések végzése.	főbb jellemzőit.
Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése a megismert élőlények néhány jellegzetes tulajdonságáról.	A cserjék fogalma, gyakoribb cserjefajok az erdőben. A cserjék jelentősége.	kézinagyítóval. 6. Az erdő hatása az élettelen környezeti tényezőkre (a levelek pormegkötő képessége; lejtős területeken a gyökérzet talajmegkötő képessége; fényviszonyok az erdő különböző szintjeiben; a páratartalom és a szél erejének változása az erdőn belül és az erdőn kívüli területek között.	Ismerje a cserje fogalmát, tudja azok jelentőségét az erdők életében.
Képes határozókönyvek segítségével önálló ismeretbővítés.	Az erdő aljnövényzete. A lágyszárú virágos növények alkalmazkodása a környezethez. Az erdő virágtalan növényeinek szervezeti felépítése, jelentőségük az erdő életközösségében.		Tudjon példákat mondani az aljnövényzet virágos és virágtalan növényeire.
Az elektronikus médiából, ismeretterjesztő művekből önálló ismeretek szerzése a hazai erdők növényeiről és állatairól			
Megfigyelés, tapasztalat és a megszerzett ismeretek alapján összefüggések keresése.	Az erdő színtezettsége. A gypszint, cserjeszint és a lombkoronaszint.	Tanulmányi kirándulás a lakóhely környéki erdőbe: Nagyvadakra utaló nyomok, árulkodó jelek keresése. Gipszöntvények készítése a pata- és láblenyomatokról. A természetes erdőfelújulás megfigyelése. Képes határozókönyvek segítségével, eredeti élőhelyükön minél több növény és állat megismerése.	Ismerje a kalapos gombák és a fák kapcsolatát.
Megfigyelés, vizsgálat, ismeretek alapján elvonatkoztatási és általánosítási gondolkodási műveletek végzése:			
Erdei tanulmányi kiránduláson, szempontok alapján, közvetlen tapasztalatok szerzése és azokból következtetések levonás.	Az erdő kalapos gombáinak jellemzői, szaporodásuk, jelentőségük. Az ehető és mérges gombák. A gombafogyasztás szabályai.	Az emberi beavatkozások megfigyelése a lakóhely környéki erdőkben: (erdőirtások, fakitermelések, utak építése, üdülőhelyek, lakóparkok létesítése az erdők helyén, továbbá a feleltlen emberi magatartás nyomai (nem engedélyezett szemétkorok, megcsontított fák,	Tudja a tanult emlősállatok testfelépítését és életmódját.
A hazai erdők életének megismerésével annak megértése, hogy az erdők jelentősége fontos, nemzeti kincs a hazai erdők védelmét.	A gímszarvas és a vaddisznó élőhelye, testfelépítése, életmódja és a szaporodása, alkalmazkodásuk a környezethez.		Ismerje az erdő gyakori énekes madarainak, ízeltlábú állatainak testfelépítését és jelentőségét az erdő életében.

	A róka és a sün testfelépítése, alkalmazkodásuk környezethez, életmódjuk és a szaporodásuk.	szemetes turistautak stb.). Folyamatos megfigyelés egy iskola környéki fás élőhelyen: Évszakonként végezzenek közvetlen megfigyeléseket a növényzet változásairól (levelek elszíneződése, lehullása, termések megérése, téli nyugalmi állapot, tavaszi rügyfakadás, levélzet kifejlődése, virágzás, magról kelő fiatal fák) és az állatokról.	Tudjon példákat mondani az élőlények környezethez való alkalmazkodásának különböző formáira.
	A hazai lombhullató- és fenyőerdők leggyakoribb énekes madarai. Élőhelyük, testfelépítésük és táplálkozásuk.		
	Az erdők ragadozó madarainak testfelépítése, életmódja, táplálkozása, fészkelésük és szaporodásuk.	Állatkerti, vadasparki tanulmányi kirándulás: Végezzenek megfigyeléseket az állatok (szarvas, őz, vaddisznó, róka, nyest, borz, ragadozó madarak, stb.) testfelépítéséről, életmódjáról.	Értse meg, hogy az erdő élőlényei életközösséget alkotnak.
	A ragadozó életmód jelentősége a táplálkozási láncokban, a viszonylagos egyensúly fennmaradásában.		
	Az erdő ízeltlábú állatai: a koronás keresztes pók, a szarvasbogár, a vöröshangya – testfelépítése, életmódja, szaporodása. Az ízeltlábúak jelentősége az erdők életében.	Önálló és csoportos információgyűjtés a korábban élt csúcsragadozókról, kipusztulásuk okairól; az erdő és az ember kapcsolatáról, a fakitermelésről, a fa, mint ipari nyersanyag hasznosításáról; a környezetbarát erdőgazdálkodásról.	Tudjon táplálkozási láncot készíteni az erdő élőlényeiből.
	Élet az avarban és az erdő talajában. Néhány jellegzetes avarlakó és talajban élő állat megismerése, jelentőségük az anyagok körforgásában. Az életközösség fogalma, főbb tulajdonságai. Az élőhely és az élőlények kapcsolata.	Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. A lakóhely környéki élőhelyek jellemzői. Az erdő gyakoribb növényeinek, állatainak főbb tulajdonságai. Az emberi tevékenység hatása az élőhelyekre. A természetvédelem fontossága, helyes viselkedés a természetben. Példák a növények és az állatok egymásrautaltságára. A növények és az állatok életéhez szükséges környezeti feltételek. Természetismeret, 5. évf.	Tudjon példákat mondani az erdő életközösségét veszélyeztető környezeti hatásokra.
	Az ember felelőssége az erdő életközösségének fennmaradásában.		

	A környezetbarát erdőgazdálkodás.	A háziállatok és a ház körül élő állatok témakörökben megismert állatok testfelépítése, életmódja, szaporodása. Egynyári, kétnyári, évelő növényfélék. Hazánk nagy tájai, a nagy tájak leíró földrajza. Hazánk éghajlata.	
	Védett erdőink jelentősége a fajok sokféleségének megőrzésében.		

2. TÁJÉKOZÓDÁS A TÉRKÉPEN ÉS A FÖLDGÖMBÖN

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az ismert tér fokozatos kitágítása.	A Föld mint égitest, elhelyezése a Naprendszerben, alakja.	A témához kapcsolódó információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, használata egyéni és csoportmunkában.	Ismerje a Föld mint égitest néhány fontos jellemzőjét: alakját, mozgásait és azok következményeit.
A térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással, fókuszát segítségével.	A földgömb. Elemi tájékozódás a fókuszát alapján – szélességi és hosszúsági körök.	A valóságból szerzett információk azonosítása térképi információkkal.	Ismerje a földrajzi fókuszát. Legyen képes elemi szintű tájékozódásra a földgömbön és a térképen a fókuszát alapján.
Az információszerzés és a megszerzett információk feldolgozási képességének fejlesztése.	A Föld tengely körüli forgása – a napi időszámítás.	A Föld mozgásainak egyszerű modellezése. Helymeghatározási gyakorlat a fókuszát segítségével.	Tudja érzékeltetni a Föld forgása és keringése közötti különbségeket.
Az alapvető szakkifejezések megismertetése és helyes használatuk gyakorlása.	A Föld Nap körüli keringése – az évi időszámítás.	A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események idő-nagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése.	
	Tájékozódás az időben. Időmérés.	Időmérés gyakorlása. Napóra készítése.	Tudja számszerűen jellemezni az időt.
Az együttműködési képesség fejlesztése - képes legyen a társaival való közös	Kontinensek, óceánok a Földön.	A kontinensekhez és az óceánokhoz kapcsolódó nélkülözhetetlen topográfiai	Tudja felsorolni a kontinenseket és

munkára. A térkép segítségével való eligazodás és tájékozódás képességének fejlesztése. A matematikai kompetencia fejlesztése a mérések és becslések végzésével a térképen, földgömbön.		fogalmak felismerésének és megnevezésének gyakorlása térképen, földgömbön.	óceánokat, valamint meghatározni földrajzi helyzetüket.
	Hazánk helye a Kárpát-medencében, Európában és a Földön. Térképolvasási gyakorlatok Tájékozódás Magyarországon térképén; hely, irány és távolság meghatározása.	Tájékozódási gyakorlatok a lakóhelyen és annak környékén. A hely, az irány és a távolság meghatározása, a világtérképekre és a térképekre vonatkozó ismeretek használata. Elemi leolvasások térképekről tanári irányítással. Távolságra vonatkozó becslések, egyenes vonal menti távolságok mérése.	Képes legyen hazánk elhelyezésére a Kárpát-medencében, Európában és a Földön.

3. KÖLCSÖNHATÁSOK

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A természet- és társadalom-tudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése.	Az alapvető szakkifejezések megismertetése és helyes használatuk gyakorlása.	Megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, megfelelő tanulói eszközök használatával – önállóan és csoportmunkában is.	
A vizsgálati eszközök balesetmentes használata.	Az alapvető fizikai kölcsönhatások: termikus, mechanikus, elektromos, mágneses és optikai kölcsönhatás A testek fizikai tulajdonságai a részecskeszemlélet alapján	Részecskék modellezése golyó-modellel	Ismerje az alapvető fizikai kölcsönhatásokat, és tudjon ezekre példát mondani. Tudja csoportosítani a különböző testeket fizikai tulajdonságaik szerint, és tudja értelmezni a fizikai tulajdonságokat részecskeszemlélettel.
A matematikai kompetencia fejlesztése a hosszúságmérés, a tömeg mérése és a sűrűség kiszámítása során.	A testek fizikai tulajdonságainak számszerű jellemzése: - hosszúságmérés - tömeg mérése - sűrűség kiszámítása	Hosszúság és tömeg mérése	Tudja számszerűen jellemezni a testek fizikai tulajdonságait.

Digitális kompetencia fejlesztése			Tudjon alapvető méréseket végezni, és a mértékegységeket helyesen használni.
A környezettudatos magatartás fejlesztése Az energiatakarékos magatartás megalapozása.	Fizikai változások, kémiai átalakulások	Kísérletek a fizikai és kémiai változások közötti különbségek érzékeltetésére.	Értse a fizikai és kémiai változások közötti különbségeket, és az ezeket kísérő energiaváltozásokat
	Az energia - fogalma - energiafajták - energiahordozók - energiaforrások - energiaátalakulások - energiatakarékosság	Anyaggyűjtés az Internet segítségével.	Ismerje az energia fogalmát, a különböző energiafajtákat, energiahordozókat és tudjon azokra gyakorlati példát mondani.
	Az energiamegmaradás Egyensúlyra vezető folyamatok	Tabló készítése az energiahordozókról. Tematikus térképek elemzése.	Ismerje az energiamegmaradás fogalmát, és tudjon az egyensúlyra vezető folyamatokra példát mondani.

4. A FÖLD ÉGHAJLATA

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A természet- és társadalomtudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése.	Az éghajlati övezetek kialakulása. Az éghajlati övezetek leíró jellemzése.	Játékos feladatok megoldása. Az éghajlati övezetek kialakulásának modellezése.	Ismerje azon fizikai okokat, amelyek az éghajlati övezetek kialakulását eredményezik.
Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése a gyűjteményekben, ill. a bennük található információs anyagokban való tájékozódással és válogatással. A digitális kompetencia fejlesztése az interneten történő gyűjtések során.		Könyvtári gyűjtőmunka az éghajlati övezetek jellemző állatairól és növényeiről. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, használata csoportmunkában. Meghatározott szempontok szerinti információk gyűjtése adott olvasnivalóból és az internetről. Tablókészítés az éghajlati övezetek jellemzőinek a bemutatására.	Legyenek elemi képzetek a földrajzi övezetekről.
A logikai gondolkodás képességének fejlesztése a természetföldrajzi összefüggések felismerésével, tanári irányítással.	Az éghajlatot alakító és módosító tényezők.	Éghajlati diagramok elemzése tanári irányítással. Az alapvető szakkifejezések megismertetése és a korosztálynak megfelelő rendszeres használatuk.	Ismerje az éghajlatot alakító és módosító tényezőket. Fel tudja tárni a földrajzi fekvés és az éghajlat közötti összefüggéseket.
	Az éghajlatot alakító tényezők		

	érvényesülése Európában.	Kártyajáték készítése a Föld éghajlata témakörben.	
	Az éghajlatot alakító tényezők érvényesülése a Kárpát-medencében és hazánkban.		

5. MAGYARORSZÁG

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A toleráns viselkedés megalapozása. Hozzájárulás az európai és regionális identitástudat kialakulásához. A kommunikációs kompetencia fejlesztése: képes legyen az olvasott szöveg szókincsének alkalmazására, tudjon saját szavaival történetet elmondani a Kárpát-medencei és hazai utazásokról, átélt élményekről.	A Kárpát-medence leíró jellemzése.	Magyarország természeti és társadalmi viszonyairól tanult tartalmak feldolgozása egyéni és csoportmunkában, tanári irányítással. Adatok, egyszerű adatsorok, diagramok ábrák elemzése, összehasonlítása. Diagram- és grafikonkészítés gyakorlása. Modellezés terepasztalon.	Képes legyen hazánk nagytájainak leíró jellemzésére. Fel tudja ismerni a magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőit. Képes legyen felismerni leírás alapján, álló- vagy mozgóképről Magyarország nagytárait, a fővárost és néhány nevezetes települést Tudjon elemi szinten tájékozódni hazánk térképén.
	Magyarország földrajzi helyzete.		
	A nagytájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése – leíró jellemzésük: a táj arculata, éghajlati jellemzők, természetes vizek, természeti értékek, települések jellemző sajátosságai, a természeti viszonyok és a gazdasági jellemzők közötti összefüggés.		
A digitális kompetencia fejlesztése az interneten történő információkeresés, digitális lexikon használata során.	A magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzői.	Információkeresés, adatbázisok felhasználása, földrajzi helyek és térképek megkeresése, digitális lexikon használata.	
A szemléleti térképolvasás fejlesztése.	Budapest természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői.	Anyaggyűjtés az internet segítségével.	
		Tájékozódási gyakorlatok a térkép segítségével: felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú térképeken. Kontúrtérképek használata.	
		Közetgyűjtemény összeállítása	

Az ökológiai szemlélet formálása: a hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű jellemzése, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak felismerése, és kapcsolataikban, valamint a földrajzi környezetre kifejtett emberi hatások és az azokból adódó problémák bemutatásán keresztül.		Magyarország tájain előforduló legismertebb kőzetekből.	
Nemzeti identitástudat formálása. A tágabb lakókörnyezet, a hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismertetése a hazához való kötődés kialakítása érdekében. Annak a felismerése, hogy a környezet állapotáért és védelméért mindannyian személyesen is felelősek vagyunk. Az együttműködési képesség fejlesztése. Képes legyen a társaival való közös munkára. A földrajzi-környezeti tudás megszerzésére irányuló igény kifejlesztése.		Tablókészítés képek, prospektusok felhasználásával.	
	Hazánk környezeti állapota. A természet- és környezetvédelem Magyarországon. A táj arculatának a védelme. Hazánk nemzeti parkjai.	Versek gyűjtése hazánk tájairól, a lakóhelyről és környékéről.	
		A haza nevezetességeit ábrázoló műalkotások gyűjtése.	
		Zenehallgatás.	
		Projektek szervezése. Javasolt projekttemák: Magyarok a nagyvilágban, Nobel-díjasaink, A lakóhely múltja és jelene.	
	Tájékozódás a lakóhely térképén.	Földrajzi-környezeti megfigyelések, vizsgálódások, végzése a lakóhely környékén tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában.	Ismerje a lakóhelye és a szomszédos területeinek környezetét leginkább károsító anyagokat és folyamatokat, valamint a környezetkárosítás csökkentési lehetőségeit.
	A természeti viszonyok és a gazdasági élet kapcsolata.	Néprajzi kiállítás berendezése.	
	A lakóhely múltja, híres szülöttei.	Hagyománygyűjtemény.	
	Hagyományok.	Riportkészítés: a lakóhely környezeti állapota.	
	A lakóhely környezeti állapotának felmérése.	Környezetvédelmi gyakorlatok a lakóhely környékén – a levegő és a természetes víz vizsgálata.	
		A lakóhely öröm- és bánattérképének elkészítése.	

6. VIZEK, VÍZPARTOK ÉLETE

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az alkalmazkodásról korábban tanultak alkalmazása a vízi, vízparti élőlényekre.	A víz alapvető fizikai és kémiai tulajdonságai. A víz jelentősége az élővilágban.	Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek a vizek, vízpartok életéről: Tanári segítséggel vízminták vétele és egyszerűbb vízvizsgálatok elvégzése, Pl.: a víz, színe, szaga, átlátszósága, planktonszervezetek mikroszkópos megfigyelése.	Ismerje a vizek és vízpartok tanult növényeinek a nevét.
Az élőlények alkalmazkodásának különböző formáinak ismerete, annak megértése, hogy az alkalmazkodás és fennmaradás között összefüggés van.			Tudja a fontosabb szervezeti sajátosságait.
	A vizek mikroszkopikus élőlényei, jelentőségük az életközösségben.	Kísérletek a víz fizikai tulajdonságainak megismerésére.	
A tanulmányi kirándulásokon szempontok alapján a lényeges jegyek megfigyelése, azok rögzítése, a tapasztalatok felidézése és alkalmazása.		A vizek parányi élőlényének megfigyelése mikroszkóp segítségével. A mikroszervezetek sokféleségének megismerése.	Ismerje a szabad szemmel nem látható vízi élőlények jelentőségét az életközösségben.
	A vizek, vízpartok lágy szárú növényeinek szervezeti felépítése, az életközösségben betöltött szerepük.	Megfigyelések a hínarasok gerinctelen állatvilágának sokféleségéről, mintavételek sűrű szövésű hálóval: csíkbogarak, tegzesek, szitakötő- és szúnyoglárvák, keringőbogarak, poloskák stb. megfigyelése.	Tudjon példákat mondani a vízben élő és a vízparti gerinctelen és gerinces állatokra.
A korábban tanult és új biológiai ismeretek alkalmazásával kreatív gondolkodás, összehasonlítások, következtetések megfogalmazása.	A vízparti fák: a fűzfák, nyárfák, égerfák főbb jellemzői. A folyókat, tavakat kísérő ligeterdők jelentősége, sajátos élőlényei.	Csigák és kagylók gyűjtése, majd akváriumba téve testfelépítésük, mozgásuk, táplálkozásuk megfigyelése.	
Hasonlóságok és a különbségek megfogalmazása az élőlények		A tanteremben akvaterrárium berendezése a lakóhely környéki vizes élőhelyről származó vízi növényzettel, és gerinctelen állatok (csigák, kagylók, nadályok, szitakötő- és szúnyoglárvák stb. betelepítésével.	Értse, hogy az állatok különböző módon alkalmazkodtak a vízi környezethez.

környezethez való alkalmazkodásáról. Az elektronikus média, ismeretterjesztő irodalom segítségével, a témakörökhöz kapcsolódó szemléltető anyagok összeállítása. Bemutató tablók készítése egy-egy élőhely, élőlény bemutatására.	A hazai vizek leggyakoribb gerinctelen állatainak (az orvosi pióca, a folyami rák, a szúnyogok, szitakötők, csigák és kagylók) testfelépítése, életmódja, szaporodása	A vizek, vízpartok élőlényeinek különböző szempontok szerinti csoportosítása. pl.: testfelépítés, táplálkozás, szaporodás, környezethez való alkalmazkodás.	Tudjon példákat mondani az alkalmazkodás formáira.
	A gerinctelen állatok jelentősége a vízi életközösség anyagforgalmában	Egy tüvegkádba helyezett hínár oxigéntermelésének megfigyelése.	
	A növények és az állatok alkalmazkodása vizes élőhelyekhez.	A vízi vízparti növények gyors megújulási képességének a bemutatására egy fűzfaág és egy félbevágott hínárféle hajtatása vízzel töltött edényben. A járulékos gyökerek kialakulásának megfigyelése.	
		Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése a megfigyelt élőlények főbb szervezeti sajátosságairól.	
Biológiai folyamatok fontossága az életközösségek fennmaradásában.			Tudjon táplálékláncot készíteni a vizek, vízpartok élőlényeiből.
Ismeretek birtokában (pl. tűrőképesség) ok-okozati összefüggések meglátása és érvelés bizonyos környezeti ártalmak (vízszennyezés) káros hatásairól.	A vizek, vízpartok gerinces állatainak (halak, békák, siklók, teknősök, gólyák, récék, barna rétihéják) testfelépítése, életmódja szaporodása, jelentőségük az életközösségben.	Információk gyűjtése az elektronikus média, ismeretterjesztő irodalom felhasználásával. Pl. a vizes élőhelyekről, az ember és a folyók, tavak, mocsaras területek kapcsolatának, „együttélésének” történelmi változásairól. Néprajzi emlékek az ember és a vizek kapcsolatáról (halászat, árvízi gazdálkodás, nád és a gyékény felhasználása stb.).	Ismerje a vizek öntisztulásának folyamatát.
	A vizek, vízpartok életközössége. Termelő, fogyasztó és a lebontó szervezetek.		
	Táplálkozási láncok, táplálék hálózatok a vizek, vízpartok életközösségében.	Tanulmányi kirándulás: Egy lakóhely környéki vizes élőhely környezeti problémái (emberi beavatkozások, a szennyezések, a szennyezések következményei, a megelőzés formái).	Tudjon példákat mondani a vizek

	Az élettelen környezeti tényezők hatása. Az vízi élőlények tűrőképessége a víz hőmérsékletével, oxigéntartalmával, fényviszonyaival szemben. A vizek szennyezése, a vizes élőhelyek pusztulásának okai. Az élőlények szerepe a vizek öntisztulásában. A vizek védelmének alapismeretei.	Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. Természetismeret, 5-6. évf. A háziállatok és a vadon élő állatok alkalmazkodása a környezethez.	szennyezésére, a szennyezések következményeire.

7. FÜVES TERÜLETEK ÉLETE

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Azonosságok és különbségek, ok – okozati összefüggések keresése, pl.: élettelen környezeti tényezők és az életközösségek kialakulása között.	A füves területek kialakulásának környezeti feltételei. A természetes füves puszták földrajzi elhelyezkedésük.	Tanulmányi kirándulás egy lakóhely környéki füves terület életének megfigyelésére. Néhány szempont a megfigyelésekhez, vizsgálatokhoz: Csoportmunkában egyszerűbb vizsgálatok, megfigyelések végzése, a megfigyelések eredményeinek rögzítése szóban és írásban. Pl.: a természetes és a másodlagos rétek megfigyelése, összehasonlítása.	Tudja a füves területek kialakulásának környezeti feltételeit.
A korábbi ismeretekre építve az élő- és élettelen környezeti tényezőkhez való alkalmazkodás példáinak felsorolása.	Őshonos füves területeink és a másodlagos rétek. A pázsitfűfélék tulajdonságai alkalmazkodásuk a környezeti feltételekhez. A nedves és a száraz rétek növényei (réti boglárka, mocsári zsurló, kosborfajok, siskánád, mezei zsálya, angolperje).	Az élettelen környezeti tényezők (hőmérséklet, fényviszonyok, talaj, stb.) vizsgálata. Természetes vagy mesterséges-e a füves terület? Milyen emberi tevékenységek történnek a területen (kaszálás, legeltetés). Egy-egy fűféle gyökérzetének, szárának, virágzatának a megfigyelése. A nedves réten mocsári zsurló szervezeti	Ismerje a száraz és nedves réteken élő néhány jellegzetes növény- és állatfaj nevét, a testfelépítésük jellegzetességeit.
Az elektronikus médiából, ismeretterjesztő irodalomból szöveges és képi információk szerzése a hazai füves	Az ízeltlábú állatok sokfélesége: a sáskák, szöcskék, tücskök, nappali lepkék testfelépítése, életmódja, szaporodásuk.		Tudjon példákat mondani testfelépítésük környezethez való alkalmazkodására.

területek ritka, szigorúan védett élőlényeiről.		felépítésének megfigyelése. Az állatok jelenlétére utaló nyomok keresése (vakondtúrások, pocok- és hörcsögjáratok,). Ízeltlábú állatok gyűjtése fűhálóval, a sokféleségük megfigyelése.	
Az életközösségekről szerzett ismereteket alkalmazva általánosítások, (pl. ragadozók állományszabályozó szerepe az életközösségekben,) csoportosítások (pl. a megismert élőlények csoportosítása környezeti hatásokkal szembeni tűrőképességük alapján) végzése.	A fűrgye gyík, a vakond, a mezei nyúl, a mezei pocok és a hörcsög testfelépítése, életmódja, szaporodása és a környezethez való alkalmazkodásuk.		Legyen képes táplálékláncot készíteni a füves területek élőlényeiből.
	A füves területek ragadozó madarai (egerészölyv, vörös vércse, kék vércse).	Önálló- és csoportmunkában kiegészítő ismeretek gyűjtése elektronikus információhordozók, ismeretterjesztő irodalom alapján. Szemléletes kiselőadások tartása, bemutató tablók készítése:	Tudjon önállóan is megfigyeléseket végezni.
	A füves területek életközössége. Táplálkozási láncok és táplálékhálózatok az élőlények között.	pl. a legeltető állattenyésztésről, a pásztorok, a gulyások, a kondások, a csikósok életéről néprajzi anyagok gyűjtése és feldolgozása. Az ősi magyar szarvasmarha, sertés, juh- és házityúk fajtákról. Vizsgálatok, megfigyelések tanteremben: Cserépbe vessünk fűmagvakat, majd a kikelés után az egyik cserép fűvét rendszeresen vágjuk vissza, a másikat hagyjuk szabadon fejlődni. A két növény összehasonlítása, a változások megfigyelése. Inszektáriumban tartott sáskák táplálkozásának, növekedésének, fejlődésének folyamatosan megfigyelése. A hazai élővilág néhány kutatójának munkásságának feldolgozása.	Értse meg a védett területek létesítésének szükségességét.
A környezettudatos szemlélet alakítása érdekében az emberi beavatkozások káros hatásainak megértése a hazai tájak életközösségeire.	Az életközösségek anyagforgalmának lényege. Termelő, fogyasztó és a lebontó szervezetek a füves területeken.		Tudja a természetvédelmi munka lényegét.
	A hazai füves területeket veszélyeztető környezeti tényezők.		
	Védett területeink, nemzeti parkjaink.		
	A védett területek és a nemzeti parkok jelentősége az élő és élettelen természeti	Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. Technika, 1-4. évf. Természetismeret, 5-6. évf.	

	értékek megőrzésében.	A felszíni formák kialakulása. Magyarország nagytájainak jellegzetességei.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés–értékelés–osztályozás kiemelt jelentőségű módszer a tanulók **személyiségének fejlesztésében**. Alkalmazása a pedagógus számára is fontos, mivel ezáltal kap **visszajelzést** a tanulóktól, hogy milyen színvonalon sajátították el az ismeretanyagot, hol vannak hiányosságaik, mely anyagrészeket szükséges pótolni, vagy akár újra tanítani.

Az értékelés akkor lesz objektív, ha pontos követelményeket támasztunk a tanulók felé az ismeretanyag tartalmát, mennyiségét tekintve.

Fontos, hogy a kognitív szféra (tények, leírások, fogalmak, szabályok, folyamatok, életjelenségek ismerete) mellett az affektív szféra fejlesztésére (érdeklődések, értékek, érzelmek, attitűdök) is tűzzünk ki értékelési szempontokat.

A tanulók munkájának ellenőrzése történhet **folyamatos megfigyeléssel**. Milyen az érdeklődésük, aktivitásuk, feladatmegoldó képességük a tanórákon. Mindezeket szóban vagy érdemjegy formájában értékeljük.

Az ellenőrzés bevált formája a **szóbeli feleltetés, mely lehet** összefüggő felelet vagy kérdésekre adott válasz. A feleleteket mindig a követelményekhez viszonyítva értékeljük. Az értékelésnek alapvetően ki kell térni a pozitívumokra és a hiányosságokra, azok kijavításának formáira. Mindezek különösen a tantárgy tanításának kezdeti szakaszában fontosak, amikor még nem alakultak ki a tárgy tanulásának egyéni módszerei. A tanárnak személyre szabott javaslataival a tanuló egyéni tanulását kell hatékonyabbá tennie, azt kell elősegítenie. Ezért nem helyes, ha a tanulói teljesítmények ellenőrzését nem követi értékelés, és csak osztályzatot kapnak rá. Ebben az esetben a személyiségfejlesztés fontos lehetőségéről mond le a tanár.

Az **írásbeli ellenőrzéshez** használjuk a felmérő lapokat, melyek – ha mérésmetodikailag jól kidolgozottak – alkalmasak az objektív értékelésre és osztályozásra.

Értékelésünk terjedjen ki az iskolai „kötelező” tananyag megtanulásához közvetlenül nem kapcsolódó tanulói teljesítmények ismeretére és értékelésére is. Pl. kiegészítő anyag gyűjtése, részvétel természetvédelmi munkában, szaktanteremben növények állatok gondozása, szemléltető anyagok összeállítása, pályázatokon, tanulmányi versenyeken való részvétel stb.

EMBER A TERMÉSZETBEN

BIOLÓGIA

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7-8. évfolyam

BEVEZETÉS

Az 5–6. évfolyamos természetismeret tantárgy fontos fejlesztési feladata és a továbbhaladás feltétele volt, hogy a tanulók legyenek képesek a megfigyelt jelenségek, kísérletek, vizsgálatok eredményét, és az olvasott szövegek tartalmának a lényegét kiemelni, és azt néhány mondatban, szóban vagy írásban kifejezni. A 7–8. évfolyamos biológia kerettanterve, az 5–6. évfolyamos természetismeret tantervben megfogalmazott általános célokra, feladatokra, az ott kialakított kompetenciákra épül.

A 7–8. évfolyamon az ismeretek bővítése és a kulcskompetenciák fejlesztése érdekében megismerkednek a távoli tájak életközösségeivel, az élőlények és környezetük kapcsolatával, majd az eddig megismert élőlényeket csoportosítják a főbb rendszertani kategóriákba. A 8. évfolyam anyaga az ember testfelépítését és életműködéseit dolgozza fel. A főbb szervrendszerek megismerésén túl, foglalkozik az egészségmegőrzés feladataival is.

ALAPELVEK, CÉLOK

A biológia tárgy tanításának alapelvei

A tanulók **énképének és önismeretének** fejlesztése alapfeladat, mivel ezek a személyiségjegyek döntően meghatározzák tevékenységük jellegét és irányultságát. Az énkép és az önismeret – többek között – a tanuló saját képességeiről kialakított véleményét is tartalmazza, ezért alapjaiban befolyásolja a tanulási tevékenység hatékonyságát, az ismeretszerzési folyamat aktivitásának mértékét, az igényeket és az elvárásokat a saját teljesítményével szemben. A biológiai tudás – hasonlóan más tantárgyak ismeretanyagához – csak akkor válik az *énkép részévé*, ha a tanulók magukénak érzik a tárgy tanításának céljait, feladatait, elfogadják az általa közvetített értékeket. Megértik a biológiai művelődési anyag jelentőségét, fontosnak tartják az általa kialakított kompetenciákat. Mindehhez döntően arra van szükséges, hogy *lassák a megszerzett tudás értelmét és gyakorlati jelentőségét* a mindennapi életben.

A biológia tantárgy tananyaga és fejlesztési feladatai sajátos lehetőséget biztosítanak a tanulóknak önmaguk megismerésére, a felelősségtudatuk kialakítására, az önállóságuk, az önművelődés iránti igényük folyamatos fejlesztésére.

Az önbírálat, a reális önértékelés képességének a kialakítása szintén fontos eszköz az énkép, és az önismeret fejlesztésében. A biológia tantárgy tanításának-tanulásnak folyamata az önbírálat és az önértékelés fejlesztésére is számos lehetőséget nyújt (az önálló és csoportos feladatok végzése, és azok önértékelése).

A **hon- és népismeret** területén a biológia tanításának sajátos lehetőségei vannak:

A tárgy tanulása során, a hazáról alkotott fogalom tartalmi jegyei fokozatosan bővülnek és kiteljesednek. A szűkebb lakóhely, a szülőföld, a haza élettelen és élő természeti értékeinek megismerését, a távoli földrészek élővilágának megismerése követi.

A hazaszeretet elmélyítése érdekében tudatosítsuk, hogy a természeti örökségünk, az élő és élettelen természeti értékeink nemzeti kincsnek számítanak. Ezért a tananyagon túl, különböző információforrások segítségével, végezzenek minél több önálló gyűjtőmunkát szülőföldjük és hazájuk természeti értékeiről, az ember és a természet történelmi múltjáról.

Ismerjék meg a tananyag feldolgozása során, a hazai biológiai kutatók életét és munkásságuk eredményeit (Pl.: Borbás Vince, Soó Rezső, Mathiász János, Tessedik Sámuel, Semmelweis Ignác, Szentgyörgyi Albert, Békésy László stb.).

A biológia tanítása lehetőséget biztosít arra is, hogy bemutassuk az ember és a természet kapcsolatának, együttélésének (történelmi ökológiájának) évszázados változásait. Pl.: Mi jellemezte régen az ember és természetes környezet kapcsolatát? (árvízi gazdálkodás, természet közeli állattartás, természetes anyagok használata az építészetben, halászat, őshonos állatfajták tenyésztése, természetes erőforrások használata stb.). Ismertessük, hogy az együttélés, a szoros kapcsolat megváltozása (erdőirtás, folyók szabályozása, az Alföld kiszáritása, tájidegen növények és állatok megtelepítése, városiasodás, civilizációs ártalmak stb.) milyen környezeti károkat okozott?

A tárgy tanításának sajátos lehetőségei, az élő és élettelen természeti értékeink megismerésére szervezett erdei iskolák, táborok, tanulmányi kirándulások, üzemlátogatások. A programokkal tovább bővül a hazáról alkotott kép.

Az erdei iskolák nemcsak sajátos lehetőségei a komplex természettudományos ismeretszerzésnek, hanem jó lehetőséget nyújtanak egy-egy kisebb hazai tájegység élő és élettelen természeti értékeinek a megismerésére. Tudják, és gyakorlatban alkalmazzák azokat a tevékenységeket, amelyekkel megőrizhetik hazánk természeti kincseit, szebbé tehetik környezetüket (élőhelyek védelme, környezetvédelmi akciókban való részvétel, fásítás, parkosítás stb.).

A népismeret és a szaktárgy egyik sajátos lehetősége, hogy megismertessük a tanulókkal mindazokat a szakmákat, foglalkozásokat, amelyek a biológiai műveltségen alapulnak (orvos, ápoló, kertész, agrármérnök, növénytermesztő, állattenyésztő stb.). Mindez a biológia iránt érdeklődő tanulók pályaválasztását is segíti.

A hazáról alkotott kép kiteljesedését jelenti, ha megismerik a tanulók hazánk múltját. Mutassuk be azokat a néprajzi, irodalmi, képzőművészeti emlékeket, amelyek a Kárpát-medencében élő emberek természetéhez fűződő, több évszázados kapcsolatáról szólnak. Ismerjék meg a természethez, a természeti erőforrásokhoz kapcsolódó régi, hagyományos mesterségeket (halászat, vadászat, erdőgazdálkodás, ártéri mezőgazdaság, pásztorkodás, kosár- és gyékényfonás,).

A haza biológiai értékeiről alkotott kép bővülését jelenti, ha a tárgy tanulása során megismerik a több évszázados, ősi, a Kárpát-medencéhez kapcsolódó termesztett növény- és állatfajtaikat (szürke marha, racka juh, mangalica, kuvasz, komondor, puli stb.).

Az európai azonosságtudat – egyetemes kultúra kiemelt fejlesztési feladat területén mutassuk be a biológia tudomány egyetemes fejlődését, a nemzetközi jelentőségű tudományos eredményeket.

Ismerjék meg a napjainkban folyó, aktuális biológiai kutatómunka területeit és eredményeit, különös tekintettel az új kihívásokra, a betegségek leküzdésére, a globális és helyi környezeti problémák megoldására, a géntechnológiára, a betegségeknek ellenálló, nagy terméshozamú növény- és állatfajták kinemesítésére.

A tananyaghoz kapcsolódva példákon keresztül mutassuk be, hogy számos biológiai kutatási témákon, nemzetközi összefogással (team-munka) dolgoznak (orvostudomány, genetika, növény-nemesítés, gyógyszerészet hatóanyag vizsgálat, ökológia, környezetvédelem stb.).

A távoli tájak életközösségei és az ökológiai témakör tanítása során ismerjék meg más népek szokásait, kultúráját, az emberek alkalmazkodását, életmódját és együttélését az adott természeti környezeti feltételekkel.

Mutassuk be a nagyobb életközösségeket sújtó környezeti ártalmakat, az ember felelősségét, és a Föld egészére kiható globális környezeti problémákat, a problémák kezelésének nemzetközi összefogásra épülő megoldásait.

Az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés területén is sajátos lehetőségei vannak a biológia tanításának.

Ismerjék meg, és a lehetőségek függvényében kapcsolódjanak be a biológiával kapcsolatos intézmények, civil társadalmi szervezetek, lakóhelyi, szakmai közösségek, munkájába a (pl. természetvédelmi egyesületek, környezetvédelmi mozgalmak, szépítő egyesületek, állatvédő egyesületek, az

élőhelyek megőrzésére vagy rekonstrukciójára, egyes élőlények aktív védelmére szerveződő mozgalmak, táborok, egyesületek) munkájában. Ilyen jellegű tevékenységekben tovább erősödnek a hazához és annak természeti értékeihez fűződő pozitív érzelmek, a tanulók a gyakorlatban alkalmazhatják a tanórai keretek között megszerzett tudásukat.

A felsorolt tevékenységekbe való bekapcsolódás egyben az aktív állampolgári lét elemeinek a gyakorolását is jelenti, amelynek alapelvei: a társadalmi együttélés szabályainak betartása (erőszakmentesség, emberi jogok tiszteletben tartása,) és a demokrácia értékeinek tisztelete. A tevékenységekben fejlődnek az aktív állampolgári léthez tartozó képességek is (pl. a konfliktusok kezelése, az együttműködési készség megalapozása és a társadalmi kapcsolatrendszerek felismerése; az attitűdök közül a felelősségtudat, az önállóság, a megbízhatóság, a tolerancia, és a társadalmilag elfogadott normák szerinti viselkedés).

A demokratikus beállítódás kialakítását alapozza meg, ha a tárgy tanulása során (is) a tanulók segítik egymás munkáját, odafigyelnek egymás munkájára, segítik a lemaradókat, a különböző okok miatt hátrányos helyzetben lévőket.

Környezettudatosságra nevelés a biológia tanításában

A biológia tanítása során, a tanulók legyenek tájékozottak a környezeti problémákról, azok okairól és következményeiről. Ezért a hazai és a távoli tájak életközösségeinek tanításakor szerezzenek tapasztalatokat arról, hogy az ember saját érdekeinek megfelelően alakítja és formálja a környezetet. A környezetbarát emberi tevékenységek csak az utóbbi időszakban váltak a közgondolkodás részévé, amelyet a konkrétumok csak lemaradva követnek.

A környezettudatosságra nevelés érdekében, ismerjék meg a hazai tájakon és a távoli földrészeken, a súlyos környezeti károkat okozó emberi tevékenységeket, a környezet szennyezését, az egyes életközösség pusztulásának okait, és következményeit.

A tantárgyon belüli (biológia) és a többi természettudományos tárgy ismeretanyagával koncentrálni, a kreativitás és a problémamegoldó gondolkodás képességeinek felhasználásával, értsék meg a Föld a globális környezeti problémáinak okait, a bioszféra kényes egyensúlyra épülő működésének veszélyeztetettségét.

Hazai és nemzetközi példák bemutatásával értsék meg, hogy mely konkrét emberi tevékenységek (a szén-dioxid, kén-dioxid kibocsátás, a fosszilis tüzelőanyagok kitermelése és használata, az ózonréteg elvékonyodását okozó ipari melléktermékek, az urbanizáció, a túlnépesedés stb.) vezettek a válság kialakulásához és elmélyüléséhez. Tudatosítsuk a modernizáció előnyös és káros hatásait. Ismerjék meg a környezeti konfliktusok nemzetközi kezelésének lehetőségeit és a károk enyhítésének módjait.

A környezeti nevelés feladata, hogy a tanulók váljanak érzékennyé a környezeti problémák iránt, ismerjék meg a lakóhelyük, szülőföldjük és az ország természeti értékeit, alakítsuk ki az értékek megőrzésének, védelmének az igényét.

Váljon az életmódjuk részévé a természet védelme, tisztelete, és a felelősségteljes viselkedés a természeti környezettel szemben.

A tanulás tanítása

A hatékony tanulás érdekében elsődleges feladat az alapkészségek folyamatos fejlesztése a biológia órákon is (pl.: értő olvasás, a lényeges elemek kiemelése a szövegből, írásbeli és szóbeli szövegalkotás, ismeret feldolgozási képességek fejlesztése, adatok, információk gyűjtése, elrendezése, csoportosítása, értékelése, stb.).

Az értelmes tanulás másik feltétele a *motiváció*. A tanítási tapasztalatok szerint a biológia tananyaga iránt magas a motivációs késztetés, mivel a témakörök érdekesek, sok előzetes élmény és tapasztalat kapcsolódik hozzájuk, amelyek felkeltik a tanulók kíváncsiságát. A tananyaghoz (távoli tájak életközösségei, az élőlények és környezetük, az emberi test felépítése, működése, egészségtana) számos, könnyen hozzáférhető információszerzési lehetőség van, (televíziós csatornák, videofilmek, CD-k, ismertterjesztő könyvek, folyóiratok) melyek szintén erősítik a tanulási motivációt.

A tárgy tanítása során tovább kell bővíteni a motívumokat, és fejleszteni kell az önálló ismeretszerzés és az önellenőrzés képességét.

A tanulás tanítása alapelvek érvényesítésének egyik hatékony módszere a konkrét, gyakorlati példák elemzése, amelyek birtokában megértik a tanulók a megszerzett ismeretek hasznosságát a mindennapi életben.

Az értelmes, logikus tanulás és a tanulás elemeinek emlékezetben történő megőrzése mindig az előzetes tudástól, a korábban megszerzett tapasztalatoktól is függ. Az új ismereteket ezért – a tárgyon belüli, és a tantárgyak közötti koncentráció didaktikai elvének megfelelően – mindig a tanulók meglévő tapasztalataihoz és előzetes hipotéziseihez kell igazítani.

Segíteni kell a tanulókat a szaktárgyhoz kötődő, egyéni tanulási módszerek kialakításában és képessé kell tenni őket a csoportos, kooperatív munkára is. Az általánosan használatos egyéni tanulási módszerek mellett, a biológia tanulásában fontosak a vizuális információk. Ebben az életkorban már elvárható, hogy legyenek képesek képek, rajzok, folyamatábrák, filmek megfigyelésére, elemzésére, a biológiai folyamatok felismerése, annak lényegének kiemelésére.

Az értelmi képességek területén a biológia tantárgy sajátos ismeretanyagával hozzájárul a megfigyelőképesség, a figyelem, az emlékező képesség (a bevézésre, megtartás és a felidézés sikerességére), és a gondolkodási képességek (analízis–szintézis, összehasonlítás, általánosítás, összefüggések keresése, következtetések levonása, ítéletalkotás stb.) fejlesztésére.

A tanítás tanulásának alapkövetelménye, hogy a tanulók pontosan ismerjék a követelményeket, és aktív részvétellel, már a tanórán megértsék, és összefüggéseiben lássák tananyagot.

A sikeres tanulás feltételei a rendszeres ismételések, ellenőrzések, értékelések beépítése a tanulási folyamatba. Ha ezek elmaradnak, csökken a motiváció szintje, a tanulási kedv, és a tanulás színvonala romlik.

Továbbra is nagy gondot kell fordítani az alsóbb évfolyamokon már kialakult helyes tanulási szokásokra és az egyéni tanulási hibák kijavítására (figyelmetlenség, rendszertelenség, akaratgyengeség, rossz időbeosztás stb.).

A testi és lelki egészség kiemelt fejlesztési feladatait, a biológia tanítása–tanulása a következő tevékenységekkel valósíthatja meg.

A tananyag lehetőséget biztosít az egészséges testi, lelki és szociális fejlődés tartalmi jegyeinek a bemutatására. Tudatosítani kell az egészséges életmóddal kapcsolatos pozitív beállítódásokat, magatartásmintákat, és a *helyes szokások* kialakításának fontosságát.

Értsék meg, hogy az egészséges életmód nemcsak a betegségek megelőzését jelenti, hanem érték-ként kell kezelni az egészséges testi és lelki állapotot.

A biológiaórák jó lehetőséget biztosítanak, hogy felkészítsük a tanulókat az életmódjukkal kapcsolatos helyes döntések meghozatalára, az egészséges életvitel fontosságára. Legyenek konkrét ismereteik a nem megfelelő életmód következményeiről.

A biológia tananyaga lehetőséget teremt arra is, hogy bemutassuk a környezetükben előforduló veszélyes anyagokat, és a talaj, a víz, a levegő szennyeződésének különböző formáit, azok egészségkárosító hatását.

Az ember testfelépítése és életműködése témakör tanítása lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók belássák: könnyebb az egészséget megőrizni, mint a kialakult betegségeket gyógyítani. Fontos nevelési feladat, hogy elfogadó és segítőkész magatartást alakítsunk ki a sérült és testi fogyatékkal élő embertársaink iránt.

Az ember testfelépítése témakör tanítása során tudatosítsuk a függőséghez vezető helytelen, egészségromboló és életet is veszélyeztető szokásokat! Mutassuk be a káros szenvedélyek kialakulásának folyamatát, az alkohol, a dohányzás, a kábítószerhasználat romboló hatását!

Napjainkban az egészségmegőrzés egyik időszerű feladata, a helyes és helytelen táplálkozási szokások megismertetése, az elhízás veszélyeinek bemutatása.

A biológia tanításának sajátos szerepe van a szexuális kultúra megalapozásában, a nemiségre vonatkozó ismeretek, készségek fejlesztésében és a helyes magatartás elemeinek kialakításában.

A BIOLÓGIA TANÍTÁSÁNAK CÉLJAI

Ismerjék meg a tanulók:

- *az élet lényegét, sajátosságait, az élőlények közös tulajdonságait* (környezetükkel anyagcserét folytatnak; felfogják a külső környezet változásait, azokra fejlettségüktől függően válaszolnak; életfolyamataik szabályozottak; a fajok az állandóságuk mellett képesek megújulni és megváltozni; szaporodnak, utódaikról gondoskodnak, majd elpusztulnak);
- *az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát*, a hazai és a Föld nagy életközösségeinek, a legjellemzőbb élőlények testfelépítését és életmódját, a környezethez való alkalmazkodását;
- *az élővilág egységét*, valamennyi élőlényben egységesen előforduló szerves és szervetlen anyagokat, az életközösségek rendszerszerű működését (termelő, fogyasztó, lebontó szervezetek; egyirányú anyag- és energiaforgalom) és az életközösségek fejlődését, változásait;
- *az élőlények változékonyságát és evolúciójának lényegét*, a fajok állandóságát és változékonyságát, az örökítő anyag megváltozását, a változások jelentőségét az élővilág sokféleségének kialakításában.

Szerezzenek ismereteket:

- *az ember testfelépítéséről, életműködéseiről;*
- *az egészségmegőrzés feltételeiről és az egészséges életmód főbb összetevőiről;*

A biológiai műveltségükre alapozva ismerjék fel a *babonás, tudománytalan nézeteket*.

A biológiai ismeretek megszerzése a *természet szeretetére*, a tudatos és cselekvésekben megnyilvánuló, *aktív környezet- és természetvédelemre* való nevelést is jelenti.

KULCSKOMPETENCIÁK

Az iskolai műveltség – ezen belül a biológiai műveltség – tartalmát alapvetően a társadalmi elvárások, a gazdaság, a versenyképesség igényei, és a globalizáció kihívásai határozzák meg.

Az Európai Unió országaiiban meghatározták a kulcskompetenciákat és ezek iskolai fejlesztési lehetőségeit. A kulcskompetenciák birtoklása, tartalmuknál fogva biztosítják valamennyi polgárnak a gyors és hatékony alkalmazkodást a világhoz.

A kulcskompetenciákra minden egyénnek szüksége van, ezért az iskolai műveltség tartalmának meghatározásakor a kulcskompetenciákból kell kiindulni. Ezek jelentik a személyes boldogulás, a társadalmi beilleszkedés, a sikeres munkavégzés alapjait. Mindegyik egyformán fontos, azonos módon járul hozzá a sikeres élethez, a tudás alapú társadalomhoz.

A kulcskompetenciák részletes kifejtését és a hozzá rendelt tananyagot a tanterv „Fejlesztési célok” része tartalmazza.

Anyanyelvi kommunikáció

A biológia tanításában is – más tárgyakhoz hasonlóan – számos lehetőség kínálkozik az anyanyelvi kommunikáció képességeinek fejlesztésére.

Az ismeretszerzés folyamatában, a felfogás és az alkalmazás során értelmezik a szöveget, és szöveget alkotnak a tanulók. A biológiai műveltséggel kapcsolatos tények, fogalmak, gondolatok, képzetek, vélemények, érzések kifejezése szintén számos *szövegalkotási és szövegértési feladatot* jelent. Utóbbi különösen fontos, hiszen a szövegértés a feltétele az értelmes tanulásnak.

A biológia órákon az *anyanyelv használata* során lehetőség van a nyelvhelyesség szabályainak gyakorlati alkalmazására, az *általános és a speciális szókincs* (a biológia fogalomrendszere) bővítésére.

A tanórák nagy részén szóbeli és írásbeli kommunikáció folyik, amely jó alkalom az egyéni kommunikációs képességek fejlesztésére.

A biológiai művelődési anyag különösen jó lehetőséget biztosít arra, hogy ismeretterjesztő irodalomból, digitális információhordozókból gyakoroljuk, a tananyaghoz kapcsolódó *szöveges és vizuális információk* szempontok szerinti *összegyűjtését, elrendezését, azok feldolgozását és értékelését*.

Matematikai kompetenciák

A biológiaórákon egyes témakörök tanítása során felidézzük és alkalmazzuk az egyszerűbb kémiai és matematikai képleteket.

Az élőlények szervezettani struktúráinak és azok szabályszerűségeinek felismertetése szintén fejleszti a *matematikai tudásuk alkalmazási képességeit*. Számos lehetőség adódik pl. a növekedési, fejlődési és az életfolyamatok szabályozását bemutató *grafikonok* adatainak *elemzésére*, továbbá a táplálkozási, tápanyag - összetételi *táblázatok értékelésére, matematikai számítások végzésére* (pl. pulzus, légzésszám, vérnyomás, az úszó, lebegő, aljzatra süllyedő vízi élőlények felszíne, tömege, térfogata, sűrűsége stb.). A kapott adatokat, a vizsgálatok, számítások eredményeit a matematikai kompetenciák segítségével értékelik és indokolják.

A természettudományokhoz és azok alkalmazásához kapcsolódó kompetenciák

A természettudományos kompetenciák fejlesztésének alapfeladata a természettudományos tantárgyak tanulásához szükséges az *attitűdök (érdeklődések, értékek, érzelmek, magatartási, konkrét cselekvési elemek) folyamatos fejlesztése*. Ez megfelelő pszichés háttérrel, kellő motivációt biztosít az értelmes tanuláshoz.

Az a természettudományos megismerés módszereinek elsajátításakor, olyan készségeket, képességeket kell kialakítani, amelyek birtokában *magyarázatokat* tudnak adni a biológiai folyamatokra (is), *előrejelzéseket* készíthetnek bizonyos biológiai folyamatokról, és ezek birtokában a *cselekvéseiket* tudatosan irányítani tudják.

Meg kell ismerniük az alapvető természettudományos fogalmakat, folyamatokat, hogy megértsék az *emberi beavatkozások* különböző formáit, azok *hatásait a bioszférára*. Mindezek birtokában képesek csak elgondolkodni, és hipotéziseket felállítani a beavatkozások kockázatairól. Az alapfogalmak ismeretének birtokában tudnak csak véleményt mondani a különböző döntéshozatalokról, azok erkölcsi vonatkozásairól.

A biológia tanítása során olyan képességeket is fejleszteni kell, amelyek birtokában nemcsak megértik az emberi tevékenységek hatását, hanem felébresztik az egyéni és a közösségi felelősségtudatot a fenntartható fejlődés iránt. A fenntartható fejlődés érdekében legyenek képesek az életük során lokálisan és globálisan cselekedni.

A *természettudományos műveltségüknek* ki kell terjednie a hétköznapi életben jelentkező, *biológiai problémák* megértésére és a különböző *megoldások* felismerésére. A műveltségük tartalmának része olyan ismeretek és képességek fejlesztése is, amelyek segítségével felismerhetik a *tudományellenes megnyilvánulásokat*, és az *áltudományos nézeteket*.

Digitális kompetencia

A biológia tanítása-tanulása során a digitális kompetencia fejlesztésének célja, hogy a tanulók legyenek képesek a *digitális eszközöket* (számítógép, tv, fényképezőgép, kamera, digitális táblák) magabiztosan *használni* és a művelődési anyaghoz kapcsolódó *információkat összegyűjteni*, ismeretforrásként – kellő tanári segítséggel – *felhasználni*.

Mindehhez az alábbi készségeket kell fejleszteni: információk felismerése, értékelése, tárolása, bemutatása. A digitális képességek birtokában tudjanak önállóan is a tananyaghoz, vagy annak kiegészítésére szöveges és vizuális információkat összeállítani, azokat szemléletesen bemutatni. Mindezekkel hozzájárulhatunk a számítógépes alkalmazások (szövegszerkesztés, információtárolás, az internet használata) képességeinek kialakításához, a tanulók kreativitásának fejlesztéséhez és az egyéni érdeklődés szerinti tanulás motiválásához is.

A hatékony, önálló tanulás

A biológia tanításának feladata – a többi tantárgyhoz hasonlóan –, hogy fejlessze az önálló tanuláshoz szükséges *alapképességeket* (írás, olvasás, szövegértés, lényegkiemelés, informatikai eszközök használata stb.) is, amelyekre minden ismeret elsajátításhoz szükség van. Bármely tantárgy hatékony tanulása csak az alapképességek magas színvonalán valósítható meg.

Az önálló tanulás *sajátos képességek* kialakítását is jelenti (pl.: a tanulási nehézségek leküzdését, az ismeretek felhasználását és alkalmazását, valamint a problémamegoldást).

Az *önálló tanuláshoz* szükséges képesség (egyéni tanulási stratégiák kidolgozása, motiváció, figyelem, a munka értékelése) fejlesztése minden tanóra feladta.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. A távoli tájak életközösségei	21
2. A földi élővilág általános jellemzése	16
3. Az élőlények rendszerezése	18

A javasolt óraszámok magukba foglalják az ismétlésekre, összefoglalásokra, gyakorlásokra, ellenőrzésre, kísérletek, vizsgálatok végzésére, és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. A TÁVOLI TÁJAK ÉLETKÖZÖSSÉGEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A földrajzi ismereteinek alkalmazásával életközösségek megismerése, a világtérképen való elhelyezése.	Az esőerdők jellemzői, Elhelyezkedésük a Földön.	Egyéni érdeklődésnek megfelelő, önálló „kutatómunka” és szemléletes tanulói kiselőadások: Pl.: egy–egy élőhely és élőlény bemutatása; ismeretek gyűjtése a távoli földrészek természetett növényeiről, állatairól. A túlnépesedés problémája az afrikai és az ázsiai kontinensen. A helyi és a globális környezeti ártalmak hatása a megismert életközösségekre. A különböző környezeti feltételek között élő (sivatagok, fagyos területek, mélytengerek, magashegységek, stb.) növények és állatok alkalmazkodásának sajátos formái.	Ismeri az esőerdők, a szavannák, a mérsékelt éghajlati övezet lombhullató erdőinek, a tajgaerdőknek, és a tundráknak az elhelyezkedését a Földön.
Más népek szokásainak, kultúrájának elfogadása. A távoli tájakon élő emberek alkalmazkodása, életmódja és együttélése a természeti környezetükkel.	A dél-amerikai esőerdők növényei, állatainak testfelépítése, életmódja, szaporodása.	A túlnépesedés problémája az afrikai és az ázsiai kontinensen. A helyi és a globális környezeti ártalmak hatása a megismert életközösségekre. A különböző környezeti feltételek között élő (sivatagok, fagyos területek, mélytengerek, magashegységek, stb.) növények és állatok alkalmazkodásának sajátos formái.	Érti a környezeti tényezők és az esőerdők, a szavannák, a lombhullató erdők és tajgaerdők kialakulása közötti összefüggést.
Az élettelen tényezők, az éghajlati adottságok és az életközösségek kialakulása és összetétele közötti összefüggés.	Az esőerdők jelentősége, pusztulásának okai, következményei.	A helyi és a globális környezeti ártalmak hatása a megismert életközösségekre. A különböző környezeti feltételek között élő (sivatagok, fagyos területek, mélytengerek, magashegységek, stb.) növények és állatok alkalmazkodásának sajátos formái.	
Az életközösségek bemutatásakor a földrajzi, a kémiai és a fizikai ismeretek alkalmazása.	A szavannák kialakulásának környezeti feltételei.	A helyi és a globális környezeti ártalmak hatása a megismert életközösségekre. A különböző környezeti feltételek között élő (sivatagok, fagyos területek, mélytengerek, magashegységek, stb.) növények és állatok alkalmazkodásának sajátos formái.	
Az életközösségek bemutatásakor a földrajzi, a kémiai és a fizikai ismeretek alkalmazása.	Az afrikai szavannák jellegzetes növény- és állatvilága, alkalmazkodásuk a környezethez.	Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek: Mikroszkópos és kézinagyítós megfigyelések, pl. plankton szervezetekről, zuzmókról, mohákról, moszatokról, szervmódosulásokról,	Ismeri az egyes életközösségekre ható legfontosabb környezeti tényezőket jellemezni (talaj, hőmérséklet,
Azonosságok és különbségek keresése a különböző életközösségekre ható élettelen tényezők között (csapadék, hőmérséklet, talajadottságok stb.). A hazai életközösségeknél tanult	A szavannák pusztulásának okai, az elsivatagosodás folyamata.		

fogalmak, folyamatok, szabályszerűségek kreatív használata a távoli tájak életközösségeinek megismerésekor.	A sivatagos területek elhelyezkedése a Földön, Jellegzetes élővilága.	(tövises, tüskék, vízraktározó szövetek, kapaszkodó szár, stb.	csapadék).
Gondolkodási műveletek segítségével osztályozás, azonosságok és különbségek keresése, ítéletek alkotása és következtések levonása, pl.: a különböző élőhelyek és élőlények megismerése alapján.	A Földközi-tenger környéki mediterrán tájak jellegzetes növényei és állatai.	A sejt anyagának vizsgálata, kísérletek végzése Pl. a víz, az olaj-, a keményítő- és fehérjetartalom kimutatására a távoli tájak termesztett növényeiből.	Tud táplálékláncokat készíteni az esőerdők, a szavannák, a lombhullató erdők, a tajga, a tengerek élőlényeiből.
Összefüggések, összetartozó természeti jelenségek felismerése, pl.: az éghajlat és az élőhelyek kialakulása, és az életközösségek összetétele között.	A forró éghajlati övezet és a mediterrán tájak termesztett növényei.	Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése a tanult élőhelyek és élőlények néhány jellegzetes tulajdonságáról:	Tud példákat mondani a tanult életközösségek élőlényeiből, a környezethez való alkalmazkodás különböző formáira.
Megadott szempontok alapján csoportosítások, továbbá a feladat elvégzéséhez szükséges gondolkodási műveletek végzése, pl.: a megismert élőlények megadott szempontok szerinti csoportosítása (élőhely, életmód, szaporodás, alkalmazkodási formák stb.). Szóban és írásban – a szövegalkotás követelményeinek megfelelően – élőhelyek, élőlények, alkalmazkodási formák, stb. az életközösség jellemezése.	A mérsékelt éghajlati övezet lombhullató erdői.	Projekt módszerrel tananyag feldolgozás: Távoli tájak veszélyeztetett növény és állatfajai. Élet a fagyos területeken és sarkvidékek tengereiben. Az életközösségek veszélyeztetett csúcsragadozói. Híres vadrezervátumok a Földön.	Tud a különböző tájakon élő tipikus növények nevét, főbb szerkezeti felépítésüket.
Egyszerű, lényegkiemelő, összehasonlító vázlatrajzok készítése, pl. a tanult élőhelyekről, élőlényekről, jellegzetes szervekről, stb.	A lombhullató erdők pusztulásának okai. Az erdők védelme.	Tanulmányi kirándulás: Egy lakóhely környéki állatkert vagy vadaspark meglátogatása. Közvetlen megfigyelések végzése az állatok testfelépítéséről, életmódjáról, szaporodásáról, az utódok gondozásáról. Az állatkertek megváltozott szerepe a ritka, kihalás szélére sodródott fajok megmentésében.	Ismeri a tanult életközösségek állatainak a nevét, testfelépítését, életmódját és szaporodását.
Az emlékezőképesség és gondolkodás révén a korábban megszerzett ismeretek, tapasztalatok felidézése és az új helyzetekre az összefüggések felismerésére való alkalmazása.	A mérsékelt övezet füves pusztái a prérin, a pampák és a sztyeppék élővilága.	Önálló és csoportos kiegészítő anyag gyűjtése az elektronikus média és ismeretterjesztő irodalom felhasználásával a távoli tájak egzotikus élőhelyeiről, az őslakosság és a természet kapcsolatáról, az együttélés formáiról, az élőhelyeket veszélyeztető környezeti ártalmakról, az élővilág védelméről	Tud példákat mondani az egyes életközösségeket veszélyeztető környezeti ártalmakra.
A természettudományos ismeretek szintetizálása, ennek eredményéből, általánosítás, pl.: az élőlények alkalmazkodásának megismerése, annak	A füves puszták pusztulásának okai.		Ismer a különböző földrészekben élő veszélyeztetett állatfajokat.
	A tajgaerdők kialakulása, elhelyezkedésük a Földön. Jellegzetes élőlények alkalmazkodása környezethez.		
	A tajgaerdőket veszélyeztető környezeti ártalmak.		
	A tundra növényzete és jellegzetes állatvilága.		
	A sarkvidéki fagyos területek élővilága.		
	Közép-Európa magashegységeinek élővilága, alkalmazkodásuk a		

megértése, hogy a különböző élőhelyek élőlényei, eltérő módon viselik el a környezet változásait.	környezethez.	Tantárgyi koncentráció Természetismeret 5. 6. évfolyam: Biológiai témakörök: Hidegtűrő és melegkedvelő zöldségféléink termesztésének környezeti feltételei.	Tud példákat mondani az egyes életközösségeket veszélyeztető környezeti ártalmakra.
Az azonosságok és különbségek keresése a különböző élőhelyek élőlényének alkalmazkodásában.	A tundra növényzete és jellegzetes állatvilága.	A hazai tájak füves, fás, vízi, vízparti élőhelyek kialakulásának környezeti feltételei.	
A tapasztalataik összegezése, a konkrét biológiai tényekből elvonatkoztatások, új összefüggések megértése, pl.: a táplálkozási jelentőség az anyag- és energiaforgalomban, a bioszféra működésében.	A sarkvidéki fagyos területek élővilága.	Hazai életközösségeink legjellemzőbb növényeinek és állatainak testfelépítése, életmódja, alkalmazkodásuk a környezethez.	
Problémafelvetés az életközösségek működéséről, az anyagforgalom zavarairól, az emberi tevékenységek hatásáról.	Közép-Európa magashegységeinek élővilága, alkalmazkodásuk a környezethez.	Életmódja, alkalmazkodásuk a környezethez. Táplálkozási láncok a hazai füves, fás és vizes élőhelyeken.	Ismer a különböző földrészekben élő veszélyeztetett állatfajokat.
Problémafelvetés az életközösségek működéséről, az anyagforgalom zavarairól, az emberi tevékenységek hatásáról.	A tengerek környezeti feltételei, A partközeli és a nyíltvizek legjellemzőbb növényei és állatai.	Az emberi beavatkozások, környezetszennyezések hatása a hazai életközösségekre.	
Tények felsorakoztatása, érvelés, vita, önálló véleményformálás, pl.: a bioszféra működésével kapcsolatos problémákról, életközösségek sokféleségének megőrzésének a fontosságáról, az ember és környezete kapcsolatáról.	A tengerek szennyezése és a mértéktelen halászat, vadászat következményei.	Az életközösségek pusztulásának okai. A védett területek jelentősége az élővilág sokféleségének megőrzésében.	
Információk gyűjtése, azok elrendezése, értékelése és felhasználása, önállóan problémák megfogalmazása.	A távoli tájak védett területei közül néhány jellegzetes nemzeti park bemutatása. Kontinensek, óceánok elhelyezkedése. A Föld éghajlati övezetei. A Föld alakja, tengelyferdesége és az éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggés. A csapadék keletkezése, formái, felszínformáló hatása. Európa, Afrika, Ázsia, Amerika, Ausztrália és a sarkvidékek fekvése, felszíne, éghajlata, gazdasági élete. Természetes növény- és állatvilága, termesztett növényei és tenyésztett állatai.	Földrajzi témakörök: Helymeghatározások a világtérképen, földgömbön, a fokhálózat használata. Koncentráció fizikával és kémiával.	Érti, hogy a bioszféra sokféleségének megőrzése az emberiség alapvető érdeke.

2. A FÖLDI ÉLŐVILÁG ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A biológiai fogalmak, tények, elképzelések, és gondolatok tanórai kifejtése során a szövegalkotási és szövegértési képesség fejlesztése.	A bioszféra fogalma, főbb jellemzői.	Önálló és csoportmunkában információk gyűjtése az elektronikus médiából, ismeretterjesztő irodalomból: pl.: a globális környezeti problémák kialakulásának okairól és következményeiről; az urbanizációról; az urbanizáció hatásáról az élő és élettelen környezeti tényezőkre.	Tudja a bioszféra fogalmát és kiterjedését.
A korábbi ismereteik felidézése, rendszerezése, és a konkrét ismeretektől elvonatkoztatva az ökológiai környezet fogalmának megértése.	Az élőlények tűrőképessége. A tűrőképesség és a környezethez való alkalmazkodás.		Érti, hogy az élőlények a környezeti feltételek változásait csak tűrőképességük határain belül képesek elviselni.
A matematikai kompetencia fejlesztése érdekében grafikonok elemzése, az adatok értékelése, pl.: tűrőképességi, hőmérsékleti, csapadékeloszlást bemutató grafikonok elemzése.	Az élettelen környezeti tényezők biológiai jelentősége, hatása az életközösségek kialakulására (talaj, víz, levegő, fény, hőmérséklet).	A tananyaghoz kapcsolódó tanulói kiselőadások tartása: pl.: a szélsőséges környezetben kialakult élőhelyekről és életközösségekről; az alkalmazkodás formái a mélytengerekben, sivatagokban, fagyos területeken, magas helységeken, barlangokban.	Tud példákat mondani az élőlények környezethez való alkalmazkodására.
A fenntartható fejlődés iránti felelősségtudat kialakítása a távoli tájak környezeti problémáinak, természeti erőforrásainak megismerése során.	Élő környezeti tényezők. Az életközösségek fogalma és összetétele. A természetes és a mesterséges életközösségek jellemzői.	Projekt módszerrel ismeretszerzés és szemléletes beszámolók készítése. Témák: 1. Egy lakóhely környéki fás, füves, vagy vizes élőhely életközösségének megismerése, megfigyelések végzése, szempontok összeállítása, a csoportos megfigyelések, vizsgálatok elvégzésére. 2. Városi élőhelyek, élőlények. 3. A levegőszennyezés hatása 4. Egy lakóhely környéki természetvédelmi terület védett értékeinek megismerése. Szempontok alapján adatok gyűjtése,	Ismeri az élettelen környezeti tényezők jelentőségét.
A digitális eszközök (számítógép, tv, fényképezőgép, kamera, digitális táblák) használata és a művelődési anyaghoz kapcsolódó információk összegyűjtés, azok, ismeretforrásként – tanári segítséggel – való felhasználása.	Önszabályozás, a fajok sokfélesége a természetes életközösségekben		Tud egy-egy táplálékláncot összeállítani a tanult életközösségek élőlényeiből.
A tapasztalatokról, a megszerzett ismeretekről szóban és írásban is, a nyelvhelyességi szabályokat alkalmazva beszámolók.	A populáció fogalma. A fajok (populációk) közötti kapcsolatok az életközösségekben: a versengés, az élősködés, a ragadozás és az együttélés.		Érti a természetes és a mesterséges életközösségek közötti különbséget.
Érvelés, vita, a másik véleményének	Anyagforgalom és energiaáramlás az		

elfogadása.	életközösségekben. A táplálkozási láncok, táplálkozási hálózatok, táplálékipiramisok.	megfigyelések végzése.	
A korábbi ismeretek alapján a konkrét tapasztalatoktól való elvonatkoztatás, a tények szintetizálása, összefüggések keresése és a gondolkodási műveletek eredményeinek eddig nem ismert természeti folyamatokra, szabályszerűségekre való alkalmazása.	A víz, a szén, a nitrogén és az oxigén körforgása a természetben.	Tanulmányi kirándulás egy lakóhely környéki életközösségbe: Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek végzése a terepen az élőlények és környezetük kapcsolatáról, az élettelen környezeti tényezők jelentőségéről, az élőlények alkalmazkodásáról, a talaj, a víz és a levegőszennyezés káros hatásairól.	Ismeri a természetes életközösségek önszabályozó működésének lényegét.
A tapasztalatok szintézisével, érvek megfogalmazása, problémahelyzetekre megoldási javaslatok, hipotézisek megfogalmazása, pl.: a környezet- és természetvédelmi intézkedések szükségessége, globális problémák megoldása.	Környezetvédelem fogalma. A talaj, a víz és a levegő szennyezése.	Tárgyon belüli koncentráció: Környezetismeret, természetismeret: Tapasztalatszerzés a növények, állatok életéről. Környezetünkben élő növények és állatok. Az állatok viselkedésének megváltozása az időjárás hatására. Az ember környezet-átalakító tevékenysége. Szennyező források a lakóhely környezetében. A hazai erdők és füves élőhelyek kialakulásának környezeti feltételei. A hazai életközösségek jelentősége pusztulások okai. Az emberi tevékenységek felszínformáló hatása.	Tudja a populációk közötti kapcsolatok jelentőségét.
A természettudományos ismeretek alkalmazásával, a globális környezeti problémák okainak és következményeinek megértése.	A természetvédelem fogalma, feladatai. A védett területek jelentősége az élővilág sokféleségének megőrzésében.	Biológia: Az esőerdők, a szavannák, a szubtrópusi sivatagok, a mediterrán tájak, a mérsékelt övezeti lombhullató erdők, a tajga, a tundra kialakulásának környezeti feltételei. A korábban tanult élőlények alkalmazkodása a szélsőséges környezeti feltételekhez. Táplálkozási láncok. A távoli tájak életközösségeinek veszélyeztetettsége.	Tudja, hogy az életközösségek anyagforgalma a táplálkozási láncokon keresztül történik.
Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek konkrét tapasztalataiból következtetések levonása.	Globális környezeti problémák (elsivatagosodás, esőerdők pusztulása, felmelegedés, éghajlatváltozás, üvegházhatás, ózonpajzs elvékonyodása, savas esők, tengerek szennyezése, pusztuló élőhelyek, veszélyeztetett növények és állatok).		Ismeri a talaj, a víz és a levegő szennyezésének leggyakoribb formáit.
Természettudományos ismeretek alkalmazása, a környezeti károk, a természet pusztítása elleni javaslatok, ötletek, elképzelések megfogalmazása.			Érti a környezet- és természetvédelem feladatait.
			Ismeri a globális környezeti problémák kialakulásának okait és következményeit.

		Tantárgyak közötti koncentráció: Kémia: Természetes vizek kémiája. Levegőszennyezés, szén-dioxid, üvegházhatás, kén, kén-dioxid, kénsav, savas esők, nitrogén-dioxid, salétromsav, szmog. Vízszennyezés – szennyvíz, szerves szennyező anyagok, víztisztítás. Fizika: Nyomás a folyadékokban és gázokban. Az úszás, lebegés, elmerülés feltételei. A hőmérséklet, a hőtágulás. A testek felmelegedésének vizsgálata.	

3. AZ ÉLŐLÉNYEK RENDSZEREZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Csoportosítások végzése, majd a lényeges elemek kiemelésével egyszerűbb fogalmak alkotása. Szempontok adása a fajok osztályozáshoz.	Az élet kialakulása a Földön.	Tanulói tevékenységek Az eddig megismert növény- és állatfajok csoportosítása megadott szempontok alapján: (élőhelyük szerint, szártípusuk, virág, virágzat, gyökérzetük alapján, ill. testfelépítés, életmód, szaporodás).	Tudja az evolúció fogalom lényegét.
Az élőlények rendszerezése szempontjából fontos lényeges és lényegtelen elemek elkülönítése.	Az élővilág evolúciójának fogalma és főbb szakaszai.	Önálló és csoportmunkában információgyűjtések ismeretterjesztő irodalom és elektronikus média felhasználásával, tanulói kiselőadások: Pl.: a kihalt élőlényekről, az őshüllőkről és ősharasztookról; a „hasznos” és a betegséget okozó baktériumokról; a moszatok jelentőségéről a légkör oxigénszintjének biztosításában.	Érti a faj, osztály törzs fogalmak jelentését az élőlények rendszerezésében.
Gondolkodási műveletek végzése (azonosságok – különbségek keresése, elvonatkoztatás, általánosítás, összefüggések keresése, következtetések levonása),	Az élővilág rendszerezése, a főbb rendszertani csoportok (faj, osztály, törzs).		Tud példákat mondani a baktériumok jelentőségére.
Vizuális információk alapján pontos megfigyelések és összehasonlítások végzése és ezek alapján az élőlények	A sejt magnélküli élőlények:	Megfigyelések, vizsgálatok	

rokon csoportjainak azonosságainak és különbségeinek kiemelése.	baktériumok és a kékmoszatok. A baktériumok életműködései (lebontók, együtt élők, betegségokozók, erjesztők).	mikroszkóppal és kézinagyítóval:	Ismeri a gombák és a baktériumok jelentőségét az anyagok körforgásában.
A képanyagok megfigyelése és elemzése során a kép és a szöveg kapcsolatának értelmezése, kapcsolatok felismerése, majd a felismerések szóbeli kifejtése.	Sejtmagvas egysejtűek főbb jellemzői, jelentőségük.	Az egyes rendszertani csoportokba tartozó növények főbb szervezeti sajátosságainak megismerésére (mohák, harasztok, spórák, virágok felépítése; a lágyszár és a bőrszövet jellemzői; levél-keresztmetszetek megfigyelése; gyökérzetek, módosult gyökerek, termések, stb.) Egyszerű vázlatrajzok készítése az élőlények főbb sajátosságairól.	Tudja, hogy a gombák mely tulajdonságaikban különböznek a növényektől.
Érvelés, ismeretek birtokában indoklás bizonyos biológiai folyamatok jelentőségéről, pl.: a növények jelentősége az életközösségek működésében.	A gombák közös tulajdonságai és jelentőségük az életközösségekben.		Érti a moszatok jelentőségét az oxigéntermelésben.
Az élővilág fejlődéstörténetének főbb szakaszaiban való eligazodás, a biológiai evolúció lényege.	A moszatok törzsei, élőhelyük; jelentőségük az életközösségekben.	A talajban és vizekben élő, szabad szemmel nem látható élőlények kézinagyító és mikroszkópos megfigyelése.	Tudja a virágos növények szerveinek a nevét és működését.
Jártasság a nyomtatott és elektronikus információhordozók, az ismeretterjesztő irodalom szövegének feldolgozásában, a szöveg értelmezésében és a lényeges elemek kiemelésében.	A zuzmók, mohák, harasztok testfelépítése, élőhelyük, szaporodásuk, jelentőségük az életközösségekben.	Ízeltlábú és puhatestű állatok testfelépítésének megfigyelése (kültakaró, szájszerv, testfelépítés, stb.)	Ismeri a nyitvatermő –és a zárvatermő fogalmak lényegét.
A digitális képességek alkalmazásával önálló szöveges és vizuális információk összeállítása, azok szemléletes bemutatása, pl.: az evolúció főbb lépéseiről, a törzsfjlődés folyamatáról	A virágos növények közös tulajdonságai.	Tanulmányi kirándulás a lakóhely környéki élőhelyre: A rendszerezés gyakorlása és a fajismeret bővítése a lakóhely környéki élővilág megismerésével. Képes határozókönyvek használata.	Tud példákat mondani az egyszikű és a kétszikű növényekre.
A korábban megszerzett ismeretek alkalmazásával a környezeti tényezők hatása az élőlények fennmaradásában és kipusztulásában.	A nyitvatermők törzsének és a fenyők osztályának főbb tulajdonságai.	Projekt módszer alkalmazásával: 1. Ismeretszerzés a lakóhely környéki múzeum őslénytárában, kövületek, csontmaradványok, stb. megfigyelése. Beszámoló készítése, a kihalt fajokról, a kihaltuk okairól.	Ismeri az egysejtű élőlények főbb tulajdonságait.
Az önálló és csoportos feladatok			Tudja az ízeltlábúak és a puhatestűek törzsének jellemző tulajdonságait.

végzése és a beszámolók során, önbírálat, reális önértékelés kialakítása, tanári segítséggel folyamatos énkép és önismeret fejlesztése.	A zárvatermők törzsének főbb tulajdonságai.	2. Az ősóceánok meszes vázú és egyéb kihalt élőlényeiről adatok, képek gyűjtése. 3. Tudománytörténeti anyaggyűjtés és tanulói beszámolók kutatók munkásságáról. (pl.: Linné, Darwin, Borbás Vince, Soó Rezső stb.). Kép- és folyamatábra-elemzések a gerinces állatok légzésének, vérkeringésének megismerésére, a fejlődési folyamat felismerésére, következtetések levonására.	Tud a hazai fajok ismerete alapján példákat mondani a rovarok, a pókok és a rákok osztályába tartozó fajokra.
Annak megfigyelése, hogy az élővilág törzsfjlődése során a fejlettség mindig a jobb alkalmazkodó képességben nyilvánult meg.	Az egyszikűek és a kétszikűek osztályainak jellemzői, ismertebb fajaik.	<i>Koncentráció</i> Környezetismeret, természetismeret: A vadon élő és a termesztett növények összehasonlítása. A közvetlen környezetünkben élő növények és állatok főbb tulajdonságai. A megismert növények és állatok csoportosítása megadott szempontok szerint: lágyszárú–fásszárú, ill. emlős, madár, gerinctelen állat. Csoportosítások a testfelépítés, az életmód és a szaporodás alapján. Zöldségeink, gyümölcsféléink szervezeti felépítése. A háziállatok és a ház körül élő állatok testfelépítése, életmódja, szaporodása. A hazai erdők, vizek, vízpartok és füves területek legjellemzőbb növényeinek és állatainak testfelépítése, szaporodása. Biológia: A távoli tájak életközösségeiben megismert növény és állatfajok testfelépítésének, életmódjának, szaporodásának és környezethez való alkalmazkodásának a felidézése.	Ismeri a gerinces állatok közös tulajdonságait.
	A szivacsok és a csalánozók élőhelyei, testfelépítésük, életmódjuk és szaporodásuk.		Ismeri, hogy a tanult gerinces állatok melyik osztályokba tartoznak.
	A gyűrűsférgék törzsének jellemzői: kültakaró, mozgás, légzés, táplálkozás, szaporodás.		Képes a környezetében élő leggyakoribb növényeket és állatokat a főbb rendszertani csoportokba besorolni.
	A puhatestűek törzsének jellemzői, a csigák, kagylók, fejlábúak osztályai, ismertebb fajai.		
	Az ízeltlábúak törzse. A rákok, rovarok, póksabásúak osztályainak testfelépítése, életmódja, szaporodása.		
	A gerincesek törzse. A halak, a kételtűek, a hüllők, a madarak, az emlősök osztályaiba tartozó fajok közös és eltérő tulajdonságai. (kültakaró, a mozgás, a táplálkozás, a légzés, a vérkeringés, a szaporodás, az idegrendszer és érzékszervek fő jellemzői).		

		Földrajz: A földtörténeti események időbeli változásai. Tájékozódás a földtörténeti időoszlopon. A kontinensek tipikus tájai és természetföldrajza.	

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az emberi test szerveződése	7
2. Az ember kültakarója és mozgása	8
3. Az anyagcsere főbb folyamatai	15
4. Az életfolyamatok szabályozása	12
5. Az ember szaporodása és egyedfejlődése	12

A javasolt óraszámok magukba foglalják az ismétlésekre, összefoglalásokra, gyakorlásokra, ellenőrzésre, kísérletek, vizsgálatok végzésére, és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. AZ EMBERI TEST SZERVEZŐDÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A fizikai, kémiai ismereteket alkalmazása az ember szervezetét felépítő anyagok és az életműködések megismerése során,	Az ember szervezetének felépítése: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek.	Mikroszkópi metszetek megfigyelése: Az ember szervezetét felépítő sejtek, szövetek	Ismeri az emberi test szerveződésének szintjeit.
Az ismeretszerzés során a vizuális információk a szöveggel egyenértékű felhasználása. A kép és a szöveg kapcsolatának megértése.	A sejt és a főbb sejtalkotók. Az örökítő anyag elhelyezkedése. A gének feladata a fehérjék képzésében, a tulajdonságok öröklődésében.	Vázlatrajzok készítése: az ember szervezetét felépítő sejtekről és szövetekről. Szervezettani rajzok, faliképek, videofilmek, stb. segítségével az emberi test szerveződési szintjeinek értelmezése	Tudja, hogy az ember szervezete szervrendszerekből, szervekből, szövetekből és sejtekből épül fel. Érti, hogy az örökítő anyag a sejtmagban helyezkedik el.
Magyarázatadása arra, hogy miért kötelező az élelmiszereken feltüntetni azok tápanyag összetételét és vitamintartalmát.	A tulajdonságok öröklődésének alapfolyamatai.	Vizsgálatok kísérletek: a sejt fontosabb anyagainak (fehérjék, zsírok, szénhidrátok) kimutatására.	
Matematikai kompetenciái felhasználásával számítások végzése az egyes élelmiszerek tápanyag-, energia-	Mikroszkópos vizsgálatok: az emberi testet felépítő sejtek, szövetek megfigyelhető tulajdonságai.	Tanulói kiselőadások	Tud példákat mondani az ember szervezetét felépítő szerves és szervetlen

és vitamin összetétele, és mindezekből a szervezet számára szükséges napi mennyiség kiszámítására.		A témakörben tanultakkal kapcsolatos kiegészítő ismeretek gyűjtése és beszámoló készítése, pl. az örökítő anyagról, az öröklődés alapjelenségeiről, az öröklődő betegségekről; a vitaminok jelentőségéről, a vitaminhiány okozta betegségekről.	anyagokra.
Érvek felsorolása, érvek megindoklása: pl.: miért fontos ismernünk a gyümölcsök, üdítőitalok, ásványvizek ásványi anyag összetételét?	Az ember szervezetét felépítő szerves anyagok: fehérjék, zsírok, cukrok, nukleinsavak. A szerves anyagok főbb biológiai és kémiai tulajdonságai.		
Információforrásokból a tanult a témákkal kapcsolatban önálló ismeret szerzése és azokról beszámoló készítése.	Az ember szervezetét felépítő szervetlen anyagok: a víz és különböző ásványi anyagok.	Projekt munkában feldolgozható témák: 1. Tudománytörténeti anyagok gyűjtése, az emberi test anatómiai megismeréséről és működéséről (Vesalius, Michelangelo, Harvey, stb.). 2. Információk gyűjtése a C-vitaminról, Szentgyörgyi Albert munkásságáról. 3. Élelmiszerek tápanyag összetétele, a vitaminok, ásványi anyagok, rostanyagok jelentősége az egészséges táplálkozásban. Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése, magyarázó szöveggel való ellátása.	Ismeri a legfontosabb vitaminokat és azok hatását a szervrendszerek működésére.
A tanultakhoz kapcsolódó vizuális információk értelmezése, a kép és szöveg tartalmi egységének kifejezése.	A fontosabb zsírban (A, D, E, K) és vízben oldódó (C, B1, B6, B12,) vitaminok. A létfontosságú vitaminok és ásványi anyagok előfordulása az élelmiszerekben.		Ismeri az ember szervezetét felépítő szöveteket.
Csoportmunkában is hatékony ismeretszerzés, az együttműködés megszervezése, a feladatok közös megoldása.		<i>Tantárgyon belüli koncentráció</i> Néhány emlősállat testfelépítésének és a környezethez való alkalmazkodásának a felidézése, megbeszélése. Az állatok felkészülése a téli álmra. <i>Tantárgyak közötti koncentráció</i> Kémia: Különbség a kémiai, fizikai, biológiai változások között. Különbség a kémiai, fizikai, biológiai tulajdonságok között. Az oldódás és az oldhatóság. Sav-bázis reakciók. Az emberi szervezet építőanyagai és energiahordozói. Zsírok, szénhidrátok,	Tudja az egyes szövetfélések működését.

		fehérjék. Életfontosságú anyagok: nátrium-klorid, vas, kálium, magnézium, kalcium.	

2. AZ EMBER KÜLTAKARÓJA ÉS MOZGÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A felépítés és működés közötti sajátos kapcsolatok megfigyelése, abból következtetések levonása.	Az ember bőrének felépítése és működése. A hám, az irha és a bőr alja réteg jellemzői.	Megfigyelések, vizsgálatok, összehasonlítások: 1. Mikroszkópi metszetek (bőrszövet, lazarusos kötőszövet, zsírszövet) megfigyelése, rajzok készítése. 2. Mikrofotók megfigyelése és elemzése a vázizomzat felépítéséről (az izomfehérjék működéséről), a csontok szerkezetéről, a csontlemezekről, a mozgásszervrendszer sérüléseiről (ficam, csonttörés).	Tudja a bőr felépítését és részeinek a nevét, feladatát.
Szóban és egyszerű vázlatrajzokon a felépítés és működés egységének (pl. a hámszövet jellemzői) kifejezése.	A bőr, mint érzékszerv.	3. Csirke combcsont vizsgálata, tapasztalatszerzés a csont szerkezetéről és csontot felépítő szerves és szervetlen anyagokról (hevítéssel, ill. híg sósavba áztatással).	Ismerje a bőr egészségét veszélyeztető környezeti ártalmakat.
Anatómiai atlaszok rajzainak, mikroszkopikus metszeteknek a megfigyelése, összehasonlítások végzése, azonosságok, különbségek keresése.	Az ember mozgásszervrendszere. A csontváz és a vázizomzat felépítése és működése. A csontok felépítése, kapcsolódási formái, a csontszövet jellemzői.	4. Az izomműködéssel kapcsolatos megfigyelések, vizsgálatok végzése a hajlító és a feszítő izmok működésének a bemutatása.	Tudja a rendszeres tisztálkodás és bőrápolás feladatait.
Érvelés, és magyarázat adás: miért életveszélyes állapot a bőr – akár csak kisebb kiterjedésű – harmadfokú égési sérülése.	Az ízületek felépítése, főbb típusai.	5. Megfigyelések az izmok működéséről: a hajlításról és a feszítésről, az ízületek és a csontok mozgásáról. Az izomerő mérése.	Ismerje a csontok és az izmok működését a mozgásban.
A bőr felépítésének és működésének ismeretében a rendszeres tisztálkodás fontosságának megértése és igény kialakítása a rendszeres tisztálkodás.	Az izmok felépítése és az izomműködés alapjelenségei.	6. Vizsgálatokkal és megfigyelésekkel szerezzenek tapasztalatokat arról, hogy a bőr fontos érzékszerv is (tapintás, hőmérséklet, nyomás, fájdalom érzékelése, az érzékelő receptorok	

fizikai ismereteik felhasználása (erő, ellenerő, egyszerű gépek, emelő).	Az izomszövetek jellemzői.	kimutatása. Az összefüggés felismerése a rendszeres mozgás, sportolás, megfelelő táplálkozás és a mozgásszervrendszer egészségmegőrzése között.	
A gyógyszeres (kémiai) izomfejlesztők (anabolikus szteroidok) egészségkárosító hatásainak megfigyelése.	A mozgásszervrendszer egészségtana. A mozgásszervrendszer leggyakoribb betegségei. A rendszeres mozgás és az egészséges táplálkozás jelentősége az egészségmegőrzésben.	Önálló ismeretszerzés és anyaggyűjtés (ismeretterjesztő könyvekből, elektronikus médiából): a csontok, izmok egészséges fejlődésének és működésének megőrzéséről, az egészséges életmód és a helyes táplálkozás jelentőségéről.	Értse a rendszeres mozgás, helyes táplálkozás fontosságát a mozgásszervrendszer egészségmegőrzésében.
		<i>Tantárgyon belüli koncentráció:</i> Néhány jellegzetes emlősállat kültakarójának és mozgásának a felidézése, megbeszélése. <i>Tantárgyak közötti koncentráció:</i> Fizika: Erő, ellenerő; egyszerű gépek, emelő. Kémia: Kémiai, fizikai, biológiai változások; az égés feltételei.	

3. AZ ANYAGCSERE FŐBB FOLYAMATAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Képek, folyamatábrák, magyarázó rajzok, videofilmek, digitális segédanyagok szempontok szerinti megfigyelése, a lényeg kiemelése, és a szakkifejezések használatával a magyarázó szöveg megfogalmazása.	Az ember táplálkozási szervrendszerének felépítése és működése.	Tanári irányítással, projektmódszerrel résztémakörök feldolgozása: 1. Az egészséges táplálkozás összetevői. Az elhízás, lesóványodás jelensége. 2. A bulimia és az anorexia 3. A nem megfelelő életmód és a tápcsatorna és a keringési szervek betegségei közötti kapcsolat. 4. Az egészséges életmód jelentősége a betegségek megelőzésében. 5. Az immunrendszer alapműködése. A témák feldolgozásához használják az ismeretterjesztő irodalmat, elektronikus médiát. Illusztrált írásos beszámolók készítése. Az emésztésről szerzett ismeretek alkalmazása, magyarázata a hétköznapi problémáknak: Mi a diéta lényege? Miért „nehéz étel” a sok zsírt tartalmazó élelmiszer? Mit nevezünk kímélő étrendnek? Miért veszélyes az egyoldalú táplálkozás? Mit jelent az, hogy a betegnek „könnyű ételleket” kell fogyasztani?	Érti a táplálkozási, a légzési, vérkeringési és a kiválasztó szervrendszer működését.
Tapasztalatszerzés az ismeretlen szavak, biológiai fogalmak lexikonokban, ismeretterjesztő irodalomban történő megkeresésében.	Az emésztés folyamata A nyálmirigyek (nyál), a gyomor (gyomornedv), a máj (epe), a hasnyálmirigy (hasnyál) és a vékonybél (bélmedv) szerepe a tápanyagok lebontásában.		Ismeri az egyes szervrendszerek szerveinek a nevét és működését.
Meggyőző érvek felsorolása, magyarázatokban a szakkifejezések pontos használata az egészségmegőrzéssel kapcsolatos feladatoknál, pl.: rendszeres fogápolás fontossága, helyes napirend, egészséges táplálkozás jelentősége, a dohányzás káros hatásai, stb.	Élelmiszereink tápanyag-összetétele. A tápanyagok feladata a szervezetünk fejlődésében és egészséges működésében.		Tudja a szervrendszerek leggyakoribb betegségeinek a nevét.
A vitaminokról, ásványi anyagokról, az egyes élelmiszerek tápanyag összetételéről tanultak tudatos alkalmazása a táplálkozásban.	A táplálkozás egészségtana. A táplálkozási szervek leggyakoribb betegségei. Helyes és helytelen szokások a táplálkozásunkban.		Érti az egészséges életmód jelentőségét a betegségek megelőzésében.
A szervrendszerek működésével kapcsolatos összefüggések keresése és azok magyarázata, pl. a szívizomzat és az érrendszer fejlettsége és az egészséges életmód között.	A légzőszervrendszer felépítése, az egyes szervek működése. A gége, a hangadás folyamata.		
	A légzőszervrendszer leggyakoribb betegségei, a betegségek megelőzése. A levegőszennyező anyagok károsító	Csoportmunkában digitális információforrások használatával	

A matematikai ismeretei alapján a keringési- és a légzőszervrendszer működéséről megfigyelések, mérések, vizsgálatok végzése, a kapott adatokat értékelése. A kapott adatok összehasonlítása, a serdülőkorban elvárható adatokkal. A vizsgálatok eredményeiből következtetések levonása.	hatásai a légzőszervünkre.	szemléltető anyag összeállítása az anyagcserében résztvevő szervekről, azok működéséről és a betegségek kialakulásának kockázatairól.	Tud példákat mondani az egészséges életmód legfontosabb összetevőire.
	Az ember vére, a véralkotórészek feladata.	Kísérletek, vizsgálatok, megfigyelések végzése: 1. tápanyagok lebontási (emésztési) folyamatainak bemutatása; 2. a légzőizmok működése; 3. a szív működése (percenkénti légvételek, ill. a pulzus száma); 4. a vérnyomás mérése; 5. a tüdő vitálkapacitásának mérése; kapott adatok értelmezése; 6. sertés szív és sertés vese makroszkopikus megfigyelése; A gyűjtött anyag értelmezése, feldolgozása és beszámolók készítése	
	A szív felépítése és működése.		
A szervrendszerek működéséről, egészségmegőrzéséről és betegségeiről önállóan kiegészítő információk gyűjtése, az elektronikus média és az ismeretterjesztő irodalom felhasználásával. .	A verőerek, gyűjtőerek, hajszálerek felépítése, feladata.		Érti a szervezetünkben zajló anyagcsere folyamatok lényegét.
	A vér útja a kis- és a nagyvérkörben.		
	A nyirok és a nyirokkeringés fogalma. A főbb nyirokerek és a nyirokcsomók elhelyezkedése és feladata.		
		Tanulói kiselőadások Önálló ismeretszerzés és beszámolók készítése az egyes életfolyamatok részletesebb bemutatására (pl. bélbolyhok tápanyagfelszívása, baktériumok hasznos működése a vastagbélben, az emésztetetlen rostanyagok fontossága a bélműködésre).	
		Diagramok, grafikonok elemzése a szívműködés egyes fázisairól, a tüdő kapacitásáról, az élelmiszerek tápanyag- és ásványi anyag összetételéről.	
A természettudományos tárgyakban megszerzett ismeretek alkalmazása az anyagcsere működésének megértésében.	A vérkeringés egészségtana. A keringési szervrendszer gyakori betegségei.		
	A betegségek megelőzésének formái.		
	A kiválasztás fogalma, jelentősége. A kiválasztó szervrendszer szerveinek felépítése és működése. A kiválasztó szervrendszerünk leggyakoribb betegségei. Az egészségmegőrzés fontosabb tudnivalói.		

	Az anyagcsere folyamatok lényege. Építő és lebontó folyamatok szervezetünkben.	<i>Tantárgyak közötti koncentráció</i> Kémia: A keverékek és vegyületek elkülönítése. Az oldódás és az oldhatóság fogalma. Az ózon fogalma, szerepe. Energiahordozók az emberi szervezetben, fehérjék, szénhidrátok, zsírok. A levegőszennyező anyagok. Fizika: A munka fogalma, értelmezése. A mozgási energia értelmezése. Nyomás a folyadékokban és gázokban. Az égéshő fogalma.	

4. AZ ÉLETFOLYAMATOK SZABÁLYOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szabályozás és a vezérlés folyamatairól tanult ismeretek alkalmazása a szervezetünkben zajló életfolyamatok szabályozására.	Az életfolyamatok idegi és hormonális szabályozása. Az idegi szabályozás folyamata.	Megfigyelések, vizsgálatok kísérletek: Az érzékszervek működéséről és az érzékelés folyamatáról. pl.: ízérzékelő receptorok a nyelven; a bőr fájdalomérzékelő receptorainak elhelyezkedése a különböző testrészekben; a szemlencse fénytörési hibái; a homorú és a domború lencsék képképzése; a vakfolt érzékelése; optikai csalódások vizsgálata; a színlátás (színtévesztés) vizsgálata; a zajszint megfigyelése és mérése a lakóhely környékén. a feltételes és a feltétlen reflexek vizsgálata; Konkrét példák (különböző	Érti a szabályozás folyamatának lényegét.
Kémiai és fizikai ismeretek alkalmazása. Annak megértése, hogy a szervezetünkben zajló életfolyamatok összehangolását kémiai hírvivő anyagok végzik.	Az idegrendszer felépítése, az agyvelő és a gerincvelő.		Tudja az idegrendszer központjait.
A szabályozási folyamatok megértéséhez képek, ábrák, makettek megfigyelése, elemzése, a szöveges információkból a lényeg kiemelése, a kép és szöveg együttes értelmezése.	Az agyvelő és a gerincvelő működése.		Tud példákat mondani a feltétlen és a feltételes reflexre.
	A feltételes és feltétlen reflex fogalma és a kialakulásának folyamata.		

Konkrét példák elemzéséből kiindulva annak megértése, hogy az életfolyamatok szabályozását az idegrendszer és hormonrendszer együttesen végzi (vészhelyzetek elemzése, nagy figyelmet igénylő problémahelyzetek elemzése,).		életműködések) elemzésével a szabályozási folyamatok általános menetének megértése. A szabályozási folyamat megértésén alapuló, konkrét hétköznapi jelenségek megfogalmazása.	
Modellek, makettek, magyarázó rajzok segítségével az érzékszervek felépítésének és működésének kapcsolatának elemzése. Ismeretterjesztő anatómia könyvek használatában és az idegen szavak értelmezéséhez a lexikonok használatában való jártasság kialakítása.	A vegetatív idegrendszer. A vérkeringés és a légzés szabályozása.		Ismeri a hormonok fogalmát,
Az érzékszervek működésének megértéséhez a fizikai, kémiai ismeretek alkalmazása, (rezgéshullámok és egyéb mechanikai ingerek; fényterjedés; fénytörés; homorú, domború lencsék; vízben, levegőben oldódó molekulák).	Az idegrendszer betegségei. A drogok, az alkohol hatása az idegrendszer működésére.	A projekt módszer alkalmazása: Témák: Az idegrendszer fejlődése az evolúció során. A tanulás folyamata, a feltételes reflexek kialakulása. Az emlékezet és a gondolkodás képességének kialakulása. Ösztönös és tanult viselkedésformák, a magatartás elemi szabályainak kialakulása.	Tudja a hormonok hatását az életfolyamatokra.
Igény kialakítása az <i>egészséges életmód</i> követelményeinek a mindennapi életben való érvényesítésére.	Hormonális szabályozás. A hormon és a belső elválasztású mirigy fogalma.	Tanulói kiselőadások: Tudománytörténeti anyaggyűjtés, Hevesy György Nobel-díjas kémikus jódízotópos vizsgálatairól, Pavlov reflexvizsgálatairól, a kémiai hírvivő anyagokról, stb.	Ismeri az érzékszervek felépítését.
Ismeretek alapján magyarázat a kábítószeres, az alkohol és dohányzás egészségromboló hatására.	A belső elválasztású mirigyek működésének zavarai. A leggyakoribb hormonális betegségek.	<i>Tantárgyon belüli koncentráció</i> Az állatok életfolyamatairól, érzékszerveiről tanultak felidézése képek, magyarázó rajzok, filmek segítségével. Példák felidézése az állatok ösztönös viselkedésére. <i>Tantárgyak közötti koncentráció:</i> Fizika: Elektromos alapjelenségek. Az elektromos töltés.	Érti a látás és a hallás folyamatát.
	Az érzékelés folyamata és jelentősége. A látószerv felépítése és működése.		Tudja a látási és a hallási folyamat lényegét.

	A hallószerv és az egyensúly-érzékelő szerv felépítése és működése.	Energiatovábbítás rezgőmozgás esetén. Fényforrások, a fény egyenes vonalú terjedése. A lencsék képalkotása.	Tudja az idegrendszer és az érzékszervek egészségmegőrzésének szabályait.
	Az ízérezékelés és a szaglás folyamata.	A párhuzamos fénysugárnyaláb áthaladása domború és homorú lencsén. A domború lencse gyújtópontja (fókusza). A domború lencse képalkotása, a kép tulajdonságai.	
	Az érzékszervek egészségtana.	Kísérletek a domború és a homorú lencsékkel. A fehér fény színre bontása, a testek színe. Kémia: Különbségek a fizikai, kémiai, biológiai változások között. Szervetlen vegyületek, a nátrium és kálium. Az emberi szervezet építőanyagai.	

5. AZ EMBER SZAPORODÁSA ÉS EGYEDFEJLŐDÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A korábbi ismereteket alkalmazva, a szaporodás biológiai jelentőségének megértése.	A férfi és a női szaporító szervrendszere.	Tantárgyon belüli koncentráció Az élőlények szaporodásának lényege. A korábban tanult élőlény csoportokra jellemző szaporodási formák. A főbb állatcsoportok szaporodása, egyedfejlődése, és ivadékgondozása. A hormonális és az idegi szabályozás lényege.	Ismeri a szaporító szervrendszer felépítését, és működését. Tudja a férfi és a női ivarsejtképződés közötti különbséget.
Annak megértése, hogy a szaporító szervrendszer nem azonos ütemben fejlődik a többi szervrendszerrel, a nemi érés minden embernél különböző időpontban következik be, és nagy eltérések is lehetnek.	A petesejt és a hímivarsejt érési folyamata. A méh nyálkahártya változásai.		
	A megtermékenyítés, a zigóta beágyazódása az anyaméhben.		

Az ismert példák elemzésével annak megértése, hogy az állatoknál a szaporodás ösztönös folyamat.	A magzati fejlődés, a szülés.	Folyamatábrák, filmek, ismeretterjesztő könyvek elemzése: A nemi érésről, testi változásokról, a nemi működésről, az ivarsejtképzésről, az utód neméről, az ikerterhességről, és a magzati fejlődésről.	
A meglévő ismeretek alapján Annak megértése meg a nemi ösztönök jelentőségét a szaporodásban. Az embernél az ösztönök tudatos ellenőrzés alatt állnak. Az ösztönöknek és a nemi vágnak szerepe van a szaporodásban, de mindezeket a kölcsönösen mély érzelmek, a társ tisztelte, megbecsülése, a szerelem érzése szabályozza.	A nemi hormonok szabályozó hatása. Testi és lelki változások a serdülőkorban. A másodlagos nemi jelek kialakulása.	Önálló információszerzés az egyes életkori szakaszok testi-lelki változásairól, majd az ismeretek megbeszélése és összegezése az egyes életkori szakaszok legfontosabb változásairól.	Értse meg a nemi érés és testi érettség közötti különbséget. Ismeri a korai szexuális kapcsolatok veszélyeit.
A korai nemi kapcsolatok veszélyei a testi és lelki egészségre gyakorolt hatása. A korai nemi kapcsolatok hátráltatják a tartós érzelmek kialakulását.	A nemi higiénia. A nemi betegségek és a nemi úton terjedő fertőzések.	Diagramok, grafikonok elemzése: az ember életkori szakaszaiban bekövetkező testi változásokról (testmagasság, testtömeg, nemi érés kezdete stb.). Ismeretek szerzése a családtervezésről, a fogamzásgátlásról. a művi terhesség megszakítás veszélyeiről. Tapasztalatok feldolgozásával annak tudatosítása, hogy az ember egyedfejlődése nem azonos időpontban következik be. Ez a magyarázata annak, hogy azonos életkorú emberek között jelentős fejlettségbeli különbségek lehetnek.	Tudjon példákat mondani a nemi úton terjedő betegségekre.
A nemi higiéné fontossága a nemi betegségek, és nemi úton terjedő fertőző betegségek elkerülésében. Az ember testfelépítéséről, az életkori szakaszok főbb jellegzetességeiről tanultak a magatartás részévé az időséssel, a betegekkel, a testi fogyatékkal élőkkel szembeni helyes viselkedés részévé válása.	Az ember egyedfejlődése, életkori szakaszai. Az egyes életkori szakaszok fontosabb testi-lelki változásai.		Tudja az ember főbb életkori szakaszait, és az egyes szakaszokban bekövetkező testi és lelki változásokat.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés, értékelés során kapunk visszajelzést arról, hogy a tanulók milyen szinten sajátították el a biológiai tananyagot, hogyan teljesítették a követelményeket.

Az *ellenőrzés* módszereinek alkalmazása során törekedjünk arra, hogy az legyen rendszeres, változatos és terjedjen ki a tanulók valamennyi tanórai, esetenként a tanórán kívüli tevékenységeire. Az ellenőrzésre többféle módszert alkalmazhatunk a biológia órákon is: történhet a tanulói tevékenységek *folyamatos megfigyelésével*, *szóbeli ellenőrzéssel* (kérdésekre adott feleletekkel vagy összefüggő felelettel), *írásbeli ellenőrzéssel* (feladatlapokkal, tantárgytesztekkel, tudásszintmérő lapokkal).

A szummatív értékelés előkészítéseként végzett ellenőrzés legyen *objektív*, vagyis a tantervi követelményekhez viszonyítjuk a tanulók szóbeli vagy írásbeli teljesítményét.

Az értékelés történhet *szóban*, *írásban* vagy kifejezhetjük a követelményekhez való viszonyítást *érdemjegyek* formájában is. Az egyes tanévre előírt követelmények 85–90%-os teljesítése már jeles osztályzatnak felel meg.

Törekedni kell arra, hogy az *ellenőrzés*, *értékelés*, *osztályozás* kellően *motiválja* a tanulókat, ezzel is biztosíthatjuk, hogy teljesítményüket a tanítási-tanulási célokhoz közelítsük.

Fokozatosan törekedni kell arra is, hogy kialakítsuk a tanulóknál az önellenőrzés, önértékelés képességét, így a módszer együttes alkalmazása kedvezően befolyásolja a tanulók *személyiségfejlődését*.

EMBER A TERMÉSZETBEN

FIZIKA

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7-8. évfolyam

BEVEZETÉS

CÉLOK ÉS FELADATOK

A természettudományos világkép kialakításában fontos szerepe van a természet ismeretének, ezen belül is a fizikának. Csak a természettudományos ismeretek megszerzésével válhatnak képessé a tanulók arra, hogy felismerjék a tudomány és az áltudomány közötti különbséget. Ehhez a fizikai ismeretek megfelelő háttérrel biztosítanak.

A fizika tárgy tanításában támaszkodunk az 5– 6. osztályban, a természetismeret tárgy keretein belül már megszerzett fizikai ismeretekre és kompetenciákra – bővítve és továbbfejlesztve azokat. Támaszkodunk arra, hogy a természetismeret órákon a tanulók már találkoztak a természettudományos megismerés két, fontos módszerével: a megfigyeléssel és a kísérlettel.

A kísérletek és mérések elvégzésével a tanulók tapasztalatokat szerezhhetnek, és értelmezhetik azokat. A számszerű összefüggések rávilágítanak az anyagi világ törvényszerűségeire. A fizika segít a tanulók mindennapi környezeti, technikai, életviteli problémáinak megoldásában is.

A fizika tanulása elengedhetetlen más tantárgyak (például földrajz, biológia, technikai ismeretek) anyagának mélyebb megértéséhez. A kísérletek és mérések elvégzése közben fejlődik a tanulók manuális készsége. Megismerik az alpmérésekhez használatos legfontosabb mérőeszközöket. A kísérlet pontosságra, alaposságra nevel. Megtanulják, hogy munka közben figyelniük kell társaikra, azok testi épségére, a balesetek megelőzésére. A kísérlet és a mérés hatékonyan segíti a tananyag jobb megértését.

Ebben az életkorban a számítógép alapszintű használata általánosnak mondható. Ez lehetőséget ad a számítógép célszerű használatára, egyszerűbb önálló feladatok elvégzésére.

Fontos az is, hogy a tanuló tudjon önállóan és hatékonyan tanulni. Tanulja meg beosztani a rendelkezésre álló időt, tudjon a tanulásához segítséget keresni a könyvtárban vagy az internetalapú szolgáltatásokban.

További cél a testi-lelki egészség, a harmonikus személyiség kialakítása. Ehhez elengedhetetlen a saját, belső környezet és a külső környezet iránti érdeklődés és igényesség. A természeti és a társadalmi környezet egymásra hatásának megismertetésével is ösztönözzük a tanulót a tudatos környezeti magatartásra, az energiaforrások ésszerű felhasználására. El akarjuk érni azt is, hogy legyenek nyitottak és kritikusak a médiában, a sajtóban megjelenő környezeti gondok iránt, értsék a megoldások keresésének fontosságát. Szűkebb környezetük védelme váljon természetes igénnyé. Környezettudatos magatartásukkal óvják a természetet, saját környezetükben legyenek képviselői a környezettudatos magatartásnak.

KULCSKOMPETENCIÁK

1. Anyanyelvi kommunikáció

A tanulóktól a fizikaórákon is elvárjuk a helyes és kreatív nyelvhasználatot. Arra kell törekednünk, hogy a tanulók értsék az olvasott és hallott szöveget; ismerjék a szakkifejezéseket, és legyenek képesek gondolataikat szóban és írásban is – a szaknyelv helyes használatával – szabatosan előadni. Legyenek képesek egyszerű gyűjtőmunkát végezni: különböző célokból megfelelő típusú szövegeket összegyűjteni, értelmezni és feldolgozni.

2. Idegen nyelvi kommunikáció

Legyenek képesek a tanulók az idegen szakszavak helyes olvasására, írására; a különböző nemzetiségű tudósok, feltalálók nevének helyes olvasása, kiejtése, írására.

3. Matematikai kompetencia

A fizikai számítások során fejlődik a tanulók problémamegoldó gondolkodása és feladatmegoldó készsége. Cél, hogy tudják alkalmazni a tanult matematikai ismereteket a fizikai problémák megoldására. Tudjanak táblázatokat és grafikonokat elemezni, illetve mérési eredményeket grafikonon ábrázolni.

4. Alapvető kompetenciák a természettudományok és azok alkalmazása terén

Szerezzenek a tanulók olyan fizikai ismereteket, amelyeket képesek mozgósítani *a mindennapi életben felmerülő problémák megoldása során. Ismerjék fel a természettudományok különböző területei közötti szoros kapcsolatokat. Legyenek kritikusak az áltudományos, illetve a tudomány- és technikaellenes megnyilatkozásokkal szemben.* Tanúsítsanak érdeklődést a természettudományok – így a fizika – fejlődésének az egyénre, a társadalomra és az egész Földre gyakorolt hatásaival kapcsolatban.

5. Digitális kompetencia

A tanulók tudják használni a számítógépet. Legyenek képesek az interaktív média felelősségteljes használatára; információk megkeresésére, összegyűjtésére és feldolgozására.

6. Hatékony, önálló tanulás

A tanulók legyenek képesek a kitűzött cél érdekében kitartóan tanulni; saját tanulásukat megszervezni, a rendelkezésre álló idővel és információval helyesen gazdálkodni. Tudjanak heterogén csoportban is hatékonyan, képességeiknek megfelelően dolgozni, tudásukat másokkal is megosztani.

7. Szociális és állampolgári kompetencia

Ismerjék fel a tanulók, hogy a fizikai kutatások, felfedezések és azok alkalmazásainak célja csak a közjó szolgálata lehet; tudjanak különbséget tenni a tudomány eredményeinek humánus és antihumánus alkalmazásai között (atomreaktor – atombomba; környezetkárosító és környezetbarát technológiák, stb.). Egyéni- és csoportmunka során alakuljon ki bennük az egyénnel, csoportokkal stb. való együttműködés készsége, a megkülönböztetés-mentesség. Legyenek képesek hatékony szakmai kommunikációra. Fizikai ismereteik is szolgálják a különböző közösségi tevékenységek és a különböző szinteken hozott döntések kritikus elemzését.

8. Kezdeményezőkéesség és vállalkozói kompetencia

A tanulók ismerjék meg tágabb környezetüket, legyenek képesek a kínálkozó lehetőségek megragadására. Legyenek képesek fizikai ismereteik kreatív alkalmazására, álljanak készen az új ismeretek megszerzésére, vagy a meglévők bővítésére. Tudjanak tervet készíteni céljaik elérése érdekében.

9. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkéesség

A természeti jelenségek megfigyelése a céltudatos információszerzésen kívül esztétikai élményt is jelent. Ugyanígy alkalmas az esztétikai tudatosság és kifejezőkéesség fejlesztésére a megfelelően összeállított és kivitelezett kísérlet is. Az eszközök alkalmazása céljának és formai megjelenésének (formatervezés) céltudatos összevetése fejleszti az önkifejezés kéességét.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Mozgások	4
Erők	6
Munka és energia. Az egyszerű gépek	6
A nyomás. Nyugvó folyadékok és gázok fizikája	5
Hőtan	6
Összefoglalás, értékelés	10
<i>Összesen:</i>	37

MOZGÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Mozgás és nyugalom.	Beszélgetés: a környezetünkben megfigyelhető mozgásokról; azok jellemzéséről. Koordináció: mindennapi élet. A mozgás és a nyugalom viszonylagosságának megfogalmazása, a vonatkoztatási rendszer fogalmának bevezetése.	Ismeri a mozgás és a nyugalom viszonylagosságát. Ismeri a pálya, az út és az elmozdulás fogalmát és érti a köztük levő különbségeket. Legyen képes egyszerű út-és időmérés elvégzésére, a mérési eredmények feljegyzésére, értelmezésére, út-idő grafikon készítésére és elemzésére, az út és az idő közötti összefüggés felismerésére. Ismerje meg a sebesség fogalmát, mértékegységeit, kiszámítását.
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás	Az egyenes vonalú egyenletes mozgás.	Beszélgetés: A mozgások leírásához használt fogalmak bevezetése; azok „köznapi” és fizikai jelentésének összehasonlítása. Az elmozdulás vektor jellege. Az egyenletes mozgás kritériumai. A sebesség fogalma, mértékegységei. A sebesség vektor jellege.	Tudjon egyszerű feladatokat megoldani az út és az idő kiszámítására. Ismeri az átlagsebesség fogalmát, és tudja, hogy az átlagsebesség a mindennapi életben megvalósuló mozgások egyik fontos jellemzője.

képességének fejlesztése.		Demonstrációs kísérlet: buborék mozgása Mikola-csőben. Koordináció: Természetismeret 6.o.: hosszúság- és időmérés. Matematika: az egyenes arányosság; grafikus ábrázolás. Mindennapi élet: különböző mozgások; közlekedés.	Ismeri az egyenletesen változó mozgás jellemzőit, a gyorsulás és a pillanatnyi sebesség fogalmát. Ismeri a szabadesést, tudja értelmezni a szabadesésre vonatkozó egyszerű kísérletek eredményét.
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A változó mozgás.	Beszélgetés: Milyen változások következhetnek be mozgás közben? A változó mozgást végző test út–idő grafikonjának elemzése. Az átlagsebesség fogalmának bevezetése; szerepe a közlekedésben. A pillanatnyi sebesség fogalmának bevezetése.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az egyenletesen változó mozgás. A gyorsulás.	Beszélgetés: a sebesség időbeli változása. Koordináció: közlekedés; autók gyorsulása álló helyzetből indulva 100 km/h sebességre. Demonstrációs kísérlet: egyenletesen változó mozgások kísérleti megvalósítása, megfigyeltetése. Az egyenletesen változó mozgás sebesség–idő grafikonja. A szabadesés kísérleti megvalósítása, megfigyelése. Következtetések levonása.	

ERŐK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Az erő.	Beszélgetés, vita: magyarázatot keresünk az előző órákon végzett kísérletekre. Az erő fogalmának bevezetése a sebességváltozás segítségével. Az erő mértékegysége; az erő vektor jellege.	A tanuló ismerje az erőhatás következményeit, az erő fogalmát; mértékegységeit; tudja, hogy az erő vektormennyiség, tudja azt ábrázolni és írásban jelölni. Tud közös hatásvonalú erőket összegezni.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Newton törvényei: • a tehetetlenség törvénye, • hatás – ellenhatás,	Beszélgetés: az anyagok legfontosabb tulajdonságai; a tömeg fogalma. Koordináció: természetismeret 5–6. osztály. Demonstrációs kísérletek: a tehetetlenség és a hatás – ellenhatás gyakorlati példáit bemutató ábrák elemzése. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés.	Ismeri a hatás – ellenhatás törvényét. Ismerje meg az erő mérésére használt rugós erőmérőt és működésének alapját. Ismerje a súly fogalmát, mértékegységeit. Ügyeljen a súly és a tömeg megkülönböztetésére. Tudja értelmezni a tehetetlenség fogalmát, ismeri a tehetetlenség törvényét. Tudja, hogy egy test mozgásállapota nem változik meg akkor, ha a rá ható erők kiegyenlítik egymást.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az erő mérése. A rugalmas alakváltozás.	Beszélgetés: már megismert fizikai mennyiségek és mérések. Az erő mérésének lehetőségei. Demonstrációs kísérlet: a rugalmas alakváltozás bemutatása. A rugóerő fogalma. A rugós erőmérő és használata.	
Az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A gravitációs kölcsönhatás. A gravitációs erő és a testek súlya.	Megbeszélés: jelenségek, amelyeket a tömegvonzás ismeretében magyarázhatunk. A tömegvonzás kölcsönössége. A tömegvonzás jelentősége a Földön és az égitestek világában. A súly és a súlytalanság. Mikrogravitációs kísérletek. Koordináció: mindennapi élet, csillagászat; űrkutatás.	Ismerje meg a gravitációs kölcsönhatás főbb jellemzőit, hatásait a Föld közelében elhelyezkedő testekre. Tudja és értse a gravitációs erő és a súly közötti különbséget; tudja, mit jelent a súlytalanság.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A súrlódás és a közegellenállás.	Demonstrációs kísérlet a különböző súrlódások szemléltetésére. A kísérlet eredményének közös értékelése, a kísérletek megismétlése változó feltételekkel. A gördülési és a közegellenállás szemléltetése; kísérletek. A súrlódás és a közegellenállás szerepe (hasznos – káros) hatásainak csökkentése. Koordináció: közlekedés; technika, mindennapi élet. Kiselőadások.	Ismerkedjen meg a súrlódási erő és a közegellenállási erő fogalmával, a súrlódás és a közegellenállás gyakorlati vonatkozásaival.
	Több erő együttes hatása.	Beszélgetés: az eddig megismert erőfajták áttekintése; együttes hatásuk értelmezése demonstrációs kísérlettel, illetve mindennapi példák. Több erő együttes hatásának szemléltetése vektorokkal, az egyensúly fogalmának kialakítása.	

MUNKA ÉS ENERGIA. AZ EGYSZERŰ GÉPEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A munka.	Beszélgetés: a munka fogalma a mindennapi életben. Demonstrációs kísérlet: munkavégzés különböző testek mozgásakor. A munka fizikai fogalmának meghatározása, mértékegysége. Koordináció: technika; mindennapi élet.	Tudja a tanuló a munka fizikai meghatározását, mértékegységét. Legyen képes egyszerű feladatok megoldásával a munka kiszámítására. -
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek	A mechanikai energia. A energia-megmaradás.	Beszélgetés: az energia szó használata a köznyelvben. Koordináció: Természetismeret 5–6.o.: az energia fogalma, fajtái, energia-átalakulások.	Ismerje a mechanikai energia fogalmát, a munka és energia kapcsolatát. Ismerje a tanuló a mechanikai energia megmaradásának törvényét.

alkalmazása képességének fejlesztése.		Demonstrációs kísérletek a mechanikai energia-változás és a testek munkavégző képessége kapcsolatának bemutatására. Koordináció: technika; mindennapi élet. Az energia-megmaradás törvényének kvalitatív megfogalmazása.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A teljesítmény.	Beszélgetés: a teljesítmény fogalma a mindennapi életben. A munkavégzéssel (energia-változással) járó folyamatok időbelisége; összehasonlíthatósága. A teljesítmény fogalmának kialakítása; a teljesítmény mértékegysége. Koordináció: mindennapi élet; technika; biológia.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A hatásfok.	Beszélgetés: a hatásfok fogalma a mindennapi életben. A hasznos munka és az összes munka fogalmának kialakítása. Belső koordináció: súrlódás, közegellenállás. Koordináció: mindennapi élet – különböző mozgások, munkavégzéssel és energia-változással járó folyamatok.	Ismerje a hatásfok fogalmát, és tudja azt egyszerű példákban kiszámítani. Ismerje a teljesítmény fogalmát, mértékegységét, kiszámítását.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az erő forgató hatása.	Demonstráció: kerékpározás. Az erő kifejtés közvetlen érzékelése forgató, illetve nem forgató helyzetekben. Az erőkar és a forgatónyomaték fogalmának kialakítása. A forgatónyomaték. Belső koordináció: az erő. Koordináció: technika; mindennapi élet, közlekedés. Feladatok a forgatónyomaték kiszámítására.	Kísérleti bevezetés után legyen képes az erő forgató hatásának megértésére, a forgatónyomaték fogalmának elsajátítására. Legyen tisztában az erőkar fogalmával. Ismerje a forgatónyomaték kiszámítását és mértékegységét.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Munkavégzés egyszerű gépekkel.	Demonstrációs kísérletek: az emelő és a lejtő típusú egyszerű gépek bemutatása, működésük elemzése, következtetések	Ismerje az egyszerű gépeket, azok működésének fizikai alapjait. Ismerje fel hétköznapi eszközeinkben az egyszerű gépeket.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		levonása. Koncentráció: mindennapi élet – hol, milyen egyszerű gépet használunk? A mechanikai energia-megmaradás érvényesülése az egyszerű gépek használata közben. Kiselőadások, kísérletbemutatók.	Tudja, hogy a mechanikai energia megmaradásának törvénye az egyszerű gépekkel történő munkavégzések esetében is teljesül.

A NYOMÁS. NYUGVÓ FOLYADÉKOK ÉS GÁZOK FIZIKÁJA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A nyomás.	Beszélgetés: a nyomás szó hétköznapi jelentései. Demonstrációs kísérletek a nyomásra – a nyomás fizikai fogalmának bevezetése, mértékegysége. Belső koordináció: erő. Koordináció: matematika – területszámítás. Mindennapi élet, technika, biológia: nyomásnövelés és nyomáscsökkentés. Egyszerű feladatok megoldása.	A tanuló tudja értelmezni egyszerű kísérletek alapján a nyomást; legyen képes a felismert összefüggés matematikai megfogalmazására, az összefüggés alkalmazására. Ismerje meg a nyomásnövelés és a nyomáscsökkentés néhány fontos gyakorlati példáját.
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A folyadékok nyomása.	Demonstrációs kísérletek a hidrosztatikai nyomás bemutatására – a kísérletek eredményeinek megbeszélése, következtetések levonása. A hidrosztatikai nyomás fogalmának kialakítása. A Pascal-törvény szemléltetése. Belső koordináció: természetismeret 5– 6. o.: az anyagok legfontosabb tulajdonságainak értelmezése; részecskeszemlélet. Fizika: az erő; a nyomás. Koordináció: matematika: térfogatszámítás; az egyenes arányosság.	Végezzen a Pascal-törvényre vonatkozó egyszerű kísérleteket, legyen képes a kísérlet eredményeiből következtetések levonására. Ismerje a Pascal-törvény néhány fontos, gyakorlati alkalmazását. A hidrosztatikai nyomásról tanultak segítségével tudja értelmezni a közlekedőedények működését; tudja a közlekedőedények gyakorlati jelentőségét.

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A gázok nyomása. A légnyomás.	Demonstrációs kísérletek a légnyomás és a zárt térben levő gázok nyomásának bemutatására – a kísérletek eredményeinek megbeszélése, következtetések levonása. A légnyomás fogalmának kialakítása. Zárt térben levő gázok nyomásának értelmezése. Belső koordináció: természetismeret 5–6. o.: az anyagok legfontosabb tulajdonságainak értelmezése; részecskeszemlélet. Fizika: az erő, a nyomás. Néhány, a nyomáskülönbségen alapuló eszköz bemutatása, működésük közös értelmezése. Kiselőadások	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás fejlesztése	A felhajtóerő.	Beszélgetés: a felhajtóerővel kapcsolatos tapasztalatok. A felhajtóerő hatásának bemutatása demonstrációs kísérlettel. A felhajtóerő kiszámítása. Az úszás, a lebegés, a merülés bemutatása demonstrációs kísérlettel – a fogalmak tisztázása. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés; biológia.	Ismerje a felhajtóerő fogalmát, Arkhimédész törvényét. Ismerje meg az úszás, a lebegés és a merülés feltételeit; tudja megkülönböztetni az úszás fizikai és hétköznapi értelemben vett fogalmát.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A közlekedőedények és alkalmazásuk. A hajszálcsővesség.	Néhány jól ismert közlekedőedény bemutatása, működésük megfigyelése, értelmezése – a közlekedőedény fogamének kialakítása. Belső koordináció: a hidrosztatikai nyomás. Koordináció: mindennapi élet, technika. Beszélgetés: a kapillaritás jelentkezése mindennapjainkban. Demonstrációs	Legyen képes Arkhimédész törvényére vonatkozó egyszerű feladatok megoldására. Ismerje Arkhimédész törvényének fontosabb gyakorlati vonatkozásait. Ismerje a hajszálcsővesség jelenségét, és annak néhány fontos gyakorlati következményét.

		kísérletek – a hajszálcsovéesség jelenségének tisztázása, következményei, alkalmazásai. Koordináció: mindennapi élet; technika, építészet, biológia, földrajz. Kiselőadások, kísérletbemutatók.	Tudja, hogy a nyomás minden irányú, egyenletes terjedése a gázokban is megfigyelhető. Ismerje meg a légnyomás fogalmát, mértékegységét és a barométerek főbb típusait. Ismerje meg néhány fontosabb, a nyomáskülönbségen alapuló eszköz működését.

HŐTAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A hő terjedése.	Beszélgetés: mindennapi tapasztalataink a hő terjedésével kapcsolatban. Demonstrációs kísérletek a hővezetéssel, -áramlással és -sugárzással történő terjedésére. A kísérleti tapasztalatok megbeszélése, következtetések levonása. A fogalmak tisztázása. Belső koordináció: természetismeret 5–6. o.: melegítés; az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése. Koordináció: mindennapi élet; technika; építészet; földrajz; meteorológia; csillagászat.	A tanuló ismerje a hőterjedés fogalmát, jelenségeit, tudja felismerni azokat a mindennapi életben. Ismerje a szilárd testek, a folyadékok és a gázok hőtágulásával kapcsolatos jelenségeket, összefüggéseket, ismerje fel azok megjelenését a mindennapi életben.
	Hőtágulás.	Demonstrációs kísérletek a szilárd testek, a folyadékok és a gázok hőtágulásának bemutatására. A jelenségek megfigyeltetése, értelmezése. A hőtágulás jelentősége a mindennapi életben és a technikában. Belső koordináció: hőterjedés; természetismeret 5–6.o.: melegítés. Koordináció: mindennapi élet; technika.	
		Beszélgetés: a termikus kölcsönhatás	Ismerje a belső energia fogalmát, legyen képes a termikus kölcsönhatás során

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A fajhő. A testek belső energiája.	során bekövetkező változások. Hőleadás, hőfelvétel. Demonstrációs kísérletek. A hőmennyiség és a fajhő fogalmának bevezetése, mértékegysége. A felvett és a leadott hő kiszámítása a fajhő ismeretében. Energia-megmaradás a termikus kölcsönhatás során. Belső koordináció: hőterjedés; energia-megmaradás. Természetismeret 5–6. o.: az anyagok legfontosabb tulajdonságainak ismerete; az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése; energia-átalakulások.	fennálló energia-megmaradás elemi szintű anyagszerkezeti magyarázatára. Ismerje a fajhő fogalmát, legyenek képesek a belsőenergia-változásra vonatkozó egyszerű feladatok megoldására.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Halmazállapot-változások: • olvadás és fagyás, • párolgás, forrás és lecsapódás, • szublimáció.	Megbeszélés: tapasztalataink a halmazállapot-változásokkal kapcsolatban. Koordináció: mindennapi élet, időjárás. A halmazállapot-változások megfigyeltetése lehetőség szerint csoportmunkával. Hőmérsékleti adatok feljegyzése, grafikon készítése, a tapasztalatok megbeszélése. Belső koordináció: a termikus kölcsönhatás; a belső energia; energia-megmaradás. Koordináció: biológia, földrajz, mindennapi élet. Egyszerű számítási feladatok megoldása.	Figyelje meg egy szilárd anyag olvadását, illetve a folyékony halmazállapotú anyag fagyását, kövesse nyomon a hőmérséklet változásait; legyen képes hőmérséklet–idő grafikon készítésére, a grafikon elemzésére. Ismerje meg az olvadáshő fogalmát. Legyen képes egyszerű feladatok megoldására az olvadás – fagyás témaköréből. Figyelje meg különböző folyadékok párolgását, illetve az elpárolgott anyag lecsapódását. Mérje meg a párolgó anyag hőmérsékletét.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az égéshő. Hőerőgépek: • gőzturbina, • négyütemű motor, • dízelmotor.	Megbeszélés: mit tudunk az égésről? Az égéssel kapcsolatos belsőenergia-változások megtárgyalása, az égéshő fogalmának bevezetése, mértékegysége. Egyszerű számítási feladatok megoldása. A hőerőgépek működésének	Tudja a belsőenergia-változásokat, a jelenség anyagszerkezeti magyarázatát. Figyelje meg egy folyékony halmazállapotú anyag forrását, kövesse nyomon a hőmérséklet változását; legyen képes hőmérséklet–idő grafikon készítésére, a grafikon elemzésére.

		szemléltetése modellek segítségével; jelentőségük, alkalmazásaik Belső koordináció: munka, hasznos munka, összes és hasznos teljesítmény, határfok. Belső energia. Koordináció: kémia, közlekedés, ipar. Tudomány- és technikatörténet. Mindennapi élet: villamosenergia-ipar. Környezetvédelem: légszennyezés.	Ismerje meg a forráshő fogalmát. Legyen képes egyszerű feladatok megoldására a forrás – lecsapódás témaköréből. Végezzen egyszerű kísérletet a szublimáció vizsgálatára, ismerje a szublimáció fogalmát. Ismerje az égéshő fogalmát; tudja, hogy milyen energiaváltozások történnek az égés közben. Ismerje az égés feltételeit, és így a tüzek eloltásának lehetőségeit is. Ismerje a hőerőgépeket; azok működését, alkalmazását, határfokát.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 - heti óraszám: 1,5

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Elektromos alapjelenségek. Az egyenáram	12
Az elektromos áram hatásai. Az elektromágneses indukció	13
Fénytan	14
Összefoglalás, rész-összefoglalás, értékelés, gyakorlás	16
Összesen:	55

ELEKTROMOS ALAPJELENSÉGEK. AZ EGYENÁRAM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Elektromos alapjelenségek.	Beszélgetés, vita: az elektromosság szerepe mindennapjainkban; elektromos eszközök; az elektromosság elnevezés eredete. Dörzselektromos kísérletek; erőhatások megfigyelése, következtetések levonása. Belső koordináció: erőhatás, erő. Koordináció: mindennapi élet.	A tanuló ismerje a testek lehetséges elektromos állapotait, értse az elektromos állapotú testek között fellépő erőhatásokat; tudja értelmezni azt, hogy egy test elektromosan semleges.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az elektromos töltés.	Kísérletek elektroszkóppal; a kísérletek közös értékelése, következtetések levonása. Az elektromos töltés fogalmának kialakítása; tulajdonságai. Elektronátmenet – a dörzselektromos jelenségek anyagszerkezeti magyarázata. Az elektromos töltés jele, mértékegysége. Belső koordináció: elektromos alapjelenségek. Demonstrációs kísérlet: az elektromos	Ismerje az elektromos töltés fogalmát; tudja értelmezni a testek elektromos állapotát a többlettöltés segítségével. Ismerje a dörzselektromos kísérletek anyagszerkezeti magyarázatát és az elektromos töltés mértékegységét.

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Vezetők és szigetelők. Az elektromos áram. Áramvezetés fémekben.	vezetés kísérleti vizsgálata elektroszkópokkal. Következtetések levonása; az anyagok új fizikai csoportosítása. Az elektromos töltések áramlásának jellemzése; az elektromos áram fogalma, jele, mértékegysége. Egyszerű feladatok megoldása. Belső koordináció: az elektromos töltés. Koordináció: természetismeret 5–6.o.: az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése; kémia; mindennapi élet, technika.	Ismerje az elektromos vezetés magyarázatát; a vezetők és a szigetelők közötti különbségeket; az elektromos áram fogalmát, mértékegységét. Alakítson ki szemléletes képet a fémekben történő áramvezetés mechanizmusáról.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos áramkör. Az áramkör működése.	Demonstrációs kísérlet: a vezetési elektronok elmozdítása elektromos térrel; az elektromos vezetés anyagszerkezeti magyarázata, a fémek vezetési mechanizmusának megismertetése. Belső koordináció: természetismeret 5–6.o.: az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése. Koordináció: kémia; mindennapi élet, technika.	Ismerje az elektromos áramkör fogalmát, részeit, az áramköri jeleket. Tudja értelmezni az elektromos áramkör működését a folyadékmodell segítségével.
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	A feszültség mérése. Elemek és telepek	Csoportmunka: Egyszerű áramkör összeállítása, működésének vizsgálata. A feszültség meghatározása, a feszültség mechanikai analógiájának bemutatása közlekedőedény segítségével. Az áramkör folyadékmodelljének ismertetése, a modell működésének megbeszélése, azonosságok és különbségek keresése. Az áramkör egyszerűsített ábrázolása: az áramköri jelek és a kapcsolási rajz. Belső koordináció: az elektromos áram.	Ismerje a feszültség fogalmát, mértékegységét; a voltmérő használatát.

A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az áramerősség mérése. Az elektromos áram iránya. Az elektromos ellenállás.	Koordináció: mindennapi élet; technika.	Legyen képes önállóan egyszerű áramkört összeállítani feszültség- és áramerősségmérést végezni a tanulókísérleti eszközök segítségével. Ismerje a párhuzamos kapcsolás fogalmát. Ismerje a galvánelem fogalmát, tudják az elem és a telep közötti különbséget; ismerje a zseblep felépítését, működését.
	A fogyasztók kapcsolása: • soros kapcsolás, • párhuzamos kapcsolás.	Demonstrációs kísérlet: egyszerű áramkör összeállítása zsebleppel; a zseblep pólusainak megkülönböztetése, a pólusok közötti feszültség értelmezése. Annak felismertetése, hogy az elektromos töltések mozgásához s munkavégzés szükséges. A feszültség meghatározása a végzett munka és a mozgott töltés segítségével, a feszültség mértékegysége. Egyszerű feladatok megoldása. Koordináció: mindennapi élet; technika. Tanulókísérlet. A feszültségmérő megismerése, használata. Egyszerű áramkör összeállítása, a voltmérő bekötése, a párhuzamos kapcsolás fogalma. Kapcsolási rajz készítése, a mérési eredmények táblázatba foglalása. Csoportmunka. Koordináció: az áramkör működése; technika. Beszélgetés: közismert áramforrások, különböző elemek és telepek: azonosságok és különbségek keresése. Demonstrációs kísérletek: galvánelemek bemutatása, működésük megfigyeltetése, következtetések levonása. A leggyakrabban használt elemek és telepek felépítése; működése. Koordináció: mindennapi élet; kémia. Kiselőadások, kísérletbemutatók. Tanulókísérlet. Az áramerősségmérő megismerése, használata. Egyszerű	
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.			Ismerje a soros és a párhuzamos kapcsolást. Tudja a fizikai és a technikai áramirányt.
A megfigyelőképesség és a logikus			

gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. Az egyénnel, csoportokkal való együttműködés készségének fejlesztése. Manuális készségek fejlesztése.		áramkör összeállítása, az ampermérő bekötése, a soros kapcsolás fogalma. Kapcsolási rajz készítése, a mérési eredmények táblázatba foglalása. Csoportmunka. A mérés tapasztalatainak megbeszélése, következtetések levonása. Koordináció: az áramkör működése; technika.	
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		Demonstrációs kísérlet: különböző ellenállású fogyasztók működése ugyanabban az áramkörben. Volt- és ampermérés, következtetések levonása. Az elektromos ellenállás fogalmának bevezetése, anyagszerkezeti magyarázata. Jele, mértékegysége. Gyakorlati jelentősége. Egyszerű feladatok megoldása. Belső koordináció: volt- és ampermérés; az elektromos áram; a feszültség.	
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		Beszélgetés: a háztartásban megtalálható elektromos kapcsolások; hasonlóságok és különbségek keresése. Demonstrációs kísérletek: soros és párhuzamos kapcsolás összeállítása, áram- és feszültségviszonyok megismerése méréssel. A mérési eredmények áttekintése, közös értékelése. Az eredő ellenállás fogalma, kiszámítása. Anyagszerkezeti magyarázat. Belső koordináció: feszültség, áramerősség, elektromos ellenállás. Koordináció: mindennapi élet; technika. Kiselőadások.	

AZ ELEKTROMOS ÁRAM HATÁSAI. AZ ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az elektromos áram hőhatása. Az elektromos munka.	Beszélgetés: az elektromos áram hőhatásán alapuló eszközeink. Koordináció: mindennapi élet; technika. Demonstrációs kísérlet: fűtőszál felmelegedése. A kísérlet eredményének megbeszélése, következtetések levonása. Anyagszerkezeti magyarázat. Az energia-megmaradás elvnek teljesülése a fűtőszál felmelegedése során. Az elektromos munka fogalma, jele, kiszámítása, mértékegysége. Egyszerű feladatok megoldása. Belső koordináció: munka, energia, energia-megmaradás. Az elektromos áram fémekben. Koordináció: mindennapi élet, technika.	A tanuló ismerje az elektromos áram hőhatását; annak következményeit; értse, hogy a vezető belső energiájának növekedését az elektromos munkavégzés fedezi. Ismerje az elektromos munka mértékegységeit; legyen tisztában az elektromos fogyasztás fogalmával. Legyen képes az elektromos munka kiszámítására vonatkozó egyszerű feladatok megoldására.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az elektromos teljesítmény. A fogyasztás.	Beszélgetés: a teljesítményről és a hatásfokról tanultak átismétlése. Az elektromos teljesítmény fogalma, kiszámítása, mértékegysége. Az elektromos fogyasztás kifejezés használatának indoklása; az elektromos fogyasztásmérő működésének megbeszélése. Egyszerű feladatok megoldása.	Ismerje az elektromos teljesítmény fogalmát, legyen képes az elektromos teljesítményre vonatkozó egyszerű feladatok megoldására.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Az izzólámpa és az olvadóbiztosíték.	Megbeszélés: az izzólámpák használata mindennapjainkban. Bemutatás: az izzólámpa részei, szerepük, fizikai tulajdonságaik. Az üzemi feszültség fogalma, jelentősége. Az olvadóbiztosítékok működési elvének	Ismerje az izzólámpa és az olvadóbiztosíték, működését; ismerje az elektromos áram hőhatásának más, gyakorlati alkalmazásait.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.		bemutatása, felhasználásuk ismertetése.	
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az elektromos áram kémiai hatása.	Demonstrációs kísérlet tanulói közreműködéssel – különböző oldatok vezetőképességének bemutatása; az elektrolitoldat fogalmának meghatározása. A kísérlet eredményeinek értékelése. Elektrolízis bemutatása, magyarázata. A galvanizálás jelentőségének ismertetése. Belső koordináció: az elektromos áram. Koordináció: kémia; ipari alkalmazások; mindennapi élet.	Ismerje az elektromos áram kémiai hatását; tudja, hogy hogyan történik az áramvezetés a szabadon mozgó ionokat tartalmazó oldatokban. Ismerje az elektrolízis fogalmát, és az elektromos áram kémiai hatásának néhány gyakorlati alkalmazását.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos áram élettani hatása. Az elektromos készülékek biztonságos használata.	Beszélgetés: az elektromos hálózat szakszerűtlen használatából adódó balesetek. Az elektromos áram élettani hatásai. Demonstrációs kísérlet: a bőr ellenállása. Az elektromos készülékek biztonságos használata; a védőföldelés szerepe.	Ismerje az elektromos áram élettani hatásait, az elektromos készülékek biztonságos használatának szabályait. Értse a szigetelés és a védőföldelés szerepét, fontosságát. Ismételje át és bővítse ki a mágnességről korábban szerzett ismereteit.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A mágnesség.	Beszélgetés: mit tudunk a mágnesekről? Demonstrációs kísérletek a mágnesség jelenségeinek bemutatására. Mágnesezhető és nem mágnesezhető anyagok. A Föld mágneses tulajdonságai. Koordináció: mindennapi élet; földrajz; közlekedés; biológia.	Tudja, hogy az elektromos áramnak van mágneses hatása.
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos áram mágneses hatása.	Demonstrációs kísérletek az áram mágneses hatásának kimutatására; a paraméterek változtatása. A mágneses mező bemutatása mágnesűkkel, vagy vasreszelékkel.	

A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az áramjárta tekercs mágneses hatása. Az elektromágnes.	Demonstrációs kísérlet: áramjárta tekercs mágneses hatásának bemutatása, a tekercs jellemzői. A vasmag szerepe. Az elektromágnes gyakorlati alkalmazásai, jelentősége, előfordulása mindennapjainkban. Koordináció: elektrotechnika; mindennapi élet.	Tudja, hogy az áramjárta tekercs mágneses tulajdonságokat mutat; ismerje a vasmagos tekercset és annak néhány gyakorlati alkalmazását.
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos motor.	Beszélgetés, vita: a „villanymotorok” szerepe napjainkban; előfordulásuk, sokféleségük. Demonstrációs kísérlet: egyenáramú elektromotor modelljének működése; a modell részei, szerepük. A modell működésének megfigyelése, értelmezése. Belső koordináció: az elektromos áram; az elektromos áram mágneses hatása: az áramjárta tekercs és az elektromágnes, a mágnesség alapjelenségei. Koordináció: technika, mindennapi élet. Kiselőadások.	Ismerje az elektromos motor főbb részeit, működését, fontosabb felhasználási területeit.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromágneses indukció.	Beszélgetés: az elektromágneses indukció kifejezés jelentése; az elektromos és mágnes-jelenségek kölcsönössége. Demonstrációs kísérlet: a mozgási indukció bemutatása, a jelenség meghatározása. Az indukált feszültség nagysága.	Végezzen egyszerű kísérleteket az elektromágneses indukció jelenségének megfigyelésre; az indukált feszültség vizsgálatára. Vizsgálja meg, mitől függ az indukált áram iránya. Legyen képes a mozgási és a nyugalmi indukció megkülönböztetésére.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az indukált áram iránya.	Beszélgetés: hogyan teljesül az energia-megmaradás az elektromágneses indukció során? Mivel magyarázhatjuk a mozgási indukciós kísérletekben tapasztalt változó áramirányt? A Lenz-törvény megfogalmazása; az indukált áram iránya. Az indukált feszültség keltésének további lehetőségei – a nyugalmi indukció. Kísérleti bemutatás, a kísérlet	

		eredményeinek megbeszélése. Belső koordináció: az elektromágneses indukció.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A váltakozó áram. A váltakozó áram hatásai.	Demonstrációs kísérlet: a váltakozó áram előállítása; a kísérlet eredményének magyarázata. A generátor működési elve, modellje. A váltakozó áram és a váltakozó feszültség mérése, a váltakozó áramú műszerek használata. A hálózati feszültség. A váltakozó áram hatásai. Belső koordináció: elektromágneses indukció. Koordináció: mindennapi élet.	Ismerje a váltakozó áram fogalmát, legyen képes az egyenáram és a váltakozó áram összehasonlítására. Tudja, hogy a hálózati áram váltakozó áram, és ismerje a váltakozó áram hatásait.
	Az elektromos energia előállítása és szállítása. A transzformátor.	Beszélgetés: „honnan jön” az áram? Hő-, atom- és vízerőművek. Az elektromos energia továbbítása: a transzformátor szerepe. Demonstrációs kísérlet: a transzformátor működése. A kísérlet eredményeinek értékelése, veszteségek. Belső koordináció: az elektromos áram hőhatása, az elektromos munka és teljesítmény. Az elektromágneses indukció; az energia-megmaradás elve; a hatásfok. Koordináció: mindennapi élet. Vita: energiatakarékosság, környezetvédelem.	Ismerje az elektromos energia előállításának és szállításának módjait. Ismerje a transzformátort, egyszerű kísérletekkel vizsgálja annak működését. Ismerje a transzformátor szerepét az elektromos energia szállításában. Legyen képes a transzformátorokkal kapcsolatos egyszerű feladatok megoldására.

FÉNYTAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Fényforrások. A fény terjedése.	Beszélgetés: a fény szerepe életünkben, a látás fontossága. Koordináció: mindennapi élet, biológia. Különböző fényforrások bemutatása, a fogalmak tisztázása; a már ismert fényforrások besorolása Demonstrációs kísérletek a fény egyenes vonalú terjedésére. Következtetések levonása, a fénysugár „megalkotása”.	Ismerje a tanuló az elsődleges és a másodlagos fényforrásokat; az átlátszó és átlátszatlan testeket; a fény egyenes vonalú terjedését.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A fény visszaverődése. A síktükör.	Beszélgetés: a síktükör „mindennapi” eszköz. A síktükörben látott kép tulajdonságai, céltudatos megfigyeltetése. Demonstrációs kísérlet. A látszólagos kép fogalma. Koordináció: mindennapi élet; matematika.	Vizsgálja meg kísérletileg a fényvisszaverődés jelenségét; a megfigyelései alapján tudja megfogalmazni a visszaverődés törvényét. Vizsgálja meg, milyen képet ad a síktükör a valódi tárgyról, ismerje a látszólagos kép fogalmát; a síktükör fontosabb gyakorlati alkalmazásait.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A homorú tükör.	Tanári közlés: a homorú tükör származtatása; demonstrációs kísérletek a homorú tükörrel. A látottak értékelése, következtetések levonása. A kísérlet eredményeinek táblázatos rögzítése. Koordináció: mindennapi élet; csillagászat; orvosi gyakorlat; matematika.	Vizsgálja meg kísérletileg a homorú tükör képalkotását, ismerje a fókuszpont fogalmát. Tudja, hogy mikor beszélünk valódi képről. Ismerje a homorú tükör néhány fontosabb gyakorlati alkalmazását.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus	A domború tükör.	Tanári közlés: a domború tükör származtatása; demonstrációs kísérletek a domború tükörrel. A látottak értékelése, következtetések levonása. A kísérlet eredményeinek	Vizsgálja meg kísérletileg a domború tükör képalkotását. Ismerje a domború tükör néhány fontosabb gyakorlati alkalmazását.

gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		táblázatos rögzítése. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés; matematika.	
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A fény törése. A teljes visszaverődés.	Demonstrációs kísérlet. A fénytörés jelenségének vizsgálata, következtetések levonása. Fénytörés plánpárhuzamos lemezen és prizmán. A teljes visszaverődés jelenségének kísérleti előállítás. A teljes visszaverődés gyakorlati alkalmazásai. Belső koordináció: fény egyenes vonalú terjedése. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés; távközlés.	Végezze el a fénytörés jelenségének kísérleti vizsgálatát; a megfigyelésekből vonjon le következtetéseket a beesési szög és a törési szög viszonyára, ha a fény levegőből vízbe (vagy plexibe) lép. Vizsgálja meg kísérletileg a teljes visszaverődés jelenségét.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. Manuális készségek fejlesztése.		Beszélgetés: hol találkoztunk már gyűjtőlencsével? Mi az elnevezés oka? Koordináció: mindennapi élet, biológia, földrajz.	Ismerje fel és tudják magyarázni a környezetükben gyakran megfigyelhető fénytani jelenségeket.
	A gyűjtőlencse.	Tanári közlés: a gyűjtőlencse származtatása; demonstrációs kísérletek a gyűjtőlencsével. Csoportmunka: a gyűjtőlencse képalkotásnak vizsgálata. A látottak értékelése, következtetések levonása. A kísérlet eredményeinek táblázatos rögzítése. Koordináció: mindennapi élet; matematika. Kiselőadások.	Ismerje a gyűjtőlencsét, annak jellemzőit; vizsgálja meg kísérletileg a gyűjtőlencse által a valódi tárgyakról adott képet.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A szórólencse.	Tanári közlés: a szórólencse származtatása; demonstrációs kísérletek a szórólencsével. A látottak értékelése, következtetések levonása. Koordináció: mindennapi élet; matematika.	Ismerje a szórólencsét, annak főbb jellemzőivel; vizsgálja meg kísérletileg a szórólencse képalkotását (valódi tárgyról).

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az egyszerű nagyító.	Beszélgetés: az egyszerű nagyító használata eddigi tanulmányainkban. Koordináció: biológia, földrajz. Egyéni munka: különböző tárgyak vizsgálata egyszerű nagyítóval. „Mit nagyít” a nagyító? A szögnagyítás fogalma. Kiselőadások.	Vizsgálja meg az egyszerű nagyító képalkotását. Ismerje a látószög fogalmát. Tudja, hogy a lupe a vizsgált tárgy látószögét növeli meg.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A szem és a szemüveg.	Beszélgetés a szemről és a látásról. Koordináció: mindennapi élet, biológia. Demonstrációs kísérlet: a szem fénytörése, a szemlencse képalkotása. Közel- és távollátó szem modellje, a szemüveg szerepe. Kiselőadások.	Ismerje a látás optikai alapjait, a szem törőközegeit; a szem alkalmazkodását. Ismerje a leggyakoribb szemhibákat: a közzellátást és a távollátást; tudja, hogy ezek a látáshibák milyen szemüvegekkel javíthatók.
	A távcsövek.	Beszélgetés: mit tudunk a távcsövekről? Koordináció: mindennapi élet; csillagászat. A távcsövek alaptípusainak bemutatása, működésük megismerése modell segítségével. Használatuk. Korszerű távcsövek; űrtávcső. Internetalapú eszközök használata. Kiselőadások.	Ismerje a lencses és a tükrös távcsövek főbb típusait (Kepler-féle távcső, Galilei-féle távcső; Newton-féle távcső)
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A mikroszkóp.	Beszélgetés: Mit tudunk a mikroszkópról? Mikor használtunk mikroszkópot, milyen céllal? Koordináció: földrajz, biológia; orvostudomány. A mikroszkóp részeinek bemutatása, működésének megismerése modell segítségével. Használata. Kiselőadások, bemutatók.	Ismerje a mikroszkóp fontosabb részeit, felépítését, fontosabb gyakorlati alkalmazásait.
	A fényképezőgép.	Beszélgetés: Mit tudunk a	Ismerje a fényképezőgép fontosabb

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.		fényképezőgépekről? Koordináció: mindennapi élet; tudomány, technika. A fényképezőgépek működésének bemutatása, működésük megismerése modell segítségével. Használatuk. Digitális fényképezőgépek – azonosságok és különbségek keresése. A számítógép használata a képfeldolgozás során. Kiselőadások, bemutatások.	részeit, felépítését. Tudja a fotográfiai filmben végbemenő folyamatok alapszintű magyarázatát, a negatív és a pozitív kép közötti különbséget. Ismerje a digitális képalkotás és képfeldolgozás alapjait.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A diavetítő és az írásvetítő.	Beszélgetés: iskolai tanulmányaink két, leggyakrabban használt szemléltető eszköze. Felépítésük megismerése, működésük megértése. Koordináció: tanulás az iskolában.	Ismerje a diavetítő fontosabb részeit, felépítését, működésük alapszintű magyarázatát.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A fehér fény felbontása. A testek színe.	Demonstrációs kísérlet: a fehér fény felbontása összetevőire prizmával. A színek színeinek megismerése, összehasonlítása a szírvány színeivel. A spektrum szerepe a tudományban: mire jó a színek elemzése? Lehetőség szerint: abszorpciós spektrum előállítása. Emissziós spektrum vizsgálata zsebspektroszkóp segítségével. Koordináció: időjárás; tudomány, technika. Miért látjuk színesnek a testeket? Egyszerű színkeverési kísérletek bemutatása. Koordináció: mindennapi élet; biológia. Kiselőadások.	Végezza el a fehér fény színekre bontását és újraegyesítését, ismerje a spektrum színeit; tudja, mit jelent a kiegészítő színpár kifejezés, és tudja, hogy egy test színét a róla visszavert, vagy a rajta áthaladó színek keveréke adja.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Szóbeli értékelés

Rendkívül fontos értékelési mód. Fejleszti az anyanyelvi kommunikációt, a koncentráló készséget. Pozitív visszahatása van a személyiség fejlődésére, fejleszti a kifejezőkészséget, segíti a magabiztos fellépés kialakulását. A kis óraszám ellenére is rendszeresnek kell lennie.

Történhet önálló felelet formájában (pl. kiegészíthető ábra- vagy grafikonelemzéssel stb.). Részét képezheti számítási feladat megoldása. Ide sorolható az önálló gyűjtőmunka bemutatása is.

Írásbeli értékelés

Az értékelés általánosan elterjedt formája. Nagy előnye, hogy egyszerre több tanuló tudásának mérését teszi lehetővé; lehet egy témakör egészét érintően átfogó, vagy csak egyes részletekre kiterjedő. Történhet egész órán vagy az óra egy részén is.

Az írásbeli értékelésnél is követeljük meg egy-egy fogalom szabatos megfogalmazását, a helyes nyelvhasználatot. Célszerű előre elkészített feladatlapokat használni. Javasolt, hogy egy feladatlapon belül többféle feladattípust alkalmazzunk (például: egyszerű választás, kiegészítés, grafikon- vagy ábraelemzés, számítási feladat megoldása stb.).

Egyszerű kísérletek bemutatása és elemzése

Szinte valamennyi témakörhöz találunk Öveges-kísérleteket. Általános tapasztalat, hogy a tanulók szívesen foglalkoznak ilyen kísérletek összeállításával és bemutatásával. Ez nem csak a manuális készséget fejleszti, hanem közelebb hozza a tanulókat a fizikai folyamatok megismeréséhez, egyben hozzájárul kifejezőkészségük fejlesztéséhez és önálló munkára nevel.

EMBER A TERMÉSZETBEN

KÉMIA

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7-8. évfolyam

BEVEZETÉS

A kémia tantárgy az általános iskola 7-8. évfolyamaiban elsősorban az *Ember a természetben* műveltségi területhez, de bizonyos vonatkozásokban a *Földünk – környezetünk* műveltségi területhez is kapcsolódik.

Figyelembe véve a NAT ajánlását az egyes műveltségi területek százalékos arányára vonatkozóan, a kémia tantárgyat 7. és 8. évfolyamon is lehet 1,5 óra/hét időben tanítani, az iskola pedagógiai programja, helyi sajátossága szerint (ez 56 tanítási órának felel meg egy tanév alatt).

CÉLOK ÉS FELADATOK

Legfőbb cél, hogy a tanulók egészséges személyiséggel működjenek a saját életterükben.

A kémia tantárgy nemcsak a tantárgyhoz tartozó tudományos ismereteket közvetíti, hanem alkalmat ad a tanulók képességeinek fejlesztésére, ismereteik rendszerezésére, alkalmazására, természettudományos gondolkodásmódjuk alakítására.

A tanulók legyenek kíváncsiak környezetükre, figyeljék meg a körülöttük zajló változásokat. A látott jelenségeket képesek legyenek leírni és a megfelelő szinten értelmezni. Fontos hogy észrevegyék a saját mindennapi környezetükben bekövetkező természeti-kémiai változások, és a laboratóriumban végzett kísérletek közötti összefüggéseket. Hasonló jelenségek megfigyelésekor észrevegyék a hasonlóságokat és a különbségeket, képesek legyenek az általánosításra.

Ismerjék meg a környezetükben és a természetben leggyakrabban előforduló szerves anyagokat, oldatokat. Az anyagi világ szemlélésében legyen alapvető a részecskeszemléletük. Legyenek tisztában a részecskéket és a halmazt jellemző tulajdonságok közötti különbségekkel.

Értsék a fizikai és kémiai változások közötti alapvető különbséget.

A tanulók legyenek képesek az önfejlesztésre, önálló tanulásra, a különböző ismeretek megtalálására, szelektálására, megértésére. Véleményalkotásukban vegyék figyelembe tudományos ismereteiket.

Kapjanak képet a vegyipar jelentőségéről, a sokféle vegyipari termék megjelenéséről a hétköznapi életünkben. Átfogó cél a tanulók környezettudatos magatartásának formálása. Szemléletükben váljon meghatározóvá a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés. Szerezzenek ismereteket az emberiség közös, globális problémáiról. Magatartásukban alakuljon ki és erősödjön meg a személyes biztonságra való törekvés. Saját ismereteik szintjén kerüljenek előtérbe a legfontosabb fogyasztóvédelmi szempontok.

A tanult kémiai anyagokkal, folyamatokkal kapcsolatos ismeretek segítsék a tanulókat abban, hogy felnőtt korukra helyes életmódot, életvitelt alakíthassanak ki.

Ismerkedjenek meg az egyes témákhoz kapcsolódóan a kémia tudománytörténetével, kiemelkedő tudósok, feltalálók tevékenységével, munkásságával, kiemelve a magyar vonatkozásokat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

Fontos, hogy a tanulók képessé váljanak a megfigyeléseiket szavakkal kifejezni. A tanult anyagokban észre kell venniük a közös sajátságokat, és csoportosítaniuk kell különböző szempontok szerint.

Ismerniük kell a környezetünk és a természet leggyakoribb anyagainak jellemző sajátságait, a leggyakrabban előforduló szerves anyagokat. Ismerniük kell a különféle, háztartásban is használt oldatok gyakorlati alkalmazását. Végezzenek az oldatok összetételére vonatkozó egyszerű számításokat minél több gyakorlatból vett példán keresztül. Néhány példával képesek legyenek szemléltetni, hogy az anyag szerkezete meghatározza az anyag tulajdonságait. Ismerjék fel a tanult veszélyes anyagokat környezetükben, és járjanak el körültekintően.

A tanulók ismerkedjenek meg a legfontosabb szerves energiaforrásaikkal (kőolaj, földgáz), ezek felhasználásával, élelmiszereink összetételével, a műanyagok tulajdonságaival, a szappanok, mosószerek mint szerves kémiai anyagok sajátságaival, ismerjék meg a drogokat, mint kémiai anyagokat, ezek hatását, veszélyeit. Vizsgáljanak meg többféle élelmiszert, vonjanak le az élelmiszert felépítő szerves anyagra vonatkozóan következtetéseket. Ismerkedjenek a változatos megjelenési formájú műanyagokkal, vizsgálják meg néhány tulajdonságukat.

Gyakorlatot kell szereznük a kísérletezésben, a precíz, balesetmentes laboratóriumi munka elsajátításában. Ismerjék meg a veszélyes anyagok helyes kezelését, a laboratóriumi munka biztonságos követelményeit. Egyszerű, mindennapi anyagokkal végzett kísérleteket képesek legyenek önállóan, leírás (recept) alapján elvégezni, értelmezni. Ehhez a fokozott figyelmen és a szabálykövetésen túl a tanulók manuális képességére is szükség van. Ugyancsak a kézügyességet és térábrázolást fejleszti a kísérleti berendezésről készített egyszerű ábra, metszeti kép, illetve a molekulamodellek készítése. Ismereteiket az iskolán kívül is alkalmazniuk kell tudni (otthoni, önálló kísérletek, megfigyelések).

Érzékeltes példákon keresztül kapjanak képet arról, hogy a „kézzel fogható” világunk méreteihez képest a rendkívül parányi mikrovilág méretviszonyai sok-sok nagyságrenddel kisebbek. Értetniük kell a mól fogalmát, tudniuk kell hogy az a hatalmas mennyiségű részecske, amit az Avogadro-számmal kifejezünk, éppen mérhető mennyiségű anyagot jelenthet.

Jártasságot kell szereznük a tanulóknak a kémiai jelek felismerésében, alkalmazásában. A legegyszerűbb kémiai reakciókat írják le egyenlettel is, ennek alapján végezzenek a mennyiségi viszonyokra vonatkozó egyszerű számításokat. A jelenségeket és magyarázatukat a tanult szakkifejezésekkel kell leírniuk, elmondaniuk.

Tudásukat többféle feladattípus segítségével kell fejleszteni és ellenőrizni, amelyek segítik a kreatív, asszociatív gondolkodásmód és egyéb készségek, képességek fejlődését. A kiscsoportban való működés fejleszti a kooperációt, a szolidaritást a társakkal, a közös gondolkodást, a team-munkát, segít *megtapasztalni* azt, hogy a csoport együtt többre képes, mint külön-külön az egyes tagok.

Értetniük kell a tanulóknak, hogy a modell a valóságot csak néhány fontos, kiragadott szempont szerint ábrázolja, nem azonos a valósággal. Érzékeltetnünk kell a tárgyiasult modell és a valóság méretarányait is. A tanulók maguk is alkothatnak modellt, amely szintén közelebb viheti a tanulókat a jelenségek megértéséhez.

Fejleszteni kell a szövegértést. Tudományos ismeretterjesztő szakirodalmat, szakmai szöveget (az adott szinten) értetniük kell a tanulóknak, és a szöveggel kapcsolatos kérdésekre válaszolniuk kell tudni. Egy adott témához kapcsolódó információkat a megfelelő módokon (könyvtár, internet, lexikon) be kell tudniuk szerezni, a multimédiás oktatási anyagokat pedig tudniuk kell használni. Egy feldolgozott témából szóban is és írásban is be kell tudniuk számolni. Ez több módon is történhet, pl. kiselőadás, poszter, iskolai újság, szóbeli felelet formájában.

Használjanak, készítsenek és értelmezzenek táblázatokat, grafikonokat.

A tananyag lehetőséget ad arra, hogy a tanulók egyszerű jelenségeket megismerjenek, vizsgáljanak, értelmezzenek, és szakkifejezésekkel leírják, így elvárható, hogy kialakuljon egy természettudományos gondolkodásmód, ami hosszabb távú tudást eredményezhet a kémiai ismeretek terén.

KULCSKOMPETENCIÁK JELLEMZÉSE

A megfigyelések saját szavakkal történő elmondása, a szövegértési feladatok gyakorlása fejlesztik az anyanyelvi kommunikációt. Ugyanennek a kompetenciának a fejlesztéséhez járul hozzá a szakirodalomban, interneten, lexikonokban való kutató munka, a szóbeli felelés, kiselőadások tartása, vagy írott formában poszterek, faliújságok készítése, illetve szakmai anyagok iskolai újságban történő megjelentetése.

Az interneten való kutató munka összefügghet a digitális írástudás kompetenciájával. Megkívánható, hogy a különböző szakanyagokat (pl.: posztert, kiselőadás szövegét, iskolai újságcikket számítógép segítségével szerkesszék meg a tanulók, amelyben nagy segítséget nyújthat egy jól felszerelt iskolai számítógéppark a megfelelő digitális eszközökkel és internet-hozzáféréssel. Ezekkel az önálló tanulást segítő módszerekkel hozzásegíthetjük a tanulókat a saját tanulási módszer kialakításához.

A természettudományok megértésénél előtérbe kerül a valóság „leképezése”, a modellalkotás. Ahhoz, hogy a tanulók értsék a modellalkotás lényegét és alkalmazni is tudják, több készségüket, képességüket használniuk kell. Például a halmazállapot-változások részecskeszemlélettel való értelmezésénél érteniük kell, hogy egy részecskét ábrázoló tárgyi modell nem csak méretben különbözik egy valóságos részecskétől, és csak a számunkra lényeges jellemzőket ábrázolja. Ezért lehet ugyanazt a valóságos részecskét akár többféle tárgyi modellel is ábrázolni. Érteniük kell, hogy a halmazban valójában számunkra felfoghatatlanul sok, parányi részecske van, amelyek különböző irányokban, sebességgel és energiával mozognak, és a részecskék között nincsen anyag. Ehhez képzelőerőre, absztrakciós képességre és kreativitásra van szükség. Tehát a kémiai parányok világát akkor lehet igazán eredményesen tanítani, ha ezt megelőzően a gyerekek fantáziáját, kreativitását, absztrakciós képességét már fejlesztették (nem véletlenül kerül ez a témakör a hetedik évfolyamra); ennek segítségével azonban kialakíthatunk egy olyan természettudományos gondolkodásmódot (modellhasználatot), amelynek a segítségével a tanulók, jelenségeket tudnak továbbgondolni, előre jelezni; jelenségeket tudnak értelmezni (pl.: kémiai és fizikai változások során a részecskék hogyan változnak meg, az egész halmaz hogyan változik meg, milyen energiaváltozások kísérik stb.), mindezek alapján értelmes cselekvésre képesek, és értő módon tudnak a természet felé fordulni. Fontos, hogy a modell és a gyakorlatban megfigyelhető jelenség között a tanulók kapcsolatot találjanak; illetve hogy a laboratóriumban elvégzett adott kísérlet és a természetben lejátszódó adott folyamat között összefüggést lássanak.

A kémiai számítási feladatok fejleszthetik a matematikai kompetenciát. Előnyös, ha a feladatok tartalma a gyakorlati élettel kapcsolatos. Ha előre megbecsültetünk bizonyos várható mennyiségeket, ez fejleszti a mennyiségi szemléletet. Ha önállóan kell a tanulóknak adatokat kikeresniük táblázatokból, grafikonokról, ezzel elősegíthetjük az adatkezelés, táblázathasználat képességét, a számok halmazában való eligazodást.

A kiscsoportos munka során fejleszthető a tanulók kooperációs készsége, szociális érzékenysége; átélhetik a csoporthoz tartozás élményét, az együttgondolkodás hatékonyságát. Fontos, hogy a csoporton belül mindig mindenkinek meghatározott feladata legyen, és érezze munkája fontosságát. Ezzel az állampolgári kompetenciákat fejleszthetjük. Ezeket erősíthetjük környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi témakörök feldolgozásával.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1.5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás, gyakorlat	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám 55 óra/tanév 1,5 óra/hét
Alapismeretek (a természetismeret-tananyag kémiai vonatkozásainak kibővítése)				
Balesetvédelem, a laboratóriumi munka	1	1		2
Az anyagok részecskékből épülnek fel	4	1		5
A fizikai és kémiai változások	4	1		5
Keverékek	6	4		10
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Anyagszerkezet				
Az atom szerkezete	5	1		6
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Kémiai kötések				
Ionkötés, kovalens kötés	4	1		
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Mennyiségi ismeretek				
Anyagmennyiség	2	2		4
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Kémiai változások				
A kémiai reakcióegyenlet és néhány reakciótípus	7	2		9
Összefoglalás, számonkérés			2	2

Témakörök, tartalmak

A táblázat a témakörhöz tartozó, megtanítandó fogalmakat, jelenségeket, elméleteket tartalmazza, illetve ezekhez ad módszertani ajánlást. A tananyagoszlopban a **kísérletek, gyakorlatok vastag betűvel** kiemelten szerepelnek, *-gal és dőlt betűvel vannak jelölve azok a tananyagrészek, amelyek esetén eldönthető, hogy az iskola a helyi tantervébe belefoglalja-e, vagy sem. Ezek a „kiegészítő” tananyagrészek két fő témakörbe sorolhatók:

– a redoxireakciók tárgyalása (tágabb értelemben elektronátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhető a 8. évfolyamon a fémek redukálóképességi sora is);

– a sav-bázis reakciók tárgyalása (protonátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhetők olyan fogalmak is, mint az oxóniumion, a hidroxidion, a 8. évfolyamon az egy- és többértékű savak).

1. ALAPISMERETEK

1.1. Balesetvédelem, a laboratóriumi munka

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Megfigyelőképesség fejlesztése. – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (lényeges különbségek és azonosságok észrevétele). – Manuális készség fejlesztése.	Balesetvédelem. A laboratóriumi munka eszközei, szabályai. A láng szerkezetének vizsgálata. Veszélyességi jelek. A kémiai kísérletek megtervezése.	Tanulói tevékenységi formák: – A látott jelenség precíz megfigyelése, kérdésekre adott válaszokkal történő felidézése. – Hasonló jelenségek, változások összehasonlítása, hasonlóságuk, különbözőségük kérdésekre adott válaszokkal történő megállapítása. – Precíz, balesetmentes munka a kísérletezés során. – Tanulókísérlet elvégzése tanári utasításra. – Egyszerű ábra készítése a kísérleti berendezésről. Koncentráció más tantárgyakkal: – Kísérletezés, a megfigyelésből levonható következtetések, általánosítás (→ fizika, → biológia).	A tanuló – leírás alapján („recept”), önállóan el tudjon végezni egyszerű kémcsőkísérleteket, a balesetvédelmi és a vegyszerkezelési szempontok betartásával, – az elvégzendő kísérletben értse a folyamat lényegét.

1.2. Az anyagok részecskékből épülnek fel

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a megtapasztalható valóságtól való elvonatkoztatás – részecskékre vonatkoztatva). – Szakmai szókincs fejlesztése.	A természet egysége. *Az atommodellek (Demokritosz, Dalton). Atom, viszonyított (relatív) atomtömeg. Diffúzió és vizsgálata. Részecske és halmaz. Atom, elem, vegyjel. Kémiai	Tanulói tevékenységi formák: – Anyagok csoportosítása. – Molekulamodellek készítése. A modell és a valóság közötti kapcsolat megtalálása. A méretarányok közötti	A tanuló – érti, hogy minden anyag részecskékből áll, – tudja értelmezni a tanult molekulamodelleket (a tanult szinten),

– Lényeglátás (anyagcsoportok elkülönítése). – Matematikai kompetencia fejlesztése (különböző nagyságrendek, méretarányok érzékeltetése). – Manuális készség, térképészeti fejlesztése (modellkészítés).	elemek (fémek, nemfémek) csoportosítása a megfigyelhető tulajdonságaik alapján. Molekula, elemmolekula, vegyületmolekula, vegyület, képlet. Egyszerű anyagok, összetett anyagok, kémiai tisztaságú anyagok. Modell. Molekulamodellek készítése, értelmezése.	különbségtétel. – A kémiai jelek értelmezése, alkalmazása. – Anyagismeret: fémek tulajdonságainak felismerése. – Részecskékben való gondolkodás, részecskeszemlélet kialakítása. Koncentráció más tantárgyakkal: – Hővezetés (→ fizika). – Molekulamodellek készítése. Munka gyurmával, méretarányok, stb. (→ rajz, → technika, → természetismeret).	– felismeri a fémek tulajdonságú anyagokat. – tudja csoportosítani a tanult anyagokat.

1.3. A fizikai és kémiai változások

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a megfigyelhető valóságtól való elvonatkoztatás – halmazra, illetve a halmaz változásaira vonatkoztatva). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (fizikai és kémiai változások elkülönítése). – Megfigyelőképesség fejlesztése.	Halmazállapot-változások. Olvadás, fagyás, párolgás, forrás, szublimáció értelmezése részecskeszemlélettel. A halmazállapot-változások értelmezése (modellalkotás). Olvadáspont, forráspont. Belső energia és változása. Endoterm és exoterm folyamatok. <i>*Rendszer és környezet, közöttük energiacsere. *Zárt rendszer.</i> Kristályszerkezet (víz molekulahálójának). Desztilláció, desztillált víz. Vízbontás elektromos árammal. Durranógáz. Molekulán belüli, molekulák közötti kötések. Fizikai változás, kémiai változás (kémiai reakció).	Tanulói tevékenységi formák: – Részecske és halmaz között különbségtétel. – A víz halmazállapot-változásainak vizsgálata jelenség szinten (olvadáspont és forráspont értelmezése). – A víz halmazállapot-változásainak értelmezése részecskeszemlélettel (modellalkotás). – Fizikai és kémiai folyamatok közötti különbség értelmezése. Koncentráció más tantárgyakkal: – Légnyomás, nyomás. Forráspont függése a külső nyomástól (→ fizika) – Forrás - lecsapódás energiadiagram értelmezése (→ fizika). – Energiaváltozás (→fizika, → természetismeret).	A tanuló – tudja értelmezni egy anyag halmazállapot-változásait jelenség szinten és részecskeszemlélettel, – legyen tisztában a víz halmazállapot-változásainak gyakorlati vonatkozásaival, – érti a fizikai és kémiai változások közötti különbségeket, ezeket kísérő energiaváltozásokat.

		– Az energia - hőmérséklet grafikon értelmezése (→ fizika). – Exoterm, endoterm folyamatok (→ fizika). – A fizikai és kémiai változás összehasonlítása (→ természetismeret).	

1.4. Keverékek

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (keverékek szétválasztása fizikai tulajdonságban való eltérésük alapján). – Matematikai kompetencia fejlesztése (%-os összetétel, grafikonok értelmezése). – Szövegértés (lexikoncikkely, ismeretterjesztő irodalom, szakmai szöveg értése az adott szinten). – Internet, digitális és multimédiás tananyag használatában való jártasság fejlesztése. – Környezettudatos gondolkodás fejlesztése.	Keverékek, elegyek. Oldás, oldat, oldószer, oldott anyag. <i>*Vízburok (hidrátburok). Keverékek szétválasztása, szűrés, bepárlás. *Egyéb szétválasztási módok.</i> Oldatkészítés. Híg oldat, tömény oldat. Oldékonyság, zsírolható, vízzoldható anyagok. Oldhatóság- és hőmérséklet-függése. Gázok oldhatósága a hőmérséklet függvényében. Telített oldat. Oldhatósági grafikon. Oldatok töménysége, tömegszázalék, <i>*térfogatszázalék.</i> Vizes oldatok kémhatása, indikátorok. Különböző oldatok kémhatásának vizsgálata. A különböző kémhatásokhoz tartozó pH-értékek. A természetes vizek. A víz körforgása a természetben. Levegő és összetételének vizsgálata. <i>*Üvegházhatás, globális felmelegedés, szmog.</i>	Tanulói tevékenységi formák: – A víz, mint oldószer, vizsgálata. – Keverékek szétválasztása fizikai módszerekkel. – Megadott összetételű és telített oldat készítése. – Oldatok összetételével kapcsolatos egyszerű számítások (tömegszázalék). – Oldhatósági grafikon értelmezése. – Különböző kémhatású vizes oldatok és a desztillált víz vizsgálata indikátorokkal. – Környezetkémiai kérdések felvetése és megvitatása a természetes vizek és a levegő összetételével kapcsolatban (tanulói kiselőadás, önálló forrásfeldolgozás, tudományos ismeretterjesztő szakirodalom gyűjtése, multimédiás oktatási anyagok használata, saját mérés-sorozat értékelése vagy mért adatok elemzése stb.). Koncentráció más tantárgyakkal: – Grafikonok szerkesztése, értelmezése (→ matematika, → fizika).	A tanuló – ismeri vízben oldódó és vízben nem, vagy rosszul oldódó anyagokat, – egyszerű fizikai módszerekkel tudjon szétválasztani egy megadott keveréket, – képes legyen a tanult kémiai anyagokat különböző szempontok szerint csoportosítani (fémek - nemfémek, elemek - vegyületek, kémiailag tiszta anyagok - keverékek), – el tudjon készíteni egy megadott tömegszázalékos oldatot (számolja ki a bemérendő szilárd anyagot, és ismeri az oldatkészítéshez szükséges műveleteket), – tudjon értelmezni oldhatósági grafikonokat, – indikátor használatával el tudjon különíteni egymástól különböző kémhatású oldatokat, – legyen tisztában a természetes vizek és a levegő szennyezésének néhány alapvető környezetvédelmi kérdésével.

		– %-számítás, arányosság (→ matematika). – Mértékegységek és átszámításuk (→ fizika). – Növényi indikátorok (→ biológia) – Vizek védelme, a víz körforgása (→ biológia). – Barlangok, cseppkövek keletkezése, a víz körforgása (→ földrajz). – A víz tulajdonságai. Kőzetek mállása, óceánok éghajlat módosító szerepe (→ földrajz). – A légkör (→ földrajz). – A levegő összetétele, szmog (→ egészségügy).	

2. ANYAGSZERKEZET

2.1. Az atom szerkezete

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a meg tapasztalható valóságtól való elvonatkoztatás – az atomok szerkezete). – Matematikai kompetencia fejlesztése (különböző nagyságrendek, méretarányok érzékeltetése). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik).	Atom, elemi részecske, proton, neutron, elektron, atommag, elektronfelhő. Viszonyított (relatív) tömeg és töltés. Rendszám, tömegszám, izotóp. <i>*Deutérium, trícium.</i> Elektronhéj. Vegyértékelektronok, atomtörzs. <i>*Tudománytörténeti áttekintés.</i>	Tanulói tevékenységi formák: – Az atomszerkezet és az elektronszerkezet értelmezése. – A viszonyított értékek értelmezése (relatív tömeg, relatív töltés, atommag és elektronfelhő tömegének és térfogatának arányai). Koncentráció más tantárgyakkal: – Elektromos töltések kölcsönhatása, atomszerkezet (→ fizika). – Izotópok, radioaktivitás (→ fizika).	A tanuló – tudja az atom felépítését (atommag, elektronfelhő), – érti az atom és atommag tömeg- és térfogatviszonyait.

2.2.A periódusos rendszer

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a periódusos rendszer felépítése). – Összefüggések meglátása, megértése, (periódusos rendszer felépülési elve). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik).	Az atomok elektronszerkezete és a periódusos rendszer. Nemesgáz-elektronszerkezet. Periódus, főcsoport.	Tanulói tevékenységi formák: – A periódusos rendszer néhány elemének atomszerkezeti értelmezése, a periódusos rendszerben elfoglalt helyével összefüggésben.	A tanuló – tudjon tájékozódni a periódusos rendszerben: Ismeri fel a tanult elemek helyét, vegyjelét, értelmezze a rendszám jelentését, az egyes elemcsoportok elektronszerkezetét, – legyen tisztában a nemesgáz-elektronszerkezet lényegével.

3. KÉMIAI KÖTÉSEK

3.1. Ionkötés

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (ionok keletkezése atomokból). – Összefüggések meglátása, megértése, (ionrács kialakulása) – Matematikai kompetencia fejlesztése (anionok és kationok mennyiségi aránya az ionvegyületben).	Egyszerű ionok keletkezése. Nátrium és klór reakciója. Kation, anion. Elektronleadás, elektronfelvétel. Egyszerű ionok mérete. Ionkötés, ionkristály, ionvegyületek képlete.	Tanulói tevékenységi formák: – Anionok és kationok kialakulásának értelmezése atomokból. – Ionrács kialakulásának értelmezése. – Ionképlet írása, értelmezése.	A tanuló – érti az ionok kialakulását a megfelelő atomokból, – érti az ionrács kialakulását, – tudjon ionképletet írni, és tudja értelmezni.

3.2. Kovalens kötés

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (molekulák keletkezése atomokból). – Összefüggések meglátása, megértése, (molekula kialakulása) – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik, új molekulák jöhetnek létre). – Matematikai kompetencia fejlesztése (molekulák képletének írása).	Kovalens kötés, kötő elektronpár. <i>*Nemkötő elektronpár. *Többszörös kovalens kötések.</i> Egyszerű molekulák szerkezeti képlete. <i>*Elektronvonzó képesség. *Apoláris és poláris kovalens kötés. *Egyszerű molekulák polaritása. *Molekularácsos kristályok.</i>	Tanulói tevékenységi formák: – A kovalens kötés kialakulásának értelmezése a vegyértékelektron-szerkezettel összefüggésben. – Egyszerű molekulák elektronszerkezetének értelmezése, elektronszerkezeti képlet írása.	A tanuló – érti a kovalens kötés kialakulásának lényegét, – fel tudja írni a tanult molekulák elektronszerkezeti képletét.

4. MENNYISÉGI ISMERETEK

4.1. Anyagmennyiség

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Matematikai kompetencia fejlesztése (arányok, nagyságrendek).	Avogadro-szám. Az anyagmennyiség mértékegysége a mól. Moláris tömeg. Egyszerű számítási feladatok a móllal. Kémiai jelek (vegyjel, képlet) mennyiségi értelmezése.	Tanulói tevékenységi formák: – Az anyagmennyiség mértékegységének értelmezése, és számolás vele. Koncentráció más tantárgyakkal: – Tíz hatványai: rendkívül kis mennyiségek matematikai kifejezése (→ matematika).	A tanuló – érti a vegyjel, képlet jelentését, – el tudjon végezni móllal történő egyszerű kémiai számításokat.

5. KÉMIAI VÁLTOZÁSOK

5.1. A kémiai reakcióegyenlet és néhány reakciótípus

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (kémiai jelek használata). – Összefüggések meglátása, megértése, (reakcióegyenlet írása). – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik, új molekulák jöhetnek létre). – Matematikai kompetencia fejlesztése (reakcióegyenlet rendezése tömegviszonyok szerint, anyagmennyiségek szerint).	Redoxireakciók. Égés. Tökéletes égés, nem tökéletes égés. Oxidok. Az égés feltételei. A tűzoltás. Oxidáció (oxigénfelvétel), redukció (oxigénleadás). <i>*A redoxireakciók tágabb értelmezése elektronátmenettel.</i> Egyesülés, bomlás. Egyszerű kísérletek. Reakcióegyenlet írása az eddigi kísérletek alapján. Reakcióegyenlet rendezése. Tömegmegmaradás törvénye. Egyszerű számítási feladatok. Sav-bázis reakciók. Közömbösítés, sósav és nátrium-hidroxid-oldat összeöntése indikátor jelenlétében. Sav, lúg, só. <i>*Sav-bázis reakciók értelmezése protonátmenettel. *Bázis. *Hidroxidion, oxóniumion.</i>	Tanulói tevékenységi formák: – Egy-egy bemutatott kémiai reakció (égés, bomlás, egyesülés) megfigyelése, a keletkezett anyag(ok) szerkezetének, képletének megállapítása, reakcióegyenlettel történő leírása, mennyiségi viszonyainak értelmezése (az eddig tanultak alkalmazása, gyakorlása, továbbgondolása). – Kísérletek különböző mennyiségű sav- és lúgoldatokkal indikátor jelenlétében (közömbösítési reakciók), és ezek értelmezése.	A tanuló – tudja értelmezni a tanult kémiai reakciókat (redoxireakciók, sav-bázis reakciók), fel tudja írni a tanult reakciókat reakcióegyenletekkel, el tudja végezni a reakcióegyenletek alapján az anyagmennyiségekkel kapcsolatos egyszerű kémiai számításokat, – legyen tisztában a tanult tananyag gyakorlati vonatkozásaival: égés, tűzoltás.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A 7. évfolyamon az egyszerű kísérleti eljárások gyakorlata, az atom szerkezetének ismerete, a periódusos rendszer felépítése és a mól fogalmának ismerete, illetve egyszerű számítások elvégzése kerül előtérbe. A minimális értékelhető tudáshoz a legegyszerűbb, tanult kísérleti eljárásokat, és az atom felépítését (atommag, elektronfelhő) ismerni kell. Ennél magasabb szintű a tudás, ha az elektronfelhő szerkezetét részletesen is ismeri a tanuló, és tisztában van az egyes elemek periódusos rendszerben elfoglalt helyének magyarázatával. Ha egyszerű számítási feladatokat (mól, tömegszázalék) el tud végezni a tanuló, és a kémiai anyagokkal kapcsolatos kísérleteket szakszerűen el tudja mondani, akkor tudása még jobb, illetve kiemelkedő, ha a kémiai változásokat reakcióegyenletekkel is le tudja írni, és képes ezt értelmezni anyagmennyiségekkel is.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám – heti óraszám: 1,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás, gyakorlat	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám 55,5 óra/tanév 1,5 óra/hét
Év eleji ismételés			3	3
Nemfémes elemek és vegyületeik	17	3		20
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Fémek	14	3		17
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Környezetünk szerves anyagai	8	2		10
Összefoglalás, számonkérés			2	2

Témakörök, tartalmak

A táblázat a témakörhöz tartozó, megtanítandó fogalmakat, jelenségeket, elméleteket tartalmazza, illetve ezekhez ad módszertani ajánlást. A tananyag-oszlopban a **kísérletek, gyakorlatok vastag betűvel** kiemelten szerepelnek, **-gal és dőlt betűvel* vannak jelölve azok a tananyagrészek, melyek esetén eldönthető, hogy az iskola a helyi tantervébe belefoglalja-e, vagy sem. Ezek a „kiegészítő” tananyagrészek két fő témakörbe sorolhatók:

- a redoxireakciók tárgyalása (tágabb értelemben elektronátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhető a 8. évfolyamon a fémek redukálóképességi sora is);
- a sav-bázis reakciók tárgyalása (protonátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhetők olyan fogalmak is, mint az oxóniumion, a hidroxidion, a 8. évfolyamon az egy- és többértékű savak).

1. NEMFÉMES ELEMEK ÉS VEGYÜLETEIK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Anyagismeret fejlesztése. – Absztrakciós képesség, térlátás fejlesztése (modellek használata). – Összefüggések meglátása, megértése, (az anyag szerkezete és az anyag tulajdonságai). – Matematikai kompetencia fejlesztése (gázok levegőhöz viszonyított sűrűsége). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Szövegértés (lexikoncikkely, ismeretterjesztő irodalom, szakmai szöveg értése az adott szinten). – Internet, digitális és multimédiás tananyag használatában való jártasság fejlesztése. – Környezettudatos gondolkodás fejlesztése.	Szerves és szervetlen vegyületek elkülönítése. A tárgyalt elemek, vegyületek legjellemzőbb fizikai és kémiai tulajdonságai. Gázok sűrűsége a levegőhöz viszonyítva. Milyen tényezőktől függ egy anyag forráspontja? Oxidálószer, fehérítőszer, fertőtlenítőszer. A hidrogén. Durranógázpróba. A halogének, fluor, klór, bróm, jód. A sósav és a kloridok. <i>*Sószintézis.</i> Savak közömbösítési reakciói. <i>*Egyértékű sav.</i> Az oxigén és az ózon. Egy elem módosulatai. Ózonpajzs. Ózonbarát termékek. „Ózonlyuk”. A hidrogén-peroxid. Katalizátor. A hidrogén-peroxid bomlásának katalízise barnakőporral. A kén és a kén-dioxid. Kénpor hevítése. Amorf szerkezet. Kén-dioxid vizsgálata. Savas esők. A kénsav és a szulfátok. Vízelvonószer. <i>*Kétértékű sav.</i> A nitrogén és az ammónia. <i>*Ammóniaszintézis.</i> Szalmiákszesz. <i>*A hidrogénkötés kialakulásának feltételei.</i> A salétromsav és a nitrátok. Választóvíz. A foszfor. A foszforsav és a foszfátok. <i>*Háromértékű sav.</i> Természetes vizek algásodása (eutrofizáció). <i>*Szennyvizek tisztítása.</i>	Tanulói tevékenységi formák: – Anyagismeret bővítése (különböző nemfémek elemek és szervetlen vegyületeik vizsgálata érzékszervekkel, kísérletekkel; önálló, tanulókísérleti vagy csoportmunkában, illetve tanári bemutatás segítségével). – Az anyag szerkezete és tulajdonságai közötti összefüggések feltárása, a szerkezet modellezése (pl. kén olvasztása, a gyémánt keménységének és a grafit „puhaságának” vizsgálata). – Egyszerű számítások elvégzése a moláris tömeg segítségével, gázok levegőhöz viszonyított sűrűségével kapcsolatban. – Redoxireakciók és sav-bázis reakciók értelmezése mindig az adott témában. – Környezetkémiai kérdések felvetése és megvitatása az ózonpajzssal, savas esőkkel, tavak eutrofizációjával kapcsolatban (tanulói kiselőadás, önálló forrásfeldolgozás, tudományos ismeretterjesztő szakirodalom gyűjtése, multimédiás oktatási anyagok használata, saját mérés-sorozat értékelése vagy mért adatok elemzése, stb.). Koncentráció más tantárgyakkal: – Gázok levegőhöz viszonyított sűrűsége (→ matematika). – Milyen tényezőktől függ a forráspont? (→ fizika).	A tanuló – ismeri a legfontosabb tanult nemfémek elemeket és ezek szervetlen vegyületeit, illetve ezek gyakorlati vonatkozásait, – érti a tanult esetekben az anyag szerkezete és a tulajdonságai közötti összefüggéseket, – ki tudja számolni a moláris tömeg segítségével a gázok levegőhöz viszonyított sűrűségét, – fel tudja írni a tanult, egyszerű kémiai reakciókat (redoxireakciók, sav-bázis reakciók), – legyen tisztában az ózonpajzs, a savas esők és a tavak eutrofizációjának néhány alapvető környezetvédelmi kérdésével.

	A szén és módosulatai. Ásványi szenek. A szén oxidjai. <i>*Üvegházhatás.</i> <i>*Globális felmelegedés.</i> A szénsav és a karbonátok. <i>*Hidrogén-karbonátion.</i> Szén-dioxid reakciója vízzel. Rétegrács, atomrács. A szilícium és a szilikátok. Kvarc. Üveg. <i>*Cserép.</i>	– Természetes vizek algásodása (eutrofizáció) (→ biológia). – ózonpajzs, savas esők (→ egészségügy).	

2. FÉMEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Anyagismeret fejlesztése. – Absztrakciós képesség, térlátás fejlesztése (modellek használata). – Összefüggések megértése, megértése, (az anyag szerkezete és az anyag tulajdonságai). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Szövegértés (lexikoncikkely, ismeretterjesztő irodalom, szakmai szöveg értése az adott szinten). – Internet, digitális és multimédiás tananyag használatában való jártasság fejlesztése. – Környezettudatos gondolkodás fejlesztése.	Fémrács, fémek kötése, az áramvezetés feltételei, ötvözet, könnyűfémek, nehézfémek. Korrozio. Védő oxidréteg. Passziválódás. A nátrium és fontosabb vegyületei (NaCl, NaOH). Szódabikarbóna, szikso. <i>*Lúgok karbonátosodása.</i> A kalcium és a magnézium. A nátrium, kalcium és magnézium reakcióképessége a vízzel való reakciójuk alapján. A kalcium- és magnézium-vegyületek a természetben. Vizek keménysége. Vízlágyítás. Cseppkőképződés, barlangképződés. Kalcium-vegyületek az építőiparban. Mészégetés. Mészoltás. Gipszöntés. A savas esők hatása az épített környezetre. Az alumínium. Az alumínium „szakállasodása” (reakciója oxigénnel). Alumínium reakciója savval, vízzel. <i>*Az alumínium előállítása.</i> Az ón és az ólom. Veszélyes hulladék. Szelektív hulladékkezelés, újrahasznosítás. A vas. Mágneseszetőség. Korroziovédelem. Vas reakciója savval. A vasgyártás. Acél. A cink, a réz és a nemesfémek. <i>*Karát.</i> Királyvíz. A réz viselkedése savakkal	Tanulói tevékenységi formák: – Anyagismeret bővítése (különböző fémek elemek és szervetlen vegyületeik vizsgálata érzékszervekkel, kísérletekkel; önálló, tanulóképzési vagy csoportmunkában, illetve tanári bemutatás segítségével). – Az anyag szerkezete és tulajdonságai közötti összefüggések feltárása, a szerkezet modellezése (pl. fémek szerkezet és fémek tulajdonságok, a fémrács). – Környezetkémiai kérdések felvetése és megvitatása a természeti és az épített környezet kalcium-vegyületeivel kapcsolatban (tanulói kiselőadás, önálló forrásfeldolgozás, tudományos ismeretterjesztő szakirodalom gyűjtése, multimédiás oktatási anyagok használata, saját mérés-sorozat értékelése vagy mért adatok elemzése stb.). Koncentráció más tantárgyakkal: – Fémek áramvezetése (→ fizika). – Cseppkő- és barlangképződés (→ földrajz). – Savas esők, illetve veszélyes hulladékok	A tanuló – ismeri a legfontosabb tanult fémeket és ezek szervetlen vegyületeit, illetve ezek gyakorlati vonatkozásait, – érti a fémek szerkezete és tulajdonságai közötti összefüggéseket, – fel tudja írni a tanult, egyszerű kémiai reakciókat (redoxireakciók, sav-bázis reakciók), – legyen tisztában a cseppkőbarlangok, illetve az épített környezet mészke és márványtárgyainak néhány alapvető környezetvédelmi kérdésével.

	szemben. <i>*Cink és réz redukálóképességének vizsgálata. *Fémek redukálóképességi sora.</i>	kezelésének kérdése (→egészségtan).	

3. KÖRNYEZETÜNK SZERVES ANYAGAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Anyagismeret fejlesztése. – Absztrakciós képesség, térlátás fejlesztése (modellek használata). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Szövegértés (lexikoncikkely, ismeretterjesztő irodalom, szakmai szöveg értése az adott szinten). – Internet, digitális és multimédiás tananyag használatában való jártasság fejlesztése. – Környezettudatos gondolkodás fejlesztése.	Kőolaj, földgáz. Benzin, petróleum, kerozin, dízelolaj. Kőolaj vagy benzin égése vízben. <i>*Megújuló energiaforrások.</i> Az anyag- és energiatakarékos szemlélet kialakítása. Szénhidrátok, cukrok, keményítő. Keményítő kimutatása jóddal. Fehérje. Tej fehérjetartalmának kicsapása savval. Zsírok, olajok. Margarin. Az olaj vízdoldékonysága. Ecetsav, ételecet. Szappanok, mosószerek. Habképződés lágy vízben. Kettős oldékonyságú molekulák. Műanyagok vizsgálata. Élvezeti cikkek, drogok. Etil-alkohol. <i>*A drogok hatása, veszélyei.</i>	Tanulói tevékenységi formák: – Anyagismeret bővítése (háztartásban, mindennapjainkban előforduló, legfontosabb szerves anyagok és vizsgálatuk). – A táplálkozással, illetve a drogokkal, életmóddal kapcsolatos kérdések felvetése (tanulói kiselőadás, önálló forrásfeldolgozás, tudományos ismeretterjesztő szakirodalom gyűjtése, multimédiás oktatási anyagok használata stb.). Koncentráció más tantárgyakkal: – Egészséges táplálkozás, életmód (→egészségtan).	A tanuló – ismeri a legfontosabb tanult szerves vegyületeket, illetve ezek gyakorlati vonatkozásait, – legyen tisztában az alapvető élelmiszerek összetételével, – ismeri az egészséges táplálkozás és életmód néhány alapvető szabályát.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A 8. évfolyamon a szervetlen és szerves kémiai anyagismeret kerül előtérbe. A minimális értékelhető tudáshoz a tanult elemek és vegyületek legfontosabb tulajdonságait és gyakorlati vonatkozásait ismerni kell. A tudásszintek meglétét diagnosztikus értékeléssel segítjük elő. Szummatív értékeléssel rögzítjük az ennél magasabb szintű a tudást. A továbbbépíthető szint, ha a tanult elemek és vegyületek kémiai jelét és szerkezetét is ismeri a tanuló. Ha a kémiai anyagokkal kapcsolatos kísérleteket szakszerűen el tudja mondani, akkor tudása még jobb, illetve kiemelkedő, ha a kémiai változásokat reakcióegyenletekkel is le tudja írni, és képes ezt értelmezni.

EMBER A TERMÉSZETBEN

EGÉSZSÉGTAN

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

6. és 8. évfolyam

BEVEZETÉS

A helyi tantervnek biztosítania kell, hogy a tanulók életkorához, az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák az egészségfejlesztéssel, a fogyasztóvédelemmel, a környezetvédelemmel, a közlekedésre neveléssel, a társadalmi bűnmegelőzéssel, az áldozattá válással, az erőszakmentes konfliktuskezelő technikákkal összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására az infokommunikációs technológiák alkalmazásával.

Az egészségtan tanításának célja tehát, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel és azok alkalmazásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek az egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel, hogy milyen összefüggés van az életmód, a környezet, a viselkedés és az egészségi állapot között.

Ismertesse meg a tanulókkal az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakulását, feltételeit, valamint az ezeket befolyásoló tényezőket.

Nyújtson segítséget a tanulóknak abban, hogy készség szintjén alkalmazzák azokat a megküzdési stratégiákat, amelyek alkalmazásával megőrizhetik, illetve újrateremthetik életük egyensúlyát.

A tanulók az egészségnevelés terén szerzett ismereteik, készségeik és jártasságaik birtokában *ismerjék fel* az életmód és életvitel szerepét egészségük szempontjából.

Ismerjék az egészségfejlesztéssel kapcsolatos alapfogalmakat.

Legyenek tisztában azzal, hogy az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szellemi és szociális jólét állapota.

Tudatosuljon bennük, hogy a mindennapi életvezetés, az életmódbeli szokások fogják döntő mértékben meghatározni későbbi egészségi állapotukat, életkilátásaikat.

KULCSKOMPETENCIÁKHOZ KAPCSOLÓDÓ CÉLOK ÉS FELADATOK AZ EGÉSZSÉGTAN TANÍTÁSÁBAN

Az egészségtan oktatásának céljait és feladatait a kulcskompetenciákhoz kötötten vázoljuk fel. Hozzákapcsoljuk az egészségtan tanításában konkrétan az adott kulcskompetencia fejlesztése terén követhető célokat és vállalható feladatokat.

Anyanyelvi kommunikáció

Szóbeli és írásbeli kommunikáció-fejlesztés történik minden anyag feldolgozásánál. Csoportosan és egyénileg történő lényegkiemelés, megbeszélés, vita formájában.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése.

A tantárgy esetében az említett külföldi tudósok nevének helyes kiejtése illetve írása. A fejlesztő szakaszban gyűjtőmunkaként idegen nyelvű szövegek fordítása a tanulókat érdeklő témában.

Matematikai kompetencia

A kompetenciában és annak alakulásában a folyamatok és a tevékenységek éppúgy fontosak, mint az ismeretek. A matematikai kompetencia – eltérő mértékben – felöleli a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek alakulását, használatát, a matematikai modellek alkalmazását (képletek, modellek, struktúrák, grafikonok/táblázatok), valamint a törekvést ezek alkalmazására.

Lehetőség van egyszerű számítási feladatok elvégzésére, grafikonok elemzésére a környezet-egészségüggyel kapcsolatban.

Alapvető kompetenciák a természettudományok és azok alkalmazása terén

Az egészségtan különösen alkalmas a különböző természettudományos ismeretek integrálására. Az egészség nem választható el az egészséges környezettől és ezzel együtt az élő és élettelen környezeti tényezők rendszerétől. Az ökológiai rendszerek – benne az ember –rendkívül összetett egymáshatások következtében változnak az alkalmazkodás érdekében. A biztonság megőrzése, a technológiai fejlődés Földünkre gyakorolt hatásai és a negatív hatások ellensúlyozása, kivédése, egyaránt szükségessé teszi a rendszerben gondolkodás elsajátítását.

Szerezzék meg azokat az ismereteket és azok alkalmazásához szükséges jártasságokat, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát. Képesek legyenek holisztikusan szemlélni saját életműködéseiket (testi-lelki egészség) és tudatosuljon bennük az ember és az őt körülvevő környezet kölcsönhatásainak következménye.

Az egészségtan tanítása nyújtson segítséget az embert veszélyeztető környezeti, társadalmi hatások felismeréséhez és adjon tanácsokat azok kivédésére, elhárítására.

Digitális kompetencia

A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítás, bemutatása és cseréje; továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten keresztül.

A megfelelő honlapok felhasználásával készíthetnek a tanulók beszámolókat, illetve kiselőadásokat egyénileg és csoportokban, egymást segítve.

A hatékony, önálló tanulás

A szöveg értelmezése és a lényegkiemelés gyakorlása történik az új anyag feldolgozásánál. Képek, rajzok megfigyelése és a következtetések levonásának gyakorlása. Asszociációs feladatokkal a különböző agyterületek együttes aktiválása, feltételes reflexek kialakítása, amely a tanulás alapja. A motiváció folyamatos fenntartásával, a tanulónak képesnek kell lennie a közös munkára, saját munkája értékelésére és szükség esetén támogatás kérésére.

Szociális és állampolgári kompetencia

A tanulónak testi-lelki egészség megőrzéséhez és fejlesztéséhez szükséges ismeretek elsajátításával lesz lehetősége az egészséges életmód alkalmazására, amely az egészséges interperszonális és interkulturális lét alapja. Az elsajátítandó ismeretek alkalmazásával lesz lehetősége alkotó részvételre az állampolgári tevékenységekben, a fenntartható fejlődés támogatásában és mások értékeinek, magánéletének a tiszteletében.

Az egészségtan oktatása tudatosítsa az önismeret, a helyes önértékelés fontosságát az egyéni döntések meghozatalában. Hangsúlyozza az empátia szerepét egy másik ember megítélésében. Sajatíttassa el azokat a technikákat, amelyek az elsősegélynyújtáshoz szükségesek.

A modul oktatása ösztönözze a diákokat arra, hogy kialakuljon bennük az önmagukkal szembeni felelősségérzet. Ismerjék fel, miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése, s lássák be, hogy ebben meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési technikák. Nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók helyesen értelmezzék azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteken, választásokon, személyközi kapcsolataik minőségén is múlik.

Segítse a tanulókat az egészség helyes értelmezésében, és az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában. Ismertesse meg a tanulókkal szervezetük életkori sajátosságait és készítse fel őket a változások helyes kezelésére. Ösztönözzön a helyes viselkedésmódok elsajátítására, környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására. Fejlessze a már kialakult higiénés ismereteket és készségeket. Adjon javaslatokat az egészséges életmód kialakítására, a természet adta lehetőségek kihasználására.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

Az egészséges életmód kialakításához megszerzett ismeretek és alkalmazásuk gyakorlása során szert tesznek a tanulók olyan készségekre mint a tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, tapasztalatok kikérdezése, értékelése, kockázatfelmérés és -vállalás, egyéni és csapatmunkában történő munkavégzés.

Az egészségtan tanítása adjon támpontokat, értelmezési kereteket az életmódbeli döntések meghozatalához, ezzel is segítve, hogy az egészséget támogató magatartásformák, megoldási módok alternatívaként jelenjenek meg a tanulók mindennapi életében.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

Az egészségtanban szereplő témák mindegyike kapcsolatba hozható a művészetekkel. A mozgás a táncsal, a többi témánál pedig a különböző ábrázolások, irodalmi idézetek felhasználása teszi befogadhatóbbá a tananyagot. A tanulók cselekedtetése (tánc, szerepjátékok, tornagyakorlatok, vázlatrajz, plakátrajz) fejleszt a művészi, esztétikai érzéküket és érzelmi életüket.

FEJLESZTÉSI CÉLOK, TEVÉKENYSÉGFORMÁK

Az oktatás során *használjuk fel* a tanulók már meglévő ismereteit. A szervezettani, élettani ismereteiket fokozatosan *bővítsük*. Az egészség megőrzéséhez és a betegségek megelőzéséhez szükséges ismereteiket konkrét példák, események *megvitatásával*, a tanulói aktivitás kihasználásával, a pozitív minták *megelevenítésével* fejlesszük.

A témakörök az egészségmegőrzés szempontjából a legkritikusabb területeket fedik le: a mozgást, a táplálkozást, a személyes higiéniát, a testi-lelki biztonságot, a környezeti egészséget, a szexuális fejlődést, a társadalmi kapcsolatokat, az élvezeti és kábítószeres hatását. A különböző témákat egymással *összefüggésbe hozva*, a kapcsolódó pontokra rávilágítva tárgyaljuk.

Fejleszthetjük a tanulók felelősségérzetét, a tettek következményeinek továbbgondoltatásával *szituációs játékok* segítségével. A meglévő életviteli szokások *elemzésével*, az életkorra jellemző kritikai képességek kihasználásával és fejlesztésével vezessük rá a helyes konklúzió *felismerésére*. A *beszélgetés, megbeszélés* során oldott légkört teremtve fejleszthetjük a tanulók kifejezőkészségét, önismeretét, önbizalmát. *Csoportosan* megoldandó feladatok alkalmazásával fejleszthetjük empatikus és együttműködési készségüket. Problémák felvetésével, azok *alternatív megoldási* lehetőségeinek

mérlegelésével a döntéshozatalhoz szükséges *felelősségérzet* kialakulását segíthetjük elő. A mindennapi élet példáinak felhasználásával alakítsuk ki a *kritikus szemléletmódot* a tapasztalatok értékelésében.

Helyezzünk hangsúlyt a *helyi problémák megvitatására*, elemzésére és egy közös (egészségügyi, környezetvédelmi) *projekt kidolgozására*.

Az oktatás során a tanulók szerezzenek közvetlen tapasztalatokat a lényeges fogalmak értelmezése terén, váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges” – „kevésbé egészséges” tevékenységformák, anyagok közötti megkülönböztetés, a pozitív életszemlélet. Értsék meg, hogy az egészség – a kiegyensúlyozott életvitel – eszköz a boldog és sikeres élet folytatásához.

A modulban foglaltak tudatosítsák a tanulóknak, hogy az egészséges életmód igen sokféle lehet: mindig az aktuális élethelyzettől, kulturális, etnikai, társadalmi csoport hovatartozástól függően mérlegelhető és értékelhető egy adott életmód, szokásrendszer minősége.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 18,5 – heti óraszám: 0,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
A biztonság megőrzése	4	1		5
A táplálkozás	1		1	2
Mozgás és személyes higiéné	1	1		2
Veszélyes anyagok	2		1	3
Az emberi szexualitás	1			1
Családi élet és kapcsolatok	1	1		2
A környezet	2		1	3
<i>Összesen:</i>	12	3	3	18

Az **alapozó szakasz** funkciója elsősorban az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, képességegyüttesek megalapozása. Ebben a szakaszban történik az iskolai tudás (és a tanítás folyamatának) erőteljes tagolódása, amely megköveteli az ilyen típusú tanuláshoz szükséges és ehhez rendeződő képességnyalábok, kompetenciák célzott megalapozását.

1. A BIZTONSÁG MEGŐRZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Önismeret, önkontroll.</i> A felelősség önmagukért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek. <i>Környezettudatosságra nevelés:</i> Magatartásukban alakuljon ki és erősödjön meg a személyes biztonságra való törekvés.	Az emberi egészséget veszélyeztető néhány tényező: a „kockázatos” és a „veszélyes” viselkedési módok (otthon, iskolában, járműveken, természetben). Az érzelmek és a viselkedés kapcsolata. Veszélyes foglalkozások. Az életmentő technikák. Elsősegélynyújtási alapismeretek.	Megismerkedés az egészséges életvitel szempontjából kiemelten fontos viselkedésmódokkal. A tanulók megismerkednek a személyes biztonság megőrzésének fontosságával és lehetőségeivel. Szituációs játékok segítségével megtanulják, hogy a veszélyhelyzetek	Ismeri a verbális és a testi kommunikációból egyaránt a különböző érzelmeket és a biztonságukat veszélyeztető viselkedést. Ismeri a tűzhely, fűtőtest, elektromos berendezések használati veszélyeit. Ismeri az iskolai baleset- és tűzvédelmi rendszabályokat, valamint a testnevelés,

<i>A tanulás tanulása</i> Az alapkészségek kialakítása (értő olvasás, íráskészség, számfogalom fejlesztése), az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása; a csoportos tanulás módszerei, kooperatív munka; az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra fejlesztése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az egész életen át tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:</i> Az iskolai élet demokratikus gyakorlatában való aktív részvétel. <i>Testi, lelki egészség:</i> Ismerjék meg a környezeti – elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés, veszélyes anyagok – egészséget, a testi épiséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőket.		felismerésében, megítélésében, elhárításában nagy szerepe van a lelki egyensúlynak, a jó közérzetnek. Tankönyv olvastatása, vázlatírás, megbeszélés, szituációs játékok.	a technika és életvitel tantárgyak és a szabadidős tevékenységek veszélyforrásait. Legyen tisztában az utazás, kirándulás biztonságos viselkedési formáival. Tudja alkalmazni a tanult elsősegélynyújtási ismereteket.

2. A TÁPLÁLKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Hon-és népismeret</i> A tanulók ismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, nemzeti kultúránk nagy múltú értékeit. Ismerjék meg a mindennapi életet. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:</i>	Az étrend fontossága, szerepe az egészség megőrzésében. Javaslatok az étrend megváltoztatására. Az élelmiszerek, tápanyagok viszonya A tápanyagok felhasználás szerinti csoportosítása (építők, fűtők, raktáranyagok) A legfontosabb vitaminok hatása (A, B, C, D)	A mindennapi életből vett példák alapján megismerik az étkezési, italfogyasztási szokásokat és azok kulturális, társadalmi hátterét. Megismerkedhetnek régi magyar ételekkel és az azokhoz kapcsolódó adomákkal. Az élelmiszereket, ételeket „egészséges” és „kevésbé egészséges” vagy	A tanuló értse meg, hogy az étrendnek meghatározó szerepe van az egészség megőrzésében. A tanuló ismeri meg az egészséges táplálkozás alapvető kívánalmait. Tud különbséget tenni az egészséges és az egészségtelen anyagok között. Készség szinten ismeri az étkezés kultúráját és higiéniáját.

Fontos az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi közösség életében. <i>Gazdasági nevelés:</i> Fontos, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéssel járó kockázatot, hasznot vagy költséget. Elő kell segíteni a pénzzel való bánni tudást is. <i>Környezettudatosságra nevelés:</i> Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék <i>A tanulás tanulása:</i> Hangsúlyt kell helyezni a tanulói döntéshozatalra, az alternatívák végiggondolására, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés és a legjobb lehetőségek kiválasztására. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése. <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire:</i> A szociális és társadalmi kompetencia fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek (pl.: vállalkozó, gazdálkodó és munkaképesség).	A tápanyagok és vitaminok előfordulása. Az egészséges, változatos étrend. Az étkezés kultúrája és egészségtana. Ünnepeinkhez kötődő ételek.	„egészségtelen” kategóriákba sorolják és gyakorolják az egészséges táplálkozás formáit. Gyűjtőmunka révén megismerkednek az életmóddal, táplálkozással, egészséggel foglalkozó reklámok hatásmechanizmusával. Plakátok készítése. Felmérik a helyi élelmiszerbolt kínálatát és újságcikkeket, riportokat készítenek a vásárlókkal. Interjút készítenek családtagjaikkal a vásárlási szokásaikat illetően. Csoportosítás, asszociációs feladatok. Egyszerű kísérletek elvégzése, rajzolás.	Ismerje meg a mindennapi életből vett példák, a mindennapi és az ünnepi étkezés és italfogyasztás formáit és a társadalmi szokásait Ismerje meg a fejlődő szervezet számára különösen fontos anyagok forrásait. Legyen tisztában a nem megfelelő táplálkozás élettani hatásaival. Alakuljon ki benne a reklámokkal kapcsolatos kritikus szemlélet. Legyen képes bizonyos tápanyagok kimutatásával, vizsgálatával kapcsolatos egyszerű kísérletek elvégzésére. Tudjon egyszerű számításokat végezni a táplálékenergia tartalmát illetően. Tudatosuljon benne, hogy a természethez hasonlóan étkezésünkben is a változatosság a legfontosabb. Tudjon önálló kutatómunkával előkészített kiselőadást tartani (pl.: régi ételek).

3. MOZGÁS ÉS SZEMÉLYES HIGIÉNÉ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Testi és lelki egészség:</i> Váljanak érzékennyé a mozgás kiváltotta jóleső érzés tudatos megtapasztalására. <i>Énkép, önismeret:</i> Különböző tevékenységük motivációjában kontrollként jelenjen meg az, hogy annak színvonala nagymértékben függ az önmagukról, képességeikről, igényeikről alkotott képtől, illetve az önmagukkal szemben támasztott elvárásoktól.	A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség. A testkép megerősítése. A külső megjelenés összetevői, jelentése és hatása. A mozgás szervezeti és élettani feltételei (csontok, izmok, inak, idegek, tápanyagok, oxigén). A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség A sportolás testi és lelki hatásai. A mozgás, a külső megjelenés és a higiéné kapcsolata. A bőr szerepe és egészsége.	Csoportmunkában készítsenek felmérést a saját fizikai aktivitásukról és higiénés szokásairól. Egy egészséges napirend megtervezése. A rendszeres mozgás, aktivitás érdekében született elhatározásokat (napi rendszeres torna, futás, stb.) kisebb csoportokban is megbeszélik, egymás között versengve is gyakorolják. Felismerik, hogy ebben az életkorban a testi változások következtében, külön figyelmet érdemel személyes higiénéjükkel való foglalkozás, amely befolyásolja önértékelésüket, általános közérzetüket és személyes kapcsolataikat. Elsősegélynyújtás bemutatása (vérzések, törések ellátása, mentőhívás). Gyakorolják (amennyiben van rá lehetőség kerekesszéket is kipróbálva), hogy bizonyos mozgáskorlátozottság milyen nehézségekkel jár.	Tudatosuljon a tanulóban, hogy a mozgás, az aktív életmód az egészséges élet záloga valamint, hogy a külső megjelenésnek, a higiénének egészségügyi és társadalmi vonatkozásai vannak. Ismerje meg a tanuló a mozgásban résztvevő alapvető tényezőket. Legyen tisztában a mozgás, a sport testi és lelki hatásaival. Legyen tájékozott az iskola, illetve a lakóhely nyújtotta sportolási lehetőségekről. Csoportmunkában alkalmazzák az egészséges életmód érdekében eltervezett mozgásformákat (úszás, futás, ülőgyakorlatok). Ismerje meg a bőr szerepét a szervezet működésében. Ismerje fel az izmok és bőr jelzéseit (izomgörcs, viszketés, kiütések). Ismerje fel, hogy az életkorra jellemző fizikai sajátosságok következtében különös figyelmet igényel a személyes higiénével való foglalkozás. Tudja alkalmazni a tanult higiénés ismereteket (bőrápolás) Ismerje fel a ruházatkodás szerepét az egészség megőrzésében és a külső megjelenésben. Ismerje fel a táplálkozás a mozgás és a bőr kapcsolatát (energia, allergia). Tudjon elsősegélynyújtásban részesíteni sportbaleseteket.

4. VESZÉLYES ANYAGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Énkép, önismeret:</i> Az egyén önmagához való viszonyának alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; a felelősség önmagukért; az önállóság; <i>Gazdasági nevelés:</i> A személyiségnevelés fontos részének tekintjük az okos gazdálkodás képességének a kialakítását. <i>Tanulás tanulása:</i> Számfogalom fejlesztése, az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása; a csoportos tanulás módszerei, kooperatív munka; az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása. <i>Testi, lelki egészség:</i> Önvédelmi képességük olyan irányú fejlesztése, amely a káros anyagok elutasításához vezet.	Az élvezeti szerek túlzott fogyasztásának (üdítők, édességek) hatásai. Az alkohol és a dohányzás egészségkárosító hatásai (emésztőszervrendszeri- és idegrendszeri problémák, légzőszervi gyulladások, daganatok, vérkeringési zavarok). A legelterjedtebb kábítószeresek hatásai. A szenvedélybetegségek közös vonásai. A gyógyszerek, vegyszerek használatának szabályai.	Képek, könyvek filmek, internet felhasználásával gyűjtsenek információkat az élvezeti és függőséget okozó szerekről és a használatuk következményeként keletkező egészségkárosodásokról, valamint a fogyasztásukkal kapcsolatos társadalmi és, szociális problémákról. Szituációs játékokban bemutatják, a kínálás elhárítását. Rajzokkal vagy egyszerű folyamatábrával szemléltetik a veszélyes anyagok hatásait és azok következményeit. Egyszerű számításokat végeznek a károsító hatással kapcsolatban (anyagi vonzatok kiszámítása). Lehetőség szerint egy gyermekvédelmi vagy addiktológiai szakember meghívása.	A tanuló ismerje meg a dohányzás, az alkohol, a kábítószeresek egészség- és környezetkárosító hatásait és azok elhárítási módjait. Értse meg a hozzászokásból adódó veszélyeket. Tudjon mértéket tartani az édesség és a szénsavas üdítőitalok fogyasztásában, tekintettel az esetleges élettani és anyagi problémákra. Ismerje fel azokat a társadalmi helyzeteket, amelyekben legális vagy tiltott anyagokkal kínálhatják őt. Alkalmazza a mérgezésekkel kapcsolatban tanultakat.

5. AZ EMBERI SZEXUALITÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Testi, lelki egészség:</i> A szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel való foglalkozás, a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítés. <i>Felkészülés a felnőtt életre</i> A segítséggel, együttműködéssel kapcsolatos viselkedésformák	Kamaszkor: a testi és érzelmi változások kora. A nemi érés tudatosulása. A nemi identitás kialakulása. Sztereotípiák a nemi szerepekben a különböző nemzedékek körében. A serdülőkor jellemző testi és lelki változásai.	Megismerkednek az egészséges életvitel szempontjából kulcsfontosságú viselkedéselemekkel, azok kontextusával és befolyásolási módjaikkal. Gyűjtőmunka a különböző segélyszervezetekről. Segítségkérés gyakorlása. Csoportokban írják össze a „férfiás” és	A tanuló ismerje meg saját szervezete serdülőkor okozta változásait. Tudja alkalmazni a nemiséggel kapcsolatos higiénés szabályokat. Alakuljon ki benne a saját, életkorának megfelelő nemi identitástudat. Tudja kezelni a változásokkal együtt járó esetleges kedélyhullámzást.

fejlesztése, a jogait érvényesítő állampolgári magatartás erősítése. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részkapességek (pl.: konfliktuskezelés, együttműködés) képességek fejlesztése.	A nemi éréssel kapcsolatos higiénés követelmények. A nemi szerepek változása a történelem során. A nemiséggel kapcsolatos egészségügyi problémák (fitymaszűkület, hüvelygyulladás, érzelmi labilitás, tanulási problémák) és azok orvoslása (gyermeknőgyógyász, urológus, pszichológus).	„nőies” viselkedés-formákat, foglalkozásokat. A csoportok egymással vitassák meg az összegyűjtött véleményeket.	Ismerje fel a nemiségével kapcsolatos problémákat és azokat a fórumokat, ahol segítséget kérhet. Tudjon arról, hogy milyen a társadalom által leginkább elfogadott nemi kapcsolat, s melyek azok, amelyeket nem tekinthetünk természetesnek. (vérségi kapcsolatok, fajtalankodás). Legyen képesek a veszélyhelyzetek elkerülésére.

6. CSALÁDI ÉLET ÉS KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt. <i>Énkép, önismeret:</i> Önmegismerés és önkontroll fejlesztése. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:</i> A társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség elfogadása.	A kapcsolati hálók fontossága. A barátság, mint a kapcsolati rendszer egyik alapja. Az önismeret jelentése, szerepe és fontossága. A családi, rokoni kapcsolatrendszerek. Konfliktusok kialakulása és azok kezelési módjai.	Egy háromgenerációs családfa ábrázolása. A konfliktuskezelés kulturált formáinak gyakorlása. (megbeszélés, önkritika, tévedés beismerése, egy kívülálló bevonása). Gyűjtsék össze, hogy melyek a legfőbb személyiségjegyei egy igaz barátnak. Játékos formában egy-egy személyiségjegy említésével a csoporttárs felismerése.	Ismerje meg a tanuló, az önismeret jelentését, szerepét és fontosságát. Tudatosuljon benne, hogy a barátság a kapcsolati rendszer egyik alapja. Legyen tisztában a családi, rokoni kapcsolatrendszerekkel. Tudjon különbséget tenni az érdekek és érzelmek között. Ismerje fel az őszinte barátság jellemzőit. Igyekezzen minél jobban megismerni önmagát. Próbáljon minél nagyobb empátiával viszonyulni másokhoz (szülők, társak).

7. A KÖRNYEZET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Gazdasági nevelés:</i> Egyensúlyt találjanak a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. <i>Környezettudatosságra nevelés:</i> A tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákön ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a környezeti következmények tükrében. A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projekt munka révén kialakul a tanulóknál a személyes felelősség és érdekelttség szerepe környezethez való viszonyban és a környezetünk átalakítására irányuló döntésekben. Váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére. a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes</i>	A jelen hatása a jövőre. A technológiai fejlődés káros következményei. Az ipari méretű ártermelés hatása a környezetre. Az emberiség összefogása a természet védelmé érdekében.	Az iparosodás következtében bekövetkezett természeti változások, a környezetszennyeződések és azok egészségkárosító hatásainak megismerése. A csomagolóanyagok csoportosítása, környezet-egészségügyi hatásuk szerint. Elképzeléseik megbeszélése egy helyi környezetvédelmi probléma kezelésével kapcsolatban. Projekt kidolgozása egy környezeti probléma kezelésére: – Egyszerű számítások végzése a környezet- és egészségkárosító hatásokkal kapcsolatban. – Plakátok készítése, amellyel felhívják a figyelmet a környezetszennyezések csökkentésére (füstsűrítő a gyárak kéményére, víztisztítók, tömegközlekedés, kerékpárutak, szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, zöldesítés).	A tanuló legyen tisztában azzal, hogy bizonyos technológiai eljárások a környezetre nézve káros következményekkel járhatnak. Ugyanakkor a technológiai fejlődés teszi lehetővé a keletkezett környezeti károk csökkentését, illetve megelőzését is. Tudatosuljon benne az emberiség összefogásának szükségessége a természet védelmében. Tudatosuljon benne, hogy az ember nem tud a természet nélkül élni, de a természet tud az ember nélkül létezni. Ismerje fel a helyi környezetvédő akciók (zöldesítés, szelektív hulladékgyűjtés, madárvédelem) fontosságát. Legyen tisztában alkotmányos jogaikkal. Ismerje meg a jelen környezeti problémáinak jövőbeni hatását. Váljon igényévé a tiszta környezet érdekében való tenni akarás.

<i>kultúra:</i> Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Aktív állampolgárrá válás ösztönzése a környezeti problémák megoldásában.			

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 18,5 – heti óraszám: 0,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
A biztonság megőrzése	3	1		4
A táplálkozás	1		1	2
Mozgás és személyes higiéné	1	1		2
Veszélyes anyagok	2		1	3
Az emberi szexualitás	3			3
Családi élet és kapcsolatok	1			1
A környezet	2		1	3
<i>Összesen:</i>	13	2	3	18

„A **fejlesztő szakasz** alapvető feladata – az előző szakaszokhoz kapcsolódva – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése.” (NAT 2007)

1. A BIZTONSÁG MEGŐRZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Énkép, önismeret:</i> A tanulóknak tudatosuljon, hogy az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértékét. Érezzék magukat egyre kompetensebbnek saját fejlődésük, sorsuk alakításában. Érezzék a felelősséget önmagukért. <i>Testi, lelki egészség:</i>	Az egyén és a csoport viszonya a kockázatok felmérésében és kivédésében. Az ember egészségét veszélyeztető tényezők: fizikai, kémiai, biológiai, társadalmi. A szűrővizsgálatok és a védőoltások szerepe az egészség megőrzésében. A lelki egészség biztonsága.	A tanulók megvizsgálják a kortárscsoport személyes biztonságra gyakorolt hatását. Szerep és szituációs játékok során megtanulják, hogy az érzelmek felismerése és kifejezésre juttatása, a hiteles személyközi kommunikáció személyes jóllétük fontos részét képezi. Fontos szerepet játszanak a lehetséges	A tanuló ismerje fel azokat a veszélytényezőket, veszélyhelyzeteket, amelyek az egyén és a csoport testi-lelki biztonságát fenyegetik. Ismerje meg azokat a lehetőségeket, amelyekkel megelőzhetők, illetve leküzdhetők a veszélyek. Ismerje meg a környezet és az ember által létrehozott eszközök fizikai hatásait

Készüljenek fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére. <i>Környezettudatosságra nevelés:</i> A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá. Magatartásukban alakuljon ki és erősödjön meg a személyes biztonságra való törekvés. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.		veszélyek és kockázatok felismerésében és kezelésében. Szerepjátékok segítségével jeleníthetik meg a szűrővizsgálatok ajánlását. Plakátok készítésével hívják fel a figyelmet a szűrővizsgálatok, a véradás, a védőoltások fontosságára. Készítsenek felhívásokat a vízi-balesetek, tüzesetek, vegyi-balesetek megelőzésére. Lehetőség szerint egy katasztrófavédelmi szakember meghívása.	és azok élettani következményeit. Legyen tisztában bizonyos munkahelyek, foglalkozások egészségügyi hatásaival. Tudjon arról, hogy bizonyos betegségekre való hajlam öröklődik. Tudjon azokról a lehetőségekről, amelyeket kihasználva megelőzheti az egészségügyi problémákat. Tudjon különbséget tenni a kockázatos és veszélyes dolgok, tevékenységek között.

2. A TÁPLÁLKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Hon-és népismeret:</i> A tanulók váljanak nyitottá hagyományaink, szokásaink megismerésére. Legyen természetes számukra, hogy nemzeti identitásuk fontos személyiségjegye. Váljon természetessé a magyar és a szomszédságunkban élő más népek, népcsoportok értékeinek megbecsülése és emlékeinek, hagyományainak feltárása, ápolása. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák iránt. <i>Gazdasági nevelés:</i> Az okos gazdálkodás képességének	A változatos táplálkozás. A különböző tájak, népek étkezési szokásai, étrendjei (pl.: mediterrán étrend). Példák az egészséges étkezésre. Mit tartalmaz az egészséges étrend? Régi magyar ételek újszerűsége. Élelmiszeradalékok.	Megismerkednek különböző étrendekkel, a javasolt táplálékok elkészítési módjával. Tápanyagtáblázatok segítségével különböző egészséges étrendeket állítanak össze. Gyakorolják az élelmiszerek, táplálékok „egészséges” és „kevésbé egészséges” kategóriákba rendezését. Párban, vagy kis csoportokban dolgozva vizsgálat tárgyává teszik saját étkezési szokásaikat, valamint annak változásait. Receptgyűjtés az internet segítségével (korok, népcsoportok, alkalmak szerinti csoportosítás).	A tanuló ismerje fel a kiegyensúlyozott és változatos táplálkozás alapvető jelentőségét az egészség megőrzésében. Ismerjen meg régi magyar ételeket és a környező népek egy-egy nevezetes ételét. Tudjon példákkal szolgálni az egészséges étrendhez. Legyen tisztában az élelmiszerek legjellemzőbb tápanyagaival és a vitaminokkal. Tudja megítélni, hogy életkori tápanyagszükségletüket mennyi és milyen élelmiszer biztosítja. Tudatosuljon benne, hogy bizonyos ételek, italok túlzott fogyasztása milyen következményekkel jár. Ismerje fel a változatos,

kialakítása.			kiegyensúlyozott táplálkozás jelentőségét, az egészség fenntartásában. Válassza a környezetbarát módon termesztett és csomagolt élelmiszereket.

3. MOZGÁS ÉS SZEMÉLYES HIGIÉNÉ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Énkép, önismeret:</i> Reális kép kialakítása önmagáról, képességeiről, igényeiről és az önmagával szemben támasztott elvárásokról. <i>Hon-és népismeret:</i> Igény kialakítása arra, hogy a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális emlékeit, hagyományait feltárja, ápolja. Késztetés kialakulása az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.	Rendszeres testmozgás és testápolás szerepe az egészség megtartásában. A rendszeres testmozgás megtervezése (úszás, kocogás, tánc stb.). A pihenés, a relaxáció szerepe, formái. A mozgásukban korlátozottak vagy sérültek egészségmegőrzésének lehetőségei, módjai. A rendszeres testmozgás és testápolás szerepe az egészség megőrzésében.	Izomfejlesztő tornagyakorlatok megtervezése. Egyszerű statikus és jógyakorlatok elsajátítása és gyakorlása. Önálló irodalmazással információk gyűjtése az alternatív gyógy módokról (talpmasszázs, akupresszúra, akupunktúra). Relaxációs gyakorlatok végzése, relaxációs kazetta alkalmazásával. Táncbemutató a kedvenc táncokból. Bőrápolási tanácsok kigyűjtése az írott és az elektronikus médiumokból. A gyógynövények, gyógyvizek szerepe a bőrápolásban. A táplálkozás és a bőr kapcsolatának bemutatása rajzosan. Látogatás a Jövő Házában (Ability Park).	A tanuló számára váljon szükségletté a rendszeres testmozgás és testápolás, tudatosan alkalmazva a relaxáció különböző formáit. A tanuló legyen képes megmagyarázni a mozgás szervezetre gyakorolt hatásait. Ismerje meg a mozgás-szervrendszerére káros viselkedési módokat. Ismerje meg a relaxáció szerepét, formáit. Legyen tisztában a testmozgás higiénés szabályaival. Váljon természetessé a mozgáskorlátozottak, sérültek segítése. Legyen tudatában az aktív életmód kínálta előnyöknek, elsősorban a rendszeres testmozgás kedvező élettani hatásainak. Lássa be az aktív életvitel fontos szerepét a személyközi kapcsolatokban és az önbecsülésben.

4. VESZÉLYES ANYAGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Tanulás tanulása:</i> Az önálló ismeretszerzés érdekében a tanulóknak el kell sajátítaniuk a könyvtári ismeretszerzés módszereit	A „legális és „illegális szerek”, függőség, hozzászokás, fogalma, törvényi szabályozása. A függőség válfajai és fokozatai,	Gyűjtőmunkával ismerkedjenek az illegális szerek használatával kapcsolatos jogi szabályozással és a következményekkel.	A tanuló ismerje meg a legális és illegális szerek szervezetre, személyiségre, viselkedésre kifejtett hatását.

mind a nyomtatott dokumentumok, mind az elektronikus dokumentumok használata terén. El kell sajátítaniuk az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technikáját, az interneten való keresés stratégiáját. <i>Testi, lelki egészség:</i> A káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) megelőzési stratégiájának fejlesztése.	társadalmi megítélésük. A „legális” és „illegális” szerek hatása (kávé, cigaretta, alkohol, gyógyszerek, kábítószer). A társadalmi megítélés.	Csoportmunkában gyűjtsék össze és elemezzék a droghasználat háttérében lévő okokat. Csoportmunkában elemezzenek a témával kapcsolatos grafikonokat, táblázatokat és azokból vonjanak le következtetéseket. Egyszerű számításokkal támasszák alá a függőség okozta egészségi és anyagi károkat. Hasonlítsák össze a „legális és illegális szerek” szervezetre és személyiségre, viselkedésre gyakorolt hatását. Szerepjáték alkalmazásával és figyelemfelhívó plakátok készítésével mutassák be egyes illegális drogok hatását és a helyettük javasolt életérzést javító tevékenységeket.	Tudatosuljon benne az egyéni döntés felelőssége. Sajátítson el elhárító viselkedési formákat. Ismerje meg a segítségkérés illetve segítségnyújtás lehetőségeit, módjait. Legyen tisztában a dohányzás, az alkohol és a kábítószer-fogyasztás egészségi, jogi és társadalmi következményeivel. Tudjonk különbséget tenni a kábítószer is tartalmazó gyógyszerek használata és visszaélészerű fogyasztása között.

5. AZ EMBERI SZEXUALITÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Énkép, önismeret:</i> Alapvető cél az önmegismerés és az ennek segítségével kialakítható önkontroll; a felelősség önmagukért; a személyes méltóság megőrzése. <i>Tanulás tanulása:</i> A kritikai gondolkodás megerősítése. Alakuljon ki a konfliktusok kezelésének, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtésének, a teljesebb élet megszervezésének igénye. <i>Testi, lelki egészség:</i> A családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészülés igényének kialakítása. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó	A biológiai nem és a kultúra. Tájékozódás szexuális kérdésekben. Az abortusz erkölcsi, kulturális és vallási vonatkozásai. A szexualitás megnyilvánulási formái A párkapcsolatok stabilitásának feltételei. Születésszabályozás, családtervezés. Az abortusz következményei. Az egészséges utódokért. A terhesség gondozás jelentősége A szülés és az újszülött gondozása	Elmélyítik ismereteiket a testi és lelki fejlődés különböző aspektusaival kapcsolatban. Áttekintik a bennük végbement változásokat. Megismerkednek a szexualitás társadalmi értelemben problematikus megnyilvánulási formáival, valamint az azokhoz kapcsolódó közösségi reakciókkal. Szerep és szituáció játékok keretében gyakorolják azokat a kommunikációs megoldásokat, amelyek segítik kapcsolataik stabilizálását, a nemi szerepekhez tartozó viselkedésmódok	A tanuló legyen tájékozott szexuális kérdésekben. Tudatosuljon benne az abortusz egészségügyi, erkölcsi, kulturális és vallási vonatkozása. Ismerje meg a biológiai nem kialakulásának háttérét. Ismerje meg a biológiai nem és a kultúra kapcsolatát. Sajátítsa el a nemi szerepekhez tartozó viselkedésmódokat. Ismerje meg a szexualitás megnyilvánulási formáit. Ismerje meg a párkapcsolatok stabilitásának feltételeit. Legyen tisztában a terhesség megelőzési lehetőségeivel.

szokások fejlesztése. <i>Művészeti tudatosság és kifejezőképesség</i> Önismeretük, emberi viszonyaik gazdagítása a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén.		elsajátítását. Gyűjtőmunkával készülhetnek a szerelem, párok kapcsolatok művészi megjelenítését (irodalom, zene, képzőművészet) ábrázoló alkotások bemutatására. Felvilágosító filmrészletek megtekintése a fogamzásgátlásról, szülési módokról.	Szembesüljön az egyéni döntés felelősségével. Ismerje meg azokat a feltételeket, amelyek az egészséges utódok felneveléséhez szükségesek. Legyen tájékozott a szülési módok és a törvényes lehetőségek vonatkozásában. Legyen tisztában a szexuális élet alapvető higiéniájával.

6. CSALÁDI ÉLET ÉS KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Énkép, önismeret:</i> Alapvető cél az önmegismerés és az ennek segítségével kialakítható önkontroll; a felelősség önmagukért; az önfejlesztés igénye a személyes méltóság megőrzése. A konfliktusok kezelése, az életminőség javítása. <i>Testi, lelki egészség:</i> Az egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás fejlesztése. <i>Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire:</i> Az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése. Annak tudatosulása, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt.	Hogyan látnak minket mások? Jellegzetes kamaszkori problémák megoldási módjai, technikái. A reális énkép és a személyiség kapcsolata. Mások szemszögéből látni a dolgokat (empátia). Az empátia és a kommunikáció szerepe a konfliktusok kezelésében. A pozitív gondolkodás hatása személyiségünkre.	Gyakorolják csoportokban a konfliktusfeloldó technikákat. Megfelelő szempontok alapján elemezzék viselkedésüket, jellembeli tulajdonságaikat. (például: segítőkészség). A megadott irodalom segítségével gyűjtsenek és mutassanak be egyszerű gyakorlatokat a pozitív gondolkodás fejlesztésére. Helyzetelemzések révén gyakorolják az empatikus viselkedésmódokat. Szerep- és szituációs játékok során megtanulják, hogy az érzelmek felismerése és kifejezésre juttatása, a hiteles személyközi kommunikáció személyes jól-létük fontos részét képezi.	Váljon igényévé saját személyisége alapos megismerése. Tudatosuljon benne, hogy a lelki élet problémáinak szervi megnyilvánulásai lehetnek. Ismerje fel a kommunikáció jelentőségét a konfliktusok kezelésében. A tanulóban alakuljon ki egy reális énkép és érezzék fontosnak a kommunikáció és az empátia szerepét a konfliktusok kezelésében. A tanuló tekintse át a benne végbement változásokat különös tekintettel érdeklődési körükre, családi és kortárs kapcsolataira. Rendelkezzen olyan kommunikációs készségekkel, amelyek segítik őt a pozitív életérzés kialakulásában, társas kapcsolatai harmóniájában és konfliktusai kezelésében.

7. A KÖRNYEZET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Hon-és népismeret:</i> Igény kialakítása arra, hogy a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális emlékeit, hagyományait feltárja, ápolja. Készítés kialakulása az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> Váljon igényükké, hogy legyen friss információjuk az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Növekedjék érzékenységük a problémák lényege, okai, az összefüggések és a megoldási lehetőségek keresése, feltárása iránt. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:</i> Az aktív állampolgárrá válás elősegítése. <i>Környezettudatosságra nevelés:</i> A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projekt munka révén kialakul a tanulóknál a személyes felelősség és érdekelttség szerepe környezethez való viszonyban és a. környezetünk átalakítására irányuló döntésekben. Váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel	„Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” Marketingtechnikák és a környezetvédelem. Az ember és a környezet kölcsönhatása. A globális problémák. A mesterséges környezet és az ember. Természet- és környezetvédelem a mindennapokban.	Dolgozzanak fel csoportmunkában projektmódszerrel egy-egy globális problémát és annak csökkentését. Készítsenek figyelemfelhívó plakátot egy-egy környezeti probléma hatásairól (parlagfű, hulladék, zaj, légszennyezés stb.) Csoportmunkában állítsanak össze egy tudósítást a helyi újság számára. Készítsenek csoportmunkában felméréseket, interjúkat környezet-egészségügyi témában.	A tanulóban tudatosuljon, hogy az ember, a természetes és az általa teremtett mesterséges környezet összhangjával tud csak fennmaradni. A tanuló ismerje meg az emberi beavatkozás természeti következményeit és azok hatását az emberi szervezetre. Legyen tisztában a mesterséges környezet egészségügyi hatásaival. Ismerjen meg olyan lehetőségeket, amelyekkel a káros hatások kivédhetők. Ismerje fel lakóhelye környezeti problémáit. Tudjon projektet megtervezni problémák kezelésére. Élje át a szűkebb vagy tágabb környezetért vállalt felelősség érzését, ismerje fel egyéni lehetőségeit a természet- és környezetvédelem területén.

kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás kialakítása.			

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés során törekedjünk a módszerek *sokféleségére* és arra, hogy az ellenőrzések, számonkérések legyenek alkalmasak bizonyos készségek, *személyiségjegyek fejlesztésére*. Használjuk ki azt a témákban rejlő lehetőséget, hogy az értékelés a tanuló *tanórán kívüli tevékenységére* is kiterjedhet.

A tanulói tudásról, teljesítményről, tevékenységekről a következő módon juthatunk információkhoz:

- A tanórai és a tanórán kívüli tevékenységek folyamatos figyelemmel kísérése (órai aktivitás, érdeklődés, ismeretszerzés, ismeretek alkalmazása stb.).
- Szóbeli feleltetés, elbeszélgetés, amelynél törekedjünk az összefüggő tanulói véleménykifejtés lehetőségének biztosítására.
- Írásbeli ellenőrzés, amely történhet tesztfeladatok megoldásával, feladatlap kitöltésével, esszéyszerű kifejtéssel, vázlatrajz készíttetésével.
- Gyakorlati feladatok megoldása (elsősegélynyújtás, kísérlet bemutatása).
- Önálló tanulói kutatómunka, kiselőadás vállalása.
- Biológia, környezet-, egészségvédelmi, elsősegélynyújtási, csecsemőgondozási versenyen való részvétel.
- Az elsajátítandó tananyaggal kapcsolatos pályázatokon való részvétel.

A ellenőrzés után mindig értékeljük! A számszerű értékelés mellett, mindig adjunk szöveges értékelést is. Ekkor is van lehetőség az elemző, kritikai készségek fejlesztésére, ha lehetőséget adunk a tanulóknak önértékelésre, egymás értékelésére, a teljesítményekkel kapcsolatos véleménynyilvánításra.

FÖLDÜNK-KÖRNYEZETÜNK

FÖLDRAJZ

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A földrajz tantárgy feldolgozza a NAT által meghatározott, a Földünk–környezetünk műveltségi területben rögzített fejlesztési feladatokat.

Megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, folyamataival. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, valamint napjaink eseményei állnak, melyeket változásaiban, kölcsönhatásaiban és fejlődésében mutat be, és komplexen, a természet-, a társadalom- és a környezettudományok szempontjából dolgoz fel.

A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, valamint az ebből fakadó – szintén világméretű – természeti és társadalmi problémákat.

Tartalmainak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete, fokozatosan kialakul a felelős magatartásuk a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezetük iránt.

Elősegíti, hogy reális kép alakuljon ki a tanulóknál nemzeti értékeinkről, a magyarság világban elfoglalt helyéről, hazánk kedvező és kedvezőtlen természeti, társadalmi-gazdasági adottságairól, jellemző társadalmi-gazdasági folyamatairól, valamint az európai integrációban betöltött szerepéről.

Megismerteti – lehetőség szerint a gyakorlatban – a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvető eszközeit és módszereit.

Fontos azoknak a kulcskompetenciáknak a birtoklása, amelyek biztosítják az állandóan változó modern világhoz való gyors és hatékony alkalmazkodást. Ezért nagyon fontos a kulcskompetenciákkal kapcsolatos alapkészségek fejlesztése. A földrajz tantárgy tartalmi elemeinek feldolgozása nagymértékben hozzájárul ezek megszerzéséhez.

Nagyon fontos elem az anyanyelvi kommunikáció fejlődése, melyet különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíthetünk a földrajzi tartalmak elsajátítása során.

A tantárgy keretei lehetőséget biztosítanak a matematikai kompetencia fejlesztésére is. Az a cél, hogy a tanulók alkalmazni tudják az alapvető matematikai elveket és folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában, főként az adatfeldolgozások, megfigyelések során és a térképen való mérések, becslések végzése közben.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához.

Az állandóan változó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez nélkülözhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés. Az ismeretek elsajátítása szempontjából fontos a tanulók kezdetben még irányított, majd egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége. Ezért a tanítási-tanulási folyamat egészében nagy hangsúlyt kap az információszerzés és információfeldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására.

A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása, melyre a tantárgy keretein belül is törekedni kell.

Hazánk társadalomföldrajzi jellemzőinek bemutatásával a tantárgy hozzájárul a szociális és állampolgári kompetencia fejlődéséhez.

Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése elősegíti a tanulóknak a gazdasági élet eseményeiben eligazodó, aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válását.

A Földünk–környezetünk műveltségi terület szervesen kapcsolódik az Ember a természetben és az Ember és társadalom műveltségi terület megfelelő fejlesztési területeihez. Ezek a kapcsolatok is alátámasztják a Földünk–környezetünk műveltségi terület integrált jellegét, valamint a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok összefüggéseinek megvilágításában és kölcsönhatásainak feltárásában betöltött alapvető szerepét.

7–8. évfolyam

7-8. évfolyamon a földrajz tantárgy feladata, hogy az életkori sajátosságoknak megfelelően magasabb szinten továbbfejlessze, elmélyítse és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit.

A tanulás olyan fejlesztési stratégiákra épüljön, amelyek minden szinten a tanulók különböző fejlettségi állapotából indulnak ki, figyelembe veszik az egyéni sajátosságokat, és a differenciált oktatás elveinek alkalmazásával, egyéni ütemben fejlesztik azt tovább. Törekedjen mind a mennyiségi (korrekció, felzárkóztatás), mind a minőségi differenciálás megvalósítására (tehetséggondozás).

A tanulási stratégiák fejlesztése során fontos a figyelem, a megértés, az emlékezet, valamint a problémamegoldó képesség fejlesztése. Ezért helyezi előtérbe a tananyag problémacentrikus feldolgozását olyan új módszerek alkalmazásával, mint pl. a projektmódszer.

Fontos a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés előtérbe helyezése. Nyíljon lehetőség minél több megfigyelésre, vizsgálódásra.

Szükséges a sikerélmény-centrikus módszerek minél szélesebb körű alkalmazása.

A tantárgy oktatásának célja:

- szilárd földrajzi ismeretrendszer nyújtása, és az ezen alapuló tudatos földrajzi-környezeti gondolkodás kialakítása
- a tanulók ismerjék meg a természeti környezet, a társadalom és a gazdasági élet kölcsönös kapcsolatát, a földrajzi környezet szerepét – szerezzenek átfogó ismereteket a kontinensek természeti, társadalom- és gazdaságföldrajzi jellemzőiről, általános és regionális sajátosságairól, különbségeiről;
- hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével járuljon hozzá a reális alapokon nyugvó nemzettudat kialakításához, a hazához való kötődéshez;
- a tanulók ismerjék meg Európa országainak, országcsoportjainak és tipikus tájainak legfontosabb természeti, társadalmi és gazdasági jellemzőit, az országok, térségek együttműködését – az európai kultúra, életmód, szokások, hagyományok megismertetésével pozitív viszony kialakítása a közös európai értékekhez;
- ismerjék meg a kontinensek népeit, a népesedési folyamatokat, a természeti környezet és a települések, az életmód és gazdasági tevékenység összefüggéseit;
- más népek megismertetése révén alakuljon ki a tanulóknál az eltérő életfelfogású, életmódú és kultúrájú emberek iránti tisztelet és megbecsülés;
- a korszerű természettudományos műveltség fokozatos elmélyítése, hozzájárulva ezzel a természettudományos világkép alakításához;
- a tanulók érdeklődésének felkeltése a természeti környezetben lejátszó jelenségek, folyamatok megfigyelése és magyarázata iránt;
- a tanulók megértsék azt, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást;
- a tanulók megismerjék az emberi tevékenységek környezetkárosító hatásait, azok megelőzésének és megszüntetésének lehetőségét – a konkrét ismereteken nyugvó környezettudatos magatartás formálása;
- ismerjék meg a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvető eszközeit és módszereit;
- váljanak képessé az információszerzésre, azok értelmezésére és feldolgozására, valamint megfelelő kommunikálásukra;
- sajátítsák el a földrajzi információk előállítására szolgáló eszközök használatát, az internetalapú szolgáltatások elérésének módját;
- a tanulók váljanak képessé a korosztálynak megfelelő reális értékelésre és önértékelésre;
- a földrajzi ismeretek megszerzése közben fejlődjenek a tanulók kulcskompetenciákkal kapcsolatos alapképességei.;

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 55 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Földtörténet	6
2. Az Európán kívüli földrészek	30
3. Észak-, Nyugat- és Dél-Európa természet- és társadalomföldrajza	19

1. FÖLDTÖRTÉNET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A földtörténeti és a társadalmi-gazdasági folyamatok időtartamának nagyságrendi eltéréseinek érzékelése.	Eligazodás a földtörténet időegységeiben. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek bemutatása. A földtörténeti események időbelisége és térbelisége. A Föld felszínének alakulása a földtörténet során.	Időszalag készítése. Tematikus térképek elemzése – a szárazföldek és óceánok elhelyezkedése a különböző földtörténeti korokban.	Ismeri a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségét. Ismeri a főbb földtörténeti szakaszokat és azok legfontosabb történéseit.
A legegyszerűbb vizsgálati eszközök gyakorlati alkalmazásának és balesetmentes használatának ismerete a kőzetek vizsgálatánál.	A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, energiahordozók és nyersanyagok, valamint talajtípusok felismerése és jellemzőik összegyűjtése.	A tanult ásványok, kőzetek, energiahordozók, nyersanyagok vizsgálata tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek tapasztalatainak önálló leírása, eredményeinek rögzítése és értelmezése.	Tudja felismerni a kőzetburok legfontosabb kőzeteit, érceit, ásványait.

2. AZ EURÓPÁN KÍVÜLI FÖLDRÉSZEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az egyes kontinenseken zajló főbb földrajzi-környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése.	Afrika, Ausztrália és Óceánia, Amerika, valamint Ázsia természet- és társadalomföldrajzi jellemzői.		Ismeri Afrika, Ausztrália és Óceánia, a sarkvidékek, Amerika, valamint Ázsia általános természetföldrajzi jellemzőit.
A kritikai és a kreatív gondolkodás képességének fejlesztése a gondolkodási technikák megismerésével az egyes országok természet- és társadalomföldrajzi összefüggéseinek feltárása során.	A földrajzi övezetesség bemutatása a kontinenseken.	Tematikus térképek összehasonlító elemzése a természetföldrajzi övezetesség érzékeltetésére. Ábrák elemzése, összehasonlítása tanári segítséggel.	Legyen képes felsorolni a természetföldrajzi övezetesség fontos elemeit, bemutatni alapvető jellegzetességeit az egyes kontinenseken.
Annak tudatosítása, hogy a különböző földrészeken élő emberek származásuk, kultúrájuk, értékrendjük alapján különbözőek, de emberi mivoltukban egyenrangúak.	A földrészek, azok nagytájai, a tipikus tájak, országcsoporthoz, országok regionális sajátosságainak bemutatása. Hasonlóságaik és különbségeik felismertetése.	Egyszerű természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása egyéni és csoportmunkában a kontinensek, tájak, országok jellemzésénél és elemzésénél. A természeti adottságok és a mezőgazdaság összefüggését bemutató ábrák elemzése.	Tudja elemezni a kontinensek, a tanult tájak, országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képeket, ábrákat, adatsorokat.
Matematikai kompetencia fejlesztése a kontinensekhez kapcsolódó adatok feldolgozása során.	A természetföldrajzi adottságok gazdaságra gyakorolt hatásának bemutatása. A gazdasági élet jelenségeiben, folyamataiban megnyilvánuló kölcsönhatások bemutatása.	A kontinensek domborzati formáinak, légköri, vízrajzi és ökológiai jellemzőinek, a népesség, gazdálkodás méreteinek számszerűen kifejezhető adatai nagyságrendjének érzékelése, összehasonlítása. Diagramok, grafikonok elemzése, következtetések levonása. Alapvető adatok egyszerű ábrázolása: diagram- és grafikonkészítés.	Megadott szempontok alapján tudja bemutatni a tananyagban szereplő legfontosabb országokat. Tanári irányítással alkalmas alapvető összefüggések felismerésére. Legyen képes felhasználni a tanult térképi információkat.
A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás fejlesztése az egyes kontinenseknél tapasztalt környezeti		Példák keresése a környezetszennyezésre, a környezetkárosításra és a környezeti	

problémák kiváltó okainak megismerésével és a megoldási lehetőségek felvázolásával.		problémák megoldására. Szemelvények gyűjtése a trópusi esőerdők kiirtásáról és a talajerózióról. A kontinensek környezeti állapotával kapcsolatos tablók készítése megadott szempontok szerint és önállóan.	Tud példát mondani a környezeti állapotot befolyásoló tevékenységre
Az együttműködés, a konfliktuskezelés képességének továbbfejlesztése a projektek lebonyolítása közben.	A globális környezeti problémákat okozó környezetkárosító emberi tevékenységek bemutatása az egyes kontinenseken.	Tantárgyi miniprojektek szervezése közvetett tanári irányítással a magyar földrajzi felfedezők és a kontinensek tipikus tájai témában.	Képes projektben közreműködni
Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése.		Természetföldrajzi jelenségek – pl.: homokbuckák mozgása a homoksivatagokban – modellezése terepasztalon. A szél és a víz által szállított homokszemek összehasonlítása.	
Szemléleti térképolvasás önállóan, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken. Térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással, a földgömb és a térkép koordináta-rendszerének segítségével.	Jelentősebb magyar utazók, felfedezők szerepe az egyes kontinensek és népeik megismerésében. <i>Afrika</i> Társadalmi-gazdasági problémák Afrikában. Afrika jellemző országai és térségei. Az arabok lakta Észak-Afrika, a sivatagok és oázisok – mint a földrész tipikus tájainak bemutatása – kiemelten: Egyiptom. Az éhségövezet. A fejlődésnek indult Dél-Afrika – a Dél-afrikai Köztársaság mint Afrika legfejlettebb országa. <i>Ausztrália és Óceánia</i> Ausztrál államszövetség.	Leírások, beszámolók készítése a témakörben szereplő ismeretekről segédeszközök használatával, tanári irányítással. A hírekben hallott, a témakörhöz kapcsolódó információk értelmezése.	Tudja megmutatni az egyes földrészekhez kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat különböző méretarányú és tartalmú térképen, illetve a földgömbön

	<i>Sarkvidékek</i> Az Északi- és a Déli-sarkvidék közötti földrajzi különbségek bemutatása. <i>Amerika</i> Észak-, Közép- és Dél-Amerika eltérő természet- és társadalom-földrajzi képének bemutatása. Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park, az agglomerációs zóna mint a földrész tipikus tájainak bemutatása. Az USA mint a világ vezető gazdasági hatalma. Mexikó. Brazília. <i>Ázsia</i> A tajga, a monszunvidék, a magashegység, az öntözéses gazdálkodás területei – mint a földrész tipikus tájainak bemutatása. Közép-Ázsia, Délnyugat Ázsia, Délkelet-Ázsia; Kína mint a Föld legnépesebben fejlődő országa. India, a leggyorsabban emelkedő népességű ország. Japán, az ásványkincsekben szegény ipari nagyhatalom.	Topográfiai gyakorlatok – a kontinensekhez kapcsolódó minimális topográfiai fogalmak megmutatása különböző méretarányú és tartalmú térképen, valamint földgömbön.	

3. ÉSZAK-, NYUGAT- ÉS DÉL-EURÓPA TERMÉSZET- ÉS TÁRSADALOMFÖLDRAJZA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az Európában zajló főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése.	Európa általános természet- és társadalom-földrajzi képe. A földrajzi övezetesség jellemzői a kontinensen. Észak-, Nyugat- és Dél-Európa tipikus tájai, országcsoportjai, az országok sajátosságai, valamint hasonlóságai és különbségeik felismertetése. A természet- és társadalom-gazdaságföldrajzi összefüggéseik feltárása, különös tekintettel az Európai Unió tagországaira és a hazánkkal szomszédos országokra.	Az ismert természet- és társadalom-földrajzi algoritmusok alkalmazása egyéni és csoport-munkában a tájak, országok jellemzésénél és elemzésénél. A természetföldrajzi folyamatokat bemutató ábrák elemzése, összehasonlítása, összefüggések feltárása.	Ismeri Európa általános természetföldrajzi jellemzőit. Tudja felsorolni a természetföldrajzi övezetesség fontos elemeit, valamint bemutatni alapvető jellegzetességeit Európában.
Matematikai kompetencia fejlesztése az Európához kapcsolódó adatok feldolgozása során.	Az Európai Unió fő céljai, értékei, általános társadalmi és gazdaságföldrajzi jellemzői.	A népesség alakulásához, a gazdasági élethez kapcsolódó adatok elemzése, összehasonlítása. Diagramok és grafikonok elemzése, következtetések levonása tanári irányítással. Adatok ábrázolása: diagram- és grafikonkészítés tanári segítséggel.	Ismeri, hogy a földrajzi fekvés és helyzet milyen hatással van Észak-, Nyugat- és Dél-Európa országainak társadalmi, gazdasági életére, fejlettségére. Tudja elemezni az országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képeket, ábrákat, adatsorokat.
Igény kialakulása a közös európai kultúra, különösen annak földrajzi alapjai megismerésére és megőrzésére.	Észak-európai országok közös és egyedi földrajzi vonásai. <i>Nyugat-Európa</i> Egyesült Királyság mint a világ iparának bölcsője. Franciaország mint Európa éléstára.	A népek életét, szokásait bemutató irodalmi alkotások, filmrészletek földrajzi tartalmainak megbeszélése. Rövid beszámolók készítése a tanult idegen nyelven a tananyagban szereplő országról, az ott szerzett élményekről.	A tanult országokat legyen képes bemutatni megadott szempontok alapján. Felismeri az alapvető összefüggéseket. Fel tudja használni a tanult térképi információkat.
Az idegen nyelvi kommunikáció fejlesztése.	<i>Dél-Európa</i> Mediterrán táj, üdülőövezet, kikötői övezet – mint tipikus tájak jellemzőinek bemutatása Olaszország és Spanyolország bemutatásán keresztül. Hazánk déli szomszédai - Horvátország és Szerbia földrajzi jellemzői.	Tantárgyi miniprojektek szervezése közvetett tanári irányítással, pl. Európa tipikus tájai és országai témakörben. Szemelvények gyűjtése a savas esők	Megadott szempontok alapján tudja bemutatni Európa tipikus tájait és a tananyagban szereplő országokat. Legyen képes alapvető összefüggések felismerésére tanári irányítással. A kontinens tipikus tájai, illetve országai

megoldási lehetőségek felvázolásával.		hatásairól.	bemutatása során legyen képes felhasználni a tanult térképi információkat.
Szemléleti térképolvasás önállóan, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.		Felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú Európa-térképeken.	Tudja megmutatni az Európához kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat különböző méretarányú és tartalmú térképen

A TANANYAG FELDOLGOZÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TOPOGRÁFIAI FOGALMAK

(A minimális topográfiai követelményeket *dőlt* betűvel jelöltük.)

Afrika

Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, *Vörös-tenger*, *Szuezi-csatorna*; Madagaszkár;
Kongó, Niger, *Nilus*, Tanganyika-tó, Viktória-tó;
Eurázsiai-hegységrendszer, *Atlasz*, Dél-afrikai-magasföld;
Guineai-öbölpart vidéke, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró, Kongó-medence, *Szahara*, Szudán;
Algéria, *Dél-afrikai Köztársaság*, *Egyiptom*, Nigéria;
Johannesburg, *Kairó*, *Pretoria*.

Ausztrália és Óceánia

Ausztrália, *Új-Zéland*; Tasmania; Nagy-korallzátony;
Murray;
Ausztráliai-alföld, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld;
Canberra, Melbourne, Perth, *Sydney*;
Új-Guinea, *Melanézia*, *Mikronézia*, *Polinézia*.

Sarkvidékek

Jeges-tenger, Grönland, *Északi-sark*, *Északi-sarkvidék (Arktisz)*, *Déli-sark*, *Déli-sarkvidék (Antarktisz)*, Erebus.

Amerika

Észak-Amerika, *Közép-Amerika*, *Dél-Amerika*, *Latin-Amerika*;
Antillák, Bering-szoros, Hudson-öböl, Karib (Antilla)-tenger, Mexikói-öböl, Panama-csatorna, *Alaszka*, Floridai-félsziget, *Grönland*, *Hawaii-szigetek*, Kaliforniai-félsziget, Labrador-félsziget;
Golf-áramlás, Labrador-áramlás;
Amazonas, Colorado, *Mississippi*, Paraná, *Szt. Lőrinc-folyó*; Nagy-tavak;

Amazonas-medence, *Andok*, *Appalache*, Brazil-felföld, Guyanai-hegyvidék, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Mexikói fennsík, Mississippi-alföld, Orinoco-medence, *Pacifikus-hegységrendszer*, Paraná-alföld, Patagónia, Préri, *Sziklás-hegység*;
Amerikai Egyesült Államok, Argentína, *Brazília*, Kanada, Kuba, *Mexikó*, Venezuela,
Brazília város, Buenos Aires, Chicago, Havanna, Los Angeles, *Mexikóváros*, Montréal, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Toronto, Washington.

Ázsia

Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép-(Belső)-Ázsia,
Boszporusz, *Fekete-tenger*, Japán-tenger, *Mariana-árok*, Márvány-tenger, Perzsa (Arab)-öböl, Arab-tenger, Arab-félsziget, Fülöp-szigetek, Hindusztáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, *Japán-szigetek*, Kamcsatka-félsziget, *Kis-Ázsia*, Koreai-félsziget, Tajvan;
Eufrátesz, Indus, Jangce, Jenyiszej, Gangesz, Léna, Ob, Sárga-folyó, Tigris; Aral-tó, *Bajkál-tó*, *Kaszipi-tenger*;
Arab-tábla, *Csomolungma (Mt. Everest)*, Dekkán-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Fuji, Góbi, *Himalája*, Hindusztáni-alföld, Iráni-felföld, Kaszpi-mélyföld, *Kaukázus*, Kínai alföld, Közép-szibériai-fennsík, *Mezopotámia*, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, *Szibéria*, Tibet, *Tien-san*, *Urál*;
India, Indonézia, Irán, *Izrael*, *Japán*, *Kína*, Szaúd-Arábia, *Törökország*;
Ankara, Bombay, Calcutta, Hongkong, Isztambul, Kanton, Mekka, Novoszibirszk, Oszaka, *Peking*, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, *Tokió*, *Újdelhi*;

Észak-, Nyugat- és Dél-Európa

Dél-Európa, *Észak-Európa*, *Kelet Európa*, *Közép-Európa*, *Nyugat-Európa*, *Kelet-Közép-Európa*;
Adriai-tenger, Balti-tenger, Északi-tenger, *Földközi-tenger*, La Manche, Norvég-tenger, Oroszlán-öböl, Viscayai-öböl, *Appennini-félsziget*, Baleár-szigetek, *Balkán-félsziget*, Bretagne, *Brit-szigetek*, Ciprus, Izland, Kréta, Málta, *Ibériai-félsziget*, *Skandináv-félsziget*, Szicília;

Észak-atlanti-áramlás

Pó, *Rajna*, *Rhône*, *Szajna*, Száva, *Temze*;
Alpok, Appenninek, Balkán hegység, Balti-ösföld, Dalmácia, Dinári-hegység, Etna, Francia-középhegység, Holland-mélyföld, *Kárpátok*, Londoni-medence, *Mont Blanc*, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusok, Pó-síkság, Riviéra, Rodope, Skandináv-hegység, *Vajdaság*, *Vezúv*;
Bulgária, *Dánia*, *Egyesült Királyság*, *Finnország*, *Franciaország*, *Görögország*, *Hollandia*, *Horvátország*, *Írország*, *Koszovó*, *Luxemburg*, *Macedónia*, *Montenegro (Crna Gora)*, *Nagy-Britannia*, *Norvégia*, *Olaszország*, *Portugália*, *Skócia*, *Spanyolország*, *Svédország*, *Szerbia*, *Törökország*;
Amszterdam, Ankara, *Athén*, Belgrád, Bern, Birmingham, *Brüsszel*, Dublin, Glasgow, *Hága*, *Helsinki*, *Koppenhága*, Le Havre, Lisszabon, Liverpool, Ljubljana, London, Luxembourg, Lyon, *Madrid*, Manchester, Marseille, Milánó, Nápoly, Oslo, *Párizs*, Podgorica, *Reykjavík*, Rijeka, *Róma*, Rotterdam, Skopje, Stockholm, Strasbourg, Szabadka, *Szarajevó*, *Szófia*, *Tirana*, Torino, Újvidék, Várna, Velence, *Zágráb*

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 55 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kelet- és Közép-Európa	24
2. Magyarország természeti és társadalom-földrajzi viszonyai	14
3. Magyarország tájai	17

1. KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Igény kialakítása a közös európai kultúra – különösen annak földrajzi alapjai – megismerésére és megőrzésére.		Az ismert természet- és társadalom-földrajzi algoritmusok alkalmazása – egyéni és csoport-munkában – a tájak, országok jellemzésénél és elemzésénél.	Ismeri a földrajzi fekvés és helyzet hatását Kelet- és Közép-Európa országainak társadalmi, gazdasági életére, fejlettségére.
A Kelet- és Közép-Európával kapcsolatos főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések értelmezése.	<i>Kelet-Európa</i> természet földrajzi viszonyai. Oroszország és Ukrajna jellegzetes társadalom-földrajzi vonásai, különös tekintettel az utóbbi évek változásaira.	Tematikus térképek elemzése a természet- és társadalomföldrajzi adottságok megismeréséhez, az összefüggések feltárásához.	Legyen képes a Kelet- és Közép-Európa országainak természeti és a társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képek, ábrák, adat-sorok elemzésére. Megadott szempontok alapján be tudja mutatni a tanult országokat. Felismeri az alapvető összefüggéseket. Tudja felhasználni a tanult térképi információkat.
	Közép-Európa általános földrajzi képe.		Legyen képes bemutatni Kelet- és Közép-Európát, tipikus tájait, valamint a tananyagban szereplő országokat a megadott szempontok alapján.
	A különböző típusú közép-európai tájak (alföldek, rögvídek, magashegységek) természeti adottságai és gazdasági feltételei.	Tematikus térképek és metszetek elemzése.	
A földrajzi térben zajló kölcsönhatások	<i>Közép-Európa</i> tipikus tájainak –	Diagramok és grafikonok elemzése,	

felismerése. A matematikai kompetencia fejlesztése az adatfeldolgozások segítségével. Együttműködés és konfliktuskezelés képességének fejlesztése a projektek szervezése során. A környezettudatos, természetre nyitott gondolkodás formálása. Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel az Internetre. A digitális kompetencia fejlesztése. A konfliktuskezelés képességének fejlesztése döntéshelyzetekkel, vitákkal. Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	középhegység, feltöltött alföld, medence, bányavidék, ipari körzet – bemutatása német-, cseh- és lengyelországi példákon keresztül. Németország szerepe az európai gazdaságban. Csehország és Lengyelország. Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok természeti adottságai. A társadalmi-gazdasági élet földrajzi vonásai. A gazdasági fejlettség különbségei, azok okai. Az alpokbeli országok földrajzi jellemzése: (kiemelt ország) Ausztria, Szlovénia. A kárpáti országok földrajzi jellemzése: Szlovákia, Románia.	következtetések levonása. Forráselemzés a német országegyesítésről. Tantárgyi projektek szervezése közvetett tanári irányítással az Alpok és a Kárpátok témakörben. Egyszerű modellezés – a jég felszínformáló munkája. Az Alpokról készült űrfelvétel elemzése. A környezetszennyezéssel kapcsolatos (osztrák börtényárak, Romániából a folyókon érkező szennyezések) információk összegyűjtése szakfolyóiratokból és az internetről. A különféle tanulói nézetek megfogalmazása kifejtése vita során – a környező országok környezetszennyezése kapcsán. Topográfiai gyakorlatok különböző méretarányú térképeken. A minimális topográfiai fogalmak ábrázolása kontúrtérképen.	Tudja alkalmazni a Kelet- és Közép-Európához kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat különböző méretarányú és tartalmú térképen.

2. MAGYARORSZÁG TERMÉSZETI ÉS TÁRSADALOMFÖLDRAJZI VISZONYAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A nemzeti identitástudat fejlesztése a magyarság és Magyarország szerepének felismerésén keresztül.	A Kárpát-medence kialakulása és természetföldrajzi képe. A Kárpát-medence népei. A magyarság a Kárpát-medencében. Magyarország földrajzi helyzete. Helye a Kárpát-medencében.	Egyszerű természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása – egyéni és csoportmunkában – hazánk természeti és társadalmi viszonyainak jellemzésénél és elemzésénél.	Tudja elemezni hazánk földrajzi fekvését, helyzetét a Kárpát-medencében és Európában.
A főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése Magyarország területéről.	Hazánk felszínének kialakulása, legjellemzőbb kőzetei. Az ország természeti viszonyai (felszín, éghajlat, vízrajz, természetes növényzet), természeti erőforrásaink.	Kőzetgyűjtemény készítése a hazánkban előforduló kőzetekből. Tematikus térképek értelmezése, összefüggések feltárása. Tematikus térkép készítése megadott információk és adatok felhasználásával. A Kárpát-medence és Magyarország időjárásának tanulmányozása az időjárás-jelentések felhasználásával (tv, internet). Éghajlati diagramok elemzése, következtetések levonása. Modellezés terepasztalon: felszín alatti vizek, folyószabályozás.	Legyen képes elemezni Magyarország földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit a megadott szempontok alapján.
A digitális kompetencia fejlesztése. A matematikai kompetencia fejlesztése az éghajlati diagramok elemzésével és szerkesztésével.			
Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése.		Információk gyűjtése a népesedési válság kialakulásának okairól – szakirodalom és internet felhasználásával.	
Tematikus térképek használata az ismeretszerzésben.	A népesség alakulása és annak magyarázata. A nemzetiségek helyzete.		

	Településeink.		Tudja felsorolni és jellemezni hazánk környezeti értékeit. Tudjon példát hozni környezetvédelmi intézkedésekre.
A digitális kompetencia fejlesztése.	A gazdasági élet telepítő tényezői, általános vonásai és területi különbségei, annak okai.	Egyes országrészek gazdasági különbségeinek feltárása tematikus térképek összehasonlító elemzésével.	Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni az egyes témákhoz kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat. Tudjon jellemezni topográfiai fogalmakat.
	A gazdaság szerkezetének átalakulása.		
	Az ipar és a mezőgazdaság jellemzése, kihívásai.	Információkeresés hazánk nemzetközi kapcsolatairól – adatbázisok felhasználása, digitális lexikon használata.	Legyen képes elemezni hazánk természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit tartalmazó tematikus térképeket.
A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás formálása.	Hazánk nemzetközi kapcsolatai. Az Európai Unió és hazánk kapcsolata.	Egyszerű PowerPoint megtervezése tanári irányítással.	
	Az uniós csatlakozás adta lehetőségek, és azok kihasználása.		
Védett természeti, kulturális és gazdaságtörténeti értékeink ismerete.	Környezetünk problémái, azok hazai és regionális kapcsolatainak bemutatása.	A különféle tanulói nézetek megfogalmazása, kifejtése esetelemzés, vita és egyszerű szerepjáték során, pl.: a hazánk környezeti állapota témakörben. A hírekben hallott földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése.	
Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben és a terepen való eligazodásban. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	Magyarország védett természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti értékei.	Tájékozódási gyakorlatok a térkép segítségével: a földrajzi fókuszát használatának kibővítése – az ívperc használata.	

3. MAGYARORSZÁG TÁJAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Hazánk tájaival kapcsolatos főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése.	A hazai nagytájak földrajzi jellemzése: természetföldrajzi, valamint társadalmi-gazdasági jellemzőik, természeti erőforrásaik. A gazdasági élet ágazatai a tájakon.	Egyszerű természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása – egyéni és csoportmunkában – hazánk tájainak jellemzésénél és elemzésénél. Tematikus térképek elemzése a természet- és társadalomföldrajzi adottságok megismeréséhez, az összefüggések feltárásához. Tematikus térkép készítése megadott információk és adatok felhasználásával. Modellezés terepasztalon – pl.: hordalékkúp kialakulása.	Különböző térképi információk felhasználásával legyen képes bemutatni hazánk jellemző tájtípusainak (alföldi, dombsági és középhegyvidéki tájak) természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit. Felismerje a természeti adottságok jelentőségét az egyes vidékek gazdasági életében.
Tematikus térképek használata az ismeretszerzésben.		Tájleírások készítése a tájak jellegzetességeinek bemutatására.	
Együttműködési képesség fejlesztése. A konfliktuskezelés képességének fejlesztése döntéshelyzetekkel. A nemzeti identitástudat fejlesztése a hagyományok ápolásával.		Egy közösen választott tájunk feldolgozása projektmódszerrel	
A tanulók esztétikai befogadóképességének fejlesztése.		A tájak földrajzi adottságaival kapcsolatos népszokások gyűjtése.	
A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás formálása.	Budapest földrajza, szerepe az ország életében.	Hazánk tájait ábrázoló irodalmi és műalkotások gyűjtése.	Legyen tisztában a főváros szerepével hazánk társadalmi-gazdasági életében.
	A saját régió földrajzi jellemzői.	Természeti, idegenforgalmi értékeinket feldolgozó tabló, tematikus térkép készítése.	
Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben és a terepen való eligazodásban. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással,	Munkaerő-piaci alapismeretek.	Természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása a saját régió jellemzésénél.	Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni az egyes témákhoz kapcsolódó

különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.		Tanulmányi kirándulás, üzemlátogatás.	minimális topográfiai fogalmakat. Tudjon leolvasni tematikus térképet.
		Tájékozódási gyakorlatok a térkép segítségével: felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú térképeken. Topográfiai gyakorlatok kontúrtérképen.	

A TANANYAG FELDOLGOZÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TOPOGRÁFIAI FOGALMAK

(A minimális topográfiai követelményeket *dőlt* betűvel jelöltük.)

Közép- és Kelet-Európa

Don, Dnyeper, *Duna-delta*, *Elba*, Garam, Inn, Moldva (Vltava), Morva, Nyitra, Odera, *Rajna*, *Rajna-Majna-Duna vízi út*, Száva, Vág, Visztula; Alpok, Bécsi-medence, Burgenland, Csallóköz, Cseh-medence, Donyec-medence, Déli-Kárpátok, Erdély, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Fekete-erdő, Gerlachfalvi-csúcs, Germán-alföld, Hargita, Kaszpi-mélyföld, Kárpátalja, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Magas-Tátra, Morva-medence, Német-középhegység, Nyugati-Alpok, Rajnai-palahegység, Román-alföld, Ruhr-vidék, Sváb-bajor-medence, Székelyföld, Szilézia, Szudéták, Vajdaság, Vereckei-hágó;

Ausztria, *Csehország*, *Lengyelország*, *Moldova*, *Németország*, *Oroszország*, *Románia*, *Svájc*, *Szlovákia*, *Szlovénia*, *Ukrajna*;

Arad, Bécs, Berlin, Beregszász, Bern, Brassó, Bréma, Brno, Bukarest, Constanza, Drezda, Eszék, Frankfurt, Gdańsk, Genf, Graz, Hamburg, Kassa, Katowice, Kijev, Kolozsvár, Krakó, Lipcse, Linz, Ljubljana, Marosvásárhely, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, München, Nagyvárad, Novoszibirszk, Odessza, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Salzburg, Steyer, Stuttgart, Székelyudvarhely, Szentpétervár, Temesvár, Ungvár, Varsó, Volgográd, Zsolna.

Magyarország

Balaton, Bodrog, Dráva, Duna, Fertő, Hernád, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Rába, Sajó, Sió, Szamos, Tisza, Tisza-tó, Velencei-tó, Zagyva, Zala;

Csepel-sziget, Mohácsi-sziget, Szentendrei-sziget, Szigetköz,

Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék Baranyai-dombság, Bodrogház, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Cserhát, Cserhát, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna-Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység (Dunántúli-középhegyvidék), Dunazug-hegység, Északi-középhegység, (Észak-magyarországi-középhegység), Gerecse Hajdúság, Hegyalja, Hortobágy, Írott-kő, Jászság, Kékes, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hegység, Maros-Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Móri-árok, Nagykunság, Nógrádi-medence, Nyírség, Nyugat-magyarországi-peremvidék, Őrség, Pilis, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szekszárdi-dombság, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj - Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Velencei-hegység, Vértes, Villányi-hegység,

Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;

Bács-Kiskun megye, Baranya megye, Békés megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Csongrád megye, Fejér megye, Győr-Moson-Sopron megye, Hajdú-Bihar megye, Heves megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Komárom-Esztergom megye, Nógrád megye, Pest megye, Somogy megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tolna megye, Vas megye, Veszprém megye, Zala megye;

Budapesti agglomeráció,

Ajka, Algyő, Baja, Balatonfüred, Békéscsaba, Biharkeresztes, Budapest, Cegléd, Debrecen, Dorog, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Galyatető, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kazincbarcika, Kecskemét, Kelebia, Keszthely, Komárom, Kőszeg, Komló, Lábatlan, Letenye, Miskolc, Mo-hács, Mosonmagyaróvár, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Rábafüzes, Rajka, Salgótarján, Sárospatak, Siófok, Sopron, Százhalombatta, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg;

Nemzeti parkok: Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna–Dráva Nemzeti Park, Duna–Ipoly Nemzeti Park, Fertő–Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park.

Régiók: Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés és az értékelés legyen a földrajztanítás folyamatának szerves része, fogja át a tanuló valamennyi tanórai és – a tantárggyal kapcsolatos – tanórán kívüli tevékenységét.

Mind az ellenőrzés, mind pedig az értékelés módszertanilag legyen változatos.

Az ellenőrzést mindig kövesse a konkrét teljesítmény, a topográfiai tájékozottság és a tantárgyhoz való viszony körültekintő és változatos, kvalitatív értékelése.

Az ellenőrzés módjai:

- folyamatos megfigyeléssel (milyen a tanulók érdeklődése, aktivitása, figyelme, ismeretszerző képessége, ismeretalkalmazása, hogyan vesznek részt a csoportmunkában, a projektfolyamatban stb.);
- szóbeli feleltetéssel (mely elsőbbséget élvez) – törekedni kell arra, hogy a tanulók ismereteiket, tapasztalataikat, megfigyeléseik lényegét összefüggően el tudják mondani;
- írásbeli ellenőrzéssel, azaz feladatlapokkal, mérőlapokkal, vázlatrajzok készíttetésével és a topográfiai tájékozottság mérésével;
- az ajánlott tevékenységformák között megjelölt gyakorlati feladatok, önálló kutatómunka (ábraelemzés, kiselőadás, sajtófigyelés) végzésével.

Az értékelés szempontjai:

- az alapvető ismeretelemek elsajátításának mértéke,
- a legfontosabb földrajzi kompetenciák birtoklásának szintje:

- a) a földrajzi térben való tájékozódás képessége,
- b) a földrajzi tartalmú információszerzés,
- c) az információk feldolgozásának, értelmezésének képessége.

Törekedjünk a sokoldalú, differenciált osztályozásra (szóbeli, írásbeli ellenőrzés, órai munka stb.).

MŰVÉSZETEK

ÉNEK-ZENE

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

Célok és feladatok

Az iskolai ének-zenei nevelés célja, hogy *megszilárdítsa* a zenei alapműveltséget, *segítse* kialakítani az igényt a tanulóknál arra, hogy *egyéni képességeik, lehetőségeik* figyelembevételével *egész életük során* képezzék magukat, bővítsék műveltségterületi és kulturális ismereteiket. Az ének-zene tanítás feladata a magyar népzene, mint a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése, valamint a zenei értékek közvetítése, a tanulók értékszemléletének, hagyományörző magatartásának formálása, a befogadó és reprodukáló képesség fejlesztése. Ennek érdekében szükséges a *korábban megszerzett* zenei készségek, képességek, ismeretek, az aktív zenélési módok összegzése, valamint az életkori sajátosságokból adódóan fejlettebb szintre emelése. Az ének-zenei nevelés járuljon hozzá a zenei világkép kialakításához, érvényesüljön érzelmi és értelmi vonatkozású hatása, jellemformáló ereje és szerepe. Az érzelmi, értelmi képességek fejlesztése mellett kiemelt fontosságúként kell kezelni a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységterületeket, a különféle műveltségterületekkel történő kapcsolódások keresését. *Fejleszteni kell* nem csak a tantárgyi, hanem a képességterületi és a nevelési integrációs lehetőségeket is.

Kiemelten fontos a zenei ízlés formálása, a zenei ítéltőképeség fejlesztése, mert ez teszi lehetővé az értékes műalkotások felismerésén keresztül azok elfogadását és a kritikai képesség kialakítását.

Élményszerű helyzetek teremtésével a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek, maguk fedezhetik fel a művészeti, azon belül a zenei elemek közötti kapcsolatokat és összefüggéseket, amelyekből következtetéseket vonhatnak le, így korábbi tapasztalataikat, ismereteiket és készségeiket alkalmazni tudják.

A differenciált tanulásszervezési módszerek alkalmazása lehetővé teszi az egyes tanulók személyi szükségleteinek, tudásának, képességeinek, érdeklődésének és érdekeltiségének megfelelő fejlesztést.

Fejlesztési feladatok

1. Zenei alkotóképesség

Interpretáció

A zenei tevékenységek sorában az *éneklés* elsődlegességet élvez. Legfőképpen a csoportos énekléssel, a közösségi zenei tevékenységekkel szerezhetünk sikerélményt. Az éneklés egyéni erőltetése helyett sok közösen megélt pozitív élményről és tudatosan ehhez illeszkedő zenei anyagról kell gondoskodni.

Az énekhangra alapozott tanítás az átélt zenei tartalmak énekhanggal való kifejezésére, a saját belső gondolati és érzelmi világ közvetítésére, az önkifejezésre, a múlt és a jelen, a magyar és az európai, illetve a világkultúrával való belső találkozásra, a *kommunikációra* nevel. Ezt erősíti meg sajátos jelrendszer, a zenei olvasás-írás tudománya. Az éneklési tevékenység kiegészül a tánc vagy éppen a hangszerjáték élményével is.

Az éneklési készség fejlesztése az 5–8. évfolyamon az élményt adó, örömet hozó, szép és kifejező éneklés formálására, mint a zenei önkifejezés egyik alapvető formájának kialakítására, továbbfejlesztésére irányul. Fontos feladat az oldottabb metrikájú *parlando*, a szabadabb *rubato* és a feszes *giusto* lüktetéssel történő éneklés képességének kialakítása. Fejleszteni kell az ismeretszerzési, előadói képességet a magyar népdalok, a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, a szomszéd és más népek dalainak megismerésével, a műdalok éneklésével. Továbbá a dalok és a szöveg kapcsolatára épülő előadói képességet, a népdaléneklés mozgással történő összekapcsolásával (a néptánc alapelemeivel).

A dalok zeneileg igényes megszólaltatása nyújtson élményt a tanulóknak. A többszólamúság készségének fejlesztése céljából ösztönözni kell a könnyű gyermekkori művek csoportos éneklését akár emlékezetből is.

A csoportos és egyéni éneklés kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a *zenei hallás fejlesztője* is. A közös éneklés a többszólamú éneklésbe fejlődve a többszólamú hallást, a hangközök tiszta intonálását, a tonalitás iránti érzéket erősíti. A zenei karakterek megéreztetéséhez, esztétikai minőségű megszólalásához is biztosabb út vezet a csoportos muzsikálás felől. Fontos azonban, hogy az egyén a tőle telhető igényességgel és aktivitással részt vegyen ebben a tevékenységben. A hangmagasság, a tempó, a dinamika önálló megválasztásával az önálló tevékenységre készítetés mellett az egyéni éneklés az önálló megszólalás természetes velejárójaként az önkontroll, az önreflexió lehetőségének biztosítását, valamint a kifejezni kívánt érzelmi tartalommal való belső találkozás élményét, ezzel pedig a saját belső világ felfedezésének lehetőségét biztosítja a tanulók számára.

Arra kell törekedni, hogy a kiválasztott dalanyag és maga a tevékenység is *énkép- és önismeretfejlesztő* hatású legyen, szem előtt tartva ennek célként való megjelenését.

Improvizáció

A zenei alkotás, az improvizáció feltételezi a személyiség nyitottságát, fejleszti a zenei fantáziát. Alapját a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek képezik. Az éneklés során elsajátított dallami, ritmikai elemek összefüggések belsővé válását mutatja be. Ez képviseli a zenei, művészi tevékenységben az alkotás mozzanatát.

A *rögtönzési készség fejlesztésére* a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása ad lehetőséget. Mindez segíti az életre szóló tanulást is. A megtapasztalt saját, sikeres alkotás az önbizalmat erősíti, elősegíti a *problémamegoldó gondolkodáshoz* (a helyzet felismeréséhez, a megoldás kereséséhez és alternatív megoldásokhoz, az ismeretek alkotó alkalmazásához) szükséges képességek fejlesztését is.

A saját és mások rögtönzéseinek megítélése zenei eszközökkel járul hozzá a *kritikai gondolkodás fejlődéséhez*. Az önálló véleményalkotás, az annak alapjául szolgáló tényfeltáró, megismerő, összehasonlító, objektív értékelő, önálló érvelőképesség, a saját vélemény megformálása, a közösség nyilvánossága előtt való felvállalás nemcsak zenei, hanem az élethosszig tartó tanulás zenei téren túl is érvényesítendő gyakorlatához is az egyik legfontosabb képesség.

2. Megismerő- és befogadóképesség

Zenehallgatás

A személyiség belső harmóniájának kialakításához nagyban hozzájárul az értelmi és érzelmi erőket mozgósító zenehallgatás. A *zenei befogadóképesség fejlesztése* a zenehallgatás segítségével történik. A zenei hallás fejlesztését szolgálja a hangzó zene megfigyeltetése, amely lehetővé teszi a zenei folyamatok befogadását, megfigyelését, formai, tartalmi összefüggéseiknek észrevételét, valamint a zene valamennyi összetevőjének tudatosítását. Mindez jól kiegészíti az éneklési készség formálását is. A közös zenehallgatás a már meglévő ismeretek alkalmazásával és felhasználásával az ismeretlen zene tudatos megfigyelése felé irányuljon. A zenehallgatás területén a zene összetevőinek felismerése és értelmezése az elérendő cél, amely egyrészt *önálló munkára alapozva*, másrészt kisebb műhelymunkát igénylő elemzésekkel érhető el.

A *zeneértő- és érző képesség fejlesztéséhez* tartozik a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formák, műfajok felismerése, illetve megkülönböztetése, továbbá a zenemű gondolati tartalmait közvetítő kifejezőeszközök, a tempó, a dinamika, a tonalitás, a karakter, a hangszerelés, az átélési és értelmezési képességek fejlesztése is. Szükséges a hangszínhallás fejlesztése a meghallgatott zeneművekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hallási felismerésére.

A zenehallgatás a más műveltségi területekhez tartozó kapcsolódások felfedeztetésére, bemutatására (pl. irodalom, társzművészetek stb.), az önálló ismeretszerző képesség fejlesztésére (felkészülés kiselőadásra könyvtárhasználat, internet segítségével) is lehetőséget biztosít. Lehetőséget kell adni a nagyobb formák, a hangzás után jól követhető stílusjegyek felismerésére, a *társzművészetekkel*, a felfedezhető hasonlóságokkal való összevetésre, valamint a többször meghallgatott zeneművek műfaji jellegzetességeinek megfigyelésére.

Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallásfejlesztés célja, hogy aktivizálja az emlékezetet, a zenei képzeletet és a gondolati tevékenységeket. A zenei hallásképzés eredményeként a diákok eljutnak az önálló zenei gondolkodás kifejlődéséig, amely magában rejti az összehasonlítás, a viszonyítás lehetőségét, a sorszerkezet és a rövid zenei formák felismerését, az absztrakciót, az analízist, a szintetizálást és a fogalomalkotást. A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei művelési képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. A zenei élményből kiinduló elvonatkoztatás a ritmikai és a dallami elemek megismerését, felismerését és csoportos megszólaltatását szolgálja.

A zenei művelési képességek alapja a hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismeretének, a belső hallás képességének fejlesztése segíti elő.

Erre a tevékenységi területre az énekléshez, a zenehallgatáshoz, a zenei improvizációhoz, zenei élményszerzéshez *eszközként* szüksége van a tanulóknak. Rendkívül fontos, hogy mindezen tevékenységek is mindenkor az énekelt vagy meghallgatott zenéhez kapcsolódjanak, levezetésük pedig abból történjen.

Önművelés

Fontos feladat az életkori sajátosságoknak megfelelő tanulási módszerek elsajátítása és azok tudatosítása. A tanulók legyenek képesek a korszerű könyvtár- és informatikai ismeretek birtokában - kotta, szakkönyv, szótár, lexikon, hangzó anyag, CD (CD-ROM), internet felhasználásával - részfeladatok önálló feldolgozására segítséggel, irányítással, esetleg önállóan.

A zeneirodalmi alkotások megismerése hozzájárul más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez.

A tömegkommunikáció zenei műsorkínálatának figyelemmel kísérése, a szelektálás képessége, a rendszeres hangverseny-látogatás, az iskola zenei életének megszervezése és működtetése fontos eszköz ahhoz, hogy az értékes zene a fiatalok életének szerves részévé váljon.

Kollektív művészi tevékenység

A kollektív művészi munka valamennyi színtere - énekkar, zenekar, néptáncgyűttes - fejleszti az előadói készséget és bővíti az önkifejezés eszköztárát. A zene szeretete, a zenehallgatás szokásának kialakítása együtt jár az ízlésformálással, és elősegíti a tanórán kívüli zenei alkalmakba (énekkari közreműködés, hangverseny-látogatás stb.) való bekapcsolódást.

Az ének-zene megmaradt tantárgyi struktúrája miatt különösen fontos a többi területre való rálátás képességének fejlesztése, hogy legalább a saját műveltségterületen belüli megújulás a "Művészetek" többi részterületével összehangoltan és egyirányú hatásban történjen. Ez szavatolja, hogy a tanulók az iskolai kereteken kívül is motiváltak legyenek az önművelésre, az ismeretbővítésre, esetleg bekapcsolódjanak a muzsikáló közösségekbe.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	18
Improvizáció	4
Zenehallgatás	10
Zenei hallás és kottaismeret	5

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG **INTERPRETÁCIÓ**

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Népdalok a magyar népdal műfajaiból. Szózat.	11
Régi magyar dallamok. Középkori gregorián, reneszánsz és barokk zenei szemelvények témái.	4
Többszólamú szemelvények.	3

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Pontos szövegejtés és ritmus. Szép, kifejező, prozódiaileg helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés emlékeztetből. Intonációs biztonságra való törekvés.	Magyar népdalok (régí és új stílusú). Más népek dalai.	Hallás utáni népdaltanulás. Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban csoportosan és egyénileg. Népdalok elemzése stílusrétegződés szerint.	Népdalok éneklése csoportosan, emlékeztetből. Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban.
Műzenei alkotások stílusjegyek szerinti azonosítása.	Gregorián ének. Reneszánsz és barokk zeneművek témái.	Műzenei alkotások stílusjegyeinek megfigyelése, jellegzetességek kiemelése.	Műzenei alkotások témáinak (reneszánsz, barokk) megszólaltatása tanári segítséggel.

		Gregorián énekek, reneszánsz, barokk zeneművek témáinak, részleteinek éneklése csoportosan, kis csoportban, egyénileg.	
	Egyszerű többszólamúság szemelvényei. Szózat.	Többszólamú szemelvények: quodlibetek, kánonok, biciniumok <i>megszólaltatása csoportosan, kis csoportban, duettben, tercettben.</i>	Szózat önálló éneklése.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Rögtönzés: ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával.	3
Dalalkotás az új stílusú népdalok mintájára.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Rögtönzés: ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával.	Ritmus és dallamminták.	Rögtönzött dallam és ritmusalkotás a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint. Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz.	Ritmus improvizálása a tanult ritmusképletekkel (ritmikai kérdés-válasz alkotása). Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz.
Dalalkotás új stílusú népdal mintájára.	Eltérő szerkezetű és szótagszámú új stílusú magyar népdalok. Magyar népköltések.	Új stílusú népdalok szerkesztése (megadott kezdősorral, megadott formákkal, adott és kitalált szöveggel).	Új stílusú népdalok szerkesztése megadott kezdősorral.

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG
ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje (magyar, kisebbségi és nemzetiségi népzene).	2
Zenetörténeti korok: a reneszánsz és a barokk stílusjegyei. Reneszánsz és barokk zenei szemelvények.	6
A barokk zenekar hangszerei, hangszercsoportjai.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Népszokások kalendárium szerinti ismerete.	Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje.	Népszokások zenei és tartalmi jellegzetességeinek megfigyelése. Népdalfeldolgozások éneklése csoportosan, kisebb csoportban, párokban.	Népdalfeldolgozások éneklése csoportosan.
<i>Zenetörténeti korok:</i> a reneszánsz és a barokk stílusjegyek, jellegzetességeinek, felismerése.	<i>Zenetörténeti korok:</i> a reneszánsz és a barokk zenei szemelvények.	Gregorián dallamok felismerése stílusjegyeik szerint hangzás alapján. (szillabikus, melizmatikus előadásmód megismerése). Reneszánsz és barokk zenei szemelvények meghallgatása, a stílusjegyek megfigyelése, azonosítása. Többször hallgatott reneszánsz és barokk művek felismerése részleteik alapján. A meghallgatott szemelvények megnevezése, műfajaik meghatározása, csoportosítása (énekes: motetta, korál,	Zenetörténeti korok ismerete: a reneszánsz és a barokk általános stílusjegyek és a legjellemzőbb műfajok, felsorolása. Többször hallgatott reneszánsz és barokk művek (korszakokként 2-3) felismerése, megnevezése részleteik alapján.

	<i>Együttesek:</i> barokk zenekar. <i>Hangszerek:</i> orgona, csembaló, oboa, trombita. Zeneszerzők életútja, munkássága, rövid kortörténet: O. Lassus, G. P. da Palestrina; A. Vivaldi, J. S. Bach, G. F. Händel.	oratórium; hangszeres: szvit, concerto). Zenei formák, szerkesztésmódok, meghallgatott zenemű részletek felismerése (rondó, menüett, fuga; solo-tutti). A barokk zenekar hangszereinek és hangszercsoportjainak felismerése, megnevezése. Zeneszerzők életútjának, munkásságának megismertetése. Rövid kortörténet, egyéni felkészülés, csoportmunka, könyvtári kutatómunka, internet felhasználásával.	Zenei formák, szerkesztésmódok, felsorolása a tanult korszakokban. A barokk zenekar hangszereinek és hangszercsoportjainak felismerése, megnevezése.
Hangszerfelismerés hallás után.	A barokk zenekar hangszereinek képi megjelenítése, zenei szemelvények a hangzás bemutatására.		

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Ritmikai fogalmak. Dallami ismeretek.	1
Hangnevek: ABC-s hangnevek G-kulcsban. Hangközök.	2
Hangsorok: hétfokúság. Tonalitás: dúr-moll tonalitás.	1
Előadási jelek.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ritmikai fogalmak bővítése, ritmusok felismerése. Dallami elemek azonosítása.	Az alkalmazkodó ritmus; a tizenhatod és kombinációi, szünetjele; a kis éles és nyújtott ritmus. Felső ré', mi'hangok.	Az alkalmazkodó ritmus felismerése és reprodukálása a népdalokban. A tizenhatod és kombinációi, szünetjele; a kis éles és nyújtott ritmus olvasása, írása, felismerése kottaképben és hallás után. Új ritmusértékek szüneteinek olvasása-írása. <i>Dallami ismeretek bővítése, gyakorlása.</i> Új dallami elemek olvasása-írása.	Új dallami és ritmuselemek olvasása-írása tanári segédlettel.
ABC-s hangnevek ismerete G-kulcsban. Tiszta hangközök felismerése kottakép alapján.	Dallamfordulatok, zenei példák az egész- és a félhang, a tiszta hangközök: (1, 4, 5, 8.) tanítására.	ABC-s hangnevek olvasása-írása G-kulcsban. Egész- és félhangtávolság; a tiszta hangközök ismerete, szolmizált éneklése, felismerése kottaképről.	Az ABC-s hangok megnevezése és leírása G-kulcsban (C'-C'').
A hétfokú hangsorok megbízható intonálása.	Hétfokúság. A dúr-moll tonalitás (maggiore – minore dallamok, zenei szemelvények).	Hétfokú dallamok gyűjtése az eddig megismert dalokból. A dúr-moll tonalitás különbözőségének érzékeltetése.	
Előadási jelek alkalmazása a tanult dalok előadásakor, és azonosításuk, meghatározásuk a meghallgatott zeneművekhez kapcsolódva.	Előadási jelek és meghatározásaik.	Tempó és dinamikai jelek alkalmazása a tanult dalokhoz és a meghallgatott zeneművekhez kapcsolódva.	Dinamikai és tempójelek felismerése, meghatározása.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	30
Improvizáció	5
Zenehallgatás	15
Zenei hallás és kottaismeret	5,5

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalok, népszokások dalai. Nemzeti és etnikai kisebbségek dalai. Más népek dalai.	12
Történeti énekek. Ünnepek dalai.	6
Klasszikus műdalok.	6
Többszólamú szemelvények (kánonok, bicíniumok, karművek).	6

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Pontos szövegejtés és ritmus.	Újabb magyar népdalok. Népszokások dalai. Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai. Más népek dalai.	Hallás utáni népdaltanulás. Újabb magyar népdalok, népszokások dalainak előadása, a népszokások ismerete. Szerepjátszás, dramatizálás a népszokások dalainak felhasználásával. Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalainak éneklése tanári hangadás után önállóan. Földrajzi azonosítás, tájolás. A tartalomhoz kapcsolódó kifejező éneklés gyakorlása.	Az énekes tananyag új rétegeiből választott legalább 10 szemelvény átélt, kifejező előadása emlékezetből. A népdalok szerkezetének, stílusrétegződésének ismerete.

Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés emlékeztetőből.	Ünnepek dalai. Történeti énekek: históriás énekek, virágénekek, kuruc dalok.	Ünnepek dalainak hangulatához illeszkedő előadásmód, éneklés csoportosan, osztályszinten.	Előadásmódok, dinamikai jelzések, karakterek alkalmazása a művek megszólaltatása során.
Intonációs biztonságra való törekvés.	Klasszikus műdalok. Műzenei témák (énekelhető zenehallgatási szemelvények).	A dalok hangulatának megfelelő előadásmód gyakorlása. A dalok történelmi eseményekhez fűződő kapcsolatának keresése egyéni, illetve csoportmunkában.	
	Többszólamú szemelvények: könnyű kórusművek a már tanult zenetörténeti korokból és népdalfeldolgozások.	Zeneműrészletek témáinak éneklése szolmizálva. A 6/8-os ütem lüktetésrendjének gyakorlása. Klasszikus kánonok csoportos éneklése.	Többszólamú szemelvények: quodlibetek, kánonok, biciniumok megszólaltatása csoportosan, kis csoportban, duettben, tercettben.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Rögtönzés az ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával.	3
Improvizált mozgások.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Dallamalkotás gazdagítása.	Énekes és zenehallgatási anyag részletei.	Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás.	Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás. Ritmusvariációk rögtönzése.
Rögtönzött dallam- és ritmusalkotás Fejlesztése.	Dallammotívumok, ritmussorok, olvasógyakorlatok, hangszeres darabok kottaképe.	Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban. Rögtönzött dallam- és ritmusalkotás a kötött és a kötetlen improvizáció	Rögtönzött dallam- és ritmusalkotás a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint.

Könnyebb osztinató ritmus rögtönzése.		szabályai szerint. Könnyebb osztinató ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz.	
Improvizált zenére történő mozgások finomítása.	Zenehallgatási anyag az improvizált mozgásokhoz.	Zenében megfigyelt dallamok, formák, jelenségek kifejezése mozgással. Mozgásos improvizáció a giusto népdalokra.	Kifejező mozgások alkalmazása zenére.

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG

ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népzenei és népzenei ihletésű művek a szülőföld és más földrésznépzenejéből.	4
Szemelvények a 16-18. század magyar történelmi zenéjéből.	5
Zenetörténeti kor: a bécsi klasszicizmus.	6

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Népzenei és népzenei ihletésű művek jellegzetességeinek meghatározása.	Népzenei és népzenei ihletésű művek (a szülőföld és más földrésznépzenejéből).	Népzenei felvételek hallgatása, előadó, stílus megfigyelése, elemzése.	Többször meghallgatott népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése jellegzetes részletek alapján.
A 16-18. század magyar történelmi zenék jellegzetességeinek (hangszer, stílus) felismerése.	Szemelvények a 16-18. század magyar történelmi zenéjéből.	Szemelvények megszólaltatása csoportosan, egyénileg, lehetőség szerint hangszerkísérettel. Lant hangszínének megfigyelése, felismerése. A lant írt művek jellegzetességeinek megfigyelése.	Szemelvények megszólaltatása csoportosan, egyénileg.
A bécsi klasszicizmus stílusjegyeinek, műfajainak, formáinak, együtteseinek felismerése.	<i>Zenetörténeti kor:</i> a bécsi klasszicizmus. <i>Zeneszerzők:</i> J. Haydn	<i>A bécsi klasszicizmus</i> műfajainak és formáinak szóbeli ismertetése. A zenei korszakhoz kapcsolódó alapvető	

	W. A. Mozart, L. van Beethoven. <i>Zenei műfajok:</i> <i>vokális:</i> dal, oratórium, opera; <i>hangszeres:</i> szonáta, szimfónia, versenymű, szerenád/ divertimento. <i>Zenei formák, szerkezetek:</i> triós forma, szonátaforma, menüett/ scherzo, rondó. <i>Együttesek:</i> szimfonikus zenekar, vonósnégyes, trió.	stílusok, műfajok, formák és szerkezetek felismerésének gyakorlása. Zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése. Önálló véleményalkotás a zenei élmény szóbeli megfogalmazásával. <i>A dúr-moll</i> színezet különbségének megfigyelése. <i>Felütés, csonka ütem, triola</i> keresése ismert dalokból, dallamokból. Az éneklés során a zenei előadásmódra vonatkozó kifejezések felismerése és alkalmazása.	

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Ritmikai ismeretek.	1
Dallami ismeretek.	2,5
Zeneelméleti ismeretek.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ritmusértékek, ritmusnevek felismerése, jelölése.	<i>Ritmika:</i> felütés, csonka ütem, triola.	<i>Felütés, csonka ütem, triola</i> keresése ismert dalokban, dallamokban. A felütés és a csonka ütem összefüggésének megfigyelése.	
Módosított hangok felismerése. Előjegyzések alkalmazása.	<i>Új dallami elemek:</i> ABC-s hangok a kis- és egyvonalas oktávban; módosító jelek (#, b, feloldójel) és jelentésük; módosított hangok (#, b).	Tájékozódás <i>1#-es</i> és <i>1b-s</i> hangnemekben. <i>Módosított hangok ABC-s megnevezése.</i>	<i>Dúr</i> és <i>moll</i> hangnemek kottaképről történő azonosítása <i>1#-1b</i> előjegyzési körig.

		Előjegyzések, módosító jelek alkalmazása. Módosított hangok szolmizálása.	A módosító jelek értelmezése kottakép alapján 1#-1b-ig.
Hangközök, hangsorok felismerése. Dúr-moll tonalitás kottakép és hallás utáni felismerése.	<i>Hangközök:</i> k2, n2, k3, n3. <i>Hangsorok:</i> dúr és moll. <i>Tonalitás:</i> dúr-moll hangnemek 1#-tól 1b-ig. <i>Forma:</i> periódus.	A <i>szekund</i> és a <i>terc</i> hangközök felismerése <i>kottaképről</i>, <i>beírása</i> a vonalrendszerbe, éneklése szolmizálva. Periódus keresése ismert dalokból, dallamokból, zeneműrészletekből Előtag-utótag jelölése.	Tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján. A <i>szekund</i> és a <i>terc</i> hangközök felismerése <i>kottaképről</i>, <i>beírása</i> a vonalrendszerbe.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	16
Improvizáció	4
Zenehallgatás	12
Zenei hallás és kottaismeret	5

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalok, népdalfeldolgozások. Más földrészek dalai.	7
Verbunkos zene.	2
Ünnepkörök dalai.	2
Romantikus zene.	5

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Pontos szövegejtés és ritmus. Szép, kifejező, prozódiaileg helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés emlékeztetőből.	Magyar népdalok. Népdalok Kodály Zoltán daljátékaiból. A nemzetiségi és etnikai kisebbségek újabb népdalai. Más földrészek dalai.	Hallás utáni népdaltanulás. Magyar népdalok éneklése szöveggel, emlékeztetőből. Népdalok elemzése szempontsor alapján. Oldottabb és kötött lüktetésű népdalok éneklése. Más földrészek dalainak éneklése, a zenei jellegzetességek megfigyelése. Összevetés a magyar népzenei	Régi és új stílusú népdalok önálló elemzése: szerkezet, dallamvonal, hangnem.

		anyaggal.	
Verbunkos zene felismerése stílusjegyei alapján.	A verbunkos zene szemelvényei.	Kodály Zoltán daljátékaiban szereplő népdalok előadása, a feldolgozások megfigyelése. A verbunkos zene jellegzetességeinek megfigyelése (ritmus, sorzárlat, tempó).	Előadási és dinamikai jelek ismerete. Tempójelzések meghatározása (andante, allegro, vivace).
	Ünnepek zenéje.	Az ünnepkörökhöz kapcsolódó dalok hangulatnak megfelelő éneklése.	Az ünnepkörökhöz kapcsolódó dalok éneklése csoportosan.
A romantika stílusjegyeinek meghatározása az énekelt dalanyagból elvonatkoztatva.	Romantikus dalok, zeneművek, műfajok. A nemzeti romantika megjelenése Európában. A 19. század európai zeneművészetének alkotásai.	Romantikus dalok és zeneművek könnyebben elénekelhető témáinak megszólaltatása énekelve, esetleg hangszeren. Az érzelem, tartalom kifejezés zenei eszközeinek összegyűjtése. Énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kötődő fogalmak ismételése, gyakorlása. Többszólamú kórusművek éneklése, bemutatása kamara előadásban is.	Romantikus stílusjegyek szóbeli megfogalmazása. Romantika jellegzetes műfajainak felsorolása.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok.	2
Tanult dalok, ritmusok olvasógyakorlatok.	1
Zenei élmény kifejezése mozgással.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
	Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok.	Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése.	
Improvizációs lehetőségek gazdagítása.	Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok. <i>Dallammodellek:</i> a tanult dalok és olvasógyakorlatok, (ritmikai, dallami, formai elemeik). Olvasógyakorlatok. Kérdés és felelet elvű dallamok.	Ritmusvariációk rögtönzése 6/8-os ütemformákban Dallamalkotás adott témára: nyitás, zárás. Periódus rögtönzése.	Dallamalkotás a népdalok megtanult dallami és formai törvényszerűségei alapján.
Zenei élmény kialakítása.	Romantikus zenei szemelvények, cselekményes zenék a mozgás-improvizációhoz.	Zenei élmény kifejezése mozgással, tánccal.	

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalfeldolgozások.	2
Ünnepek zenéje.	1
A nemzeti romantika Európában.	7
A 19. század európai zeneművészetének alkotásai.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Saját énkép erősítése a feldolgozott népzenei anyagok erkölcsi tartalmának felismerése által.	Hangszeres és vokális népdalfeldolgozások.	Énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, a bennük feldolgozásra került népdalok megnevezése.	
	Ünnepek zenéje.	Az ünnepkörökhöz kapcsolódó dallamok, zeneművek hallgatása. Karácsonyi műsor zenei anyagának	

		összeállításához gyűjtőmunka. Ünnepi műsor zenei anyagának összeállítása március 15-re.	
A romantika műfajainak azonosítása a stílusjegyek ismeretében.	Népies műdalok. A 19. sz. magyar zenéje. <i>Zeneszerzők:</i> Liszt Ferenc, Erkel Ferenc. <i>Műfajok:</i> rapszódia, programzene, szimfonikus költemény, romantikus dal. A 19. század európai zeneművészetének alkotásai. <i>Zeneszerzők:</i> F. Schubert, R. Schumann, F. Chopin, J. Brahms, A. Dvořák, B. Smetana, P.I. Csajkovszkij, M. Muszorgszkij, G. Verdi, R. Wagner.	Népies műdalok jellegzetességeinek összegyűjtése (megfigyelési szempontok szerint). Többször meghallgatott romantikus zeneművek felismerése témáik alapján. Hangfajták, hangszerek, újonnan megismert zenei műfajok felismerése, megnevezése hangzás alapján. Kiselőadás összeállítása a nemzeti opera keletkezéséről, jellegzetességeiről. Jelentős zeneszerzők, előadóművészek életrajzi történeteinek megismerése, feldolgozása önállóan vagy tanári segítséggel. Összefüggések keresése a zenei korok és a történelmi események között. A romantikus zene stílusjegyeinek és műfajainak megismerése az európai zeneszerzők alkotásaiból.	Liszt Ferenc és Erkel Ferenc zeneszerzői életútjának vázlatos ismertetése, és főbb műveinek felsorolása. A romantika stílusjegyeinek szóbeli megfogalmazása. A romantika jellegzetes műfajainak felsorolása. A 19. századi zeneművek megnevezése (szerző, cím) többször hallott részleteik alapján.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Tájékozódás, elemzés a kottában.	3
Hangközök, hangsorok, dinamikai jelek.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tájékozódás az egyszerűbb vokális és hangszeres együttesek partitúráiban.	Az énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak.	Az énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak megismerése, alkalmazása.	
Előadási és dinamikai jelek felismerése, alkalmazása.	A zenehallgatáshoz illeszkedő partitúra részletek.	Előadási és dinamikai jelek értelmezése. A <i>szext</i> és <i>szeptim</i> hangközök felismerése kottaképről. 2#-es 2b-s hangnemekben való tájékozódás.	Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából.
Hangközök, hangsorok felismerése kottaképről.	Előadási és dinamikai jelek. A <i>szext</i> és <i>szeptim</i> hangközök. Dúr és moll hangnemek 2#- 2b-ig.	Tájékozódás a kottában, partitúrában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából. Dúr és moll hangnemek azonosítása kottaképről 2#- 2b-ig. Ismert dallamok írása (betűkottával és/vagy ABC-s nevekkal) emlékezetből a tanult hangnemekben. Elemzési feladatok megadott szempontok szerinti önálló megoldása. Dalok, zeneművek témáinak éneklése szolmizálva violinkulcsban kottáról, a tanult hangnemekben 2#-2b-ig.	Dúr-moll hangnemek azonosítása kottaképről 2#- 2b-ig.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37– heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Interpretáció.	16
Improvizáció.	4
Zenehallgatás.	14
Zenei hallás és kottaismeret.	3

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Népdalok, más földrészek dalai, egyházi énekek.	10
Többszólamú szemelvények (Bartók Béla, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos művei).	3
Énekelhető szemelvények a 19. század vége és a 20. század zeneirodalmából.	3

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés. Intonációs biztonságra való törekvés. Régies-népies szavak jelentésének megismerése.	Magyar népdalok a tanult stílusrétegből válogatva. Más földrészek újabb dalai. Egyházi énekek.	Népdalok, más földrészek dalai, egyházi énekek éneklése önállóan, emlékezetből, csoportosan, kiscsoportban és egyénileg. Népzenei anyag fogalmainak összefoglalása, ismétlése.	Népdaltípusok, népzenei anyag fogalmi meghatározása (parlando, rubato, tempo giusto ismerete).
Énekes közreműködés csoportos zenei előadásban. Zenei karakterek, stílusjegyek kifejezése tanári vezénylet alapján a	Bartók Béla, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos műveinek énekes szemelvényei. Többszólamú szemelvények.	Bartók Béla, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos műveinek, énekes szemelvényeinek megszólaltatása. duett, tercett, kiségyüttes, csoportos	Tud könnyű, kétszólamú műveket énekelni csoportosan.

népdalfeldolgozások, a könnyű kórusművek, a műzei szemelvények éneklésekor.		formában. Hangszeres szemelvények megszólaltatása. Osztály által összeállított énekes műsor előadása egy választott témakörben (pl. nemzeti ünnep, iskolai ünnepség, ballagás). A hangszert tanuló diákok bevonása a közös muzsikálásba.	
Esztétikai élményszerzés biztosítása az énekelt dalanyaghoz kapcsolódóan. A zenei emlékezet erősítése.	A századforduló és a 20. század zeneirodalmának énekelhető szemelvényei.	A zenei könyvtár, internet használata: a tanult dalok, zeneművek földrajzi, korrajzi, néprajzi vonatkozásainak gyűjtése (team-munka).	

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Rögtönzés tanult dalok, ritmusok olvasógyakorlatok felhasználásával.	2
Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése.	1
Zenei élmény kifejezése mozgással.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Improvizációs lehetőségek gazdagítása.	Szekvenciát tartalmazó zenei szemelvények (népzenei – műzei).	Szekvencia készítése adott alapmotívumra. Háromtagú szekvencia készítése adott hangközzel. Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz. Tanult dalok, ritmusok olvasógyakorlatok variálása (ritmus, dallam, tempó).	Tud ritmust improvizálni megadott, tanult ritmusképletekkel. Képes rögtönzött dallam- és ritmusalkotásra a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint.

		Kitalált dallam éneklése, kitalált ritmus rögtönzése. Ritmus improvizálása megadott, tanult ritmusképletekkel.	
A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése megoldáskereséssel. Az ismeretek alkotó alkalmazásához szükséges képességek fejlesztése.	Szerkesztés: kupolás és visszatérő szerkezetű dallamok.	Dallamalkotás a népdalokban megismert dallami- és formai törvényszerűségek szerint. Népdalperiódus rögtönzése megadott dallamsorral. Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése.	Képes dallamalkotásra a népdalokban megismert dallami- és formai törvényszerűségek szerint.
Zenei élmény verbális kifejezése. Kifejező mozgások alkalmazása zenére.	Zenei élmény kifejezése mozgással.	Zenei tartalmak, formák, hangulatok kifejezése mozgással, táncsal, ritmushangoztatással.	

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
A magyar és európai zeneművészet századainak rendszerező ismételése.	5
A 20. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai, kortárszművészet alkotásai (irodalom, képzőművészet, tánc, dráma).	6
A zene szórakoztató funkciói a különféle zenetörténeti korokban.	3

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A zenetörténeti korok általános jellemzőinek, stílusjegyeinek ismerete. A zenei műfajok áttekintésével a zenetörténeti korszakok közötti összefüggések megfigyelése. Társzművészetek és a zene közötti kapcsolat felismerése. Önálló rendszerező tevékenység kialakítása: könyvtárhasználat, adatgyűjtés, képanyaggyűjtés; videó, CD, internet, egyéb oktatóanyagok és multimédiás anyagok önálló felhasználása.	Rendszerező ismételtes: a magyar és az európai zeneművészet századai. Bartók Béla, Kodály Zoltán életútja. A zenei műfajok, stílári elemek korszakok szerint. A 20. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai. Kortársművészeti alkotások. <i>Szerzők:</i> I. Gershwin, C. Debussy, M. Ravel, A. Honegger, Sz. Prokofjev, B. Britten, I. Sztravinszkij, K. Penderecki <i>Irányzatok:</i> impresszionizmus, neo-klasszicizmus, folklorizmus. Új kifejezési, megjelenési formák: <i>elektronikus zene, filmzene; rockopera.</i>	Rendszerező ismételtes, összegzés zenetörténeti korszakoként (a magyar és az európai zeneművészet századainak áttekintése, a műfaji jellemzők összegzése a zenei szemelvények segítségével). Bartók Béla és Kodály Zoltán énekkari, zenekari és színpadi műveinek felismerése és megnevezése a hangzó részletek alapján Atonalitás, poliritmia követése kottából.	Stílusismeret a 19. és a 20. századi zeneművek hallgatása során. Képes Bartók Béla és Kodály Zoltán zeneszerzői életútjának vázlatos ismertetésére, és főbb műveinek felsorolására. A zene és a társzművészetek kapcsolataira utaló példák, kapcsolódások felismerése, felsorolása.
	<i>A dzsessz és a könnyűzene műfajai.</i> Beatles együttes, E. Presley,	A dzsessz műfaji jellegzetességeinek kapcsolása a műzenei témákhoz a szvittől a rock and rollig.	Ismer dzsessz műfajokat és előadók at, képes-néhány felsorolására.

	L. Webber. A zene szórakoztató funkciói: táncok a különféle zenetörténeti korokban. A mai könnyűzene, populáris zene (aktualitások).	Tájékozódás a szórakoztató zene megjelenési formáiban, módjaiban (mindennapi hangzó zenei környezetünk jelenségeinek megismerése, értelmezése).	

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Gyakorlás, rendszerezés, összegzés.	2
Atonalitás, poliritmia.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Eddig megismert, zenei hallásképzéshez kapcsolódó ismeretek erősítése. A leggyakoribb tempó és dinamikai jelek alkalmazása a csoportos és egyéni éneklés során.	A tanult dallami, ritmikai ismeretek, hangközök, hangsorok, előadási és dinamikai jelek. Válogatás a tanult énekes és hangszeres szemelvények anyagából.	Ismétlés, rendszerezés, megerősítés. Dallami, ritmikai ismeretek, hangközök, hangsorok, előadási és dinamikai jelek alkalmazása. Könnyű dallamok, ritmusok olvasása-írása. A leggyakoribb tempó és dinamikai jelek alkalmazása egyéni és csoportos éneklés során.	Képes az elsajátított alapvető zenei paraméterek (dallami-ritmikai – formaalkotó elemek) alkalmazására.
Atonalitás, poliritmika megfigyelése kottakép, illetve hallásélményhez kötve.	Atonalitás, poliritmia szemléltetésének zenei példái.	Atonalitás, poliritmia követése kottából.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés, értékelés, mérés célja elsődlegesen a tanulók évfolyamonkénti haladásának, fejlődésének megállapítása. Fontos feladat a folyamatértékelés, amely a fokozatos fejlődést az egyes részek utáni állapot rögzítését, a képesség, készségfejlesztés terén elért szintet rögzíti, összhangban az általánosan elfogadott értékelési rendszerrel. Ezen felül a tanulók zenei képességeinek rendszeresebb, rövidebb időszakokra eső, tájékoztató, előrejelző funkciójú mérése is javasolt. Funkciója szerint a formáló (segítő) értékelés és a diagnosztikus értékelés kap hangsúlyos szerepet.

Az értékelésben a pedagógus értékelése mellett fontos az önértékelés, társértékelés, a csoportos számonkérés esetében pedig a csoport értékelése.

Amit alapvetően meg kell határozni az értékelés tervezésénél:

- Ki értékel? Pedagógus, diák vagy külső személy?
- Az értékelés formáit: pl.: megfigyelés, mely irányulhat a tevékenység, produkció minőségére; írásbeli tesztek, feladatok értékelése; szóbeli válaszok, feleletek értékelése; a minősítés szöveges vagy kategorizáló (osztályzat).
- Az értékelés alkalmait.
- Az értékelés szempontrendszerét.

Elsődleges cél a pozitív megerősítés, a pozitív elemek kiemelése. Kapjon megfelelő hangsúlyt a készség-, képességfejlődéshez szükséges értékelési módszerek, eljárások, a hiányosságok feltárását összegző értékelési tevékenység is!

Fontos célkitűzés az ellenőrzés, értékelés során a különböző tevékenységi formák, feladatok, egyéni és közös tevékenységek során a részvétel minősége is.

JAVASOLT KÖZÖS ZENEI ANYAG (VÁLOGATVA) 5–8. évfolyam

Népdalok	Énekes szemelvények a magyar zenetörténetből	Énekes műzenei szemelvények	Zenehallgatási anyag
<i>A citrusfa levelestül...</i>	Erkel Ferenc – Kölcsey Ferenc: Himnusz	J. S. Bach: <i>Már nyugosznak a völgyek</i> (korál)	A. Vivaldi: <i>A négy évszak – Tavasz, Tél</i>
<i>A csitári hegyek alatt...</i>	Egressy Béni - Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i>	J. S. Bach: <i>Üdv rád és házad népére</i> (duett a Parasztkantátából)	J. S. Bach: <i>Már nyugosznak a völgyek</i> (korálfeldolgozás vegyeskarra)
<i>A jó lovas katonának...</i>	Tinódi Lantos Sebestyén: <i>Egri históriának summája</i>	J. Haydn: <i>Erdő mélyén</i> (kánon)	G. F. Händel: <i>Halleluja</i> (kórus a <i>Messias</i> című oratóriumából)
<i>A Vidrócki híres nyája...</i>	<i>Csínom Palkó</i>	W. A. Mozart: <i>Jöjj, drága május</i> (dal)	G. F. Händel: <i>Győzelmi dal</i> (kórusmű a <i>Judás Makkabeus</i> c. oratóriumából)
<i>Ablakomba, ablakomba...</i>	<i>Tyukodi nóta</i>	W. A. Mozart: <i>Csengettyű ária</i> a <i>Varázsfuvola</i> című operából	J. Haydn: <i>G-dúr (Üstdob) szimfónia (op. 94.)</i>
<i>Által mennék...</i>	<i>Ellopták szívemet</i> (Pálóczi Horváth)	L. van Beethoven: <i>Marmotte/ A mormotás</i>	W. A. Mozart: <i>Egy kis éji zene</i>

	Ádám gyűjtéséből)	<i>fiú dala/ A tarisznys fiú dala</i> (dal)	
<i>Csillagok, csillagok...</i>	<i>Kossuth Lajos azt üzente...</i>	F. Schubert: <i>A pisztráng</i> (dal)	W. A. Mozart: <i>A varázsfuvola</i> (részletek)
<i>Erdő, erdő de magas...</i>	<i>Esik eső karikára</i>	Kodály Zoltán: <i>Háry János</i> – (részletek)	L. van Beethoven: <i>D-dúr hegedűverseny</i>
<i>Erdő, erdő, erdő, marosszéki...</i>	<i>Most szép lenni katonának</i>	Bárdos Lajos: <i>Rétre hívó</i> (kánon)	F. Schubert: <i>A pisztráng</i> (dal)
<i>Érik a szőlő...</i>	<i>Kecskemét is kiállítja</i>	Erkel Ferenc: <i>Keserű bordal</i> (ária a <i>Bánk bán</i> című operából) F. Schubert: <i>A pisztráng</i> – dal	F. Schubert: <i>A-dúr zongoraötös</i> – IV. tétel
<i>Felülről fúj...</i>	<i>Magasan repül a daru</i>	Erkel Ferenc: <i>Meghalt a cselszövő</i> (ária a <i>Hunyadi László</i> című operából)	R. Schumann: “ <i>Álmodozás</i> ” (részlet a <i>Gyermekjelenetek</i> c. zongoraszorozatból)
<i>Hull a szilva...</i>			F. Chopin: <i>g-moll mazurka</i> (Op. 24. No. 1.)
<i>Két tyúkom tavali...</i>			F. Chopin: <i>Grande Valse brillante</i>
<i>Madárka, madárka...</i>			Liszt Ferenc: <i>XV. magyar rapszódia</i>
<i>Megyen már a hajnalcsillag...</i>			G. Verdi: <i>Rabszolgák kórusa</i> a <i>Nabucco</i> című operából
<i>Nagyvárad kikötőben...</i>			G. Verdi: <i>Radames románca</i> az <i>Aida</i> című opera I. felvonásából
<i>Ősszel érik babám...</i>			G. Verdi: <i>Bevonulási induló</i> az <i>Aida</i> c. opera II. felvonásából
<i>Sárgul már a...</i>			M. Muszorgszkij: <i>Egy kiállítás képei</i>
<i>Sej, Nagyabonyban,.</i>			B. Smetana: <i>Moldva</i>
<i>Szépen úszik a...</i>			A. Dvořák: <i>e-moll (Újvilág) szimfónia</i>
			Erkel Ferenc: <i>Keserű bordal</i> a <i>Bánk bán</i> c. opera I. felvonásából
			Erkel Ferenc: <i>Bánk áriája</i> a <i>Bánk bán</i> c. operából
			Erkel Ferenc: <i>Meghalt a cselszövő</i> – zárókórus a <i>Hunyadi László</i> c. opera I. felvonásából
			Erkel Ferenc: <i>Palotás</i> a <i>Hunyadi László</i> c. operából
			C. Debussy: <i>Children's corner</i>
			Bartók Béla–Kodály Zoltán: <i>20 magyar népdal</i> (énekhanga, zongorakísérettel)
			Kodály Zoltán: <i>Mátrai képek</i>
			Kodály Zoltán: <i>Székegyfő</i>
			Kodály Zoltán : <i>Háry János</i>

<i>Érik a szőlő...</i>			Kodály Zoltán: <i>Kállai kettős</i>
<i>Felülről fúj...</i>			Kodály Zoltán: <i>Fölszállott a páva</i>
<i>Hull a szilva...</i>			Kodály Zoltán: <i>Esti dal</i>
<i>Két tyúkom tavali...</i>			Bartók Béla: <i>Magyar képek</i>
<i>Madárka, madárka...</i>			Bartók Béla: <i>Gyermekeknek</i> (I/18, II/31.)
<i>Megyen már a hajnalcsillag...</i>			Bartók Béla: <i>Divertimento</i>
<i>Nagyvárad ki kötőben...</i>			I. Sztravinszkij: <i>Petruska</i>
<i>Ősszel érik babám...</i>			B. Britten: <i>Változatok és fuga egy Purcell-témára</i>
<i>Sárgul már a...</i>			G. Gershwin: <i>Klára bölcsődala és Porgy dala a Porgy és Bess című operából</i>
<i>Sej, Nagyabonyban..</i>			G. Gershwin: <i>A szegény ember gazdagságáról</i> – ária a <i>Porgy és Bess</i> című operából
<i>Szépen úszik a...</i>			Szörényi Levente – Bródy János: <i>István, a király</i> – szabadon választott részletek

MŰVÉSZETEK
VIZUÁLIS KULTÚRA
ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ
5–8. évfolyam

BEVEZETÉS
CÉLOK ÉS FELADATOK
Alapozó szakasz (5-6. évfolyam)

Az alapozó szakaszban fontos céllá válik a korábbi, közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek rendszerezése, tudatosítása. A belső képekre épülő rajzi tevékenységet fokozatosan felváltja a látvány megfigyelésén alapuló, komolyabb koncentrációt igénylő rajzolás, festés. Fontos ugyanakkor a játékosság, az örömteli tevékeny, alkotó légkör fenntartása.

A tanulás hatékonyságát fokozza, ha a tanulás más tantárgyi ismeretekhez, fejlesztési feladatokhoz is kapcsolódik. Erre vonatkozóan a kerettanterv csak utalásokat tehet, a tanítás során a tanmenetet elkészítő szaktanárnak kell felmérni, hogy diákjai az egyéb tanórákon mivel foglalkoznak, mely tantárgyakkal érdemes akár közös projektfeladatokat is kidolgozni.

A motiválás erősítését, fenntartását szolgálja, ha a feladatok a jelenhez kapcsolódnak, a mai élet (a tanulók életének) problematikáit dolgozzák fel vizuális eszközökkel. Kiemelten kell foglalkozni a mai vizuális környezettel, hiszen a tanulók ezzel szembesülnek nap mint nap, ezt kell, hogy értsék, használják, alakítsák.

Ebben a szakaszban már nem csupán alkalomszerűen találkoznak az órákon műalkotásokkal. Elkezdik a kronologikus művészettörténet tanulását. A tanítás sikere azon múlik, hogy megértik-e, mi köze van pl. az egyiptomi művészetnek mai életükhöz. Teret kell adni annak, hogy a más helyekről (pl. médiából) származó ismereteiket itt kamatoztathassák, hogy az órákon ne csupán passzív befogadóként üljenek. A tantárgy lényege – az „alkotva tanulás” – a művészettörténet tanulására is érvényes: sokkal inkább megértik, megőrzik azokat az ismereteket, amelyekhez „felfedezőként” jutnak el.

A mai vizuális kultúra jelenségeinek megértését is segítheti, ha a régi korok műalkotásait mai művekkel hasonlítják össze, ha a tanár rávezető kérdéseivel segít a tanulóknak felfedezni azok rokon, ill. eltérő vonásait és megérteni a különbségek okait.

Az önálló vagy csoportos tananyag-feldolgozás, a vázlatkészítés, jegyzetelés, bizonyos ismeretek vizuális megjelenítése pedig nagymértékben segítheti a más tantárgyak tanulása során is kulcsfontosságú önálló tanulási technikák elsajátítását.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás.	25,5
2. Tárgy- és környezetkultúra.	15
3. Vizuális kommunikáció.	15

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az észlelés érzékenységének fokozása.	Színtapasztalatok gazdagítása. Mozgás kifejezése ritmusokkal. Mozgás képzetét keltő technikai eszközök.	Színtapasztalatok rendszerezése, gazdagítása új ismeretekkel, új technikai tapasztalatokkal. Telt színek, tört színek. Személyes élményen alapuló képek, szobrok létrehozása a mozgás kifejezésének képi eszközeivel. Formaismétlés, mozgásfázisok, monoton és pulzáló ritmusok. Egyszerű animációs technikák: fenakisztoszkóp, stroboscop.	Tudjon különböző festékek keverésével létrehozott színeket is alkalmazni kifejező szándékú képein. Legyen képes különböző színek, formák alkalmazásával változatos ritmusokat megjeleníteni.
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Kísérletezés különböző vizuális	Kifejezőeszközök: – textúra, faktúra, – folt, – fedőfesték.	Környezetünk textúrái: képek készítése felületi hatások felhasználásával, gyűjtött frottázsmintákkal. „Faktúravadászat.” Fedőfesték felhordása különböző eszközökkel. Foltképzés, faktúraképzés különböző	Ismeri a textúra és faktúra fogalmát. A fedőfestéket a festék adottságainak megfelelően használja. Tudjon létrehozni különböző faktúrákat festékkel. Legyen képes vizuális minőségek,

kifejezőeszközökkel. Az észlelés érzékenységének fokozása.	Környezetünk texturális hatásának felhasználása a képi építkezésben.	eszközökkel. Festékfelhordás több rétegben, visszakaparás, a színkeverés egyéb, sajátos megoldásai. Környezetünk minimális látvány szeleteinek megjelenítése (pl. repedés a falon, járófelület részlete, festékfoltok, karcolások a rajztáblán, a padon stb.).	egyszerűbb képi közlések szóbeli megfogalmazására, olvasására.
Emberi jellemvonások, karakterek képi kifejezése. Az ember külső és belső kapcsolatának tudatosítása. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Emberi jellemvonások, karakterek képi kifejezése. Szöveg és kép. Szöveg és kép összerendezése különböző konkrét célú közlésekben. Montázs. Vegyes technika.	Irodalmi művek, mesék, történetek hőseinek megjelenítése a szöveges jellemzés alapján rajzi és festői eszközökkel. Koncentráció: irodalom. Szereplőválogatás – játék: egy tanult irodalmi alkotás szereplőinek kiválasztása az osztálytársak közül. Koncentráció: dráma. Különféle kitalált céllal kiadható arcképes bérletek készítése (montázssal, vegyes technikával).	Legyen képes – korának megfelelő szinten – az emberi külsőt jellemezni. Szöveges leírás alapján, korának megfelelő szinten, tudjon megjeleníteni emberi jellemeket. Tudja megfelelően alkalmazni a montázst és a vegyes technikát alkotásaiban.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A formai és térbeli problémák meglátása. A koncentrációképesség fejlesztése. A megjelenítőképesség fejlesztése. Az eszközhasználat egyre tudatosabb választása, alkalmazása.	Közvetlen megfigyelésen alapuló tanulmányok. Formaértelmező rajzok. A formák jellemzése.	Különböző rajzeszközökkel készített tanulmányrajzok organikus (természeti) formákról (pl. csiga, banán, érdekes formájú gyökök, rózsák stb.).	Rávezető kérdések segítségével legyen képes az összetettebb organikus formák jellemzésére, és tudjon róluk látvány alapján – a formákat, arányokat többé-kevésbé helyesen visszaadói – rajzot készíteni. Legyen képes kiemelni az ábrázolásban az egyszerűbb, modellek, alakok egyes tulajdonságait.

A formai és térbeli problémák meglátása. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Élményszerű ismeretszerzés.	A termélység érzékeltetésének módjai: – takarás, – előtér-háttér, – fény-árnyék, – vetett árnyék.	Az előtér-háttér érzékeltetése takarással: személyes élményen alapuló témák képi feldolgozása különös tekintettel az előtér és a háttér látványos megkülönböztetésére. Egymásra rajzolt tárgyak vagy geometrikus formák festése két változatban: először úgy, hogy az termélységet fejezzen ki; másodszor úgy, mintha a tárgyak átlátszóak lennének. Beszélgetés a feladathoz kapcsolódó művekről (pl.: Vajda Lajos művei). A vetett árnyék. Árnyjátékok élő szereplőkkel, bábokkal. Koncentráció: dráma.	Tudja érzékeltetni a termélységet a képi kifejezésben az előtér-háttér megkülönböztetésével, valamint takarással. Értse a vetett árnyék fogalmát. Legyen képes élményeit, érzelmeit, fantáziaképeit, gondolatait változatos vizuális eszközökkel kifejezni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. Az időbeli folyamatok tagolási képességének fejlesztése. A megjelenítőképesség fejlesztése	Időbeli változások megjelenítése.	Folyamatok, változások, ok-okozati összefüggések megjelenítése több képben.	Legyen képes időbeli folyamatokat értelmezhető jelenetekre bontani, folyamatokat, változásokat több képben megjeleníteni.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.	Műalkotások elemző vizsgálata: – előadásmód, – korstílus, – átírás, – redukció.	Tanár által vezetett elemző beszélgetés – feladatokhoz kapcsolódóan – régi és mai műalkotásokról, képekről, fotókról, hétköznapi látványokról. Az „előadásmód”, a korstílus formai jegyei művészeti alkotásokon. Művek képi és plasztikai átírásai, redukciói – megfelelően indokolva az eljárást.	Képek, látványok nézegetése során szerzett tapasztalatait tudja érthetően megfogalmazni. Legyen képes megfogalmazni az egyes művek stílusának különbségeit. Tudjon redukcióval egy-egy látványt, képet beazonosíthatóan megjeleníteni.

A megfigyelőképesség fejlesztése. A tanulási technikák elsajátítása. A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A beszédképesség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Művészettörténet „Alkotva tanulás.” A művészet kezdetei. Mezopotámia, Egyiptom, az antik görög és római művészet. Az alkotások műfaja, címe, technikája. Művészeti ágak: építészet, szobrászat, festészet, tárgykultúra.	Gyűjtemunka megadott szempotok alapján: példák a tanult kultúrák térábrázolási konvencióira. Az alkotások műfaja, címe, technikája. A különböző korok művészetéhez kapcsolódó alkotó feladatok: Pl.: ősi kőépítményeket modellező terepasztal (kavics, agyag, faragott hungarocell stb.). Csoportos projektfeladat: egy iskolai jelenet megfestése az egyiptomi falképek stílusában, nagy méretben papíron (az osztályterem egyik falán elhelyezve). Görög mitológiai jelenetek illusztrálása a vázáképekre emelékéztető stílusban (vörös alapon feketével). Ivóedény (kylix) készítése agyagból stb.	Tudjon adott témához megfelelő képeket keresni. Legyen képes csoportmunkában társaival együttműködni. Ismeri, ill. tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemzésének megismert módjait. Ismeri a tanult művészettörténeti korok fő stílusjegyeit, felismeri és nevezzen meg koronként legalább három-három alkotást.
A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. Egyéni vizuális preferenciák tudatosítása.	Múzeumpedagógia.	A gyűjtés, a gyűjtemény. Magángyűjtemény – közgyűjtemény. Készítés „saját gyűjtemény” kialakítására a legkedveltebb művek reprodukcióiból. Az érintett művészettörténeti korszakok egy-egy Magyarországon megtekinthető eredetijének felkeresése, kiállítások megtekintése – megfelelő előkészítést követően – rajzos, ábrákkal tűzdelt, rejtvényekkel gazdagított, különféle feladattípust felvonultató feladatlapokkal. A látogatások tapasztalatainak összegzése beszélgetéssel és a vizuális inspirációk képekké formálásával. A rómaiak tárgyi emlékei.	Legyen képes szóban érthetően, korának megfelelő árnyaltsággal megfogalmazni vizuális élményeit. Alkalmazza megfelelően a vizuális kultúra, művészetek tanult fogalmait, kifejezéseit.

		Szép művészeti Múzeum, Nemzeti Múzeum.	

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A konstruálóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Bábkészítés.	Az árnyjátékhoz áttört felületű, dekoratív síkbábok tervezése, kivitelezése papírból. Történetmesélés, drámajáték. Koncentráció: irodalom, dráma.	Legyen képes felismerhető sziluettek alkotására.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A tanulási technikák elsajátítása. Élményszerű találkozás a vizuális kultúra jelenségeivel. A kooperációs készség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése.	Használati tárgyak régen és ma. Tárgyak leírása, megértése, értékelése, rendeltetésük és üzenetük megfejtése.	A görög és a mai ivóedények összehasonlítása (az azonos funkció ellenére az eltérő forma és anyaghasználat lehetséges okai). Ivóedények keresése más korokból is. Összehasonlító rajzok. Csoportos projektfeladat: A görög edények és mai megfelelőik – gyűjtés, tablókészítés rajz- és kollázstechnikával.	Tudjon rajzban és szóban tárgyakat összehasonlítani. Legyen képes társaival együttműködve kutató- és dokumentáló munkát végezni.
A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az ismeretszerzés fejlesztése A kreativitás fejlesztése A manuális készség fejlesztése	Tárgy és reklámja.	Szokatlan tárgy tervezése. A tárgy (szokatlan) rendeltetését bemutató rajzok. A tárgyhöz reklámváltozatok tervezése: a tárgynak mint árucikknek a vásárlásra rábeszélő, ill. a vásárlásról lebeszélő reklámja a tárgy, azaz a termék felhasználásával, átalakításával.	Ismerje a tárgyak reklámozásának leggyakoribb formáit. Legyen képes megrajzolni egy kevésbé összetett látványt, kitalált tárgyat emlékezet, képzelet alapján is.
A népművészettel való élményszerű találkozás.	Népművészeti tárgyak megismerése, készítése.	Kooperatív gyűjtőmunka: különböző népek étkezési szokásai, az étkezés tárgyi kellékei – egy-egy lapon	Legyen képes társaival együttműködve kutató- és dokumentáló munkát végezni. Tudja csoportosítani a gyűjtés

A népművészettel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A kreativitás fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományával. Az etnikai normák iránti fogékonyság és az értékörző magatartás fejlesztése. A tolerancia fejlesztése.		dokumentálva (rajz és szöveg). Közös album készítése a lapokból. Egy étkezési eszköz elkészítése (pl. favilla). Rögtönzött étkezési eszköz készítése (pl.: ivócsésze papírból, kagylóból, lopótökből stb.). Egy magyar népművészeti díszítőtechnika kipróbálása (pl.: tojásfestés, hímzés, spanyolozás).	eredményeit. Legyen gyakorlati ismerete egy népművészeti technikáról.
A logikus, rendszerező gondolkodás fejlesztése. A beszédkézség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	A tárgyalkotó művészet területei: – kézművesség, – népművészet, – iparművészet, – dizájn.	Környezetünk tárgyainak osztályozása az elkészítés módja szempontjából (pl. példák, kuriózumok gyűjtése). Egyedi tárgy-tömegtermék. Konkrét tárgyi példákkal illusztrált beszélgetés a kézművesség, népművészet, iparművészet és dizájn különbségeiről.	Ismerje az egyedi és tömegtermék fogalmát, előnyeit és hátrányait. Értse a népművészet és az iparművészet különbségét.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Élményszerű találkozás a vizuális kommunikáció jelenségeivel. Ismeretszerzés. A gesztusnyelv tudatosítása.	A közvetlen kommunikáció és a vizuálisan rögzített közlés. Az öltözék üzenete. Üzenetet hordozó tárgyak. Az írás.	Testbeszéd, gesztusnyelv, mimika. Üzenetet hordozó öltözék, tárgyi kiegészítők (pl.: gyászruha, vezéri pálcá). Festmények és sajtófotók tanulmányozása az üzenethordozó öltözékek és tárgyak szempontjából. Rögzített ismeretek – kép-írás. Az írás története.	Ismerje a saját környezetében használt gesztusok, üzenethordozó tárgyak, öltözékek jelentését. Ismerjen néhány írásfajtát.
Ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése.	Képirás. Hangjelölő írás. A kódolás,	Különböző kultúrák, korok írásmódjai. A latin ábécé. Pannóniai eredetű, kőbe vésett szövegrészletek gyűjtése.	Ismerje a képirás és a hangjelölő írás különbségét. Legyen képes egyszerű képi jelek

A tanulási képesség fejlesztése A logikai gondolkodás fejlesztése.	színkódolás.	Egyszavas felirat készítése tussal, választott betűtípussal. Képirásos szövegek, kipuk stb. értelmezése. Saját képi jelek alkotása, rendszerbe foglalása, kommunikációs kísérletek rejtvények megalkotásával (pl.: színjelek, ábrarend). Üzenetek ismeretleneknek: palackposta üvegfestéssel, egyéni jelekkel.	felismerésére, saját jelek alkotására. Ismerje a kódolás lényegét, a színkódolás alkalmazást. Tudjon rövid feliratot készíteni.
Ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Személyes kommunikáció-tömegkommunikáció. A tömegtájékoztatás fő típusai. A tömegkommunikáció képi közléseinek elemzése, hatásának jellemzői.	Írott és elektronikus sajtó, tv, rádió. Tárgyak, események reklámjai. Reklámtervezés szabadon választott célra, szabadon választott technikával (pl.: reklámozza az iskolai büfét, a nyári tábor vagy önmagát mint jó barátot).	Ismerje a személyes kommunikáció és a tömegkommunikáció különbségét. Legyen tisztában a tömegkommunikáció főbb formáival.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A megjelenítőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Élményszerű ismeretszerzés.	Látszati rajzok, téri helyzetek. A tárgyak karakterét meghatározó arányok.	Egyszerű, kedvelt személyes tárgyak arányainak, színviszonyainak, téri helyzetének megfigyelése, komponálási lehetőségek, lejjebb-feljebb helyezés, elől- , oldal- és főlátások, takarás.	Ismerje az arányok jelentőségét a tárgyak formai karakterének meghatározásában, ábrázolásában. Ismerje a téri helyzetek megjelenítésének néhány módját.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése A vizuális megjelenítőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A tárgyak metszete.	Tárgymetszetek rajzolása látvány és elképzelés alapján.	Legyen képes egyszerű tárgyak képzeletbeli metszetét megrajzolni.
Élményszerű ismeretszerzés a rajzeszközök kifejező hatásáról. A kifejezőképesség fejlesztése.	A rajzeszköz, a technika „üzenete“.	Kísérletek különböző rajzeszközökkel: Ugyanaz az ábra különböző eszközökkel. A hatáskülönbségek megvizsgálása.	Tudja kiválasztani a rajzi feladatokhoz a célnak legmegfelelőbb eszközt.

A manuális készség fejlesztése.		Puha és kemény ceruzák nyomhagyása, a vonal mint értelem és érzelem hordozója. A vonal mint élőlény: életjelenségek, történések kifejezése különböző vonalfajtákkal.	Több-kevesebb önállósággal tudja alkalmazni a tanult ábrázolási technikákat.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 55,5 - heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás.	25,5
2. Tárgy- és környezetkultúra.	15
3. Vizuális kommunikáció.	15

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A megfigyelőképesség fejlesztése. A koncentrációképesség fejlesztése. A vizuális megjelenítőképesség fejlesztése.	Tanulmányok. Formakarakter, formakontrasztok. Plasztikusság, termélység kifejezése fény-árnyék alkalmazásával.	Tagoltabb testesebb formák ábrázolása síkon és térben az arányok, a belső szerkezet, a színviszonyok szem előtt tartásával. Térkifejezési módok gazdagítása. Fény-árnyék különbségek megfigyelése a forma tömegének, testességének hangsúlyozása tónusfokozatok alkalmazásával.	Legyen képes összetett természeti és mesterséges tárgyak arányainak, szerkezetének, formai sajátosságainak, színének megfigyelésére, és karakteres ábrázolásukra síkon, ill. térben. Törekedjen a tárgyak testességét, a termélységet fény-árnyék hatások segítségével is kifejezni.
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális művészetekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A vizuális memória fejlesztése. A látottak felidézésének, megjelenítésének képessége. A beszédkésztség, a szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	A kifejezés eszközei az építészetben: tömeg, szerkezet, tengelyes, centrális térelrendezés.	A művészettörténetből ismert épületek és modern épületek képeinek nézegetése alapján rávezető beszélgetés tanári irányítással az építészeti hatáselemekről: tömeg, szerkezet, térelrendezési formák (tengelyes, centrális). Fényviszonyok, kiemelések. Egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria és ellentéte. Építészeti séta a környéken: néhány épület építészeti vizsgálata a hatáselemek szempontjából.	Képek, látványok nézegetése során szerzett tapasztalatait legyen képes érthetően megfogalmazni. Tudja felidézni a korábban látott épületet és annak főbb jellemzőit (tömeg, arányok, tagoltság), valamint legyen képes síkban és térben megjeleníteni.

		A látottak felidézése síkbeli és térbeli kompozíciókon.	
A megfigyelőképesség fejlesztése. A történetek tagolási képességének fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Események képi, plasztikai megjelenítése.	Mozgalmas események, történelemből vett példák feldolgozása képi-plasztikai módon, kép a képben. Koncentráció: történelem.	Képes egy képbe sűrítve egy eseményt bemutatni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A történetek tagolási képességének fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A mozgás, az idő megjelenítése álló- és mozgóképeken. Mozdulatok, történések megjelenítése fázisképekben, képsorokban.	Mozdulatvázlatok, fázisrajzok. Rajzos vagy plasztikai tanulmány alak mozgásáról. Mozgássor ábrázolása, képi sűrítés. Képregény készítése (kép és szöveg együttes használata). Gyűjtött képekből képes történet összeállítása.	Legyen képes egy történetet több képben bemutatni.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. Saját vizuális preferenciák tudatosítása. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.	Elemző beszélgetés műalkotásokról.	A fogalmi keret gazdagítása. Táblakép, szárnyas oltár, mozaik, kislasztika, emlékmű. Önálló választás adott művek köréből, a választás indoklása, elemzés megadott szempontsor alapján a vizuális feladatokhoz kötötten. Művek összehasonlítása. A vizuális közlés tartalma és célja közötti összefüggés.	Segítséggel tudja alkalmazni a megismert műleírási, -elemzési módokat. Művészeti példákban ismerje fel és különböztesse meg a művészeti ágakat és műfajokat. Legyen képes megfogalmazni az egyes művek stílusának különbségeit. Tudja indokolni vizuális preferenciáit.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.	Művészettörténet „Alkotva tanulás” Az ókeresztény művészet. A román kor. A gótika. A reneszánsz. A honfoglaláskori magyar művészet emlékei.	Csoportos projektfeladat: térkép vagy tabló készítése Magyarország középkori emlékeinek jelölésével. Színes fény-, üvegablak-imitációk készítése a művészettörténeti tanulmányok tanulságai alapján	Tudjon adott témához megfelelő képeket keresni. Legyen képes csoportmunkában társaival együttműködni. Ismerje és különböztesse meg a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások

A beszéd-készség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.		választott motívumok felhasználásával. Az üvegművészet sajátosságai. Iniciálék festése.	elemzésének megismert módjait. Ismerje a tanult művészettörténeti korok fő stílusjegyeit, ismerjen fel és nevezzen meg koronként legalább három-három alkotást.
A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A kreativitás fejlesztése. A logikai, rendszerező gondolkodás fejlesztése.	Múzeumpedagógia.	„Rovargyűjtemény” – önállóan, vágással, nyírással, tépéssel, ragasztással, festéssel, talált tárgyak felhasználásával készített fantáziarovarok összeállítása. A rovarlények elrendezése, életmódjuk leírása, kalandjaik. Néprajzi Múzeum, Kelet-ázsiai Múzeum, Iparművészeti Múzeum.	Vizuális élményeit tudja szóban érthetően, korának megfelelő árnyaltsággal megfogalmazni.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékörző magatartás fejlesztése. A tolerancia fejlesztése.	A tárgyak funkciója. Jelképes tárgyak. Nemzeti jelképeink.	Jelképes és gyakorlati funkciók összefüggése a tárgy formájával, anyagával, színével, felületi kiképzésével és díszítményeivel. Történelmi jelképek. Képgyűjtemény (kooperatív munka): nemzeti történelmünk jelképes tárgyai (pl.: Szent Korona, Szent László ereklyetartó).	Ismerje nemzeti történelmünk néhány kiemelkedő fontosságú jelképes tárgyát. Legyen képes társaival együttműködni.
A kreativitás fejlesztése. A problémamegoldó képesség fejlesztése. Az empátia fejlesztése.	Tárgytervezés. Rendeltetés, forma és a felhasznált anyagok összefüggései.	Konkrét használati vagy élvezeti tárgy kitalálása és tervezése szabadon választott valós személy számára (pl.: egy ötletes „rejtett kamera“, személyre szóló alkalmi csokoládé, kisgyerekeknek rogybaba, házikedvenc lakóhelye stb.).	Legyen képes elkészíteni egy egyszerű, szabadon választott tárgyat. Tudja dokumentálni a tervezés és elkészítés menetét.

Élményszerű ismeretszerzés. A beszédkésztség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Kézművesség-sorozatgyártás.	Vázlatok, rajzos napló az ötlettől a megvalósításon át a használatig. Irányított beszélgetés: egy kézműves- és egy sorozatgyártott tárgy összehasonlítása.	
Elképzelte dolgok megjelenítési képességének fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A gondolkodás fejlesztése.	A tervezés rajzi megnyilvánulásai.	Tervvázlatok a saját tervezésű tárgyhoz, a kivitelezéshez: szabásminták, szabásrajzok, vonalas ábrák, felnagyított részletábrák.	Legyen képes saját elgondolású tárgyat rajzban megfogalmazni, az elkészítéshez tervrajzokat készíteni.
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása.	Textilek a népművészetben.	Növényi és állati szálas anyagok: előállítás, technológia, felhasználási kör. Fonás, szövés. Különböző magyarországi népi viseletek. Viselet és jelentéstartalom.	Ismerjen néhány magyarországi népi viseletet.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A kooperációs képesség fejlesztése. Ismeretszerzés. A tanulási készségek fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek és kultúrájával Az értékörző magatartás fejlesztése.	Jelek, jelképek. (A jelképes tárgyakhoz kapcsolódóan) jelképek nemzeti történelmünkől. Heraldika.	Kooperatív gyűjtőmunka: magyar királyi, nemzeti címerek, zászlók. Saját település és a környező települések címere. A környező országok címerei, zászlói. Koncentráció: történelem, földrajz.	Ismerje történelmünk legfontosabb Jelképeit. Tudja a heraldika jelentését.
A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Jel és jelentés verbális összefüggéseinek keresése, megfogalmazása. Személyes érzelmek elvont kifejezése.	Egyéni zászlók készítése (pl.: a jövő hét zászlója, osztályzászló stb.). Adott érzelmek kifejezése színekkel,	A hangulat, az érzelmek kifejezését, átírással, szubjektív módon tudja megoldani.

		elvont formákkal. Játék a zászlókkal, térberendezés. Zászlókiállítás rendezése.	
Élményszerű ismeretszerzés. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	A színek értelmező, jelentést hordozó szerepe a köztereken, a magyarázó rajzokban.	Térképek, katonai egyenruhák, bizonyos köztéri objektumok (pl.: postaládák, buszmegállótáblák, márkajelek, emblémák, útjelző táblák stb.) tanulmányozása a színek gyakorlati alkalmazása szempontjából. Példák keresése képregényekben, könyvillusztrációkban, filmekben. Koncentráció: földrajz, történelem.	Ismerje a környezetében alkalmazott színjelzéseket, közléseket. Tudja a színek gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit.
A vizuális közlés, kifejezés eszköztárának gazdagítása. A problémamegoldó képesség fejlesztése.	Nézőpont: A vetületi ábrázolás alapjai. A termélység ábrázolásának módszerei. Vonalperspektíva. Méretperspektíva.	A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében: rálátás, szemmagasság, alálátás. Kísérletek az osztályban és az iskolaudvaron, valamint a környéken. Külső és belső terek szabadkézi rajz a vonalperspektíva és a méretperspektíva alkalmazásával. Többnézetű ábrák készítése a tárgytervező feladatokkal összefüggésben.	Legyen képes a teret és térformákat a távolsági viszonylatoknak, a nézőpontnak, a termélységnek megfelelően megjeleníteni, vetületi ábrákról a formák térbeli helyzetét meghatározni, alaprajzot, útvonalrajzot, metszetrajzot olvasni.
Élményszerű ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A kritikai gondolkodás fejlesztése. A beszédkésztség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése fejlesztése.	A sokszorosított információ. A környezetünkben található képek. A képek értelmezése.	Beszélgetés az információ sokszorosításáról, a nyomtatásról. A sokszorosítás jelentősége. Képértelmező, „képolvasó“ csoportos gyakorlatok. A képek értelmezését befolyásoló tényezők: a kép előfordulási helye (pl.: könyv, képes magazin, film, fotó,	Értse a képek értelmezésében szerepet játszó tényezők szerepét. Legyen tisztában a sokszorosítás jelentőségével. Tudjon képeket szóban és írásban értelmezni, átértelmezni.

		reprodukció, plakát), a képpel kapcsolatos egyéb információk (pl.: szöveges kiegészítések).	
		Fotók, plakátok, karikatúrák átértelmezése szövegváltoztatással.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A rajzói munka során kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, a tanulók fejlődését segítő formatív értékelésnek, a biztatásnak, a fejlődést segítő kritikai észrevételeknek. Ez szinte kizárólag szóbeli, de a tanár gesztusai, mimikája is fontos tényező lehet. Lényeges, hogy a gyerekek megőrizték a kezdeti motiváltságot, hogy örömteli legyen számukra az alkotás, hogy „játszva tanuljanak”. Mivel erre rendszeresen sor kerül, a tanár minden tanuló fejlődését figyelemmel kísérheti, egyúttal az egész osztály teljesítményéről is képet kaphat. Ezért is elsődleges fontosságú a tantárgy gyakorlati jellegének fenntartása.

Az osztályzattal történő értékelés már általában nem problémamentes a vizuális nevelésben. Az ismeretek számonkérése (pl.: művészettörténet) rendszerint a hagyományos módszerekkel történik, a gyakorlati munkák, az alkotó tevékenységek osztályzása annál nagyobb gondot okoz. Ennek egyik oka az a tévhit, amely a tanulói munkákat művészeti produkciónak és nem tanulmányi jellegű munkának tekinti. A művészeti produkciók szubjektív esztétikai ítéletek alapján történő értékelése, osztályzása pedig igen elhibázott lenne. Ezt elkerülendő gyakori, hogy az osztályzásra kényszerülő rajztanár normatív értékeléshez folyamodik: a tanulók munkáit az osztályon belül egymáshoz méri (továbbra is meghatározatlan szubjektív szempontok alapján) vagy a tanuló saját képességeihez; az osztályzattal igyekezetet vagy éppen a hanyagságot fejezve ki.

A tanulás hatékonysága érdekében szükséges az előre megadott szempontok szerinti (szummatív) értékelés, ahol adott kritériumoknak való megfelelés alapján dől el, hogy egy-egy munka milyen osztályzatot érdemel. Fontos, hogy a tanulók értsék, miért jó, ha az adott feladatot elvégzik (hogy az milyen képességeket fejleszt, milyen ismeretekhez juttatja őket); lényeges, hogy tudják, milyen szempontok alapján kerül majd sor munkájuk értékelésre, végül pedig fontos a visszajelzés (az osztályzat, illetve a különböző szempontok alapján kapott pontérték) ahhoz, hogy tudják, miben jók, mit kell még javítani. Ilyen szummatív értékelést évente kettő-négy alkalommal ajánlott végezni, viszont fontos, hogy minden óra végén maradjon idő a munkák közös értékelésére, amelynek során lehetőséget kapnak a tanulók is, hogy saját véleményüket elmondhassák. A saját és mások munkájának kritikai vizsgálata, a vélemények megfogalmazása segíti a kritikai érzék és a kulturált vitakészség kialakulását.

A tanulói munka év végi szummatív értékelése a *munkafolyamat* (a fejlődés) és a „*végző produkció*” (az aktuális teljesítmény) alapján történhet. Az értékelés a tanuló aktuális teljesítményét, fejlettségét veti össze az elvárható, a kívánatos normákkal, fejlettségi kritériumokkal. Erre vonatkozóan a *Továbbhaladás feltételei* adnak támpontot az értékelést végző tanítónak. Az értékelés akkor éri el célját, ha segíti a tanulókat a velük szemben támasztott követelmények megértésében, esetleges hibáik, hiányosságai javításában, önmaguk fejlesztésében. A záró értékelés tartalmát összességében az adott időszak fejlesztési prioritásai határozzák meg.

A TANULÁSHOZ SZÜKSÉGES TANESZKÖZÖK ÉS EGYÉB FELTÉTELEK

Rajztábla • rajzlap • grafitceruzák • akvarellfesték • tempera (vagy akril) festék • ecsetek • tus • rajztoll • filctoll • pittkréta • rajzszén • Fixatív • agyag • mintázófa • olló • papírvágó kés • papírragasztó • triplex karton • hullámkarton lemez • pauszpapír. •

Feltétlenül szükséges:

Jól megvilágított (lehetőleg természetes fénnel) tanterem, vízvétel lehetősége, elsötétítés lehetősége;
az eszközök, anyagok tárolásához zárható szekrény,
diavetítő vagy projektor,
digitális fényképezőgép,
fénymásolási lehetőség,
az érettségi teljes képanyaga; művészeti könyvek, folyóiratok, diasorozatok..

Továbbá a lehetőségek függvényében: videolejátszó + monitor; fényképezőgép-állvány, számítógép, printer, szkennel.

CÉLOK ÉS FELADATOK

Fejlesztő szakasz (7-8. évfolyam)

Ebben a szakaszban merül fel először komolyabban a pályaválasztás, a továbbtanulás kérdése.

Ezért a vizuális nevelésnek célirányosan kell segíteni – az önismerettel összefüggésben – a pályaorientáció kialakulását, hogy a tanulók ráébredjenek saját képességeikre, felismerjék saját értékeiket, hogy kialakuljon bennük egy pozitív jövőkép. A tanítás akkor eredményes, ha ehhez hathatós segítséget nyújt, továbbá ha a lehetőségek, a választható pályák minél szélesebb körét tárja fel a diákok előtt.

További pályájukat, tanulmányaikat is segítő a vizuális nevelés jól megválasztott tanítási, tanulási módszerekkel hozzájárulhat az önálló tanulási technikák elsajátításához. Ezzel függ össze az is, hogy ennél a korosztálynál egyre fontosabbá válik, hogy értsék, mi értelme van annak, amit itt tanulnak.

Ezek az évfolyamokon figyelembe kell venni azt az életkori sajátosságot, hogy ez a korosztály a belső képekre épülő rajzolás helyett egyre inkább a konstruáló, tárgyaló vagy technikai médiumokat alkalmazó tevékenységekhez vonzódik. A rajzoló tevékenység inkább csak ezekhez kapcsolódó látvány utáni rajzolás, tervvázlat, tervrajz, magyarázó rajz, vagyis inkább a „gyakorlatiasabb hasznú” rajzi megnyilvánulások. A tananyagban, ezt figyelembe véve, több a tervező vagy vizuális kommunikációs feladat, előtérbe kerülnek a vizualitás elvontabb kérdései is.

A tanításnak építenie kell arra a körülményre is, hogy a korosztályban erősödik a szocializációs hajlandóság, a társak, a társaság iránti érdeklődés. A páros vagy csoportos, kooperatív tanulási technikák, a közös tevékenységek ezért több szempontból is hasznosak lehetnek: növelik a motivációt, az alkalmazkodóképességet, a toleranciát, a kooperációs hajlandóságot és képességet.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 - heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás.	15
2. Tárgy- és környezetkultúra.	10
3. Vizuális kommunikáció.	12

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A személyes preferenciák tudatosítása. A önismeret fejlesztése.	Képi kifejezés.	Kifejező képek alkotása a korosztályt érdeklő mai, személyes témákhoz kapcsolódva, az önkifejezés további ösztönzésére. Vizuálisnapló-részletek: fotókollázs rajzzal, festéssel kiegészítve . Készítések személyes képi motívumkincs kialakítására: képes gyűjtőmappa.	Legyen képes vegyes technikával képi közléseket létrehozni.
A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A személyes preferenciák tudatosítása.	Gondolati tartalmak, információk képi sűrítése. Képi kompozíciók alkotása látványrészletek kivágásával.	Képként értelmezhető részletek kiemelése környezetünkől. Érzelmek, hangulatok megfogalmazása. A fények és színek érzelmeket, lelkiállapotokat kifejező szerepe. Nagy léptékű modellbeállítás részleteinek tanulmányozása. Tónusos rajz készítése, majd újabb rajzon átfordítás az eredeti	Tudja alkalmazni a fény-árnyékot a termélység, a plasztikus forma megjelenítésében, a téri viszonyok ábrázolásában változatos formákat használni. Legyen képes figyelembe venni és árnyaltan alkalmazni a színek optikai és érzelmi hatását munkáiban. Tudja kifejezni absztrakciós képességé a lényegkiemelésben, a geometriai

		negatívjára. A részletekből önálló képi kompozíció festése szubjektív színhasználattal. Vizuális-asszociatív analízisek, téri, formai és szintanulmányok.	egyszerűsítésben.
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális kultúra szókincsének gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A problémamegoldó képesség fejlesztése.	Fekete-fehér képek. Fényérzékeny papírok, film nélküli „fényképeződobozok” (camera obscura). Fotogramok. A fotó kifejezőeszközei: képkivágás, kompozíció.	Fekete-fehér, fény-árnyék konstrukciók, fénymásológép, fényérzékeny papírok, fotogram technikájának demonstrálása. Camera obscura készítése, használata. Kompozíciós problémák, térábrázolási kérdések saját fotók, iskolán kívül gyűjtött képek nézegetése, megbeszélése ürügyén (centrális, horizontális, vertikális elhelyezés).	Legyen képes önállóan hasznosítani újonnan szerzett technikai ismereteit, a tanultakat megfelelően alkalmazni. Értse a film nélküli fényképezés lényegét. Ismerje a képkivágás jelentőségét a fotózásban és a főbb kompozíciós megoldásokat.
Élményszerű ismeretszerzés. A kooperáció fejlesztése.	A mozgóképfilm.	Pixilláció – animációs technika használata egy közösen kidolgozott rövid jelenet létrehozásához, az egész osztály bevonásával.	Képes társaival együttműködve alkotó tevékenységet folytatni.

A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.	Műalkotások elemzése.	Korszak, kultúra és alkotás sajátosságai közötti összefüggések feltárása. Műleírások, elemzések szóban. Kompozíciós vázlatok. Színvázlatok.	Képes legyen érthetően megfogalmazni a képek, látványok nézegetése során szerzett tapasztalatait. Verbálisan tudja kifejezni a látott művek stílusának különbségeit. Legyen képes kompozíciós és színvázlatokat készíteni műalkotásokról. Adott elemzési szempontok szerint legyen képes műalkotásokat összehasonlítani. Műalkotások megfigyelése során tudjon viszonyítani, megítélni téri, formai és színviszonylatokat, arányokat, meglátni a lényeges vizuális összefüggéseket, megérteni a szabályszerűségeket és ezeket szóban is meg tudja fogalmazni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A tanulási technikák elsajátítása. A művészettel való élményszerű találkozás. Vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A beszédképesség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Művészettörténet. „Alkotva tanulás“. A barokk. A 19. század és a századforduló művészete: a klasszicizmustól a realizmusig. Impresszionizmus, szecesszió.	Csoportos gyűjtőmunka: a környék barokk, valamint klasszicista építészeti emlékeinek bemutatása. Egy barokk és egy klasszicista bútordarab összehasonlítása. A tanult művészeti stíluskorszakok leggyakoribb témáinak összegyűjtése, összehasonlítása. Az eredményekből következtetések levonása. Kisméretű pointilista kép festése.	Tudjon adott témához megfelelő képeket keresni. Legyen képes csoportmunkában társaival együttműködni. Ismerje és tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat, ill. műfajokat, valamint segítséggel alkalmazni a műalkotások elemzésének megismert módjait. Legyen tisztában a tanult művészettörténeti korok fő stílusjegyeivel, ismerjen fel és tudjon megnevezni koronként legalább három-három alkotást.
A művészettel való élményszerű találkozás. Vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása.	Múzeumpedagógia.	A magyar művészet kiemelkedő alkotásainak „eredetiben“ történő megtekintése. Reprodukciók és az eredeti művek összehasonlítása.	Vizuális élményeit legyen képes szóban érthetően, korának megfelelő árnyaltsággal megfogalmazni. Tudja megfelelően alkalmazni a vizuális kultúra, művészetek tanult fogalmait,

Egyéni vizuális preferenciák tudatosítása.		A méret jelentősége. Magyar Nemzeti Galéria.	kifejezéseit.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés. A kritikai gondolkodás fejlesztése.	A tárgykultúra társadalmi és ökológiai összefüggéseinek vizsgálata.	A fazeasság példáiból kiindulva:	Értse a társadalmi igények és az ökológiai körülmények szerepét a tárgykultúra alakulásában.
A beszéd-készség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése. A vizuális megismerő képesség fejlesztése. Az önismeret fejlesztése.	A tárgyak stílusjegyei. Az egyéni ízlés kifejeződése.	A tárgyak és az életmód kapcsolata. Talált tárgyak gazdájának megidézése képen, talált portrékról kirajzolódó személyiségek kedves tárgyainak rekonstrukciói. (Dédapám kedvenc bajuszpöndörítője, Hermina néni papagájfejes esernyője 12 éves korából stb.)	Legyen jártassága a tanulás sajátos vizuális-manuális módjaiban, gyakorlattan használja az ábrázolás, alakítás eszközeit.
A megfigyelő-képesség fejlesztése. A megjelenítő-képesség fejlesztése. A koncentráció fejlesztése. Az alkotó-képesség fejlesztése.	Tárgytervezés látszati és vetületi rajzban.	A talált tárgy bemutatása látszati és vetületi rajzban (az előző feladathoz kapcsolódóan). A tárgy egy másik (mai) megfelelőjének tervezése.	Igyekezzen alkalmazni a tárgytervezés és -elemzés szabályait, módszereit, tudja kinyilvánítani problémamegoldási készségeit az önálló alkotó, tervező-kivitelező feladatokban.
A környezettudatos magatartás fejlesztése. A megfigyelő-képesség fejlesztése. A beszéd-készség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Környezet és építmény viszonya.	Különböző építmények és környezetük viszonyának megfigyelése, elemzése. Fotók gyűjtése, rendezése, szétvágása környezet-, ill. építményjellegű részletekre. Montázs készítése egy-egy részlet kiegészítéseként.	
Élményszerű ismeretszerzés.	Beállított fotó.	Fotózáshoz installáció készítése: az osztály akciójaként térberendezés	Ismerje az installáció fogalmát.

A kooperáció fejlesztése.	Installáció.	konkrét, közösen felvetett és a felvetések közül közösen kiválasztott problémakör feldolgozásával. A berendezési tárgyaknak használt (elkészített) objektumok mozgatása, megvilágítása változó irányból eredő színes fényekkel. A csoport tagjainak mozgása a tárgyegyüttesben. Fotók hosszú expozíciós idővel, videofelvétel.	Legyen képes társaival együttműködve alkotó munkát folytatni.
Az alkotóképesség fejlesztése.	Mozgás ábrázolása fotón.		

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése.	A közmegegyezés (konvenció) szerepe a képi közlőnyelvben.	Színek értelmező szerepe. Pontos információt hordozó közlőábrák és diagramok készítése az osztálytársak körében végzett felmérések alapján.	Ismerje a színek értelmező szerepét, és tudja azokat megfelelően alkalmazni saját munkáiban.
A tanulási képesség fejlesztése. Az ismeretek összefoglalása.	A távlat a vizuális hatás egyik eleme. A megjelenítő, kifejező és közlő ábrázolások összevetése.	Természeti formák szerkezetes távlati ábrázolása. Modellek rajzi, színbeli analízise a szerkezet aspektusából. A feldolgozott formák átalakítása rajzban (csonkolás, részek összevonása, nagyítás...).	Értse a különbséget a kifejező, a megjelenítő és a közlő ábrázolások között. Ezeket mindig az adott célnak megfelelően tudja alkalmazni.
Az ábrázolóképeség fejlesztése.	Térbeli helyzetek megjelenítése vetületi rajzok alapján.	Térbeli helyzetek olvasása, rekonstrukciós vázlatok készítése vetületi vázlatokból (pl.: társak vetületi rajzai alapján).	Legyen képes vetületi rajz alapján az ábrázolt tárgyat térben elképzelni, megrajzolni.
Ismeretszerzés. A koncentráció fejlesztése.	A Monge-féle három képsíkos vetületi ábrázolás.	Tárgytervező feladatokhoz kapcsolódóan: egyszerű tárgyak vagy azok csomagolására szolgáló dobozok három képsíkos ábrázolása.	Ismerje a Monge-vetületi ábrázolást, és több-kevesebb önállósággal tudjon megoldani ilyen szerkesztési feladatot.
A tanulási képesség fejlesztése.	Az axonometrikus ábrázolás.	Egyszerű alakzatok, terek axonometrikus	Ismerje az axonometrikus ábrázolás

Ismeretszerzés.		ábrázolása. Pl.: saját konyhájuk axonometrikus rajza. Példák keresése műalkotásokon axonometrikus vagy arra emlékeztető térábrázolásokra.	alapjait, több-kevesebb önállósággal tudjon megoldani ilyen szerkesztési feladatot.
Élményszerű ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Grafika. Sokszorosítógrafika. Tipográfia.	Különböző műfajok (grafika, alkalmazott grafika és könyvművészet, fotó- és reklámsokszorosító grafika, tipográfia) főbb jellemzői. Kötött számú és formájú vonalelem variációs lehetőségei. Egyénileg variált betűk. Ecsettel képzett betűszerű gesztusjelek. Egy-egy fogalom tartalmát írásképeben is kifejező szövegírás. Egy választott saját „szókép” sokszorosítása (linó, papírmetszet, cellkarc stb.)	Ismerje a hagyományos sokszorosítógrafikai eljárásokat, legalább ezek egyikében rendelkezzen megfelelő jártassággal.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás.	14
2. Tárgy- és környezetkultúra.	8
3. Vizuális kommunikáció.	15

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Élményszerű ismeretszerzés. A tanulási képességek, technikák fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Építészeti arányrend.	Arányrend és az építészeti formában rejlő esztétikum. Múltbéli és modern épületek összehasonlító elemzése. A környezet kiemelkedő értékű épületeinek vizsgálata csoportmunkában (dokumentáció, látszati rajzok, alaprajz, metszet rajz, fotó stb. gyűjtése, készítése).	Legyen képes az ismeretszerzés módszereit önállóan is alkalmazni. Tudjon a társaival együttműködni. Legyen fogékony az építészeti objektumok esztétikai értékeire, legyen képes azokat szóban megfogalmazni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Mozgás.	Mozgástanulmányok, vázlatok emberalak (egész alakos, közösen beállított modell) ábrázolásával. Egy mozdulatsor legfontosabb fázisainak megrajzolása modell tanulmányozásával. Egyszerű számítógépes animáció készítése saját történet alapján, digitális fotósorozat felhasználásával (páros vagy mikrocsoportos feladat).	Legyen képes emberi mozdulatról felismerhető vázlatot készíteni, egy mozdulatsorból a legfontosabb fázisokat kiválasztani.

A művészettel való élményszerű találkozás a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.	Műalkotások elemzése. A parafrázis.	A tanult korszakok egy-egy kiemelkedő művének elemzése. Analógiák keresése. Összehasonlító elemzések. Pl.: ugyanaz a téma a tanult irányzatok és korábbi korok művészetében (csendélet, portré stb.). A parafrázis a 20. századi művészetben. Személyes indíttatású művek létrehozása szabadon választott technikával, inspiráló műalkotások hatására.	Képek, látványok nézegetése során szerzett tapasztalatait legyen képes érthetően megfogalmazni. Tudja megfogalmazni a látott művek stílusának különbségeit. Adott elemzési szempontok szerint képes műalkotásokat összehasonlítani. Műalkotások megfigyelése során legyen képes viszonyítani, megítélni téri, formai és színviszonylatokat, arányokat, meglátni a lényeges vizuális összefüggéseket, megérteni a szabályszerűségeket és ezeket szóban is tudja megfogalmazni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A művészettel való élményszerű találkozás. Élményszerű ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése.	Sík és tér a festészetben.	A térhatás és a síkban tartás tartalmi szerepe festészeti, grafikai és fotóművészeti alkotásokban. Ugyanazon beállítás alapján két változat festése: a teresség hangsúlyozásával, majd síkszerűen.	Értse a tér megjelenítésének jelentőségét a festményeken. Példákkal tudja megvilágítani a különbséget a termélységet hangsúlyozó és a síkban tartott ábrázolások között.
A megfigyelőképesség fejlesztése. Tanulási technikák elsajátítása. A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Művészettörténet. „Alkotva tanulás”. A 20. század művészete átfedésben a kortárs képzőművészettel.	A tanult művészeti irányzatok, új műformák, technikák képes szótárának elkészítése (kooperatív munka). Az irányzatok által inspirált feladatok Pl.: dadaista versek készítése, egy csendélet-beállításról többnézetű kép rajzolása, festése (kubizmus); Egy rossz álm című szürrealista montázs készítése; képfestés beállítás alapján, szubjektív színhasználattal (vadak); egy fogalom megjelenítése absztrakt plasztikai alkotásban, ready made, op-art, minimal art, konceptuális alkotás, hiperrealista tárgy (festmény vagy	Tudjon adott témához megfelelő képeket keresni. Legyen képes csoportmunkában társaival együttműködni. Ismerje és tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat, ill. műfajokat, valamint segítségével alkalmazni a műalkotások elemzésének megismert módjait. Ismerje a tanult művészettörténeti korok fő stílusjegyeit, ismerjen fel és tudjon megnevezni koronként legalább három-

		plasztika), installáció, land art akció, happening stb.	három alkotást.
Élményszerű találkozás a kortárs művészettel. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. Egyéni vizuális preferenciák tudatosítása.	Múzeumpedagógia.	Ismerkedés a mai magyar művészet kiemelkedő alkotóival, alkotásaival. Ludwig Múzeum. Időszaki kiállítások: Műcsarnok, Ernst Múzeum.	Vizuális élményeit legyen képes szóban érthetően, korának megfelelő árnyaltsággal megfogalmazni. Tudja megfelelően alkalmazni a vizuális kultúra, művészetek tanult fogalmait, kifejezéseit.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. A vizuális kultúrával kapcsolatos szókincs gyarapítása. Környezettudatos magatartás. Újjonnan szerzett ismeretek alkalmazása. A kreativitás fejlesztése.	Tér berendezése. Az építészeti tér és stílus, az épület, az életmód és a hely összefüggése.	Hely berendezése, helyek megjelölése, holt terek funkcióval való feltöltése, életre hívása berendezéssel. A belsőtér-alakítás eszközei, lehetőségei. Térátalakítási gyakorlatok (valódi és fiktív): adott belső terek átalakítása más funkcióra. Saját lakótér képzeletbeli átalakítása (tervek készítése, a változtatások szóbeli indoklása).	Ismerje a belső terek alakításának leggyakoribb módjait. Legyen képes adott belső teret más funkcióra ésszerűen átrendezni, átalakítását megtervezni.
A környezettudatos magatartás fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A kooperációs képesség fejlesztése.	Az épület és környezet kapcsolata. A természeti környezet védelme, gazdagítása: a környezettudatosság.	Kerttervezés, tájtervezés, land art. Land art művek létrehozása az iskolában (falakon kívül és belül). Időben is változó művek létrehozása közös munkával.	Ismerje a land art fogalmát. Legyen képes társaival együttműködve alkotó munkát folytatni. Törekedjen betartani a kulturált, környezettudatos, az emberi alkotást és művészetet tiszteletben tartó magatartás szabályait.

Élményszerű ismeretszerzés. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kooperáció fejlesztése.	Viselet, hagyomány, divat.	Rajzos, írásos dokumentáció készítése különböző korosztályok, szociális rétegek életmódot reprezentáló viselet-kiegészítőiről. Koncentráció: számítástechnika. Kiselőadások: testékszerek, testfestések, divatjelenségek és ezek eredete. A test díszítése különböző korokban. Rítusok, bajelhárítók, mimikri. Öltözködési szokások az osztályban – divatbemutató.	Legyen képes önállóan kutatni, egy témát rajzzal, fotóval, írással dokumentálni. Tudjon olvasmányairól szóban érthetően beszámolni.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Élményszerű ismeretszerzés. A kooperáció fejlesztése.	A képes riport műfaja. Riportműsor.	Csoportmunkában videofelvétel készítése egy képzeletbeli tv-műsorhoz, riportfelvételek az osztály divatbemutatójáról, Tabló készítése: képes riport a bemutatóról. Koncentráció: számítástechnika.	Ismerje a riport műfajának lényegét. Legyen képes társaival együttműködve alkotó munkát folytatni.
Élményszerű ismeretszerzés. A kooperáció fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Mozgóképes történetmesélés. Képes forgatókönyv (storyboard).	A képregény, ill. a képes forgatókönyv hasonlóságai és különbségei. Csoportmunka: közösen kiatalált történet képes forgatókönyvének elkészítése. A forgatókönyv alapján (a lehetőségek függvényében) fotósorozat vagy videofilm elkészítése. Koncentráció: számítástechnika.	Ismerje a képes forgatókönyv lényegét, funkcióját. Tudjon megjeleníteni egy adott vagy kitalált történetet a képes forgatókönyv szabályai szerint. Legyen képes társaival együttműködve alkotó munkát folytatni.
	Kép és szöveg összefüggései.	Fotómontázs készítése szólások,	Vizuális közlő, ábrázoló, kifejező

Élményszerű ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A kooperáció fejlesztése.	Fotómontázs. Lapszerkesztés.	állandósult szókapcsolatok eredendő, már homályba vesztett értelmének feltárására. (Kihúzom a szemem, Leugrik újságért, Elhúzza a csikot stb.) Szövegírás mint foltképzés. Képvers készítése dadaista, véletlenszerűen kihúzott szavak rendszerezésével és felragasztásával (pl.: versszerű szöveggép). A létrehozott szövegfoltok, szövegek előadása különböző stílusban. Írással képzett folt. Képkészítés az ábrázolt dolgok nevének írásával monokróm és színes megoldások. Saját újságlap (szöveges, képes) tervezése, a kivitelezésben a fénymásolás lehetőségeinek felhasználása. Koncentráció: számítástechnika.	munkáiban tudja hasznosítani a megszerzett ismereteit. Legyen képes egyértelmű képi közlések létrehozására. Tudjon társaival együttműködve alkotó munkát folytatni.
Élményszerű ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Formaelemek térbeli összefüggései, arányviszonyok.	A vázoló- és a szerkesztett vonal. Vázlatos tapasztalati-perspektív ábrázolás építészeti modell alapján és a tértervező feladatokhoz kapcsolódóan, pl.: saját lakótér képzeletbeli átalakítása. Egy vagy két iránypontos perspektivikus kép szerkesztése.	Ismerje az egy és két iránypontos perspektíva lényegét. Ismerje és tudja használni a műszaki és az építészeti rajz leggyakoribb jelzéseit.
Élményszerű ismeretszerzés. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A koncentrálóképesség fejlesztése.	Tanulmányrajz.	Összetett természeti forma részletező analízise: értelmező vázlat, részekre bontás, kiegészítés, fázisrajzok, szintvonalak, hossz- és keresztmetszetek. Felhasználásuk szemléltető ábrák készítéséhez.	Legyen jártas a téri, formai, színbeli tanulmányok készítésében, értse, hogy ezek a látható jelenségek megértésének eszközei. A megértés és közlés céljával alkalmazza a téri, formai, színbeli analízis és redukció tanult eljárásait.
Élményszerű ismeretszerzés. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Feliratok, piktogrammok, plakátok tervezése.	A középületek tájékoztató rendszerelemeinek példái. Tervek jelek, táblák, emblémák	Tudja, hogy a vizuális kommunikáció a dolgok elvont jeleit, képeit, szimbólumait használó vizuális nyelv

A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A koncentrációképesség fejlesztése.		megváltoztatására, az iskolában található elavult, elöregedett, értelmét veszített táblák aktualizálása, esetleg lecserélése zsűrízés és közös megállapodás után.	által működik. Legyen képes adott célú piktogramot készíteni.
Élményszerű ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Érzékelési zavarok. Optikai csalódások (téves tónus- és méretérzékelés, kontrasztillúzió, a forma osztásából adódó észlelési zavarok, az utókép).	Észlelési zavarokra épülő ábrák, képek, játékok. Vizuális rejtélyek, optikai csalódások művészeti példák. Érzéki csalódásokat okozó saját művek alkotása.	Ismerje az érzékelési zavarok néhány jelenségét. Legyen képes ezek illusztrálását szolgáló ábra elkészítésére.
A megfigyelőképeség fejlesztése. A rendszerező, logikai gondolkodás fejlesztése. Az önismeret fejlesztése. A pályaválasztás segítése. A kooperáció fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A vizuális kultúra, a vizuális képességek, készségek szükségessége a különböző foglalkozási területeken.	A különböző vizuális képességeket igénylő szakmák összegyűjtése tanári segítséggel, a különféle foglalkozások vizuális-kulturális vonatkozásai. Ezek megjelenítése (csoportmunkában) diagramokon. Koncentráció: számírástechnika.	Legyen képes vizuálisan, a tudományos ábrázolások követelményei szerint megjeleníteni elvont fogalmakat, jelenségeket. .

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A vizuális kultúra tanításának természetes, értékes módszere az órai gyakorlati tevékenységeket kísérő formatív értékelés, a biztatás, a segítő kritikai megjegyzések sorozata. Mivel erre rendszeresen sor kerül, a tanár minden tanuló fejlődését figyelemmel kísérheti, egyúttal az egész osztály teljesítményéről is képet kaphat. Ezért is elsődleges fontosságú a tantárgy gyakorlati jellegének fenntartása.

Az osztályzattal történő értékelés már általában nem problémamentes a vizuális nevelésben. Az ismeretek számonkérése (pl.: művészettörténet) rendszerint a hagyományos módszerekkel történik, a gyakorlati munkák, az alkotó tevékenységek osztályzása annál nagyobb gondot okoz. Ennek egyik oka az a tévhit, amely a tanulói munkákat művészeti produkciónak és nem tanulmányi jellegű munkának tekinti. A művészeti produkciók szubjektív esztétikai ítéletek alapján történő értékelése, osztályzása pedig igen elhibázott lenne. Ezt elkerülendő gyakori, hogy az osztályzásra kényszerülő rajztanár normatív értékeléshez folyamodik: a tanulók munkáit az osztályon belül egymáshoz méri (továbbra is meghatározatlan szubjektív szempontok alapján) vagy a tanuló saját képességeihez; az osztályzattal igyekezetet vagy éppen a hanyagságot fejezve ki.

A tanulás hatékonysága érdekében szükséges az előre megadott szempontok szerinti (szummatív) értékelés, ahol adott kritériumoknak való megfelelés alapján dől el, hogy egy-egy munka milyen osztályzatot érdemel. Fontos, hogy a tanulók értsék, miért jó, ha az adott feladatot elvégzik (hogy az milyen képességeket fejleszt, milyen ismeretekhez juttatja őket); lényeges, hogy tudják, milyen szempontok alapján kerül majd sor munkájuk értékelésére, végül pedig fontos a visszajelzés (az osztályzat, illetve a különböző szempontok alapján kapott pontérték) ahhoz, hogy tudják, miben jók, mit kell még javítani. Ilyen szummatív értékelést évente kettő-négy alkalommal ajánlott végezni, viszont fontos, hogy minden óra végén maradjon idő a munkák közös értékelésére, amelynek során lehetőséget kapnak a tanulók is, hogy saját véleményüket elmondhassák. A saját és mások munkájának kritikai vizsgálata, a vélemények megfogalmazása segíti a kritikai érzék és a kulturált vitakészség kialakulását.

Minden feladat esetében fontos, hogy annak céljával tisztában legyenek a tanulók (akkor is, ha nem kerül sor osztályzásra), az értékelés szempontjai a feladat céljaiból vezethetők le. Elsősorban azt kell értékelni egy-egy munkában, amit célként megjelöltünk. Az értékelés fontos szabályai közé tartozik továbbá, hogy csak azt mérjük, ami mérhető és ami a feladat alapján lehetséges. Egy modell alapján készült tárgy (pl. asztalka) rajza esetében például az értékelés szempontjai lehetnek: *a feladat értelmezésének helyessége, kompozíció, arányok, a formák plasztikusságának érzékeltetése, az anyagok érzékletes megjelenítése, a perspektíva alapvető szabályainak ismerete, a kifejezőeszközök (vonal, tónus) megfelelő alkalmazása, manuális készség, koncentrálóképeség*. Az effajta rajztól nem kérhetjük számon a kreativitást vagy az egyéni stílust. Ez utóbbi egyébként semmilyen munka során sem követelhető meg a tanulóktól csakúgy, ahogy egyéni ízlése sem értékelhető osztályzattal.

A csoportos munkák esetében ajánlott módszer az, hogy a csoport közös „produkcióját”, az elkészült munkát a tanár értékeli az előre meghatározott szempontok alapján. Ennek pontértékét a csoport minden tagja megkapja. Ezután minden csoporttag értékeli önmaga és társai teljesítményét, ennek átlaga adja ki az egyéni tevékenység pontértékét. Ennek szempontjai a következők: *kezdemenyezőkészség, kompromisszumkészség, megbízhatóság, egyéni vállalás, kommunikáció*.

Az értékelés akkor éri el célját, ha segíti a tanulókat a velük szemben támasztott követelmények megértésében, esetleges hibáik, hiányosságaik javításában, önmaguk fejlesztésében, ezeken az évfolyamokon pedig a pályaválasztáshoz is segítséget nyújthat. Ennek érdekében a 7-8. évfolyamokon érdemes az év során több felmérő jellegű, megadott kritériumok alapján értékelt feladatot adni. Erre vonatkozóan a *Továbbhaladás feltételei* adnak támpontot az értékelést végző tanárnak. A záró értékelés tartalmát összességében az adott időszak fejlesztési prioritásai határozzák meg.

A TANULÁSHOZ SZÜKSÉGES TANESZKÖZÖK ÉS EGYÉB FELTÉTELEK

Rajztábla • rajzlap • grafitceruzák • akvarellfesték • tempera (vagy akril) festék • ecsetek • tus • rajztoll • filctoll • pittkréta • rajzszén • Fixatív • agyag • mintázófa • olló • papírvágó kés • papírragasztó • triplex karton • hullámkarton lemez • pauszpapír. •

Feltétlenül szükséges:

Jól megvilágított (lehetőleg természetes fénnel) tanterem, vízvétel lehetősége, elsötétítés lehetősége;
az eszközök, anyagok tárolásához zárható szekrény,
diavetítő vagy projektor,
digitális fényképezőgép,
videokamera,
fénymásolási lehetőség,
az érettségi teljes képanyaga; művészeti könyvek, folyóiratok, diasorozatok.

Továbbá a lehetőségek függvényében: videolejátszó + monitor; fényképezőgép-állvány, számítógép, printer, szkennel.

MŰVÉSZETEK

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

FEJLESZTŐ SZAKASZ

8. évfolyam

BEVEZETÉS

A mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának legfőbb célja, hogy hozzásegítse a tanulókat az őket körülvevő, mediatizált világban való eligazodáshoz, illetve bátorítsa és fejlessze kreatív önkifejezésüket. A tantárgy – céljaiból adódóan – nagy hangsúlyt fektet a megismerésre, a kritikai attitűd kialakítására, a kéretlen befolyásolás elleni védekezőképesség kifejlesztésére, valamint az önálló alkotásra. Különös jelentőségét az adja, hogy a mai, mediatizált világ szövegeinek értelmezése, üzeneteinek dekódolása, az ezek mögé rejtett szándékok felismerése olyan alapképesség, amely elengedhetetlen az egyén versenyképességéhez, érvényesüléséhez és társadalmi beilleszkedéséhez. A tantárgy sokrétűségének és flexibilis határainak köszönhetően szinte valamennyi, *kulcskompetenciaként* meghatározott fejlesztési területet érinti.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a média mára nemcsak „betolakszik” a családok életébe, szűkítve a hagyományosnak tekintett kommunikációs lehetőségeket, hanem egyre inkább átveszi a családok, a tradicionális közösségek és az iskola szerepét a társadalmi szocializációban. A média eligazít, mintát ad, divatot diktál, információkat szolgáltat és szórakoztat; megkerülhetetlen szocializációs tényező, amely egyszerre mutathat az egyénnek utat és tévutat. A médiától való függés kiszolgáltatottságot jelent, ám ugyanakkor az általa kínált lehetőségek kihasználása minden korábbinál nagyobb szabadságot biztosít. A helyes értelmezés alapjainak elsajátítása, a modern tömegkommunikáció nyújtotta lehetőségek kihasználása segítséget nyújthat a szociális és kulturális hátrányok ledolgozásában, az esélyek kiegyenlítésében. A térben és időben korlátozhatatlan kommunikáció és csatornáinak sokrétűsége az információk hatalmas tárházát nyitja meg előttünk, amelynek révén a tudás és a műveltség sokkal könnyebben elérhetővé válik, mint bármikor korábban.

A tantárgy a gyerekek világának „kitágításával” elültetheti bennük a kulturális sokféleség tiszteletben tartását, a különböző tradíciók, nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció és párbeszéd iránti érdeklődést. A megfelelő műalkotások kiválasztása, illetve az egyéni és csoportos feladatok kreatív kijelölése megalapozhatja a gyerekek állampolgári és normatudatát, toleranciáját és empátiáját az elesettek iránt. A tantárgy tanítása során lehetőség nyílik számos, a demokráciákat és a plurális, sokrétegű társadalmakat jellemző probléma megvitatására és kreatív feldolgozására. Így szóba kerülhet például a tudományos és technológiai fejlődés hatása az egyénre, illetve annak szűkebb és tágabb közösségére, a fenntartható fejlődés és a környezettudatos élet kérdése, valamint a világban tapasztalható, mindenkre hatással lévő folyamatokért viselt egyéni és közösségi felelősség ügye. Mindezzel hozzájárulhat ahhoz, hogy majdan a társadalomnak minél több olyan tagja legyen, aki önállóan és felelősen tud dönteni, aki képes élni a számára is biztosított „adóí és vevői” szabadsággal, képes a társadalomba beilleszkedni, a közjóért tenni, a közügyekben aktívan részt venni, vagyis fejlett *szociális és állampolgári kompetenciával* bír.

Fontos cél a közösségi és egyéni alkotás megszerettetése, a gyerekek együttműködési készségének és döntési kompetenciájának fejlesztése. A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása lehetőséget kínál a gyermekekben a kritikai szellem felkeltésére, személyiségük fejlesztésére, valamint kreativitásuk és alkotóvágyuk bátorítására. Mindezek által fejlődik a gyerekek önismerete, *kezdeményező képessége és vállalkozói kompetenciája*, a játékos feladatkijelölés pedig fokozza aktivitásukat és felelősségvállalásukat. A tantárgy jelentős mértékben épít a tanulók egyéni megfigyeléseire, saját kommunikációs és médiafogyasztói szokásaik felmérésére, a választási tudatosságuk önálló kutatására. Az önmaguk és társaik megfigyelése, a közös alkotómunka során kapott visszacsatolások, reflexiók, a saját álláspont ütköztetése a viták során egyaránt alakítja a tanulók önmagukhoz való viszonyát és önkontrollját.

A mozgóképkultúra és médiaismeret széles lehetőséget biztosít a gyerekek számára arra, hogy megfigyeljék a különböző kommunikációs aktusokat, ilyeneket maguk is létrehozzanak, gyakorolják a különféle nyelvi stílusokat, valamint kipróbálják kifejezőképességüket különböző helyzetekben. A tantárgy segítséget nyújt abban, hogy a gyerekek képesek legyenek a különféle típusú - például objektív és szubjektív tartalmú - szövegeket megkülönböztetni, adatokat gyűjteni, csoportosítani és rendszerezni, illetve vitákban érvelni, saját álláspontjukat tisztán és világosan kifejezni. Ízelítőt kaphatnak abból, hogy a különböző stílusú szövegek milyen hatást váltanak ki, milyen a társadalmilag felelős nyelvhasználat, és ezek révén öntudatlanul is fejlesztik *anyanyelvi kommunikációjukat*.

A tantárgy fejleszti a gyermekek *digitális kompetenciáját*, bevezet az információs társadalom eszközeinek használatába, megismerteti az információk és adatok felismerésének fontosságával, visszakeresésének módszereivel, az adatbázisok használatával, a hálózati kommunikáció általános gyakorlatával és szabályrendszerével. Tudatosíthatja a világháló használatának írott és íratlan normáit, a jogkövető magatartás legfontosabb alapelveit, valamint a felhasználóra leselkedő veszélyeket.

A filmművészet formanyelvének, alapelemeinek, a valóság és a reprodukció kapcsolatának bemutatása, az ábrázolás különböző módozatainak és stílusainak tanulmányozása, a történetmesélés lehetőségeinek, a tér és az idő kezelésének áttekintése hozzájárul a tanulók önkifejezési képességeinek kiteljesítéséhez, a filmek befogadásához, a művészi szándékok és értékek alaposabb megértéséhez, az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztéséhez.

A cél elsősorban nem az, hogy a gyerekek a médiumok fejlődésével kapcsolatos lexikális tudást megszerezzék, hanem az, hogy a helyes viszonyrendszer alapjai kialakuljanak bennük. Ez az alap pedig a különböző képességek és attitűdök fejlesztésével, a tanulók személyiségének „kinyitásával” rakható le. A tantárgy nem elsősorban válaszokat ad, hanem az azokhoz vezető utat nyitja meg; esztétikai, ízlésbeli kérdésekben nem ítél, hanem választási lehetőséget kínál, nem mutat követendő irányt, csak orientál. Célja, hogy kibontsa, elmélyítse a sikeres társadalmi beilleszkedéshez és alkalmazkodáshoz szükséges kompetenciákat és tudást, és a terület szédítő tempójú változásain keresztül bemutassa, hogy világunkban milyen fontos szerepe van a folyamatos, *hatékony és önálló tanulásnak*.

8. ÉVFOLYAM
Éves óraszám: 18,5 – heti óraszám: 0,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Kommunikáció a hétköznapi életben	1	1	0	2
A tömegkommunikáció alapjai	2	1	0	3
A tömegkommunikáció legfontosabb eszközei	3	1	1	5
Internet a hétköznapi életben	1	1	0	2
A mozgókép nyelvének alapfogalmai	5	1	1	7

KOMMUNIKÁCIÓ A HÉTKÖZNAPOKBAN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Megfigyelés, együttműködés.	Információáramlás a mindennapi életben, jelek, amelyek üzenetet hordoznak.	Különböző jelrendszerek megfigyelése és kidolgozása kiscsoportokban.	A tanuló legyen tisztában azzal, hogy milyen elemekből épül fel a kommunikáció folyamata, milyen szerepet töltenek be annak szereplői és alkotói.
Megfigyelés, kommunikáció.	Párbeszéd magunkkal, testünkkel, másokkal és a minket körülvevő világgal.	Verbális és nonverbális kommunikációs gyakorlatok.	
Ismeretszerzés, megfigyelés, kommunikáció, együttműködés.	A kommunikációs alapséma: adó, vevő, kód, csatorna, üzenet. A szereplők változása és ennek hatása.	Kísérletek arra, hogy miként torzul az üzenet, ha változnak a körülmények, a szereplők.	Ismerjen fel különböző jelrendszereket, tudjon egyszerű üzeneteket különböző kódokkal közvetíteni, illetve értelmezni.

A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ ALAPJAI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Megfigyelés, ismeretszerzés.	Különbség az interperszonális és a tömegkommunikáció között.	Tömegkommunikációs üzenetek jellemzőinek megfigyelése adott szövegben.	A tanulónak legyen világos képe arról, hogy mi a tömegkommunikáció jellegzetessége, mi tekinthető médiumnak.
Ismeretszerzés, kommunikáció.	A tömegkommunikáció célja, jellegzetességei, csatornái és résztvevői.	Közös látogatás egy szerkesztőségben, lapindító értekezlet az órán.	Ismerje a legfontosabb tömegkommunikációs csatornákat, azok sajátosságait, értse a közvetítő közeg jelentőségét.
Ismeretszerzés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás.	Az információ és a hír kapcsolata. A hírtérték.	Információk hírré alakítása, cikkek írása különböző műfajokban.	Tudja, mi különbözteti meg a meggyőzést és a tájékoztatást, a hírt és a véleményt.
Ismeretszerzés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás.	A hírtérket növelő tényezők, a hírkészítés alapjai, szabályai.	Képaláírások készítése és különböző stílusú címek adása adott szövegeknek.	Ismerje a hír formai és tartalmi elemeinek összefüggéseit, a hírtérket növelő tényezőket.
Ismeretszerzés, kommunikáció, megfigyelés.	A sajtóban megjelenő szubjektív és objektív műfajok, különbségeik és jellegzetességeik.	Hírműsorok megfigyelése, jegyzetelése.	

A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ LEGFONTOSABB ESZKÖZEI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, megfigyelés.	A technikai fejlődés hatása az információáramlásra.	Különböző technikai eszközök kipróbálása, üzenetek továbbítása.	A tanuló ismerje a nyomtatott sajtó, a rádiózás és televíziózás történetének, technikai fejlődésének fontosabb állomásait, a főbb rádiós és televíziós műsorok jellegzetességeit.
Ismeretszerzés, megfigyelés, önismeret.	A tömegkommunikációs eszközök kialakulása.	Újságolvasási, rádiózási, televíziózási szokások felmérése otthon.	Tudja, mi a kapcsolat a reklám és a médium között, milyen szerepe van a hirdetéseknek a sajtó működésében.
Megfigyelés, kommunikáció, együttműködés, alkotásra való beállítódás.	A nyomtatott sajtó, a rádió és a televízió fejlődésének fontos állomásai.	Ugyanannak a témának kiscsoportos feldolgozása különböző műsортípusoknak megfelelően.	
Ismeretszerzés, kritikai gondolkodás, problémaérzékenység, tolerancia, alkotásra való beállítódás.	Rádiós és televíziós műsортípusok. A reklám fejlődése és célja.	Reklámszlogenek írása, pl.: a környezettudatos magatartásért, az előítélet-mentességért, a tájékozottságért.	

INTERNET A HÉTKÖZNAPOKBAN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, megfigyelés, együttműködés.	A globalizálódás és a „világfalu” kialakulása, ennek hatása a médiára, a hírközlésre.	Internethasználat közösen, adatok, információk egyéni felkutatása a világhálón.	A tanuló legyen képes az internet segítségével adatokat gyűjteni, rendszerezni, felkutatni.
Ismeretszerzés, megfigyelés, önismeret.	Az internet felhasználási lehetőségei.	Internethasználati szokások megfigyelése.	
Megfigyelés, önismeret.	A kommunikációs szokások átalakulása.		

A MOZGÓKÉP NYELVÉNEK ALAPFOGALMAI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, kommunikáció, választás, önismeret.	A filmezés technikai fejlődése és a filmtörténet legfontosabb állomásai.	A mozgóképi memória működtetése egyszerű mozgóképi történetek felidézésével.	A tanuló legyen tisztában az ábrázolás és a reprodukció közötti különbséggel.
Ismeretszerzés, megfigyelés.	A film kettős szerepe: az ábrázolás és a reprodukció.	Saját fogyasztói szokások megfigyelése.	Ismerje a filmtörténet fontosabb állomásait.
Ismeretszerzés, kommunikáció alkotásra való beállítódás, együttműködés.	A mozgóképi alkotások típusai, alapfogalmak, elemi szövegalkotó kódok felismerése, használata.	Adott esemény mozgóképi megjelenítésének megtervezése, storyboard készítése közösen és egyénileg.	Ismerje a legfontosabb filmtípusokat, műfajokat és alapfogalmakat, pl.: beállítás, cselekmény, jelenet, beállítás, dialógus, elbeszélés. Legyen képes ezeket céljuk, tulajdonságuk szerint osztályozni, felismerni és leírni.
Megfigyelés, értelmezés, elemzés, tolerancia, együttműködés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás.	A tér és idő használata, a folyamatosság megszakítása, a montázsjelenség. Cselekmény- és történetmesélés.	Egyszerű történetek megjelenítése képsorozatokkal.	Legyen képes a korának megfelelő szövegek megértésére.
Megfigyelés, értelmezés, elemzés.	Karakter- és konfliktusviszonyok. A mozgóképen megjelenő emberi viselkedés értelmezése, megvitatása.	Jelenetek beállítása, annak kipróbálása, hogy a szöveg miként kap más jelentést a változó környezetben.	Tudjon különbséget tenni az idő és tér különböző felhasználási módjai között.
Tolerancia, önismeret.	Sztereotípiák a mozgóképen, tipikus konfliktusmegoldások a filmekben.	Mozifilm értékelése megadott szempontok alapján, megvitatása, összevetése az egyéni tapasztalatokkal.	Ismerje a történetmesélés alapelemeit, pl.: expozíció, fordulat, epizód, lássa az ok-okozati viszonyokat a történetmesélésben.
Tolerancia, önismeret, problémaérzékenység.			

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A mozgókép-kultúra és médiaismeret tanításának kiemelkedő célja a tanulók kritikai gondolkodásának fejlesztése és egyéni, illetve közösségi alkotókedvnek felkeltése. Mivel az alkotás és a véleményformálás objektív szempontok alapján nehezen mérhető, ezért a tanulói teljesítmény értékelésekor elsősorban az adott gyerek szorgalmát, a munkában, vitákban való részvételét, egyéni (szerzői) teljesítményét, az önálló gondolkodásra és véleménykifejtésre való készségét, illetve álláspontjának logikai felépítettségét kell figyelembe venni. A tantárgy egyik fő feladata, hogy a tanulók kritikai látásmódját fejlessze, és növelje nyitottságát. Ezért a művészettel, annak egyes formáival, műfajaival, alkotásaival és szerzőivel kapcsolatos gondolkodás- és látásmódbeli különbségei között nem állítható fel értékbeli rangsor. A kritikai képesség fejlesztésének nem célja, hogy a tanulók értékvilágát és szokásait a pedagógustól kapott negatív visszajelzések módosítsák, sokkal fontosabb, hogy a gyerekek ezt az órákon elsajátított szabad szellemiség, kreativitás és befogadott ismeretanyag révén esetleg maguk tegyék meg. Az alkotókedv bármilyen – az általános etikai és jogi normákon belül megjelenő – formáját bátorítani kell. Az értékeléskor mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy a tanuló milyen biztonsággal tud különbséget tenni a kommunikációs folyamat alkotóelemei között, mennyire értette meg az interperszonális és a tömegkommunikáció közötti különbséget, mennyire ismeri a legfontosabb tömegkommunikációs csatornákat. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a tanuló mennyit tud a nyomtatott sajtó, a rádiózás és televíziózás történetének, technikai fejlődésének fontosabb állomásairól, a főbb rádiós és televíziós műsorok jellegzetességeiről, mennyire érti a különbséget a tájékoztatás szubjektív és objektív elemei között, illetve milyen biztonsággal ismeri fel ezeket. Ismerje a filmtörténet fontosabb állomásait, a filmtípusokat, műfajokat és alapfogalmakat, legyen képes a korának megfelelő szövegek megértésére, valamint tudjon különbséget tenni az idő és tér különböző felhasználási módjai között.

Az évet átfogó ajánlott közös projekt egy újság készítése, amelybe a tanulók különböző műfajú cikkeket írnak.

MŰVÉSZETEK

TÁNC ÉS DRÁMA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETŐ

Dráma és tánc – választható modul tantárgy

5-6. évfolyam

Általános irányelvek és célkitűzések az 5-6. osztályban

A tantárgyi modul célja, a felszabadult örömet nyújtó játéklehetőség megteremtése, melynek gyakorlatai és játéakai során lehetőség adódik a tanulók saját teljesítményükhöz való optimális haladáshoz, különféle készségeik és képességeik területén. Az egész osztályos, és a kiscsoportos, páros és egyéni játékok és gyakorlatok sora, mind az egyén különféle megnyilvánulását igényli, mely az iskolába járó gyermekek önbizalmának növelését eredményezi. A magasabb évfolyamokon a játékélmény megteremtésén túl a játékokban és gyakorlatokban való tudatos részvétel, azaz a játék egy magasabb szintű befogadása, és ennek megfelelő tanulói megnyilatkozás a cél. Ennek érdekében olyan gyakorlattípusok kerülnek be a témakörök közé: amely a koncentráció, a figyelemösszpontosítás, a térbeli tájékozódás, az improvizáció, a beszédképesség, az érzékelés fejlesztésére irányul, de valamennyi gyakorlat kapcsán a színház és színházi kifejezéssel való közvetlen kapcsolat kimutatása és ennek tudatosítása a cél, ugyanakkor még mindig fontos a játékélmény maga, és a játékban való közreműködés alapján a reális önértékelés feltételeinek megteremtése, valamint a magasabb óraszám adta lehetőséggel az intenzívebb fejlesztési hatás elérése.

A dráma és tánc keretein belül is fontos célkitűzés az ismeretek megszerzése, de ezek megszerzésének legfőbb elve a tevékenység központúság. A tevékenységközpontúság mellett már fontos cél az ismeretek megszerzése is – versek, novellák, népi játékok szabályai, szövegei, dallamai –, még akkor is, ha mindez játékokon és gyakorlatokon keresztül történik. A hatodik az évfolyamon vesznek részt először a tanulók komplex drámaórán, melynek célja egy olyan jellegű együttműködés, melyben a tanulók érzelmi, szellemi és fizikai értelemben is megtapasztalhatják a nagyon intenzív részvétel – jelenlét – élményét, mely minden dramatikus megnyilatkozás egyik legfontosabb eleme.

Általános fejlesztési követelmények az 5-6. osztályban

A csoportos játékhöz és a megjelenítéshez szükséges képességek és készségek

Rögtönzési és együttműködési képesség

Ismeretszerzési, tanulási és problémamegoldó képesség, kifejezőképesség

Megismerő befogadóképesség

A fejlesztési követelményekhez rendelt témakörök feldolgozására álló óraszám keretében lehetőség nyílik a gyerekek olyan jellegű komplex fejlesztésére, mely által a tanulók a mindig örömet és izgalmat jelentő játékok és gyakorlatok sokaságán keresztül kommunikációs képességeik, térbeli tájékozódási képességeik, rögtönzési és együttműködési képességeik, kifejezőképességük, önismeretük és a társak ismerete érzékelése a saját fejlettségüknek megfelelően fejlődik. Mindez kapaszkodót ad a kultúra értékeinek befogadáshoz, valamint olyan közösségi élményt nyújt, mely az összetartozás érzését teremti meg.

A tantárgy célja

A gyermekkori társas kapcsolatok megismerése, azokban való eligazodás és az együttműködés képességének kialakítása fejlesztése,

– a társas kapcsolatok gyakorlása különböző élethelyzetekben,

– az emberi érzelemlátás megismerésének elősegítése, az érzelem kifejezés különböző módjainak gyakorlása, ismert és spontán helyzetekben egyaránt,

– a szöveg mögötti vagy szöveg nélküli kommunikációs lehetőségek, formák meg- és felismerése, megértése, megtanulása (pl. testbeszéd, egyéb metakommunikációs jelrendszer stb.),

– művészeti alkotások (pl. színházi darab), táncformák, táncfajták megismerése, jelentéshordozó és érzelempörgető szerepük, megértése, elfogadása stb.

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
	<i>5. évfolyam</i>	<i>6. évfolyam</i>
ÉVI ÓRASZÁM	16	16
A kifejező közlés alapjainak elsajátítása. Beszédkészség, kommunikációs képesség és a koncentráció fejlesztése.	2	2
Nonverbális kommunikációs eszközök.		
Bizalom gyakorlatok, önismeret társismeret kialakítására irányuló gyakorlatok.	1	1
Alapfokú színpadi mozgástréning.	3	3
Maszkos játékok.	1	1
Jeles napok játéka.	1	1
Alapvető drámai kifejezési formák (konvenciók).	1	1
Alapvető színházi, dramaturgiai alapfogalmak megismerése és alkalmazása.	2	2
Improvizáció, történetváz alapján, irodalmi művek és történelmi események kapcsán.	3	3
Színházi előadás.	2	2
	16	16

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Beszédkésztség, kommunikációs képesség és a koncentráció fejlesztése. Nyelvgyötrők és a beszédfejlesztéshez alkalmazott versek ismerete.	A kifejező közlés alapjainak elsajátítása. Beszédgyakorlatok. Légzőgyakorlatok, kommunikációs játékok, kiejtésgyakorlatok, ritmusgyakorlatok.	Légzőgyakorlatok számsorokkal, ét napjaival, hónapok neveivel, vers részletekkel, versekkel. Kiejtésgyakorlatok színekkel, számokkal, nyelvgyötrőkkel, versekkel. áll- és szájmozgás megfigyeltetése és gyakorlatok a pontosításokra. Kommunikációs gyakorlatok: Szólánc, felelgetős, veszekedés számokkal, halandzsajáték, Látogatás a börtönben, Az a fontos hogy mondom, Szavanként beszélünk, kulcsmondat című gyakorlatok. Beszédrítmust javító gyakorlatok, tapsos, effektus koncentrációs gyakorlatok nevek, versek ritmusainak megfigyeltetésére, pontosítására.	Résztétel a közös beszéd és koncentráció gyakorlatokban a szabályok pontos betartása mellett. A szöveges nyelvgyötrők és versek ismerete.
Nonverbális kifejező eszközök használatának tudatosítása, kifejező erejük szabályozása.	Nonverbális kommunikációs eszközök. A beszédet kísérő nonverbális eszközök használatának megfigyeltetése és használatuk tudatosítása.	Gesztustükör, Add tovább a mozdulatsort, Csinálj úgy! című játékok, valamint egész osztályos gyakorlatok, melyben meghatározott szövegrészlet adogatnak tekintettel egymás felé fordulva a körben álló játékosok. A gyakorlat kezdetén minden lehetséges eszköz igénybevétele (hangerő, hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, gesztusok, mozdulatok, testtartás, helyváltoztató mozgások, ritmikus mozgás, hirtelen mozgás, állókép, mimika, tekintet), később egyre szűkítve a kifejezés eszközeit.	Aktív részvétel a nem verbális eszközök megfigyelésén alapuló játékokban, gyakorlatokban az eszközök egyre tudatosabb használata mellett.
A reális önismeret kialakítása, a társak megismerési képességének megalapozása, a bizalom kialakítása az adott csoporton belül.	Bizalom gyakorlatok, önismeret társismeret kialakítására irányuló gyakorlatok.	Kövesd a társad kezét,! Farkasszem, Sziámi, Páros fogó, Szinkronjáték, Tükörjáték, Ki nézi magát?, Vakvezetési gyakorlatok, Szigetek, Sok jó ember, Mocsárjárás, Bizalomkör,	Aktív partnerre és saját működés megfigyelésére irányuló részvétel a gyakorlatokban.

		Döntögetős stb. című játékok, párban és egész osztály által	
Alapfokú mozgásgyakorlatok ismerete és alkalmazása mozgásos improvizációban.	Alapfokú színpadi mozgástréning.	Háttükör, Leolvadás, Kargyakorlatok, Testrészevezetési futás, Fázismozgások, Támaszkeresők, ereszkedések, Páros séta vállérrintés tartásával, Páros vezetékes gyakorlatok, keresztező nyolcas, „Járj úgy, mint a ...”! A középmezőny elemi, Támasztó kör, stb. mozgásos gyakorlatok. Mozdításos improvizációk, az elemek szabad, kötetlen használatával.	Aktív részvétel mozgásgyakorlatokban a mozgások pontos kivitelezése mellett. Mozdításos improvizáció bemutatása a társal az ismert elemek alkalmazásával.
Maszk készítése, Maszkos játék bemutatása, színházi fogalmak alkalmazása mellett.	Maszkos játékok. A Maszk készítése, fajtái, szerepe a színháztörténetben. Maszk használatával páros jelenetek tervezése és bemutatása.	Maszk készítése előre elkészített sablonok alapján. Páros jelenetek megtervezése és előadása maszkban, a már ismert és az újonnan bevezetendő színházi fogalmak alkalmazásával (mese, cselekmény, feszültség, szándék, konfliktus, fordulópont).	A tanuló a tanár irányításával maszkot készít, melyet utána abban a páros jelentben felhasznál, amelyben a már kialakult színházi fogalmakat tudatosan alkalmazza, továbbá az újonnan bevezetendő fogalmak alkalmazására is törekszik.
Jeles napokhoz kötődő szokások ismerete, dramatikus jellemzőik azonosítása.	Jeles napok játéka. Két-három szokás felelevenítése. (A helyi hagyomány bemutatásával.)	Néhány ismertebb szokás megismerése (regélés, lucázás, betlehemezés). Az egész osztály által és a felolvasó színházi szabályoknak megfelelő előadása.	A tanuló a tanár irányításával jeles napokhoz kötődő szokásokat megismeri, dramatikus jellemzőit felismeri.
Görög mitológiai néhány történetének ismerete, valamint ezen ismeretek alkalmazása a drámai konvenciókban	Alapvető drámai kifejezési formák (konvenciók). A görög mitológiai történetek feldolgozási lehetőségei dramatikus formákkal.	Kis csoportos tablók készítése egy-egy ismert görög mítosz fontos pillanatáról, melyből hiányzik a főhős. Az előbbi jelenetek hősei közül egyhez szertartás (ima, tánc, fohász) kitalálása és bemutatása kis csoportokban. Kis csoportokban új isten kitalálása és bemutatása. Az előbb kitalált istenek közül egy kiválasztása és részletes bemutatása kis csoportokban (múltja, csodatétele, papjai, papnői).	A tanuló aktívan részt vesz a tablók, kiscsoportos jelentek létrehozásában, melyben a görög mitológiára vonatkozó ismereteire támaszkodik.
A Színházi, dramaturgiai alapismeretek tudatos alkalmazása a színpadi jelenet létrehozásakor.	Alapvető színházi, dramaturgiai alafogalmak megismerése. Kiscsoportos kötött jelenetek a megismert színházi formái elemek	Rövid párbeszédes jelenetek előadásának megtervezése és bemutatása, mely során a színházi formanyelv ismérveit	A tanuló aktívan részt vesz a páros jelentben, melyben a „szövegkönyv” konkrét megszólaltatása mellett a színházi fogalmakat tudatosan

	hatásának tanulmányozására.	igyekeznek alkalmazni a résztvevők. A jelentek megtekintése után elemző, értékelő megbeszélés, annak legfontosabb észrevételeinek beépítése a jelenet újbóli bemutatásakor.	alkalmazza, továbbá az újonnan bevezetett fogalmak alkalmazására is törekszik. Az értékelő elemzésben részt vesz, jelenetére vonatkozó észrevételeket beépíti a jelent újbóli bemutatásakor
Improvizációs képesség. Ismeretek alkalmazása a dramatikus tevékenységek során. Együttműködési képesség. Témakonzentráció, problémamegoldó képesség.	Improvizáció, történetváz alapján, irodalmi művek és történelmi események kapcsán.	Kiscsoportos tablók komponálása <i>János vitéz</i> tulajdonságairól. Kiscsoportos képregény alkotása a mű leglényegesebb mozzanatairól. Kiscsoportos stílusjáték a francia udvarban történetekről. Hangulatokat ábrázoló gesztusok improvizációja és utánzása közösen. Hangulatvers megteremtése szavanként adott címre (pl.: Nyár, Magány, Sötétség, Hajnal) közösen. Páros, néma jelenetek rögtönzése a társak által megadott hangulatok kifejezésével, a jelenetek elemző megbeszélése. Kiscsoportos jelenet, filmajánló reklámfilm tervezése és bemutatása a <i>Toldi</i> című filmhez. Kiscsoportos tablók komponálása Toldi tulajdonságairól. Kiscsoportos jelenetek Toldi mindennapjaiból. A mű cselekményének megbeszélése, a mindennapokról szóló jelenetek átalakítása a cselekmény figyelembevételével. Közös megbeszélés egy középkori végvári vitéz jelleméről, életmódjáról, tulajdonságairól. Az egri vár alaprajzának közös megrajzolása, a katonák szálláshelyének, étkezőhelyének, őrhelyének, harcoló helyének stb. pontos bejelölésével. Kiscsoportos jelenetek, melyben a résztvevők bemutatják a középkori katonaélet előnyeit és	A tanuló a z adott témára orientáltan aktívan és kreatívan részt vesz a közös játékokban.

		hátrányait. Egész csoportos tabló, amely azt ábrázolja, hogy a környékbeli emberek miként fogadták a katonákat, mikor ki-kijártak portyázni. Egész csoportos improvizáció a katonák toborzásáról. Egész csoportos lassított jelenet, melyben a résztvevők megmutatják, miről álmodik egy katona a közelgő török elleni csata előtt. Egész csoportos improvizáció arról, mikor Dobó kapitány és tisztjei megtudják, hogy egy áruló miatt a szomszéd vár elesett. Egész osztályos tablóképzítés a törökök és magyarok szembenállásáról. Fórumszínház, melyben három nap kemény csata után a vár feladásáról vagy végsőkéig való védelméről döntenek.	
A látott előadás megbeszélése a színházi formai elemek megfigyelésén alapuló ismeretek alkalmazása.	Színházi előadás. Ifjúsági színházi, bábszínházi előadás közös megtekintése.	Beszélgetés az előadásról (pl.: cím és történet kapcsolata, szereplők, főszereplő, helyszín, történet, cselekmény, kellékek, díszlet, jelmez, fény- és hanghatások, indítás, befejezés, a legemlékezetesebb pillanat, a szereplők jelleme, a szereplők szándékai, viszonyuk egymáshoz, konfliktus, fordulópont, feszültségfokozási eszközök stb.). Házi dolgozat címe: Színházi jegyzetek	A tanuló részt vesz a közös elemző megbeszéléseken és megteszi a legfontosabb szakmai, kritikai észrevételeit.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az 5-6. évfolyamon megjelölt témakörökben megfogalmazott tananyag olyan gyakorlatok sorozata, mely során a gyerekek

- Koncentrált, aktív és kreatív részvételükről, együttműködési képességükről.
- A felelevenített történelmi és irodalmi ismereteikről.
- A maszkos játék és a maszk nélküli játék néhány alapvető különbségének meghatározásáról.
- A rögtönzött és a megtervezett jelenet bemutatása közötti különbségek meghatározásáról.
- Az elsajátított színházi formanyelvek tudatos alkalmazásáról.

adnak számot. Azaz értékelésükkor ezen tényezők figyelembevétele a legfontosabb.

BEVEZETŐ

Dráma és tánc – választható modul tantárgy

7-8. évfolyam

Általános irányelvek és célkitűzések a 7-8. osztályban

A tantárgyi modul célja, a felszabadult örömet nyújtó játéklehetőség megteremtése, melynek gyakorlatai és játécai során lehetőség adódik a tanulók saját teljesítményükhöz való optimális haladáshoz, különféle készségeik és képességeik területén. Az egész osztályos, és a kiscsoportos, páros és egyéni játékok és gyakorlatok sora, mind az egyén különféle megnyilvánulását igényli, mely az iskolába járó gyermekek önbizalmának növelését eredményezi. A magasabb évfolyamokon a játékélmény megteremtésén túl a játékokban és gyakorlatokban való tudatos részvétel, azaz a játék egy magasabb szintű befogadása, és ennek megfelelő tanulói megnyilatkozás a cél. Ennek érdekében olyan gyakorlattípusok kerülnek be a témakörök közé: amely a koncentráció, a figyelemösszpontosítás, a térbeli tájékozódás, az improvizáció, a beszédképesség, az érzékelés fejlesztésére irányul, de valamennyi gyakorlat kapcsán a színház és színházi kifejezéssel való közvetlen kapcsolat kimutatása és ennek tudatosítása a cél, ugyanakkor még mindig fontos a játékélmény maga, és a játékban való közreműködés alapján a reális önértékelés feltételeinek megteremtése, valamint a magasabb óraszám adta lehetőséggel az intenzívebb fejlesztési hatás elérése.

A hetedik és nyolcadik évfolyamon a tantárgyi modul legfőbb célja a gyakorlatokban, játékokban való élményt nyújtó, koncentrált és proaktív részvételen túl az önálló és csoportos alkotási folyamatban való részvétel adta fejlesztési lehetőség megteremtése, valamint a komplexitás adta lehetőség kihasználása. Ugyanis a tanulók már rendelkeznek az ehhez szükséges színházi, dramaturgiai ismeretek alapjaival, a színházi mozgás több elemével, a különféle megnyilatkozások formái és stílári különbségeinek ismeretével, elemzési képességgel.

Általános fejlesztési követelmények a 7-8. osztályban

A csoportos játékhoz és a megjelenítéshez szükséges képességek és készségek

Rögtönzési és együttműködési képesség

Ismeretszerzési, tanulási és problémamegoldó képesség, kifejezőképesség

Megismerő befogadóképesség

A fejlesztési követelményekhez rendelt témakörök feldolgozására álló óraszám keretében lehetőség nyílik a gyerekek olyan jellegű komplex fejlesztésére, mely által a tanulók a mindig örömet és izgalmat jelentő játékok és gyakorlatok sokaságán keresztül kommunikációs képességeik, térbeli tájékozódási képességeik, rögtönzési és együttműködési képességeik, kifejezőképességük, önismeretük és a társak ismerete érzékelése a saját fejlettségüknek megfelelően fejlődik. Mindez kapaszkodót ad a kultúra értékeinek befogadáshoz, valamint olyan közösségi élményt nyújt, mely az összetartozás érzését teremti meg.

A tantárgy célja

A gyermekkori társas kapcsolatok megismerése, azokban való eligazodás és az együttműködés képességének kialakítása fejlesztése,

– a társas kapcsolatok gyakorlása különböző élethelyzetekben,

– az emberi érzelemlátás megismerésének elősegítése, az érzelem kifejezés különböző módjainak gyakorlása, ismert és spontán helyzetekben egyaránt,

– a szöveg mögötti vagy szöveg nélküli kommunikációs lehetőségek, formák meg- és felismerése, megértése, megtanulása (pl. testbeszéd, egyéb metakommunikációs jelrendszer stb.),

– művészeti alkotások (pl. színházi darab), táncformák, táncfajták megismerése, jelentéshordozó és érzelempörgető szerepük, megértése, elfogadása stb.

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
	<i>7. évfolyam</i>	<i>8. évfolyam</i>
ÉVI ÓRASZÁM	12	12
Beszédgyakorlatok.	2	2
Bizalom gyakorlatok, önismeret társismeret kialakítására irányuló gyakorlatok.	1	1
Táncismeretek, a társas érintkezés alapjai.	2	2
Improvizáció, történetváz alapján.	1	1
Improvizáció a társművészetek bevonásával.	1	1
Mozgásos improvizáció	1	1
Jeles napok játéka.	1	1
Alapvető drámai kifejezési formák (konvenciók).	2	2
Színházi előadás.	1	1
	12	12

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Beszédkésztség, kommunikációs képesség és a koncentráció fejlesztése. Nyelvgyötrők és a beszédfejlesztéshez alkalmazott versek ismerete.	Beszédgyakorlatok. Légzőgyakorlatok.	Nyelvtörők megismerése (Pl.: Vidor Miklós: <i>Nyelvgyötrők</i> , Babits Mihály: <i>Theosophikus ének</i> stb.) Ellentétes közérzetek megjelenítése párokban, kifejező gesztusokkal, mimikával, kiejtéssel. (Pl.: Jól érzem magam! – Rosszul vagyok!, Éhes vagyok! – Teleettem magam! stb.) Stílusok utánzása szavak vagy verssorok adogatásával, és azok egyenként történő utánzásával. Hangzókészítés. (Pók. – Nem pók, hanem pék. – Nem pék, hanem szék. – Nem szék, hanem szép. stb.) Rövid szövegek kifejező felolvasása felkészülés után, egyenként. Halandzsajátékok. Mindenki által jól ismert versből valamennyi mással hangzó lecserélése egyre. (Pl.: Még nyílnak a völgyben a... / mé-mi-ma-a-mö-me-a-má-mi-mi-má-mo) Légzőgyakorlatok a hét napjaival (pl.: több sorozat egy levegővétellel, visszafelé több sorozat egy levegővétellel stb.). Párbeszédes versek megismerése (pl.: Zoltán: <i>Párbeszéd</i>), azok megjelenítése különféle stílusokban. (Pl.: Mondjátok úgy, mintha bejelentenének az édesanyátoknak, hogy félévkor három tantárgyból megbuktatok.)	Részvétel a közös beszéd és koncentráció gyakorlatokban a szabályok pontos betartása mellett. A szöveges nyelvgyötrők és versek ismerete.
A reális önismeret kialakítása, a társak megismerési képességének megalapozása, a bizalom kialakítása az adott csoporton belül.	Bizalom gyakorlatok , önismeret társismeret kialakítására, csoportos együttműködés kialakítására irányuló gyakorlatok.	Kacsintós gyilkos játék. Vakvezetési gyakorlatok egész osztály részvételével, és párokban. Kincs (pl.: egy kulcs) a szék alatt, melyet egy bekötött szemű játékos a széken ülve őriz. Ha valaki meg tudja szerezni úgy, hogy az őrző nem tudja őt	Aktív partnerre és saját működés megfigyelésére irányuló részvétel a gyakorlatokban.

		megérinteni, ő lesz az új őrző.	
Táncismeretek és művelődéstörténeti ismeretek elsajátítása	Táncismeretek, a társas érintkezés alapjai.	A palotás megismerése – eredete, szerepe – videó segítségével (pl.: régi magyar filmekből.) A viselet, a forma, a tartás megfigyelése, elemzése. Néhány lépés megtanulása, ennek alapján közös koreográfia tervezése. Néhány társastánc alaplépéseinek elsajátítása (keringő, tangó, szamba stb.). Illemszabályok régen és ma.	Aktív részvétel a táncok megtanulásában.
Improvizációs képesség. Ismeretek alkalmazása a dramatikus tevékenységek során. Együttműködési képesség. Témakonzentráció, problémamegoldó képesség.	Improvizáció , történetváz alapján, azok elemző megbeszélése.	Kis csoportokban jelenetek bemutatása, amelyben minden csoport ugyanazt az egy mondatot mondhatja el. (Pl.: Na ugye!, Te tudtad?) Kis csoportokban jelenet bemutatása, amelyben csak egy-egy mondat hangozhat el. (Pl.: Tudtam, hogy ez lesz!, Már megint!) Kis csoportokban jelenet bemutatása, amelyben lesz egy kulcsmondat, amelynek mindenképpen el kell hangoznia, de ezen kívül bármi elhangozhat. A jelenetek bemutatása után elemző megbeszélés.	A tanuló az adott témára orientáltan aktívan és kreatívan részt vesz a közös jelenetekben és azok elemző megbeszélésében.
Improvizációs képesség. A fotó illetve a fotósorozat adta lehetőségek alkalmazása a dramatikus tevékenységek során. Együttműködési képesség. Témakonzentráció, problémamegoldó képesség.	Improvizáció a társzművészetek bevonásával.	Egy portré közös megtekintése, majd egyeztető megbeszélés, mely során a játékosok kitalálják, hogy kit ábrázol a kép, milyen családban él, hogyan él, mi a foglalkozása stb. Kiscsoportos jelenet, amely rövid momentumokat ábrázol a képen látható ember életéből. Újabb kép megtekintése, mely alapján újabb jelenetek megalkotása, amely azt a pillanatot folytatja, melyet a kép éppen megörökít.	A tanuló az adott témára orientáltan aktívan és kreatívan részt vesz a közös jelenetekben
Improvizációs képesség. Témakonzentráció, problémamegoldó képesség.	Mozgásos improvizáció	Különböző karakterek, karaktertípusok megjelenítése mozgásban.	A tanuló a megfogalmazott karakter jellemző jegyeit mozgásban megjeleníti.

Jeles napokhoz kötődő szokások ismerete, dramatikus jellemzőik azonosítása.	Jeles napok játéka. Alakoskodó népszokásaink: Farsang, busójárás, stb.	Projektmunka: Néhány ismertebb szokás megismerése, bemutatása.	A tanuló a jeles napokhoz kötődő szokásokat megismeri, dramatikus jellemzőit felismeri.
Drámai konvenciók megismerése. A problémamegoldó képesség fejlesztése.	Alapvető drámai kifejezési formák (konvenciók). A <i>Kőműves Kelemen</i> című ballada feldolgozása a komplex dráma eszközeivel.	A mű megismerése. Szobor formálása, a címe: A sikeres ember! Egész osztályban történő megbeszélés arról, hogy mit jelent a siker. Kiscsoportos jelenetek megtervezése és bemutatása, miként vélekednek mások Kőműves Kelemenről. Páros jelenetek arról, hogy Kőműves Kelemen nem csak jó szakember, hanem vezető egyéniség is. Egész csoportos improvizáció állókép megalkotásával, arról a pillanatról, mikor Kőműves Kelemennek megszületik a gyermeke. Kiscsoportos jelenetek, melyekből kiderül, hogy a kőművesek mit álmodtak akkor, mikor megtudták, hogy ők építhetik magas fizetésért Déva várát. Naplórészletek, melyekben a kőművesek megörökítik, hogy már többször is leomlott a várfal. Tablók, melyek a feleség befalazásának eldöntését követő pillanatokat ábrázolják. Fórumszínház: Kőműves Kelemen és az apósa közti beszélgetés. Sírfelirat, melyet Kőműves Kelemen írt és szegezett ki arra a helyre, ahol a feleségét befalazták.	A tanuló aktívan részt vesz a komplex drámaórán
A látott előadás megbeszélése a legalapvetőbb színházi formai elemek megfigyelésén alapuló ismeretek alkalmazása.	Színházi előadás.	Színházi előadás közös megtekintése. Beszélgetés az előadásról (pl.: cím és történet kapcsolata, szereplők, főszereplő, helyszín, történet, kellékek, díszlet, jelmez, fény- és hanghatások, indítás, befejezés, a legemlékezetesebb pillanat, a szereplők jelleme, a szereplők	A tanuló részt vesz a közös elemző megbeszélésen és megteszi szakmai, kritikai észrevételeit.

		szándékai, viszonyuk egymáshoz, konfliktus, fordulópont, feszültségfokozási eszközök, felvonások, jelenetek, színek stb.). Házi dolgozat címe: Kritikai levél a ... című előadásról	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A 7-8. évfolyamon megjelölt témakörökben megfogalmazott tananyag olyan gyakorlatok sorozata, mely során a gyerekek megtanulják az alábbiakat:

- koncentrált, aktív és kreatív részvétel, együttműködési képesség.
- a közösen megtanult versek ismerete.
- a közösen megtanult táncok, illemszabályok ismerete.
- a zárt és nyitott végű jelenetek közötti különbségek meghatározása.
- rövid történet dramatizálásának képessége.
- az elsajátított színházi formanyelvek tudatos alkalmazása.

Értékelésük a fenti szempontok szerint.

INFORMATIKA

INFORMATIKA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

ALAPELVEK, CÉLOK

A történelem során minden társadalomban lényeges szerep jutott bizonyos információs folyamatoknak, így például a társadalom önszervezéséhez és irányításához elengedhetetlen politikai és gazdasági információk megszerzésének, továbbításának, tárolásának és feldolgozásának. A technikai, tudományos és művészi információs szellemi termékek is hasonlóan fontosak voltak a közösségek életében. A 21. század elején kialakuló információs társadalom különösen abban tér el más társadalmaktól, hogy az IKT (információs és kommunikációs technológia) gyors fejlődésével párhuzamosan, folyamatosan nő az információs termékek és szolgáltatások gazdasága, az adat (általános értelemben) áruvá válik, és az információs szektor egyre több munkaerőt alkalmaz.

A mai iskolarendszer feladata a tanulók felkészítése az információs társadalom viszonyaira (kihívásaira). Nevelni kell a tanulókat az információs termékek és szolgáltatások kritikus, etikus és értő befogadására (fogyasztására), hogy az IKT használatával tudjanak tanulni, művelődni és szórakozni.

Törekedni kell az érdeklődés felkeltésére, a kreativitás fejlesztésére, hogy az informatika iránt különösen fogékony gyermekek – megfelelő továbbtanulás után – később az információs gazdaságban, mint alkotó munkaerő munkát vállalhassanak. Ennek érdekében meg kell tanítani a gyermekeket a korszerű eszközök kezelésére, az információszerzési, -tárolási, -feldolgozási és -átadási technikákra, valamint meg kell ismertetni velük az információkezelés jogi és etikai szabályait. Ennek leghatékonyabb módját a több éven keresztül tanult informatika tantárgy és az iskolai élet egészében jelen lévő informatikai nevelés biztosíthatja.

A tanulóknak ismerniük és használniuk kell az informatikai eszközöket a különböző órákon és a felkészülésük során is.

Az informatikai nevelésnek – amely közös követelmény – meg kell mutatnia, hogy a természeti és a technikai környezet mellett létezik a jelek, kódok, szoftverek virtuális környezete is (szöveg, kép, mozgókép, hang stb. – a jelentésükkel együtt), amely az emberiség praktikus, tudományos, művészi és sok másféle szempontú információit „hordozza” és jeleníti meg.

A jelek, szoftverek virtuális környezete különösen szemléletesen (vizuálisan) nyilvánul meg a digitális médiában.

Az oktatás célja, hogy a tanuló otthonosan mozogjon ebben az egyszerre valóságos és virtuális informatikai környezetben.

Az informatikai eszközök, a médiainformatika és az infokommunikáció lehetőségei új tanulási technikákat kínálnak minden tantárgyban a tanórákon és az órán kívüli felkészülésben. Az elektronikus oktatási anyagokat és a különböző elektronikus információforrásokat egyre gyakrabban alkalmazzák a tanulók. A pedagógus munkája megváltozik, nő az információk közötti eligazodást segítő tanácsadó szerepe. Az informatikai eszközök lehetőséget teremtenek az egyéni ütemű tanulásra, a tehetségekkel való speciális foglalkozásra. A számítógéppel végzett feladatok egy részének megoldása megköveteli a csoportmunkát, az ismeretek gyakorlati alkalmazását és a másokkal való kommunikációt is.

A médiainformatika, a mobilkommunikáció és az internethasználat, a könyvtári informatikával együtt alkotja az informatika tantárgy legfontosabb területeit.

Az informatika tantárgy fontos szerepet vállal az alkotó munkára nevelésben; cél az algoritmikus gondolkodás fejlesztése is, amely a hétköznapi életben is alapvető fontosságú.

Az iskolai számítógépes hálózat, az internet és a könyvtár forrásközpontként történő felhasználásával fejleszteni kell az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket és tanulási technikákat.

A könyvtári informatikának fel kell készítenie a tanulókat az információk elérésére, kritikus kiválasztására, feldolgozására és közlésére. Cél az iskolai és más típusú könyvtárakban a könyvtári eszközökkel végzett tevékenységek gyakoroltatása és a tudatos és biztos használói magatartás kialakítása is.

A tantárgy célja: megismertetni az informatika eszközeit, módszereit és fogalmait, amelyek lehetővé teszik a tanulók helyes informatikai szemléletének kialakítását, tudásuknak, készségeiknek és képességeiknek fejlesztését, alkalmazását más tantárgyakban, későbbi tanulmányaikban, a mindennapi életben, a szórakozásban és a munkában. Célkitűzés az is, hogy felhívjuk a tanulók figyelmét az informatika veszélyeire és ezek elkerülésének módjaira.

Fontos, hogy a tanulóknak sikerélményük legyen az informatikaórákon, és törekedjenek ismereteik folyamatos megújítására, hiszen ez egy rohamosan fejlődő terület.

Olyan attitűd kialakítására kell törekedni, hogy az egyén érezze: képes tevékenyen bekapcsolódni az egész világra kiterjedő információs társadalomba.

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1. Év eleji tudnivalók			2	2
2. Az informatikai eszközök használata	2	2	1	5
3. Informatika-alkalmazói ismeretek	2	9	1	12
4. Problémamegoldás informatikai eszközökkel	1	3	1	5
5. Infokommunikáció	1	3	0	4
6. Médiainformatika	1	2	0	3
7. Információs társadalom	1	2	0	3
8. Könyvtári informatika	1	1	1 ¹	3

1. AZ INFORMATIKAI ESZKÖZÖK HASZNÁLATA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hardver- és szoftverkörnyezet.	Ergonómiailag megfelelő számítógépes munkakörnyezet. A számítógép és perifériái (billentyűzet, egér, monitor, lemez meghajtók). Informatikai eszközök kezelése. Egyes informatikai eszközök működési elveinek bemutatása. Vágólap használata.	A számítógépterem rendjének, a gépek balesetmentes használatának megismerése. A billentyűzet és az egér helyes használata. A háttértárak (lemez) szerepének megértése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. A számítógép indítása után Jegyzetömb, Számológép stb. kezelése, hasznosítása.	Ismerje fel egy számítógépes konfiguráció elemeit, tudja azokat használni. Tudjon információt bevinni egér és/ vagy billentyűzet segítségével. Tudja kezelni a kapott információkat a monitoron és a nyomtatón. Ismerje fel, hogy a futó programok és a létrehozandó dokumentumok általában a merevlemezen helyezkednek el. Tudjon egyszerű szöveget, számítási

¹ Összevont értékelés javasolt a négy témakörből.

		Ablakok kezelése, bezárás, áthelyezés, méret, kis méret.	feladatokat megoldani az operációs rendszer segédprogramjaival, ismerje meg a Vágólap használatát.

2. INFORMATIKA-ALKALMAZÓI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Rajzolás és szerkesztés számítógéppel. Szövegszerkesztés számítógéppel. Szöveg és rajz együttes használata.	Korábban megismert rastergrafikus (pixel-grafikus) program használata, vagy hasonló megismerése (pl.: PAINT). Vektorgrafikus rajzolóprogram megismerése (Word rajzolás eszköztára). Alakzatok használata. Beépített alakzatok: vonal, nyíl, téglalap, ellipszis használata. Szabályos síkmértani alakzatok rajzolása (SHIFT billentyű). Jegyzetomb és mobil szerkesztési felület használata (WYSIWYG). Rajz készítése a Word-eszköztárral.	Minta és egyéni elképzelés alapján, grafikus alakzat megjelenítése. Önálló tervezés alapján, grafikai alkotás létrehozása. Szöveg bevitele, javítás, keresés, csere, vágólap használata. Sajátos, a témához illő rajz készítése, formázása.	Tudjon megkülönböztetni geometriailag szabályos és nem szabályos alakzatokat. Legyen képes ezeket megrajzolni rajzolás-eszköztárral, vagy pixel-grafikus programmal. Tudja a különböző alakzatokat szerkesztetni. Tudjon egyszerű szöveget számítógépes környezetben megírni, a hibákat javítani, illetve a betűformákat beállítani. Tudjon rajzot készíteni és beilleszteni szöveggörnyezetbe.

3. PROBLÉMA MEGOLDÁS INFORMATIKAI ESZKÖZÖKKEL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Interaktív program(nyelv) (pl.: LOGO) használata egyszerű feladatok modellezésére.	Grafikus alakzatok készítésének vezérlése, programnyelv segítségével. Nyitott és zárt alakzatok, zárt alakzat kifestése. Alakzatok vizsgálata.	Sík-, és térbeli alakzatok elemzése után az algoritmus és a leírásához szükséges adatok értelmezése, adaptálása az adott programnyelvre. Az első lépéseknél domináljon a tanári irányítás, majd a szükséges elemek megismerése után, önálló feladat-, illetve problémamegoldás szükséges.	Tudjon egyszerű (pl.: rajzi) feladatokat értelmezni, elemezni és adaptálni adott programozási nyelvre. Tudjon elemi problémákat (pl.: nyitott/zárt alakzat) megoldani az adott programozási nyelven.

4. INFOKOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hálózati alapismeretek. Jelszó, kulcs. A hálózatra lépés etikája; viselkedés a kommunikációban. Letöltés az internetről.	Belépés a hálózatra. Azonosító, jelszó ismerete, jelentősége. Párbeszéd program kipróbálása. A „névtelenség” etikájának viselése. Képek, szövegek letöltése az internetről. Barangolás az interneten.	A hálózatra lépés momentumainak ismertetése. Egy csevegőprogram bemutatása. Jártasság szerzése a csevegőprogram használatában.	Ismerje az iskola hálózati adatainak használatát. Legyen erről átvihető tudása. Tudjon használni párbeszéd programot; ismerje annak etikai szabályait. Legyen képes letölteni képet, szöveget (zenét) stb. információk megjelenítésére.

5. MÉDIAINFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
CD, DVD olvasása, kezelése. Zene és videó lejátszása.	Oktatási, nevelési célú CD-k és DVD-k olvasása, katalógusainak kezelése, tartalmak letöltése (pl.: szövegfájlba).	Vegyen kézbe CD- és DVD- formátumú oktatási és szórakoztató kiadványokat. Tudjon ezekből információkat gyűjteni, azokat letölteni, pl.: szövegfájlba.	Ismerje a multimédiás anyagok használatát: betöltés, katalógus, tartalomkiválasztás, letöltés. Tudjon lejátszani zenei és videó- (DVD-) felvételeket, tanári felügyelettel és önállóan.

6. INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Dobozos CD-ROM megtekintése, feliratok kezelése. A program, mint szellemi termék. A szellemi termék védelme.	Hologram, feliratok. Szellemi termék. Mit kell megfigyelni egy dobozos szoftveren?	Kísérje figyelemmel egy adott szellemi termék hasznosításának útját. Tanulmányozza egy CD-formátumú termék hologramját, licenstszerződését.	CD-n kapott jogtiszta és korlátos programok közötti különbségtétel. A kiválasztás képessége. Ismerje fel a hologramot és a licenstszerződést.

7. KÖNYVTÁRI INFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ismerje a <i>főbb dokumentumfajták</i> jellemzőit, és tudjon információkat keresni az életkorának megfelelő anyagokból. Legyen képes használni az életkorának megfelelő <i>segédkönyveket</i>. Megadott forrásból <i>tudjon tényeket, adatokat kiemelni</i>. Tudja a felhasznált dokumentum főbb adatait megnevezni.	A könyvtár terei, szolgáltatásai. A könyvkölcsönzés módja. Olvasási szokások alakítása a könyvtárban. Gyermeklexikon használata.	Látogatás az iskolai könyvtárban. Válogatás a korosztálynak készült könyvekből: leporellók, képeskönyvek, mesekönyvek. A könyvtárban elvárt viselkedési szabályok tanulása.	Legyen képes gyermekkönyvek és folyóiratok szerkezetében eligazodni, a kiválasztott szövegrészek <i>tartalmáról beszámolni</i>.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- A tanulók előzetesen ismerjék meg az ellenőrzés, értékelés szempontjait.
- Az összes tanuló, minden munkáját ellenőrizzük és értékeljük, mindenkor; szóban, nem verbális módszerekkel, vagy érdemjeggyel.
- Az értékelésben törekedjünk objektivitásra (pl.:pontozás, táblára felírt értékrend).
- Szóbeli számonkérés (legyen képes elmondani: amit tervezett, készít, vagy gondolt).
- Értékeljük a kreatív, csoportban, vagy egyénileg végzett munkát.
- Szövegszerkesztés, rajz, minta, leírás alapján.
- Ötletek bemutatása számítógépes módszerekkel.
- Tanulással kapcsolatos, hálózatról, vagy CD-ről letöltött gyűjtőmunka közszemlére bocsátása, kiállítása.
- Szabadpolcos kiválasztás figyelembevétele adott téma keresése kapcsán.
- Feladatlapok kitöltése (pl.: munkafüzetben).
- Feleletválasztásos kérdőív összeállítása és kitöltése.
- Adott felhasználói környezetben megoldott feladatok, problémák értékelése (pl.: szövegfájlok).

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1. Az informatikai eszközök használata	2	4	1	7
2. Informatika-alkalmazói ismeretek	2	4	1	7
3. Problémamegoldás informatikai eszközökkel	3	4	1	8
4. Infokommunikáció	1	3	0	4
5. Médiainformatika	1	3	0	4
6. Információs társadalom	1	2	0	3
7. Könyvtári informatika	1	2	1 ²	4

1. AZ INFORMATIKAI ESZKÖZÖK HASZNÁLATA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Célszerű szoftverkörnyezet kialakítása: alaplap, processzor, perifériák. Az interaktív felület (környezet) néhány beállítása (pl.: képernyő). A számítógép működésének matematikai alapjai: a kettes számrendszer. Kódolás. Keresés, csere, helyesírás. Adataink elhelyezése: könyvtári architektúra.	Alaplap, processzor, architektúra. A felület egyéni beállítása (pl.: háttérkép, képernyőkímélő). Az ASCII-kód kifejtése: számítógépes alkalmazás a NumLock billentyűkombinációval (szövegbeviteli kódok segítségével). Helyesírás, keresés, csere alkalmazása. Az operációs rendszer logikai és fizikai állománykezelése: könyvtárszerkezet.	Számítógép megbontott változatának szemléltetése: alaplap, processzorok, tároló egységek. A megjelenés beállításainak konkrét megismerése (pl.: képernyő). Az ASCII-kód alkalmazása. Szöveg helyesírás-ellenőrzése, a javasolt formátumok célszerű (tudatos) alkalmazása. Állománykezelő program megismerése.	Ismerje a számítógép felépítését és legfontosabb perifériáit. Legyen tisztában a kettes számrendszer szerepével a működésmegértésben; tudja azt kezelni a kódolás (ASCII) tekintetében. Legyen képes egyszerű szövegek helyesírás-ellenőrzésére, a kapott jelzések felismerésére. Tudjon szóra keresni, azt cserélni. Tudjon adatokat tárolni az adott számítógép háttértárában, ismerje a létrehozás módszerét.

² Összevont értékelés javasolt a négy témakörből.

2. INFORMATIKA-ALKALMAZÓI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Karakter (jel), szó, mondat megkülönböztetése, kezelése. Képek beillesztése, esztétikus megjelenítés biztosítása.	A szövegszerkesztés alapjai: karakter, szó, mondat. Képek beillesztése szöveges dokumentumba.	A billentyűzet karakterkiosztása (funkció, vezérlő, alfanumerikus, numerikus, kurzorkezelő). Képek, grafikák beszúrása.	Ismerje a billentyűzet karaktereit, tudja azokat célszerűen használni. Ismerje a karakterkódolás lehetőségeit: típus, méret, szín, különlegességek, stílusok, háttérszín, animáció. Ismerje a szó és a mondat kezelését, együttes formázását. Tudjon képet, grafikát beszúrni, megfelelő szövegkörnyezetbe.

3. PROBLÉMAMEGOLDÁS INFORMATIKAI ESZKÖZÖKKEL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A Logo-program használata gyakorlati feladatok megoldására. Matematikai ismeretek kamatoztatása a program használata során.	Rajzolás, ismétlés, egymásba ágyazott ismétlések, véletlen számok generálása, eljárások, eljáráshívás.	Síkbeli ábrák készítése, struktúrájuk tanulmányozása. Mozgó ábrák készítése. Kifestés, záródó alakzatok, elfordulások, törött vonal. Az ismétlés kulcsszava. Szabályos sokszögek rajzolása. Ismétlések a rajzolásban, egymás után.	Ismerjen fel egyszerű matematikai (számelméleti és geometriai) problémákat, tudjon azoknak megfelelő programnyelvi ³ válaszokat prezentálni.

4. INFOKOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az elektronikus levelezés. Levél küldése és fogadása.	Válaszadás, továbbítás. Levelek rendszerezése. Letöltés, mentés. Webszolgáltatók.	Regisztráció e-mail felületen. A levelezés etikai feltételei és veszélyei. Letöltés weboldalakról és e-mail-ekből. Hogyan különböztethetők meg a webszolgáltatók?	Ismerjen egy elektronikus levél küldésére alkalmas felületet. Tudjon regisztrálni ezen a felületen önálló e-mail címet. Legyen tisztában az e-mailezés etikai szabályaival.

³ Nem feltétlenül a Logo használata javasolt! (A helyi tantervekben széles szabadságfok érvényesülhet.)

			Tudjon megkülönböztetni (indoklással), különböző webes szolgáltatókat, legyen képes értelmezni az adott címeket. Legyen képes zenét, szöveget, képet stb. letölteni adott weboldalról, tudja azt elmenteni célkönyvtárba.

5. MÉDIAINFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Internetes portálok, szöveges és képi információforrások használata. A tanuláshoz szükséges tartalmak letöltése (multimédiás változatok is).	Címszavas és tematikus keresők megismerése. Flash-memória használata (pl.: MP3).	Címszavak és témák szerinti keresés a hálózaton. A kapott tartalmak mentése szövegfájlba. A flash-memória használata. Anyaggyűjtés adott tantárgyakhoz.	Tudjon témára és szóra keresni az interneten. Legyen képes a kapott információt menteni, értő módon felhasználni, pl.: a tanulásban. Tudja a kapott tartalmat logikailag elrendezni, képpel, illusztrációkkal kiegészíteni.

6. INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szabadon felhasználható források. Személyes adatok fogalma. Az informatika rövid története.	A freeware-programok letöltése, használata. A shareware-programok letöltése, időleges használatuk. Személyes adatok megóvása (pl.: azonosító, jelszó, tanulmányi eredmények stb.). A nulladik generációs próbálkozások (abakusz, Pascal, Babbage stb.).	Rövid, célirányos programok keresése és letöltése a hálózatról. A programok elhelyezése háttértáron. Észrevételek, rövid tendenciák a történetiség alapján.	Tudja, hogy a szoftver szellemi termék. Legyen tisztában az adatvédelem alapjaival. Ismerje fel a történetiségben a jövőkép, az iteráció és a gazdasági fejlesztés hatásait. Legyen igénye a ma infotechnológiájának megismerésére, alkotó alkalmazására.

7. KÖNYVTÁRI INFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hagyományos és új információs eszközök a könyvtárban. Egyszerűbb irányított forrás- és információkeresés direkt eszközökben és a helyi adatbázisban. Tanuláshoz keresőkérdések megfogalmazása.	Papíralapú és digitális ismerethordozók. Az ismerethordozók nyilvántartásának rendje. Adott ismerethordozón az információk kinyerése, keresése. Tájékozódás az iskolai könyvtárban.	Ismerje a nyomtatott anyagok hozzáféréseinek módját. Tudjon keresni a tartalomjegyzékben vagy betűrend szerint (pl.: lexikonban). Kezelje a digitális (illetve elektronikus) ismerethordozókat. Emelje ki a tartalmakból a lényegét, melynek során keresőkérdésekre válaszol.	Igazodjon el az iskolai könyvtárban. Tudjon a célnak megfelelő tartalmú irodalmat (ismerethordozót) találni. Ezekből legyen képes kinyerni a szükséges információkat.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- A tanulók előzetesen ismerjék meg az ellenőrzés, értékelés szempontjait.
- Az összes tanuló minden munkáját ellenőrizzük és értékeljük mindenkor; szóban, nem verbális módszerekkel, vagy érdemjeggyel.
- Az értékelésben törekedjünk objektivitásra (pl.: pontozás, táblára felírt értékrend stb.).
- Szóbeli számonkérés (legyen képes elmondani, amit tervezett, készít, vagy gondolt, illetve tanult.).
- Értékeljük a kreatív, csoportban, vagy egyénileg végzett munkát.
- Szövegszerkesztés rajz, minta, leírás alapján.
- Problémák megoldása interaktív programnyelven (pl.: LOGO).
- Ötletek bemutatása számítógépes módszerekkel.
- Tanulással kapcsolatos, hálózatról, vagy CD-ről letöltött gyűjtőmunka közszemlére bocsátása, kiállítása.
- Szabadpolcos kiválasztás figyelembevétele adott téma keresése kapcsán.
- Feladatlapok kitöltése (pl.: munkafüzetben).
- Feleletválasztásos kérdőív összeállítása és kitöltése.
- Adott felhasználói környezetben megoldott feladatok, problémák értékelése (pl.: szövegfájlok).
- A történetiség állomásainak leírása, felidézése, felismerése.
- Interaktív feleltetőprogram használata.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 56 – heti óraszám: 1,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1. Az informatikai eszközök használata	2	4	1	7
2. Informatika-alkalmazói ismeretek	3	14	1	18
3. Problémamegoldás informatikai eszközökkel	3	12	1	16
4. Infokommunikáció	1	5	0	6
5. Médiainformatika	1	2	0	3
6. Információs társadalom	1	2	0	3
7. Könyvtári informatika	1	1	1 ⁴	3

1. AZ INFORMATIKAI ESZKÖZÖK HASZNÁLATA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Műveletek fájlokkal és mappákkal. Tömörítés, kicsomagolás. A tömörítőprogram lehetőségei. Víruskeresés, vírusmentesítés.	Az operációs rendszer. Állomány (mappa) létrehozása, átnevezése, másolása, mozgatása. Az állomány attribútumainak meghatározása. Veszteséges és adatvesztés nélküli tömörítés, kicsomagolás. Egy víruskezelő program megismerése.	Könyvtárfa létrehozása. Különböző állománytípusok megismerése. Állományok tulajdonságainak meghatározása, értelmezése. Be- és kicsomagolás módszere, jelentősége. Víruskeresés észlelése, rezidens program esetében. Víruskeresés indítása, tranzien program esetében.	Legyen alapvető jártassága az állományok és mappák kezelésében, létrehozásban. Ismerje a tömörítés végrehajtásának módszerét és jelentőségét. Tudjon megkülönböztetni alapvető állománytípusokat (szöveg, kép stb.). Ismerje a veszteséges és veszteség nélküli tömörítés különbségét. Tudjon rezidens, vagy tranzien víruskeresővel dolgozni, elkerülve az operációs rendszer használatának későbbi anomáliáit.

⁴ Összevont értékelés javasolt a négy témakörből.

2. INFORMATIKA-ALKALMAZÓI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Adatok megjelenítésének lehetőségei a szövegszerkesztésben. Az adatok grafikus ábrázolása (célszerűség, olvashatóság, esztétikum). Táblázatkezelés adatok tárolására, egyszerű számítási (elsősorban statisztikai) feladatok megoldására. Képletek létrehozása, hivatkozások alkalmazása. .	Táblázat rajzolása, egyszerű diagramok készítése szövegszerkesztőben, táblázatkezelőben. Táblázatkezelő program kezelése. Adatok tárolása, számítások adatokkal. Vágólap használatával a különböző dokumentumtípusok integrálása egy helyre (pl.: szövegdokumentumba). Táblázatkezelésben és szövegszerkesztésben az adatok grafikus ábrázolása. Diagramok létrehozása, a célszerűség és esztétikum igényei szerint. Képletek létrehozása, hivatkozások segítségével. Statisztikai függvények: =DARAB();=DARABTELI(;;); =DARAB2(); =MIN(); =MAX();=ÁTLAG (); = SZUM()	Hétköznapi feladatok (pl.: családi költségvetés, osztály adatai stb.) megjelenítése szövegszerkesztőben, és/vagy táblázatkezelőben. Mértékegységek, táblaformátumok használata. Kapcsolat az adatok között (képletek). Hivatkozások értelmezése (abszolút, relatív, vegyes). A legegyszerűbb statisztikai függvények értelmezése, alkalmazása.	Tudjon hétköznapi feladatokat adatokként megjeleníteni, kezelni szövegszerkesztőben, táblázatkezelőben. Tudjon használni táblázatkezelő programot. Legyen képes az adatok értelmezésére és kezelésére. Ismerje a különböző programok közötti objektumátvitel lehetőségeit. Tudja az adatokat célszerű, esztétikus diagramon megjeleníteni. Tudjon matematikai ismereteinek megfelelő képleteket alkotni, azt eredménnyel használni. Ismerje a statisztikai alapfüggvények értelmét, tudja azokat alkalmazni a célnak megfelelően.

3. PROBLÉMA MEGOLDÁS INFORMATIKAI ESZKÖZÖKKEL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Adott feladat (probléma) megoldásához algoritmus készítése (tervezés, megvalósítás, végrehajtás). A megoldás során szükséges adatok és az eredmény összevetése.	Elemi és összetett adat. Az algoritmus leírásának eszközei (pl.: struktogram, programlista). A program lépésenkénti futtatása, hatékonyságelemzés. Program eredményeinek áttetele más környezetbe. Programozási nyelv használata ⁵ során kapott grafikák, adatok áttetele	Az iskolai élethez kapcsolódó problémák megoldása, interaktív programnyelv (fejlesztői környezet) segítségével. A tanulók válasszanak (kapjanak) adott problémát. Ennek alapján tervezzék a megoldás menetét, a használni kívánt programokat, majd – szóbeli egyeztetés után – oldják meg a feladatot önálló	Tudjon adott problémát modellezni algoritmus segítségével. Legyen képes a hatékony, gyakorlattal adekvát eredmények (programfutás, környezet) értékelésére. Tudjon egyéni vagy csoportmunkában az iskolai élethez kapcsolódó, több forrást alkalmazó dokumentumot készíteni (pl.: programozási nyelven készült grafikát,

⁵ A problémamegoldás során, feltétlenül használjuk az interaktív programozási nyelvet is!

	szövegszerkesztőbe, táblázatkezelőbe vagy grafikai környezetbe.	vagy projekt munkában.	kiszámított értéket áthelyezni szövegdokumentumba, vagy táblázatkezelőbe).

4. INFOKOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tematikus és kulcsszavas keresés lehetőségeinek és módszereinek megismerése, hatékony és céltudatos használatának képessége. Szöveges és képi információk elhelyezése az internetről.	Tematikus és kulcsszavas keresők. A keresés indítása. A szűkítés interaktív és/vagy logikai kulcsokkal történő szűkítése. A szöveg- és képelhelyezés technikája.	Adott témakör keresése, tájékozódási (tanulási) jelleggel. Előzmények, Kedvencek, Kutatás, Szerkesztés megismerése és használata. Adott témakörben, meghatározott terjedelmű, dokumentum készítése.	Tudjon hatékonyan és céltudatosan információt szerezni az internetről a tematikus és kulcsszavas keresés eszközeinek felhasználásával. Legyen képes dinamikusan kezelni a kapott adatokat. Tudjon képet, szöveget elhelyezni az internetről.

5. MÉDIAINFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az informatikai eszközök szerepének felismerése és használata a megismerési folyamatban és a szórakozásban.	Hagyományos (könyv, folyóirat, rádió, zene, TV, film) és az informatikai eszközökkel támogatott média. A hagyományos médiumok informatikai eszközökkel történő megjelenítése: e-könyv, e-szótár, digitális hangtechnika, rádiózás, televíziózás.	E-könyv, e-szótár használata (pl.: rövid szöveg fordítása e-szótár segítségével). Hangzó anyag letöltése internetről. Oktatási célú kisvideók letöltése internetről (pl.: Sulinet)	Ismerje fel a hagyományos média informatikai eszközökkel megjelenített változatának néhány lehetőségét. Tudja használni az interneten rendelkezésre álló irodalmi anyagokat, fordítóprogramokat (szótárakat). Legyen képes letölteni hangzó anyagokat és oktatási célú kisvideókat.

6. INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A fogyasztói szokások változása az elektronikus média megjelenésével. Az infokommunikációs világban kialakult alapvető viselkedési szabályok.	Kapcsolt reklámok. Fogyasztói szokások megszerzése, pl.: az elektronikus levelezés regisztrálásakor. Kötelező és nem kötelező adatok megadása. Elektronikus kereskedelem. Alapvető viselkedési szabályok.	A médiában jelentkező reklámdömping káros hatásai. Az internetes felületeken kapcsolt reklámok direkt hatásai. Adataink védelme a hálózat használata során. Egy fiktív vásárlás lebonyolítása webes felületen. Példákon keresztül bemutatni az infokommunikációs világ alapvető viselkedési szabályait (pl.: mobiltelefon, csevegőprogramok stb.).	Tudja elmondani, leírni a médiában megjelenő erőszakos reklámok káros hatásait a fogyasztói szokásokra. Tudja elmondani, leírni az infokommunikáció előnyeit a fogyasztói szokások alakításában. Tudja alkalmazni az infokommunikáció alapvető etikai szabályait, viselkedjen a szabályoknak megfelelően.

7. KÖNYVTÁRI INFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A kézikönyvtár összetételének és tájékozódásban betöltött szerepének megismerése A kézikönyvtár jellemző könyvtípusainak használata szaktárgyi feladatok megoldásában. Különböző típusú könyvtárak megismerése könyvtárlátogatással, ill. közvetett forrásokból. A Sűgó használatának megismerése.	Kézikönyvtár: könyvtípusok, használati jellemzőik. Könyvtártípusok: nemzeti könyvtár, szak-, köz- és iskolai könyvtár. Az egyes operációs rendszerekhez és azok alatt futó programokhoz rendelt Sűgó-k megismerése, használata.	Kézikönyvtár megismerése. A kézikönyvek egyes típusainak kézbevétele, tanulmányozása. A kézikönyvek használatának jellemzőinek megismerése az információkeresésben, forráselemzésben, kutatásban, gyakorlati feladatok megoldásában. Használja a Sűgó-t egy adott eljárás, feladat megoldásának segítésére.	Tudja, hogy milyen könyvtípusok tartoznak a kézikönyvtárhoz. Tudjon információt keresni segédkönyvekben (szótár, lexikon, enciklopédia). Szerezzen tapasztalatokat a lakóhelyi közművelődési könyvtárban. Tudja, hogy hazánk nemzeti könyvtára az Országos Széchényi Könyvtár. Ismerje a Sűgó felépítését, az ott található információk megszerzésének módját és azok gyakorlati felhasználását (alkalmazását).

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- A tanulók előzetesen ismerjék meg az ellenőrzés, értékelés szempontjait.
- Törekedjünk az összes tanuló minden munkáját ellenőrizni és értékelni szóban, vagy érdemjeggyel.
- Az értékelésben törekedjünk a teljes objektivitásra (pl.: pontozás).
- Szóbeli számonkérés (legyen képes elmondani amit tervezett, készített vagy gondolt, illetve tanult.).
- Értékeljük a kreatív, csoportban vagy egyénileg végzett munkát.
- Szövegszerkesztés rajz, minta, leírás alapján.
- Problémák megoldása a dokumentumok közötti átjárhatóság igénybevételével.
- Ötletek bemutatása számítógépes módszerekkel.
- Kézikönyvtár kezelése, célfeladatok megoldásának szintje.
- Feladatlapok kitöltése (pl.: munkafüzetben).
- Feleletválasztásos kérdőív összeállítása és kitöltése (pl.: az utolsó négy témakör mérésekor).
- Adott felhasználói környezetben megoldott feladatok, problémák értékelése (pl.: táblázatkezelés).
- Interaktív feleltetőprogram használata.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 56 – heti óraszám: 1,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1. Az informatikai eszközök használata	1	2	0	3
2. Informatika-alkalmazói ismeretek	6	24	2	32
3. Problémamegoldás informatikai eszközökkel	3	10	1	14
4. Információs társadalom	1	3	0	4
5. Könyvtári informatika	1	1	1 ⁶	3

1. AZ INFORMATIKAI ESZKÖZÖK HASZNÁLATA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az ismert eszközök közül az adott feladat megoldásához alkalmas hardver- és szoftvereszköz célszerű kiválasztása.	Digitális fényképezőgép (kamera) bemutatása. Lapszkennner használata. Nyomtatási feladatok (megosztott nyomtató használata, nyomtatás megszakítása, nyomtatási feladat törlése, nyomtató átirányítása). Auditív perifériák megismerése. A korábban megismert háttértárak és perifériák alkalmazása.	A rendelkezésre álló hardvereszközök használatának megismerése. Kiscsoportos formában, különböző hangzó, képi anyagok előállítása, kezelése, mentése. A megismert eszközök segítségével többforrású dokumentum előállítása.	Ismerje a számítógépes környezet adott eszközeinek használatát, tudja azokat célszerűen kiválasztani adott feladat (probléma) megoldására.

⁶ Összevont értékelés javasolt a két témakörből.

2. INFORMATIKA-ALKALMAZÓI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szövegszerkesztési ismeretek bővítése. A prezentációkészítés alapjai. Táblázatkezelő program használata logikai, statisztikai, matematikai, mátrix-típusú feladatok megoldására. Felhasználói diagramok készítése.	Szövegszerkesztés: bekezdés- és szakaszformázások. Táblázatok készítése. Prezentációkészítés: beépített formátumok használata. Dia háttérének, betűszínének beállítása. Diatartalmak beillesztése: szöveg, kép, rajzobjektum. Diarendezés, áttűnés, vetítési idő, egyszerű animációk. Diavetítés. Logikai függvények (pl.: =HA()). Statisztikai függvények (pl.: =ÁTLAGA(); =MIN2() stb.) Matematikai függvények (pl.: =KEREKÍTÉS(); =SZORZAT() stb.) Mátrix függvények (pl.: =HOL.VAN()). Felhasználói diagram.	Először mintalapok, majd feladatsor (leírás) alapján, reprodukció, illetve nyersdokumentum formázása, tanári közreműködéssel (bemutatással). Karakter-, bekezdés- és szakaszformátumok önálló használata. A táblázatkezelés néhány lehetőségének bemutatása, gyakorlása, majd önálló alkalmazása. (A táblázat formázása.) Szabadon választott témakörben egyoldalas szövegdokumentum készítése, rendezett formában. Tanári bemutatással, 3-4 diából álló sorozat készítése, vetítése. Megadott témában képek és nyers szöveg, valamint <i>nyomtatott minta (vázlat)</i> alapján, diasor készítése önállóan, vagy kiscsoportos munkában. Gyakorlati feladat megoldása a felsorolt függvénytípusokkal és diagramokkal, tanári útmutatás alapján. Differenciált munka szervezése; a nehezebben absztrahálható függvénytípusok alkalmazása.	Ismerje a bekezdésformázásokat: behúzások, igazítások, térköz, sorköz, felsorolás és számozás, szegély és mintázat. Tudja a tabulátorokat használni. Ismerje a táblázatkezelés és a tabulálás felcserélésének lehetőségeit. Ismerje a hasábra tördelés szabályait, tudja azt a gyakorlatban végrehajtani. Tudjon minta, leírás alapján megfelelő prezentációt készíteni, azt levetíteni. Ismerje a táblázatkezelés néhány logikai, statisztikai, matematikai és mátrixfüggvényét, tudja azokat tanári irányítással használni. Tudjon kiscsoportban dolgozni (projektmunka).

3. PROBLÉMA MEGOLDÁS INFORMATIKAI ESZKÖZÖKKEL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Adott programozási nyelven egyszerű (pl.: számelméleti, geometriai) problémák⁷ megoldása.	Véletlenszámok generálása. Eljárásírás, eljáráshívás, eljárások sora. Paraméterezés. Feltételes utasítások.	Véletlen számok generálása (pl.: egy lottószám). Alakzatok rajzolása, paraméterek értékeinek változtatása.	Tudjon a programnyelv absztrakt szintjén, véletlenszámot generálni. Értse meg és tudja leírni, a célnak megfelelő egyszerű eljárást (pl.: adott

⁷ A programok témakörét nem kívánjuk megkötni, a szövegben szereplők csupán javaslatok!

	Rekurzió (önmagát hívó eljárás).	Eljárások során alkalmazásával, különböző minták rajzolása. „Ha...akkor”, „Ha...akkor,...különb.” utasítástípusokkal különböző eljárások alkalmazása, pl.: grafikai ábrák készítésében.	hosszúságú vonal rajzolása). Tudja a különböző eljárásokat hívni, alkalmazni. Ismerje a paraméter fogalmát, tudja azt használni a különböző számolási és geometriai feladatokban. Ismerje a feltételes utasítást és a rekurziót, tanári segítséggel legyen képes felhasználni.

4. INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A számítógép történetének tanulságai, a fejlesztések hatásainak felismerése. A változások mai tendenciáinak felismerése és alkalmazása.	A számítógépek generációi és a fejlesztési tendenciák. Banki és hivatali ügyintézés, személyes ügyek számítógépes rendezése.	Irányított tevékenységgel az egyes számítógépes generációk felkutatása kézikönyvtár vagy internet segítségével. A gyűjtőmunka eredményeinek közzététele, közös értékelése, a tanulságok levonása. „Szimulációs” módszerrel, banki ügyletek, hivatali ügyek, személyes igények (pl.: jegyvásárlás, helyfoglalás, szálláskeresés stb.) intézése.	Tudja leírni (elmondani) a számítógépek történetének állomásait. Legyen képes következtetéseket levonni a fejlődéstörténetből. Tudjon csoportmunkában meghatározott terjedelmű és formátumú beszámolót készíteni az egyes állomásokról. Tudja igénybe venni az elektronikus utat ügyeinek intézésében.

5. KÖNYVTÁRI INFORMATIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Források keresése szaktárgyi feladatokhoz, tárgyi katalógusok segítségével. A keresett téma kifejezése tárgyszóval, ill. szakjelzettel. A tematikus keresés lépéseinek felismerése, gyakorlása.	Tárgyi katalógusok: szakkatalógus, tárgyszókatalógus. Forrásjegyzék. Cédulázás.	Forráskeresés tantárgyi vagy közhasznú problémák megoldásához a könyvtár tárgyi katalógusaiban. A kiválasztott források lényegének rögzítése cédulázással. Szóbeli vagy írásbeli beszámoló készítése többféle forrás felhasználásával.	Tudja, hogy a tárgyszó, ill. szakjelzet a könyv tartalmát fejezi ki. Tudjon a szakjelzet alapján a szabadpolcon ismeretterjesztő műveket keresni. Legyen képes – segítséggel – egyszerű keresési feladatokat megoldani a tárgyi katalógus felhasználásával.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

- A tanulók előzetesen ismerjék meg az ellenőrzés, értékelés szempontjait.
- Igyekezzünk a tanulók munkáit ellenőrizni és értékelni, szóban vagy érdemjeggyel.
- Az értékelésben törekedjünk a teljes objektivitásra (pl.: pontozás).
- Szóbeli számonkérés (legyen képes elmondani szakmai kifejezések használatával, amit tanult vagy amit készített).
- Értékeljük a kreatív, csoportban vagy egyénileg végzett munkát.
- Szövegszerkesztés, prezentáció minta, leírás alapján.
- Problémák megoldása programnyelvi környezetben.
- Ötletek bemutatása számítógépes módszerekkel.
- Céldokumentum összeállítása, gyűjtőmunka segítségével (esetleg csoportmunkában).
- Könyvtári keresés kifejezése tárgyszóval, illetve szakjelzettel.
- Feladatlapok kitöltése (pl.: munkafüzetben).
- Feleletválasztásos kérdőív összeállítása és kitöltése (pl.: az utolsó két témakör mérésekor).
- Adott felhasználói környezetben megoldott feladatok, problémák értékelése (pl.: szövegfájlok, programnyelvi leírások stb.)
 - Interaktív feleltetőprogram használata.

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

TECHNIKA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

Az Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület célja

1. A mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése.
2. Az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése.
3. A civilizáció társadalmi, környezeti vonatkozásainak feltárása révén a felelős, környezettudatos, toleráns beállítottság kialakítása.
4. A fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás elsajátítása.
5. Az alkotás örömeinek átélése, a munka megbecsülése, pozitív alkotói magatartás kialakítása.
6. A munkafolyamatok és egyes szakmák vázlatos bemutatása, pályaorientáció megalapozása.
7. A problémák megoldása, konfliktusok kezelése.
8. Szakmai identitás, autonóm személyiségfejlesztés segítése.

Az életvitel és gyakorlati ismeretek területén kiemelt jelentőségű kompetenciák

1. A természettudományok és azok alkalmazására vonatkozó kompetenciák.
2. Digitális kompetencia.
3. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia.
4. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség.

Alapelvek és célok

- A tanterv a központi kerettanterv-tervezet modernizációs elemeit az *Életvitel és gyakorlati ismeretek* műveltségterületre teljes egészében feldolgozza.
- A tanterv az 5–8. osztályokra vonatkozóan heti *1 óra* tervezésével készült, de az anyag megnövelt óraszám esetén is alkalmas feldolgozásra.
- A tanterv jellege, a téma megfogalmazása, a tartalom, a fejlesztési feladatok a továbbhaladás feltételei a kerettantervi tervezetnek maradéktalanul megfelel.
- A tanterv összehangolja a kerettanterv kompetenciáit, alapelveit, céljait, az ajánlott műveltségi témaköröket, a részletesen kifejtett fejlesztési feladatokat, és az iskola (várható) cél- és értékrendszerét.
- A tanterv olyan témafeldolgozást javasol, amely a logikai láncot követve bővülő térben dolgozza fel a tananyagot és fejlesztési követelményeit. Így a szűk lélettérből (otthon) az egyre táguló térbe vezeti a tanulót.
- A feldolgozás témacsoportjai integráló, szintetizáló szemléletűek, míg az órai témák és tartami tervek analízáló, a kreativitásra építő jelleget hordoznak.
- A *feldolgozás témacsoportjaiban komplexen*, az életkori sajátosságokhoz igazítva jelennek meg az ajánlott műveltségterületi témakörök: *Munkakultúra; Termelés-kultúra; Háztartáskultúra; Környezetkultúra; Közlekedéskultúra; Gazdálkodáskultúra; Egészségkultúra; Biztonságkultúra; Fogyasztói kultúra; Szabadidő-kultúra; Információs kultúra; Pályaorientáció.*

- A tanterv figyelembe veszi a feltételezett helyi adottságokat, tartalmi javaslatot ad esetleges szabadon tervezhető órák tartalmi kitöltéséhez is.
- A tanterv javaslatot tesz (az iskolai tapasztalatok alapján) a technika/életvitel és technika/életvitel és gyakorlati ismeretek órák maximális tanulói létszámára. Ez nagy létszámú osztályok esetén csoportbontást jelent. Ezt a munkavégzés team-jellege, a balesetveszély és a feltételrendszer indokolja.
- A tanterv olyan alternatívát kínál, amelyet a tanár életszerűen, egységben tud feldolgozni.
- A tanterv messzemenően figyelembe veszi a sajátos szerkezetben megadott fejlesztési feladatokat.
- Cél, hogy a tanulás-tevékenység eredményeként minden tanuló legyen képes technikai környezetben jól eligazodni, élni, dolgozni, tanulni a technika világában.
- Az iskolák és a település speciális feltételrendszereit (műhelytermek, iskolai számítógépes hálózat, internet, közkönyvtár, médiatár stb.) a tanterv átlagosnak tételezi fel.

A tanterv szelleméhez igazodó lényeges módszertani elvek

- a problémacentrikus oktatás;
- a modellezés elveinek alkalmazása;
- a technikátörténet felhasználása;
- a rendszerszemléletű tevékenység;
- algoritmus-szemléletű tanulás;
- a tervszemléletű tanítás-tanulás;
- a környezetgazdálkodási szemléletű tanulás;
- az alkotó és cselekvő munkára ösztönzés;
- egyéni, páros és csoportos munkavégzés, együttműködés;
- komplex, projektelvű munkavégzés, szervezett munkamegosztás.

Jelen tantervet mindazoknak az iskoláknak és pedagógusoknak ajánljuk, akik fontosnak tartják a komplex szemléletű, „gyakorlati” életre való nevelést abban a szellemben, hogy gyermekeinknek a *legkorszerűbbet*, a legérdekesebbet és további életükben a lehető *legjobban hasznosítható* információkat, gyakorlati tudnivalókat, praktikus készségeket nyújtsuk.

A tanterv tananyaga az iskolák többségében megvalósítható – a korábbi feltételek fenntartása vagy részleges fejlesztése mellett.

Amennyiben az eszközfeltételek nem adóttak, az órákat eszközöket nem igénylő témák részletesebb és mélyebb feldolgozására kell fordítani.

Tanulók száma legfeljebb: 16 fő.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37– heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az ember átalakítja környezetét	2
2. Anyagok és alkalmazásuk – <i>a lakás és anyagai</i>	4
3. Anyagok és alkalmazásuk – <i>a ruházkodás és anyagai</i>	4
4. Anyagok és alkalmazásuk – <i>a táplálkozás és anyagai</i>	4
RÉSZÖSSZEFOGLALÓ	1
5. Települések kialakítása és fejlesztése – <i>településtípusok és -szerkezetek</i>	4
6. Települések kialakítása és fejlesztése – <i>zöld területek</i>	2
7. Települések kialakítása és fejlesztése – <i>közlekedés a településeken</i>	6
8. Kommunikáció és technika	5
9. Élet a településeken	4
ÖSSZEFOGLALÓ	1

Jellemzők

Évi óraszám: 37 óra

Heti óraszám: **1 óra/hét** (rugalmasan átalakítható)

Otthoni előkészület, dokumentumgyűjtés: 1 óra/hét

Cél

A tanulók

- jól el tudjanak igazodni és otthonosan élni a szűkebb és tágabb technikai környezetben, magabiztosan és szakszerűen használják az eszközöket, tárgyakat, épületeket;
- legyenek képesek a tárgyak, eszközök, árucikkek, szolgáltatások megfigyelésére, kritikus elemzésére, összehasonlítására, beszerzés előtti döntés előkészítésre és döntésre;
- rendelkezzenek a technológiai folyamatok alapvető ismereteivel;
- legyenek képesek egyszerű tárgyakat, maketteket, modelleket tervezni, kivitelezni;
- készüljenek fel a technika világának megismerésére.

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez

- Tevékenység megfigyelése és szóbeli megbeszélése.
- Az elkészített dokumentumok (tervek, műszaki rajzok, technológiai leírások, sorrendek, adattáblák) előre megadott szempontok szerinti elemzése és osztályozása.
- Elkészített modellek, tárgyak, rendszerek elemzése és osztályozása.
- Mérések, vizsgálatok menetének és eredményeinek csoportos és önelemzése, szóbeli értékelése.

Feltételek

Technika szaktanterem (mezőgazdasági gyakorlókert/tankonyha).

Szerszámok, kisgépek.

Szemléltető eszközök.

Oktatástechnikai eszközök, internetes kapcsolat.

Iskolai könyvtár.

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
1. <i>A háborítatlan környezet. A környezetet átalakító ember.</i> Növénytermesztés, állatok házasításának története.	A közvetlen környezet vizsgálata, jellemzése. A környezettel kapcsolatos helyes viselkedés kialakítása. Technikatörténeti érdekességek megismerése.	Megfigyelés. Elemzés. Időlétra-elemzés. Táblázatelemzés, összefüggések feltárása.	Tudja a környezet elemeinek helyes besorolását.
2. <i>Az ember alapvető szükségletei</i> Levegő, víz, élelmiszerigények.	Szükségletek felismerése, technikai eszközök szerepének felismerése a szükségletek kielégítésében.	Anyagfelhasználási mérleg készítése. Alkati jellemzők mérése és értékelése.	Ismeri az alapvető szükségleteket.

2. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK – A LAKÁS ÉS ANYAGAI

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
2.1. <i>A lakás, a ház.</i> Építési módok, építőanyagok. Épületek körvonalarajza. Lakás egységei, jellemzői.	A társadalmi-, természeti- és művi környezet összefüggéseinek megismerése. A lakás funkcióinak feltárása, megismerése.	Épületek modellezése építőelemekkel. Lakásalaprajz készítése.	Ismeri a lakás és részei funkcióit. Képes egyszerű lakásalaprajz önálló elkészítésére.
2.2. <i>Hagyományos építőanyagok a lakásépítésben.</i> Építőanyagok és tulajdonságaik.	Építőanyagok keresése prospektusokban, ismertetőben, szakkönyvekben, interneten. Anyagok szerkezetének, tulajdonságainak, funkcióinak megismerése.	Gyűjtőmunka. Ház- (kunyhó-) makett készítése természetes anyagokból.	Felismeri a hagyományos építőanyagokat.
2.3. <i>Környezet hatása a lakásra.</i> Perem és tulajdonságai. Lakás ki- és bemenetei.	Tapasztalatszerzés mesterséges környezetről és rendszereiről.	Megfigyelés. Játékos applikáció készítése. Ábrák, képek, makettek elemzése.	Ismeri a lakás anyag-, energia- és információáramait.
2.4. <i>Lakószervezetek modellezése.</i> Problémafelvetés, tervezés. Kicsinyítés, nagyítás. Anyagszükséglet-számítás. Makett és modell.	Egyszerű alapanyagok alakítása, kéziszerszámok használata. Munkamegosztás, önálló munkaszervezés kialakítása. Önellenzés, saját és társak munkájának értékelése.	Tervkészítés. Műveleti sorrend készítése. Szerszámszükséglet megállapítása. Mégmunkáló műveletek alkalmazása. Balesetelhárítási szabályok megismerése és alkalmazása.	Tud képekről, rajzokról, egyszerű modelleket készíteni. Képes kreatív modellezésre.

3. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK – A RUHÁZKODÁS ÉS ANYAGAI

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
3.1. <i>Öltözködés. Praktikus ruházat</i> Az öltözködés célja, szerepe. Ruházattal szemben támasztott követelmények.	A személyes hatások, lehetőségek felismerése. Történeti érdekességek megismerése.	Beszélgetés, egyéni vélemények, tapasztalatok rendszerezése. Képek, szakkönyvek tanulmányozása. Ruhatár elemzése. Öltöztető baba ruházatának tervezése és kivitelezése.	Tud ruházatot kiválasztani különböző alkalmakra és időjárási viszonyokra.
3.2. <i>Ruházati alapanyagok.</i> Összetétel–szerkezet–tulajdonság–	Dokumentumok használata. Ruházati alapanyagokra való érzékenység	Anyagvizsgálat megfigyelési szempontok alapján.	Képes textíliák tulajdonságainak megismerésére egyszerű vizsgálatok

funkció.	elemzése. Ruházati alapanyagok kezelése.	Tapasztalatok összegzése. Kezelési útmutatók, piktogramok elemzése. Próbamosások végzése.	alapján.
3.3. <i>Ruházati alapanyagok feldolgozása.</i> Szövés, pókozás, ragasztás. Textilalapú dísz tárgyak. Népművészeti alkotások.	Alkotói magatartás kialakítása. Önellenőrzés fejlesztése.	Szövés egyszerű szövőkeret segítségével. Ruházati és népművészeti üzletek termékeinek megismerése. Textilkép készítése.	Egyszerű textil dísz tárgyak önálló készítése.
3.4. <i>Tanulmányi séta, üzlet- /üzemlátogatás.</i> Gyermek- és felnőtt ruházat összehasonlítása.	Véleményalkotás: erősségek, gyengeségek elemzése, elhatárolása.	Hétköznapi ruházatunk elemzése. Ruházati áruház megtekintése.	Minőség értékelése, objektivitás szempontjainak megfogalmazása.

4. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK – A TÁPLÁLKOZÁS ÉS ANYAGAI

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
4.1. <i>Táplálkozás különböző korokban.</i> Az egészséges életmód jellemzői.	Viselkedési minták kialakítása. Történeti érdekességek megismerése.	Beszélgetés. Tapasztalatok összegyűjtése, rendszerezése. Ételreceptek gyűjtése.	Ismer hagyományos magyar ételeket.
4.2. <i>Élelmiszerek összetétele, szerkezete, tulajdonságai.</i> Tápanyagok és szerepük. Változatos és kiegyensúlyozott étrend.	Élelmiszer-szakkönyvek használata.	Napi, heti étrendek összeállítása. Gyümölcsfalatkák és frissítők készítése.	Ismeri a helyes táplálkozást.
4.3 <i>Az ételkészítés alapjai</i> Házimunkák: a konyha berendezése és használati tárgyai.	Táplálkozással kapcsolatos tevékenységek és szakmai pályák megismerése.	Egyszerű ételek, italok tervezése, elkészítése.	Ismeri az ételkészítéssel kapcsolatos balesetmegelőzési szabályokat.
4.4. <i>Étrendek. A családi asztal.</i> A családi étkezés szokásai.	Étkezéssel kapcsolatos szokások, problémák elemzése. Étrendtervezés, gazdaságosság számítás.	Alkalomnak megfelelő terítési módok gyakorlása. Szalvéták hajtogatása minták alapján. Asztalt díszítő kellékek készítése.	Ismeri a hazai terítési szokásokat..

RÉSZÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Részösszefoglaló.</i> Környezetátalakítás: lakás, ruházkodás, táplálkozás.	Felelős befogadói és alkotói magatartás kialakítása. Célszerű gazdálkodás (anyaggal, energiával, munkával, idővel) alapjainak kialakítása.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Csoportmunka egy-egy résztema feldolgozásában.	Képes, tervszerű tevékenység végzésére.

5. TELEPÜLÉSEK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE – TELEPÜLÉSTÍPUSOK ÉS -SZERKEZETEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>5.1. Településtörténet, városiasodás.</i> Településtípusok. Életmódtípusok. A város funkciói. A világ nagy városai.	Emberi szükségletek, igények, anyagok, szerkezetek, formák tapasztalati megismerése.	Lexikonok tanulmányozása. Táblázatok kitöltése megadott szempontok szerint. Séta a településen.	Képes saját települése jellemzésére és besorolása a települési kategóriák közé.
<i>5.2. Településfunkciók és -szerkezetek</i> A település funkcionális egységei. Szerkezeti rajzok.	Tapasztalatok általánosítása, képességek kibontása.	Adatsorok besorolása és rendezése. A település szerkezeti vázlatának elkészítése. A település térképének tanulmányozása.	Tudja kistelepülés szerkezetét önállóan, vázlatosan ábrázolni.
<i>5.3. Települési modellek I.</i> Tervezés. Kivitelezés előkészületei. Kiviteli terv.	Házelemek tervezése, vázlatrajzok készítése. Kiviteli tervezés.	Anyagvizsgálatok elvégzése (papír, fa, hugarocell). Házmakettek készítése papírból, hálózati rajzok felhasználásával.	Képes egyszerű makett készítésére egyéni munkával.
<i>5.4. Települési modellek II.</i> Munkaszervezés és munkamegosztás. Kivitelezés, ellenőrzés.	Időbeli és térbeli konstruálás.	Településszerkezeti modell készítése és archiválása (digitális fotó). Települési terepasztal építése (utak, vízfelületek, telkek, építmények).	Képes településmakett készítésére csoportmunka keretében.

6. TELEPÜLÉSEK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE – ZÖLD TERÜLETEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
6.1. Zöld növényzet környezetünkben A természeti és a technikai környezet kapcsolata. Növények szerepe az ember életében. Kerttípusok.	Személyes hatás szerepe a környezetalakításban. Zöld növényzet kialakításával összefüggő tevékenységek megismerése.	Tanulmányi séta. Térképek tanulmányozása. Növényápolási munkák gyakorlókertben, előkertben. Települési terepasztal kiegészítése zöld felületi makettekkel.	Ismeri a kertek típusait és jellegzetességeit.
6.2. Növényápolás Gyomtalánítás jelentősége, formái. Gyomnövények felismerése. Öntözés.	Növényápolási ismeretterjesztő könyvek és folyóiratok használata. Beültetési terv ismertetése, rögzítése vázlatrajzban, elemzése.	Minikert megvalósítása az iskolában. Erkélyláda beültetése. Munkaműveletek szakszerű elvégzése. Tantermi „zöld sarok” kialakítása.	Tudja a kerti és szobanövényeket gondozni.

7. TELEPÜLÉSEK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE – KÖZLEKEDÉS A TELEPÜLÉSEKEN

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
7.1. A közlekedés történetéből. A közlekedés elemei, ágazatai.	Technikatörténeti érdekességek megismerése.	Szakkönyvek, történeti filmek tanulmányozása. Közlekedési múzeum látogatása.	Ismeri a közlekedési eszközök sajátosságait.
7.2. A közlekedés rendszere Ember, közlekedési pálya, jármű.	Társadalmi, természeti és technikai környezet összefüggéseinek megismerése.	Megfigyelés. Képek tanulmányozása, műtárgyak és részeik megnevezése.	Ismeri a különböző közlekedési ágakat.
7.3. Közlekedési eszközök modellezése I. Találmányok. Alkatrészek és műszaki rajzaik.	Elemi kézügyesség, eszközhasználati jártasság kialakítása.	Megfigyelés: kocsimodell részei, anyaga. Műveleti sorrend összeállítása. Fa megmunkálás alapműveletei: fűrészelés, ráspolyozás, csiszolás, fúrás, szerelés.	Képes szerszámok szakszerű, balesetmentes használatára.
7.4. Közlekedési eszközök modellezése II. A fa és tulajdonságai. Nemesített fák, fapótlók.	Anyagminőség, -szerkezet és formaválasztási jártasság kialakítása.	Anyagvizsgálatok elvégzése.	Képes működőképes, esztétikus modell készítésére.
7.5. Gyalogos és kerékpáros közlekedés. Közlekedési jelzőtáblák. Gyalogos és kerékpáros közlekedés	Az egyéni életszervezés összefüggéseinek felismerése. Egészséges életmódra szoktatás.	Jelzőtáblák tanulmányozása. Biztonságos útvonaltervezés. Kerékpáros gyakorlópálya tervezése, kivi-	Ismeri az alapvető közlekedési szabályokat és betartja

szabályai.		telezése.	
7.6. <i>A kerékpár</i> A biztonságos kerékpár jellemzői.	Egyszerű eszközök és szerszámok figyelmes, elővigyázatos és szakszerű használata.	Kerékpár karbantartó szerelése, egységek (kormánymű, fékek, világítás, hajtókar és pedál, gumiköpeny) vizsgálata. Gumiszerelés.	Képes a kerékpár biztonsági berendezéseit ellenőrizni. El tud végezni egyszerű karbantartási munkákat. Tud kisebb sérüléseket ellátni.
7.7. <i>Tömegközlekedés</i> Autóbusz, villamos, trolibusz, földalatti jellemzői.	Közlekedési eszközökön elvárható viselkedés tudatosítása.	Közlekedési eszközök sajátosságainak megfigyelése. Városon belüli útvonaltervek összeállítása (Internet használat).	Ismeri a tömegközlekedési eszközök előnyeit.

8. KOMMUNIKÁCIÓ ÉS TECHNIKA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
8.1. <i>A kommunikáció</i> Információ és kommunikáció. Jelek (morze, kotta, piktogram).	A kommunikációs eszközök funkcióinak felismerése és tudatos használatuk.	Játékos kommunikáció nem nyelvi eszközökkel.	Felismeri a kapcsolatot és a különbözőséget az információ és megjelenési formája között.
8.2. <i>Az információtechnika eszközei</i> Beszéd. Írás. Hírközlés.	A technikai eszközök, tárgyak segítik a környezet megismerését és átalakítását.	A hír terjedésének megfigyelése és a jellemzők feltárása.	Képes információk kifejezésére beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel.
8.3. <i>Az információtechnika történetéből.</i> Az információtechnika történetének jelentős találmányai és feltalálói. A fejlesztés.	Technikatörténeti érdekességek megismerése. A szakképzettség szerepének tudatosítása.	Adatgyűjtés írott és elektronikus források felhasználásával. Titkosítások készítése és megfejtése.	Ismeri az információtechnika jelentős történeti egyéniségeit.
8.4. <i>A műszaki kommunikáció.</i> Vetületi ábrázolás. Vonalfajta- és vonalvastagságok. Méretezés.	Dokumentumok, előírások (szabványok) használatának és szerepének megértése.	Vetületi képek azonosítása. Reprodukálás vetületi képek alapján.	Képes vetületi kép készítésére egyszerű testekről. Rajzolvasás ismerete.
8.5. <i>Az otthoni szerszámok és használatuk.</i> Fa-, fém- és műanyag megmunkálás eszközei. Szerelés szerszámjai.	Egyszerű anyagok megmunkálása kéziszerszámokkal. Balesetmegelőzés.	Makettek, modellek, egyszerű tárgyak készítése (közlekedési tábla/kerékpártároló/tömegközlekedési megálló makettek, látványtervek).	Egyszerű tárgy önálló elkészítése előre megtanult megmunkálási algoritmusok használatával.

9. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
9.1. <i>Egészségünk fejlesztése.</i> A környezet állapotának és hatásainak jellemzése.	Az emberi szervezetet károsító anyagok ismerete.	Környezeti szférák vizsgálata: levegő, víz, talaj állapotának elemzése. Települési tér bejárása, szebb környezetet bemutató modellek megfogalmazása, készítése (padok, hulladéktárolók, kerékpárutak).	Ismeri az egészséges lakókörnyezet feltételeit. Képesek környezete fejlesztésére.
9.2. <i>Gazdálkodás életünk része.</i> Termékelemzések. „Vásárlói kosár” vizsgálata.	A különböző termékek rendeltetésének felismerése, a legkedvezőbbek kiválasztása.	Különböző termékek életút elemzése. Hulladékgyűjtési módok elemzése. Értékbecslés játékosan. Figyelemfelkeltő plakát tervezése. Szerepjáték a szelektív hulladékkezelés fontosságáról.	Ismeri egy család jövedelemforrásait és kiadásait. Ismeri a célszerű gazdálkodást
9.3. <i>Karbantartás, állagmegóvás.</i> Ruházat karbantartása. Játékok, egyszerű eszközök javítása, működés ellenőrzése.	Technológiai terv lépéseinek elemzése.	Szerszámok, berendezések, kisgépek használata. Egyszerű ruhajavítási módok gyakorlása.	Tud egyszerű háztartási eszközöket szakszerűen üzemeltetni. Ismeri a karbantartás főbb szabályait.
9.4. <i>Házimunkák a kertben.</i> Kerttervezés. Munkaszervezés. Termékek felhasználása és értékesítése.	Dísz- és haszonnövények gondozása.	Ágyások, balkonládák beültetésének tervezése, ápolás szervezése. Tantermi zöld sarok növényeinek gondozása.	Képes szakszerűen és kitartóan gondozni a rábízott növényeket.

ÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összefoglaló. Települések funkcionális egységeinek megismerése. Települési életformák.	Az emberi szükségletekkel, igényekkel összefüggő tapasztalatok levonása, érdeklődés felkeltése.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Csoportmunka egy-egy résztema feldolgozásában.	Ismeri az időbeosztás szerepét. Képes önálló „időfénykép” (napirend, munkaterv) készítése.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az ember átalakítja környezetét	2
2. Épített tér és alakítása – <i>lakások és lakóházak építése</i>	4
3. Épített tér és alakítása – <i>a lakás mint technikai rendszer</i>	2
4. Épített tér és alakítása – <i>lakberendezés</i>	6
RÉSZÖSSZEFOGLALÓ	1
5. Épített tér és alakítása – <i>növények a lakásban</i>	2
6. Mindennapjaink – <i>konyhakultúra</i>	6
7. Mindennapjaink – egészségünk fejlesztés	2
RÉSZÖSSZEFOGLALÓ	1
8. Mindennapjaink – <i>gazdálkodási teendők</i>	1
9. Kommunikáció és technika	5
10. Technikai rendszerek	2
11. Közlekedés új módon	2
Összefoglaló	1

Jellemzők

Évi óraszám: 37 óra

Heti óraszám: **1 óra/hét** (rugalmasan átalakítható)

Otthoni előkészület, dokumentumgyűjtés: 1 óra/hét

Cél

A tanulók

- jól el tudjanak igazodni és otthonosan éljenek az épített térben;
- legyenek képesek a mindennapi családi tevékenységekbe bekapcsolódni, tudjanak gazdálkodni és a családi munkamegosztás szerint tevékenykedni;
- ismerjék az egészséges életmód főbb jellemzőit és törekedjenek ezek szerint élni;
- ismerjék és használják a kommunikáció és információátadás eszközeit és a technológiák lényegét;
- tájékozottak legyenek a technikai környezetben és azok rendszereiben, ismerjék fel az ok-okozati összefüggéseket;

- kulturáltan és szakszerűen közlekedjenek, óvják maguk és embertársaik egészségét;
- készüljenek fel a technika világának mind mélyebb megismerésére.

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez

- Tevékenység megfigyelése és szóbeli megbeszélése.
- Az elkészített dokumentumok (tervek, műszaki rajzok, technológiai leírások, sorrendek, adattáblák) előre megadott szempontok szerinti elemzése és osztályozása.
- Elkészített modellek, tárgyak, rendszerek, elemzése és osztályozása.
- Mérések, vizsgálatok, kísérletek menetének és eredményeinek csoportos és önelemzése, szóbeli értékelése.

Feltételek

Technika szaktanterem (mezőgazdasági gyakorlókert / tankonyha)

Szerszámok, kisgépek.

Szemléltető eszközök.

Oktatástechnikai eszközök, internetes kapcsolat.

Iskolai könyvtár.

Tanulók száma legfeljebb: 16 fő.

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
1.1. <i>A fejlődés.</i> A fejlődés irányai. A környezetalakítás elvei. A növekedés határai.	Személyes hatások, lehetőségek és szerepek felismerése a közvetlen környezet kialakításában.	Újságok, cikkek elemzése. Megfigyelés.	Ismeri a fejlődés és a fogyasztás alapfogalmait.
1.2. <i>Növekvő és változó emberi szükségletek.</i> Alapvető, kiegészítő és luxusszükségletek Reklámok és hatásaik.	A mesterséges környezettel kapcsolatos helyes viselkedés kialakítása.	Fogyasztáselemzés készítése. Reklámhordozók elemzése. Reklámplakát készítése egy termékről.	Tud tájékozódni a jelen és jövő környezeti problémáiban.

2. ÉPÍTETT TÉR ÉS ALAKÍTÁSA – *LAKÁSOK ÉS LAKÓHÁZAK ÉPÍTÉSE*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
2.1. <i>Az építkezés anyagai.</i> A lakások és lakóházak építési eljárásai és anyagai.	Az építőanyagok funkcióinak, jelentőségének és jellemzőinek felismerése a környezetalakításban.	Elvi vázlatok készítése. Elemzés. Építőanyag-gyűjtemény készítése.	Ismeri a lakásépítés menetét, az építkezési hatóság elvárásait.
2.2. <i>A tervezéstől a kivitelezésig.</i> A tervdokumentációk. Helyszínrajzok értelmezése.	A szakképzettség szerepének és jelentőségének felismerése.	Beépítési rajzok vázolása. Helyszínrajz vázolása tapasztalatok alapján.	Képes értelmezni a helyszínrajzokat.
2.3. <i>A lakás tervrajzai.</i> A lakóépületek tervrajzainak és kivitelezési folyamatának értelmezése.	Dokumentumok (épület tervrajzok, szakkönyvek, ismertető) használata az önálló tervezéshez.	Homlokzati rajzvázlat készítése. Tervrajzok rajzolvasása.	Képes értelmezni a házak és lakások alap- és homlokzati rajzait.
2.4. <i>Szakipari munkák a lakásban.</i> Szerkezeti egységek és funkcióik. Szakipari munkák. Mégmunkáló gépek és funkcióik.	Probléma felismerése (családi) lakókörnyezetben. Technológiai tervek készítése, elmondása, leírása.	Táblázatok kitöltése. Megfigyelés. Elemzés. Metszeti rajz készítése. Tapétaszükséglet számítása. Szakipari szakmák elemzése (előnyök, hátrányok felkutatása).	Tud tájékozódni az egyszerű gépek részfolyamataiban. Ismeri a balesetmentes munka követelményeit.

3. ÉPÍTETT TÉR ÉS ALAKÍTÁSA – *A LAKÁS MINT TECHNIKAI RENDSZER*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
3.1. <i>A lakás pereme.</i> A lakás peremei és a hatások.	A probléma felismerése és megfogalmazása szóban és vázlatrajzban.	Megfigyelés előre megadott szempontok szerint. Tanulmányi séta tüzéptelegen. Energiatakarékossági lehetőségek feltárása, saját lehetőségeink elemzése.	Ismeri a perem fontosabb anyagi tulajdonságait.
3.2. <i>Közérzet és komfort.</i> A közérzet és tényezői. A tevékenységek és a közérzet összefüggései.	A rendeltetés, az anyag, a forma, a szerkezet az eljárás, és a gazdaságosság összefüggéseinek megismerése. Individuális életszervezési kialakítása.	Megfigyelések. Táblázatok kitöltése. Hőmérsékletek mérése.	Képes a kellemes közérzet jellemzőit megfogalmazni.

4. ÉPÍTETT TÉR ÉS ALAKÍTÁSA – *LAKBERENDEZÉS*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
4.1. <i>A lakás beosztása.</i> A jó és kényelmes lakás követelményei.	A lakás funkcionális és formai megfelelése, célszerűség és gazdaságos működtetés megállapítása.	Követelmények rangsorba állítása. Lakásbeosztások elemzése saját tapasztalatok alapján. Ötletgyűjtés lakberendezési folyóiratokból.	Ismeri a lakás tájolásának szerepét, hatásait.
4.2. <i>A lakás berendezése. Funkció-szemlélet a lakás berendezésében.</i> A lakberendezés esztétikai és funkcionális szerepe. A lakás berendezéseinek csoportosításai.	Alkotófolyamat tervezése, műveleti sorrend összeállítása. Konstrukciós alapelveknek való megfelelés.	Lakásbeosztás tervezése. Berendezési tárgyak kiválasztása. Képgyűjtemények, tablók összeállítása prospektusok felhasználásával.	Tájékozott a lakás berendezésének alapelveiben. Ismeri a berendezési tárgyak funkcióit.
4.3. <i>Egy kis bútortörténet.</i> Művészeti korszakok és a bútorok kapcsolatai.	Történeti érdekességek megismerése. Véleményformálás különböző korok bútorairól. Ízlésítélet kifejtése.	Elemzés előre megadott szempontok szerint (funkció, kényelem, esztétika). Lakószoba makett bebútorozása.	Ismeri a jellegzetes népi magyar bútorokat.
4.4. <i>Textil a lakásban.</i> Textíliák nyersanyagai.	Rendeltetések, formák összefüggéseinek megfelelő tevékenység végzése.	Lakástextíliák vizsgálata. Mosóporok tanulmányozása. Folttisztítószer megismerése.	Ismer az alapvető mosó- és tisztítószerket. Tudja értelmezni a használati utasításukat.
4.5. <i>Szoba berendezése.</i> A lakás felépítése, bútorzata.	Alternatív lehetőségek közül a legjobb kiválasztása döntéssel. Személyes ráfordítás meghatározása önálló munkavégzés esetén.	Faliképek, terítők tervezése. Applikálással patch-work készítése. Textilfestés batikolási technikákkal.	Képes célszerű és takarékos anyagfelhasználásra Tudják tisztán tartani környezetüket.
4.6. <i>Egy kis népművészet.</i> Fonal- és textilmunkák.	Történeti érdekességek megismerése. A társadalmi–természeti–technikai környezet összefüggések feltárása.	Alapöltések gyakorlása. Hímzésminták önálló tervezése. Kutatómunka: a népművészet szerepe az öltözködésben.	Tud öltésfajtákat célszerűen használni,

RÉSZÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Részösszefoglaló.</i> Épített tér célszerű kialakítása, átalakítása, berendezése különböző korokban.	Felelős befogadói és alkotói magatartás kialakítása. Célszerű gazdálkodás (anyaggal, energiával, munkával, idővel) tudatosítása.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Időbeosztás készítése.	Képes tervszerű tevékenység végzésére. Tud ismereteket rendszerezni, összefoglalni.

5. ÉPÍTETT TÉR ÉS ALAKÍTÁSA – NÖVÉNYEK A LAKÁSBAN

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>5.1. Növények mesterséges környezetben.</i> A lakás tájolása, megvilágítása, hőmérséklete.	Gyakorlati tapasztalatra és tanult tudásra épülő forma-, anyag-, és eljárásismeret.	Kísérletek elvégzése. Szobanövények igényeinek (szakkönyvi piktogramok) tanulmányozása.	Ismeri a növények elhelyezésének szabályait.
<i>5.2. Növénytartó edények</i> A növénytartó edények funkciói, esztétikai szerepük, fajtáik.	Egyszerű alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok kezelése, mérés.	Virágtartók készítése, díszítése. Edények díszítése.	Tud célszerűen megválasztani növénytartó edényeket.

6. MINDENNAPJAINK – KONYHAKULTÚRA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>6.1. Otthoni munkahelyeink.</i> A lakás felépítése, a helyiségek funkciói.	Önálló munkaszervezés, munkamegosztás kialakítása. Egyéni sajátosságok (időbeosztás, tempó) figyelembevétele a munkavégzés során.	Beszélgetés a házimunkáról. Takarítószeres megismerése használati utasítások elemzése és kísérletek alapján. Tankönyvhasználat.	Képes a házimunkában való részvételre.
<i>6.2. A konyha kialakulása, fejlődése.</i> A konyha bútorzata, edényei.	Technikatörténeti és életmód-történeti érdekességek megismerése.	Gyűjtőmunka régi konyhai felszerelésekből, használatuk elemzése.	Képes megfigyeléssel szerzett ismeretek összegyűjtésére.
<i>6.3. A konyha mint munkahely.</i> Konyhánk elhelyezése, bútorzata.	Rend és időbeosztás. Az érdeklődés és munkamód összehangolása az időbeosztásban.	Modern konyhák tervezése a követelmények figyelembevételével.	Képes környezete tisztántartására.
<i>6.4. Egyszerű ételek készítése. Terítés – tállálás – kínálat.</i>	Technikai, háztartási mindentudók használata.	Egyszerű ételek készítése csoportokban. Tankönyvi feladatok megbeszélése.	Ismer egyszerű ételkészítési eljárásokat Tud egy étkezéshez szakszerűen,

Egészséges táplálkozás. A terítés írott és íratlan szabályai.	Az alkotás örömeinek átélése a tevékenységben. Ízlés fejlesztése.	Asztalok terítése önálló elképzelések alapján.	esztétikusan megteríteni.
6.5. <i>Konyha- és ételhygiéna.</i> Konyha higiéniai követelményei. Ételhygiéniai elvárások. A tárolás szabályai.	Az emberi szükségleteket maradéktalanul kielégítő élelmiszerek tulajdonságainak megismerése.	Konyha kialakítási tervek készítése. Egy bevásárlás termékeinek figyelemmel kísérése.	Ismeri a konyha- és ételhygiéniai szabályokat.
6.6. <i>Élelmiszereink és egészségünk.</i> Élelmiszerek kedvező és kedvezőtlen változásai.	A probléma felismerése családi környezetben. A szervezetet károsító anyagok hatásmechanizmusának és következményeinek tudatosítása.	Újságcikkek gyűjtése. Megfigyelések, kísérletek (tartósság). Csomagolási tájékoztatók elemzése (szavatosság, összetétel, tárolás).	Képes az élelmiszer minőségének (fogyaszthatóságának) megállapítására.

7. MINDENNAPJAINK – EGÉSZSÉGÜNK FEJLESZTÉSE

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
7.1. <i>A megjelenés előfeltételei.</i> Öltözködési módok, praktikus ruházat.	Öltözködési terv készítése, az elképzelés bemutatása szóban és modellel, indoklással. Alkotó-, kritikai, megfigyelő- és kommunikációs képességek formálása.	Egyszerűbb ruha-karbantartási munkák végzése. Modelltervezés, kivitelezés (öltöztető bábu). Az öltözködés társadalmi szerepének elemzése (üzletek, irodák, bankok, iskola stb. területén).	Képes a testápolásra, az időjárásnak megfelelő öltözködésre
7.2. <i>Egészségünk megőrzése.</i> Szakterületek: ruhakészítő, cipész, fodrász, kozmetikus stb. Az egészséges életmód jellemzői, a rekreáció. Balesetek megelőzésének főbb szabályai.	Célszerűség és gazdaságosság összefüggéseinek elemzése. A szakképzettség szerepének felismerése. Tevékenységek és pályák megismerése.	Beszélgetés az egészséggel összefüggő szakterületekről. Filmek megtekintése. Önálló plakátok tervezése. Szakműhely látogatása.	Ismeri a legfontosabb egészséggel kapcsolatos problémákat és szakterületeket.

RÉSZÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Részösszefoglaló.</i> Épített tér díszítése.	Célszerű és tudatos gazdálkodás (anyaggal, energiával, munkával, idővel).	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint.	Képes tervszerű tevékenység végzésére. Képes ismeretei rendszerezésére,

Mindennapjaink: étkezés, egészségmegőrzés, ruházkodás, gazdálkodás.		Foglalkozásokról áttekintő tabló összeállítása.	összefoglalására.

8. MINDENNAPJAINK – GAZDÁLKODÁSI TEENDŐINK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
8.1. Szolgáltatások igénybevétele. Családi szolgáltatások. A gazdálkodás alapjai. A döntés.	A szakképzettség szerepének és jelentőségének felismerése.	Adatgyűjtés saját életünkről. Szamlák elemzése. Bevétel, kiadás, mérleg készítése. Takarékossági lehetőségek elemzése.	Be tud kapcsolódni a családi munkamegosztásba.

9. Kommunikáció és technika

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
9.1. Az információ-átadás története. A hír. Az információ-átadás technikai eszközei.	A természet, a társadalom és a technika kapcsolatrendszerének, összefüggéseinek felismerése az információátadás körében.	Kutatás szakkönyvekben, képes könyvekben, interneten (szemafor, jelzőtorony, távíró, rádió, tv, telefon stb.).	Ismeri az információátadás történetét, neves személyiségek munkáját.
9.2. A számítógép fejlesztésének története. Számolástól a számítógépig. Számítógépgenerációk.	A technikai eszközök, tárgyak funkcióinak felismerése, a környezet átalakításban betöltött szerepük értékelése.	A számítógép – mint fontos technikai találmány – szerepének elemzése. Magyar vonatkozások gyűjtése.	Ismeri a számítógép fejlesztés indítékait.
9.3. Kommunikáció a számítógéppel. A gépet működtető operációs rendszer kezelői szintű ismerete.	A számítógép emberi szervezetre gyakorolt kedvezőtlen hatásainak elemzése. A szakképzettség szerepének tudatosítása.	Számítógép és perifériáinak kezelése. Gyűjtőmunka a számítógép alkalmazási területeiről (közlekedés, bankok, robotok, technológiák).	Tud alapfokon használni egy szoftvert. Ismeri a számítógépterem rendjére vonatkozó szabályokat.
9.4. Logikai áramköri modellek. Logikai műveletek, igazságtáblák.	Probléma lényegének megfogalmazása szóban vázlatrajzban, logikai táblában.	Információ-átvitelt lehetővé tevő elektromos áramkörök megismerése. Egyszerű áramkörök összeállítása. Logikai táblák kitöltése.	Ismeri az alapvető logikai kapcsolásokat.
9.5. Műszaki kommunikáció. Jelképes ábrázolások. Rajzok értelmezése.	Az elképzelés rögzítése a szabványok által megadott keretek között.	Egyszerű rajzok készítése. Rajzolvasási gyakorlat.	Tud egyszerű vetületi, axonometrikus és jelképi rajzokat készíteni.

10. TECHNIKAI RENDSZEREK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
10.1. Környezetünk rendszerei. Gépek. Anyagtechnológiák. Technikai rendszerek, funkciói, környezetük.	Rendszerek, tárgyak, anyagok, szerkezetek jellemzése, leírása.	Elemzés, csoportosítás. Táblázatok készítése. Egyszerű és összetett gépek elemzése (lejtő, emelő, csiga, daru, fűrógép, fűnyíró, kávédaráló, gépjármű).	Ismeri a közvetlen környezet technikai rendszereit, képes elemezni ezeket.
10.2. Anyagvizsgálat és biztonság. Anyagok tulajdonságainak vizsgálati módszerei.	Jellemző tulajdonságok kiemelése. Mérési, vizsgálati tapasztalatokra épülő ismeretek összegzése.	Egyszerű anyagvizsgálatok elvégzése. Rendszerező táblázatok összeállítása.	Ismer összefüggéseket az anyagok szerkezete és tulajdonságai között.

11. KÖZLEKEDÉS ÚJ MÓDON

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
11.1. Utazás gépjárművel. A közlekedés és parkolás szabályai.	Célszerű gazdálkodás anyaggal, energiával, munkával, ráfordítással. Közlekedésre fordított idő elemzése („utazási fénykép”).	Közlekedési csomópontok megfigyelése. Közlekedési szabályok áttekintése. Egyszerű feladatlapok kitöltése, helyes válaszok elemzése.	Tudja, milyen környezeti és forgalmi problémákat okoznak a gépjárművek.
11.2. A kerékpár reneszánsza. Közlekedés kerékpárral. A kerékpár karbantartása, beállítása.	Térbeli tájékozódás fejlesztése („térkép, szemkontaktus”). Defenzív-kreatív kerékpárhasználat.	Megfigyelés. Karbantartó szerelés. Kerékpárosok vezetési stílusának, magatartásának elemzése.	Ismeri a kerékpárt, a fontosabb karbantartást és beállítást.

ÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összefoglaló. Lakás, lakóhely, település. Települési életformák.	A mesterséges környezetről szerzett tapasztalatok folyamatos bővítése és kritikus alkalmazása.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Csoportmunka egy-egy résztema feldolgozásában.	Képes ismereteit összefoglalni, kreatív módon gondolkodni.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Anyagi javak előállítása	3
2. Korszerű rendszerek – <i>energia előállítása és felhasználása</i>	4
3. Korszerű rendszerek – <i>informatikai rendszerek</i>	3
4. Korszerű rendszerek – <i>anyagok előállítása és felhasználása</i>	4
RÉSZÖSSZEFOGLALÓ	1
5. Korszerű rendszerek – <i>a gép</i>	4
6. Lakókörnyezetünk rendszerei – <i>növények lakókörnyezetünkben (6 óra)</i>	3
7. Lakókörnyezetünk rendszerei – lakóházak, lakások fűtési és szellőztetési rendszerei	2
8. Lakókörnyezetünk rendszerei – <i>konyhatechnikai rendszerek és működtetésük</i>	4
9. Élet a településen – <i>egészségünk fejlesztése</i>	2
10. Élet a településen – <i>közlekedés</i>	3
11. Élet a településen – <i>a munkahely</i>	3
ÖSSZEFOGLALÓ	1

Jellemzők

Évi óraszám: 37 óra

Heti óraszám: **1 óra/hét** (rugalmasan átalakítható)

Otthoni előkészület, dokumentumgyűjtés: 1 óra/hét

Cél

A tanulók

- jól el tudjanak igazodni és otthonosan éljenek a tágabb épített térben;
- ismerjék fel a fogyasztás és a termelés összhangjának fontosságát;
- ismerjék lakókörnyezetük termelő üzemének sajátosságait;

- legyenek fogékonyak a technikai újdonságok iránt;
- ismerjék az egészséges életmód főbb jellemzőit és törekedjenek ezek szerint élni;
- becsüljék a fizikai munkát, ismerjék a legfontosabb technológiák lényegét;
- tájékozottak legyenek a technikai környezetben és azok rendszereiben, ismerjék fel az ok-okozati összefüggéseket;
- kulturáltan és szakszerűen közlekedjenek, óvják maguk és embertársaik egészségét;
- készüljenek fel a technika világának mind mélyebb megismerésére;
- készüljenek a pályaválasztásra;
- tudjanak tapasztalati megismerésen alapuló munkavégzést végezni.

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez

- Tevékenység megfigyelése és szóbeli megbeszélése.
- Az elkészített dokumentumok (tervek, műszaki rajzok, technológiai leírások, sorrendek, adattáblák) előre megadott szempontok szerinti elemzése és osztályozása.
- Elkészített modellek, tárgyak, rendszerek, elemzése és osztályozása.
- Mérések, vizsgálatok, kísérletek menetének és eredményeinek csoportos- és önelemzése, szóbeli értékelése.

Feltételek

Technika szaktanterem (mezőgazdasági gyakorlókert/tankonyha).

Szerszámok, kisgépek.

Szemléltető eszközök.

Oktatástechnikai eszközök, internetes kapcsolat.

Iskolai könyvtár.

Tanulók száma legfeljebb: 16 fő.

1. ANYAGI JAVAK ELŐÁLLÍTÁSA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>1.1. Fogyasztás és termelés</i> Fogyasztás, termék, termelés alapjai.	Az emberi szükségletek és igények meghatározó szerepének erősítése a társadalmi, a gazdasági és a technikai fejlődésben.	Megfigyelés és csoportosítás megadott szempontok szerint. Statisztikai adatok gyűjtése és feldolgozása a termelés és fogyasztás területéről.	Ismer fontosabb termékeket.
<i>1.2. Termelési centrumok környezetünkben.</i> A termelés alapfogalmai.	A technológiák, a munkaműveletek és a mesterséges környezet változásai	Folyamatábrák készítése. Termékút elemzés.	Ismeri a termelés folyamatát.

	kapcsolatának felismerése, vizsgálata.	Néhány ipari termelési technológia megismerése (nyomda, kenyérgyár, tejüzem stb.).	
1.3. Hulladékok környezetünkben. Termelési és fogyasztási hulladékok keletkezése és kezelése.	A környezetalakítás, az állapotváltoztatás felelősségének kialakítása.	Megfigyelés és csoportosítás megadott szempontok szerint. Hulladékhasznosító technológiák megismerése. Egyszerű munkadarabok készítése hulladék anyagokból (textil, műanyag flakon, papír).	Ismeri a hulladékok főbb típusait és szakszerű kezelésüket.

2. KORSZERŰ RENDSZEREK – ENERGIA ELŐÁLLÍTÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
2.1. Az energia felhasználása különböző körökben. Természeti energiaváltozások hasznosítása.	Az emberiség történetében alapvető technikai alkotások és azok környezeti kapcsolatainak megértése.	Irodalomkutatás (technikatörténeti szakirodalom). A szél energiáját hasznosító modellek bemutatása, új modellek készítése.	Ismeri a különböző energiaformák felhasználását
2.2. Ásványi energiahordozók. Természeti energiaforrások csoportosítása. Ásványi energiahordozók keletkezése és felhasználása.	Az alkotó, elemző és értékelő munkához dokumentumok alkalmazása.	Szénfajták gyűjtése. Képsorok elemzése. Statisztikai adatok gyűjtése. Égési folyamat vizsgálata (gyufaszál, gyertya stb.).	Ismeri az ásványi energiahordozók jellemző tulajdonságait. Ismeri az erőművi folyamatok lényegét.
2.3. Megújuló energiaforrások. A megújulás értelmezése. Alternatív energiaforrások.	A természeti és technikai környezet tanulmányozása alapján a probléma meghatározása.	Fogyasztási adatok felmérése. Hazánk adottságainak elemzése. Egyszerű modellek készítése a vízenergia és a napenergia hasznosítására.	Ismeri az alternatív energiaforrásokat.
2.4. Az energiaátalakítás környezeti problémái. Energiafelhasználás átalakítási láncolata.	A problémahelyzet megfogalmazása és szemléltetése.	Irodalomkutatás. Táblázatok, grafikonok, képek elemzése. Fogyasztási adatok felmérése, energiatakarékossági javaslatok megfogalmazása. Modellek készítése.	Ismeri a környezettudatos magatartás fogalmát.

3. KORSZERŰ RENDSZEREK – INFORMATIKAI RENDSZEREK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
3.1. Az információátadás folyamata. Az információ (mint alapkategória). Az emberi figyelem korlátai.	A problémahelyzet feltárása, technikai újítások szükségessége.	Megfigyelés előre megadott szempontok szerint Elemzések: számítógépek szerepe a technológiai folyamatokban (festő robotok, raktárkezelés).	Ismeri az információátadás folyamatát.
3.2. A számítógép mint információ-továbbító és átalakító rendszer. A számítógép funkciói. Számítógéppel segített irányítások.	Folyamatirányítási technológiák tervezése. A terv-gondolat közérthető megjelenítése.	Irodalomkutatás. Elemzések. Tanulmányi séta, filmek megtekintése (beléptető-, mérlegelő-, bolti eladói rendszerek).	Ismer számítógéppel segített folyamatokat.
3.3. Műszaki kommunikáció. Axonometrikus, vetületi és metszeti ábrázolás.	Rajzolás. Térbeli gondolkodás és a szóbeli-írásbeli kifejezés összhangjának biztosítása.	Egyszerű műszaki rajzok készítése, rajzolás. Számítógéppel készített rajzok elemzése (rétegek szerepe).	Tud egyszerűbb rajzokat elemezni, ismeri a legfontosabb jelöléseket.

4. KORSZERŰ RENDSZEREK – ANYAGOK ELŐÁLLÍTÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
4.1. Az anyagok csoportosítása. Anyagok csoportosítása. Jellegzetes technológiák.	A felhasználási tervhez illeszkedő anyaghasználat és szerkezetválasztás értékelése.	Elemzés. Megfigyelés előre meghatározott szempontok szerint. Öntés, hengerlés, kovácsolás, sajtolás technológiájának megismerése.	Ismeri környezete jellegzetes anyagait.
4.2. A fémek anyagok és megmunkálásuk. Fémek jellemzői. Fémek megmunkálása.	Az anyag szerkezeti átalakításának és funkcionális, gazdaságossági megfelelésének értékelése.	Egyszerű anyagalakítások végzése. Szerszámok szakszerű használata. Fémhuzalok, -lemezek megmunkálása, egyszerű használati tárgyak készítése rajzok alapján.	Ismeri a fémek legfontosabb megmunkálási eljárásait.
4.3. Műanyagok és alkalmazásuk. Műanyagok tulajdonságai, fontosabb csoportosítási szempontok.	Rendeltetésnek, formának, technológiának megfelelő anyag választása.	Táblázat elemzése. Egyszerűbb munkadarabok készítése hőre lágyuló műanyagból.	Ismeri a műanyagok legfontosabb tulajdonságait és az újrahasznosítási módokat.

4.4. Egyszerű használati tárgyak tervezése és kivitelezése. Oldható és nem oldható kötések. Dísz tárgyak tervezése és kivitelezése.	A tervezés, kivitelezés algoritmusának következetes betartása. A munkatevékenységhez szükséges ismeretek és szabályok betartása.	Művelettervek és eszközszükségletek tervezése. Dísz tárgyak készítése fa, fém, műanyag együttes felhasználásával.	Képes tárgyak tervezésére és kivitelezésére.

RÉSZÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Részösszefoglaló.	Szervezett munkavégzés, ügyes eszközhasználat kifejlesztése. Tervezett időbeosztás követése Rendszerezés, elemzés.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint, rajzolás. Rajzok készítése makettekrol. Munkadarabok, alkatrészek jellegzetes méreteinek mérése tolómérővel.	Képes összefüggések felismerésére.

5. KORSZERŰ RENDSZEREK – A GÉP

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
5.1. Géprendszerek és szerkezetük. Gépegység szerkezete. A szerkezeti részek feladatai.	A technikai környezet és rendszereinek feltárása megfigyelés alapján.	Gépek elemzése, egyszerűbb modellek összeállítása fémépítő segítségével.	Ismeri a gépek funkcióit és szerkezetét.
5.2. Gépelemek és ábrázolásuk. Gépelemek funkciói, jellemzőik és ábrázolásuk.	Technikai problémák (terhelés, kiviteli korlátok, kapcsolódások) megfogalmazása szóban, rajzban.	Gépek és gépelemek elemzése. Csavarok és csavaranyák vizsgálata. Rajzolás. Egyszerű alkatrészek szerelése csavarozással.	Ismeri a rajzok és a valóságos alkatrészek közötti kapcsolatot.
5.3. Egyszerű mechanizmusok modellezése. Mozgásátalakító szerkezetek.	A rendeltetés, a forma, a technológia összekapcsolása a tervezés, a szervezés és a kivitelezés folyamatában.	Elemzések rajzok segítségével Mechanizmus modellek készítése (forgattyús, büttykös, fogasléc).	Ismeri a mozgásátalakítók feladatait.
5.4. Belsőégésű motorok. Belsőégésű motorok működési elve.	A belsőégésű motor működése során fel-lépő szerkezeti problémák meghatározása.	Elemzés modell és szemléltetőeszközök segítségével. Motor vagy motormodell szerelése.	Ismeri az Otto- és a dízelmotor működési elvét és főbb egységeit.

6. LAKÓKÖRNYEZETÜNK RENDSZEREI – NÖVÉNYEK LAKÓKÖRNYEZETÜNKBEN

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
6.1. Szobai dísznövényeinkről. Növények életfeltételei, igényei.	A választott növények, anyagok és technológiák jellemzése. Csoportmunka.	Iskolai zöld sarokban, tanteremben lévő növények gondozása (portalánítás, öntözés, átültetés).	Tudja a szobanövényeket gondozni..
6.2. A hagyományos díszkert jellegzetes növényei, ápolási munkái. A kert növényei. Fák, bokrok, cserjék, virágok. A díszkert növényápolási munkái.	A kooperációs készség és a konfliktusmegoldási tapasztalatok tudatosítása páros munkaszervezés esetén.	Kerttervek készítése. Ágyások tervezése. Talajelőkészítés, ültetés, gyomlálás, tápanyag utánpótlás.	Ismeri a legszebb és leggyakoribb kerti növényeket. Képes a munka megtervezésére, .
6.3. Kerti bútorok és térelválasztók. Kerti bútorok és térelválasztók funkciói, kivitelek.	Felelősség és szabálytudat fejlesztése. Szervezett munka, a kéziszerszámok és eszközök szakszerű kezelése.	Térelválasztó makett tervezése és kivitelezése. Fali virágtartók készítése csoportmunkában.	Képes kreatív módon tervet készíteni és azt kivitelezni.

7. LAKÓKÖRNYEZETÜNK RENDSZEREI – LAKÓHÁZAK, LAKÁSOK FŰTÉSI ÉS SZELLŐZTETÉSI RENDSZEREI

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
1.1. A kellemes közérzet biztosítása. A kellemes közérzet tényezői.	A mesterséges környezet vizsgálata, jellemzőinek megismerése, tapasztalatszerzés a mesterséges környezetről.	Mérések a lakásban. Megfigyelések előre megadott szempontok szerint.	Ismeri a kellemes közérzet feltételeit.
7.2. Fűtés és szellőzés. Fűtőberendezések funkciói és működésük.	Fontos emberi igények és a technikai lehetőségek közötti különbség megismerése. A technológia és a gazdaságosság összefüggéseinek tapasztalati megfogalmazása.	Hőtermelők (kemence, kályha, kandalló, kazán) és hőleadók (radiátor, konvektor, hőszugárzó, légbefúvó) elemzése rajzok, képek alapján.	Tudja a fűtőberendezéseket értékelni takarékosan (energia, idő), biztonság, esztétikai kivitel szempontjából.

8. LAKÓKÖRNYEZETÜNK RENDSZEREI – KONYHATECHNIKAI RENDSZEREK ÉS MŰKÖDTETÉSÜK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
8.1. <i>Korszerű konyha.</i> A konyha elrendezése, bútorai. A régi konyha. Konyhahigiénia. Ételkészítő eljárások.	A munkavégzéshez szükséges kézügyesség, eszközhasználati jártasság kialakítása.	Konyhatechnikai eszközök csoportosítása, szakszerű használata. Balesetelhárítási szabályok felidézése. Egyszerű ételek elkészítése.	Képes a konyhát célszerű eszközökkel, gépekkel felszerelni, egyszerű ételeket készíteni.
8.2. <i>A hűtőgép és helyes használata.</i> <i>Takarékosság a konyhában.</i> Élelmiszerek helyes tárolása a hűtőszekrényben. Háztartási gépek használata, energiatakarékos munkavégzés.	Az emberi szükségletek és igények kielégítésére szolgáló technikai berendezések megismerése.	A hűtés típusainak megismerése, tankönyvi feladatok megbeszélése. Különböző számlák (villamos energia-, víz-, fűtésszámlák) tanulmányozása. Hűtőgéptípusok keresése adott feladatokra (csoportmunka internethasználattal).	Tud többféle megoldást egy problémára. .
8.3. <i>Egyszerű konyhatechnikai eszközök készítése.</i> Különböző anyagok megmunkálási módja. Műveletterv készítése.	Műveletterv készítése. A megoldáshoz szükséges készségek számbavétele.	Tervezés, rajzolás. Fa- és textilanyagok megmunkálása. Tervezett munkadarabok elkészítése a műveletterv segítségével.	Képes átgondolt munkavégzésre, a szerszámok balesetmentes használatára
8.4. <i>Mélyhűtött félkész ételek a konyhában.</i> Saláták készítése.	A munkavégzéshez szükséges kézügyesség, eszközhasználati jártasság kialakítása.	Különböző saláták készítése mélyhűtött zöldségekből.	Alkalmazza az egészséges táplálkozás szabályait

9. ÉLET A TELEPÜLÉSEN – EGÉSZSÉGÜNK FEJLESZTÉSE

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
9.1. <i>Kellemes megjelenés, ízléses öltözet.</i> Testápolás. Öltözködési szabályok.	Az egyéni tapasztalatok és a külső információk összekapcsolása.	Ismereteink felidézése a táplálkozásról, a tisztálkodásról, öltözködésről. Tisztálkodószerek tanulmányozása.	Képes következetesen az ápolásra, a tiszta, ápolts külsőre.
9.2. <i>Ruházatunk, ruházati üzletek és szolgáltatások.</i> Textilanyagok nyersanyagai, tulajdonságai.	A ruházat szakszerű, gondos kezelése, szépségének örömteli átérzése.	Ruhátárunk elemzése. Ruházati üzletek megismerése. „Házi” divatbemutató rendezése, közös elemzés.	Képes ruházatát tisztán tartani, megváltoztatni az alkalomnak megfelelően.

10. ÉLET A TELEPÜLÉSEN – KÖZLEKEDÉS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
10.1. A gépjárművek típusai, jellemzőik. Az autó technikatörténete.	A rendeltetés, a gazdaságosság összefüggéseinek tapasztalati és fogalmi elsajátítása.	Filmvetítés az autó történetéről. Egy-egy autó- vagy motorkerékpár típusról történeti tábló készítése kutatás alapján.	Ismeri a gépjárművek műszaki jellemzőit.
10.2. A személygépkocsi üzeme. A személygépkocsi üzemanyagai. A járművek jellemző adatai.	Kommunikációs készség fejlesztése a tapasztalatok és gondolatok kifejezésére.	Katalógusok elemzése. Látogatás egy benzinkútnál: környezeti hatások vizsgálata. Kismotor műszaki tesztlap megismerése, közös kitöltése.	Tudja jellemezni a gépjármű üzemanyagokat.
10.3. A kulturált közlekedés. A KRESZ. A kulturált közlekedés szabályai.	Tudatos döntés, az emocionalitás jelentőségének felismerése a közlekedésben (defenzív közlekedés).	Megfigyelések. Statisztikák elemzése. Közlekedési tesztlapok egyéni kitöltése.	Képes kulturált közlekedésre.

11. ÉLET A TELEPÜLÉSEN – A MUNKAHELY

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
11.1. Munka és munkahelyek. Közvetlen és közvetett munka A munkavégzés története és csoportjai.	Konkrét pályaterületek és jellemzőinek feltárása.	Megfigyelések: munkalehetőségek térségünkben, régiókban. Képek elemzése, szerepjátékhoz adatgyűjtés. Munkahelyi szerepjáték: különböző korok munkahelyei.	Ismeri a kellemes munkahely követelményeit.
11.2. Foglalkozások és jellemzőik. Foglalkozások és jellemzőik.	A foglalkozások értékelése, egyéni elvárások és a különbségek feltárása.	Megfigyelések előre megadott szempontok alapján. Foglalkozások pozitívumainak és negatívumainak elemzése.	Ismeri a foglalkozások fontosabb jellemzőit.
11.3. Pályaválasztás. A magyar iskolarendszer jellemzői. Pályaválasztás menete.	Konkrét pályaterületek elemzése konstruktivitási készség szempontjából.	Tájékozódás előre megadott szempontok figyelembevételével. Lehetőségek és elvárások elemzése, (iskolák, munkahelyek).	Ismeri a különböző szakterületek követelményeit.

ÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összefoglaló. Az anyagi javak előállítás és felhasználása.	A megismert mesterséges környezet rendszerezése.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Feladatlapok kitöltése és közös értéklelése.	Képes ismereteit rendszerezni, összefoglalni, az összefüggéseket felismerni.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az ember átalakítja környezetét – <i>környezetbarát építkezés</i>	2
2. Az ember átalakítja környezetét – <i>közművek</i>	4
3. Az ember átalakítja környezetét – <i>energiaellátás</i>	4
4. Az ember átalakítja környezetét – <i>műszaki kommunikáció</i>	2
5. Az ember átalakítja környezetét – <i>irányítási folyamatok</i>	3
RÉSZÖSSZEFOGLALÓ	1
6. Korszerű rendszerek – <i>a gépjármű</i>	4
7. Korszerű rendszerek – <i>információtechnika</i>	3
8. Korszerű rendszerek – <i>a modern konyha</i>	3
9. Élet a településeken – <i>környezetszennyezés és egészségünk</i>	2
10. Élet a településeken – <i>munkahelyek környezetünkben</i>	2
11. Élet a településeken – <i>közlekedés járművel</i>	1–3
12. A megjelenés higiénája	1–4
13. Kertkedvelőknek – <i>kertészkedőknek</i>	1–3
ÖSSZEFOGLALÓ	1

Megjegyzés: Az 1–4 óra intervallum azt jelenti, hogy bármely tananyag rész feldolgozható, az adottságok függvényében.

Jellemzők

Évi óraszám: 37 óra

Heti óraszám: **1 óra/hét** (rugalmasan átalakítható)

Otthoni előkészület, dokumentumgyűjtés: 1 óra/hét

Cél

A tanulók

- jól el tudjanak igazodni és otthonosan éljenek a tágabb épített térben;
- tájékozottak legyenek a különböző technikai rendszerek irányításában;
- legyenek fogékonyak a technikai újdonságok iránt;
- ismerjék a korszerű rendszerek (gépjármű, informatika, konyha) főbb jellemzőit;
- ismerjék az egészséges életmód főbb jellemzőit és törekedjenek ezek szerint élni;
- becsüljék a fizikai munkát, ismerjék a legfontosabb technológiák lényegét;
- képesek legyenek egyszerű technikai problémák modellezésére, egyszerű tárgyak tervezésére, kivitelezésére;
- tájékozottak legyenek a technikai környezetben és azok rendszereiben. Ismerjék fel az ok-okozati összefüggéseket;
- kulturáltan és szakszerűen közlekedjenek, óvják maguk és embertársaik egészségét;
- készüljenek fel a technika világának mind mélyebb megismerésére;
- készüljenek a pályaválasztásra.

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez

- Tevékenység megfigyelése és szóbeli megbeszélése.
- Az elkészített dokumentumok (tervek, műszaki rajzok, technológiai leírások, sorrendek, adattáblák) előre megadott szempontok szerinti elemzése és osztályozása.
- Elkészített modellek, tárgyak, rendszerek, elemzése és osztályozása.
- Mérések, vizsgálatok, kísérletek menetének és eredményeinek csoportos- és önelemzése, szóbeli értékelése.

Feltételek

Technika szaktanterem (mezőgazdasági gyakorlókert/tankonyha).

Szerszámok, kisgépek.

Szemléltető eszközök.

Oktatástechnikai eszközök, internetes kapcsolat.

Iskolai könyvtár.

Tanulók száma legfeljebb: 16 fő.

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT – KÖRNYEZETBARÁT ÉPÍTKEZÉS

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
1.1. Hagyományos és modern irányzatok az építészetben. Építőanyagok fejlődése, új technológiák.	Az emberi szükséglet és a társadalmi-gazdasági-technikai fejlődés kapcsolatának felismerése. Az alkotás örömeinek, szépségének átérzése.	Technikatörténeti tabló készítése különböző építményekről. Az üveg jellemzőinek megismerése. Üvegkép tervezése.	Ismeri az alapvető építőanyagokat. Tudja, hogy a tervezés felelősségteljes munka.
1.2. Épületek és építmények környezeti kapcsolatai. Építményekkel kapcsolatos követelmények. Építményeket érő hatások elemzése.	A környezetalakítás, az állapotváltoztatás hatásainak, törvényszerűségeinek és felelősségének tudatosítása.	Technikatörténeti tabló készítése. Üvegfestési technikák elsajátítása, egyszerű díszítések készítése.	Alakuljon ki az igény a művi és természeti környezet harmonikus kapcsolatának alakítására.

2. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT – KÖZMŰVEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
2.1. A víz útja. A víz körforgása. A víz hasznosítása.	A vízellátással kapcsolatos problémák és az alkalmazott műszaki megoldások megértése. A problémák megoldásához szükséges beállítódások kifejtése.	Megfigyelések. Adatok gyűjtése a vízfelhasználás területeiről. Egyszerű vízvizsgálatok lefolytatása különböző vízmintákból.	Ismeri a víz szerepét. Tudja, hogy a vízkészletekkel gazdálkodni kell.
2.2. Korszerű vízellátás, csatornázás. A víz előállításának és felhasználásának útja.	A technikai rendszerek, műtárgyak gondos és szakszerű használatának kifejtése. Környezetünk harmóniájának és minőségének kímélése.	Adatgyűjtés. Elemzések. Fotók készítése településünk vízellátásáról, csatornázásáról. Közkutak fotógyűjteményének összeállítása.	Ismerjék a vizek tulajdonságait.
2.3. Vízellátó rendszer. A közművek feladatai és rendszere. Jellegzetes csőszerelvények.	Vízellátással kapcsolatos berendezések és szerelvények elemzése bemutatótermi ismertető, katalógusok használata során. Tapasztalatok és az információk összevetése.	Régi katalógusok tanulmányozása. Látogatás egy szennyvíztisztító telepen. Szerelvények megismerő karbantartása: kifolyó szelep, zuhanyrózsa, csapok.	Ismeri a hagyományos és a korszerű vízellátó berendezéseket.
2.4. A háztartási hulladék kezelése korszerű módon.	Annak felismerése, hogy az alkalmazott technológiák szoros kapcsolatban vannak	Adatok gyűjtése. Elemzés előre megadott szempontok alap-	Legyen igényük arra, hogy a hulladékot környezetbarát módon kezeljék.

A háztartási hulladék jellemzői és kezelésük.	környezetünk állapotával. Célszerű és tudatos magatartás kifejlesztése a hulladék szelektív gyűjtésében és kezelésében.	ján. Egyszerű használati tárgyak készítése újra hasznosítható hulladékokból (műanyag, papír, fém). Különleges ötletek gyűjtése az otthoni újra felhasználásra.	

3. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT – *ENERGIAELLÁTÁS*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
3.1. <i>Elsődleges és átalakított energiák.</i> Energialáncok elemzése. Energiaátalakítás, energiaszállítás módjai.	Energiaszükséglet és lehetőség közötti különbségek feltárása. Technikai problémák meghatározása megfigyelés alapján.	Táblázatok, statisztikai adatok gyűjtése, elemzése. Különböző izzólámpák működés közbeni összehasonlítása.	Ismer energiaátadási módokat, ismeri az energiatakarékosság lehetőségeit.
3.2. <i>Villamosenergia előállítása és hasznosítása.</i> Villamosenergia előállításának módjai. Hazánk villamosenergia-termelése.	A villamosenergia-termelés technológiai folyamatának ábrázolása vázlatban. Erőművek térbeli eloszlásának elemzése.	Magyarország erőműveinek feltérképezése. Erőművek bemutatkozó honlapjainak megkeresése és kijegyzetelése előre felvett szempontok szerint.	Ismeri a villamos energia előállításának legfontosabb lépéseit.
3.3. <i>A világítás fejlődése</i> Technikatörténeti ismeretek a világítás fejlődéséről.	A korokra jellemző problémahelyzet felismerése. Egy mai lakás világítási rendszerével összefüggő elvárások (problémahelyzet) megfogalmazása.	Gyertyaöntés, méhviaszlap gyertya és mécseks készítése. Lakás elektromos hálózatának modellezése: tervezés, kivitelezés.	Ismeri a világítás régi és mai eszközeit. Áramköri jelek ismerete.
3.4. <i>Környezetbarát energiarendszerek.</i> Korszerű energiatermelési módok.	Napenergia közvetlen és közvetett hasznosítására vonatkozó egyéni gondolatok, elképzelések műszaki ábrában és működő modellben való megjelenítése.	Napelemek, napkollektorok felkutatása, működtetésük elemzése. Egyszerű napelemmel működő modell építése.	Ismer néhány korszerű energia előállítási módot. Ismeri az elektromos szerelés szabályait.

4. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT – *MŰSZAKI KOMMUNIKÁCIÓ*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
4.1-4.2. <i>Műszaki kommunikáció.</i> Összeállítási és részletrajzok, metszeti ábrázolások értelmezése.	Szerkezetterv készítése a műszaki rajz szabályai szerint. A szükséges készségek számbavétele.	Metszetábrázolás gyakorlása. Kerékpáralkatrészek metszeti rajzvázlatának elkészítése. Egyszerű szerkezeti részek ábrázolása.	Ismeri a metszet fogalmát, jelentőségét. Tud műszaki rajzokat olvasni.

5. AZ EMBER ÁTALAKÍTTJA KÖRNYEZETÉT – IRÁNYÍTÁSI FOLYAMATOK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
5.1. Irányítási problémák és feladatok. A gépek irányítása. Az irányítás felosztása.	Irányítási problémahelyzet felismerése és megfogalmazása (közlekedési lámpa, mosógép).	Elemzés. Vezérelt áramkörök összeállítása az elektrotechnikai szerelődoboz elemeiből.	Ismeri és alkalmazza az irányítás fogalmi rendszerét.
5.2. Szabályozás és vezérlés. Az irányítás modellezése.	Forgalomirányító modell elvi tervezése. Modellek megismerése, működésük közérthető magyarázata.	Közlekedési lámpamodell, futófény modell készítése programhenger segítségével.	Ismeri a visszacsatolás szerepét.
5.3. A számítógépek a technikai folyamatok irányításában. Önműködő rendszerek. Számítógépes irányítás modellezése.	Építőelemek tudatos használata modellek összeépítésére tervek alapján. Javasolt algoritmusok betartása, szabályok felismerése.	Számítógépek és elektronikus modellek működtetése. Elektronikus kártyás beléptető és alkonykapcsoló összeállítása.	Képes a számítógépen önállóan műveleteket végezni.

RÉSZÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Részösszefoglaló. Rendszerszemléletű elemzés.	A tudatos konstruálás kifejlesztése: tervezés, időbeosztás követése.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint, rajzolás. Rajzok készítése makettekrol. Modellezés. Ismeretek rendszerezése rejtvény segítségével.	Képes technikai alkotások rendszer-szemléletű elezésére

6. KORSZERŰ RENDSZEREK – A GÉPJÁRMŰ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
6.1. A gépjármű üzeme. A közlekedési nagyrendszer elemei.	A mesterséges környezet rendszerezése, elemzése. A gépjármű társadalmi-gazdasági-technikai fejlődésben játszott szerepének tudatosítása.	Megfigyelés előre megadott szempontok alapján. A közlekedésfejlesztés irányvonalainak megismerése.	Tájékozott a közlekedés helyéről a nemzetgazdaságban.
6.2. A gépjármű és a környezet.	Annak tudatosítása, hogy a munkaművele-	Látogatás egy márkaszervizbe.	Ismeri a gépjárművek környezeti hatásait

Gépjárművek környezeti hatásai.	tek, technológiák felelős, tudatos alkalmazása elengedhetetlen a környezet kímélésében.	Közúti közlekedési terepasztal készítése csoportmunka keretében.	és azok mérséklési lehetőségeit.
6.3. Korszerű berendezések a gépjárművekben. A gépjármű berendezések funkciói.	Kommunikációs készség kialakítása a különböző korszerű berendezések funkcionális és működési gondolatának megértéséhez.	Autós tv-műsor megtekintése. Elemzések. Egy gépkocsi korszerű berendezéseinek megismerése gyűjtőmunka keretében.	Tájékozott a gépkocsi biztonsági és környelmi berendezéseiről.
6.4. Új irányzatok a gépjárműtechnikában. Az energiaátalakítások gazdaságossága.	Új irányzatok és eljárások funkcionális, gazdasági és formai megfeleléséről véleményalkotás, tapasztalatok kiterjesztése, általánosítása.	Elemzések. Számítások. KRESz-ismeretek bővítése, gyakorló feladatlapok kitöltése, az eredmények értékelése.	Ismeri az új fejlesztési irányokat, ismereteit olvasással bővíti.

7. KORSZERŰ RENDSZEREK – INFORMÁCIÓTECHNIKA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
7.1. Információtechnikai rendszerek környezetünkben. Technikatörténeti ismeretek áttekintése az információ átadásának fejlődéséről.	A kialakított információtechnikai eszközök megoldásainak egyéni értékelése, az azonosságok és különbségek megfogalmazása.	Feltalálók és találmányok kutatása az internet segítségével.	Ismeri a magyar feltalálókat és alkotásaikat..
7.2. Logikai áramköri modellek. Logikai műveletek, igazságtáblák.	Csoportmunka szervezése. Kooperációs készség és konfliktusmegoldási tapasztalatok tudatosítása.	Áramkörök összeállítása. Elektronikus és/vagy áramkörök vizsgálata, logikai táblák kitöltése.	Ismeri az alapvető logikai kapcsolásokat.
7.3. Korszerű informatikai rendszerek. GPS. Gépjármű fedélzeti rendszerei. Számítógép a lakásban.	Tudatos alkotó-, kritikai, megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek fejlesztése az elemző folyamatban. A számítógép felhasználásában eszközhasználati jártasság kialakítása.	Egy gépjármű informatikai eszközeinek bemutatása, elemzése. Gazdasági kalkulációk készítése. Internetes vásárlás elvének megismerése. CO-mérők, vérnyomásmérők működtetése.	Tájékozottak a korszerű hálózati rendszerekben Ismeri a számítógépek alkalmazási területeit.

8. KORSZERŰ RENDSZEREK – A MODERN KONYHA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
8.1. <i>Csúcstechnika a konyhában I.</i> Elektromos háztartási gépek csoportosítása.	Háztartási gépek tudatos, szakszerű és balesetmentes kezelése. A munkavégzéshez szükséges kézügyesség, eszközhasználati jártasság kialakítása.	Háztartási gépek csoportosítása energiahasznosításuk szerint. A régi és új eszközök, berendezések összehasonlítása.	Tud tájékozódni a technikai környezetben.
8.2. <i>Csúcstechnika a konyhában II.</i> Tápanyagok hatása a szervezetünkre.	Háztartási gépek tudatos, szakszerű és balesetmentes kezelése. A korszerű konyhával, háztartással kapcsolatos pályák, foglalkozások jellemzése.	Ételreceptek gyűjtése. Könnyen elkészíthető ételek készítése mikrosütővel, grillsütővel. Kenyérsütés modern eszközzel.	Alkalmazza az egészséges táplálkozás szabályait. Ismeri a korszerű gépek működését, balesetmentes használatát.
8.3. <i>Reformkonyha.</i> A reformkonyha alapanyagai. Készítési technológiák.	Az új irányzatok kritikus befogadása. A reformkonyhával kapcsolatos ismeretek fejlesztése.	Egyszerű reformételek készítése bioalapanyagokból (magvak, csírák, pelyhek, gyümölcsök). Magvak csíráztatása, gyümölcsök aszalása. Aszaló berendezés megismerése.	Ismeri az egészségvédő diéták szerepét és várható hatásait.

9. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN – KÖRNYEZETSZENNYEZÉS ÉS EGÉSZSÉGÜNK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
9.1-9.2. <i>A környezet hatása egészségünkre I– II.</i> Az egészség megőrzése. A betegségek elleni védekezések módjai.	Alapvető emberi szükségletek és a lehetőségek közötti különbségek megismerése.	Megfigyelések. Szakkönyvek tanulmányozása. Tanulmányi séta: természeti- és épített környezet vizsgálata.	Ismeri a fertőzések és járványok jellemzőit, a védekezési módokat.

10. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN – *MUNKAHELYEK KÖRNYEZETÜNK BEN*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
10.1. <i>A gazdasági élet szereplői.</i> A gazdaság szervezeti egységei.	Gazdasági szemlélet: ráfordítás, eredmény, haszon, takarékoság, hatékonyság szempontjának ismerete.	Megfigyelés megadott szempontok szerint. Adatgyűjtés a térség termelési egységeiről.	Ismeri a gazdasági egységek elnevezéseit és jellemzőit.
10.2. <i>Termelés és fogyasztás.</i> A termelés és a fogyasztás összhangja.	A rendeltetés, a jelentés, az anyag, a szerkezet, a technológia és a gazdaságosság közötti összefüggések tapasztalati és fogalmi elsajátítása. Pályakörök elhatárolása.	Adatgyűjtés és elemzés. Napilapok szakcikkeinek értelmezése. Lakókörnyezeti gazdálkodó egységek termelési adatainak elemzése.	Ismeri a termelés és fogyasztás jellemzőit.

11. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN – *KÖZLEKEDÉS JÁRMŰVEL*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
11.1. <i>Karbantartás és balesetmegelőzés.</i> A karbantartás műveletsora. A kerékpár.	Tervszerű időbeosztás, megfelelő eljárás alkalmazása.	Kerékpár karbantartó szerelése. Kormány, fék, lánc hajtás, ülés beállítása. Világítás beüzemelése, ellenőrzése, kiegészítő villogók ellenőrzése.	Ismeri a karbantartás lényegét, főbb műveleteit.
11.2. <i>Útitervek összeállítása.</i> Útitervek, költségtervek összeállítása.	Környezeti ismeret alapján a probléma megfogalmazása. Egyéni sajátosságok figyelembevétele a döntéseknél.	Kerékpáros útiterv összeállítása térképek segítségével (városon belül, két település között – kerékpárutak felhasználásával).	Alaposan ismerje az útiterv készítés módszereit és segédleteit.
11.3. <i>Térinformatika környezetünkben.</i> Tájékozódás térképek és táblák alapján. GPS használata.	Tervezés írásban és vizuálisan. Alkotó, elemző értékelés dokumentációk alkalmazásával.	Térképek, rajzok elemzése. GPS-használat megfigyelése.	Tudjanak tájékozódni a térinformatikai jelrendszerekben.

12. A MEGJELENÉS HIGIÉNIÁJA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
12.1-12.2. Egyéni ruhatervék. Kiegészítő kellékek. Ruhák nyersanyagai, tulajdonságai. Színek, formák. Mégmunkálási műveletek.	Környezetátalakítás, állapotváltoztatás, alkotás örömének átélése.	Egyszerű ruhadarabok készítése (sál, kötény). Művelettervek összeállítása. Méretvétel. Szabásminták készítése. Ruházati kiegészítők tervezése, készítése, alakítása (övek, karkötők, gyöngyök).	Képes a ruházatot megválasztani személyiségének, egyéni stílusának és az alkalomnak megfelelően.
12.3. Ruhaneműk tisztántartása. Textíliák karbantartási módjai.	Tárgyak szakszerű gondos használata, szépségük átélése.	Szennyeződések eltávolítása mosással, folttisztítással (gyakorlás).	Képes ruházata ápolására, karbantartására.
12.4. Kozmetikumok használata. Testápolás szabályai.	Környezettudatos fogyasztói magatartás kialakítása. Önértékelés kifejtése.	Kozmetikumok tanulmányozása, a szá- munkra megfelelőek kiválasztása. Krémek, samponok típusainak megismerése.	Váljon belső igényükké a jó közérzetet biztosító ápoltság.

13. KERTKEDVELŐKNEK – KERTÉSZKEDŐKNEK

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
13.1. Hajtatásos termesztés a kiskertben. A hajtatásos termesztés fogalomköre.	Az alapfokú munkavégzéshez szükséges kezűgyesség, eszközhasználati jártasság kialakítása.	Elemzés. Tanulmányi séta. Ápolási munkák a kiskertben.	Ismeri a hajtatásos termesztés lényegét, módjait.
13.2. Hajtató berendezések gazdaságos működtetése. A gazdaságos működtetés feltételei.	A gyakorlati beállítódás kialakítása.	Elemzések és számítások. Fóliák, üvegházak típusainak és jellem- zőinek megismerése.	Ismeri a hajtatásos termesztés gazdaságos működtetésének hazai lehetőségeit.
13.3. Növények tápoldatos termesztése. A hidrokultúrás termesztés története.	Szervezett munka, kéziszerszámok és gé-pek szakszerű használatának kifejtése.	Üzemlátogatás. Irányítási folyamatok megfigyelése.	Tájékozott az új növénytermesztési eljárásokról.

ÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
<i>Összefoglaló.</i> Környezetünk termelő és kiszolgáló rendszerei.	Tapasztalatok alapján pályaterv készítése.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Ismeretek rendszerezése feladatlapok megoldásával.	Képes ismereteit rendszerezni, összefoglalni, az összefüggéseket felismerni.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

TESTNEVELÉS

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

Alapozó és fejlesztő szakasz (5-8. évfolyamok)

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az iskolai testnevelés célja, hogy az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként járuljon hozzá, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak, akik ismerik motorikus képességeik szintjét, fejlesztésének és/vagy fenntartásának módját, a mozgásos játék, a versengés örömét, és igénylik is azt. Megbecsülik társaik teljesítményét, felismerik a testnevelés és sport egészségügyi és prevenciós értékeit, a rendszeres fizikai aktivitás magatartásuk részévé válik. A testnevelés célja továbbá az 5–8. évfolyamon, hogy szoros összefüggésben az 1-4 osztály számára megfogalmazott célokkal, vegye figyelembe az élettani, valamint az azokkal összefüggő lélektani változásokat, amelyek ezt az életszakaszt jellemzik; támogassa a tanulók egészséges testi fejlődését, az alapvető mozgáskészségben esetlegesen még mutatkozó hiányok felszámolását; ragadja meg a koordinációs alapkészségek fejlesztési lehetőségének utolsó éveit, az élettani és az előképzettségből adódó lehetőségek figyelembevételével fejlessze tovább a tanulók kondicionális képességeit. Az 1–4. osztályok kezdő szakasz jellegére építve, gazdagítsa tovább a tanulók sportági mozgáskészségét, fejlessze motorikus cselekvési biztonságukat, mozgás és sportolás iránti igényüket. A kötelező tanórák és a sportórák lehetőségeinek igénybevételével sajátítsák el legalább két sportági rendszer technikáját olyan szinten, hogy az élmény és siker forrása legyen számukra. Ismerjék meg a motorikus feladatmegoldásokban érvényesülő törvényszerűségeket, és tanuljanak meg feladatmegoldó sémákat, transzferálható cselekvési elveket.

Az egészséggel kapcsolatos feladatok: testi fejlődés-érés támogatása; a higiéniai szokások kialakítása, erősítése, az ellenálló képesség, edzettség fejlesztése; az ortopédiai elváltozások megelőzése, ellensúlyozása; megfelelő felkészítés a keringési és légzőrendszeri megbetegedések megelőzésére, a károsodások csökkentésére. A tanulók értsék és ismerjék a prevenció lényegét, ismerjenek relaxációs eljárásokat.

A mozgáskultúra fejlesztése: az alapvető mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése; az úszás elsajátítása; a kondicionálás képességének az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése, sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség megszerzése; a feladatmegoldáshoz, a képességfejlesztéshez, a játék- és sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek (szabályok, történeti vonatkozások, mechanikai-biomechanikai törvényszerűségek, feladatmegoldó sémák, egészségügyi megfontolás) megszerzése; mozgáskommunikáció.

Tanulási, játék- és sportolási élmények nyújtása: az elsajátítás, a teljesítmény, a kollektív siker és a tevékenység öröme.

Értékes személyiségvonások fejlesztése: a félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, céltartás, a nehézségek leküzdése, empátia, kudarcátírás, a természet szeretete és környezetkímélő magatartás.

Fejlesztési követelmények (a teljesítményképes szint az emelt óraszámú tanított mozgásfeladatokra értendő)

Az alapozó szakasz kiemelt fejlesztési feladatai:

Énkép, önismeret

- Egyénre szabott, bővülő tananyag egymásra épülő minőségi változásainak különbözősége.
- Igazodás a nemi különbségekhez, teljesítménybeli meghatározottsághoz.

Hon- és népismeret:

- A sportolás és játék során ismerkedik meg a tanuló a távolabbi környezettel, ezek pozitív hatásait ki kell használni.

Demokráciára nevelés

- Elsősorban a testnevelési és sportjátékok alkalmasak arra, hogy az adódó konfliktusokat, szabálytalanságokat, durvaságokat a tanulók bevonásával kezeljük.

A különböző felelősi feladatok segítik a környezet tudatosabb szemlélését, védelmét, értékek megvédését, épített környezet használatát. Egyszerű szabályokkal megoldható szituációkat éljenek át, és kapjanak lehetőséget a sikeres végrehajtást biztosító szabályok kialakítására, kombinációs lehetőségek kipróbálására.

Az egészséges testi fejlődés segítése

A tanulók tudatosan vegyenek részt testük fejlesztésében. Alkati adottságaiknak megfelelően, károsodástól mentesen következzenek be a prepubertás és a pubertás kori fejlődés változásai. rendszeresen végezzenek mozgástevékenységet, hogy megfelelően fejlődjön keringési, légzési és mozgató rendszerük. Előzzék meg a testtartási rendellenességek kialakulását, kerüljék a gerincoszlopot károsító helyzeteket, mozgásokat. Egészségük szilárduljon. Váljanak ellenállóvá a terhelésekkel és a megbetegedésekkel szemben. Ismerjék a mozgástevékenységnek és a sportolásnak az egészséges életmódban betöltött szerepét, és alkalmazzák azt.

A mozgáskultúra fejlesztése

Teljesítményképes tudás szintjén birtokolják az atlétikában tanult technikákat. Sajátítsanak el egyszerűbb torna jellegű elemeket, elemkapcsolatokat. A tanult elemekből legyenek képesek összefüggő gyakorlatot végrehajtani. Tudjanak játszani két sportjátékot. Ismerjék azok szabályait, és alkalmazzák a játéknak megfelelő támadási és védekezési megoldásokat. Továbbfejleszthető szinten tudják két úszásnem alapszabályait. Sajátítsanak el önvédelmi fogásokat. Ismerjenek meg és tudatosan alkalmazzanak cselekvési elveket, törvényszerűségeket, a rokon szerkezetű és funkciójú tevékenységekben érvényesíthető feladatmegoldó sémákat. Fejlődjenek erőben, gyorsasági erőben, állóképességben. Motorikus képességeiket fejlesszék, ez mutakozzon meg atlétikai, torna-, sportjáték-, úszás- és küzdősportbeli teljesítményeikben. Ismerjenek meg és alkalmazzanak egyszerűbb képességfejlesztő eljárásokat. Fejlődjön izomérzékelésük, ritmus- és reakció készségük, térbeli tájékozódási képességük, labilis egyensúlyi helyzetben is biztonsággal uralják testüket.

Fejlesztési célok	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam
	Alapozó szakasz	Fejlesztő szakasz
	Tananyag	Tananyag
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Atlétika jellegű feladatok	Atlétika jellegű feladatok
Tanulás megtanulása	Tornajellegű feladatok	Tornajellegű feladatok
Vállalkozói kompetencia	Testnevelési játékok	Testnevelési játékok
Anyanyelven folytatott kompetencia	Szabadidős sporttevékenységek	Szabadidős sporttevékenységek
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Önvédelmi sportok, küzdősportok	Önvédelmi sportok, küzdősportok
Vállalkozói kompetencia	Szabadidős sporttevékenységek	Szabadidős sporttevékenységek
Interperszonális, szociális kompetencia	Úszás	Úszás

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 112 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	24
Torna jellegű feladatok	24
Testnevelési játékok	44
Szabadidős sporttevékenységek	10
Önvédelmi sportok, küzdősportok	10

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLAT, GIMNASZTIKA, PREVENCIÓS FELADATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– a tanulók szabályhoz és alakzathoz kötött mozgásának kialakítása, – az alaki formaságok megismertetése, begyakoroltatása, elsősorban rendgyakorlati órarészek keretében. Minden órán következetesen (minden osztályban) használjuk és alkalmazzuk az egységes vezényszavakat. Gimnasztikai feladatok végeztetésével célunk a kitartó, figyelem-összpontosításra nevelés, illetve a pontos végrehajtás.	– sorakozzanak egyes és kettes oszlopban, vonalban, hármas, négyes oszlop, – igazodás, takarás, oszolg, – vigyázz-, pihenjállás, térköz, távköz, – jelentésadás, – testfordulatok, – nyitódás és záródás, fejlődés, – megindulás, megállás, menet lépéstartással, vonulások zárt rendben. Kéziszergyakorlatok: – botgyakorlat, – kézisúlyzó-gyakorlat, – labda- és nagylabda-gyakorlatok, – ugrókötel-gyakorlatok, – karikagyakorlatok.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra készítjük az idegrendszert. Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. Használjuk ki azok mosolyt fakasztó hatásait is. A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatásával kezdjük,	Képes fegyelmezett, pontos, szép kivitelezésre a tanult mozgásfeladatoknál, valamint a gyakorlatok önálló összeállítására . Tud 6-8 gyakorlatot (4 ütemű) önállóan összeállítani és bemutatni. Képes 10-12 percen át folyamatosan (állandó mozgással) gimnasztikai gyakorlatot végezni.

		mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani.	

1. ATLÉTIKA JELLEGŰ FELADAT MEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– motorikus, ezen belül elsősorban atlétikus mozgáskészségek alapjainak elsajátítása, – a munkabíró képesség kialakítása, – a futó-, ugró-, dobókészség fejlesztésében a sokoldalú képzés biztosítása, – a helyes futótechnika kialakítása. Ismertessük meg az állórajtból indulást az elől és hátul lévő láb indulásával. Rövid nekifutással jussanak át a tanulók a különféle akadályok fölött. Erőtéljes láblendítés és felugrás a magasugrásnál. Alakítsuk ki a távolugrás guggoló technikáját.	Futások, szökdelések, ugrások, dobások – rajtok (indulások jelre különböző kiinduló helyzetből megkötés nélkül; állórajt) – gyorsfutás, – iramfutás, – kitartó futás, – váltófutás-, futásfeladatokkal, – helyből távol, magas, ötös ugrása, – szökdelések feladatokkal, – távolugrás (guggoló technika) ugrósorból, magasugrás megkötés nélkül és átlépő technikával, – hajítások, lökések, vetések célba és távolba helyből és 3-4 lépéssel, lendületből egy és két kézzel – kislabdahajítás helyből, nekifutással.	A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani. Ezt kövesse a végtagok sebességének vagy a mozgás tempójának a variálása. Ennek oka abban keresendő, hogy ez már egy bizonyos előképzettséget kíván meg a tanulók részéről, még olyan egyszerű mozgások esetén is mint a járások és futások. Az egyes mozgásban résztvevő végtagok teljes vagy részleges blokkolásával tovább nehezíthetjük a feladatokat. A legvégső stádiumban, vagyis a tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Ne feledjük, hogy ennek a blokknak a jelentősége és elsődleges célja nem abban keresendő, hogy a tanulók minél tökéletesebben hajtsanak végre egy jól begyakorolt atlétikus járást, futást, szökdelést vagy esetleg egy hajító mozdulatot.	A teljesítménypróbákban az egyéni teljesítmény javulása, továbbá a mozgás-, mozdulatügyességben mutatott fejlődés. Tudja: – a magas- és távolugrás alapvető fázisait, a nekifutás és az ugrás lényeges elemeit, – a hajítás legjellegzetesebb mozzanatát, az ívképzést. Meg tudja választani a futás távjának megfelelő iramot.

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Győződjünk meg a tanulók tornászos előképzettségéről. (A fejlettebbek akár több oktatási fokozatot is átléphetnek.) Az oktatás során biztosítsuk a differenciált haladást. A torna mozgásanyaga járuljon hozzá a tanulók helyes testtartásának kialakításához. Ismertessük meg és gyakoroltassuk a kúszással, mászással, csúszással járó feladatokat talajon, szereken. Ismertessük meg és fejlesszük: – az előkészítő célgyimnasztikai feladatokat, – a rávezető gyakorlatokat, – a mászást, függeszkedést, – fekvőtámaszban a karhajlítást és nyújtást, – a gurulóátfordulásokat, – a tarkóállást, a mérlegállást, (segítséggel) a kézállást, – a mérleget, a hidat, a cigánykereket, – szereken a tartalomban felsorolt gyakorlatokat.	Támaszhelyzetek, kúszás, mászás, egyensúlyozás, aerobik – célgyimnasztikai, rávezető, képességfejlesztő gyakorlatok, – gurulóátfordulások előre, hátra, – tarkóállás (nyújtott testtel) feladatokkal, – mérlegállás, híd, zsugorfejállás (fejállás), – fellendülés kézállásba segítséggel(önállóan) – kézenátfordulás oldalra, – összefüggő talajgyakorlat – ugrás a szekrényre: függőleges repülés: gurulóátfordulás; „gyertya ugrás”, „huszár ugrás”, bátorugrás, zsugorkanyarlat, vetődési ugrás – gyűrűn lendületek előre, hátra, bordásfalon lendületek oldalra, – kúszás, mászás, – egyensúlygyakorlatok gerendán, vízszintes és ferde padon, járások előre, hátra, oldalra, – haladások térdelőtámaszban, hason, – kötél- és rúdmaszás. Aerobic: – alapjárás, karemelések és lendítések (csak lányoknak), lábemelések.	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevételével tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevételével a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket. Ebben a tematikus blokkban bátran adjunk lehetőséget a hallgatóknak az anyanyelvi kommunikáció gyakorlására. Teremtünk olyan helyzeteket, ahol a hallgatóknak a hallott szövegértés mellett az olvasott illetve rajzolt ábrák alapján is meg kell érteni a feladatokat. Törekedjünk arra, hogy a hallgatók egymásnak segítsenek ne csak a	Ismeri és helyesen megvalósítja az egyes talajelemeket. Képes nem szokványos testhelyzetben, átfordulásokra. Tud lendületesen nekifutással, elugrást végezni. Ismeri és végrehajtja az egyes tanult elemeket. Alakuljon ki biztonságérzetük függéshelyzetben. Be tud mutatni három tanult talajelemből önállóan összeállított gyakorlatot.

		feladatok végrehajtásában, hanem akár adott esetben, szóban vagy írásban történő fogalmazások esetében is.	

3. TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA Képezzük és fejlesszük tanulóink: – sokoldalú mozgásismereteit, – koordinációs képességeit, – labda és gondolkodási ügyességét. Segítse a kreatív gondolkodást, önmegvalósítást. KOSÁRLABDA – a kosárlabdázás sokoldalú megalapozása a futó-, ugró- és dobókészség kialakításával, – a koordinált együttes tevékenység fejlesztése, – a csapattárs és az ellenfél teljesítményének, eredményeinek tisztelete, – a megállás, irányváltoztatás, sarkazás ismerete. LABDARÚGÁS Megjegyzés: A tanulók egyre kevésbé képzetten jönnek az 5. osztályokba, ezért indokolt (új feladatként, esetleg ismétlésként) a motorikus, az ügyesség fejlesztését célzó játékelemek oktatása.	KÉZILABDA – alapállás, alapmozgás, indulás, megállás, irányváltoztatás labda nélkül, – a labda fogása, – egykezes felső átadás, labdaátvétel helyben, majd tovahaladással, – labdavezetés, – felugrásos dobás – kapura lövés, – kapus játék (kapus kiválasztása), – a védő mozgása, – szabályok ismerete. KOSÁRLABDA – alapállás, sarkazás, indulás (hosszú és rövid indulás), megállás labda nélkül és labdával, – kétkezes labdafogás mellmagasságban, – kétkezes mellső átadás, – labdavezetés állásban, járás és futás közben, – kosárradobás helyből, fektetett dobás, – játék egyszerűsített szabályokkal. LABDARÚGÁS technikai: – belsővel, belső csüddel való rúgások, – a labda megállítása, – labdaátvétel, – labdavezetés belsővel, – átadás mozgás közben, kapura	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtsák végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentjük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	KÉZILABDA Képes fogásbiztonságra a fej- és térdmagasság között, a szemből és oldalról érkező labdák helyben történő megfogására és a labda átadására, – tud 3-5 m-es távolságra pontos átadásokat végrehajtani, – képes alabdavételre való helyezkedésre, el tud szakadni a védőtől KOSÁRLABDA – tudja fogás- és dobásbiztonsággal, mozgás közben a társakkal végzett labdaadogatást – – labdaátvételre való helyezkedésben el tud szakadni a védőtől – – – – LABDARÚGÁS – Tudja az álló és szemből lassan guruló labda rúgását Képes , eltalálására, a labda megállítására, labdavezetésre belsővel, – védekezésben, a támadó fedezésében, – támadásban a védőtől való elszakadásban, üres helyre helyezkedésben

4. SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Elsődleges cél és feladat, hogy a gyerekek a szabad levegőn tartózkodva szokják azt, váljanak ellenállóbbá az időjárással szemben, növekedjen edzettségi szintjük. Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, télen megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítjük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível stb. történő foglalkozások lebonyolításához gondosan válasszuk ki a terepet, mely megfelel a tanulók tudásának, felkészültségének. A szabadban eltöltött képességfejlesztő órákon biztosítsuk a fokozatosan növekvő terhelést.	– megfelelő öltözéssel, felszereléssel készüljenek a szabadban végzett mozgásokra, – ismerjék meg a téli foglalkozások örömeit és veszélyeit, – <i>vállalják a szabadtéri tevékenységet,</i> – alkalmazkodjanak a növekvő terhelés elviseléséhez, – a szabadban végzett futás váljék számukra tudatos, örömet adó tevékenységgé.	Valósuljanak meg az évszakok változásaitól függetlenül a szabadtéri tanórák, Képezzék a tananyagot a téli sportok, (korcsolyázás, síelés, szánkózás, hó csaták), túrakerékpározás, BMX, görkorcsolya, gördeszka, változatos akadálypályák.	Képes részt venni szabadtéri órákon Jellemzi az ott eltöltött idő hatékonysága, aktív, intenzív hozzáállás alapján értékelhető tevékenysége

5. ÖNVÉDELMI SPORTOK, KÜZDŐJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– a mozdulatgyorsaság fejlesztése, – az ellenfél megbecsülése	Húzások-tolások párokban, („húzd át a határon - told át a határon” – kéz, lábívás).	A fejlesztendő képességek tekintetében ajánlott az egyéni, páros és együttes osztályfoglalkozások gyakori váltogatása a sokféle szituációs helyzet kialakítása érdekében. Ösztönzzük a tanulókat az alapjátékok szabályainak módosítására a kreativitás és innovatív gondolkodás fejlesztése érdekében. Ne féljünk a gyakori szabálmódosítástól még akkor	Ismeri a grundbirkózás szabályait.

		is ha az pillanatnyilag megértési problémákat okozhat a tanulók fejében. A lehetőségek figyelembevétele mellett ösztönözzük a tanulókat, hogy bátran készítsenek saját csapatjátékot, az ő általuk kitalált szabályok megtartása mellett.	

6. ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendelkezésre álló időt gazdaságosan kell felhasználni, ezért az oktatás hatékonyságát biztosítani: – segédeszközök felhasználásával, – a szervezési formák változataival, célszerű alkalmazásával, – együttgondolkodás helyzetének kialakításával, a végrehajtást követő értékeléssel, – hibajavítással, felzárkóztatással, iskolázással. Az úszás tudatos fejlesztése terén: – a gyermekek úszástudásának továbbfejlesztése, – tanítványaink ismerjék meg, szeressék meg a vizet, de reális képük alakuljon ki a víz (vadvíz) veszélyeiről, – két úszásnem technikájának elsajátítása.	Játék a vízben, a választott úszásnem technikájának tökéletesítése, teljesítménynövelés.	Törekedjünk az érdekes és változatos órávezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reakcióját, fokozatosan ügyelünk a sérülések megelőzésére.	Képes a tanult rendgyakorlatok végrehajtására az utasításoknak megfelelően. Képes sokoldalú előkészítő és gimnasztikai gyakorlatok végzésére. Ismeri az atlétikai és tornamozgásokban, a saját test feletti uralmat, alkalmazza a támasz- és függésgyakorlatokban. Be tud kapcsolódni a választott sportjátékba. A test-elleni küzdelmet felvállalja.

6. ÉVFOLYAM
Évi óraszám: 112 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	24
Torna jellegű feladatok	22
Testnevelési játékok	44
Szabadidős sporttevékenységek	11
Önvédelmi sportok, küzdősportok	11

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLATOK, GIMNASZTIKA, ELŐKÉSZÍTŐ, ALAPOZÓ ÉS PREVENCIÓS FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az alábbi formaságok szabályainak elsajátítása mind kötelékben, mind egyénileg végrehajtva. Gimnasztikában az 5. osztályban megismertek szerint, továbbá: – általános és sokoldalú képességfejlesztés, – koordinációs képességek (térérzékelés, végtaghelyzet érzése, testhelyzet érzése, izomérzékelés) fejlesztése, – kéziszergyakorlatokkal a szimmetrikus terhelésbiztosítása, – a különféle támaszgyakorlatok előkészítése.	Táv- és térköz felvételének pontos végrehajtása. Megindulás, vonulás és megállás. Általános és sokoldalúan fejlesztő, a nagyobb izomcsoportokra, illetve testrészekre erősítő, nyújtó hatású egyszerű: – kéziszergyakorlat, – szergyakorlatok, (pad, bordásfal, számoly), – tartásjavító, a gerincoszlop izomegyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító gyakorlatok, – egyszerű relaxációs eljárások, – játékos előkészítő feladatmegoldások.	Vegyük figyelembe, hogy a mai tanulók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevételével mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére.	Képes formaságok végrehajtására: – igazodás, takarás; – fordulatok, – nyitódás, zárkózás, – a menet megindítása, megállítása, Tud gyakorlatokat zenére, illetve vezényszóra végezni. Tud 6-8 (4 ütemű) gyakorlatot (önállóan) összeállítani (esetleg saját zenére). Képes 12-15 percen át folyamatosan gimnasztikai gyakorlatot végezni.

1. ATLÉTIKA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az atlétikai feladatok változó feltételek közötti végrehajtásával a sokoldalúság fokozása: – iramfutásnál fokozatosan érjük el a 250-300 m-es távot, – térdelőrajtnál a rajthelyzet felvétele (atlétikai szabályok), – a váltófutásnál váltás az átadó bevárása; a bot bevárása lassú mozgás közben (két- és egykezes váltás), – magasugrás lépő- vagy guruló (flop-) technikával, a meredek felugrásra törekvés, – távolugrásnál 10-15 lépés nekifutással. a felugrás helyzetét tartva, leérkezés párhuzamosan előre tartott lábbal, – kislabdahajtás távolba, nekifutással, minél hosszabb úton történő gyorsítással. A helyes technika kialakításának egyik feltétele a rugalmas talajfogás. A különböző sebességgel végzett futások alkalmával hagyjuk érvényesülni a futómozgás egyéni jegyeit.	Futások, szökdelések, ugrások, dobások – speciálisan előkészítő és célgyakorlatok a feldolgozandó anyag hatékonyabb elsajátítása érdekében (futó-, ugró- és dobóiskolák), – gyorsfutás - iramfutás - tartós futás, fokozófutás, – rajt (rajtversenyek), váltófutás, akadályfutás, (álló-, guggoló-, térdelőrajt), – fel-, át-, leugrások szekrényre, – ugrások helyből, – sorozatugrások, szökdelő versenyek (egy-, váltott-, páros lábon), – magasugrás (verseny), távolugrás (verseny), magasugrás (átlépő technika), távolugrás (elugró vonalról), – 1-2 kg-os tömött labdával hajtás, lökés, dobás, egy- és két kézzel helyből, nekifutásból, – célba dobások (verseny), – kislabdahajtás távolba nekifutással, vízszintes, függőleges célba.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. Elsődleges célunk ebben a fázisban az, hogy a tanulók intra- és intermuszkuláris koordinációját fejlesszük, ami elsősorban az idegrendszer alkalmazkodóképességének a fejlesztésében jelentkezik.	Tud: lassú mozgás közben az egy-, és kétkezes váltással dobni, – alkalmazza tapasztalatai alapján az energikus kar- és láblendítést a felugrásban,, – ismeri a dobószert minél hosszabb úton való gyorsításának módját, – alkalmazza az egyéni teljesítmény javítására a távolba történő dobásokban.

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Fejlesszük a tanulók koordinációs képességét új tornagyakorlati elemek megtanításával, gyakorlásával, összetett feladatok gördülékeny összekapcsolásával. Fejlesszük biztonságérzetüket a különféle: – támaszhelyzetekben, – fordított testhelyzetekben, – függésyakorlatok végzése során. Fokozzuk és fejlesszük tanulóink segítségadó tudását, képességét.	Támaszhelyzetek, támaszugrások, függőhelyzetek, egyensúly gyakorlatok – megnövelt nehézségi fokkal: rávezető; célgimnasztikai; képességfejlesztő gyakorlatok, – bátorugrás, – kézálaskísérletek falnál, szabadon, támlázás oldalirányba, magas padon, KTK-n, gerendán, – cigánykerék, mérleg, spárga, híd, – összefüggő talajgyakorlatok, – szekrényugrás: szélkében 3-4 rész, gurulóátfordulás előre – gyűrűn: alaplendület; lebegőfüggés; hátsófüggés; fészek, leugrás, két kötélen, gyűrűn: fellendülés zsugorlefűgésbe, emelés zsugorlefűgésbe, R.G. (csak lányoknak): – járások talajra rajzolt vonalon, vízszintes és ferde padon, gerendán előre, hátra, oldalra térdelő és négykézláb támaszban – kúszás hason és hanyattfekvésben.	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevételével tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevételével a biztonságot tartjuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	Ismeri a tanult gyakorlatelemek helyes technikájának végrehajtását. Képes az ugrás során támaszhelyzeteket követően második ívet létrehozni. Ismeri a helyes ugródeszka használatot. . Képes a felsorolt feladatok végrehajtására. Lendületes és törésmentes a feladat végrehajtása függésyakorlatokban, mászás kísérletben. Be tud mutatni 3 gyakorlatelemből álló gyakorlatot.

3. LABDAJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA Az ötödik osztály előírásai szerint, továbbá: – a lábmunka csiszolása csoportos foglalkozás keretében, – dobások, átadások, kapura lövések fejlesztése, – cseles mozgások megtanítása, – kapusok; játéktudásuk alapmozgásainak bővítése. KOSÁRLABDA – labda nélküli mozgások fejlesztése, – indulás, megállás, sarkazás, irányváltoztatás technikájának készség szintű elsajátíttatása (labdával labda nélkül), – labdavezetés önindítás, kosárra dobás technikájának csiszolása. LABDARÚGÁS – a labdás feladatok végzése által: fizikai, technikai, taktikai képzés megvalósítása. – racionális cselekvés e különböző feladathelyzetekben, – önfegyelem sajátos formáinak kialakítása a közös eredményért.	Speciálisan előkészítő, labdás ügyesséfejlesztő feladatok és testnevelési játékok. KÉZILABDA – alapmozgások labdával, labda nélkül, – alapállás, védőállás, – dobások, átadások, kapura lövések (beugrással is), – különböző magasságból és irányból érkező labda elfogása, – helycserék támadásban, – egyéni (és társsal való) védekezés, – cselek, testcsele, induló átadási csele, – kapus: a kapus cselei, csúsztatott és felpattanó labda védeke, – védekezés a kapu előtti szabaddobás esetén. KOSÁRLABDA – sarkazás, megállás labda nélkül és labdával (3 ütemre), – irányváltoztatás, – egykezes felső átadás, kétkezes átadás, – labdavezetés a futás ritmusának változtatásával, – állásban, különböző testhelyzetekben, – kosárra dobás helyből 2-3 m-ről egy - és kétkezes felső dobással, – büntetődobás kétkezes alsó dobással, – a védekező mozgás- és lábmunkája, – támadásban és védekezésben az egyéni szerep vállalása. Szabályok. Kétszer indulás, szabálytalan indulás, sarkazás. Kosárlabda játék. LABDARÚGÁS	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatóásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtják végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentsük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	A labdajátékokban a tanult technikai elemek alkalmazása. KÉZILABDA Képes: – védekezésben a labdát birtokló ellenfélhez legközelebb állót zavarni a labda továbbításában, illetve a kapura lövésben, – tudja készség szinten a következő technikai elemeket: alapmozgások, egykezes felső átadás, kapura lövés. KOSÁRLABDA Tud: – járás és futás közben mindkét kézzel, irányváltoztatással labdát vezetni, – egy leütés után fektetett dobást végrehajtani. Ismeri a sarkazás gyakorlati jelentőségét. Képes: – kosárra dobásra egy leütéssel, – labdával indulásra, megállásra, – irányváltoztatásra, – büntetődobásra. LABDARÚGÁS – fejlett a speciális labdaügyessége

	– álló és mozgó labda rúgása belsővel, álló és mozgó célra, – kézből leejtett labda rúgása teljes csüddel, – guruló labda átvétele belsővel, – fejelés állóhelyben a homlok középső részével előre és oldalt, – a kapus játéka: alapállás; guruló és félmagas labdák elfogása, – egyéni védekezés, – szabály: a vonal, a kezezés, az érintés szabályai. Játék: lábténisz, kispályás labdarúgás. RÖPLABDA – alapvető technikai és taktikai elemek.		– a tanult technikai elemeket alkalmazza – ismeri a védők és a támadók feladatait.

4. SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Elsődleges cél és feladat, hogy a gyerekek a szabad levegőn tartózkodva szokják azt, váljanak ellenállóbbá az időjárással szemben, növekedjen edzettségi szintjük.	A téli sportok megvalósítható formái és téli játékok. Tájékoztató futás (ahol a feltételek adottak). Divatos helyváltoztatási eszközök alkalmazása (kerékpár, görkorcsolya, gördeszka, roller stb.).	Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítjük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível történő foglalkozások lebonyolításához válasszuk ki a terepet, mely megfelelő a tanulók tudásának.	Ismeri a szabadban végzett mozgásoknak megfelelő öltözetet, felszereléseket. Vállalja a szabadtéri tevékenységet, alkalmazkodik a növekvő terhelés elviseléséhez.

5. ÖNVÉDELMI SPORTOK, KÜZDŐJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az eddigi előkészítő munka eredményeként a tanulók már rendelkeznek bizonyos konkrét feladatokhoz kötődő megfigyelési képességekkel, illetve képesek adott rejtett törvényszerűségek megfigyelés útján történő felismerésére. A most következő tematikus blokkban, ami a küzdősportok illetve a sportjátékok és az ehhez köthető versengési feladatokhoz kapcsolódnak, fejleszteni kívánjuk a tanulók helyzetfelismerő képességeit, valamint a vállalkozói kompetenciához köthető innováció és kockázatvállalás képességét.	A dzsúdó elemi guruló- és esésgyakorlatokai gurulóesés előre, hátra, csúsztatott esés oldalra, zuhanó esés előre és hátra. Az aikidó anyagából szabadulások kézlefogásból. Húzások és tolasok párokban és csoportokban.	A fejlesztendő képességek tekintetében ajánlott az egyéni, páros és együttes osztályfoglalkozások gyakori váltogatása a sokféle szituációs helyzet kialakítása érdekében. Ösztönzzük a tanulókat az alapjátékok szabályainak módosítására a kreativitás és innovatív gondolkodás fejlesztése érdekében. Ne féljünk a gyakori szabálmódosítástól még akkor is ha az pillanatnyilag megértési problémákat okozhat a tanulók fejében. A lehetőségek figyelembevétele mellett ösztönözzük a tanulókat, hogy bátran készítsenek saját csapatjátékot, az ő általuk kitalált szabályok megtartása mellett.	Ismeri az önvédelmi fogásokat, a begyakorolt esetekben.

6. ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A vízbiztonság javítása.	A választott úszásnem technikájának csiszolása.	Törekedjünk az érdekes és változatos órávezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reagálását, fokozatosan ügyelünk a sérülések megelőzésére.	Képes egy meghatározott távolság leúszására.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 100 + 12 – heti óraszám: 2,5 + 0,5

(2,5 óra tanórai, 0,5 óra délutáni gyakorló óra keretében)

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	20
Torna jellegű feladatok	16
Testnevelési játékok	46
Szabadidős sporttevékenységek	15
Önvédelmi sportok, küzdősportok	15

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDSZERGYAKORLATOK, GIMNASZTIKA ELŐKÉSZÍTŐ, PREVENCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendgyakorlatok alaki formásaiban előtérbe kerülnek a menet közben történő alakzatváltozások, szakadozások. Ezen alakváltozásoknak a megtanítása fontos mind zárt, mind a nyitott oszlopok sorainak többszörösére növelésével az órát előkészítő gimnasztikai anyaghoz, illetve a sportnapon, sportünnepélyek alakzatainak kialakításához. További célunk: – fejlesszük a tanulókat a sportöltözet, sportfelszerelés használatában, a személyi higiénia szükségességének tudatosításában.	A rendgyakorlatok, gimnasztika 5–6. osztályos anyaga, továbbá: – a fejlődés, szakadozások a nyitott oszlopok sorainak többszörösére növelésével, – menetsebesség és lépéshossz változtatása, – a menet irányának megváltoztatása egyes oszlopban járás közben, egyszerű ellenvonulások, fejlődések, szakadozások ellenvonulásban. Gimnasztika: – 2-4-8 ütemű szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszeres- és egyszerű szabadgyakorlatok.	A pedagógus számára a rendgyakorlatok büntetésként való felhasználása a pedagógiai tehetetlenség jele. A tanulók igényeljék a külső rendet, tudatosuljon ennek hasznossága és a rend szépsége. Értsék meg az alaki formaságok fontosságát, az együttes mozgásban rejlő harmóniát, rendet. A gimnasztika terén következetesen követeljük meg tanulóinktól: – a pontos kiinduló és befejező helyzeteket, – a mozgások kiterjedésének csorbítatlan megvalósítását.	KÉPES mozgáskultúrájában, higiéniai szokásainak változásában, fegyelmezett, kitartó munkavégzésében történt pozitív vagy negatív változás alapján.

1. ATLÉTIKAI JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
5. osztály szerint, továbbá: Célgimnasztikai, valamint rávezető gyakorlatokkal, feladathelyzetekkel készítsük elő az atlétikai mozgások oktatását. – futás egyéni ütemre a táv növelésével, – akadályfutás 3-4 akadállyal, 100-110 cm-es sáv átugrásával, – térdelőrajtnál: indulás fokozatosan növekvő, és gyorsuló lépésekkel, – váltófutásnál a váltóhatárt kisegítő vonal alkalmazásával, – szökdelések, ugrások változatosan összeállított szereken, – a guggoló, távolugró technika csiszolása, – a dobásnál hátulról történő indítások tudatosítása.	Futások, ugrások, szökdelések, dobások Futásokat, ugrásokat, dobásokat speciálisan előkészítő és célgyakorlatok. Állórajt, indulás elöl és hátul lévő lábbal. Térdelőrajt helyes technikai végrehajtása, vezényszavak ismerete. Gyorsfutások 60, 100 m-en. Vágtafutások. Iramfutás 1000 m-es. Tartós futás iramnehezítéssel. Kitartó futás 10-12 percig. Futás akadályok felett. Váltófutás két- és egykezes váltással. Távolugrás guggoló technikával. Magasugrás lépő, vagy (ugródomb esetén flop) (guruló technika) <i>átlépő technikával</i>. Kislabdahajítás távolságra, célra. Súlylökés helyből (3 kg). Lökések tömött labdával helyből egy és két kézzel. Játékok: Egyéni-páros, csapat-, sor-, és váltóversenyek futó, ugró és dobó feladatokkal.	A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani. Ezt kövesse a végtagok sebességének vagy a mozgás tempójának a variálása. Ennek oka abban keresendő, hogy ez már egy bizonyos előképzettséget kíván meg a tanulók részéről, még olyan egyszerű mozgások esetén is mint a járások és futások. Az egyes mozgásban résztvevő végtagok teljes vagy részleges blokkolásával tovább nehezíthetjük a feladatokat. A legvégső stádiumban, vagyis a tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Ne feledjük, hogy ennek a blokknak a jelentősége és elsődleges célja nem abban keresendő, hogy a tanulók minél tökéletesebben hajtsanak végre egy jól begyakorolt atlétikus járást, futást, szökdelést vagy esetleg egy hajító mozdulatot.	Képes fokozni teljesítményét a kitartó, iram, fokozó és akadályfutásban. Tud gyorsfutásban, 30- 60-100 m-en időt javítani.. Képes a nekifutás sebessége, a kitámasztás- és a lendítés közötti összefüggésre vonatkozó tapasztalatokat , alkalmazni az ugrásokban. Ismeri meg az optimális nekifutási sebességet a magas- és távolugrásban.

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A torna mozgásanyagának hatékony, intenzív feldolgozásához vegyük figyelembe: – azonos szerigényű anyagok oktatásának, a különböző osztályokban azonos időszakra ütemezését, – a foglalkoztatási formák helyes megválasztását (együttes osztály stb.), – a fokozott tanulói segítségadás bevonását, – a minél jobb bemutatás érdekében a tanulók aktív részvételével minél több versenyszerű helyzet kialakítását, – a haladás ütemének fokozása érdekében a feladatoknak a tanulók képességeihez történő igazítását.	Támaszhelyzetek, támaszugrások, függéshelyzetek, gerenda – célgyimnasztikai, rávezető, képességfejlesztő gyakorlatok, – repülő gurulóátfordulás nekifutással, – fejjállás különböző kiinduló helyzetekből, – kézenátfordulás oldalt, – csúsztatás, vetődés, – fellendülés kézállásba (kísérletek) – mérlegállás, híd, spárga, tarkóbillenés, fejbillenés (kísérlet) – összefüggő talajgyakorlat, – terpeszáttugrás ugrószekevényen (3-4 rész) hosszában, bakugrás, – guggolóátugrás ugrószekevényen (3-4 rész) szelvében (segítséggel) – gerendán futólépés, érintőjárás, hármaslépés, karkörzések, – gyűrűn: <i>alaplendület, zsugorlefuggés, nyújtott lefuggés, lebegőfuggés, lefuggés, hátsó függés</i>, homorított leugrás hátra lendületből.	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevételével tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevételével a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	Tudja a támasz- és függőszerkezen tanult gyakorlatelemek jellegzetes kulcsmozzanatait: – talajon az alapelemeket, – támaszugrásoknál az alapugrást, ellökést, – gyűrűn az alaplendületeket, – gerendán a hely- és helyzetváltoztatásokat. Tud bemutatni összekötő elemeket is tartalmazó 2-3 (3-4) elemből álló önálló talajgyakorlatot. Biztonsággal tud mászni (függeszkedni).

3. LABDAJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA A kézilabdajáték célja lényegét tekintve megegyezik az 5–6. osztályban megfogalmazottakkal, de magasabb szinten realizálódik. A gyermek fejlődési sajátosságaiból fakadóan előtérbe kerülnek: – az értelmi képességek, – a felelősség, csapatszellem, – az ésszerűsége alapuló helyzetfelismerés képessége, – a sportszerűség betartása, – az önfegyelem sajátosságainak formálása. KOSÁRLABDA Az 5–6. osztályban kitűzött célok itt is követendők magasabb szintű megfogalmazással. A kosárlabdázás továbbra is képezze és fejlessze a tanulóink: – sokoldalú mozgásismeretét, – koordinatív és kombinatív képességeit, – labdás ügyességét és kreatív gondolkodását, – csapatjátékból adódóan a társsal, a csapattal szembeni pozitív elvárások érvényre jutását. LABDARÚGÁS Lényegi eltérés nincs, de az elvárások magasabb szinten kell, hogy realizálódjanak, mint az 5–6. osztályban. Célunk: – a technikai tudás fejlesztése a labda le-	Speciálisan előkészítő, a labdás ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok. KÉZILABDA – egyéni védekezés, – a gólveszélyes terület védelme, – a kapura törő játékos sáncolása, – támadásból védekezésbe való gyors visszarendeződés, – résekre helyezkedés, – labda átvétele helyből indulva, mozgásból, – kapura lövés, gyors átadások, bejátszások, – esések, bevetődések, – védekezés egy zavaró játékos (5+1), – támadás felállt védelem (5+1) ellen. KOSÁRLABDA – átadás futás közben párokban, – labdavezetés irányválogatással, – fektetett dobás labdavezetéssel, – összetett technikai feladatok: sarkazás-megindulás-labdavezetés, megállás-sarkazás: előredobott labdával megállás, sarkazás, egy leütés után fektetett dobás, – büntetődobás, – egyéni védekezés lábmunka, – bejátszás befutó játékosnak, – szerelés, emberfogásos védekezés a labdát birtokló játékos helyzetének megfelelően, – ötletjáték könnyített szabályokkal. LABDARÚGÁS	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtsák végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthatják a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentjük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	KÉZILABDA készség szinten: – végzi a rövid és változó irányú adogatást élénk ritmusban, – képes a védők helyezkedésének megzavarására, – tud mozgásból végrehajtott kapura lövést végezni. Az egyén szereplésének mérése: – egyéni védekezés, – támadásból a védekezésbe való gyors visszarendeződés, – résekre helyezkedés, – gyors átadás, bejátszás, – esések, bevetődések, – kapura lövés, kapus játéka, – szabályismeret. KOSÁRLABDA: – a tanulók támadásban állandó mozgással szakadnak el védőiktől a labdaátvitelre, a kosárra dobáshoz, – kellő időben adja át a labdát a legkedvezőbb helyzetben lévő társnak, – tud futás közben labdát kezelni, egy leütés után fektetett dobást végrehajtani, sarkazni, – tud egy lépés után megállni két ütemben, páros lábról felugrani a lehető legmagasabbra, az ugrás „holtpontján” taposni, labdával célba dobni. LABDARÚGÁS – fejlődik technikai tudása a labda

és átvételében, a csüddel történő rúgásban, a fejelésben, alapszerelésben, labdavezetésben, – taktikai megoldásoknál összjáték a támadásokban, védőjátékosok mozgása, helyezkedése, szerelése, – kapusképzés, – szabályok ismerete.	– álló és mozgó labda rúgása belső csüddel, álló és mozgó célba, – labdaátvétel talppal, – levegőből érkező labda átvétele belsővel, – fejelés állva, mozgás közben, – alapszerelés, – labdavezetés, elhúzó csel, RÖPLABDA: Támadás és védekezés alapvető megoldásai.		birtoklásában: átvételében, labdatovábbításban, labdavezetésben, – tudja az elmozduló társnak a labdát pontosan továbbítani.

4. ÖNVÉDELEM, KÜZDŐSPORTOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tudatosítsuk tanítványainkban: az önvédelmi sporttól túlzott elvárást ne tanúsítsanak (a sportág ismerete nem teszi őket legyőzhetetlenné). – A speciális előkészítő gyakorlatok megismertetése, – az esések, zuhanások, gurulások leghétköznapibb, leginkább alkalmazható fajtáinak megtanítása, – fogások, lefogások ismerete, – a fej védelme, – a kéz leérkezést tompító hatásainak kiiktatása, – a helyes gördüléssel a gerincoszlop védelmének biztosítása, – a tömeges izmokon való átgördülés (esés) elsajátítása, – számtalan esésből eredő sérülés megelőzése a helyes eséstechnika elsajátítása révén.	1.Speciális előkészítő gyakorlatok: – alap kézgyakorlatok, – húzó-taszító kézgyakorlatok, – hajító-feszítő kézgyakorlatok, – lenyomó-emelő kézgyakorlatok, – forgató-csavaró kézgyakorlatok. 2. Botgyakorlatok. 3.Esések, zuhanások. 4. Gurulások, csípődobás. 5. Leszorítások. 6.Szabadulás a fogságból, lefogásból. Küzdő játékok: „Ne lépj ki a körből”, „Vedd el a botot”, „Bottal körben”. A birkózás egyszerűbb elemei (grundbirkózás).	Módszertani ajánlás: A dzsúdó nem önvédelmi gyakorlatokat tartalmaz. AIKIDO dzsúdóhoz kapcsolt önvédelmi mozgásanyag	Ismeri a helyes eséstechnikát: – a nagy izomcsoportokra érkezést, – a fej védelmét, – a kéz, könyök, térd megóvásának lehetőségeit. Képes gurulásoknál a háton átlós vonalú gördüléssel védeni a gerincoszlopát. Képes önismeretre (az elbizakodottság,a vigyázatlanság, a félelem legyőzésére.)

5. SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉG

Fejlesztési célok	Tantárgyi tartalmak, tevékenységi formák	Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltétele
Az iskolai környezet és az időjárást figyelembe véve a tanórákat lehetőleg a szabad téren valósítsuk meg. A változó hőmérséklethez igazodva fokozzuk tanítványaink tűrőképességét, edzettségét, fizikai teljesítményüket. A szabadidős-sportágakat nagyobb arányban ismertessük meg tanulóinkkal, mert ha megszeretik valamelyiket, valószínű meghatározóvá válik a szabadidejük eltöltésében. Biztosítsunk széles kínálatot, hogy mindenki találjon számára megfelelő sportágat.	– túrázási formák, gyalog-, kerékpártúra (duatlon) a helyi tantervben pontosan meghatározott időpontban, szép élményt adó helyszínen, – különböző helyváltoztató eszközök: BMX, görkorcsolya, gördeszka, futball stb. – téli sportok: szánkózás, síelés, korcsolyázás, (jégkorong), – vízi sportok: evezés, kajak, kenu, (hétvégi program - tábor keretében, szünidőben), – asztalitenisz, tollaslabda – futással, dobással, ütéssel kombinált népi játékok (várméta, stb.)	Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, megfázás, fagyás elkerülése érdekében).A szabadban végzett mozgásokra készítjük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés).A szánkóval, sível stb. történő foglalkozások lebonyolításához gondosan válasszuk ki a terepet, mely megfelelő a tanulók tudásának, felkészültségének.	Ismeri a szabadtéri testedzés (testnevelési óra) legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait. Képes szabadtéri sporttevékenységek végzésére.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 100 + 12 óra - heti óraszám: 2,5 + 0,5 óra

(2,5 óra tanórai, 0,5 óra délutáni gyakorló óra keretében)

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	20
Torna jellegű feladatok	14
Testnevelési játékok	46
Szabadidős sporttevékenységek	16
Önvédelmi sportok, küzdősportok	16

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLATOK, GIMNASZTIKA, PREVENCIÓ, RELAXÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendgyakorlatoknál a célkitűzés az előző osztályokéhoz hasonlóan – nemcsak osztályközösségben, hanem nagyobb egységben felvonuláshoz az alakzatok mozgatása; szabadtéri tanévnnyitó, tanévvzáro ünnepek, Gimnasztikai gyakorlatoknál: – játékos szabadgyakorlati alapformájú, – határozott formájú szabadgyakorlat, – kéziszer, illetve szergyakorlatok végeztetése.	A testnevelésben alkalmazott rendgyakorlatok köre, elsősorban: – testfordulatokat helyben, – menet megindítása, megállítása, – menetből átmenet futásba, futásból átmenet lépésbe. Tartásjavító a gerincoszlop izomegyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító gyakorlatok, valamint az egyéb ortopédiai elváltozásokat megelőző ellensúlyozó gyakorlatok.	A pedagógus számára a rendgyakorlatok büntetésként való felhasználása a pedagógiai tehetetlenség jele. A tanulók igényeljék a külső rendet, tudatosuljon ennek hasznossága és a rend szépsége. Értsék meg az alaki formaságok fontosságát, az együttes mozgásban rejlő harmóniát, rendet.	Ismeri az alaki formaságok elrendelő vezényszavait Tud: – önállóan összeállítani 8-6 ütemű gyakorlatot, – zenére bemutatni (saját összeállítású) 32 ütemű gyakorlatfűzést, – társuknak levezényelni 4-5 gyakorlatelemet tartalmazó szabad kéziszergyakorlatot.

1. ATLÉTIKA, FUTÁS, SZÖKDELÉS, UGRÁSOK, DOBÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A munkabíróképeség növelése. Sokoldalúság az oktatásban: atlétikai feladatok változó feltételek közötti végrehajtásával, a többi sportágban jelentkező mozgáskészségek összekapcsolásával. Törekednünk kell annak megvalósítására, hogy az atlétikai oktatási anyag keretén belül fizikai és koordinációs képességek a korábbinál még inkább harmonikusan fejlődjenek. fokozzuk a tanulók érdeklődését az atlétikai mozgásformák iránt. Az oktatás során az egyénre szabott technikák kialakítása, csiszolása, javítása, gyakoroltatása kerül előtérbe.	Futások, ugrások, dobások Eredményes végrehajtás feladathelyzetben. – Gyorsfutás 30-60-100 m-en. Iramfutás a táv fokozatos növelésével. Fokozó futás. Álló-, térdelőrajt a törésmentes indulásra, továbbá a célbafutás helyes végrehajtására törekvés. Futás nehezítésekkel (terep, akadály). – Váltófutások. Magasugrás. Távolugrás. Kislabdahajítás (10-15 lépés) nekifutással. Súlylökés helyből, becúszással. Vetések tömött labdával mindkét oldalra (két kézzel). Játékok: versengések az atlétika egyes számaiban.	A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani. Ezt kövesse a végtagok sebességének vagy a mozgás tempójának a variálása. Ennek oka abban keresendő, hogy ez már egy bizonyos előképzettséget kíván meg a tanulók részéről, még olyan egyszerű mozgások esetén is mint a járások és futások. Az egyes mozgásban résztvevő végtagok teljes vagy részleges blokkolásával tovább nehezíthetjük a feladatokat. A legvégső stádiumban, vagyis a tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Ne feledjük, hogy ennek a blokknak a jelentősége és elsődleges célja nem abban keresendő, hogy a tanulók minél tökéletesebben hajtsanak végre egy jól begyakorolt atlétikus járást, futást, szökdelést vagy esetleg egy hajító mozdulatot.	Ismeri, hogyan kell fokozni az állóképességet, a különböző kitarító mozgást követelő feladatokkal. Tud gyorsfutás közben váltani. Képes futásra nehezítésekkel. Javul a teljesítmény a rövid-, közép-, hosszú távú futásokban. Képes az ugrásoknál, dobásoknál az ugró-, dobótechnika összhangjának megteremtésére.

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Alakítsuk ki (aktív közreműködésükkel) a tanulóknak: – a mozgások fizikai törvényszerűségeinek megértését, az értelmes mozgástanulás igényét, – az egyes elemkapcsolatok önálló módon történő feldolgozását, – a mozgásuk állandó tökéletesítésének fontosságát, – a segítségnyújtás magas szintű készségét.	Támaszhelyzetek, támaszugrások, függéshelyzetek, gerenda, sportgimnasztika – gurulóátfordulások előre, hátra, sorozatban is, – repülő gurulóátfordulás fekvő társon át, – fejjállás feladatokkal, – fellendülés kézállásba, tarkóbillenés, fejbillenés, kézenátfordulás oldalra, – összefüggő talajgyakorlatok, a tanult elemekből, – gerendán különböző testhelyzetek, járásmódok, állások, – gyűrűn alaplendületből fellendülés előre lefüggésbe; alacsony gyűrűn: támaszkísérletek: 4-5 elemből álló összefüggő gyakorlatok, – támaszugrás: „Kismacska”, Terpesz és guggolóátugrás keresztbe állított 3-4 részes szekrényen. Mászás, vándormászás kötélén, függeszkedési kísérletek.	. A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a tanulók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	– biztonságosan tud mászni (függeszkedni), – támaszban, függésben karhajlítást és nyújtást végezni, – egyensúlyozva járni talajon, szereken, – egyéni adottságokhoz viszonyított hajlékonyságot, lazaságot, rugalmasságot a szereken történő feladatvégzés közben biztonságot mutat, – tud az 5-8 osztályban tanult tornaelemeket bemutatni talajon, szereken, – képes 3-4 (5) elemből önállóan összeállított talaj-, (illetve szer-) gyakorlatokat bemutatására.

3. TESTNEVELÉS ÉS SPORTJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA A 7.osztály megfogalmazása szerint, továbbá célunk az, hogy: tanítványaink technikai, taktikai ismeretanyagból a védekező, támadójátékból a sportoláshoz legszükségesebb tudásanyagot alapszinten, az ügyesebbek magasabb szinten sajátítsák el. KOSÁRLABDA Az 5–7. osztály megfogalmazása szerint, továbbá: – koordinált, egymáshoz igazodó feladat végrehajtás, – önzetlenségben előbbre jutás, – az ellenfél és csapattárs, a játékban résztvevők tevékenységének tisztelete, a durvaságmentes játék, – a kombinatív lehetőségek felismerésével fejlesszük a tanulók kreatív, logikus gondolkodását, – a célszerűséget az eredmény elérésében. LABDARÚGÁS – a technikai ismeretekben a tudáskülönbség kiegyenlítése páros és egyéni labdás feladatok végzésével, – a posztonkénti feladatok elsajátítása, – a támadójáték csiszolása, – az emberfogásos védekezés alkalmazása, – a kapus technikai, taktikai tudásának bővítése, – a játékrendszer ismerete.	KÉZILABDA Védekezésben: – tudják tartani helyüket a zóna számukra kijelölt helyén, alkalmazzák a testtel való feltartást, Támadásban: – a folyamatos játék biztosítása: gyors, változatos irányú adogatás, betörés, áttörés – a megfelelő pillanat kiválasztása társas, egyéni akciók végrehajtására, KOSÁRLABDA Taktika: – emberfogásos védekezés során tudjon a védő a támadó és a kosár között maradni, – a támadásban ismerje a védőtől való elszakadás egyéni módját Technikai: Sajátítsa el készség szinten a: – a fektetett dobást oldalról kapott labdával, tempódobást páros lábról felugrás után az ugrás „holtpontján”, – büntetődobás egy-vagy kétkézes dobással, – labdavezetés irányváltoztatással, Feladathelyzetben tudja alkalmazni: – a gyors indulást, – az indulócselt, – a gyors irányváltozást. LABDARÚGÁS Csiszolják a tanulók a technikájukat: – külső, belső és teljes csüddel történő rúgásnál, belsővel történő rúgásnál mozgás közben,	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtjuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtják végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentjük a minimálisra a lehetőségek figyelembevételével.	KÉZILABDA – átadások járás, futás közben, – különböző magasságból érkező labda elfogása, – átvett labdával beugrásos kapura lövés; sánc fölött kapura lövés; szabad- és büntetődobások, – a védőjátékos mozgása, a védők helyezkedése, – sáncolás, – a kapus mozgása, a védekezés kézzel, lábbal, – védekezés két zavaró játékos (4+2), – támadás felállt védelem ellen (4+2), – gyors indítás; betörés és kapura lövés. KOSÁRLABDA – fektetett dobás oldalról kapott labdával, – kosárra dobások állóhelyből egy és két kézzel, – büntetődobások az egyéni adottságoknak megfelelő technikával, – labdavezetés irányváltoztatással, aktív védő mellett, – támadás 3:2 ellen, – gyors indulás, – támadás emberfogás ellen, – egyszerű elzárások, – elszakadás a védőtől, – ötletjáték (a 3-10 és a 30 mp-es szabályok nélkül). LABDARÚGÁS – pattanó és guruló labda rúgása teljes csüddel állóhelyben és mozgás közben, álló és mozgó célra, – fejelés felugrással páros lábról előre és

	– az ügyetlenebb lábbal történő rúgásnál, – fejlődésnél, alapszerelésnél. Taktika: – támadásnál pontos összjáték,		oldalt, – szlalom labdavezetés belső és külső csüddel, – rálépős csel, – alapszerelés.

4. ÖNVÉDELEM, KÜZDŐSPORTOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tudatosítsuk tanítványainkban: az önvédelmi sportról túlzott elvárást ne támasszanak (a sportág ismerete nem teszi őket legyőzhetetlenné). – A speciális előkészítő gyakorlatok megismertetése, – az esések, zuhanások, gurulások leghétköznapibb, leginkább alkalmazható fajtáinak megtanítása, – fogások, lefogások ismerete, – a fej védelme, – a kéz leérkezést tompító hatásainak kiiktatása, – a helyes gördüléssel a gerincoszlop védelmének biztosítása, – a tömeges izmokon való átgördülés (esés elsajátítása), – számtalan esésből eredő sérülés megelőzése a helyes eséstechnika elsajátítása révén.	1. Speciális előkészítő gyakorlatok: – alap kézgyakorlatok, – húzó-taszító kézgyakorlatok, – hajító - felkészítő kézgyakorlatok, – lenyomó - emelő kézgyakorlatok, – forgató - csavaró kézgyakorlatok. 2. Botgyakorlatok. 3. Esések, zuhanások. 4. Gurulások, csípődobás, fejenátdobás. 5. Leszorítások. 6. Szabadulás a fogságból (fojtófogas hárítással) Küzdő játékok: „Ne lépj ki a körből”, „Vedd el a botot”, „Bottal a körben”.	A dzsúdó önvédelmi gyakorlatokat tartalmaz. AIKIDO dzsúdóhoz kapcsolt önvédelmi mozgásanyag.	Ismeri a helyes eséstechnikát: – a nagy izomcsoportokra érkezést, – a fej sohasem érintheti a talajt, – óvja a kezét, könyököt, térdet. Gurulásoknál a háton átlós vonalú gördüléssel védi gerincoszlopát. Tudja, hogy az óvatosság, a bátor kiállás, a józan helyzetmegítélés a sport eredményességéhez tartozik.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az iskolai környezetet és az időjárást figyelembe véve a tanórákat lehetőleg a szabad téren valósítjuk meg. A változó hőmérsékletekhez igazodva fokozzuk tanítványaink tűrőképességét, edzettségét, fizikai teljesítményét. A szabadidő-sportágakat nagyobb arányban ismertetjük meg tanulóinkkal, mert ha megszeretik valamelyiket, valószínűleg meghatározóvá válik a szabadidejük eltöltésében. Biztosítunk széles kínálatot, hogy mindenki találjon számára megfelelő sportágat. A foglalkozásokat a lazább keretek ellenére aprólékosan szervezzük, (tervezzük), gondosan határozzuk meg a játékszabályokat, ezzel is biztosítva a sérülések elkerülését.	Futással, dobással, ütéssel kombinált (népi játékok) nemzetek labdája, kötélhúzás. – túrázási formák: gyalog-, kerékpártúra (duatlon) a helyi tantervben pontosan meghatározott időpontban, szép élményt adó helyszínen, – különböző helyváltoztató eszközök: BMX, görkorcsolya, gördeszka, futball, stb. – téli sportok: szánkózás, síelés, korcsolyázás, (jégkorong), – vízi sportok: evezés, kajak, kenu, (hétvégi program - tábor keretében, szünidőben), – asztalitenisz, tollaslabda (tenisz a testnevelési órán a legalapvetőbb technikai elemek, elsősorban a sportág megismertetése lehetséges, főleg az órán kívüli keretben végezhető).	Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítjük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível stb. történő foglalkozások lebonyolításához gondosan válasszuk ki a terepet, mely megfelelő a tanulók tudásának, felkészültségének.	Évszaktól függetlenül ismeri a szabadtéri testedzés lehetőségeit. Ismeri a szabadtéri testedzés (testnevelés óra) legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait. Részt vesz rendszeresen szabadtéri sporttevékenységben Képes egy szabadtéri sportágban jó teljesítmény nyújtására.

6. ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A vízbiztonság javítása.	Az úszás távolságának növelése a választott úszásnemben.	Törekedjünk az érdekes és változatos órávezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reakcióját, fokozatosan ügyeljük a sérülések megelőzésére.	Tud adott távot választott úszásnemben leúszni.

AJÁNLÁS AZ ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉSI, EGÉSZSÉGFEJLESZGTÉSI PROGRAM ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazása szerint az egészségfejlesztő iskola folyamatosan fejleszti környezetét, ami elősegíti azt, hogy az iskola az élet, a tanulás és a munka egészséges színtere legyen. Az iskola és az egészségvédelem szoros kapcsolatára utaló jogszabályok határozzák meg **a jogszabályi hátteret.**

A többször módosított 1993. évi LXXIX. tv. a Köznevelésről 48. § (3) bekezdés kötelezően írta elő: „Az iskola nevelési programjának részeként el kell készíteni az iskola egészségnevelési programját.”

A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról és bevezetéséről szóló 243/2003. (XII.17.) Kormányrendelet.

A 96/2000. (XII.11.) országgyűlési határozattal kiadott „Nemzeti stratégia a kábítószer-fogyasztás visszaszorítására.

A 1036/2003. (IV.12.) Kormányhatározat a 96/2000. Ogy. Határozat rövid és középtávú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról.

A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv.

Az egészségfejlesztés célja annak a folyamatnak a segítése, amelyben képessé válik a gyermek az egészség megőrzésére, a betegséget előidéző tényezők korai felismerésére és elkerülésére. Az egészségfejlesztés, és annak korszerű megvalósulási formája a korszerű egészségnevelés: ide tartozik az egészséges táplálkozás, az aktív szabadidő eltöltés, a mindennapos testmozgás, a személyi higiéné, a lelki egyensúly megteremtése, az egészséges és biztonságos környezet megteremtése, az egészségkárosító magatartásformák elkerülése, a járványügyi és étel-miszer biztonság megvalósítása.

Az egészségnevelés tartalmi elmei

A Nemzeti alaptantervben a biológiai és egészségtani műveltség-tartalmak tanulmányozásával a tanulók megismerik az élet sajátosságait, az élő és az élettelen természet szoros kapcsolatát, az élővilág egységét. Az e területen megszerzett műveltség fontos eszköze lehet annak, hogy a tanulók tudatosan betartsák az egészséges életmóddal kapcsolatos szabályokat. Az ember egészsége témakörében megtalálhatóak a szervezet számára szükséges táplálékok ismeretére alapozó, megfelelő táplálkozási szokások kialakítását ösztönző pedagógiai szándék. Fontos az emberi szervezetre gyakorolt anyagok hatásainak megismerése. Az alkohol, a drogok a dohányzás egészségkárosító hatásainak megismertetése párosul az aktív és tudatos egészségvédelemmel.

A jelen kerettanterv önálló tantárgyként is javasolja az egészségnevelést, de a helyi tantervek kialakítása során lehetőség van a tananyagrészek más tantárgyba való integrálására is.

Az iskola, a családi környezet mellett a szocializációnak azt a színterét jelenti, amelyben mód nyílik az egészségesebb életvitel készségeinek, magatartásmintáinak kialakítására és begyakorlására.

Módszerek

A hagyományos felvilágosítás abból az elképzelésből indul ki, hogy az emberi viselkedés racionálisan szervezett. A több és a helyes tudás helyes döntéshez vezet. Ezért hagyományai vannak a figyelemfelhívó, alkalmi jelleggel megszervezett előadásoknak.

Rizikócsoporthoz megközelítés, az egészségi problémákkal, illetve sajátos körülményekkel jellemezhető csoportok körében folytatott megelőző tevékenység. Érzelmi intelligenciát, társas kompetenciákat, alkalmazkodást fokozó beavatkozásokkal, az egészségkárosító magatartásformákkal szemben lehet eredményesen dolgozni. Nem csak arra készüljenek fel a tanulók, hogy nemet tudjanak mondani a káros szenvedélyekre, hanem arra is, hogy igent tudjanak mondani az egészségre (s ez megóvjuk őket a divatos, de veszélyes káros fogynakuraktól, az eltúlzott testépítéstől).

Kortárshatások felhasználása az egészségfejlesztésben. A serdülőkorú fiatalok körében különösen jó hatása van a kiképzett kortárssegítők közvetítésének. A kényes témák esetében különösen sikeresek az alkalmazott programok: pl. a szexuális kultúra fejlesztése, az AIDS prevenció, a dohányzás-, alkoholfogyasztás-, kábítószer használat megelőzése. Főként a középiskolás korosztálynál javasolható a képzett kortársoktatók bevonása.

Közösségi programok osztályszinten, iskolai szinten.

A programkészítési folyamat lépései

Jól bevált gyakorlat olyan csoport létrehozása, amely a belső innováció és a pedagógia programalkotás során az iskolai egészségnevelési feladatokban közreműködik. A csoport összetétele a helyi adottságok szerint változhat, de fontos résztvevők:

- az intézményvezető vagy megbízottja,
- az egészségnevelő,
- az iskolai drogügyi koordinátor,
- az iskolaorvos, védőnő
- a testnevelő,
- a szabadidő-szervező,
- a diákönkormányzatot segítő pedagógus,
- a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős.

A segítő kapcsolatok feltárása – szülők (család), iskolaszék, iskolaorvos, egészségügyi ellátás stb.

Gyermekjóléti szolgálatok, családsegítők, nevelési tanácsadók lehetőségei. Rendvédelmi szervei, Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (KEF) szerepe.

Tájékozódás az érintettek körében: szülők, diákok, pedagógusok, elemzés, információgyűjtés.

Az egészségnevelés iskolai területeinek megtervezése:

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás lényeges területei.

A tevékenységek rendszere, életkori jellemzőkhöz is illeszkedő témák.

Iskolai környezet sajátosságai (osztálytermek, tanulási környezet, osztálytermek berendezése, a napi munkarend)

Iskolai programok (egészséges táplálkozás, mindennapi testmozgás, a dohányzás, alkoholfogyasztás és kábítószer használat megelőzése.)

Az iskolán belüli bántalmazás megelőzése.

A szexuális nevelés.

Tanórán kívüli foglalkozások (napközi, sportnap, kirándulások)

Tájékoztató fórumok (szülőknek, diákoknak, tanároknak).

Ajánlás az iskolák fogyasztóvédelmi oktatásához

Jogi háttér

Az Egyesült Nemzetek Szervezete 1985-ös Fogyasztóvédelmi Irányelveiben leszögezte, hogy minden állampolgár rendelkezik fogyasztóként a következő jogokkal:

- az alapvető szükségleteik kielégítéséhez való jog,
- a veszélyes termékek és eljárások ellen való tiltakozás joga,
- a különböző termékek és szolgáltatások közötti választás joga
- a megfontolt választáshoz szükséges tények ismeretének joga,
- a jogos panaszok tisztességes rendezéséhez való jog,
- az egészséges és elviselhető környezetben való éléshez való jog,
- a tájékozott és tudatos fogyasztóvá váláshoz szükséges ismeretek és tudás elsajátításához való jog.

Az Országgyűlés 1997.-ben fogadta el a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. Törvényt, melynek első része rendelkezik a fogyasztók oktatásáról. (V. fejezet 17.§.)

Az Európai Unió 2002-2006 közötti időszakra szóló V. fogyasztóvédelmi akcióterve alapján a Kormány kidolgozta a középtávú fogyasztóvédelmi politikát. A 2003. évi LXXIX. módosított Köznevelési törvényben is megjelenik a fogyasztóvédelem oktatása. Kiemelt fejlesztési feladat a Nat-ban a felkészülés a felnőtt életre, amelyben a fogyasztói kultúra kialakítása is jelentős szerepet kap.

A fogyasztóvédelmi oktatás célja „a fogyasztói kultúra fejlesztése, és a tudatos kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése a tanulóknál”. (Nat)

A fogyasztóvédelmi oktatás tartalmi elemei

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttműködéshez és a részvételhez fontos a szociális és társadalmi kompetenciák tudatos, pedagógiaiailag megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszerek kialakításáról és erősítéséről van szó, amelyek hordoznak gazdasági és társadalmi előnyöket is. Szociális magatartásunk sokféle hatás mentén, a szociális tanulás útján alakul, fejlődik. A tudatos fogyasztóvá válás, s az ennek megfelelő magatartás kialakítása hosszú, sokoldalú folyamat. Ebben a folyamatban a tanuló megismeri a fogyasztási javakat és szolgáltatásokat, megtanulja hogyan viselkedjen piaci viszonyok között, hogyan legyen képes fogyasztói érdekeinek érvényesítésére. Ismereteket kell elsajátíttatni, készségeket, hozzáállást, értékrendet kell formálni a fenntartható fogyasztás érdekében.

A kisiskolás korban leginkább jellemző fogyasztói magatartások a kiválasztás, az áruismeret, a döntés, a kockázatvállalás, a bizalmi elv érvényesülése a kiemelt terület. Később, 5-8. évfolyamon már megjelenik a jogérzék, kellő fejlesztéssel a jogismeret, szolgáltatásismeret, a fogyasztói értékrend és a vállalkozásismeret is. A napi gazdasági tapasztalatok, a gazdasági élet mind alaposabb és tudatosabb megismerése és megértése segít a fenntarthatóság eszméjének elfogadtatásában. Az iskolai programokban a pszichológiai motívumokra és a helyes értékrend alakítására kell a hangsúlyt fektetni. A fenntartható fogyasztás nem tudományos vagy technikai kérdés, hanem inkább az értékek kiválasztásával, a tudatos beállítódással kapcsolatos viszony. Az értékek formálásában lényeges a kívánság és a szükséglet fogalmának tisztázása, az egyéni és társadalmi jogok tiszteletben tartása, a természeti értékek védelme. A fogyasztás során a tájékozódás képessége, a döntési helyzet felismerése és a döntésre való felkészülés. Meg kell ismertetni a tanulókkal a piac, a marketing és a reklám szerepét. Hangsúlyozni kell a minőség és a biztonság szerepét, valamint a gazdaságosságot és a takarékoságot.

A fogyasztóvédelmi oktatás szinterei az oktatásban

Az egyes tantárgyakba jól beépíthetőek a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos tartalmak. Például:

Magyar nyelv és irodalom- reklámnyelv, feliratok, a reklám kommunikációs csapdái.

Matematika – banki, biztosítási vagy üzemanyag - fogyasztási szokások és számítások.

Földrajz – eltérő fogyasztási szokások.

Biológia – génmódosított élelmiszerek, táplálkozás kiegészítők, egészséges táplálkozás.

Kémia – élelmiszerbiztonság, élelmiszeradalékok (E-számok), vegyszer maradványok, háztartási vegyszerek, kozmetikumok tudatos használata.

Technika – áruismeret, a gyártás és a termékminőség összefüggései.

Fizika – mérés, mértékegységek, mérőeszközök (villany, gáz, víz mérőórák).

Informatika – elektronikus kereskedelem, internetes fogyasztóvédelem, veszélyforrások.

Történelem – EU fogyasztói jogok, fogyasztástörténet, fogyasztóvédelem, a reklám története.

Tanórán kívüli tevékenységek – vetélkedők, versenyek, rendezvények. Iskolán kívüli séták alkalmával: piacon, üzletekben történő látogatások. Az iskola fogyasztóvédelmi működése (az iskola, mint fogyasztó és mint piac), az ezzel kapcsolatos foglalkozások.

Módszertani elemek

A fogyasztói szokásalakítás egyik fontos célja a szülők és a helyi közösségek együttműködésének megnyerése és bevonása az iskolai nevelési programokba. Ezzel hatást gyakorolhat az iskola a fenntartható fogyasztásra, a tudatos fogyasztóvá neveléssel a szülők a legfontosabb segítők lehetnek. Az áruismerettel, vásárlással, fogyasztói döntésekkel kapcsolatos feladatok segíthetnek abban, hogy a gyerekek minél tudatosabban éljék meg családjuk fogyasztói szokásait. A hagyományostól eltérő tanulásszervezési formák alkalmazása, projektprogramok indítása megfelelő keretet teremthet a fogyasztóvédelem oktatásának, a kritikus, független gondolkodás fejlesztésének. Fontos, hogy a tanulók a témában változatos módszereket és minél gyakrabban alkalmazzanak, a napjainkban tipikus helyi és globális problémákon keresztül. Például:

Interjúk, felmérések készítése az emberek vásárlási szokásairól.

Riportkészítés az eladókkal.

Médiafigyelés, médiaelemzés, reklámkritika.

Egyéni és csoportos döntéshozatal.

Adatgyűjtés, adatfeldolgozás, információörögzítés csoportmunkában.

Problémamegoldó gyakorlat ötletbörzével, értékeléssel.

Viták, szituációs játék (eladói és vásárlói értékek összehangolása).

Érveléstechnikai gyakorlatok (hatékony érdekvédelem).

A fogyasztóvédelmi Egyesületek Országos Szövetsége (1012 Budapest, Logodi u. 22-24.) több korosztálynak megjelentetett kiadványokat (feladatlapokat), amelyeket ingyenesen igényelni lehet.

Fogyasztóvédelem oktatási segédlet a 13-14 éves diákok tanóráihoz (tartalom: Mi fogyasztók, Fogyasztók és alapvető jogaik az ENSZ szerint, A fogyasztóvédelem történetéről, Általános szabályok, Javasolt témakörök a tanórákhoz)

Tudatos vásárló leszek! (tanulói és tanári segédanyag) középiskolák részére.

Fogyasztóvédelmi témakörök az interneten:

Vásárlás az interneten: http://www.nhh.hu http://www.fvf.gov.hu	Élelmiszerek címkézése: http://fvf.gov.hu http://fvm.hu http://www.mebih.gov.hu
Egészségbiztosítás: http://www.owp.hu	Utasbiztosítás: http://www.indrabizt.hu
Táplálékok, tápanyagok: http://www.eum.hu http://ofe.hu	Adósságkezelés: http://www.bisz.hu http://www.mnb.hu
Szerzői jog: http://www.artisjus.hu http://www.mszh.hu	Újrahasznosítás: http://www.e-misszio.hu http://www.energiaklub.hu

Ajánlás az iskolák környezeti nevelési programjához

Jogi háttér

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének 57. közgyűlése 2002. decemberében a 2005-2014 közötti évtizedet a Fenntarthatóságra nevelés évtizedének nyilvánította. Ezt az évtizedet az oktatás minden szintjén a fenntarthatóság, a környezet- és egészségvédelem alapértékeinek nevelésére kell fordítani. A hazai jogszabályi háttér az Alkotmány szerint:

18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

70. § A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

A Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. Törvény) 54.§ 1. cikkelye szerint:...”Minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére.”

A Nemzeti Alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezettudatosságra nevelést:

„A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen, a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését.”

A környezetvédelmi oktatás elemei

Az iskolai környezeti nevelési programok akkor szolgálják a tanulók érdekeit, ha hozzájárulnak a közoktatás-fejlesztés stratégiai céljainak eléréséhez az alábbiak szerint.

Az élethosszig tartó tanulás megalapozása a kulcskompetenciák fejlesztésével.(Pl: értő olvasás, tudományos adatgyűjtés és elemzés, információszerzés)

Az oktatási esélyegyenlőtlenségek mérséklése. A hagyományos óraszervezéstől eltérő tanulási formák sok lehetőséget adnak azon diákok érvényesülésére, fejlődésére, akiket hagyományos tanórai keretekben nem, vagy csak kevésbé sikerül aktivizálni, fejleszteni.

Az oktatás minőségének fejlesztése. A környezeti nevelés jelen-, illetve jövőorientáltsága segíti a tanításközpontú pedagógiából a tanulásközpontúba való átmenetet.

A környezeti nevelési program a pedagógiai programon belül, a nevelési program része. Így természetesen erre is vonatkoznak a helyi pedagógiai alapelvek, célok, feladatok, eszközök, eljárások. **Többféle megjelenés lehetséges: lehet a nevelési program önálló fejezete, önálló melléklete, vagy az egészségnevelési programmal egybeszerkesztett eleme is.** Amikor az iskola megfogalmazza általános pedagógiai küldetését, akkor a környezeti nevelési programrészben helyet kapnak a konkrét, megvalósítandó célok. Célszerű ütemtervet készíteni, megjelölve a határidőket és a felelősöket is. Munkacsoport létrehozása célszerű lehet a program elkészítésére, hogy felkészült és tájékozott pedagógusok készítsék el a tanév konkrét programját.

A környezeti nevelési program mindig az adott iskolára készül. Értelmeszerűen figyelembe kell vennie az iskola típusát, valamint az iskola környezetét. Másra van szüksége egy általános iskolának falusi, illetve városi környezetben.

A program javasolt témái, elemei:

1. A környezeti nevelési program elkészítésének alapjai (törvényi háttér, helyzetelemzés, erőforrások számbavétele)
2. Jövőkép, alapelvek, célok.
3. Tanulásszervezési és tartalmi keretek.
4. Módszerek
5. Taneszközök
6. Iskolai környezet (iskolaépületek, azok működése, iskolai életvitel)
7. Kapcsolattrendszer, kommunikáció (belső-faliújság, iskolarádió, külső-helyi és területi média)
8. Minőségfejlesztés

A speciális nevelési módszereket igénylő gyerekek környezeti nevelése

A gyermekek eredményes nevelése érdekében nagyobb hangsúlyt szükséges fordítani a tanuláshoz nélkülözhetetlen funkciók fejlesztésére. Differenciált eljárásokkal, tartalmakkal és oktatásszervezési megoldásokkal, terápiákkal kell alkalmazkodni a tanulók között meglévő nagyobb eltérésekhez. Az 1-4. évfolyamon a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott cselekvéseknek van fontos szerepe. Az 5-8. évfolyamon a megismerési módszerek továbbfejlesztése, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetek, ismeretek, a tanulási szokások fejlesztése a cél.

A hagyományos tanórai foglalkozások keretében lehetőségek vannak, melyekre a tantárgyi fejlesztési feladatok is utalnak. Az iskolai program kialakításakor a helyi értékek és problémák tanórai megjelenéséhez célszerű javaslatokat tenni.

Hasznos honlapok

Minisztériumi háttérintézmények: <http://www.oki.hu>

Magyar UNESCO Bizottság <http://www.unesco.hu>

Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus továbbképzési Kht. <http://www.ptmik.hu>

A környezeti nevelési programok elkészítéséhez segítséget nyújtó civil szervezetek <http://www.korlanc.hu>

<http://www.bocs.hu/kornev/demec.htm>

<http://www.kokosz.hu>

AJÁNLÁSOK A HELYI TANTERV KIALAKÍTÁSÁHOZ, A KERETTANTERV ADAPTÁCIÓJÁHOZ

A NAT szellemiségét a Magyar Köztársaság Alkotmánya, a magyar törvények, kiemelten a közoktatási törvény, valamint az emberi jogokról, a gyermek jogairól, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogokról, a nemek közötti egyenlőségről szóló nemzetközi és magyar törvények határozzák meg. A kerettanterv egyértelműen képviseli ezt a szellemiséget. Olyan iskola működését kívánja elősegíteni, amelyben a demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, a lelkiismereti szabadság, a személyiség fejlődése és az alapvető közösségek értékei mentén szerveződnek a tanítási-tanulási folyamatok.

A tanítói –a tanári munka eredményessége érdekében a helyi tantervnek világos képet kell adnia arról, hogy milyen legyen az a tudás, amit az iskolának közvetítenie kell. A tanulási célok meghatározásakor a tartós, biztos alapkészségeken - képességeken alapuló tudást kell középpontba állítani. Olyan tanulási környezetet kell létrehozni, amelynek eredményeként az ismeretek elsajátítása, a képességek fejlesztése nem válik egyoldalúvá és öncélúvá. A korszerű tudáskép az ismeretekben, képességekben kifejezésre jutó műveltség mellett, a gondolkodásmódban, a viselkedésben, az attitűdben, a kulcskompetenciákban megjelenő műveltséget is magába foglalja. A tanulás az egész személyiség aktivitását igényli. Ezért az iskolai munka során a tanulás minden fontos összetevőjét fejleszteni kell a kitűzött célok érdekében. A képességfejlesztést össze kell kapcsolni a fejlődést befolyásoló érzelmi, motivációs tényezők megerősítésével.

Kulcskompetenciák fejlesztésében a NAT 2007. évi módosítása, egyértelműen megfogalmazza az egyes kompetenciák, ismeret-, képesség-, és attitűd tartamait. A kerettanterv szerzői a tantárgyi tantervek bevezetőjében felhívják a figyelmet azokra a feladatokra, amelyek tantárgy-specifikusan fontosak lehetnek a kompetenciafejlesztésben. Ezeket a feladatokat kötelező beépíteni a helyi tantervekbe is.

KERETTANTERVÜNK BEN a kiemelt fejlesztési feladatok, az iskola pedagógiai szakaszaihoz fogalmazva irányítják rá a figyelmet a pedagógiai eredményesség szempontjából kiemelkedően fontos keresztterületi követelményekre.

Az egyes műveltségterületeken a kerettantervi struktúra alkalmazkodik az adott műveltségterület tartalmához és pedagógiai sajátosságaihoz. Vannak azonban olyan tartalmi elemek, amelyeket a kerettantervi koncepció kialakítása nyomán megjelenítésre alkalmasnak tartottunk:

A műveltségterületekhez tartozó tantárgyak neveit és évfolyamonként javasolt óraszámait összesítő táblázatban mutatjuk be.

Egységesen megjelöltük az adott iskolai szakaszokra vonatkozó célokat és feladatokat, valamint a kiemelt fejlesztési követelményeket.

A tantárgyi tantervek bevezetőjében részleteztük a konkrét célokat és feladatokat, felhívtuk a figyelmet a kompetencia – fejlesztési feladatokra.

Az egyes tantárgyak tantervei évfolyamonként meghatározzák a témaköröket és a témakörökhöz tartozó időkereteket.

Ugyancsak témakörönként jelöljük a képességfejlesztés területeit.

Módszertani javaslatokat kínálunk a tevékenységközpontú tanítás-tanulás megvalósításához.

Áttekinthető szerkezetben mutatjuk be a helyi tanterv készítéséhez az évfolyamonként és témakörönként tagolt feladatrendszert.

Szempontokat adunk az értékeléshez,

Minden tantárgy tervezésekor ajánlásokat fogalmaztunk meg a tanulói teljesítmények értékeléséhez (melyek legyenek a kritériumok, milyen típusú feladatokat érdemes értékelni, milyen rendszerességgel javasolunk értékelést).

A tartalmi koncentráció megvalósulását elősegítve, felhívjuk a figyelmet az egyes témakörök tanulásával érintkező tantárgyakra (a tantárgyi koncentráció lehetőségeire). Megjelöltük „a továbbhaladás feltételei” cím alatt, hogy melyek azok a követelmények, amelyeket a gyengén teljesítő tanulók esetében is el kell érni.

A helyi tanterv elkészítésekor az iskolák rugalmasan, a maguk igényei és lehetőségei szerint alakíthatják, módosíthatják a kerettanterv ajánlásait. A konkrét óraszámok, témakörök követelmények, illetve feladatrendszerek nem kötelező érvényűek. A helyi tervezéshez ajánlott kerettantervi modell tudatosabbá teheti a NAT elveihez és tartalmához igazodó, tanítás-tanulás tervezését.

Kiegészítésekkel adaptálhatóak a tantárgyi kerettantervek. Összevonás, illetve más tantárgy kialakítása esetén a közoktatási törvény 52.§-a szerint meg kell tartani az óraszámokra vonatkozó előírásokat. Az iskola bevált tantárgyi struktúráját és óratervét célszerű megőrizni. Az osztályfőnöki órák tartalmát, az emelt szintű és a helyi tantárgyak tartalmait helyben szükséges kidolgozni.

Mikor tekinthető az iskola helyi tanterve törvényesnek?

A közoktatásról szóló törvény 48. §-a b) pontja szerint tartalmaznia kell a helyi tervezésnek mindazon elemeket, melyeket az előír. A kerettantervek kiadásáról és bevezetéséről szóló rendeletek alapján, a helyi tantervekben érvényesülő kötelező elvárást. A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) a következő 2/A. §-sal egészül ki:

„2/A. § A helyi tantervnek biztosítani kell, hogy az alapfokú nevelés-oktatás pedagógiai szakaszán a bevezető és a kezdő szakaszban a tanítás-tanulás szervezése játékos formában, a tanulói közreműködésre építve, az érdeklődés felkeltésére, a problémák felvetésére, a megoldáskeresésre, és a tanulói képességek fejlesztését szolgáló ismeretek elsajátítására irányuljon. Az alapozó és a fejlesztő szakaszban a tanulói terhelés a tanulói képességekhez igazodva kell, hogy növekedjen.” E- rendelkezés értelmében javasolható a helyi gyakorlatban bevált szervezési formák megtartása, az iskolaotthonos gyakorlat megerősítése.

Az alapozó szakaszban (az 5.-6. évfolyamon) a közoktatási törvény 8.§-a (3 bekezdése) értelmében a kötelező és nem kötelező tanórai foglalkozás időkeretének 25-50%-ában nem szakrendszerű oktatást kell biztosítani. Azonban az átmeneti időszakra (két tanéven keresztül) a közoktatásról szóló törvény 128. §-ának (19) bekezdése alapján a 2008/2009–2010/2011. tanítási évben megszervezhető úgy is, hogy az e célra felhasznált idő csak az összes kötelező óra 20%-át éri el (vagyis az 52.§ (3) bekezdés b) pontja szerinti 22,5 óra húsz százalékát heti 5 órát kell biztosítani.)

A kerettanterv ajánlásait, minden intézmény saját lehetőségei, hagyományai és nevelési környezete alapján módosíthatja. **A Nemzeti alaptanterv elveit, fejlesztési követelményeit a műveltségterületek tartalmait azonban minden intézmény köteles érvényesíteni a helyi tervezési gyakorlatában.** A tanítási évben, a tanév rendjéről kiadott rendelet megjelöli a kompetencia-mérések évfolyamait és időtartalmát. Erre vonatkozik a NAT korrekciójára kiadott rendelet hivatkozása:

2.§.(2) Azokon a tanítási napokon, amikor a tanuló a tanév rendjében meghatározott mérési feladatok végrehajtásában vesz részt, más tanóra foglalkozáson való részvételre a művészeti és a testnevelési órák kivételével nem kötelezhető."

Az iskolák a NAT kiadásáról szóló rendelet melléklete alapján, 2007. december 31-éig áttekintik pedagógiai programjukat, és a szükséges változtatásokat átvezetik. Az átvezetés tekintetében a pedagógiai program jóváhagyására vonatkozó eljárást csak akkor kell alkalmazni, ha azt a fenntartó az e rendelet hatályba lépését követő hatvan napon belül az iskola igazgatójától kéri, továbbá akkor is, ha az iskola a mellékletből levezethető változásokon kívül módosítja a pedagógiai programját.

Tantervi hangsúlyok az egyes tantárgyak tartalmaiban

A NAT a kötelező iskoláztatás időszakára fogalmaz meg érvényes értékeket, műveltségképet, tudás-, és tanulásértelmezést. A kerettanterv szerzői, ezen értékek mentén jelölték ki a tantárgyak hangsúlyait. Kerettantervünk a műveltségi terület fejlesztési feladatait évfolyamokra bontja, áttekinthető szerkezetben ábrázolja a helyi tanterv készítéséhez a témakörönként tagolt feladatrendszert. A tanterv tizenkét tanévben gondolkodva a folyamatosság és fokozatosság elve alapján épül fel: az egymásra és egymásból építkezés mind a tananyagtartalmak, mind a kompetenciák fejlesztésében érvényesül.

Magyar nyelv és irodalom

Az **1–4.** évfolyamon, kisiskolás korban az anyanyelvi nevelésnek alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve válik lehetővé az önálló ismeretszerzés és tanulás, vagyis az anyanyelvi nevelés határozza meg a tanulás teljes folyamatát.

Az anyanyelvi nevelés elsődleges feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció eszközi használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése, új nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása. A tanulási tartalmak feldolgozása kedvező feltételeket teremt anyanyelvi örökségünk ápolásához, hagyományozásához, a különféle kommunikációs helyzetekben való aktív részvétel gyakorlásához, valamint az önálló tanulás és önművelés képesség- és szokásbeli alapjainak megerősítéséhez. Egy tantárgyként – **Magyar nyelv és irodalom**, de **nyelvhasználati területenként** tesz ajánlást kerettantervünk a tanítás tartalmaira.

Így évfolyamok szerint külön jelenik meg az olvasás, írás, nyelvtan, helyesírás, fogalmazás alapképességeinek kialakítását segítő fejlesztési feladatsor. A helyi tantervben a tanulók összetételétől függően célszerű kialakítani a nyelvhasználati területenként megjelenő óraszámokat. A kerettantervi ajánlás jó alap lehet, de mérlegelést kíván a helyi adaptáció.

Az **5–8.** évfolyamon a *Magyar nyelv és irodalom műveltségi területet* minden évfolyamon két tantárgyra bontottuk **Magyar nyelv**, valamint **Irodalom**. Tettük ezt konvencionális megfontolásból, annak a nézetnek az elfogadásával, miszerint az anyanyelvi és az irodalmi nevelés egységet alkotva szolgálja az anyanyelvi kompetencia fejlesztését. Az 5-6. évfolyamon kötelező „nem szakrendszerű” oktatás megvalósításához a kerettanterv jelzi azt az óraszámot, melyet a tantárgyon belüli megoldás esetén irányadónak kell tekinteni.

Az **5–6.** évfolyam folytatja és továbbfejleszti az első szakaszban (1–4. osztály) kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást. A 7–8. évfolyam már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődési szokások és alapszerkezetek ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. Erre a nyelvhasználati, a grammatikai, a jelentéstani témák és az irodalmi olvasmányok adnak módot. Az irodalom a kultúra egyik fő hordozója és megújítója. Ugyanakkor az irodalom az egyik leghatékonyabb és legátfogóbb eszköze a

szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének. Ebből következik, hogy meghatározza a tanulás egész folyamatát, és alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában és fejlesztésében

A 7–8. évfolyam már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődési szokások és alapszerkezetek ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. Erre a nyelvhasználati, a grammatikai, a jelentéstani témák és az irodalmi olvasmányok adnak módot.

A nyelvtanoktatás feladata a nyelv rendszerszerűségének felismertetése is, ennek megfelelően a tradicionális, tudományosan megalapozott grammatika oktatása, az általános iskolába tanult leíró nyelvtani és szövegtani ismeretek szempont alapján történő rendszerezése és magasabb szintre emelése. Ez teszi lehetővé a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, fogalmi szintű meghatározását, a tanultak tudatos alkalmazását. A tanulóknak a közös és az önálló munka során fel kell fedezniük a nyelv kifejező lehetőségeit, törvényszerűségeit, a nyelv jelkészletének, a mondat szerkezetének és a valóság felépítésének az összefüggéseit, meg kell ismerkedniük a különböző típusú szövegekre vonatkozó elvárásokkal, hiszen ezek által gazdagodhatnak a pontos kifejezés igényével gondolataik és kérdéseik megfogalmazásában.

Idegen nyelvek tanításában a kommunikatív kompetencia fejlesztését helyeztük kerettantervünk középpontjába.

A kommunikatív nyelvi kompetencia fejlesztése a következőket jelenti:

- (1) A kötelező oktatás végére a tanulók képesek lesznek egy vagy két idegen nyelvet személyes, oktatási, közéleti és szakmai kontextusban megfelelően használni.
- (2) A nyelvtanulás során a tanulóknak kialakul a nyelvtanulás, a tanult nyelv, az azt beszélő emberek és kultúrájuk, valamint általában más nyelvek és kultúrák megismerése iránti kedvező attitűd és motiváció.
- (3) Nyelvtudásukat egész életükben képesek lesznek önállóan fenntartani, fejleszteni, emellett újabb idegen nyelveket hatékonyan és sikeresen elsajátítani

A nyelvi kompetencia azok közé az alapvető készségek közé tartozik, melyekre mindenkinek szüksége van a képzésben, a foglalkoztatásban, a kultúrák találkozása során és az önmegvalósításhoz; a nyelvtanulás az egész életet felölelő tevékenység.

Az Európai Unió tagállamai számára elsődleges fontosságú az, hogy már az óvodában és az általános iskolában eredményes nyelvtanulás folyjon, mivel ezeken a helyeken alakul ki az, hogy az egyén hogyan viszonyul majd más nyelvekhez és kultúrákhoz, és a későbbi nyelvtanulás alapjai is itt kerülnek lefektetésre.

Az idegen nyelvek tanításában, ha a tanulói tevékenységekből indulunk ki, fontos szerephez jut az *esztétikai-művészeti tudatosság és (főként) kifejezőkészség kompetencia*, pl. projektmunka, daltanulás, szerepjátás során. A nyelvoktatás alkalmas egyéb általános készségek és kompetenciák (például: *gondolkodási, szövegértési készségek, a koncentráció képességének alapozása, az önismeret elmélyítése*) elsajátítására és begyakorlására is:

A NAT szerint fontos, hogy a követelményrendszert az iskolák rugalmasan, a helyi sajátosságoknak és igényeknek megfelelően alkalmazzák. Mivel az élő idegen nyelvek tantervfelépítése eltér a többi műveltségi terület követelményrendszerétől, a tananyagot, a fejlesztési követelményeket és a minimális teljesítményt nem lehet táblázatban egymás mellé rendelni

A használható nyelvtudás a tanuló számára nemcsak azt jelenti, hogy jobb eséllyel indul a munkaerőpiacon, hanem egyben kulcsot is ad a kezébe más népek, más kultúrák, s ezáltal önmaga, saját népe és saját kultúrája alaposabb megismeréséhez, megértéséhez.

Matematika

A matematika tanításának középpontjába azoknak a képességeknek a fejlesztése kerül, melyek biztosítják a tantárgy iránti érdeklődés fenntartását, a tevékenységhez kötött alkotó gondolkodás kiépülését, a problémalátást és problémamegoldást, valamint az önálló ismeretszerzés és felfedezés örömét a korosztály életkori sajátosságainak figyelembevételével.

A tananyag mennyiségi növelése helyett a tanultak elmélyítésére, a „minőségre” helyezzük a hangsúlyt. A kerettantervben leírtak szerint a felső tagozatba lépés alapvető feltételeit is a „kevesebb, de alaposabb” tudás határozza meg. A kerettanterv nagy hangsúlyt fektet a felzárkóztatásra, célja, hogy hozzájáruljon az esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez, lehetőséget biztosítson a tehetséggondozásra a 3. és 4. évfolyamon. Így jobban biztosíthatja a tanulók egyéni képességeinek fejlesztését.

A témaköröket tartalmazó táblázatban megjelöltük azokat a tananyagrészeket, amelyekhez készségfejlesztő órákat javasolunk a **nem szakrendszerű oktatás** keretén belül. (5. 6. évfolyamban, az alapozó szakaszban.)

Az általános iskolában **az 5–8. évfolyamon** egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldások mellett a felvetett kérdések igazságának, vagy hamisságának eldöntése, a döntések igazolása. A tanulók legnagyobb része ebben a korban jut el a konkrét gondolkodástól az absztrahálásig. Ezért a legfontosabb cél a konstruktív gondolkodás kialakítása, melyet a tanulók életkorának megfelelően, manipulatív tevékenységek elvégeztetésével, az összefüggések önálló felfedeztetésével érhetünk el. Az önellenőrzéssel növeljük a tanulók önbizalmát, a változatos módszerekkel, a korosztálynak megfelelő játékos formákkal, kis lépéseken keresztül, természetes módon hangoljuk őket a matematika tudományának befogadására.

Fontos, hogy **a valóságban előforduló problémákra a tanulók meg tudják találni a megfelelő matematikai modellt, azokat helyesen tudják alkalmazni.** Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a szövegértő, elemző olvasásra. Ugyanakkor azt is el kell érni, hogy a matematikában tanult ismereteket a tanulók alkalmazni tudják más műveltségi területeken is. Fokozatosan kell kialakítani a matematika szaknyelvének pontos használatát és jelölésrendszerének alkalmazását. Az ötödik-hatodik évfolyamon tartalmazza a kerettanterv a nem szakrendszerű oktatásra fordítandó időkereteket. A helyi tantervben, a tanulók tudásának diagnosztizálása után dönthető el, hogy ebből milyen időkeretet, mely tartalommal építenek be a fejlesztés érdekében.

A tantervi tartalomnak szolgálnia kell az általános iskolai matematika oktatás alapvető célját, hogy a megszerzett tudás az élet minden területén, a gyakorlati problémák megoldásában is alkalmazható legyen.

Történelem

Az Ember és társadalom műveltségi terület, amely magába foglalja a **történelem tantárgyat**, a társadalmi és gazdasági ismereteket, továbbá a hon- és népismeret, valamint az etika témaköreit, műfajából eredően igényli azt az oktatási, nevelési gyakorlatot, amelyet a kulcskompetenciák nyújtanak. Továbbá megfogalmazható az a kitétel is, hogy a kulcskompetenciák nélkül nem lehet eredményesen tanítani, átadni az Ember és társadalom műveltségi terület egyik szeletét sem.

A **kerettanterv** a bevált gyakorlatára - azaz a hagyományokat őrző koncepciójára, a pedagógusokkal kiépített kapcsolatára hagyatkozva **kiemelt fejlesztési területként kezeli a tantárgy tanításában a Hon- és népismeretet**. *Álláspontunk szerint* kiemelt feladatunk, hogy a tanulók ismerjék meg népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, *nemzeti kultúránk* legjelentősebb értékeit. Ennek érdekében tanulmányozzák a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét, munkásságát. Ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Feltétlenül sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és a velünk együtt élő más népek megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek.

Ismerjék a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit. Alapvető nevelési célnak tartjuk, hogy a tanulók a társadalmi és természeti környezet szűrőjén át alapozzák meg a nemzettudatukat, nemzeti önismeretüket, végeredményben a hazaszeretetüket. Ismerjék meg és tiszteljék a hazánkban és környezetünkben élő más népek kultúráját, eredményeit. **Ösztönözzük fiataljainkat a szűkebb és tágabb környezet történelmi és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására. Készítsük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.**

A fejlesztés kiemelt területei továbbá: a személyiség és emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás, valamint a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek fejlesztése. **Szükség esetén a helyi tantervet át kell alakítani annak mértéke és tartalma szerint, hogy az új célok, feladatok megfeleljenek mindezen elvárásoknak.**

A helyi programnak természetesen szinkronban kell lennie a NAT tartalmával. A közoktatási törvény, pedig hangsúlyt fektet arra, hogy a *vallási, világnézeti* ismereteket minden tanuló megkapja, tiszteletben tartva a gyerekek, illetve a szülők azon jogát, hogy a vallási, világnézeti nevelésről maguk döntsenek. Ehhez az „Ember és társadalom”, ezen belül a *történelem, a hon- és népismeret, az etika, emberismeret* nyújthatja a legtöbb segítséget. Erre annál is inkább kiemelten kell figyelni, mert a törvény kimondja, hogy a *tanuló értékelése, az évközi érdemjegyeinek megállapítása, a tanuló minősítése, félévi és év végi osztályzatai ellen csak a helyi tantervben rögzített értékelési eljárások megsértése esetén lehet jogorvoslattal élni.*

A szülő például akkor támadhatja meg gyermeke félévi vagy év végi osztályzatát, ha a pedagógus a helyi tantervbe ütköző módon íratott dolgozattal befolyásolta a kapott érdemjegyet. A helyi program ilyen módon történt „felértékelődése” lehetőséget nyújt arra is, hogy az *5-6. évfolyam diákjai a történelmet és a honismeretet az eddig jól bevált tanrend (órarend) szerint, szakrendszerű oktatás keretében sajátítsák el.*

(Megjegyzés: A Hon- és népismeret modul, amely a 2000/2001-es tanévben kapott helyet a magyar oktatás rendszerében, mind a gyerekek, mind a pedagógusok, mind a szülők és nagyszülők körében egyértelműen sikeres volt. A *Hon- és népismeret* a NAT 2007 alapján nem modulként, hanem elsősorban a történelem és irodalom tantárgy keretében lehet tanítani.)

Környezetismeret

Legyenek a gyerekek tájékozottak arról, hogy a tudományok, - benne a természettudományok fejlődése a különböző országok tudósainak kemény, kitartó munkájának eredménye. Ismerjék meg néhány magyar tudós, kutató munkásságát, akikre méltán büszke a magyar nép.

Tudatosuljon a gyerekekben, hogy a tapasztalat, a kísérlet, a megfigyelés, a mérés útján szerzett természettel kapcsolatos ismereteiket bővíthetik, fejleszthetik a könyvek, filmek, a televízió és az Internet segítségével.

Az általános iskola **1–4. évfolyamain** a környezetismeret tantárgy keretei között sajátítják el a tanulók az „Ember a természetben” műveltségterület tartalmait, kapcsolódva az Ember és társadalom műveltségterület egyes témaköreire. A tárgy tanítása - tanulása során, a tanulók megismerkednek a környezetükben lévő anyagok tulajdonságaival, a természeti környezetben megfigyelhető változásokkal, az elemi kölcsönhatásokkal, az ember és a természet kapcsolatával, elemi környezetvédelmi tevékenységekkel.

Mivel a bevezető és a kezdő szakasz személyiségfejlesztéséhez a **tanulási stratégiák** is szorosan hozzátartoznak, fontos, hogy a kezdetektől minél több tanulásszervezési móddal ismerkedjenek meg és használják ezeket. Erre a környezetismeret tantárgy – jellegéből adódóan – nagyon sok lehetőséget kínál. Az egyéni és az önálló tanulás, a csoportmunka és a **differentiálás** mellett az **önértékelés** is fontos szerepet kap. Így a gyerekek hamarabb megértik, elvégezhetik feladataikat, és az így szerzett ismeretek tárolása hatékonyabb.

Földrajz

A földrajz tantárgy keretében a Földünk–környezetünk műveltségi terület fejlesztési feladatait kívánjuk megvalósítani. A földrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat komplexen, a természettudományok, a társadalomtudományok, a környezettudományok szempontjából dolgozza fel. Tartalmainak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felelős magatartása a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, valamint az ebből fakadó, szintén világméretű természeti és társadalmi problémákat.

A **7–8. évfolyamokon a természettudományos nevelés** eredményeként kialakul a gyerekekben az általános, az élet hétköznapi folyamataiban, az állampolgári léttel összefüggő döntésekben használható tudás. A három hagyományos természettudományi részműveltség-terület tanítása az iskolában együttműködésben kell, hogy történjék. Fontos, hogy a természetről formált kép egységes legyen, attól függetlenül, hogy a tanítás a helyi tantervekben rögzítetten diszciplináris, integrált, vagy komplex tantárgyakban szerveződik.

A **fizikai műveltségterületek** feldolgozása keretében elsődlegesen azokkal a mechanikai, termodinamikai, elektromágneses, fénytani és atomfizikai, anyagszerkezeti jelenségekkel és összefüggésekkel, törvényekkel ismerkednek meg a tanulók, amelyek megalapozzák a korszerű fizikai világképet, és segítik a többi természettudományos tantárgy tanítását, tanulását.

A **kémiai műveltségterületek** elsajátítása során a legtöbbet használt természetes és mesterségesen előállított anyagok legfontosabb tulajdonságait, átalakulásait és felhasználásuk módját ismerhetjük meg. Figyelmet fordítunk a veszélyes anyagok és készítmények helyes kezelésének alapelveire is. A megfelelően megválasztott kémiai műveltségterületek tanítása és tanulása hozzájárulhat a környezetünkkel kapcsolatos felelős magatartás kialakulásához.

A **biológiai és egészségtani műveltségterületek** tanulmányozásával a tanulók megismerik az élet sajátosságait, az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát, az élővilág egységét, fejlődését és rendszerszerű „működését”, az élőlények állandóságát és változékonyságát. Ezek az ismeretek a természet

szeretetére, meggyőződésből fakadó, tudatos, aktív környezetvédelemre nevelhetnek. Az e területen megszerzett műveltség fontos eszköze lehet annak a törekvésnek, melynek hatására a tanulók tudatosan törekednek az egészséges életmóddal kapcsolatos szabályok betartására.

Egészségnevelés önálló tantárgyként is szerepelhet a helyi tantervben.

Fejleszthető a tanulók felelősségérzete, a tettek következményeinek továbbgondoltatásával *szituációs játékok* segítségével. A meglévő életviteli szokások *elemzésével*, az életkorra jellemző kritikai képességek kihasználásával és fejlesztésével vezessünk rá a helyes konklúzió *felismerésére*. A **beszélgetés**, beszélgetés során oldott légkört teremtve fejlődik a tanulók kifejezőkészsége, önismerete, önbizalma. **Csoportosan** megoldandó feladatok alkalmazásával fejleszthetjük empátikus és együttműködési készségüket. Problémák felvetésével, azok **alternatív megoldási** lehetőségeinek mérlegelésével a döntéshozatalhoz szükséges **felelősségérzet** kialakulását segítheti elő. A mindennapi élet példáinak felhasználásával alakítsuk ki a **kritikus szemléletmódot** a tapasztalatok értékelésében.

Helyezzünk hangsúlyt a **helyi problémák megvitatására**, elemzésére és egy közös megoldási **projekt kidolgozására**. (egészségügyi, környezetvédelmi kérdésekben). **Egy ilyen projekt megtervezése nagyon fejlesztő lehet az 5-6. nem szakrendszerű sávban.**

Az oktatás során a tanulók jussanak közvetlen tapasztalatok birtokába lényeges fogalmak értelmezése terén, váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges” – „kevésbé egészséges” tevékenységformák, anyagok közötti megkülönböztetés, a pozitív életszemlélet. Értsék meg, hogy az egészség – a kiegyensúlyozott életvitel – eszköz a boldog és sikeres élet folytatásához.

A tantervben foglaltak tudatosítsák a tanulóknak, hogy az egészséges életmód igen sokféle lehet: mindig az aktuális élethelyzettől, kulturális, etnikai, társadalmi csoport hovatartozástól függően mérlegelhető és értékelhető egy adott életmód, szokásrendszer minősége.

Informatika

A NAT 2007 jelentős módosításokat hozott az alsó tagozatos informatikaoktatás területén. Az első négy évfolyamon eddig projektként vagy kerettantervi modulként létező tárgyat egyenjogúsította, és a felsőbb osztályok fejlesztési követelményeinek szerkezetébe beillesztette.

A kimeneti kritériumait is úgy adta meg, hogy azok az ötödik évfolyamtól induló alapozó szakaszhoz szervesen illeszkednek. A kerettanterv informatikából lineáris szerkezetű, így - a matematikához hasonlóan – nagyon komolyan kell venni a számon kérést. Ez azonban nem okozhat gondot, mivel a géphasználat messzemenően támogatja a differenciált fejlesztést: ha van kellő számú gyakorló feladatunk, illetve megfelelő oktatóprogramunk, a gyengébben teljesítők felzárkóztatása viszonylag egyszerűen megoldható.

A negyedik évfolyam végéig tartó, az ún. kezdő szakasz, más vonatkozásban az első évfolyamon kezdődő és a második évfolyam végéig tartó bevezető szakasznak felel meg, hiszen ez a periódus valójában az informatikai írni-olvasni tudás, a digitális eszközök használatának a kezdete. Itt ismerik a számítógépes nyelv betűkészletének egy részét, itt alkotják az első „szavakat”, a legegyszerűbb algoritmusokat. És itt éri őket az élmény, hogy igaz mondatokat is tudnak állítani, a tervezett program működik

Az **Informatika 5-8. o. kerettanterv** azzal a céllal készült, hogy az ezt választó iskoláknak ne kelljen új tantervet készíteniük, ezt a tantervet közvetlenül felhasználhassák iskolai tantervként.

Ennek megfelelően a tanterv talán részletesnek és túlhatározottnak tűnik, de gyakorlati tapasztalatunk az, hogy a szaktanárok látják, hogy az összefüggéseket és az egymásra épülést csak akkor lehet biztosítani a közoktatásban, ha az iskolai tanterv átfogó jellegű, de műveltségterületi szinten konkrét.

Az elkészített tanterv alapvetően a műveltségterület megadott szerkezetében rögzített fejlesztési feladatokra épít, de a témák választásában – a tapasztalatok alapján – konkrétságra törekszik. A NAT fejlesztési feladat szerkezetében bevezetett kompetenciák szinte minden tartalmi egységnél megjelennek, ezért a kiadó által javasolt formulát kissé átalakítva alkalmaztuk, nem sértve ezzel a megegyezést. Ezt a tantárgy sajátosságai és interdiszciplináris jellege indokolja.

Az anyagban szerepeltetjük a tervezett fogalomtárat, amely kizárólag a pedagógus munkáját kívánja segíteni.

Értelmezésünk szerint a kerettanterv összeállítójának nagy „szerkesztői-tanári” szabadsága van, ezért az összeállított anyag a 10. kiadást megért Informatika tankönyvsorozat tapasztalatait is figyelembe vette, s mintegy alapul szolgál egy új szellemű átdolgozásnak.

Technika és életvitel tantárgy

Az **1–4. évfolyamon** a mesterséges környezet megismerése (lakás, iskola, közlekedés), a saját élményből adódó problémák technikai oldalának felismerése a tantárgyi fejlesztés feladata. Technikai érdekességek, találmányok megfigyelése, az ember, technika és természet kapcsolatának felfedezése, megértése. Információ gyűjtése, feldolgozása az alkotó munkához.

A kerettanterv elkészítésekor felhasználtuk mindazokat a tapasztalatokat, amelyeket a NAT *Életvitel és gyakorlati ismeretek* műveltségterületre készített *gyakorlati ismeretek apácza*is tanterv, valamint az ehhez kapcsolódó *Technika és életvitel* tankönyvcsaládhoz kapcsolódóan a használat során szereztünk.

Az **5–8. évfolyamon** a feldolgozás témacsoportjaiban komplexen, az életkori sajátosságokhoz igazítva jelennek meg az ajánlott műveltségterületi témakörök: Munkakultúra; Termelési kultúra; Háztartáskultúra; Környezetkultúra; Közlekedéskultúra; Gazdálkodáskultúra; Egészségkultúra; Biztonságkultúra; Fogyasztói kultúra; Szabadidő-kultúra; Információs kultúra; Pályaorientáció.

A tanterv figyelembe veszi a feltételezett helyi adottságokat, tartalmi javaslatot ad esetleges plusz órák tartalmi kitöltéséhez is.

A tanterv javaslatot tesz (az iskolai tapasztalatok alapján) a technika / életvitel és technika / életvitel és gyakorlati ismeretek órák maximális tanulói létszámára. Ez nagy létszámú osztályok esetén csoportbontást jelent. Ezt a munkavégzés team jellege, a balesetveszély és a feltételrendszer indokolja.

Mozgóképesség és médiaismeret

A nyolcadik évfolyamra tervezett tantárgy öt témakörben rendezte el fejlesztési feladatait.

A tantárgy fejleszti a gyermekek *digitális kompetenciáját*, bevezet az információs társadalom eszközeinek használatába, megismerteti az információk és adatok felismerésének fontosságával, visszakeresésének módszereivel, az adatbázisok használatával, a hálózati kommunikáció általános gyakorlatával és szabályrendszerével. Tudatosíthatja a világháló használatának írott és íratlan normáit, a jogkövető magatartás legfontosabb alapelveit, valamint a felhasználóra leselkedő veszélyeket.

A cél elsősorban nem az, hogy a gyerekek a médiumok fejlődésével kapcsolatos lexikális tudást megszerezzék, hanem az, hogy a helyes viszonyrendszer alapjai kialakuljanak bennük. Ez az alap, pedig a különböző képességek és attitűdök fejlesztésével, a tanulók személyiségének „kinyitásával” rakható le. **A tantárgy nem elsősorban válaszokat ad, hanem az azokhoz vezető utat nyitja meg;** esztétikai, ízlésbeli kérdésekben nem ítél, hanem választási lehetőséget kínál, nem mutat követendő irányt, csak orientál. Célja, hogy kibontsa, elmélyítse a sikeres társadalmi beilleszkedéshez és alkalmazkodáshoz

szükségek kompetenciákat és tudást, és a terület szédítő tempójú változásain keresztül bemutassa, hogy világunkban milyen fontos szerepe van a folyamatos, *hatékony és önálló tanulásnak*.

Művészeti nevelés

Rajz –vizuális kultúra

A vizuális kultúra a művészeti alkotások értelmezésével fejleszti a tanulók vizuális megismerő, befogadó és alkotó képességét.

Az 1-4.évfolyamon a tantárgy célja nem csupán a kézügyesség fejlesztése. A művészeti látvány észlelésén, megfigyelésén és megbeszélésén keresztül fejlődik a tanulók szókincse, kommunikációs készsége, gondolkodása, emlékezete, logikai készsége, esztétikai érzéke, sőt értelmi élete is gazdagodik. Ez a komplex hatás nemcsak az alkotó képességekre hat pozitívan, hanem a tanulók szellemi gazdagodását is elősegíti. Cél, hogy a megismert műalkotás motiváló legyen, témája, színe, stílusa, kompozíciója stb. felkeltse a tanulók érdeklődését, kíváncsiságát, és ezzel segítse a vizuális művészeti alkotások mélyebb átélését, értelmezését, maradandó élményt hagyjon bennük. **Az 5-8. évfolyamon** a kíváncsiság élmény-gazdag, érdekes feladatokkal kelthető fel és ezeken keresztül vezethetjük be tanulóinkat a művészet birodalmába. Ha játékos feladatokat adunk a tanulóknak, jobban fejlődik a műalkotások iránti érzékenységük és azok a képességek, készségek, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek. Fontos, hogy a tanulók térábrázoló képessége, formaérzéke, szín- és anyagismerete mellett fejlődjön az esztétikai ítéletalkotó képességük, az ízlésük, kreativitásuk, képi gondolkodásuk és értékrendjük. Mivel a **képzőművészet**, a **vizuális kommunikáció**, illetve a **tárgy- és környezetkultúra** területei a különböző életkorokban, sőt személyenként is eltérő mértékben képesek kifejteni motiváló hatásukat, és különböző képességek fejlesztését teszik lehetővé, ezért célunk a differenciált tevékenykedtetés alkalmazása.

Ének-zene

Az 1-4. évfolyamon a dalok élményekből kiinduló, szövegtartalmat kifejező megszólaltatása, az éneklési öröm felkeltése a legfontosabb feladat. Cél az egységes hangzás kialakítása a csoportos énekléskor, a kiscsoportos és az egyéni éneklés fejlesztése. A tanult gyermek- és játékdalok mozgással kísért csoportos előadása javasolt. Célszerű a népzenei dalanyag többnyire hallás utáni megtanítása. A művészeti nevelés megkívánja, hogy a népszokások megismertetése, dramatizált előadása akár bábos megjelenítéssel vagy mozgással, táncsal is megtörténjen. A tantárgy eredményes tanítása lehetővé teszi az ünnepekre való felkészítést, a hangszeres tanuló diákok bevonásával is.

Az 5-8. évfolyamon az ének-zene tanítás feladata a magyar népzene, a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése, a zenei értékek közvetítése, a tanulók értékszemléletének hagyományörző magatartásának formálása, a befogadó- és reprodukáló képesség fejlesztése.

Elemi zeneirodalmi ismeretekkel, neves zeneművekkel fejlesztjük a tanítványok esztétikai ízlését. Az éneklés egyéni erőltetése helyett sok közösen megélt pozitív élményről és tudatosan ehhez illeszkedő zenei anyagról kell gondoskodni. A saját és mások rögtönzéseinek megítélése zenei eszközökkel járul hozzá *a kritikai gondolkodás fejlődéséhez*. Az önálló véleményalkotás, az annak alapjául szolgáló tényfeltáró, megismerő, összehasonlító, objektív értékelő, önálló érvelőképesség, a saját vélemény megformálása, a közösség nyilvánossága előtt való felvállalás nemcsak zenei, hanem az élethosszig tartó tanulás zenei téren túl is érvényesítendő gyakorlatahoz is az egyik legfontosabb képesség.

A zenehallgatás a más műveltségi területekhez tartozó kapcsolódások felfedeztetésére, bemutatására (pl. irodalom, társművészetek stb.), az önálló ismeretszerző képesség fejlesztésére (felkészülés kiselőadásra könyvtárhasználattal, Internet segítségével) is lehetőséget biztosít. Lehetőséget kell adni a nagyobb formák, a hangzás után jól követhető stílusjegyek felismerésére, a *társművészetekkel*, a felfedezhető hasonlóságokkal való összevetésre, valamint a többször meghallgatott zeneművek műfaji jellegzetességeinek megfigyelésére.

Testnevelés

Az iskolai testnevelés és sport az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak. Ennek feltétele, hogy ismerjék motorikus képességeik szintjét, a motorikus képességek fejlesztésének és/vagy fenntartásának módját, legyen személyes és társas élményük a mozgásos játék, a versengés öröme, a rendszeres testedzés hatásáról. **Az általános iskola első-negyedik évfolyamán biztosítani kell a mindennapos testmozgást.** A helyi tantervben meghatározott legalább heti három testnevelési óra mellett játékos testmozgást kell biztosítani. Az egészségfejlesztő testmozgás ideje naponként legalább harminc perc, amelyet több legalább tizenöt perces foglalkozással is meg lehet tartani.

A **bevezető és a kezdő szakaszban** (1–4. évfolyamon) a testkultúra elemeiből nyert értékekből olyan testi műveltséggel (ismeretekkel, jártasságokkal, készségekkel, képességekkel) ruházza fel a kisiskolásokat, amely későbbi cselekvési biztonságukat, rendszeres fizikai aktivitásukat megalapozza. Ez teszi alkalmassá őket arra, hogy a későbbiekben képesek legyenek sportági feladatok és mozgásrendszerek eredményes elsajátítására, motorikus képességeik hatékony fejlesztésére. sajátos módszereivel, elsősorban mozgásos játékokkal és versengésekkel segíti a zökkenőmentes átmenetet a kötetlenebb óvodai élet és az önálló munkát követelő iskolai élet között, kötődést jelentő élményeket nyújt mozgásvágyuk fenntartásához.

Fontos, hogy **tervezzünk és végezzünk mind a négy évszaknak megfelelő foglalkozást a szabadban.** *Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra,* ennek érdekében célunk és feladatunk:

- a szabadtéri órákat előre tervezzük meg és a tanulókat tájékoztassuk a megfelelő ruha és cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően,
- törekedjünk az érdekes, változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb.),
- gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reakcióját,
- fokozatosan ügyeljük a sérülések megelőzésére.

Az **5-8. évfolyamon** folytatódik a bemelegítésre és a testtartási rendellenességek megelőzésére is alkalmas gimnasztikai gyakorlatok ismerete és a pedagógus utasításainak megfelelő végzése.

Gyorsfutások versenyszerűen. Kötetlen tartós futás 8-10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten. Az ugrások legfontosabb mozzanatainak (fázisainak) – elugrás, légmunka, talajra érkezés – ismerete, a felugrás hangsúlyosabbá tétele. A hajítás legjellegzetesebb mozdulatának, az ívképzésnek az elsajátítása.

A tanult talajgyakorlat-elemek, illetve azok kapcsolatának biztonságos végrehajtása; a saját testtömeg feletti uralom a támasz- és függésgyakorlatokban. Támaszugrásoknál a nekifutás és a támaszvétel zökkenőmentes összekapcsolása.

A labdatovábbítás és -birtoklás biztonságának növelése, labdaátvétellel helyezkedés üres helyre futással. Aktív bekapcsolódás a választott sportjátékba. Sportszerű test-test elleni küzdelem. A vízbiztonság továbbfejlesztése, legalább egy úszásnem technikájának elmélyült ismerete (amennyiben az úszásoktatásban az alapképzés az 1-4. évfolyamon megtörtént). Ezeken az évfolyamokon is lehetőséget kell adni a szabadban végzett mozgásos tevékenységek (játékok) végzésére.

A tanulók értékelése (Részlet a pedagógiai programból.)

Az értékelés területei	Módszerei	ALanyai	Ideje	Formái		Dokumentálása	Az értékelő
				1-4. o.	5-8. o.		
Tanulmányi fejlődés	Folyamatos megfigyelés	1. o.	félévkor	szöveges	-----	N. Tf.	Tanítók
Tantervi követelmények teljesítése			év végén	kt.	-----	N. T. B. Isk. lát. bizonyítvány	
Teljesítmény			az év folyamán 8 alkalom	Kiválóan, jól, megfelelően telj., felzárkóztatásra szorul	-----	N. Tf. Szülők tájékoztatása!	
A tudásszint értékelése	Diagnosztikus mérések	2-8. o.	szeptember 1-2. hét	-----	%	N. Tf. dolgozat füzet összegző értékelés	Tanítók, szaktanárok
	Szóbeli feleltetés		folyamatos	-----	érdemjegy		
	Írásbeli feleltetés		folyamatos	-----			
	Témazáró dolgozat		témakör végén	-----	érdemjegy, %		
	Félévi felmérések	1-4. o	január 2-3. hét	szöveges %	%	N. T. B.	vizsga- bizottság
	Év végi felmérések	1-4. o. 8. o.	május 3-4. hét				
	Minimumszint mérések	bukásra állók	félévkor év végén	%	%		
	Osztályozó- és javítóvizsga		jún. 3-4. aug. 3-4. h.	-----	osztály- zat		
Neveltségi szint	Irányított megfigyelés	munka- terv szerint	folyamatos			feljegyzések	osztályfőnök napközi vezető
	kérdőív		év végén	szöveges	szöveges	összehasonlító elemzés	osztályfőnöki munkaközösség
Magatartás szorgalom	kidolgozott szempontok alapján (SZMSZ)	1-8.	havonta	kotv.		N. Tf. B. T.	osztályfőnökök szaktanárok, napközi vezető
			félévkor				
			év végén				
Versenyeredmények	iskolai szintű tanulmányi vers	1-3. hely.	tanévzáró ünnepély, diákgyűlés	oklevél, könyvjutalom, szó- és írásbeli dics.		N. Tf.	nevelőtestület, igazgató
	Városi, megyei, országos vers.	1-10. hely					

Kiemelkedő eredmények	szaktanári dicséret	SZMSZ VI. fejezet a tanulók jutalmazásá nak elvei és formái	a tanév folyamán, amikor a tanuló kiérdemli.	Szóbeli, írásbeli	TF. N:	szaktanár
	osztályfőnöki dics					osztályfőnök
	igazgatói dicséret		tanévzáró ünnepély	oklevél, könyvjutalom	B. N. T.	igazgató
	nevelőtestületi dics					nevelőtestület
	napközi vezetői d.					napközi vezető
	Az évfolyam 1. tan					tantestület
	Az év 1. tanulója					
	Az Eötvös J. Ált. Isk. kiváló tanulója					
Fegyelmező intézkedések	szaktanári figyelme.	SZMSZ VII: fejezet fegyelmező intézkedése k formái, alkalmazásá nak elvei	a tanév folyamán, amikor a tanuló kiérdemli	Szóbeli, írásbeli	TF. N:	szaktanár
	szaktanári intés					osztályfőnök
	osztályfőnöki figy.					igazgató
	osztályfőnöki intés					
	igazgatói figyelme.					
	igazgatói intés					

Az 1-4. évfolyamon	Az értékelés módja	Az ért. dokumentálása	Ki értékeli?
Év közben	Szóbeli értékelés, piros, pont, csillag, dicséret, szöveges értékelés 1.-3. osztályban és , érdemjegyek a 2-4. és 4.o.félévig, 4. évvégén az ötfokozatú skála szerint.	Füzet, munkafüzet, tájékoztató füzet	Tanító, szaktanár, napközis nevelő, tanuló, szülő
Félévkor	Negyedévente előre meghatározott nyomtatott skála szerinti szöveges értékelés a tanuló teljesítményére, szorgalmára és magatartására.	Tájékoztató füzet melléklete	Az osztálytanító, a készségtárgyat tanító szaktanár, a napközis nevelő, tanuló, szülő.
Év végén	Kiválóan, jól megfelelt, megfelelt vagy felzárkóztatásra szorul vagy tanévi munkája előkészítő jellegű volt. Tanulmányait az általános iskola első osztályában folytatja (a szülő egyetértésével).	Bizonyítvány. Iskolalátogatási bizonyítvány. Szöveges értékelés külön dokumentálva.	Az osztálytanítók. A készségtárgyat tanító szaktanárok. A napközis nevelők.

5-8. évfolyamon	Az értékelés módja	Az ért. dokumentálása	Ki értékeli?
Év közben	Érdemjegyekkel az ötfokozatú skála szerint. Tantárgyanként havonta legalább egy érdemjeggyel. Dicséret, elmarasztalás. Kisjegyek.	Osztálynapló, tájékoztató füzet. Füzetben, munkafüzetben.	A szaktanárok.
Félévkor	A tantárgyi teljesítményt az ötfokozatú érdemjegyekkel. Integrált oktatás esetén negyedévente szöveges értékelés	Osztálynapló, tájékoztató füzet.	A szaktanárok. A tanuló előmeneteléről az osztályozó konferencia. Értékelő lapon a tanuló és a szülő.
Év végén	Osztályzat. Kitűnő, jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen. Tantestületi dicséret.	Bizonyítvány.	A szaktanárok. A tanuló továbbhaladásáról az osztályozó konferencia.

Az iskola helyi tantervének tartalmaznia kell azokat az elveket, amelyek meghatározzák, hogy a tantárgyak tanításához milyen rangsor alapján válasszák ki tankönyveiket, illetve tanulmányi segédleteiket. Az alábbiakban javaslatot teszünk a helyi prioritások kijelölésére.

A tankönyvek kiválasztásában javasolt elvek:

Illusztráltság, érdekesség, problémák bemutatása, mint motivációs tényező

Az érthetőség, életszerűség, pontosság, jól áttekinthető szerkezet, mint az ismeretátadásban fontos szempont.

A differenciált feladatadásra való alkalmasság, mint a pedagógus tanulásirányítási munkáját megkönnyítő tényező.

Az ismeretek alkalmazását gyakoroltató, rendszerező kérdéseket tartalmazó könyv, mint a tanulásban, a készségfejlődést segítő eszköz-szerep.